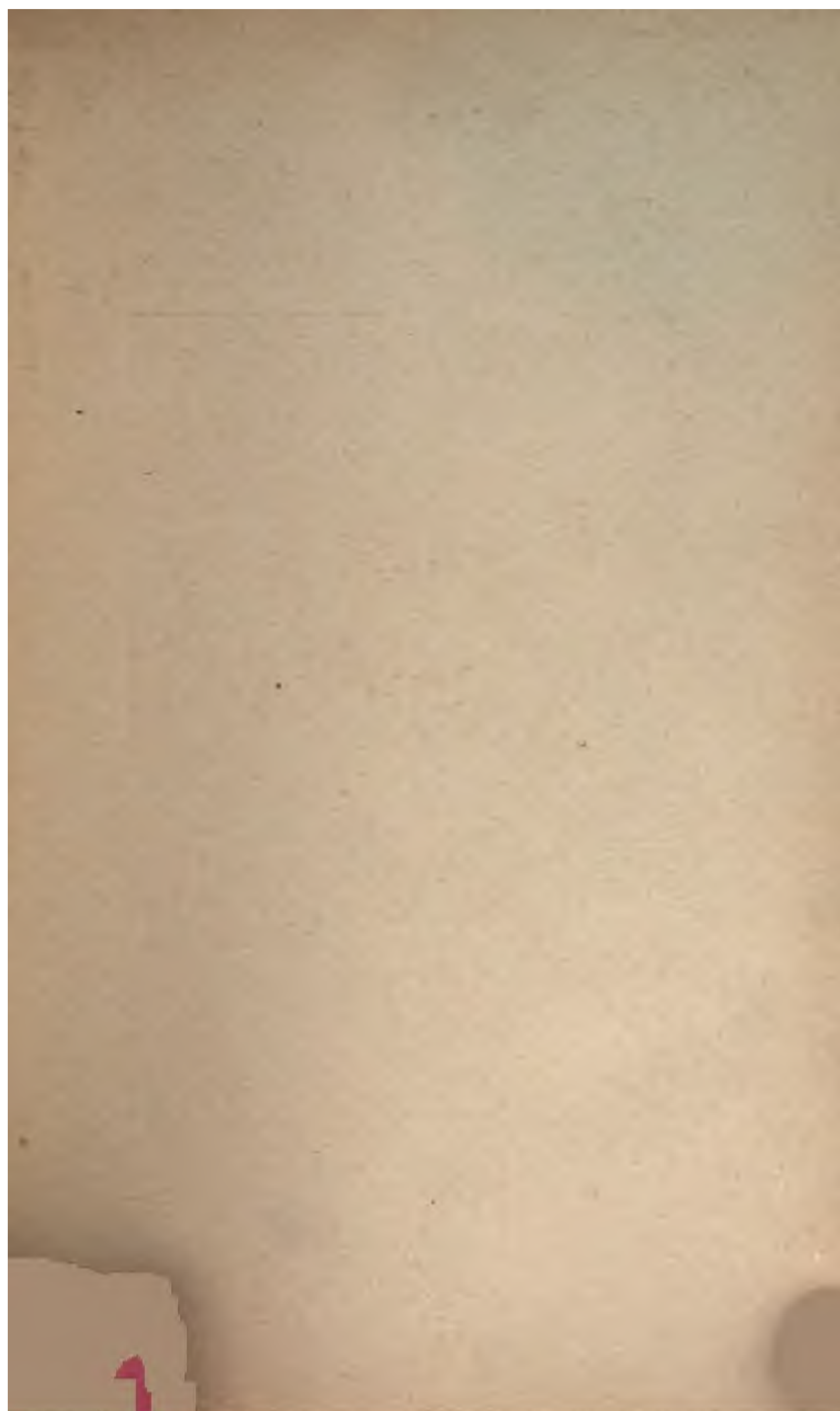

SIGILLVM ACADEMIAE HARVARDIANAE IN NOV ANG
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS

MONUMENTA HUNGARIÆ HISTORICA.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: OKMÁNYTÁRAK.

HUSZONNEGYEDIK KÖTET.

Ára [illegible]

BUDAPEST, [illegible]

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

KÖNYVKIADÓ HIVATALÁBAN.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁNAK KIADÁSAI.

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM. II. Rákóczy Ferencz Levéltára, bel- és külföldi irattárakból bővítve. I. Oszt. Had- és belügy, szerkeszti *Thaly Kálmán.* I. köt. Rákóczi Ferencz fejedelem Leveleskönyvei, levéltárának egykorú lajstromaival 1703—6. XXVIII és 688 l. — II. 1707—9. XXVIII és 658 l. — III. 1710—12. X és 747 l. Pest 1873—4. Mindenik kötet ára 4 frt.

— — II. Oszt. Diplomatia I. II. köt. Angol diplomatiai iratok, angol levéltárakból közli *Simonyi Ernő*, Pest 1871—73. 629, 642 l. Egy kötet ára 4 frt.

TÖRÖK-MAGYARKORI TÖRTÉNELMI EMLÉKEK. Első osztály: I. II. köt. Okmánytár a Hódoltság történetéhez Magyarországon Szilády Áron és Szilágyi Sándortól, I. II. köt. 1863. XXX és 456 és 480 l. 6 frt.

— — — III.—IX. köt. 1869—73. Török-magyar-kori Állam-Okmánytár szerk. és jegyzetekkel ellátták, Szilády Áron és Szilágyi Sándor I.—VII. k. 1868—73. mindenik kötet 2 frt.

— — — Név- és Tárgymutató a Török-Magyarkori Államokmánytár I—VII. köteteihez. Készitették Szilády Á. és Szilágyi S. 1875. 88 l. 60 kr.

M. TÖRTÉNELMI TÁR. I. köt. X és 258 l. egy pecsétmással 2 frt 10 kr.
— — — II. köt. 215 l. száz pecsétmással 2 frt 10 kr.
— — — III köt. 264 l. egy czimertrajzzal 1 frt 40 kr.
— — — IV. köt. 260 l. 2 frt 40 kr.
— — — V. köt. 231 l. 1 frt 40 kr.
— — — VI. köt. 284 l. egy pecsétrajzzal 1 frt 60 kr.
— — — VII. köt. 266 l. 1 frt 60 kr.
— — — VIII. köt. 250 l. 4 kóirati táblával 1 frt 60 kr.
— — — IX. köt. 244 l. 1 frt 40 kr.
— — — X. köt. 240 l. aranybullák s okm. hasonmásaival 1 frt 60 kr.
— — — XI. köt. 240 l. 1 frt 40 kr.
— — — XII. köt. 292 l. 1 frt 70 kr.

Az egész tizenkét kötetes folyam ára tizenöt forint.

MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁR. XIII. v. Új folyam I. kötete 1868. 252 l. 1 frt 40 kr
— — — XIV. v. » II. kötete 1869. 292 l. 1 frt 90 kr.
— — — XV. v. » III. kötete 1871. 265 l. 1 frt 50 kr.
— — — XVI. v. » IV. kötete 1871. 268 l. 1 frt 50 kr.
— — — XVII. v. » V. kötete 1871. XII és 270 l. 1 frt 50 kr.
— — — XVIII. v. » VI. kötete 1871. X és 272 l. 1 frt 50 kr.
— — — XIX. v. » VII. kötete 1874. VIII és 247 l. 1 frt 50 kr.

MAGYAR LEVELES TÁR. I. köt.: Négyszáz magyar levél 1504—1560. Szalay Ágostontól. XX. és 432 l. kilencz kóiratu hasonmásos táblával 4 frt.

FEJÉR GYÖRGY MAGYARORSZÁGI OKMÁNYTÁRÁNAK betűrendű tárgymutatója Czinár Mórtól. XVI és 549 l. 3 frt.

ÉVMUTATÓ Fejér György Okmánytárához. Knauz Nándor által. 44 l. 40 kr.

HUNYADIAK KORA MAGYARORSZÁGON Gr. Teleki Józseftől. I.—V., VI: 1. és X.—XII. köt. Mindenik kötet ára 2 frt 65. kr. — (VI. köt. 2. része sajtó alatt.)

MAGYARORSZÁG HELYRAJZI TÖRTÉNETE. Főtekintettel az egyházi intézetekre, vagyis a nevezetesebb városok, helységek, s azokban létezett egyházi intézetek, püspök-megyék szerint rendezve. Rupp Jakabtól. Első kötet két darabban. Az esztergomi egyháztartomány a hozzá tartozó püspökmegyékkel együtt. Pest 1870. XVIII és 507 l. 5 frt.

— — Második kötet: Az egri érseki egyháztartomány, a hozzá tartozó püspöki megyékkel együtt. Pest 1872. XIV és 473 l. Ára 3 frt.

BUDA-PEST és környékének helyrajzi története, Rupp Jakabtól. Két térképpel. Pest 1868. 366 l. 2 frt.

HAZAI OKMÁNYTÁR. V. kötet: 1199—1591. A M. T. Akadémia pártolása mellett kiadják Ipolyi Arnold, Nagy Imre és Véghely Dezső. Győr 1873. 477 l. 4 frt.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA. Magyar Történelmi Emlékek, egy-egy kötet ára 2 frt 75 kr. kivévén a melyek nagyobb v. kisebb ára a részletes jelentésben külön kitéttetett.

Lásd a részletes tartalmat a boríték két hátulsó lapján.

MONUMENTA
HUNGARIAE HISTORICA.

DIPLOMATARIA.

XXIV.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: OKMÁNYTÁR.

24

HUSZONNEGYEDIK KÖTET.

BUDAPEST,
A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVADALA.
1875.

A KÉT RÁKÓCZY GYÖRGY

FEJEDELEM

CSALÁDI LEVELEZÉSE

A M. TUD. AKADÉMIA TÖRT. BIZOTTSÁGA MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTÉ

SZILÁGYI SÁNDOR

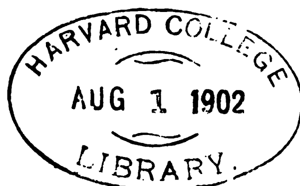
R. T.

(Két fényvéseti hasonmással)

BUDAPEST,

A M. T. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

1875.

Budapest, 1875 Nyomatott az Athenaeum nyomdájában.

ELŐSZÓ.

A két Rákóczy György, Rákóczy Zsigmond, Lorántfy Zsuzsánna és Báthory Zsófia leveles könyve, mint olvasmány érdekes, mint történeti kútfő tanúlságos. Egyfelől e nevezetes nemzetségnek családi életét tárja fel, másfelől politikai szereplését mutatja be s mindkettőben őszinte nyiltsággal, semmit nem titkolva el, utógondolatok nélkűl jelennek meg a család tagjai. Minden esetre az olvasó, csak úgy mint a történetiró előtt fontos körülmény, hogy egy nevezetes korszaknak szerepvivői önmagok tárják fel czéljaikat, törekvéseiket, legtitkosabb gondolatjaikat. Annál jobb, s az olvasóra és történetiróra nézve annál meggyőzőbb lehet, hogy e czélok, törekvések, eszmék az ő emelésökre szolgálnak, bal fogalmak és itéletek elosztatására vezetnek. Mert senki bennek számítást, utógondolatokat nem kereshet. Hiszen három hosszú tizeden át két nemzedék szülöttei egymás között oly következetesen nem volnának képesek színleni, hogy túlnyomólag erényeiket mutassák fel, gyengeségeiket titkolják, torzsalkodásaikat elfojtsák. S miért tették volna ezt? Gondolt-e valaha valamelyikük rá, hogy ezek még napfényre jövendnek; hitték-e, lehetőnek tartották-e, hogy más is olvassa azokat a család tagjain s megbizottjain kivűl?

S épen az a keresetlenség és őszinteség teszi e levelezés fő becsét; abban van meggyőző ereje. Épen ezért alkalmas, hogy apologiája legyen e nevezetes, kiemelkedő, de nem egészen helyesen ismert, néha méltatlanúl rágalmazott s olykor igaztalan vádakkal sújtott családnak. Az a nymbus, melylyel az öreg Rákóczy vette azt körűl, egészen alkalmas volt a tisztelet mellett féltékenységet, gyűlöletet kelteni föl; az a vagyon, mely nagy részben jó gazdálkodásának volt eredménye, nem egy régibb család tagjában irigykedés magvát hinté el s az a csapás és szerencsétlenség, mely oly mélyen sújtá a fönmaradtakat, eltemeté a régi jó napoknak emlékét.

Úgy szólva nem is tudja a történet másként képzelni az öreg Rákóczy Györgyöt, mint egy vén, zsugori, rideg lelkű s rideg kedélyű embert; II. Rákóczy Györgyöt pedig mint könnyelmű, hiú s a szerencsétlenségben kicsiny hitű uralkodót. Ám czáfolják meg ez utóbbinak levelei, a mi rá vonatkozólag e föltevésekben túlzott, igaztalan; most egypár szóval vizsgáljuk, hogy miknek köszönheti az öreg György rosz hírét.

Szalárdyn kivűl az egykorú történetirókban többé- kevesbé feltaláljuk a zsugoriság és ridegség vádját s szerencsétlenségére az olyan irókban is, kik hozzá igen közel állottak — államférfiai voltak. Kemény János önéletirásában sok elkeseredettséggel beszél róla; Bethlen János elég röviden, de azért elég élesen önti ki epéjét ellene; Haller Gábor egypár szóval uralkodásának egész alapját fölforgatja, Krausz a maga krónikájában mindent élesen szinez, mindenütt a hol csak teheti s még a példebeszéd is azt mondotta Erdélyben: elvitte pénzünket a patak; a patak alatt Sá-

rospatakot értvén. Azt mondották: kifosztotta Brandenburgi Katalint, feltünő sok notapert folytatott, rengeteg jószágot foglalt el, megszüntette a szabad kereskedést, kezén tartotta a fiscalis jószágokat .... az öreg Rákóczy György pedig midőn a linzi békét megkötötte, minden hatásvadászat nélkül irta nejének: »úgy tetszik édesem, ha az állandó leszen, az mit én végben vittem s nemzetemnek jó lelkiesmérete lészen, vagyon mit meghálálni mind az lelkiben s testiben«, s az öreg Rákóczynak volt igaza; mert Bocskay művét, mit Bethlen Gábor nagy lelkével folytatott, ő tetőzte be.

De nem akarom én a mérleg egyik felébe tett vádak ellen a linzi békét tenni; nézzünk szembe a vádakkal. Az öreg Rákóczynak s részben fiának is három olyan bizalmas embere volt, kiknek tanácsa nélkül nem cselekedett: Kassai, Kemény, Bisterfeld. Kassai meghalt 1644-ben; Bisterfeld 1655-ben; emlékiratot egyik sem hagyott hátra, de Kemény tatár rabságban irta önéletirását. Ezt a szenvedést ő egyenesen II. Györgynek tulajdonította s utolsó perczéig soha sem tudta elfeledni, pedig mind abban, a mi ezt előkészíté csaknem oly nagy része volt, mint magának az ifjú Györgynek; fenmaradtak conceptusai, hogy a Rebenstockkal kezdett alkudozásoktól fogva a svéd interventióig, sem lengyel sem kozák, sem tatár, sem oláh, sem svéd, sem portai sem bécsi alkudozás, sem belföldi ügy, mely bizonyos fontossággal birt, nem hajtatott végre az ő tudta, tanácsa, közreműködése nélkül. Emlékiratát csak 1649-ig készítette el, de abban e befolyásból ő nem is csinált titkot. Ha már ez emlékiratot Keménynek egykorú a Rákóczyakhoz irt leveleivel összevetjük — sőt ha a Rákóczyaknak Keményről tett nyilatko-

zataival tesszük azt párhuzamba, mindenek fölött pedig ha az ember az elkeseredettség kifakadásaitól megtisztítja elbeszélését, rájut az eredményre, hogy a kifakadásokat a bakcsi szerail-i szenvedések élő érzése vezette tollára.

Bethlen János egy, második György alatt emelkedő államférfi volt; esze, tudománya, tehetsége fényes pályát biztosították neki; de ő is akkor irta munkáját, midőn a lengyel interventio nyomorai elevenen éltek emlékében, különben is tehetsége és esze érzetében a Rákóczyak alatt mellőzöttnek hitte magát — s egész híve soha sem volt a családnak.

Haller Rákóczy belintézkedéseit támadja meg s azok ellenében a szabad kereskedést, a fiscalis jószágoknak szétosztását, a katonáskodási terheknek teljes leszállítását sürgeti: tartson a fejedelem a bányák jövedelméből hadat, hanem sokat s lehetőleg mennél több németet.

Ezek a vádlók és a fő vádak. Ugyanazon hangulat nyomása alatt kelt mindenik vád ; ugyazon sérelmek érzete iratta mindeniket. Még nem is az oppositió emberei részéről, hanem magok a szerepvivők, de régi urok bukása után; a mi jó, szép, nemes volt régi urokban, azt elfeledték, a mi gyarlóság volt, azt bünné, vétekké fokozta szenvedélyök. Olvassa csak meg valaki Keményt, de lefejtve mondatairól a kifakadásokat; látni fogja, hogy nem Rákóczy fosztotta meg Katalint, hanem a hazára nézve százszor jobb volt, hogy Munkács nem a Csáky, hanem Rákóczy kezébe esett.

A szabad kereskedés elvesztése, a Patakra gyüjtött kincs, a fiscalitások fel nem osztása fájt Hallernek? Bő részük volt aztán Apafi idejében mind erről

tenni; hanem Apafi ideje a hanyatlás korszaka volt, melyben Haller fejével lakolt olyatén ambitioért mi a Rákóczyak alatt még lelkében sem villant meg, — hogy t. i. a szabad kereskedést a fejedelmi trónról fogja decretálni. Rákóczy pedig mit csinált a Patakra gyűjtött kincscsel? — a fiscálitások és monopolium jövedelméből sergeket tartott, várakat szerelt föl, ellátta ágyukkal, pattantyúsokkal, lőpor-malmokkal, golyó és salétrom gyárakkal a Makoviczától, Zborótól Lugosig, Karansebesig terjedő vár hálózatot, folytonosan gondoskodott azok fentartásáról, nagyításáról, építéséről; oskolákat épített, könyveket nyomatott, nyomdákat állított fel és tartott fenn, professorokat fizetett, papokat képezett külföldön, megszerezte a közművelődés eszközeit — s mindenek felett megcsinálta a linzi békét; maga is gazdagodott, de országa is. Aztán olyan háborút nagy költség nélkül folytatni nem lehet; ő pedig közel két évig folytatta azt, a nélkül, hogy egy krajczárral emelte volna az adót. Ha gyűjtött, áldozni is tudott; ha a méz jövedelmét magának tartá, de a jövedelmet hazai czélokra fordítá.

Levelei, végrendelete a közönség kezén vannak ám szóljanak ezek mellette, ha zsugori és rideg kedély tehette volna-e mindazt a mit ő tett? Ki utolsó lehelletéig annyi szeretettel öleli át családját, barátjait, oly gazdagon és önzetlen nemességgel jutalmazza híveit; ki erősen hisz istenében s oly tisztán akarja lelkét tartani; ki oly élénk érdeklődéssel kiséri jobbágyai sorsát s oly szigorú az azok ellen elkövetett méltatlanságok megbüntetésében; kinek leveleiben annyi kedély, fenkölt lélek, tiszta nemes szív nyilatkozik; ki annyi alázattal rendeli meg, hogy temetésének fénye túl ne szárnyalja a Bethlenét, s

Bocskaiét, e két nagy elődjeét, mert ő ezeknél kisebb volt: ítélje meg az olvasó, lehetett-e az rideg kedélyű ember?

Ki hazáját oly önzetlenűl szereti, hogy akármely perczben kész volt vérét életét, és vagyonát »elfogyatni« érette s hogy ezt nem csak frázisként használta, hanem legkomolyabban vette, azt egész életével, minden tettével bizonyítá: ám lehet-e elhinni, hogy nem volt nemesebb rúgó ebben a fösvénységnél?

De elég erről ennyi: szóljanak magok a levelek, melyekre vonatkozólag még egypár megjegyzéssel tartozom az olvasónak. Alig egypár kivételével mind a magy. kir. kamarai levéltárban őriztetnek. Mindössze nyolcz—tiz kerűlt ki más gyűjteményekből, s épen azért csak ezek alá jegyzettem föl, hogy hol őriztetnek az eredeti példányok. Az öreg Rákóczy György végrendeletének minutája, mely a vörösvári levéltárban őriztetik, úgy látszik 1646-ban vagy 47-ben készűlt. Kemény János (Szalay kiadása 488—89) ezen végrendeleten kivűl, melyet ő nem ismert, még kettőről emlékezik, egyiket 1644-ben, másikat 1648-ban készítette a fejdelem. Az elsőről azt mondja, hogy ezt Rákóczy authentice emanáltatta, de fiai elsikkasztották. Hogy azonban ezen végrendelet érvényét maga Rákóczy semmisítette meg, azt ezen általam közlött végrendelet bizonyítja s a sikkasztás vádjával Kemény ha jóhiszeműleg is. de méltatlanúl illette a fiúkat. A másik, a püspöknek tollába 1648-ban dictált végrendeletnek sehol nem akadtam nyomára; valószinűleg codicillus lehet, mert bizonyos, hogy fiai ezen általam közlött végrendeletének értelmében jártak el.

A levelek egyrészét, mintegy százhatvanat részint kivonatilag, részint regesták alakjában közöltem.

Ezek egész terjedelmökben lemásolva a M. T. Akadémia irattárában őriztetnek. Az ezen gyűjteményben közlöttekre nézve pedig meg kell jegyeznem, hogy túlnyomólag nagy részöket egész terjedelmökben adtam, de nehányból, a hol megjegyeztem, az egészen érdektelen dolgokat, melyek a család pereire vonatkoztak, elhagytam. Továbbá a hoszas és mindig egyforma bevezetéseket csak nehánynál hagytam meg, a külczímeket is soknál vagy röviden adtam vagy egészen mellőztem — kivévén, hol azok vagy új nevekedést vagy szokatlan, s a rendestől eltérő fordúlatokat tartalmaztak. Több rejtelmes is van e levelek közt, melyeknek megfejtése némi fáradsággal járt — menyiben azok kulcsa sem a m. k. kamarai levéltárban sem a Dr. Ötvös Ágoston által már közzé tett kulcsok közt nem volt feltalálható.

Mind a levelek, egynek kivételével, mind a végrendeletek az eredeti példányokról másoltattak le, s az egyetlen nem eredetiről vett levélnek is a fejedelmi irodában késztilt másolatát használtam. Közülök egy se látott ez előtt világot: mert azokat melyeket a Török-magyarkori Államokmánytár II. kötetében s Lorántfy Zsuzsánna életrajzának függelékében közöltem, nem vettem fel. De még ezekkel kiegészítve is e gyűjtemény csak töredékeit foglalja magában a család levelezésének; a többi — ha netalán egy-kettőt sikerűlend is ezután felfedezni — valószinűleg elveszett. Mind amellett a legfontosabb korok: az 1636, 1644, 1653, 1655—1658-ik évek gazdagon vannak képviselve : s a többiekből is maradt fenn annyi, hogy a két Rákóczy György eseményekben gazdag életének, változatos uralkodásának any-

nyira teljes képét nyújtja, hogy az olvasó e kornak a történetünkben az eddig birtnál hivebb képét nyeri.

A gyűjteményhez két hasonmás van mellékelve; Lorántfy Zuzsánnának egy levele — mely a könyv 37-ik lapján olvasható — s Rákóczy végrendelete első lapjának másolata. Ezeket fényvéset utján Beszédes Kálmán úr készítette Esztergomban, még pedig oly meglepő hűséggel, hogy csak papirjok különbözik az eredetitől.

Budapest 1874. decz. 31-én.

Szilágyi Sándor.

A

KÉT RÁKÓCZY GYÖRGY

FEJEDELEM

CSALÁDI LEVELEZÉSE.

1632—1660.

I.

Az úr isten, édesem, szent fiának érdemeiért minden 1632.
jókkal áldjon meg bennetek. julius
Csontos szinte ebédem elött érkezék, ki bizony való- 5.
ban örvendetes híreket és állapotokat beszél. 27 maji indult el Moguntiából. Megmondhadt édesem Mikó uramnak, ha jók volnánk s egy szívvel akarnánk bizony mások segitsége nélkül is nagy dolgot vihetnénk végben. Im két levelet küldtem édesem utánad. Ha választ irsz reá, ne késleld, mert postát kell talán Ledniceik (g) bocsátanom. Adja isten lássuk egészségben egymást. Datum Komána 5 Julii Anno 1632.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György.

Az gyermekek jól vannak. Ugy vagyon, Zsigó kezdett volt hánni szombaton, de most fel vadnak.

Külczim: Illmae Principissae Susannae Lorantffi De Gratia Tranniae Principissae Partium Regni Hungariae Dominae et Siculorum Comitissae Consorti nobis charissimae.

II.

Az úr isten édesem stb. 1633.
Az úr istennek áldásából édesem ma 11 órakor ide octob.
türhető egészségben érkeztem. Ez oly hely, valaki erdélyi feje- 30.
delem, ugy őrizze mint egyik szemét. Váradon kivűl ennek Erdélyben mássa nincsen erősségére. Jószága is annyi volna ha zálogban nem volna, elélhetne egy úr belőle, mert csak zálogban is ötvenhat falú. Bizony elválnék addig Erdélynek s még Magyarországnak is dolga mig ezt megvennék. Derék erősség. Innét okvetetlen szerdán megindulok, adja úr isten édesem szent fiáért láthassuk egymást jó egészségben. Im vagy 12 na-

rancsot és 7 czitromot küldtem, adja isten egészséggel elköltenetek édesem. A narancs-hajat megtarsd. Datum Kővár 30. die Octobris Anno 1633.

Az te szerelmes urad
R. György.

Külczim : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lórántffi Dei Gratia stb.

III.

1634. aug. 25. Az úr isten édesem szent fiának érdemiért minden jókkal áldjon meg benneteket.

Székely János ma érkezett meg a portáról, 33 papiros skofium aranyat, ezüstöt 7 papirossal hozott, papirosát vötték 280 oszporán, ki teszen 20 oszporája hijján 3 tallért. Ugy végeztek az kitől vették, az mely jó nem lenne benne öt hét alatt vigyék vissza s jobbat ad érette. Az öt hétben még 3 hét vagyon hátra. Holnap Pap Márton után postát bocsátunk. Selymet is négy nittrával hoztak, az tetczinnek nittráját 350 oszporán vötték, az többinek 300 oszporán, az gyöngyszemet is visszahozták, illent 126 szemnél többet nem találtak, szemét tartják s különben sem adják öt-öt talléron, hitelben is kiadják ; ezt az gyöngyszemet visszaküldd édesem, mert kihozatjuk az 126 szemet, talám eddig többet is fognak tanálni. Szaniszló Istvánnál vagyon több ezer forintunk, im beküldtem magát is, vétesd be olvasva édesem tőle, s tétesd az több pénzhez. Az praefectusnak is kelletik 400 forintot kezedben adni, azt is tétesd oda. Ha az úr isten ez mostani állapotot megcsendesitené hamar, egy részén annak az pénznek bécsi kőre való marhát kellene vétetnünk. Adja az úr isten lássuk egészségben egymást édesem mindnyájan. Amen. Datum in Castris Szász-Sebes positis 25. Augusti Anno 1634.

Az te szerelmes urad
R. György m. p.

Külczim : Az én szerelmes atyámfiának Lorantfi Zsuzsannának adassék.

IV.

Az úr isten szent fiának érdemiért minden jókkal s jó egészséggel áldjon meg benneteket, édesem. 1634. sept. 14.

Im 12 gyémántocskát és tizenhat rubintocskát küldtem édesem kivánságad szerént, ha több kell is, tudósits, talám még tanálni Melkónál. Szegény Haller Istvánnénak az kisebb leánya megholt, Kamuti Istvánnak is az fiacskája. — Petneháziné asszonyomra igen irigykedik Kornis uram, hogy az jó hüvös házakban múlatja magát. Adja az úr isten édesem láttuk egymást mindenkor jó egészségben. Datum in Castris Szász-Sebes 14. Septembris Anno 1634.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Külczim : Azt én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

V.

Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak. Az úr isten áldja meg kegyelmedet szerencsés hosszú bódog élettel, és jó egészséggel: 1635. január 14.

Kegyelmed levelét tegnap Keszitől elvettem, és az halat és madarat is meghozta, kegyelmednek megszolgálom. És ma is két levelét vettem kegyelmednek. Hogy kegyelmed egészségbe vagyon, azért az én istenemnek hálát adok, és kérem ő felségét ezután is jó egészségbe tartsa meg kegyelmedet, édes uram. Mi is legyen hálá istennek egészségbe vagyunk. Procator levelét elküldtem kegyelmednek. Az hajduktól hogy elvette kegyelmed Pocsajt, akarom. Dávid Sándort akartam volna, hogy ide jött volna. Még semmi hirt nem hallottam mint hajtották be az barmot, az mint hallom Modvából is hajtották. Petneházyné asszonyomnak én mondom, hogy sok peri lévén, az mint kegyelmed irja, jobb leszen ha maga is beszél

kegyelmeddel, de ki akar menni. Az szegény bársony-metsző is megholt. Elhozattam az kegyelmed mentéjét is. Ezeknek utána isten oltalma alá ajánlom kegyelmedet. Adja isten édes uram, láthassuk mindnyájan egymást jó egészségbe. Költ Fejérváratt 14. Jano. *(Januarii)* Anno 1635.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susanna Lorántfy m. p.

Külczim : Az én szerelmes uramnak az erdélyi fejedelemnek adassék ez levél.

VI.

1635. julius 11. Az úr isten szent fiának érdemiért, édesem sat.

Már mind konyha-szekerünk ajtónállóinkat elbocsátottuk vala, s magunk is ebéd után megakartunk indúlni, azonban Gyulafi Sámuel levelét hozá be Serédi uram, kiben irja Gyulafi Sámuel Serédi uramnak, hogy Príni Gábor urammal ide fognak jüni hozzánk, kéri Gyulafi Serédi uramat, szóljon nekünk, várnánk meg Príni uramat itt, kire nézve, édesem, már meg nem indúlhatunk elöbb innét pénteknél, az napig ebéd után. Ugy akarjuk azért útunkat rendelni, vasárnap otthon lehessünk. Adja az úr isten édesem láthassuk egészségben mindnyájan egymást. Itt édesem az úr istennek áldása vagyon, búzák, tavaszok, kaszáló füvek felette jók vannak, bor is leszen ha az úr isten megtartja. Décsei Bálint ez elmúlt estve 8 órakor juta meg; az pataki réten most is nagy víz vagyon; az Somlyodnál is megártott s egyebütt is az téli hideg, csak az Somlyodon veszett ötven hordó bortermő szőlő ki; most Debreczeni uram Pálfalván vagyon, de ott nem fog múlatni két hétnél tovább; az mit Décsei kivitt azt mindjárt elküldte. Páliban 86 borjus tehén vagyon; igen tetszik Debreczeni uramnak Püspök-Ladánynak Pálihoz rendelése, mi is megírtuk az váradi directornak adja Péri István kezében, Péri Istvánnak is megparancsoltuk, hogy mindjárt kezében vegye. Datum Szamos-Ujvár 11. Julii Anno 1635.

Az te szerelmes urad

Rákóczy György m. p.

Mondd meg édesem az udvarbirónak, pénteken estvére Veresmartra megyünk, ott is hálunk; az lovaimra viseltess jól gondot, Herczeg uram meglátogassa gyakran őket. Az boéroknak is jól gazdálkodjanak.

Külczim : Az én szerelmes atyámfiának Lorántfy Zsuzsánnának adassék.

VII.

Az úr isten, édesem sat. 1635.

Im, édesem, két levelet küldtem kezedben, egyik az julius
portán való kapikihánknak, az másik Szentpáli Istvánnak 12.
szóló. Hivasd, édesem, magad eleiben Kovács Pétert, parancsold meg neki, ha életé(*d*)t, becsületét s az nekünk tartozó kötelességét szereti, úgy vigye ezeket az leveleket, hogy Szentpálit innét való útjában érje; — úgy, hogy Kovács Péter öt nappal is elébb bemenjen Szentpálinál az portára, az útban el se menjen Szentpáli mellett, mert ha elmenne, igen nagy kárt tenne; az komornyik deákkal adass, édesem, harminczkét forint ára tallért neki, úgy az mint az portán szokott az tallér járni. Az boéroknak Kovács Péter helyett rendeltess édesem, más gazdát Kovács Péter helyett. Adja az úr isten, édesem, szent fiának érdeméért stb. Datum Bonczida 12. Julii reggel 6 órakor Anno 1635.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Külczim : Az én szerelmes atyámfiának Lorántfy Susánnának adassék citissime stb.

VIII.

Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak. Az 1635.
úr isten sat. nov.

Csak ez órában hozák az Vadászy Pál levelét, melyet im 30.
elküldtem kegyelmednek, kegyelmed mit parancsol felőlök? én irtam nekik addig legyenek helyben, mig kegyelmed pa-

rancsol felőlök és viseljen úgy gondot reájok, hogy az szegénységnek ne legyen nagy terhére, kegyelmed irjon, ha több jönne is mit kell velek cselekedni. Az máramarosiak is irtak vala hova kell menniek, annak sem tudtam mit kell mondani? hanem irjanak kegyelmednek. Efféléről, irjon mit kell velek cselekedni, ha több jönne is, és ha el nem akarnak jünni addig mig ott meg nem fizetnek nekik, arról is tudósitsa kegyelmed őket, mert nagy nehézségére vannak az szegénységnek, ha sokáig ott lesznek, mert megszokták azok az szabadságot.

Ezeknek utána isten oltalma alá ajánlom kegyelmedet édes uram, adja isten lát(*has*)suk hamar való nap örvendetes állapotba(*n*) egymást. Költ Szamosújváratt 30. Novembris Anno 1635.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Külczím: Illustrississimo Principi Domino Georgio Rákoczy sat. Domino et Marito et nobis charissimo.

IX.

1635. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak, az úr
decz. isten sat.
1. Az kegyelmed levelét ma kettőt vettem, hogy kegyelmed édes uram, egészségben vagyon, azért az én istenemnek hálát adok és kérem ő felségét, ez után is tartsa meg kegyelmedet jó egészségben. Mi is legyen hála istennek jó egészségben vagyunk. Értjük, hogy nincsen gonosz híre most Moldva felől is kegyelmednek, adjon az isten, édes uram, ez után is minden örvendetes híreket hallani kegyelmednek. Elhittem, ha módja leszen benn, nem tart ellent benne Iván vajda az bemenetelbe, nagy szükségében is adná most isten. Irja kegyelmed, hogy hideg volna oda és Rákóczy György megsokallotta volna az vállba vágott mentébe az templomba az hideget, de bár máskor is úgy öltözzék, ha kegyelmed olyan mentét ad neki, de még is szégyen volt neki, ha az templomba adták reá, ifiú legény levén és megfázott. Az galóczát és az madarat meg-

hozták, kegyelmednek megszolgálom; kérem kegyelmedet, édes uram, hogy az mikor lehet ne vonjon kegyelmed oly hosszat az mikor ir nekem kegyelmed, mert nagy bajjal olvasom el. Ezek után stb. Költ Szamosújváron 1. Deczembris Anno 1635.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

P. S. Kegyelmed irja meg, ha lehet, ha isten meghozza kegyelmedet, hova akar menni az ünnepre, ha oda felér kegyelmed, irja meg az mely vásárlást hagytunk, az pártán kivől ne hozzák, mert az mint hallom meghozta Jonáskó is.

Külczím : Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb.

X.

Az úr isten, édesem, szent fiának stb. 1636.
Mi az úr isten áldomásából tegnap 11. órakor jutánk febr.
ide, s ez estve Patakról is hozának leveleket. Csernel uram 14.
ma 7-ed napja, hogy elindult Patakról, hajón egész Gáváig járnak az nagy árvíz miatt; oda is ilyen üdő jár. Palatinus igen erősen parancsolja Bornemissza Jánosnak, az Betlen István török közbenjáró s jövő szolgáit mindenütt fogdostassa. Pongráczot két leveles ládáért küldtük, adass, édesem kocsit, lovakat alája és vagy 4 jó gyalogot melléje. Az hajdúság igen jól viseli hozzánk magát. Adja az úr isten, édesem, lássuk szerencsés egészségben egymást mindnyájan. Datum Kolosvár 14. die Februarii Anno 1636.

Az te szerelmes urad

G. Rákóczy m. p.

Külczím : Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

XI.

1636. febr. 15. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak, az úr isten stb.

Magunk egészsége felől kegyelmednek irhatom, legyen hála istennek, egészségben vagyunk, melyet, édes uram, istentől sziből kivánok kegyelmed felől is hallani. Ugy veszem eszemben Herczek(g) Sigmondnak az mit kegyelmed parancsol, örömest szolgál, csak legyen egészsége. Én onnan felül semmit nem hozattam. Kegyelmed irjon Debreczeni uramnak, noha elég szükségeink vannak nekünk is, nincsen nagyobb, mint neki. Az szegin Peredgynek adják meg az pénzt neki, mert igen nyomorodott. Ezek után isten oltalma alá ajánlom kegyelmedet, édes uram stb. Költ Szamosujváratt 15. Február 1636.

Kegyelmednek igaz sziből szolgáló atyjafia

Lorántfy Susánna m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóci stb. Domino et Marito nobis charissimo.

XII.

1636. febr. 19. Az úr isten, édesem, szent fiának érdeméért minden idvösséges jókkal stb.

Az miről, édesem, irsz, arról ne gondolkodjál, mert mi is azt el akarjuk távoztatni, sőt becsületünk sérelmével nem is akarunk neki kedvezni; oda ki is irunk Debreczeni uramnak, az szegénséget megeligitse; itt az ország még eddig igen jól viselte magát panasz nélkül. Szentpáli tegnap juta meg az portáról; bizonynyal nem mondá szinte, de félő az szegén Maurert meg ne ölték legyen az pénzért. Az gyalog kapitántúl is kivántatott volna, ha jobban viselte volna magát. Az mely várat az császár az kazultól elvött volt, azt az kazul meg visszavötte, császár hadát megverte; most ujobban hajtatja

császár által az tengeren hadait; bizonynyal mondja Szentpáli, édesem, igen rosszúl vagyon túl az tengeren császár dolga, ni(n)cs módjok az ide hadakozásban. Herczeg uram tegnap reggel mene el. Csejti Istvánné felől nem szinte jót hallunk, igen Betlen István pártja volna. Itt úgy hisszem édesem, hogy az gyülésünk négy nap alatt végben megyen. Adja isten stb. Datum Colosvár 19. Febr. Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Külczim: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susánnának adassék.

XIII.

Az úr isten, édesem, stb. 1636.

Itt az gyülésnek, édesem, ma lőn vége, legyen hála az febr. úr istennek, mindenek jól vannak, úgy vagyon, mindenek igen 21. jól viselték magokat; de bezzeg az szászok megérdemlik az édes bort. Bizony jól adja az úr isten, holnap már az követeket készítjük és az instructiót iratjuk; hétfőn az úr isten áldomásából be fogunk indulni; adja az úr isten stb. Datum Colosvár 21. die Febr. Anno 1636.

Az te szerelmes urad
R. György m. p.

Kivül I. R. Gy. írása: az Rőti uramnak szóló levelünket, édesem, hadd meg az udvarbirónak, küldje meg mindjárt.

Külczim: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

XIV.

Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak, az úr 1636. Isten stb. febr.

Édes uram, legyen hála Istennek, mi egészségben 21. vagyunk, melyet sziből kivánok Istentől kegyelmed felől is

hallani. Besenyi ir egy levelet, melyet kegyelmednek elkül-
tem, melyből kitetszik, hogy az számvevő csak buszáb[ól]
(talán: bosszúból?) cselekszik vele és az másnak kedve[.]
Kegyelmed parancsoljon neki, igazság szerint igazítsa el do[l]-
gát, hogy oda ki is se mi ne vall(j)unk kárt, és ő is. Hiszem
ha elmarad, az mig benn lehet, kegyelmességét mutathatja
kegyelmed. Ha lehetne, édes uram, akarnám, ha kegyelmed
megirná, mikor jühet meg, és ha múlatunk-e itt avagy nem,
mert tudja kegyelmed, hogy az gyermekek itt nem lehetnek,
ha kegyelmed megjű. Ezeknek utána stb. Költ Szamosujvá-
váratt 21. Febr. 1636.

Kegyelmednek igaz szivel szolgáló atyjafia

Susanna Lorántfi m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóci stb. Domino et Marito nobis charissimo.

XV.

1636. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak, az
febr. úr isten stb.
22. Az kegyelmed hazajüvetelét értjük és itt való mulatásukat is, csakhogy ha, édes uram, kegyelmednek tetszenék, talám jobb volna, hogy ha az gyermekeket Fejérvárra küldenénk, mert csak baj Deésre ki meg be (*sic!*) ha itt nem mulatunk; mindazáltal az mit kegyelmed parancsol, azt cselekeszem. Ha pedig kegyelmednek úgy tetszik, hogy Fejérvárra küldjük, irja meg kegyelmed, mikor inditsam meg őket és mint. Ezeknek utána isten oltalma alá ajánlom kegyelmedet, édes uram stb. Költ Szamosújváratt 22. Feb. 1636.

Kegyelmednek igaz szivel szolgáló atyjafia

Susanna Lorántfi m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczi stb. Domino et Marito nobis charissimo.

XVI.

Az úr isten, édesem, stb. 1636.

Im most reggel 10 óra tájban hozá meg, édesem, az posta febr. leveledet, az gyermekeket, el nem kell édesem onnét küldenünk; 23. mivel az tanácsuraknak úgy tetszik, hogy addig Ujvárból sehova ne menjünk, mig Budáról követink meg nem jőnek, az mely legalább egy holnapot be fog foglalni; más oka is vagyon, édesem, miért nem kell elküldenünk, az melyet magunk megmondunk, édesem, isten oda vivén. Az mely szekeres lovak nélkül, édesem, ott ellehettek, jó gondviselés alatt küldd Fejérvárra, hadd tartsák ott; egyébbül is hagyd meg az udvarbirónak kiméléssel viseljen mindent, mivel ha apánk kardoskodni akar, nektek, édesem, ott kelletik laknatok. Adja isten, édesem stb. Datum Colosvár 23. die Febr. Anno 1636.

Az te szerelmes urad édesem

Rákóczy György m. p.

Külczím: Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántffi stb. Consorti Nostrae charissimae.

XVII.

Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak, stb. 1636.

Az kegyelmed levelét, édes uram, ma reggel hozák meg, febr. melyben irja kegyelmed, hogy az gyermekeket el ne küldjem innen; de nem érthetem Deésre se küldjem-e, csak itt 24. legyenek; én inkább akarám, ha itt lennének együtt velünk, meg is lehetne, ha Erdélyi uram itt nem lenne, de különben nem. Kegyelmed, édes uram, irja meg, mit kell cselekedni. Mennyi szekeres ló vagyon itt, kegyelmednek irva küldtem; menyit kell itt hagyni, kegyelmed irja meg. Az mi itt vagyon, úgy látom, nem köldi az udvarbiró oly helyre, az hova kegyelmed nem parancsolta. — Ezeknek utána isten oltalma alá stb. Költ Szamos-Ujváratt 24. Feb. 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgáló atyjafia

Susanna Lorántfy m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczi s b. Domino et Marito nobis charissimo.

Jegyzet. Rákóczy Gy. nejének Kolosvár febr. irja : »Maurer éd[illegible]sem tegnap délest juta meg az portáról, nem volt igaz az felőle való h[illegible]. ... Innét édesem mi szerdánál elébb ki nem indulhatunk. Az gyalog k[illegible]pitány is kiindult eddig az portáról.« — Ugyan másnapról irja : »Dée[illegible] édesem kiküldhetni az gyermekekeket. Isten oda vivén ott is lehetne[illegible] mindaddig mig magunk ott Ujvárban leszünk. Az lovakban kit kül[illegible] Fejérvárra megjegyezzük.«

XVIII.

1636. Az úr isten stb.

sept. Elmeneteledtől fogva, édesem, sohunnan ártalmas híreink

21. nem jutottanak. Kornis uram Ibráni urammal kiszállott, ő kegyelme kész hüségünk mellett életét is elfogyatni; az hajduság is híven, igazán viseli magát, még az (*kimaradt :* más) pártiak is ide vonzanak. Magam is kedden megindúlván édesem, mindenről túdósítalak. Istennek hála, egészségem jó vagyon; adja az úr isten, édesem, szent fiának érdemeért láthassuk egymást rövid nap stb. Amen. Albae Juliae 21. die Septembris Anno 1636. déllest 2 órakor.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Kivül, ugyancsak I. R. Gy. irásával : Mehentest innét elmentél, az az darab föld mindjárt futni indult.

Kúlczim : Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

XIX.

1636. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak, az

sept. úr isten stb.

22. Kegyemednek, édes uram, irhatom, legyen hála Istennek, tegnap békével és egészségben jüttünk ide. Az kegyemed levelét is csak szintén most hozák. Hogy kegyemed, édes

uram, egészségben vagyon, azt szívem szerint hallom, kivánom stb. Én isten engedelméből holnap megindulok, ha Isten engedi és az gyalok elérkezik, azon leszek, cseterteken bemenjek. Huszár uram is most érkezett el; noha el is maradt az gyalokban, de talám eljünnek. Kolosváratt Kassai urammal beszélettem, az mely dolog felől ő kegyeme beszélett, én azt mondottam, kegyelmed sok gondja miatt arról nem beszéllett, de az minemű embert ő kegyeme mond, hogy kivántatnék nem tudok többet Rőti uramnál. Ha kegyelmed az ott való bajától meg menekednék, én ha isten segétsége velem levén, ha kimegyek, az ott való állapatról tudósitom kegyelmedet. Tudom Kassai uram beszél kegyelmeddel felőle, azért kegyelmed, édes uram, mindenekről tudósitson, hogy isten segétsége velem levén, jobb móddal az ott való gondnak az mi én tőlem kivántatık, felelhessek meg. Ezeknek utána stb. Költ Gyaluban 22. Sept. Anno 1636.

Kegyelmednek szíből való igaz jó akarója

Susanna Lorántfi m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino et Marito nobis charissimo.

XX.

Az úr isten, édesem, stb. 1636.

Én az úr istennek szent áldásával, édesem, ma reggeli sept.
könyörgés után, ugyan csak kijövén az templomból, püspök 23.
uram szép istenes áldása után lovamra ültem s mindjárt elindultam s ide 3 órakor délyest jutottam; holnap Tordára megyünk, ott való múlatásunkról azután foglak édesem tudósitani. Hála istennek, egészségemben fogyatkozás nincsen, kit istentől nektek is édesem igen szívem szerént kivánok. Az hadak vigan gyülekeznek s jőnek; minden kétség nélkül bizon megsegit az úr isten bennünket, mert igaz ügyünk is vagyon s az istennek tiszteletében, az szegén hazának, nemzetnek szabadságában s megmaradásában is forog az az ügy. Kérlek, édesem, ne töródjél s búslakodjál, noha sok s nagy ellenségink van-

nak, de mind nagyobb ezeknél az úr isten, kinek oltalma (al...) szoktuk vala mi mindenkor magunkat ajánlani s meg sem csalatkoztunk s fogyatkoztunk az ő felsége gondviselésében s atyai áldásában; most is ő felségéhez folyamadván, híjuk segítségünkre; nem leszen, édesem, bizony fogyatkozásunk. Elmeneteledtől fogva az portáról semmit nem hallottunk. Az két Oláhország is csendességben vagyon. Ma bocsátánk vissza Dániel Mihály és Petki István uramékat oda hátra vigyázni. Adja az úristen. édesem stb. Datum Enyed 23. die Septembris Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Külczim : Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

XXI.

1636. sept. 25. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak stb. Legyen hála az istennek, tegnap 10 órakor egészségben és békével jüttünk be, kivánom az úr istentől stb. Én ide jüvén az itt való állapat felől tudakoztam; az mint kegyelmednek megirtam, én azt tudtam, hogy Váradon több élés vagyon; az mint lehetett, ilyen hirtelen irattam, kegyelmednek beküldtem; kegyelmed megitélheti, nagy az hely, sok ember kell bele. Isten oltalmazzon oly állapattól, az csak innen belől várna; én azért az udvarbirónak meghagytam, mindjárt nyomtassanak és hordják be; de kinn sem sok vagyon. Székelyhidra is írtam, hogy ott is nyomtassanak, hogy ott is legyen elég, ide is hozzanak. Az pénzt még el nem hozták, sem az katonák el nem jüttenek. Kegyelmednek irt levelet Debreczeni uram, melyeket kegyelmednek beküldtem, én felszakasztottam, látom hogy még halaszt az lovasok elküldése felől és az pénz felől is; az ott való szolgára va(ló) költséget számlálja elől ő kegyelme; de úgy értem, látom is, hogy most itt vagyon nagyobb szükség az lovasra, hogy nem mint Pataknak. Én Bornemissza Pál urammal beszélettem, ő kegyelme is azt

mondja, hogy most kell az mi onnét lehet is; én azért itt látván az állapatot, tegnap Szunyukot (*Szúnyogot*) postán elküldtem Patakra, hogy mindjárt mennél hamarább küldje el ő kegyelme mind az lovasokat az pénzzel együtt; én megirtam, hiszem most nincsen oly állapat kinn, hogy annyi lovast kellene tartani; mi haszna ott is hiában költeni; hanem hagyjon száz gyalogot ott az kapura és ötven lovast; az többit mind az mi lehet küldje be; ha gyalog több vagyon is. Immár kegyelmed mit parancsol felőle, ha eljünek, be kell-e menniek. Itt minden felé csak pénzt kérnek; az jenei viczekapitán is ide jütt volt, hogy kegyelmednek irnék, hogy gyalok kellene oda és honnét várjon; az ott való népnek is fizetés kellene. Én, noha tudom, hogy kegyelmed parancsol, hogy az mely pénz oda szolgáltatik, hogy bevigyék, én is irattam nekik; az udvarbirónak is, az élésre is legyen gondja ott az várban. Itt is meghagyom az szolgabiráknak, az adót, az ki hátra vagyon, hozzák be; de ha Jenőben ugyan nem leszen pénz, innét is küldök. Én édes uram, isten segitsége velem lévén, valamire elégséges leszek, semmi fáradságot nem szánok, valamit vékon elmével felérek; csakhogy kegyelmed tudja, ezelőtt én efféle nagy gondhoz nem szoktam, ilyen dologhoz több elme kell; az ki igaz és tudósok lennének. Kapronczai uram is fekszik, de talám felkelhet ő kegyelme nem sokára; tudom, hogy ott benn is kell kegyelmednek Bornemisza Pál uram, az tudom ide ki való állapatot tudná ő kegyeme. Az legyen az kegyemed jóakaratja, az kit kegyemed rendel, csak legyen oly, az kivel mind az kegyemed böcsületinek és az magaménak is felelhessek meg, mert tudja kegyemed, édes uram, én nálamnál nagyobb elméjü ember is tanácscsal szokott élni.

Az gyalogok számát is kegyelmednek beküldtem. Egyéb ide ki való állapatról, tudom, kegyemedet Ibráni uram tudósitja. Kegyemed az munkácsi donatiót ne késlelje aláhozatni kegyemed; mert eljár az idő, az esztendőben nem sok vagyon hátra. Az kegyemed levelét csak szintén most hozák; hogy kegyemed, édes uram, egészségben vagyon, azt szivem örömével hallom, kivánom az én istenemtől stb. Azt nem mondhatom, édes uram, hogy nem búsulnék; mert ha csak az itt kinn való állapat volna is több, az kitől féltem ott benn; de

az kegyemed felől való rettegésem nagyobb nekem ennél; de mindenekben csak az mi kegyelmes istenünkben bizom, hogy ő felsége gondunk viseli mindenben. Ezeknek utána stb. Költ Váradon 25. Septembris Anno 1636.

Kegyemednek igaz szívvel szolgál

Susanna Lorántfy m. p.

P. S. Kegyemed megbocsásson, hogy ily későn irok; mert mind vártam, hogy Ibráni uram irta volt, hogy postát küld; még tegnap előtt irta volt. Az kegyemed levelét felszakasztottam, mert maga irta volt Debreczeni uram. Megirtam ő kegyeméuek, az mi oly dolog volna, az ki ide ki kivántatnék tudni, irja meg ide is; mert késő volna talám, ha még kegyemed onnét irna.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino Marito nobis charissimo.

XXII.

1636. sept. 30. Az úr isten, édesem, stb.

Hogy, édesem, egészségben vagytok, annak szívünk szerént örülünk. Adja az úr isten ezután is hallhassunk örvendetes híreket felőletek. Istennek hála, édesem, mi is tűrhető egészséggel birunk. Innét holnaputáu megindulunk vagy arra felétek vagy Körösbánya felé, az honnét közelebb érhetjük Kornis uramékat. Magamra, édesem, bizon jól vigyázok, híveink is vigyáznak. Az ország ma declarálá magát irásban, együtt élnek, halnak velünk. Most is, édesem, kérlek, ne búsulj, bizon megsegit bennünket az úr isten. Patakra ím mi is irtunk. Küldd, édesem, éjjel, nappal az tizezer forintot, az hatezer tallért is hozasd be minél hamarébb. Most kell költenünk, édesem, mást ad az úr isten érette; csak szolgálhassunk istenünknek, hazánknak s nemzetünknek, édesem. Petneháziné asszonyomat hívasd be melléd; ím mi is irtunk ő kegyelmének. Az udvarbírót riaszd meg, az várat éléssel rakja meg éjjel nappal. Az munkácsi donatiót, hogy Réz András kiváltsa s alá küldje, még Fejérvárról megirtuk. Abban fogyatkozás,

édesem, nem leszen. Adja az úr isten, édesem, stb. Amen. Datum ex Castris Torda positis 30. die Sept. 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Külczim : Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

XXIII.

Az úr isten, édesem stb. 1636.
Az úr isten szent áldomásából, édesem, ím ezennel lovamra ülök s indulok s ma Szász-Lónánál hálunk, azután meg elébb elébb megyünk. Barcsai Ákos is csak tegnap igen reggel juta meg, az havasali vajdának is egy egy jó boérja jütt vala vele, kit ím most bocsátunk el; az országtól kivánt assecuratoriát s kész leszen mindjárt az török ellen fegyvert fogni mellettünk s ő mellettek, kit meg is külde az ország, kinek, im édesem, mását is küldtük. Petki István uramat is 3000 lóval bocsátjuk mellé. Bizon megsegit az úr isten, édesem, bennünket. Adja az úristen, édesem, stb. Amen. Datum in castris Torda positis. 2. die Octobris Anno 1636.

octob. 2.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Alább, szintén R. Gy. kezével : Kornis uramnak szóló levelünket küldd meg, édesem, éjjel nappal. Az havasali vajdával való szövetségét az országnak, édesem, add értésére Debreczeni uramnak, küldd meg mását is az ország assecuratoriájának.

Külczim : Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

XXIV.

1636. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak; az
octob. úr Isten stb.
2. Hogy kegyelmed egészségben vagyon, azon szívem szé-
rint örülök; kívánom, hogy az úr isten stb. Tegnap és ma is
kegyelmednek hozták levelét; volna miről irnom, de igen siet-
ve kelle elküldenem Bálpatakit kegyelmedhez, mert kegyel-
med azt irja, hogy kijű; de id (*itt*) ki nem tetszik. Ibráni uram
is tegnap volt idben (*itt benn*). Tudom Bornemisza uram job-
ban megirta kegyelmednek; el is hittem, hogy az mi javára
néz kegyelmednek az ideki való állapathoz képest, úgy ir ke-
gyelmednek. Kérem kegyelmedet, édes uram, meglássa kegyel-
med kinek hiszen. Az én istenemet is kérem, hogy igazkassa
(*igy*) kegyelmedet. Az id (*itt*) ki való gondra, valamire reá-
érkezem, isten segétsé(*ge*) velem levén, sem nyughatlanságo-
gomot, sem költséget nem szánok az kegyelmed bücsületi mel-
lett. Kegyelmednek szóval is izentem. Ezeknek utána stb. Költ
Váradon (*sic*). 2. Mindszent hava Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susanna Lorántfi m. p.

Külczím : Illustrissimo Domino Principi Georgio Rákóczi stb. Domino et Marito nobis charissimo.

XXV.

1636. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak; az
octob. úr isten stb.
3. Mi, édes uram, legyen hála istennek, egészségben va-
gyunk; kivánom az én istenemtől stb. Az kegyelmed kijüvete-
le ide ki annyi bátorságot nem szerzett, az mennyi félelmet;
csak az én istenem adná jóra. Im bemegyen Bornemisza uram
meg tudja mondani kegyelmednek mind az oda ki való állapatot
és az itt benn valót is. Az Patakrúl jütt katonát ma küldém

ki az táborban csak, ma is jüttek, nem sok híja az háromszáznak; még annyi jü, az mint irja Debreczeni uram; én azt tudtam, előbb volt hírekkel, hogy el kell jüniök, de mentik magok, hogy késő lett hirek; magok elég emberek, de kellett volna, ha, jobb szerrel voltak volna; az ónodiak mégis jobban vannak. Én itt is adattam mind kopját és lobogót is csináltattam nekik. Mennyi pénzt hoztak, és mennyit adtam ki, im beküldtem kegyelmednek. Kérem kegyelmed, édes uram, az hadakozásnak kimenetelit csak az isten tudja, noha az én istenemben jó reményem vagyon; egyik akadályát azt látom kegyelmednek, az ki felől ott benn is beszéltünk, az bocsátásban is nem látok módot, az tartásban is; csak kegyelmed meg ne búsuljon miatta. Ezeknek utána stb. Költ Váradon Mindszent havának 3. Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susanna Lorántfy m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczi stb. Domino et Marito nobis charissimo.

XXVI.

Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak stb. 1636.

Bálpataky tegnap megjüve, az kegyelmed levelét meg- octob.
adá, hogy kegyelmed édes uram egészségben vagyon azért az 5.
én istenemnek hálát adok és kérem ő szent felségét ez után is tartsa meg kegyelmedet jó egészségben, mi, hála legyen istennek, egészségben vagyunk. Az kijüvetelét értem kegyelmednek, kivánom az én istenemtől, hogy az emberek reménsége kivől tegye bódoggá és szerencséssé. Noha azt tudom' hogy kegyelmed ittben nem múlathat, de még is akkor, ha kegyelmed megirhatná mikor jühet be kegyelmed és meddig múlat itt kegyelmed, azt akarom kegyelmednek jelenteni, édes uram, tudja azt kegyelmed, hogy immár isten kegyelmessége által annyi idejek vagyon az gyermekeknek, hogy az mit látnak, megemlékeznek róla, azért ha kegyelmednek tetszenék és akadályára nem lenne kegyelmednek, talám nem ártana, ha

kegyelmed elvinné őket, csak egy hálásra is, még is látnák meg mind az két tábort, írja meg kegyelmed hadd tudnám őket késziteni, lám nem messze vagyon az tábor, az beküldésében is vagyon módja kegyelmednek. Azt is irja meg kegyelmed ha kell-e gazdálkodni az udvarbirónak és hova kell; az kegyelmed levelét tegnap hozták, kiben kegyelmed parancsol, hogy irnék az fegyver-derék és pánczél felől Patakra, én mindjárt ugyan az kegyelmed izenetét elküldtem egy postától, megirtam mennél hamarabb elhozzák. Ezek után az én kegyelmes Istenem stb. Költ Váradon Octobernek 5. napján Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susanna Lorántfy m. p.

Külczím : Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb.

XXVII.

1636. octob. 6. Az úr isten, édesem stb.

Ma édesem, két leveledet vöttöm itt táborunkban. Az magad lovait bár ide ne fárasztattad volna, mert az sátoros szekérben kellett volna ló; mi ezeket visszaküldtük; csütörtökön, édesem, ebédre minden okvetetlen bemegyünk, de estvére az táborban kimegyünk; az gyermekek mind ketten bár legyenek készen, mi nem bánjuk, hár mindketten lássanak, halljanak. Adja isten, édesem stb. Amen. Datum ex castris Barattka positis. 6. die Octobris Anno 1636. estve 5 órakor.

Az te szerelmes urad

Rákóczy György m. p.

Alább, szintén R. Gy. kezével: Hagyd meg, édesem, az porkolánboknak, készittessenek el az öreg lövő szerszámokban vagy tizenhatig valót, kivel lőjjenek, mikor bemegyünk; de azt is igen-igen meghagyjad, édesem, úgy töltsék meg az álgyúkat, kár ne legyen bennek.

Kivül, szintén R. Gy. kezével: Az udvarbiró az táborban most még

ne gazdálkodjék, mert elég élésünk vagyon; csak az várat rakná. Egyébről édesem beszélhetünk.

Külczím: Az én szerelmes atyámfiának, Loránttfi Susannának adassék.

XXVIII.

Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak; stb. 1636.
Ma reggel, mintegy 6 óra után hozák az kegyelmed octob.
levelét, melyből értem az kegyelmed idejüvetelét; kivánom 6.
az én istenemtől, hozza kegyelmedet szerencsés kedves jó egészségben; mi is most is hála istennek egészségben vagyunk; én édes uram, az kegyelmed parancsolatja szerint az magam lovait elküldtem, mert itt ennél több nem volt, az többi Székelyhidon vannak; ha kegyelmed parancsolja, elhozatom; én mindjárt az kegyelmed parancsolatja szerint elküldtem Székelyhidra is az szekerekért is; itt is meghagytam, de meghidje kegyelmed, hogy nehezen tehetni szerit, mert az szegénség mind elfutott. Ezeknek utána az én kegyelmes istenem gondviselése alá ajánlom kegyelmedet, édes uram stb. Költ Váradon 6. October Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susanna Lorántfy m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino et Marito nobis charissimo.

XXIX.

Az úr isten, édesem stb. 1636.
Mi ide délyest 1 órakor, hála istennek, békével jutánk. octob.
Az török tábor is ma szállott Lippához, mi is csötörtökön 14.
Jenőhöz megyünk. Az esztergomi, váczi törököt haza bocsátta az vezér, keveseď magával vagyon, segitséget sohonnét nem értünk, hogy jönne melléje itten közelről. Bizon nekünk nagy bizodalmunk vagyon, az úr isten meg fogja szégyeníteni.

Kérlek, édesem, ne búsúl(j) mert ha nyavalyád lészen az miatt, mi haszna az én életemnek is? Munkácsról ha elérkeznek az katonák, küldd utánunk. Az mely pénzt onnét hoznak, abból utánunk csak két ezer forintot küldj, az többi maradjon nálad, édesem. Az kis órát Herczeg uram küldje utánunk. Az Patakra szóló levelünket edesem, mennél hamarb küldd el. Egy fő török rabot is vettünk 80 talléron, azt is, édesem, küldd Patakra. Irj gyakorta egészségtek felől. Az várat édesem, takartasd minden féle eléssel. Mi tegnap elött keményen parancsoltunk Deli Farkasnak, mindjárt 1500 berbécset, meddu juhval együtt, kétszáz ökröt, meddu tehenet, 13 hordó mezet küldjön s hajtasson Váraddá. Szász disznót is jót; ha elérkeznek vele, azzal is jól nevekedik az élés. Adja isten, édesem stb. Amen. Datum ex castris Tulka positis 14. die Octobris Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rakóczy György m. p.

Kulczim: Az [illegible] szerelmes [illegible] L[illegible]rantfi Susannának adassék.

XXX.

1638 Az úr isten, édesem, stb.
Octob. Legyen az úr istennek szent neve áldott, édesem, mi
18 most is [illegible] Bethlen uram is tegnap
juta meg. Az kis [illegible] is [illegible] meg [illegible], melyet ked-
vesen vettünk. [illegible] küldünk, kit az
portáról küldtenek [illegible] isten o felsége
[illegible] Adja [illegible] megvisel-
ted, édesem. [illegible] 150 lóval.
[illegible] meg; volt
4[illegible] mélyföld-
[illegible] még oda
[illegible] bocsátjuk ki
Faragó Andrást is [illegible] Adja az úr isten, édesem, stb

Amen. Datum in castris Boros Jenö 18. die Octobris Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Külczim: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

XXXI.

Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak, az úr isten stb. 1636. octob. 18.

Kegyelmednek édes uram ma is hozák levelét; hogy kegyelmed egészségben vagyon azért az én istenemnek hálát adok, és kérem ő szent felségét ez után is tartsa meg kegyelmedet jó egészségben és minden dolgaiban adjon boldog előmenetelt. Mi is, legyen hála istennek, egészségben vagyunk. Földvári csak most érkezék, im el küldtem kegyelmedhez, hogy mennél hamarébb tudja meg kegyelmed mint jüttek, az pénzt is el még nem hozták, noha itt is most kellene, bort is most kell venni; az tallér(t) kár itt költeni de ha más nem lészen annak is meg kell lenni, az katonákat holnap elküldöm az patakiak eleiben is elkültem, mihent elérkeznek mindjárt elküldöm; kérem kegyelmedet, édes uram, megbocsásson ha kegyelmednek ellene volna irásom. Az kővári állapatot hadja úgy kegyelmed, hogy jövendőben meg ne búsuljon kegyelmed. Ezeknek utánna isten oltalma alá ajálom kegyelmedet, adja isten édes uram lássuk egymást mindnyájan örvendetes állapatban. Költ Váradon 18. October Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szivvel szolgál
Susanna Lorántfy m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino et marito nobis charissimo.

XXXII.

1636. octob. 22. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak, az úristen áldja meg szerencsés bódok (*sic*) hosszú élettel kegyelmedet.

Az kegyelmed levelét Görkeitől elvettem; hogy kegyelmed, édes uram, egészségben vagyon, azért az én istenemnek hálát adok és kérem ő szent felségét, ezután is tartsa meg kegyelmedet, minden dolgaiban ezu(*t*)án is tegye szerencséssé. Mi is, legyen hála istennek, türhető egészségben vagyunk; az övet is meghozták, kegyelmednek megszolgálom; az isten ő magát is az vezért segítse meg; kegyelmednek Patakon termett pomát küldtem; adja isten, édes uram, sok esztendeig (*e*)hessék kegyelmed azután is benne; az pénzt még el nem hozták Munkácsról; de ha elhozzák is, ha lehet, kegyelmed ne vitesse el innét; mert itt is sok az költség; inkább tarért (*tallért*) küldök. Im elküldtem kegyelmednek az Debreczeni uram levelét, mennyi bort kell vinni, egy tallérnál alább nem adják, de ha pótúra leszen 17 pénzen, jobb részét úgy vettem; édes uram, tudom, kegyelmed az mi legjobb azt cselekedi, de mégis kérem kegyelmedet, ha békességre menne az dolog, ha lehet, kegyelmed ne vegyen csak magára annyi költséget, az mennyit ígérnek; mert úgy látom, nem gondolnának vele, ha kegyelmed mindenét elkültené is; az mi költségünk pedig csak az isten tudja még kell, hiszem jövendőben is az országnak használ; noha csak viselnék jól magokat, az isten talám a nélkül is megadná az jövendő szabadságot. Noha énnekem bizon nem izen Huszár Mátyás, de minthogy látom, igazán szolgál, ha oly jószág esik, kegyelmed ne hagyja e nélkül, nemcsak három emberhez kell kegyelmednek mutatni kegyelmességét, noha tudom több érdemes híveket is, azon volna kegyelmed, hogy elébb vinne. Noha azelőtt is írtam volt kegyelmednek az kővári dolog felől, tudom, édes uram, kegyelmed mindent jó végre cselekedik; ha isten békességet adna, mind inkább meglehetne, de az dolognak kimenetelit csak az isten tudja, mindazonalat (*sic*) abban is az isten igazgassa

kegyelmedet. Ezeknek utána az én kegyelmes istenem ótalma alá ajánlom kegyelmedet; adja isten, édes uram, lássuk mindnyáján egymást örvendetes állapatban. Költ Váradon, 22. Október Anno 1636.

Kegyelmednek iga, szívvel szolgál

Susanna Lorántfy m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino et Marito nobis charissimo.

XXXIII.

Az úr isten, édesem, stb. 1636.

Bálpataki, édesem, tegnap estve felé jutott vala ide. octob.
Egészségteken, édesem, örülünk, melyet az úr isten ezután 24.
is tartson meg sok eszentendekőkig. Az pomagranatot is meghozták, édesem, adja az úr isten, sokszor küldhess édesem; itt az urak igen csudálják. Az mely pénzt, édesem, Munkácsról hoznak, abból ide bárcsak ezer forintot küldj; az többi maradjon szükségedre. Nekünk tallért is ne küldj bár most édesem, utánunk. Mennyi bort kivánjon Debreczeni uram, hogy vétess, azt is értjük, kit meg is kell venni; ha Munkácsból az pénzt elhozzák, onnét is kitelik egy része. Ha penig tallèron kell, édesem, megvenned is, ugy is meg kell lenni. Az mely summát az követek császárnak igérték, meg se gondold, édesem, hogy mi azt mind magunkra vegyük, mert mi bizony nem vesszük; mivel az ország nevével is igérték meg azt. Huszár Mátyásról nem akarunk feledékenyek lenni, édesem Az kővári dologról hidd el, édesem, nem vagyunk gondviseletlenek. Kornis uramékat az mint elbocsáttuk vala s mi végre azt az úr isten ez sok esővel megtartóztatta, ki ellen nem tehetünk, csak hála adással kell mindent vennünk. Az bizony dolog, ha az üdő szolgált volna, ezeket az úr isten megszégyenítette volna; nincs kétségünk, ezután is az úr isten meg nem szégyenítené őket. Szóval is izentünk, édesem Bálpatakitól. Adja az úr isten szent

fiáért stb. Amen. Irtam Boros Jenőben 24. die Octobris. Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Külczim: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susánnának adassék.

XXXIV.

1636. oktob. 25. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak stb Az kegyelmed levelét Bálpataky meghozá, hogy kegyelmed egészségben vagyon, azért az én istenemnek hálát adok és kérem ő szent felségét édes uram, hogy annak utána is azon jó egészségben tartsa meg kegyelmedet és minden dolgaiban tegye szerencséssé kegyelmedet; mi is legyen hála istennek egészségben vagyunk. Értem, hogy Kornis uram átal nem mehetett, eddig is elég búsulással voltam, hogy semmi hírt nem hallottam, mert ide is olyan nagy esők járnak, az úr isten ő szent felsége forditsa jobbra ezt az üdőt is. Az jó békességet édes uram bizony igen akarnám, ha lehetne, meg is adhatja isten, ha akarja, de én akkor hiszem, ha hallom, az isten édes uram szent lelkével igazgassa kegyelmedet abban is. Munkácsról még sem hozák el az pénzt, elég kárunkkal vagyon az tallér költés az bor vételben is, mindazonáltal azon leszek az mennél kevesebb kárunkkal vétessem meg, kegyelmed irja meg, ha elhozzák, ugyan küldjék kegyelmetek, mert füzetni kell, jobb az tallérral füzetni, mert itt csak 107 pénzben veszik el, mindazonáltal, édes uram, az mit kegyelmed parancsol, azt kell cselekednem. Debreczenyi uram irja, hogy Réz András kezéhez vette volna az munkácsi donácziót, kegyelmed parancsoljon, hozzák alá, legyen meg az igtatás. Ezeknek utána az én kegyelmes istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet stb. Költ Váradon 25. October Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál
Susanna Lorántffy m. p.

Külczim: Illustrissimo Domino Principi Georgio Rákóczy stb.

XXXV.

Az úr Isten, édesem stb. 1636.

Egészségteken, édesem, örülök, s az úr istent áldom is octob. érette, s ezután is engedje ő felsége, ezent hallhassuk. Itt mi- 29. csoda árviz legyen most is, édesem, Feltóti meg tudja mondani. Az békességnek végben menetelit csak az isten tudja; mindazáltal mivel az ország császárnak megígérte az negyvenezer tallért, az kajmekámnak is az tíz ezeret, ez ha reá vinné őket, s segítvén az is, hogy megcsalatkoztanak reménségekben; mi is azért, édesem, látva hisszük s azért is vigyázatban kell lennünk. Balling uram dolgán mi nem győzünk álmélkodni. Ir(j) édesem neki, ne késlelje, küldje el, az tallért alább 180 pénznél nem kell adni. Im megparancsoltuk Ibráni uramnak, valaki úgy el nem veszi, az homlokában sütik. Ha Munkácsról elhoznák az pénzt is, addig, édesem, ne küldj, még innét nem irunk; mert mi innét, úgy történhetik, kedden vagy szerdán el fogunk indúlni, s Illyéhez szállani, mivel ez az föld immár elpusztúlt, ezt megerősítvén lovassal, gyaloggal s ha oda megyünk, lészen ott benn pénzünk készen. Debreczeni uramnak megirtuk, meghozván az donatiót, mindjárt statuálásához kezdjen. Adja az úr isten, édesem, lássuk stb. Datum Boros Jenő 29. Octobris Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

(Alább, ugyan csak I. R. Gy. kezével): Dániel János tegnap juta meg Moldvából, onnét tatártól nem kell félni töröktől is. Csulai uram is elmene Bethlen Istvánhoz tegnap az követekkel. Az papirosom, édesem, elfogyott. Ott hagyta Máté Váradon. Küldj vagy 25 konczocskával mindjárt.

Külczím : Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susánnának adassék.

XXXVI.

1636. Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak. Az
octob. úr isten sat.
31. Az kegyelmed levelét Győri Márton meghozta, hogy kegyelmed édes uram egészségben vagyon, azért az én istenemnek hálát adok. Mi is legyen hála istennek egészségben vagyunk. Értem az békességes tractához hozzá kezdtek, de az mint hallom sok költésekkel kell meg lenni, de az mind nehezebb, hogy ő az kit az kegyelmed ártalmára igért, kegyelmednek kell megfizetni; az mint hallom az kővári dolgot is emlegetik, az mint mondtam félek rajta, hogy meg ne búsoljon még a miá kegyelmed, az mint értem sokat hiszen ismét Röti uram, az kitől félek, hova tovább inkább megbúsúl kegyelmed; az jó békességet édes uram bizon sziből akarnám, csak az jó isten adná, lenne elsőben az ő szent nevének dicséretére, annak utánna kegyelmednek böcsületére és országával jövendő meg maradásával; de édes uram, ha meg kellene is engednem is némelyiknek, kiváltképen Fráter Pálnak, úgy engedném meg nekik mint Salamon szemeinek, mindazáltal az én kegyelmes istenem minden dolgaiban igazgassa kegyelmedet. Péter diák ha ír, elküldök Kolosvárra, de ha be kell menni, miért kell kihozatni. Az gyalognak kitölt havok, az várbelieknek perceptor nem fizethet, azoknak is meg kell fizetnem, ilyen állapatban nem halaszthatni el; Munkácsról negyedfél ezer forintot hoztak, én most pénzt nem kültem; Feltótitól írtam volt kegyelmednek, azt várom, de itt is menyire kell, kegyelmed megitélheti. Ezeknek utána az én kegyelmes Istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet, adja Isten édes uram lássuk egymást örvendetes állapatban : Költ Váradon 30. October Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Feltóti hogy megjütt immár elvégeztem volt az kegyelmednek szóló levelet, itt én immár poturával megfizettettem

az borért, ezer csebret vétettem Székelyhídon is és Diószegen, Miskén ezer csebret, immár nem is vétetek többet. Az munkácsi jószágban is elfoglalták az bort, az mint mondják az ott való szükségünkre elég lett. Debreczeni uram irja, hogy száz hordó bort vétet csak Beregszászban, ha kegyelmednek édes uram tetszik, az szegén ember is had adná el az borát.

XXXVII.

Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak stb. 1636.
Tolnay uram csak most érkezék, az mely levelet hozott octob.
azt is elküldtem kegyelmednek, azután is mindjárt mást is 31.
hozának Debreczenyi uramtól, irja ő kegyelme, hogy meghozták az munkácsi donatiot és nem kellene az iktatással késni el is hittem, kegyelmed is mindjárt parancsol felőle; két pómát is küldött az ki ott termett, az nagyobbikot elküldtem kegyelmednek, adja Isten édes uram költse kegyelmed jó egészséggel el. Mennyi fűszerszámot hoztak, ím elküldtem kegyelmednek; innét elkell-e kegyelmed után küldeni, írja meg kegyelmed. — Balling uram irta volt, Balling György uram azért késett, hogy Perény Gábor uram irt volt, hogy eljű, de az mint írja ő kegyelme sok kivánsága volt volna ő kegyelmének, én megirám én nem értettem semmiben, nem tudom az, ha mit kell adni kegyelmed parancsol felőle, de édes uram, talám én úgy látom sok akadálya lehet kegyelmednek abban az dologban.

Ezeknek utána az én kegyelmes Istenem gondja viselése alá ajánlom stb.

Költ Váradon 31. October Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susánna Lorántffy m. p.

Külczím : Illustrissimo Domino Principi Georgio Rákóczy stb.

XXXVIII.

1636. Az úr isten, édesem, stb.

nov. 1. Egészségben, édesem, hogy vagytok, adok hálákat érette az úr istennek, azután is engedje ő felsége hallhassak örvendetes hirt felőletek. Istennek hála, mi is türhető állapattal vagyunk. Az békesség tractálásától az statusokat el nem tilthattuk édesem; de hogy mi annak végben menetelit hinné(n)k, azt bizony nem irhatjuk; söt az török czigánságának látjuk lenni; talám jobban meg fogják ebből is esmerni az törököt; noha az értelmese s jámbora már is elhitte azt, hogy ez mostani úton az török Havasalföldévé akarná Erdélyt tenni. Ugy vagyon forgatja az kővári dolgot is, de azt bizon végben nem viszi; rosz békességet édesem, mi is nem kivánunk. Mi megmondtuk az statusoknak, ugy igérjenek, hogy meg is adhassák; mert mi többet tizezer tallérnál, tizezer ó dutka pénznél nem adunk. Fráter Pál dolgáról mi is úgy elmélkedtünk, édesem. Az mit Péter deáknak kiküldeni hagytunk volt édesem, az míg elkészül, ottben fogunk mi is lenni. Az gyalognak meg kell lenni fizetéseknek, édesem; de nekünk az tetszenék, az perceptort szorgalmaztatnád, édesem, tenné pénznek szerit s fizetne ő; mert nekünk, édesem, továbbra is nem árt gondolkodnunk. Talám már az szegény is haza szállhatott, szedetné fel az adót. Ide, édesem, az mint tegnap megirtuk, csak annyi pénzt küldj, az többi maradjon nálad. Székelyhidon, Diószegen az bor árában talám búzát is elvenne az szegénség; azt is probáltasd meg, édesem. Az szegénségnek bora eladása felöl ir(j) édesem Munkácsban, nem kell szegényeket idegeniteni. Petneházinė asszonyom tiszttartójának megküldjük az levelet s ha kivántatik az lisztet el is hozatjuk. Az bányában édesem, hétfőn kimehetsz, de csak magad menj; éczakára meg bemenj az várban, nem jó kinn hálnod; azután is jó vigyázással ki mehetsz; de egyszer is ott kinn ne hálj, édesem. Ha az békesség meglenne, mi is oda Váraddá mennénk, édesem. Tegnap bizonyoson irá az havasali vajda, hogy az budai

vezér most is tatár segitséget kéret; azért is kell bemennünk, az utakat minden felől megerősíthessük, és ellene is állhassunk bejövetelinek. Hisszük is az úr isten reá segít bennünket. Kérlek, édesem, ir(j) gyakorta egészségtek felől. Adja az úr isten szent fiáért stb. Amen. Datum Boros Jenő 1. die Nov. Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

XXXIX.

Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak. Az úr isten sat. 1636. nov. 2.

Meghozták az kegyelmed levelét; hogy kegyelmed édes uram egészségben vagyon, azért az én kegyelmes istenemnek hálát adok és kérem ő szent felségét az után is jó egészségben tartsa meg kegyelmedet édes uram, mi is legyen hála istennek egészségben vagyunk; értem az kegyelmed Jenötől való meg indúlását is. Nem mondhatom, édes uram, hogy az kegyelmed állapatján sokféle gondolatom nem volna, de az én kegyelmes istenemben bizom, ki eddig gondját viselte kegyelmednek, most sem rövidűt meg az ő karjának ereje, kérem is ő szent felségét szívemnek buzgóságából édes uram, hogy noha ő szent felsége nem szól prófétá́k által mint az régi királyoknak, de szóljon az ő szent lelke által mit cselekedjen kegyelmed, minden dolgaiban adjon boldog előmenetelt. Az pénzt elküldtem, Herczeg uram, mennyi vagyon itt, azt is tudja. Bálpatakyt elküldtem, hova ment, tudja Herczeg uram, ha meg jű elküldöm kegyelmedhez, kegyelmednek szóval is izentem Herczeg uram(tól), kegyelmednek jó akaratja ha onnan haza bocsátja Herczeg uramat. Ezeknek utána az kegyelmes istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet. Adja isten édes uram lássuk örvendetes állapotban egymást. Költ Váradon 2. November Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál
Susanna Lorántfy m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczi stb. Domino et Marito nobis charissimo.

XL.

1636. nov. 2. Az úr isten, édesem, stb.

Tegnap talám csak egy órával utána Szenteinek, hogy elbocsátánk, juta az portáról levelünk, kinek, édesem, ím igaz mását küldtük; Ibráni urammal közölhetet(*d*). Az úr isten ott is mind az mi jónkra adja császár hadainak verését. Még innét édesem, hétfőn, kedden meg nem indúlunk. Az cardinálnak kellett igen hamar levelet iratnunk, kit Bornemisza János uram kezében küldtünk; mennél hamarb édesem küldd meg Debreczeni uramnak, hadd küldje Bornemisza Jánosnak. Adja isten, édesem stl. Datum Boros Jenő 2. die Novembris 1636. estve 8 órakor.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Alább, ugyancsak I. Rákóczy Gy. kezével: Debreczeni uramnak is megirhatod édesem, az Kucsuk Ahmet dolgát, hadd örüljenek ott is neki. Az élést ide hozni s kenyeret siettesd, édesem. Im most reggel 7 órakor bocsátjuk el Cserénit, édesem, magunk is im ezen órában indúlunk az táborra, de estvére visszajövünk. Debreczeni uramnak is irtunk egy levelet 3. Novembris.

Külczim.: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának.

XLI.

1636. nov. 4. Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak az úr isten sat.

Cserény az estve érkezék. Az kegyelmed leveléből értem édes uram, hogy az úr isten az császárnak is oda átal ellenséget adott, az istennek nem kissebb kegyelmessége mint az régi királyokkal mit cselekedett, hogy ellenségének oda hátra ellenséget szerzett, az kiért az én kegyelmes istenemnek legyen

áldott az ő nagy neve és ennek utána, elkezdett kegyelmességét vigye véghez ő felsége. Csak félek, édes uram az sokáig való tractától, igy levén az dolog, ha az emberek egyaránt fognák az dolgot, talán nem kellett volna annyit is fizetni ha meg lett volna is az békesség. Debreczeni uramnak elküldtem az mását az kegyelmed levelével, tudom, meg irta kegyelmed kinek kell küldeni; az élést az mint reá érkeznek el viszik, az élést még ide Erdslyből el nem hozták, ha el hozzák kegyelmednek megirom mit hoznak és gondom lészen reá. Az munkácsi donatiom felől nem tudom ha irt e kegyelmed Debreczeni uramnak, mert rövid az idő. Ezeknek utána az én kegyelmes isteuem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet, adja isten édes uram láthassuk egymást mindnyájan örvendetes állapatban. Költ Váradon 4. Novembris 1636.

Kegyelmednek igaz szivvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Utóirat más papiron: Kenyeret az mi lehet, az szekérnek szük volta miá küldök, bort is. Petneházíné asszonyomnak szóltam, adna feliből lisztet, mást adatunk ő kegyemének érte im irt levelet is, oda csak kegyelmed rendeljen embert is hozzá; ha isten, édes uram, megadná az békességet, irja meg kegyelmed, ha ide jün-e kegyelmed vagy csak onnan menne be; ha lehetne az bányában is egynehány nap lennék, talán használna az én nyavalyámnak, az ki felől kegyelmed beszélt Gátival.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino et Marito nobis charissimo.

XLII.

Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak. Az úr isten stb. 1636. nov. 8.

Herczeg uram meghozta az kegyelmed levelét, hogy kegyelmed egészségben vagyon, azért az én istenemnek hálát adok, és kérem ő szent felségét, ez után is tartsa meg kegyel-

medet kedves jó egészségben; mi is legyen hála istennek türhető egésségben vagyunk; hogy kegyelmed édes uram irja ne búsúljak, az miben lehetne sem az szinével az búsulásnak nem hagynám és külsőképen sem mutatnám, de édes uram, csak hijá(*ba*), mert nagyobb hajlandóságom az bánatra, hogy nem az vigasságra. Én itt az kinek kellett megfüzettettem, ha kegyelmed ott megfüzettetett, az más hóban nem kell megfüzetni nekik; én eleget hagyom, az pénzt szedjék, de még eddig csak hijában volt, tudja kegyelmed most nem lehet sokáig váratni őket. Debreczeni uramnak megirtam, az pénzt megküldje; az papirost elküldtem kegyelmednek, kérem kegyelmedet édes uram, irjon gyakran egéssége felől, egyéb állapatja felől is. Ezeknek utána az kegyelmes istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet. Adja isten édes uram stb.

Költ Váradon 8. Novembris Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szivvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy dei gratia stb.

— — — —

XLIII.

1636. Az úr isten, édesem stb.

nov. Innét az úr isten engedelméből édesem, ím ezennel meg-

8. indúlunk. Még eddig sem tatárok felől, sem más felől ártalmas híreket nem értettünk; noha tegnap is vöttünk levelet Fejérvárról. Szántnak, vetnek, az szegén emberek is haza takarodtanak igen; az moldvai vajdának is követje jü hozzánk. Ezután is, édesem, mindenekről akarunk tudósitani. Az gyermekekkel, édesem, az feketét bár levettesd; elég eddig az gyász. Ez német tisztviselőket, édesem kisirtesd el Patakra. Adja isten stb. Amen. Datum ex Castris Sebes positis 8. die Nov. A. 1636.

Az te szerelmes urad

Rákóczy György m. p.

Külczim: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

XLIV.

Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak. Az úr isten áldja meg kegyelmedet szerencsés boldog hosszú élettel és jó egészséggel. 1636. nov. 10.

Kegyelmednek, édes uram, most is irhatom, legyen hála istennek türhető egésségben vagyunk, melyet szivem szerint kivánom kegyelmed felől is adjon isten hallanunk édes uram. Bálpatakyt küttem volt Debreczen felé, az birónak izentem volt, az pénz felől azt mondta, hogy ott vagyon, és az mikor hagyom ide hozzák, de én addig ide nem hozatom az még ott benn meg nem adatja kegyelmed. Herczeg uramat holnap küldöm Székelyhidra. Ezek után isten oltalma alá ajánlom kegyelmedet, adja isten édes uram láthassuk egymást mindnyájan örvendetes állapatban. Költ Váradon 10. November Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szivvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino et Marito nobis charissimo.

XLVI.

Az úr isten, édesem stb. 1636 nov. 11.

Klubucsicskit, édesem, im visszabocsátottuk, adja az úr isten tanáljon örvendetes állapatban. Még az munkácsi statuálásra reá fog érkezni. Én, legyen az úr istennek hála, jó egészségben vagyok s holnap immár az Maros mellé megyünk, csötörtökön Dévához szállunk, onnét pénteken az Esztrig mellé, s ott fogunk múlatni vagy 5 napig, onnét melyre fogunk, édesem, fordúlni, tudósitlak róla. Az mely török általjütt volt az Dunán, az meg visszament. Máté vajdának is vagyon 12000 embere jó. Az portáról is várunk óránként

levelet; mindenekről tudósitlak, édesem. Ugy vagyon édesem, nehéz az bánatot eltitkolni; de méltatlan bánkódni, az sem jó; mi bizonynyal hisszük, az úr isten el nem hagy bennünket; most is, kérlek édesem, békét hagyj az bánatnak; lám az előtt másokat is te biztattál s bátoritottál. Leo ha ott nem kell, beküldheted, de nekünk az tetszenék mig Gátti oda érkeznék lenne ott addig. Kérlek, édesem, ir(j) gyakorta; én is azt cselekszem. Adja az úr isten szent fiának stb. Amen. Datum ex Castris Lunkul positis 11. die Novembris. Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Alább, szintén I. R. Gy. kezével: Az váradi perceptort édesem, meg kell riasztani, az vitézlő nép fizetésére gondja legyen; ne támaszkodjék reád. Az Patakra szóló leveleket, édesem, küldd éjjel nappal.

Külczim: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

XLVII.

1636. Az úr isten szent fiának érdeméért, édesem stb.

nov. Az úr istennek szent áldomásával édesem, mi már ide

13. Dévához érkeztünk, türhető egészséggel s állapattal. Az mely török had az Duna mellett volt Kinán pasával, azok eloszlottanak; az tatároknak is indulatjuk felől még eddig semmi hirt nem hallottunk. Itt benn az szegénség igen haza takarodott. Sok embereket s tisztviselőket is véletlen és reménségek kivül tanált az mi bejövetelünk; sok szívek titkait nyilatkoztatta ki az úr isten. Talám holnap Hunyad mellé szállunk s ezután is, édesem, mindenekről tudósitani akarunk. Adja az úr isten szent fiának érdeméért stb. Amen. Datum ex Castris Déva positis 13. die Novembris Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Alább, szintén I. Rákóczy Gy. kezével : Holnap hozzánk fog érkezni az fejérvári udvarbiró s az ott való állapatról tudakozván, irunk arról is. Az mint halljuk az Gyulafi uram szolgái igen mostohául bántak az házakkal.

Külczim : Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

XLVII.

Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak stb. 1636.
Az kegyelmed levelét tegnap hozák; hogy kegyelmed nov.
egészségben vagyon, azért, édes uram, az én istenemnek hálát 14.
adok és kérem ő szent felségét ez után is tartsa meg kegyelmedet jó egészségben és minden dolgaiban tegye szerencséssé kegyelmedet; mi is legyen hála istennek egészségben vagyunk. Klobusiczky ide nem jütt még, Debreczeny uram levelét kegyelmednek elküldtem, kegyelmed megérti, mit ír az pénz felől, az megmaradása felől is az mint ír, mintegy kétséges, azt azért kegyelmed tudja mint alkudt meg vele; az perceptort én nem tudom, mint kell jobban megriasztani, az mint meghagyom neki, de tudja kegyelmed az szegénység elpusztult, kiváltképen Jenő felé, az mint mondják is nem sok volna hátra az adóban. Leót elküldöm, itt hála Istennek nem kell. Én édes uram talám úgy tetszik gyakran írok kegyelmednek, ez után is írok, noha az úton való járás nehéz az Kajánon. Ezeknek utána az én kegyelmes istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet stb.

Költ Váradon 14. Novembris Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb.

XLVIII.

1636. nov. 17. Az úr isten, édesem stb.

Legyen az úr istennek szent neve áldott, édesem, én most is tűrhető állapattal vagyok, kivánom az úr istentől, felőletek is hallhassak örvendetes híreket. Ez héten innét által költözünk az Maroson, mivel az budai vezér is Temesvárra ment, mit fog ott cselekedni, azt is meghalljuk; úgy értjük, hadaiban elbocsátott volna, gyalogját, lövő szerszámát is az Maroson Szeged felé küldte volna alá. Mi tudván czigánságokat, nem hiszünk neki, igen nagy vigyázatban vagyunk. Az udvarbirót, édesem, hivasd elő, életére, fejére parancsold meg, az várat mindenféle éléssel rakja meg; az székelyhidi jószágban lám vagyon asztag; adass elegedendőt, őröltesse s buzáúl is legyen feles élet benne; mert mi ehez az békességhez semmit nem bízunk, mivel mind Betlen István s mind az vezér lehetetlent kivánnak, mi sem mehetünk becsületünk sérelmével reá. Rőti uramnak parancsoltuk, édesem, hogy kezedben valami finum ezüstet és aranyat küldjön; ha megküldi tudósits róla. Ir(j) édesem, egészségtek felől gyakorta. Adja az úr isten stb. Amen. Datum ex Castris Kajántorok positis 17. die Novembris Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Alább, szintén a fejdelem kezével: Sebesi Miklóst kellett igen igen postán küldenünk az cardinálhoz. Kérlek, édesem, ott meg ne késleld, mehessen hamar el.

Külczim: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

XLIX.

1636. nov. 18. Az úr isten, édesem stb.

Istennek hála, édesem, én most is tűrhető állapattal vagyok; kivánom az úr istentől titeket is tartson, éltessen ő

felsége stb. Klubucsuczkit, édesem, én igyenesen Munkácsra küldtem, eddig ott is vagyon; az mint Debreczeni uram nekünk is irja, még ott az Füzesi hozta pénzben, aranynyal együtt kell tizennyolcz ezer tallérnak lenni. Maga megmaradása felől édesem, Tolnai uram tud többet mondani, s ott lévén most ő kegyelme, érts meg, édesem, mindeneket s minket is tudósits róla; én úgy tudom, ő kegyelme egyszer megmaradott. Leo csak Kolosvár felé mennjen, édesem. Tivadar s Girincze magokat gyalázták, édesem meg. Csáki István dolgát nekünk is irja Ibráni uram; de nem hihetjük. Ma hozák Máté vajda levelét, kiben tudósít, hogy Kinán pasa meg által jütt az Dunán s értekezik mit cselekedjék? Mi megirók, menjen reá s verje fel, mivel csak két ezeren is vagyon; innét mi is az háromszéki és csiki hadat segitségére küldénk; kik helyett onnét kivül hagytuk Ibráni uramnak, hogy az hajdúságból 1000 lovast, Váradi katonákból 300 lovast, Bihar vármegye is mind bejőjjön; mert mi nem akarunk, bizon édesem, hinni az töröknek, vigyázásban akarunk lenni, magunkat erősiteni, akarjuk onnét kivül való hiveinkkel is. Adja az úr isten stb. Amen. Datum ex Castris Kajántorok positis die 18. Novembris. estve 5 órakor Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Külczim: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

L.

Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak. Az úr isten stb. 1636. nov. 18.

Kegyelmednek szombaton hozták levelét, hogy kegyelmed édes uram egészségben vagyon, azért az én istenemnek hálát adok és kérem ő szent felségét ez után is tartsa meg. kegyelmedet, mi is legyen hála istennek egészségben vagyunk. Debreczeni uramnak csak most hozák levelét, melyet kegyelmednek elküldtem, irja azt is ő kegyelme, hogy Bakos uramék

Rákóczy András mennyi lóval jünnének, és ha ott kell-e megfüzetni nekik, én megirtam, ha kegyelmed nem parancsolt felőle, talám nem kell megfüzetni ott nekik, ha lehet. Az jenei viczekapitány csak most jüve és mondá, hogy bizonyos, hogy elment volna az vezér, kit adna isten, de ha úgy vagyon talám most nem kellene több hadat fogadni kegyelmednek, talám ez télen nem jü vissza, az után csak az isten tudja mint leszen, kinek az úr isten az után is adja boldog kimenetelit. Ezeknek (*utánna*) az kegyelmes istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet, adja isten stb.

Költ Váradon 18. (*sic*) Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Kulcsim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb.

LI.

1636. Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak sat.
nov. Kegyelmednek tegnap reggel két levelét hozták, hogy
20. kegyelmed egészségben vagyon azért az én istenemnek hálát adok és kérem ő szent felségét ezután is azon jó egészségben tartsa meg kegyelmedet. Mi is, legyen hála istennek, egészségben vagyunk. Az békességhez tudja kegyelmed édes uram eddig sem bíztam, hogy meg legyen jól az itt az vezérrel, csak féltem csalárdságától és most is félek, mert az mint kegyelmed irja mi haszna gyalázatjával és jövendő búsulásával 'meglenni kegyelmednek, noha elhittem némely ember nem gondolna avval is csak lenne; még ezelőtt való levelében irta kegyelmed hogy sok szívek nyilatkoztak ki, noha édes uram nekünk nehéznek tetszik az ilyen állapat, de az úr isten ezt is jónkra adja mert mind minket megpróbált ő felsége, és az mely emberek sok hitekkel állaták hüségeket azoknak is adott isten próbára való üdőt, kegyelmed is jobban esmeri ezután őket, kihez mint kell bízni. Rőti uram még ide semmit nem küldött, az mi itt az jószágban vagyon, azt behozhattik, az mint az udvarbiró megirta kegyelmednek. Székelyhídra is irtam most is, az bo-

rok számát im elküldtem kegyelmednek, mert még azelőtt behozták volt; az czitromot meghozták, kegyelmednek megszolgálom; én is édes uram oda ki való bort küldök, adja isten jó egészséggel elkölteni; én megirtam Debreczeni uramnak az török rabokat elbocsa (*igy*) addig míg kegyelmed nem parancsol felőle, mert az Vadászi uram igen keveset is igér, elég boszút is tett, hadd ő is szánja. Kegyelmednek szóval is izentem Bálpatakitól, az pénzt megadtam az hopmesternek, kegyelmed az jószágot foglaltassa el. Ezeknek utána az én kegyelmes istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet, adja isten, édes uram, láthassuk egymást örvendetes állapotban mindnyájan. Költ Váradon 20. November Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Külczím : Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy Dei gratia Principi Transylvaniae stb.

Domino et Marito nobis charissimo.

LII.

Az úr isten stb. 1636.

Az úr istennek szent áldomásából, édesem, én ide be nov.
csötörtökön szállottam, az hadak mind itt környülöttünk falu- 22.
kon vannak. Az székelységben ötöd fél ezeret bocsáttam Brassó felé az útak őrzésére s Máté vajda segitségére. Igen féltem Máté vajdát, hogy az alatta valóiban meg ne fogyatkozzék, ha idején kiválképen magára gondot nem kezd viselni. Úgy értem, császár meg akarná fogatni, kit csak tegnap is érteni adtunk: négy avagy öt nap alatt kell felőle valamit hallanunk. Ez estve hozák az gyalog kapitánnak is Karansebesből levelét, kit 21. irt. Bizonynyal irja, az vezér hada oszol s az bosnai had is ez elmúlt szeredán ment volna el. Ma is jöve egy szolgái (*igy*) Betlen Istvánnak, ki hétfőn szökött onnét el, az is azt beszéli, hogy oszolnának. Immár derekasabb vigyázásunknak Brassó felé kell lenni. Innét is ha meg akarunk mozdúlni, értésedre adom, édesem. Az szegénség, ide be

igen haza telepedett; szántnak, vetnek, de ezt is nagyobb része elvégezte. Jó vetések vannak, az borok savanyúk, erősek. Fogarasból is irt az udvarbiró, ott jól vannak, mindenek elég vagyon. 300 disznót ir, hogy eladhat pénzen, azon kivül is elég marad. Bálintfi Balás mint vitte meg édesem az egyetmást, tudósits róla. Herczeg uram mint jára Székelyhid felé, örömest értenénk, mint vannak lovaink. Adja az úr isten stb. Amen. Datum in oppido Szászváros 22. die Novembris. Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Alább, szintén a fejedelem kezével: Parancsold meg, édesem, Ibráni uramnak az hajdúságot s váradi hadot ne késlelje beküldeni; erre Déva felé jöjjenek mennél kevesebb kártétellel; az vármegyék is az szerént.

Kivül szintén a fejedelem kezével: Az fő német kapitánnak felesége, édesem ott vagyon: mellettünk az ura becsülettel viseli *(magát)*; adass egy nehány köböl buzát s négy cseber bort neki.

Külczím: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

LIII.

1636. nov. 22. Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak, sat.

Mi, édes uram, legyen hála istennek, most is egészségben vagyunk. kivánom az én kegyelmes istenemtől hallhassunk örvendetes hirt kegyelmed felől is édes uram. Az mely vásárlást hoznak. kegyelmed irja meg, ha el kell-e küldeni kegyelmedhez. Jenei vicze kapitány volt itt, mondá, hogy kérték az ott való vitézlö nép, hogy szóllna nekem, irnék kegyelmednek mellettek, kegyelmed adatna nekik egy hóra búzát és egy hó pénzt, és lenne négy száz gyalog benne, mert ők igen végen vannak, azért azt tettem nekik az választ, hogy kegyelmed látván fogyatkozások, mind fizetésre, néppel való megerősitésére kegyelmed gondot visel reájok. Az mint irtam az két nagy ember oda fel meg

békéllett, csak adná isten jóra, az mint irtam most is jüttek ki Szentmarjai, de édes uram én félek abban is csak ne legyen csalárdság. Ezeknek utána az én kegyelmes istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet, adja isten édes uram láthassuk egymást mindnyájan örvendetes állapatban. Költ Váradon 22. November Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb.

LIV.

Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak. 1636.

Kegyelmednek tegnap két levelét hozták estve; hogy nov. kegyelmed egészségben vagyon azért az én istenemnek hálát 24. adok, és kérem ő szent felségét ez után is azon jó egészségben tartsa meg kegyelmedet édes uram. Mi is legyen hála istennek egészségben vagyunk. Az kannákat is meg hozták, át is attam nagy uramnak, az hova illendő adja ki ő kegyelme; értem, hogy a székelyeket kegyelmed elküldte. Az békesség még sem mén végben, bizon félek édes uram, az sok ideig való tracta csak meg ne ártson kegyelmednek; hogy Kilán basa is ismét átal jütt, édes uram legyen elég példa Bátori Gábor kegyelmednek, mint várakoztatták ütet is, az kit meg is bánt, de édes uram talám emberi mód szerint talám az jó alkalmatosságban el is múlt, de kérem a mi kegyelmes Istenünket, hogy ezután is adjon boldog el ő menetelt kegyelmednek. Csak szintén most hozák az kegyelmed levelit hogy kegyelmed beszállott Szászvárosba és a gyalog kapitánya is; hogy elment az vezér hadaiban, az jó volna ha oszolna, csak kérem kegylemedet édes uram meglássa kegyelmed kinek hiszen és hirének, noha tudom esmeri már kegyelmed jó módon az embereket. Az szegény Máté vajdát szánom és félek is ha Máté vajdának nyavalyá(ja) lészen, kegyelmednek is búsulása ne legyen. Az hadakat Ibrányi uram nem késleli, de az kegyelmed levelit csak az estve hozták, és ma hozák Imre deák leve-

lét, hogy Bakos uram is indült volna és ott akarná hogy füzessenek nekik, én megirtam Debreczeni uramnak ha lehet mennének be kegyelmedhez, ha az sem : csak ide jünnének, ha igy nem lehet benne ott is füzessenek meg nekik és ne késsenek; az mi egyéb fizetett nép ott vagyon is az ki ott nem kell jüjjön be. Az mint hallom Poskai ott vagyon füzetésen. Az mint irja Debreczeni uram Patakon az város árkát ásatja és hidat csináltatott ki az bástyán, de én megirtam hogy most az hadak ott körül vannak és hadná máskorra az hid csinállást. kin ő kegyelme minthogy az mely gyalog tegnap jütt ide az vásállással azt sem küldöm el az mig kegyelmed nem ir felöle. Görgey ide jü volt, de haza kültem had otthon vigyázzon. Röti uram tegnap küldte el az ezüstöt és arany(at) mennyi legyen im az maga levelét küldtem el kegyelmednek. Tolnai uram az mit tud az Debreczeni uram meg maradása felöl kegyelmednek megirta. A Röti uramnak méltó volna az haza menetel csak lehetne ott jó moddal hagyni az helyet, de az félelmes, mert az szegény asszony régen beteg; Szentpálit az mint irja Röty uram kegyelmedhez ment, az levelet vissza küldtem kegyelmednek. Herczeg uram irt az lovak felől kegyelmednek. Ezeknek utána az én kegyelmes Istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet édes uram, adja Isten láthassuk örvendetes állapotban egymást mindnyájan. Költ Váradon 24. Nov. Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szivvel szolgál

Susánna Loratfy m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczi stb. Domino et Marito nobis charissimo.

Kivül R. Gy. kezével: 26. Nov. 1636.

LV.

1636. nov. 25. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak stb.

Noha kegyelmed még nem irt, ha be kell-e küldenem az mit hoztak Krakkóból, de minthogy tudom, hogy ott most kell az muskatérén még is elküldtem százat most Andrástól az még

kegyelmed az többi felől parancsol. Az székelyhídi udvarbirót is behívattam volt, hogy magam beszéljek vele az búza készités felől, de ő azt mondja minden nap készítik, de kevés az jószág, nem lehet hamar; én édes uram meghagytam az más héten, küldjön 500 köböl buzát ide, az előtt is hozattam 4 száz köbölvel, az után is hidje kegyelmed édes uram — valamiben mód vagyon az élés behozatásban el nem múlatom, hogy ne parancsolnék az mit elmémmel felérek. Gombos János szerzette Görgey által egy öcscsét ide étekfogónak, bekomendálta hopmester uramnak, ezt is Gombosnak híják, kegyelmed ott meg ne fogadja, mert csak hír nélkül ment el innét ismét, én nem bánom ha engem is nem szolgál, csak ott se legyen.

Ezeknek utána az én kegyelmes istenem gondja viselése alá stb. Költ Váradon 25. November Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szivvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Külczím : Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb.

LVI.

Az úr isten, édesem stb. 1636.

Magunk egészsége felől, édesem jónál egyebet én most nov. sem irhatok, kit engedjen az úr isten stb. Az kannákat tudja 27. Tolnai uram, mint kell elosztani. Az székelyeket el kellett édesem küldenünk, mert Máté vajdát is kellett bátoritanunk, kivel nem is ártottunk, mert mehentest híre ment menetelek-nek, Kinán passa is visszament s most már Máté vajda is jó állapattal vagyon. Tegnap előtt juta ide Száva, az secretariusa Hussain agával Kinán passától; az alkalmatosságban, azt megvallom, múlattunk el; ezzel penig az tractával kételenek voltunk; de már ennek is ím vége fog lenni, mert az mint, édesem, ezelött megirtam, már utolszor resolválta magát az ország. Megtart az úr isten, édesem, bennünket. Kinek kellessék hinnünk, bizon, édesem igen megnézem, mert már valóban esmerem őket. Bakos uram jövetelét értettük; ha egyébb nem lehet benne, meg kell Patakon nekik fizetni; megirtuk

régen Debreczeni uramnak, hogy Pozsgait beküldje. Az árokásást nem kell, édesem, elhagyni. Az mely gyalogok onnét jüttek, elküldd, édesem. Az vásárlásban mit kell beküldeni im megirtam édesem. Az Rőti uram levelét ide nem küldötted, édesem. Monaki Mihályt ma küldtem Kővárban, hogy ott legyen, mivel Rőti uram felesége látására kimegyen. Szentpáli megjütt. Itt benn is mind savanyú borok vannak. Máté igen csendesen vagyon, tőle Csiszár többet beszél Toldi urammal együtt. Az jeneiek sokat kivánnának, az bizony most nem lehet; ha, édesem megtanálnak, igazitsad mi reánk. Micsoda emberek laknak ott is? most ott létünkben megtanálhattak volna, de meg sem említették. Az két nagy ember ha külsőképen megbékéltenek is, de sziből az soha nem leszen. Abból is az úr isten gondunkat viseli, édesem. Leónak im magunk is parancsoltunk. eljőjjön. Az szegén Gáti szinte halófélben vagyon. Im édesem 40 czitromot küldtem, adja az úr isten egészséggel elköltenetek stb. Amen. Datum Szászváros 27. die Novembris Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Szentmarjai ugyan beszökött, nem lehet kétség hozzája, de mi meg nem tartjuk.

Kivül Rákóczy kezével : 27. Nov. 1636.

Külczim : Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susánnának adassék.

LVII.

1636. nov. 28. Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak, sat Ma hozák az kegyelmed levelét melyben irja kegyelmed, hogy nem szintén volt volna jó egészsége kegyelmednek, noha magam is gondoltam, hogy kegyelmed azt irta hogy türhető egészségben vagyon kegyelmed, de mástól is kérdtem, de azt mondták, hogy kegyelmed jó egészségben vagyon azért, édes uram, az én kegyelmes istenemnek hálát adok, hog most egészségben vagyon kegyelmed, és kérem ő szent felsé

gét, hogy azután is tartsa meg kegyelmedet jó egészségben sokáig. Mi is, legyen hála istennek, egészségben vagyunk. Rákóczy András uram is csak ma érkezett el, de még hada el nem jütt, azért jütt el elől ő kegyelme, hogy az füzetések felől végezzen, talám lészen 300 lóval, azoknak is itt kell megfizetnem, mert nem lehet egy(él) benne. Bakos uramnak is ma jütt volt szolgája ide, az mely levelet küldött, elküldtem kegyelmednek, de még háromszáz lovast vár utána, én megirtam, ne várja azt, hanem jöjjön ide, vasárnapra várom ide, itt sem késlelem, kis erőt is adok melléjek; az mint meg mustrálták őket, im elküldtem kegyelmednek. Értem, édes uram, hogy végetlen tractának még sincsen vége, félek az Kinán basa tractája is csak meg ne ártson kegyelmednek, talám édes uram, csak azt várja Kinán basa, az tatár megjüjjön Lengyelországból; ha lehetne, örömest kérdeném kegyelmedtől, micsoda jót vár kegyelmed ebből az hosszú tratából, mikor kegyelmed sem bízik hozzá édes uram; irja kegyelmed azt is, hogy ha el oszolna az vezér, talám kegyelmed kijünne, én nem látom módját, hogy kegyelmed kijünne, mert azt az emberek másra vélnék és az főd is elpusztúl; ezt az helyet is ez télen kellene megrakni éléssel, csak az isten édes uram adjon oly csendességet és egészséget kegyelmednek, inkább én megyek be kegyelmedhez, ha isten engedi. Debreczeniektől fel vettem az 1000 forintot, azt mondják nincsen nálok több a féle pénz. Perényi Istvánt küldtem volt alá Ladánra, hogy ott vigyázzon az szegénségre, mivel hogy ott körül vannak az hajdúk és neki hírével lett, hogy Bethlen Istvánnak jünnek szolgái és utánnok ment el érte és ez estve hozá ide őket; az leveleket is én mind elküldtem kegyelmednek; én csak azt olvastam, az ki be nem volt pecsételve, én nagy dolognak tartom, hogy azt irja, hogy kegyelmed megígérte, hogy elbocsá Zólyomi uramat, azt ítélem, édes uram, kegyelmed megértheti ebből az oda ki való emberek micsoda jó akarattal vannak némelyek. Az mint értettem talám megjüne Bethlen István, de ha mind megígérte azt kegyelmed neki, az mit ír, csak jövendőben meg ne búsuljon miá kegyelmed, mert még is azt irja nagy credo kivántatnék ahhoz, azért ha nem hiszen, jövendőben is bosszú-állásra igyekezik és ha szintén megjü is, hogy lehet csendesen miá

kegyelmed is édes uram. Kegyelmed csak könnyen hadná azt, az ki ennek oka volt az ő elmenetelinek, másszor is megeshetnék ez, míg ő felségének hírével lenne, azért ott válik az császár urunk ő felsége kegyelmessége, ha megbünteti azt, az ki oka volt ennek, mert ilyen dolog talám so nem esett Magyarországban; édes uram kegyelmednek jövendőre is kell Magyarország szabadságát oltalmazni, mert ha isten élteti gyermekinket, ott valók lesznek és ebből egy jövendő romlásra való út lenne, kitől isten ótalmazzon; mindazonáltal édes uram tudom, kegyelmed arról jobban tud gondot viselni; én senkinek semmit sem szólok, az mit olvastam, jobb kegyelmedtől hallják. Ezeknek utána az én kegyelmes istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet minden dolgaiban, adja isten édes uram láthassuk egymást mindnyájan örvendetes állapotban. Kelt Várad 28. Nov. este tiz órakor Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

LVIII.

1636. decz. 1. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak. Az isten áldja stb.

Kegyelmednek egészségünk felől édes uram írhatom, legyen istennek hála most is egészségben vagyunk, melyet kivánok az én istenemtől kegyelmed felől is halljunk minden örvendetes híreket kegyelmed felől. Bakos uram is az estve érkezék, itten sem késlelem, hanem ma elmegyen, azt remélem, az otthon való hadakat meg nem gyalázza az kivel megyen; azután is jüttek, hogy Debreczeni uram megfüzetett nekik, itt is Biharon füzettettek egy részének, de még oda hátra vannak, azoknak Diószegen füzetnek; az perceptort küldtem füzetni, és Czeglédy mustrálja meg őket, ő is megyen be velek, meghattam az regestromot bevigye kegyelmednek, noha édes uram tudja kegyelmed, hogy én ellent is tartottam benne egy részre, hogy Bakos uram bejünne, egyébér nem, hanem minthogy Magyarországa is mi kárunk, ott is elszükölt az

szolgálatra való ember; más: oda ki is mondtam kegyelmednek, de ha immár bejütt az kegyelmed szolgálatjára, másoknak is jó példa levén, kegyelmednek nemcsak az én atyafiságomért írok mellette, mert csak addig én atyámfia, még kegyelmednek igazán szolgál, az kiben nem is kételkedem, kérem kegyelmedet, édes uram, mutassa kegyelmességét hozzá. Ezeknek utána stb. Költ Váradon 1. Deczemb. Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb.

LIX.

Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak, az úr 1636.
isten áldja meg kegyelmedet szerencsés boldog hosszú élettel decz,
és jó egészséggel. 3.

Tegnap hozák az kegyelmed levelét, hogy kegyelmed édes uram egészségben vagyon, azért az én istenemnek hálát adok, és kérem ő felségét ez után is tartsa meg kegyelmedet jó egészségben. Mi is legyen hála istennek egészségben vagyunk. Rákóczy András uram hadának mint fizettettek — az regestumát elkültem kegyelmednek, az Bakos uraménak is, Az ki Biharon volt még mind el nem érkeztek, ha elérkeznek megfizettetek, és mennél hamarébb elküldöm őket, noha irtam kegyelmednek, Czeglédi uramtól elküldöm, de el nem érkezett akkorra; az jeneiek engem meg nem találtak azután az fizetés felől, ha megtaláltak volna is kegyelmed hire nélkül nem fizettem volna; tudja kegyelmed, édes uram, én sem fizetek könnyen csak az kivel kételen vagyok. Csak szintén most érkezék Cseréni; hogy kegyelmedet édes uram most is értem egészségben lenni, azért hálát adok istennek, és kérem ő felségét ezután is tartsa meg kegyelmedet jó egészségben. Az békességet értem hogy meglészen, az jót bizon szívem szerint akarnám, de ezen az mint látom nincs annyi örömem mint a mennyi búsulásom; adja isten, édes uram, bár ne legyen kegyelmednek búsulása miá jövendőben is, de félek igen töle, félek rajta, hogy

eszébe ne jusson kegyelmednek az én szóm. Az kővári dolog felől, is az mint látom, az mit kivánt Bethlen István mind megvagyon, inkább többet is irhatnék, ha volna haszna, de ha kegyelmed elvégezte az országgal azokat, úgy kell lenni azoknak, csak úr isten adja jóra; de ha kegyelmed reá nem felelt, hogy megoltalmazza Ecsedben, nagy bátorság, ha oda megyen, ha pedig reá felelt kegyelmed, bizon azt is nagy dolognak tartom; elég nehéz út lészen az bemenetelre, az mint lehet csak úgy kell mennem, ha akarnám is, el nem vihetném mind most az mi itt vagyon. Immár ha kegyelmed oda adta Bábolnát csak ne vette volna fel az evictiot tudja kegyelmed peres az; Fogarast lám elege vala Megyesen is. Kegyelmednek izentem volt Bálpatakitól is, ha meg kell-e fizetni az munkácsi és makovitzai gyalognak? Az szegény Bakos uramat hidje kegyelmed édes uram bánom rész szerint, hogy bejütt, mert féltem, gonosz akarója ne örüljön rajta, engem kért, hogy irnék kegyelmednek, adna kegyelmed valami kis helyet, hogy behozná az feleségét, de édes uram én nem tudom hol adhat kegyelmed. Az törökök felől kegyelmed nem ir mit kell velek tenni, az vadászszit ha lehetne el nem kellene bocsátani mert sok kárt tett azon az földön, ezután még többet tészen, én megirtam vigyék Makoviczára, ha semmiképen nem lehet egyéb benne (s) csak úgy kell megadni: jobb volna csak egy árokban vetni. Gyurkónak is két rabja vagyon eléggé búsúl rajta ha meg kell adni őket. Gatit beviszik Erdélyi uramnak, de magának is kellene az orvosság; az czitromot meghozták, kegyelmednek megszolgálom, én is kültem kettőt Gábortól kegyelmednek, ha megvihette adja isten édes uram jó egészséggel költeni kegyelmednek. Ezeknek utána az én kegyelmes istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet, adja isten édes uram láthassuk egymást örvendetes állapatban mindnyájan. Költ Váradon 3. Decembris Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szivvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

LX.

Az úr isten, édesem stb. 1636.
Az úr istennek szent áldomásából, édesem, én ma 10 decz.
órakor juték ide; elsőbb én is az templomban menvén s az 6.
úr istennek hálákat adván velünk tött sok kegyelmességiért úgy jüttem fel házunkban. Ferencz pap uram volt jelen; mivel püspök uram inkább bízza meg magát Szebenben. Tudom, édesem, már ott nem késtek, hanem beindultok, adja is az úr isten, láthassuk mindnyájan egymást szerencsés órában. Az én új hintómat, édesem ott hagyjad most Váradon jó gondviselés alatt, parancsolván igen erősen Ibráni uramnak felőle. Az arany puska palaczkomnak egyikét, az ki nem zománczos, édesem, hozd be. Patakra szóló leveleinket küldd meg. Ide be jó szánút lenne, ha egy jó dér és reá hó lenne. Ird meg, édesem, melyik útra juttok be. Az mi vásárlást Patakról oda hoztak, az muskatérokon kivűl, édesem, mind hozasd be. Datum Albae Juliae 6. Decembris Anno 1636.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Alább, szintén a fejdelem kezével: Az mely tatárok másodszor bementek volt Lengyelosszágban, azokat az lengyelek igen megverték. Toldi György az Kún Ferencz mostoha leányát akarja elvenni.

Külczím: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susannának adassék.

LXI.

Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak sat. 1636.
Székely uram tegnap jütt ide, ma voltam szemben ő decz.
kegyelmével, az kegyelmed levelét megadta, az posta is vacso- 9.
rakor hozá az kegyelmed levelét. Az én istenemnek édes

uram hálát adok, hogy ő felsége megengedte, hogy kegyelmed Fehérvárra örvendetes egészségbe bement; méltán is édes uram nagy hála adással tartozunk ő felségének, hogy az kegyelmed gonosz akarói nem örülhetnek rajtunk, kivánom az én kegyelmes istenemtől, hogy engedjen ö felsége kegyelmednek sok búsulással eltötött ideje után, szerencsés boldog hosszú ideig való birodalmat jó egészséget kegyelmednek, Amen. Mi is legyen hála istennek egészségben vagyunk, az mit kegyelmed parancsolt elvinni, elviszem és az mi itt marad, azon leszek jó gondviselés alatt hagyjam; az itt való vigyázat felől kegyelmed is irt, én is az mint illik meghagyom, az út felöl az mint kegyelmed rendelte, úgy indulok meg ha isten engedi pénteken. Irta kegyelmed, hogy Bakos uram én velem menne be de talám eddig be is ment kegyelmedhez; az mely katonák még hátra voltak azoknak is meg szereztem, és ime a regestumát kegyelmednek beküldtem. Igen sokat gondolkodom rajta kedves uram, hogy békesség is vagyon, hogy már mégis sok hadakat kell tartani; az jövedelem most is fogyott, az költések pedig szaporodik; ezek az katonák mihent megfüzettek nekik mindjárt bementek, azt mondták ük kegyelmed szolgálatjára jüttek, be is mennek; itt való száz lovas lészen velem, Cserényit is az útból elküldöm elől. Toldi uram nem tudom mint veheti el azt az leánt mert atyjafia az más feleségének; azt reméllem édes uram, ismét meg kelletik az *(igy)* kegyelmed békéltesse Kun István urmat az feleségével ha lehetne, itt volt most az asszony nálam, bement. Én török rabot most is vehetnék, ha kegyelmednek tetszenék, ha jó lészen illendő árán meg is vesszük, nem messze mondtanak egynehányat. Ezeknek utána az én kegyelmes istenem gondja viselése alá ajánlom kegyelmedet, adja isten édes uram láthassuk egymást örvendetes állapatban mindnyájan.

Költ Váradon 9. Decembris Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szivvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino et Marito nobis charissimo.

LXII.

Szolgállok kegyelmednek mint szerelmes uramnak stb. 1636.
Az mint kegyelmednek megirtam tegnap előtt is, ha decz.
isten engedi, megindúlok, elég nagy hó esék az éjszaka, csak 10.
hogy igen sáros, mindazáltal az hol lehet édes uram ha el nem megyen az hó, szánra költözöm. Debreczeni uram levelét csak most hozák, irja ő kegyelme, hogy Gardy uram levele is volna, azért itt nem késleltem, ím mindjár el küldtem kegyelmednek; irja ő kegyelme, az vármegye mely jó akarattal voltak kegyelmedhez, talám nem ártana, ha kegyelmednek tetszenék édes uram, az vármegyét levelével köszönteni érte kegyelmednek, mindazáltal édes uram tudom kegyelmed azt cselekedi az mi illendő. Az mint irja Debreczeni uram az egri török ellen vigyázó hadat fogadott az genera(*l*)is az megyé(*t* szóra (talán *lóra*) szóllitotta, kegyelmed eszébe veheti csak boszuságból cselekedi.

Ezeknek utána az én kegyelmes istenem gondja viselése alá aján(lom) kegyelmedet. Adja isten édes uram láthassuk egymást mindnyájan örvendetes állapatban. Költ Váradon 10. Decemb. Anno 1636.

Kegyelmednek igaz szivel szivvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino et Marito nostro charissimo.

LXIII.

Az úr isten, édesem, szent fiának érdeméjért minden id- 1637.
vösséges jókkal szerencsés egészséges hosszú élettel áldjon nov.
meg mindnyájan benneteket. Amen. 25.

Bethlen Ferencz uram hitt volt,édesem,kedden ki házához egy ebédre, melyet valóban emberül készitett vala el, ott voltak

az környülöttünk való urak, főrendek is! Kassai uramnak Rákóczy György volt szomszédja, de nem élhet Kassai uram úgy segitségével mint Röti uramnak élt volna, én nem láttam olyan kedvét s italját régen Kassai uramnak, az hokmester végig sem várhatá, elvivék; Bornemisza Pál uram is valóban jól vala, ott nálamon kivül s Rákóczy Györgyön józanon nem maradott; ott is háltunk, tegnap vadászra jöttünk vissza; kiben édesem im veled is részt töttem, egy szarvast s egy gimet küldtem, kit adjon az úr isten egészséggel elköltenetek amen. Küldhetnék édesem egy nagy erdei kant is, de tudom azt nem igen eszed. Az sógornak nálad nélkül választ nem teszek; Toldalagi uramékat várta-e nem-e az moldvai vajda, nem tudjuk, ha mit értünk, édesem, értésedre adom édesem; adja az úr isten, édesem, lássuk mindnyájan egymást rövid nap szerencsés örvendetes egészségben s állapatban, amen. Datum Segesvár 25. die Novembris 1637. reggel 7 órakor.

Az te szerelmes urad
Rákóci György.

Az leveles ládát mint vitték oda, édesem, tudósits róla.

Kivül (a fejedelmi titkár kezével) : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi, dei gratia Principissae Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominae et Siculorum comitissae etc. etc. consorti nostrae charissimae.

LXV.

1637. decz. 1. Az úr isten ö felsége, édesem, szent fiának érdeméjért minden idvösséges jó szerencsés egészséges hosszú élettel áldjon meg benneteket.

Soha nem tudom, édesem, mire vélni, hogy ily ritkán láthatom leveledet, kin való búsulásomat látja az úr isten meg nem irhatom; ma 8 egész napja egy leveledet, egészségetek felől való híreket nem láttam sem hallottam; én gyakran tudósitlak, tőled is édesem azt várnám; kérlek édesem tudósits gyakrabban, ne legyek sopánkodásban s gondolkodásban. Istennek hála már az rosz nátha tágúlni kezdett rólam. Kemény János uramtól is az

estve hozának levelet, ők jól vannak, Lupul mellől az ország nagyobb része mind elállott, Iván vajdát hívják az vajdaságra, kinek szerencséjét mi sem akarjuk megtartani. Reménységem az édesem, nem sokára hozzátok mehetek; adja isten lássunk mindnyájan szerencsés és egészséges állapatban benneteket. Amen. Datum Segesvár 1. die Decembris Anno 1637.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Hírt újat ilyent irhatok, az elmúlt héten Kun Istvánné Vinczre ment volt lóháton, két pisztolya feltekerve, szablya az nyeregfőben, béllett süveg az fejében, abban medáj (medaillon) előtte két vezeték ló, azon is pisztolyok, egyetlen egy asszony ember vagy leány nem volt vele, csak mind férfiak, többet is irhatnék felőle, de másszorra hagyom.

Külczím: Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susánnának adassék ez levél.

LXV.

Az úr isten szent fiának érdeméért édesem sat. 1637.

Feltóti, édesem, tegnap estve felé adá meg leveledet, kit decz. bizony elég szívem dobogásával vártam, mert ma volt szinte 2. tized napja, hogy nem irtál s felőletek semmit nem hallottam, ebben is semmit sem irsz egészségetek felől, noha Feltóti azt mondja, hogy egészségben vagytok, (de azt inkább olvasnám irásodból) kit adjon az úr isten. Vadászi Pál irását értjük édesem, im meg is irtuk, másfélszáz jó lovassal jőjjön, azt itt megmustrálván fizetések is megleszen, az többinek köszönné meg ily kész voltokat szolgálatunkra, bocsássák őket, mivel most istennek hála nem kivántatik, az mint ma reggel irt levelemben is édesem megirtam, kiben ugyan panaszolkodom, hogy ritkán irsz egészségetek felől. Lupul elugrott, hada eloszlott, az török semmit sem inditott, sőt az is eloszlott. Adja isten édesem láthassalak rövid nap szerencsés jó egészséges állapot-

ban. Amen. Datum Segesvár 2. die Decembris reggel 5 órakor Anno 1637.

Az te szerelmetes urad
Rákóczy György

Im ezennel édesem Betlen Jánoshoz megyünk ebédre, de estvére visszajövök.

Külczim : Az én szerelmes atyámfiának Lorántfi Susanának adassék az levelem.

LXVII.

1638. junius 2. Az úr isten, édesem, szent fiának érdeméért minden idvösséges jókkal stb.

Én ma reggel 3 óra után, édesem, kiindulván Lugosból, Sidóvár alatt öttem ebédet, ide az háló-helyünkre mezőben 1 s 2 óra között jutottunk s mivel azaz föld mind jó búzákkal bő termén szőlőkkel, igen-igen sok szép pisztrángos patakokkal bőves, im ezelőtt fél órával jüvénk meg az pisztrángászatból, kiben Rákóczi György(*nek*) alkalmas múlatsága leve, ugyan jól is megázék az csizmája s nadrága; sok pisztrángot nem fogtunk, de mintegy 60 olyakot, hogy Erdélyben az Jódon kivül mi nem láttunk, az mellett kophalat, lepénhalat és menhalat, rákot két vagy három tarisznyával, noha csak egy darabon halásztunk s az jobbik ágára nem is érkeztünk menni; örömest, édesem, bizon részt tennék benne, ha közelb volnátok; mi holnap az Vaskapuban hálunk, ki ide ugyan jó három mélyföld. Pénteken Kendefinél eszem ebédet s hálni Haczokra megyek; szombaton vacsorán Barcsai Sigmond uramnál leszek, s vasárnap praedicatiót is ott hallgatván s az városra megyek s hétfőn isten áldomásából az gyógyi förödőben akarok menni, hova téged is, édesem, hozzon az úr isten szent fiának érdemiért szerencsés órában és jó egészségben; Sigáért is elküldök, ugyan ma megparancsolván Bálpatakinak, hogy hétfőn estvére oda jőjjönek; ma vöttük Bálpatakinak is levelét, jó egészségben vannak, de az szegény püspök uram, félő, el ne haljon. Minket ide igen szép esők verének, minden bő-

ven vagyon. Adja az úr isten, édesem stb. Datum in Campis Mihencs (?) 2. Junii estve 6 órakor Anno 1638.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Külczím : Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorántfy etc. Conthorali nostrae charissimae.

LXVII.

Az úr isten ő felsége, édesem, stb. 1638.

Én az úr istennek szent áldásából, édesem, ide Barcsára junius érkeztem, az éjjel itt hálok, s igen reggel praedicatiót hallgat- 5. ván s az városra megyek ebédre s mivel penig Váczi Péter ma ebéden sok levelekkel érkezék Patakról, kire nézve csak egy postamódon holnap estvére fel akarok menni Fejérvárra ; innét én se pohárszéket sokakot nem fogok felküldeni, hanem csak igen könnyű szerrel akarok felmenni ; azért, édesem, vár(*i*) meg ott Fejérváratt. Adja az úr isten láthassuk stb. Datum Barcsa 5. die Junii Anno 1638. délest 5 órakor.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Külczím : Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorántffy etc. Conthorali nostrae charissimae.

LXVIII.

Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak, az 1638. úr isten áldja meg kegyemedet stb. sept.

Én ide, istennek hála, békével jüttünk, holnap ebéd után 18. ha isten engedi, elmegyek innét, ha lehet, hétfőn bemennék Fogarasba ; az fürjeket Sövénfalvára hozták, ott ettem ebédet; kegyelmednek megszolgálom, az mikor lehet. Rákóczy Györgynek is kell kegyemednek szabadságot adni ; az öcsémnek megmondtam az lovak kivinnék kocsit, de még nem

tanúltak, és azért nem hagytam oda vinni; mert az örömest elküldné; de most ne küldje kegyemed. Ezeknek utána isten ótalma alá ajánlom kegyelmedet stb. Költ Bonniáu (Bonyhán) 18. Septembris Anno 1638.

Kegyemednek igaz szívvel szolgál

Susanna Lorántfy m. p.

Alább: kegyelmed küldjön egy órát, csak legyen jó.

LXIX.

1638. Szolgálok kegyemednek, mint szerelmes uramnak, az
sept. úr isten áldja meg kegyemedet stb.
21. Ma ide érkezvén reggel hat órakor, legyen hála istennek, jó egészségbe, kivánom istentől, édes uram, kegyelmed felől is hallhassak örvendetes híreket; itt, az mint látom, az épület készül, az mint kegyemed hagyta; ha isten engedi, pénteken megindulok, szombaton estvére Disznódra megyek hálni és vasárnap ebéd után elmegyek onnét, ha kegyemed másképen nem parancsol; ha kegyemed Vizaknára nem jühetne, eresz-sze el kegyemed az gyermekeket, ha lehet, Sigát is, mert az mint látom, mind el kel az fürjészet ideje. Szombaton jünnek Disznódra. Ezeknek utána isten ótalma alá ajánlom kegyemedet stb. Költ Fogarasba 21. Septembris Anno 1638.

Kegyemednek igaz szive(l) szolgál

Susanna Lorántfy m. p.

LXX.

Szolgálok kegyemednek, mint szerelmes uramnak; az
1638. úr isten áldja meg kegyemedet stb.
sept. Az posta ma hozá az kegyemed levelét, az órát is meg-
23. hozta, Kemény János uramra biztam; ha isten engedi, holnap, az mint megirtam kegyemednek, megindúlok; elég nehéz útam leszen, mert tegnap és ma is mind esett az eső,

tegnap mégis Sárkánba mentem volt, ugyan szánom, hogy oly keveset gyönyörködtem az sok szép gyümölcsbe, csak egyszer voltam az kertbe. Ezeknek utána isten ótalma alá ajánlom kegyemedet stb. Költ Fogarasba 23. Septembris Anno 1638.

Kegyemednek igaz szívvel szolgál

Susanna Lorántfy m. p.

LXXI.

Rákóczy György nejének. Váradi fürdő 1639 Jan. 10. Tudatja hogy Váradról ez nap 1 órakor indúlt el. Peres ügyekben a teendőkre nézve ad utasitást.

LXXII.

Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak. Az úr isten sat. 1639. febr. 4.

Ma ide érkezvén nyolcz órakor legyen hála istennek békével, adja isten édes uram kegyelmed felől is hallhassunk örvendetes híreket. Holnap ha isten engedi Sárkányba megyek, ha kegyelmed eddig másnak nem adta az portusi porciot, kegyelmed ne adja másnak, hanem Bálpatakinak az előtt is szóltam volt kegyelmeddel. Ha isten engedi, kedden vagy szerdán én is megindúlok. Ezek után isten óltalma alá ajánlom kegyelmedet, adja isten édes uram lássuk mindnyájan egymást jó egészségben.

Költ Fogarast 4 Februaris Anno 1639.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susánna Lorántfy m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb. Domino et marito nobis charissimo.

Ugyan az férjének. Kara 1640. Febr. 12. Tudatja levelét tegnap kapta. Ők is egészségesek. A hideg hétfő óta nem lelte. Kéri bocsánatját, hogy többet nem irhat »mert most is késő indulok meg.«

LXXIII.

Rákóczy Zsigmond, atyjának. Örményes 1640 Jun. 2 és 3-ról. Utazásáról, megérkezéséről, anyja örömmel ír, fogadta őket, s már jobban is van. Mind két levél latin.

LXXIV.

1640. Az úr isten stb.
junius Én ide édesem tegnap délest 3 órakor jüttem ide igen
17. szép esőben, melynél itt szebb nem volt, miolta elmentünk, most is arra áll az üdő. Az szőlő vesszőket elültették, jókor is. Mátyás mestert itt nem értem, elment Örményesre. Az kályhákat ha holnap nem is, de kedden meginditattom. Az gyermek lovaid édesem egyébképen jól vannak, de az fekete, ki felől minap Bálpataki írt vala, megholt, az szemei folytanak ki; felhasittatta volt Bálpataki, belől rakva volt sárvizzel. Házad népe édesem istennek hála itt jól vannak. Sárkányban, Kománán s Fogarasnál is az szombatfalvi, visti határon majd semmi zabunk nem leszen, az búzák is aprók, az havasok alá jó élet vagyon, az porumbáki földön minden jó; itt házadat immár fedni s boltozni kell, fedéséhez hétbe kelve hozzá fognak, még isten édesem ide fog bennünk hozni, készen leszen. Mivel az Toldalagi uram lakodalma holnaphoz még szinte hat hét, mert 30 die Julii leszen, addig immár édesem mi is oda lakju*(n)*k s talám engemet is édesem Monostort várhatnál meg, mindazál*(tal)* legyen úgy az mint akarod. Én innét az úr isten áldomásából ha elébb nem is, szerdán megindulok és édesem hozzád sietek. Maurernek örömest megmutatnám az arany fonállal szőtt szőnyeget, ha tanálna olyant, hozatnék vagy 4, ketteit jó volna császárnénak küldened édesem; azért ha itt volna, küldenéd el az bolt kulcsát, s irnád meg édesem, hol keressük. Az csörgő azolta az házadban meg nem állott, most is igen foly az tartóban, onnét is kimegyen az kertre; mind kis kert s nagyobbik kertedben édesem az virá-

gok igen szépen vannak, noha már egyebütt az filemilék nem szólnak, de az filemiléd ma is megmutatá jóságát, mint tavaszkor szinte, úgy szóla hajnalba. Az papok disputatioja ma reggeli praedicatio után kezdetődik el. Az bervei gyermek lovakat dicsírik igen, holnap azokot is meglátom, s ha leszen 6 egy szőrű köztök, öszveválogatom édesem őköt. Adja az úr isten édesem stb. Datum Albae Juliae die 17. Junii reggel 6 órakor Anno 1640.

Az te szerelmes urad
R. György m. p.

LXXV.

Illustrissime Princeps stb. 1640.

Illustrissima Principissa, divina favente clementia, eo junius modo quo tunc, dum Vestram Celsitudinem deseruit, valet. 17. Illustrissima Principissa petit veniam, quod ipsamet Vestrae Celsitudini litteras non exaraverit, quandoquidem coenam ad nonam usque sua Illustritas protraxit, detinentibus ad mensam patris Vasarhelyi colloquiis, quibus vanam suae religionis opinionem defendere nitebatur incassum. Joannes Stelmecz hodie apulit, per quem litteras allatas, citationis itineris spe ducti ad Vestram Celsitudinem per nuntium praemisimus, ipse crastino die nuntium sequetur, nos vero Deo favente Desinum versus prima luce movebimus. Divina munificentia stb. Datum Monostorini die 17. Junii Anno 1640.

Illustrissimae Vestrae Celsitudinis filius subjectissimus et obsequiosissimus

Sigismundus Rákóczy m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Domino Domino Georgio Rákóczy stb.

LXXVI.

Rákóczy Zsigmond, atyjának. Monostor 1640 jun. 18. A posta késön érkezett, anyja már mindent elkészített az utazásra s ezen nem is változtathat. Óhajtaná anyja, ha Toldalagi hamarább megülné nászát, hogy az ne essék az aratással össze. Latinúl irva.

LXXVII.

Rákóczy Zsigmond, atyjának. Örményes 1640 jul. 15. Anyja Deesen az útban megcsömörlött de már jobban van. A farkasok azon a vidéken nagyon el szaporodtak.

LXXVIII.

1640, Az úr isten stb.
aug. Nekem, édesem, ma Kolozsvárra kell mennem, mert az
5. szegény Kassai uram igen elnehezedett, ez éjjel is azt tudtuk, meghaljon. Iglódon innét tanálánk elő Padánit, Askaniusékért jü volt; ugyan onnét küldénk vissza. Mennyeit siettesd édesem, hozzánk utánunk mind az patikariussal együtt. Én azon leszek édesem, ha holnap ebédre nem is de estvére itt legyek; itt vársz-e meg vagy Deésen leszel? lássa édesem, mert mi Sukra sem mehetünk már azért, az kiről Szénási uramtúl izentünk. Dobainak egy palaczk aszuszőlő boránál több nincsen, másféle magyarországi bor sincs 5 palaczknál. Fejérvárra kellene édesem küldened s hozatnod egyebet is az mi kivántatnék. Tudósíts édesem, hol vársz ott Deésen; annak az embernek rendeltess igen tisztességes szállást, de úgy kell lenni, ne vennék eszekben. Bár ez tudva az hokmestered se ment volna haza, az magunk hokmestere sincs mellettünk. Im Kemény János uramért és Huszár uramért küldünk. Ez nagy ember levén, hihető, megtekinti udvarunk állapatját; parancsolnod kellene édesem mind újvári, deési tiszteinknek, lenne elég minden konyhára való, halat is mindenfélét szerzenének, Görgény-

ben is kellene apró halért küldeni, egyebüve is. Adja isten stb. Datum Déva, 5. Augusti. Anno 1640, reggel 10 órakor.

Az te szerelmes urad
R. György m. p.

LXXIX.

Az úr isten stb. 1640.

Im három czímert küldtünk utánad; Ibráni uramnál is aug. volt s azt is kezedhez vegyed, egy inasodat, ki jó iró s hív is, 14. rendeld arra s viseljen gondot reája, melylyel felirasd az mit mi itt cselekedtettünk, magad dolgaiban penig igen igen eltávoztasd, czímerrel ne küldözz, hanem adhatsz neved alatt uti levelet adj. Bécsből hozattunk holmi vásárlást, kit az praefectus Csernel uramtól küld Váraddá kezedben, melyet mindjárt küldj be. Az czeitházat, minden munitiókat, hova hamarabb lehet, az ott való káptalanokkal felinventaltasd s mását nekünk is beküldd s magadnak is meglegyen. Kérlek, jó fiam, az istenért, mind intésemre, parancsolatomra tarts úgy számot, hogy azt re ipsa is tölts(d) be; mi elhittük, tanálkoznak oly emberek talám még azok közül is kiket melléd rendeltünk, egyik egyet, másik mást mondhat s tanácsolhat ugyanazon vagy külömb dolgokban, kikben választást tenni nem kicsiny okosság: erről s több dolgodról is nem árt Kassai uramnak értelmét venned, söt az instructiodot is vedd elő ezután is, olvassad s az melyekben elmédhez képest homályt látnál, mutasd meg Kassai uramnak s vegyed az ő kegyelme értelmét; az instructionkat csak az ládában ne tartsad, gyakran olvassad, elmédben beszedjed, bizonynyal higyjed, nem ártasz vele, minden leveleinkre magad visel(j) gondot, ne bizd azt másokra. Adja az úr isten stb. Datum Albae Juliae die 14. Augusti Anno 1640.

Az te jódra vigyázó édes atyád
G. Rákóci m. p.

Innét melléd postákat nem rendelhettünk, hanem ott Váradon kerestess józan, hü, zálogos gyors ifjú legényeket, 4

azoknak rendel(j) olyan fizetést, az minemü vagyon az itt benn való postáinknak, kinek mását im megküldtük. Esztendeig adass 8 hó pénzt nekik, mindeniket erős hittel eskütesd meg, s ezek járjanak mind ide be és Patakra, ezután katona ne hordozzon levelet mint eddig, hanem ha mikor az szükség kivánná. Az ezeibert házat az udvarbiróval tisztességesen épitesd meg, az legyen tied, istállókat csináltass, szekeres lovaidat ott tartasd, kertjeit jó módjával épittesd meg, az szerént ha pinczéi vannak, isten az szüretet elhozván, adok borvételre vagy 1500 forintot, vétess bort, árúltasd, mi nem árt az tisztességes gondviselés és industria senkiben. Székelyhidon mindeneket jól megláss: az hajduknak ugyan az urak előtt szabj leczkét az mi parancsolatunk szerint szép értelmesen, csendesen, illendő becsülettel, de keménységedet is ismerjék meg azért, ha szót nem fogadnának. Ibráni uramtól értened nem árt, mert atyádfia is s vagyon experientiája már az ott való állapotban, de azért társadnak ne tartsad, az menyiben te főkapitány vagy. Minden rabokat egy alkalmatos időben megtudakozzál, ki mi vétkért tartatik s az kinek halálos vétke nem leszen s igen nagy vétket sem cselekedett, régen is viseli az rabságot, bocsáttasd el; az szánszándékkal cselekedett gyilkosoknak ne kedvezz, erszényénél fogva, büntetni nem csak magad, de másokkal is eltávoztassad. Csernel uramat vagy három hétig melletted tartsad, becsületét mind neki s egyéb régi szolgáinknak is megadd, az 500 forintot adasd az váradi perceptor kezében Az agarad itt vagyon, nem sokára kiküldöm, egynehány nap jól tartatom. Mind Ibrani és Csernel urammal instructiodot megolvastassad, az káptalanokkal is authentice parialtatván, hagyd meg, tegyék be az levelek közzé, de életek, minden javak vesztése alatt senkinek mását ne adják. Az embereket mi már jól ismerjük, az magokét úgy van nehezen költik, de másnak mást tanácsolnak. Igen eltávoztasd jó fiam az haszontalan költséget; az mely 350 tallért az kántoros lovas váradi katonáknak adnod rendeltünk, azt egy öreg keszkenőben töltse Svábi Péter s ugy adja nekik, többnek tetszik mintsem zsákban szoritanák; az várbeli kapuk gyalognak is ugy adasd. Gyakorta ir(j) mindenekről.

. . . .

LXXX.

Az úr isten stb. 1640.

Legyen az úr istennek szent neve áldott, mi most is aug.
türhető állapattal vagyunk mindnyájan; innét minden okvetet- 20.
len isten áldomásából pénteken megindulunk és szombaton Tordára megyünk hálni, vasárnap is ott múlatunk az üdnepért. Parancsoljuk, mehentest beviszen az úr isten, mindjárt írj, mind egészséged és bemenetelednek módja mint lött, menynyi lovas s kopjás sereged volt, az vármegyéből is kik s mennyin voltak, kiknek tisztesség tételeket illendőképen mind meg kellett volna köszönnöd, melyet ez után is jó alkalmatossággal végben vinni el(*ne*) múlasd, ha elmulattad volna most. Felette szorgalmatos légy minden istenes dicséretes és hasznos dolgoknak végben vitelére, instructiodat az káptalonok közül az melyik jobb és szép iró, mindjárt de verbo ad verbum parialtasd (de az várból ki ne hagyd vinni) házat rendelvén ott benn az hol irja; az idő alatt az czeitháznak s egyéb minden munitioknak inventalását is kezdesd el, feliratván azt is, az czeitház mi nélkül leginkább szükös, kiről Ibrani uramtól is informatiót végy, s mind instructiodat s inventariomot hovahamarébb küldd be. Az minemű egyet-mást pénzt, posztót itthenn most adatánk, arról magad kezében magunk adtunk vala regestromocskát, azt is de verbo ad verbum Svábi Péterrel parialtasd s küldd ki. Tudósits arról is az ajándékokot mint osztottad ki, az poharakban kinek mennyi girást és nehezékest adattál, posztót is kiknek osztottál s hány-hány singet. Székelyhídat meglátván, arról is informalj, az mint Ibráni uram tudósitott, az egyik bástyát kicsinyen kezdette el rakni az sánta kömivest (*igy*), kit mi kedvetlenül hallottunk, azért egyáltaljában meg kell vele nagyobbittatni, egyik se legyen kisebb az másiknál, s ez esztendőben mindkettőnek fundamentomát fel kell hozni, ha feljebb nem is, két-két ölnyire körösköröryül. Az Külső-Szolnok vármegyei perceptor által rendeltünk 500 forintot Svábi Péter kezében adni, melyet adass Keresztúri uramnak hátra maradt fizetésében; az többit

is kiküldjük rövid nap. Az herélt lovak közül Patakra küldj 16 jó gondviselés alatt; az 8 hagyd magad szükségére. Székelyhídon, Váradon is kell lenni gyermek-lovaknak, az mely már elérte közülök az ötöd s hatodfű kort, fogasd ki, az ki közülök szekeres lónak való leszen, válogattasd öszve, s hagyd meg Török Istvánnak, taníttassa őköt; ha leszen valamire való köztök, magad számára is 6 az ki legjobb válaszd el s viseltesd gondját. Az Váradban való épületeket, az árkának ásását s bélleltetését felette szorgalmatosan continuáltasd, restnek semmi istenes, hasznos dologban ne tanáltassál. Adja Isten stb. Datum Albae Juliae die 20. Augusti Anno 1640 reggel 5 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
Rákóczy György m. p.
Ibráni urammal jól igyekezzél egyet érteni.

Kívül (ifj. Rákóci Gy. kezével) 24. die in Székelyhíd.

Külczím (Más kézzel): Illustrissime et Magnifico Georgio Rakoci de Felső Vadász stb.

LXXXI.

1644. aug. 22. Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Isten engedelméből tegnap békével érkeztem be semmi kár nélkül, isten egészségemet és életemet megtartván, mindenekben az nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint igyekezem magam viselni. Csernel uram beérkezett már Biharra, de ő kegyelme semmi vásárlást nem hozott, mástúl sem küldött praefectus uram; ha küld, mentest jó gondviselés alatt elküldöm. Barakonyi Ferencz be nem jütt; Belléni uramat nagyságod parancsolatja szerint szolgáim eleiben rendeltem. Ezek után stb. Datum ex Várad, die 22. Agusti Anno 1640.

Nagyságod engedelmes alázatos fia,
szolgál még él
Rákóczy György m. p.

P. S. Im nagyságodnak egy kevés muskatály szölőt küldtem, melyet engedjen Isten nagyságodnak egészséggel elkölteni; az baraczk igen szük, olyat is küldtem volna nagyságodnak.

Külczím: Illustrissimae Principissae, Dominae Dominae Susannae Lorántffy stb.

LXXXII.

Ifj. Rákóczy György anyjának. Várad 1640 Aug. 25. Csernel nem akart ott maradni, daczára hogy atyja rendeletét is mutatta. Örömest kedveskednék szőlővel, ha jó volna.

LXXXIII.

Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat ajánlom stb. 1640. aug. 28.

Az nagyságod kegyelmességébűl nekem irott levelet hétfün adák meg, melybűl értvén nagyságod beteges állapatját, azon szívem szerént bánkódtam, kivánom istentűl, hogy nagyságtoknak egészségét sok esztendőkig tartsa meg, és engedjen nagyságtok felől minden örvendetes hireket hallanom. Én is istennek hála nagyságtok szolgálatjára most jól vagyok, noha ez elmúlt napokban az nátha miá roszszúl voltam, de abbúl is kitisztultam. Én az katonákat ma megmustraltam; az pénz fizetések az perceptortúl ki nem telvén, az urunk ő nagysága általam küldött 500 forinton kivül adtam ezer forintot, az többinek is kölcsön tette(*m*) szerit. Az nagyságod kegyelmes gyakortai mondása gond nélkül való élésemrül most is gyakorta jút eszembe, külömb-külömbféle emberek miatt való busulásomért. Az ménes állapatjábúl hozzám nagyságod mutatott kegyelmességét életem fogytáig fiúi engedelmes alázatos szolgálatommal meg igyekezem szolgálni és engedje isten, hogy mind azokbúl nevekedendö lovakon s mind ez mostaniakon szolgálhassak nagyságodnak. Én mindenekben az nagyságod

kegyelmes parancsolatja szerint igyekezem magam viselni. Ezek után stb. Datum ex arce Várad, die 28. Augusti Anno 1640.

Nagyságod engedelmes alázatos fia, szolgál mig él
Rákóczy György m. p.

Külczim: Illástrissimae Principissae Dominae Dominae Susannae Lorántfy stb.

LXXXIV.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának. Várad 1640 Aug. 30. Óhajtja, hogy isten útját szerencséssé tegye.

LXXXV.

Az úr isten stb

1640. Az úr istennek szent áldomásából im én innét ezen órá-
sept. ban indúlok el s Belléni urammat is innét bocsáttam hozzád;
7. fizetése mi volt s mivel többitöttük s mi végre s honnét mit várjon, im irva includaltam s kezedben küldetük, cselekdjél az szerint. Kovács Györgytől is micsoda reversalist végy, im minutában küldtük, eleikben állatván az katonáknak, adj rendelést neki mint viselje magát, magad is igen reá vigyázz, zabolán tudja viselni az katonákat s utánad megbecsültesse velek magát. Isten engedelméből 12 vel 13 Görgényben leszek, 14 Örményesre megyek, 15 Szentpéterre, 16 ott leszünk, onnét ugy indúlunk, 20 Monostorra mehessünk. Adja isten stb. Datum Kővár 7. die Septembris Anno 1640. reggel 5 órakor.

Az te jódra vigyázó atyád
R. György.

Kivül (*ifj. Rákóci Gy. kezével*) 12. die Septembris Belléni uram reggel.

Külczim (*Más kézzel*) Illustrissimo et Magnifico Georgio Rákóci stb.

LXXXVI.

Az úr isten stb. 1640.

Ma 5 órakor elindulván Kővárból s Belléni uramat is sept.
onnét bocsátván el s írván is tőle, magam paripákon az által- 7.
úton jüttem vala el vadászatnak kedvéért; ide bejövén délest 5 óra előtt (mivel ott kinn öttünk ebédet) adá meg az váradi postád 5. die praesentis mensis irt leveledet mind az temesvári pasa s több levelekkel együtt. Mi most választ neki nem irunk s neked sem kell választ irnod most erre, hanem ha más alkalmatosságért kellene irnod, akkor nem ártana erről is röviden emlékezetet tenned s megköszönnöd áldását s jó kivánságát, s megirnod azt is, hogy minden igyekezeted, vigyázásod legkiválképen az akar lenni, hogy hatalmas császárnak szolgálhass, velek is szép csendességben, békességben élhess, az szegénységet oltalmazhasd s az csavargókat fogathasd és kergettedhesd s büntetethessed, elhivén te is azt, onnét az részről is az szent békességnek bántódására semmit cselekedni senkinek nem enged. Az katonák mennyien voltak, már értjük. Az székelyhídi s mind az váradi épületeket igen igen szorgalmatosan kell continuálni. Mi ugy remélljük Imre deák eddig bement, mert régen megparancsoltuk volt neki, úgy penig, hogy elsőben is te hozzád menjen. Az instructiot elvöttük, azt is látjuk, Kászonyi miben tötte volt az hibát. Az ménesnek szaporodásán adja az úr isten sok esztendőkben gyönyörködhessél és ülhess is rajtok. Az kecsegés tóhoz nem árt ha jobb hálót csináltatsz; ha isten oda viszen, talám jobb szerencsénk leszen fogásához. Az anyádtól ma is jött postánk Váraljáról, istennek hála, jól vannak, az éjjel Nagy-Paládon fog hálni, holnap Váriban akar menni. Istennek hála, mi is mind jól vagyunk, tegnap 3 medvét öltünk, kinek egyikét magunk löttük s egy rókát is, ma is egy nagy medvét s egy rókát lőttem, egy igen nagy szép hiuz is jütt vala reám, de nem álla meg, hozzá lőttem, s azután az medve fogó hálóban is bement volt, de mivel nagy volt az szeme, kibútt belőle, nem érhették ott az gyalogok. Az váradi biróval, látjuk, meg kell magunkat ismertetnünk

s be is hivatjuk; te is megizend nekik, mindjárt indúljanak, mert bizony hozatjuk őköt; valamit ő nekik csak magoknak kell épiteniek. de reá eröltesd őköt nolle velle is. Az más pártról jött pattantyúsokat igen nagy examennel kell befogadni, sok csalárdságot vihetnek az olyanok által is végben gonoszakaróink. Hogy minden rend igen igen készen legyen s magad is szorgalmatos vigyázatban légy, igen szükséges s hasznos is; bejövén az váradi biró, számot akarunk vele vetni. Bezzeg mikor azt mondotta, hogy nem az ország, hanem mi vetettük ezt az fizet (*igy*) reájok, ha neked löttem volna, bizony kiugrattam volna elölem, megadta volna becsületünket másszor, de ezt mi most helyre állatjuk. Az toronyról csak levetesd az gombot s küld mennél hamarébb Flestel Lőrincz kezében, azt reméljük az kolozsvári ötvösök közül megtudják aranyozni; ezután is rólad nem akarunk feledékenyek lenni, csak magadat viseld jól, istenedet féljed, becsületünket őrizzed; az emberekkel magadat szerettessed s tisztedben jár(*j*) el, semmiből meg nem hagyunk fogyatkozni, jó atyád leszünk. Jó pattantyust, hogy oda szerezhessünk, érte leszünk. Jól cselekedték az sarkadiak, hogy az csavargókat együtt űzték az törökökkel, ezután is azt kövessék, csakhogy ugyan valóban űzzék, mikor űzik észben ne vegye az török, hogy csak propter formam űzik, s te is megintsed arról őköt, hanem ugyancsak kézzel, lábbal, szívvel rajta legyenek. Az Bornemisza levelét vissza küldtük, tarts(*d*) meg őköt, csakhogy akár honnéd vigyenek is levelet, mindeniknek hátára irjod mind diesét, annusát, hó számát, mikor vőtted el s ki vitte is kezedben. Micsoda levelet kellessék irnod az szegény békési kárvallott emberek mellett, Kassai uram minutáját fogja küldeni, bezzeg mikor az vérin érhették volna, jól esett volna. Az dévai puszta micsoda vármegyében s ki birodalmában vagyon, tudósits róla; s Barcsai Jánosnénak vagyon-e valamie itt az birodalomban, annak is menj végére, s mennyi s tudósits róla. Az Keglovit fenyegetés(*és*)ire igen reá kell vigyáztatnod. Móré Istvánt 9. die praesentis akarják bevinni. Az szalontai kapitányságot bizony ugyan embernek, igen hünek, józannak s vigyázónak kell adnod. Szilágyi Andrásnak csak az(*t*) parancsold, hogy tanálja meg az béket s kivánja, többször az ne legyen, mert nem engedhetni.

Adja isten stb. Datum Rómnaafalva, 7. die Septembris Anno 1640, délest 6 órakor.

Az te jódra vigyázod atyád
R. György m. p.

Az leveleket küldd meg Székelyhidra, kiben arról parancsoltunk mind porkolábnak s udvarbirónak, tőled hallgassanak mi utánunk.

LXXXVII.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának Várad 1640 Sep. 9. Halat küld anyjának s ha ő Váradra jön ott a székelyhídi tóból friss kecsegékkel várja.

LXXXVIII.

Szolgálok kegyelmednek stb. 1640.
Tegnap ebédre ide érkezvén, legyen hála istennek, békével és jó egészségbe, kérem az én istenemet, kegyelmed felől is édes uram örvendetes híreket hallanunk. Tegnap egyik nagy szőlőbe mentem volt ki, de az minemű szőlő, ahhoz képest semmi sem leszen benne, az jég igen elverte ezeket az hegyeket; ma az kibe voltam, az mégis jobban vagyon; az kire isten segét, mind itt és másutt, elvárom. Holnap Beregbe megyek, ha isten engedi. Mától fogva két hétre megindulok Patak-felé. Én immár úgy megszokom az szép tér földeket, már nehezebb leszen, hogy oda be hamar megakad az szemem az hegybe. Ez igen szép hely. Tegnap bejüvén, Bereg vármegye becsületes főemberek által köszöntetett: ebéden itt voltak, én is jól tartottam volt őket, és megajándékoztam őket; az úr is Haller uram kezdte volt magát ajánlani, ellenbe. Ezeknek utána stb. Költ Berekszá(sz)ba, 11. Septembris, Anno 1640. sept. 11.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál
Susanna Lorántfi m. p.

Kivül. (I. Rákóczy Gy. kezével.) 17. Septembris 1640, Kis-Oroszfal tt 12 órakor reggel.

Külczim : Illustrissimo Principi Domino Georgio Rakoczy stb.

LXXXIX.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának. Várad 1640. sept. 12. Halakat küld anyjának : hiszi, hogy böven van nála, de kéri, hogy »ne az mi nálunk való ujságot nagyságodnál pedig való óságot nézze« hanem szolgálat készségét. Kéri engedje meg, hogy a Tiszáig elibe mehessen.

XC.

1640. sept. 13. Az úr isten stb.

Pap András tegnapelött Csekében szinte ebédünk felett adta vala meg leveledet; Imre deák az rosz ember még ide nem érkezett, ma küldtünk érette, hogy az héten itt érjen bennünket. A székelyhídi bástyákban ha nincs vétek, azt csak rakasd szorgalmatosan valamig az idő engedi; ha az kasamátákat ott Váradon is megtudja csinálni, ahhoz az télen hozzá kell készülni, s az úr isten kikeletet adván érned, idején hozzá kell fogatnod s végben vitetned. Igen akarjuk, hogy vagyon kecsege az székelyhídi tóban, igen meghagyd az udvarbirónak, öriztesse, s ha az üdő hívesedik, elküldjön s többeket hozasson beléje szépeket. Az gyulai béknek tégy az szerént választ, az mint informaltak. Muharem pasának im mi is irattunk, ezt is küld meg neki. Jól esett, hogy az Keglevit aláküldött csavargóival úgy bántak, de annál jobban esett volna, ha öket vagy mind megfosztották avagy bevitték volna. Azért mindjárt felkeressed, kedveztek-e nekik s bírhattak volna-e vele s miképen bocsátották azt el, az kit megfogtak volt; s valakin ered, vagy kapitány vagy hadnagy leszen, vagy közlegény, törvényre citáltatván, valamit az törvény hoz, eljárj benne. Az szolnoki bék jót kiván, te is meghagyd azt cselekedjék. Győri Mihálynak is kik legyenek orgazdái, kinél volt Váradon szálláson, azon légy, végére mehess, Gyan-

tán ha mi jobbágyunk leszen vétkes, azt megfogasd, ha más embert tanálsz olyan vétekben, azt az directorral késedelem nélkül annak módja s útja szerént citálják. Igen igen meghagyd, ezután is az csavargókra valóban vigyázzanak; ha kiket engedetlennek fogsz világoson tanálni, avagy kedveznének nekik, el ne szenvedd, törvénynyel megbüntesd őköt, most most viseld illendő keménységgel magadat, ha azt cselekeded, kevesebb búd leszen miattok; az török előtt is hadd legyen kedvességed, előmeneteledre is isten áldása után jobb módod. Az szalontai kapitányságba állasd azt, az melyik az három közül inkább megtudja magát becsülni s hozzánk való hűségét s becsületességét is szeme előtt viselni és józan, maga szavában is nem tétovázó. Nekünk is szép múlatságink vannak, mert tegnap is 5 medvét, 4 őzet, 2 farkast, 2 rókát, 1 egy erdeit ölettem mind p... kákkal; ma is ebédig 5 medvét, egy nagy erdei kant, kinél soha nagyobbat nem láttam, az medve fogó hálóban ment volt be, hossza 10 arasz, magassága 5½ arasz, szép bornya is vala, látta az postád is őköt. Holnap is oly helyre megyek, az petelyei erdőre, ott is lesünk medvét. Egy puskásunkat, Bálint nevűt, kire legelsőbben ment volt az egyik medve, 3 fiával megsebesitvén alája takaritotta volt; Pókai állott mellette, de az sem segitette az rosz, az bal kezét s ajakát sértette meg, de nem leszen semmi gondja, csak egy hét alatt is jól meggyógyúl. Azt is az medvét mind fiaival együtt leöltük, lovakon kergettük. Adja isten te is sok ideig múlathass módjával. Az mely agarat számunkra tartasz, isten kivivén megtanáljuk. Boros felől Kornis uramat tanáld meg, kérjed, szeme előtt viselvén ő kegyelme az közönséges jót s megmaradást, ne kedvezzen neki, fogassa meg, s törvény szerént büntesse meg is; kövesd meg illendő becsülettel, ha ő kegyelme ezt nem kezdené cselekedni, kit nem reméllesz, kételen leszesz vele, hozzá kell nyúlnod, azalatt inquiráltass mindjárt az directorral reája, lássad, az tanuk mit hoznak be reája s tudósits róla s mi is informálunk tovább mit cselekedjél vele. Bárándon lakó Ignat nevü olá legény is, ha nyilván orgazda, fogasd meg ha nem nemes ember; ha az evocalja az direktor úgy magát. Az czimeres postád ma reggel 7 órakor jütt vala hozzánk az mocsárra. Az Debreczeni uram leveleire im választ irtunk;

küldd meg mennél hamarébb, vagy ha Ladányit az hálóra keríthetnéd, bizony soknál inkább akarnánk; igen igen rajta légy, mind igéreteddel, ajándékoddal. végere mehess bizonyoson latorságának, az hajdú(é)nak is az szerént. Mi választ tesznek az kassai tisztek, mindjárt túdósits róla; az birónak itt benn is leszen leczkéje, ki az farának is hirével kezd lenni. Barcsai Jánosné ha leánya után birja is azt az puszta teleket, talám jó volna az directornak citaltatni, minthogy más birodalomból küldött rája tolvajúl, el kezdené veszteni részét benne. Az misézést tudjuk mi is hogy ott meg nem engedték az előtt, de 1630 uniot csinálván, considerate kell cselekednünk, azért az esztendőbeli articulust, melyet az unioról írtak, kerestesd fel s az mint ott vagyon irva, tarts(*d*) ahhoz magadat. Adja isten stb. Datum Görgény 13. Septembris Anno 1640 éjjel 10 órakor.

Az te jódra vigyázó atyád
G. Rákóczy m. p.

Az ürmös bort csináltasd. Jól cselekedted, az szőlőt ide nem hozták; holnap ebéden Huszár uramnál leszünk, hétfőn indúlunk innét el, 22 die Monostoron akarunk lenni isten áldásából. Im 5 apró . . . . . küldtünk ki.

Kivül (ifj. Rákóczi Gy. kezével) 17. die ebédkor Borsiu az posta.

Külczim : Illustrissimo et Magnifico Georgio Rákóci stb.

XCI.

1640. Szolgálok kegyelmednek stb.

sept. Az kegyelmed levelét Berekbe hozták; stb. Mi is ... teg-

14. nap ebéd után békével és egészségbe jüttünk be, irhatom kegyelmednek édes uram, ennél szebb kilátó hely nem lehet, csakhogy kijüni igen nehéz, az vár is szebb épülettel vagyon; még ki nem járhattam, ha isten engedi, az más héten oda ki megjárom az majorságot. Ma mind esett az eső. Még ide sehol vetést nem láttam, itt vetettek többet száz köbölnél, az más héten derekasan hozzá kezdenek, szántott föl(*d*) elég vagyon. Az mire isten segét, édes uram, én is azon leszek hogy meglá(*t*)szanék, hogy itthon vagyon az gazdaasszony. Szabo Gá-

hor megjütt, nem hozott az mi kellett volna; az mennyi pénz megmaradott, meghagytam, bevegye az udvarbiró; az mit vettek. Göcs Pál beviszi kegyelmednek. Ezek után stb. Költ Mukácson 14. Septembris. Anno 1640.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susanna Lorántfi m. p.

Királ (I. Rákóczi Gy. kezével) 18. Septembris 1640. Örményes, 6 órakor estve.

Külczim : Illustrissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb.

XCII.

Az úr isten stb. 1640.

13. die praesentis mensis irt leveledet étekfogód az sept. estve 8 órakor szinte asztalunk felett hozta volt meg. Az 16. derecskeiek cselekedetek s mind te s kapitányok ellen való magokviselések s szavok merő rosz dolog. Immár minthogy arestáltad, törvény előtt el ne bocsásd, meglévén az törvény cum tota serie küld be hozzánk: azután informálunk, tovább mit cselekedjél velek; ha azok reájok bizonyosodnak, egyál-...ában el nem akarjuk szenvedni illendő büntetést (*sic*) nélkül. Másszor azért azt kövesd, hogy ha valamely az hajduság közül ilyent avagy ehhez hasonló rosz dolgot tanálna cselekedni s zálogja vagyon az birodalomban, ne arestáltasd, hanem annak módja szerént citáltatván törvénynyel prosequáljad, holott midőn citáltatod, comparealni kell, s ha megsententiáztatik, ott is mindjárt megfoghatod, ha pedig nem compareálna, úgy is megsententiáztatván az törvény, jobb útad leszen persequalására s mind megbüntetésére, az több hajduságot is vele nem offendalod, melyet minden uton el kell távoztatnod, hogy ellened méltán panaszok ne lehessen. Az török rabokat küldd az vezérnek; ím megparancsoltuk Kassai urammak: neveddel minutáljon az vezérnek levelet, az szerént irasd meg s küldd el. Az gombot hovahamarébb megaranyoztatjuk s kiküldjük. Az anyád felöl ma 9 napja mi semmit nem értettünk. Az mint az estve is megirtad, az árkot vagy nehezen

vagy könnyen, de szorgalmatosan kell annak épitését continuáltatnod. Bornemisza László dolgát nem értettük, azért vigyáztass szorgalmatosan marháinak kivitelére, s ha derekast érthetsz, hogy vinnének, arest . . . asd. Adja isten stb. Datum Görgény 16. die Septembris Anno 1640, 9 óra után.

Az te jódra vigyázott atyád

R. György m. p.

Kívül (*ifju Rákóczi Gy. kezével*) Die 18. Septembris délest két órakor Pataky.

Külczím: Illustrissimo et Magnifico Georgio Rákóczi stb.

XCIII.

Lorántfy Zs. férjének Munkácsról Septemb. 17-ről ír. »Ma Rákosra voltam, az kertbe ettem ebédet. Serédy uram is nem érkezett volt szombaton az billíkomra, hanem ma adtam meg, igen búsúlt, hogy későn hozták az kegyelmed levelét, kért is ő kegyelme irnék kegyelmednek ha szintén az napra oda nem mehetne.« Továbbá irja, hogy György is szeretne Patakra jöni, kéri engedje meg mehessen elibe Székelyhidra. Azután gazdasági dolgokról ir. »Az szegény Apafiné asszonyom sokat sír mikor magának lehet.«

Kívül Rákóczy: 20. Sept. 1640. Sárót czímeres posta estve 7 óra előtt.

XCIV.

1640. sept. 18. Szolgálok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak, az úr isten áldja meg kegyelmedet szerencsés boldog hoszú élettel és jó egészséggel.

Az kegyelmed levelét ma hozták, az kibe kegyelmed neheztel, hogy ritkán írunk, az kegyelmed búsulását bánom, de hamén (*? ha nem én*) ha az posták késtek az levélvel, de az mikor üdőnk volt hozzá, irtunk, eddig elhittem nemcsak egyet vittek kegyelmednek, de elhidje kegyelmed nincsen itt oly mód benne, az postaság mint (*mind*) oda be, mert ez az jószág úgy megúnta az postaságot, hogy talám nem sokáig is viheti. Legyen hála istennek most is egészségbe volnánk, csak hogy Sigának nyelddeklője szaladt le, de hiszem az istent, abból is meggyógyúl, fenn jár, kitől isten ótalmazzon, ha valami oly

nyavalyánk volna éjjel nappal megirnók. Az varicak (*igy*) mi felől találtak meg kegyelmednek beküldtem mind az informatióval együtt.

Ezeknek utána isten oltalmába ajánlom kegyelmedet. Adja isten édes uram láthassuk mindnyájan örvendetes állapotba. Költ Munkácson 18. September 1640.

Kegyelmednek igaz szivvel szolgál

Susanna Lorántfy m. p.

Kivül Rákóczy kezével: 22. September 1640. Monostor 10 órakor reggel.

Külczim: Illustrissimo Domino Principi Georgio Rákóczy Dei Gratia sat. Domino et marito nobis charissimo.

XCV.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának. Várad 1640. Sept. 19. Atyja 2 nap előtt indult el Görgényből Sept. 22-én Monostoron lesz. A hajdukkal szófogadatlanságok miatt sok baja van, hármat elfogatott: ma lesz törvények minden hajdú városokról begyűjtöttem a tisztviselőket. Szeretne lúczánt küldeni, de a meleg idő miatt nem lehet.

Rákóczy Zsigmond atyjának Munkács 1640. Sept. 19. Menti magát, hogy miért nem írt hoszabb idő óta. Anyja egészséges.

XCVI.

Szolgálok kegyelmednek stb. 1640.

Az kegyelmed levelét ma is vettem, hogy kegyelmed sept.
egészségbe vagyon, azért az én istenemnek hálát adok, és 21.
kérem ő felségét, ezután is örvendetes híreket adjon kegyelmetek felől hallanunk. Mi is legyen hála istennek egészségbe vagyunk; irja kegyelmed most is, hogy nagy búsulásban vagyon kegyelmed, hogy nem irunk. Elhigyje kegyelmed, hogy nekem is nem kicsiny búsulásom vagyon rajta, hogy mind az magam levelét és mind az kiknek irt ide kegyelmed, látván búséta; mi legyen az oka kedvetlenségeknek, úgy értém meg, hogy mind az kegyelmed levelén és mindaz kik odabe megértik az kegyelmed neheztelését, talám leszen az (*ki*) örül

rajta. Elhigyje kegyelmed, hogy sem az jó lakás, sem az kegyelmedtől távollétünk el nem felejtette velünk az(t), az mi néz az kegyelmed becsületire és az magunkéra; hanem csak az posták késedelme miatt. Ez immár talám hatodik levelem, az kit irtam kegyelmednek, de nekünk még egynél többre válaszunk nem jütt. Az portai híreket az kinek illett, megmutattam; meg lehet, csakhogy az nagy dolgot nehezen hiheti el az ember. Ezek után stb. Költ Mukácson, 21. Septembris, Anno 1640.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susanna Lorántfi m. p.

Kivül: (*I. Rákóczi Gy. kezével*) 26. Septembris 1640, Monostor, estve 6 óra utan Kővárból.

Külczím: Illustrissimo Domino Principi Georgio Rákóczi stb.

XCVII.

1640. Illustrissime Princeps stb.

sept. Jam adversae valetudinis difficultatibus solutus crebrius

22. Vestram Celsitudinem invisere placet. Illustrissima Principissa per Dei gratiam valet prospere. Dominus Sigismundus Forgács venerat Illustrissimam Principissam visitatam, librumque mihi obtulerat Domino Paulo Kereszturi mittendum, qui quidem meo tenui judicio indignus est ut legatur, cum sit convicio plenissimus, nec adeo subtili foecundoque ingenio procreatus, nihilominus consultius esse duxi, Vestrae Celsitudini mittere. Dum percunctarer de novis et rebus superioribus dicebat Caesarem aut certa pace ovantem, de qua ipsis spes affulget, aut armis triumphantem ad diem nativitatis Christi reversurum, simul etiam Pannirium adeo undique periculis circumvallatum, ut victoriam de ipso reportandam caesariani propriis manibus teneant, regemque Hispaniarum in propria persona in castra descendisse. Si credere fas est. Interim stb. Datum ex arce Munkacs die 22. Septembris Anno 1640.

Illustrissimae vestrae Celsitudinis filius subjectissimus et obsequiosissimus Sigismundus Rákóczy m. p.

Kivül (I. Rákóczi Gy. kezével) 27. die Septembris 1640 8 óra után estve Kővár.

Külczim : Illustrissimo Principi Domino Domino Georgio Rákóczy stb.

XCVIII.

Ifj. Rákóczy Györgj anyjának. Várad 1640 Sept. 22. küldi atyja levelét, ki neki meghagyta, hogy a portáról hozott vásárlás alá kocsit tartson készen. Atyja hétfőn fog megindulni.

XCIX.

Szolgálok kegylmednek stb. 1640.

Az kegyelmed levelét szombaton vettem; hogy egész- sept.
ségbe vagyon kegyelmed, azért az én istenemnek hálát adok; 25.
és kérem ő felségét, ezután is adjon örvendetes híreket hallanunk kegyelmetek felöl. Mi is, legyen hála istennek, egészségbe vagyunk, ím isten engedelméből ebéd után megindúlunk. Kegyelmed megbocsásson, hogy mind az kegyelmed levelére választ nem tehe*(ttem)*, nem azért hogy meg nem olvasnám, hanem hogy sok felé kell választ tennem. Tegnap Homonnai uram küldte volt szolgáit ide, Tibótot és Putnak*(it)* én is megadtam nekik az billókomot, az magok ajánlása megvolt. Itt már hétszáz köbölnél többet vetettek, itt sokféle fogyatkozás volt az gondviselésbe, ma mindenféle tisz(*t*)viselőket elől kíván(*tam*) volt Balling uram előtt, mert az ispánokba is sok fogyatkozás vagyon. Balling uram is azt mon(*dja*), hogy jobban leszen ezután, hogy sem eddig volt. Hogy kegyelmed több majorházai közt az örményesiről sem feledkezett el, kegyelmednek megszolgálom. Az üdő ide is száraz, mindazáltal meg nies (*így:* nedves) földbe esett az vetés. Kegyelméd ha lehet küldje ki az Huszár uramék ácsát, hadd csinálja meg az itt való tónak az zúgóját. Mégis kérem kegyelmedet, ha lehet, ha(*dd*) jűne el

Patakra Rákóczy Györ(*gy*). Ezeknek utána stb. Költ Muká – cson, 25. Septembris, Anno 1640.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susanna Loránffi.

C.

1640. Illustrissime Princeps stb.

sept. Litteras Vestrae Celsitudinis ante prandium summo

26. cum filiali obsequio excepi, quae, cum sint secundis de valetudine Vestrae Celsitudinis rumoribus plenae, non vulgari me delibutum reddiderunt gaudio. Illustrissima principissa per Dei gratiam valet prospere, nos quoque jam omnes. Paulo ante horam quintam huc Kapusinum salvo itinere apulimus, crastino die in prandio praepositi Lelesiensis (cui quidem ut vultus et sermo testatur, aptius gladius casula conveniret) convivae Lelesini futuri. Interim sat. Datum Kapusini, die 26. Septembris, Anno 1640.

Illustrissimae Vestrae Celsitudinis filius subjectissimus et obsequentissimus

Sigismundus Rákóczy m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Domino Domino Georgio Rakoczy stb.

CI.

1640. Az úr isten stb.

sept. Ez hónak 21. napján irt leveledet édesem ez elmúlt

27. estve 6 óra után vöttem vala el, áldom az én istenemnek szent neve érte, hogy egészségben vagytok édesem; az nagy irgalmú úr isten ezután is nyújtsa czen áldását reátok szent fiának érdeméért édesem, amen. Hála istennek mi is mind jól vagyunk, hokmester uramat is elhagyta az hideg, az bizony dolog édesem én gyakrabban kivánnám látni leveledet, az miólta elváltunk egymástól, azolta 12 levelet irtam ezzel. Volt énnekem

édesem az híremmel, hogy lassabban voltál Váriban s azért is búsultam, hogy leveledet nem láthattam. Az vetéssel igen hátra maradtál, emlékezhetel róla édesem sokszor mondtam, nem szeretem az munkácsi állapatot és gondviselést. Szárazság itt benn is nagy vagyon; most áll az derék szüret; az szőlőt, baraczkot igen kedvesen vöttem édesem, s az mi benne megmaradt, elköltjük édesem. Petneháziné asszonyomat isten gyógyítsa. Az portai vásárlást én ma akartam megindítani; immár nem küldöm el édesem, magammal ki fogom vinni. Ha valamelyikben Fejérvárra kellene küldeni, az selyemnek próbáját küldjed édesem. Rákóczy Györgytől is tegnapelőtt is jütt vala posta; hála istennek jól vagyon. Adja az nagy irgalmú stb. Datum Monostor die 27. Septembris Anno 1640. reggel 5 órakor.

Az te szerelmes urad
R. György m. p.
Pater Vásárhelyi Fejérváratt fekszik.

Külczím, (más kézzel) : Illustrissimae Principissae Dominae Susanae Lorantfi stb.

CII.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának Várad 1640. Sept. 27. Petneházyné áza készül — a nyári ház már elkészült. Várja szüretre.

CIII.

Szolgálok kegyelmednek stb. 1640.

Tegnap kegyelmednek két levelét vettem, egyiket szerdán Bocskai uram házánál, az másikat vö(*ttem*) innét Csiszá(r)tól; hogy kegyelmed egészségbe vagyon, azért az én istenemnek hálát adok, és kérem ő felségét, ezután is örvendetes híreket halljonk kegyelmetek felől. Mi is legyen hála istennek ide is békével és egészségbe jüttünk ide, az kiért legyen hála az úr istennek nagy neve, hogy megengedte ő fel- sept. 29.

sége, hogy noha innét hóval (*hával*) és gonoszakaróink ellen is az úr isten örvendetes állapotba hozott ide; de erre nézve az szegény hazára nézve igen szomorú állapat vagyon; ide ma hozák az hírét Telkibányáról is, az mataro (*martalóczok*) öt gyermekeket vittek el. Kegyelmednek most édes uram bőven nem irhattam, mert most itt mintegy új gazdaasszony vagyok; az Zsiga is hála istennek egészségbe vagyon. Az matériába csak három singet kell venni az teczinből. Ezeknek utána stb. Költ Sáros-Patakon 29. Septembris Anno 1640.

Kegyelmednek igaz szivvel szolgál

Susanna Lorántfi m. p.

Kivül,: (*I. Rákóczy Gy. kezével*) 2. octobris, 1640, reggel 10 óra után, Gyalú felől az fenesi szőlők végén, czímeres posta.

Külczím (*Más kézzel*): Illustrissimo Domino Pincipi Georgio Rákoczi stb.

CIV.

Rákóczy Zs. Patak 1640 Sept. 29. latin levélben tudatja atyjával, hogy anyja Forgács Barkóczy és Bocskai kiséretében megelőző nap megérkezett s fejedelmi fénynyel és ünnepélylyel fogadtatott.

CV.

1640. Az úr isten stb.

sept. Ez hónak 25. napján Munkácsról irt leveledet édesem

30. ez elmúlt csötörtökön vöttem vala el; áldom az én istenemnek szent nevét érte édesem, hogy türhető állapattal vagy, az úr isten ezután is nyújtsa szent áldását reátok és adjon onnét is szerencsés indúlatot s Patakra való jutást, amen. Hála istennek édesem, mi is békével és egészséggel vagyunk, innét mikor indúljak, bizonyost most sem irhatok; várnám leveledet, érthetném meddig akarsz Patakon múlatni. Homonnai uram látogattatása mi elhittük csak kémlelés volt. Mi elhittük édesem az Munkácson való gondviselésben bizony mind

egyiktől s másiktól volt az fogyatkozás. Fogarasban 665 kőből búzát vetettek, szépen ki is költ. Az Huszár uram ácsát azon leszek, édesem, mennél hamarébb kiküldhessem Munkácsra. Rákóczi Györgynek Patakra való menetelét isten látja édesem nem irigyleném, de tudja isten édesem módját nem látom egynehány okokra nézve. Örményesről édesem ezután sem leszek feledékeny. Adja az úr isten stb. Datum Kolosmonostor die 30. Septembris Anno 1640. délest 2 órakor.

Az te szerelmes urad
R. György m. p.

Az mely pecsétünket rubintra metszettem, legelsőben édesem ez levelet pecsételtem be vele. Adja az nagy irgalmú isten sok esztendeik pecsételhessünk neked vele. Amen.

Külczím, (más kézzel) : Illustrissimo Principissae Dominae Susannae Lorántfi stb.

CVI.

Ifj. Rákóczy György anyjának Várad 1640. Oct. 2. Atyja Oct. 5-én indúl el s 13-ára Diószegre érkezik.

CVII.

Az úr isten stb. 1640. octob. 6.

Mi az úr istennek szent áldomásából azelőtt fél órával mind békével s egészséggel jutánk ide, holnap igen jó reggel predicatiot hallgatván, úgy indúlunk meg, ha előbb nem is, Feketetón lehessünk 11 órakor. Akartuk volna igen, ha ma indúltál meg Váradról, elsőben hallgattál volna praedicatiot s adtál volna utánad valókkal együtt hálát az úr istennek azbeli örök emlékezetre méltó kegyelmességeért, melyet azelőtt 4 esztendővel cselekedék velünk s veletek is*). Nekünk ma Kőrösfőn igen szép praedicationk lön. Feketetón mi ebédet evén az Jód-

*) A szalontai csatát érti.

torkához megyünk s mivel mindennek megparancsoltuk, senki elől el ne menjen, vigyáztass igen reá, akárki s ki szolgája menne elől el, az kinél vagy czímerünk vagy útilevelünk nem volna, mind köttesd nyakon őköt s hozasd vissza, akár katona, akárki legyen; annak is végére menj, mig velünk szemben leszesz, hol kell nekünk eltérnünk Diószeg felé az váradi útból s Telegdhez hány mélyföld lehet Diószeg. Adja isten stb. Datum Sebesvár die 6. Octobris Anno 1640 estve 6 órakor.

G. Rakoci m. p.

Külczím (*Más kézzel*) Illustrissimo et Magnifico Georgio Rakoci stb.

CVIII.

Rákóczy Zs. Sáros Patak 1640. Oct. 6. atyjának. Csulaival átkutatták a könyvtárt »quam sua claritas libris satis instructam valde commendat. Libros omnes pervolvimus nusquam tamen in cristam (de qua Vestra Celsitudo mandat) incidimus« mely Debreczeni s Klobusiczky előtt ismeretlen volna. Akadtak ugyan egy elhasználtra — de ez más lehet.

CIX.

1640. Az úr isten stb.

octob. Legyen az úr istennek szent neve áldott, édesem, mi ide

7. délest ma 3 óra előtt mind egészséggel s békességgel jutottunk; itt készen fogva az minemű pisztrángokat tanáltunk, im egy kenyérben (*igy*) 50 küldtem édesem; akarnám igen, ha szépen vinné el az posta, meg akarván ebből is édesem rólatok emlékezni, melyet adjon az úr isten édesem egészséggel elköltenetek, amen. Ma ebéden is a mi vala Feke(*te*)tón, régen szebbeket nem láttam. Rákóczi György is nem messze Feke(*te*)tón innét jütt vala előnkben, istennek hála, egészségben vagyon, az mint értheteni, még eddig magát emberül viselte. Az új kalitka sátorral mi is itt megajándékozánk, az mosdó medenczét is Svábinak kezében adattuk. Kedden délik édesem mi itt leszünk

s ha az úr isten jó halászatot ad, nem felejtünk el édesem abból is benneteket. Én okvetetlen szombaton estvére Diószegre megyek, édesem. Adja az úr isten stb. Datum az Jód torkánál, 7. die Octobris Anno 1640, 6 óra után.

Az te szerelmes urad

R. György m. p.

Kereszturi uram igen betegen fekszik. Meggyesi uram ma reggel praedicalván Sebesvár alatt, visszabocsátánk, leesőben levén felesége.

Külczim : (*Más kézzel*) Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorantfi stb.

CX.

Rákóczy Zs. S. Patak Oct. 10-éről atyjának : anyja gyöngélkedéséről.

CXI.

Szolgálok kegyelmednek stb. 1640. octob. 10.

Hogy kegyelmedet értém jó egészségben lenni, azért az én istenemnek hálát adok, és kérem ő felségét, ezután is adjon örvendetes híreket hallanunk kegyelmetek felől. Mi is hála istennek türhető állapatba volnánk, csak az hideg hagyna el, de bízunk, talám adja isten, talám az is elhagy, mert vasárnap sok sárt hánytam. Ha isten engedi. holnap megindúlok. Egy(é'') dolgok felől Bornamisza uramék írnak kegyelmednek, Gáti is ma jütt ide, elviszem velem. Az Som . . . . . tegnap kezdtek szedni, most oda akarok menni. Ezek után stb. Költ Sáros Patakon, 10. Octobris, Anno 1640.

Kegyelmednek igaz szívvel szolgál

Susanna Lorantfi m. p.

CXII.

1640. Szolgálok kegyelmednek stb.
octob. Az kegyelmed levelét tegnap adá Koncz Pál; hogy
12. egészségbe vagyon, azért az én istenemnek hálát adok. Kérem ő felségét, ezután (*is*) adjon kegyelmed felől örvendetes híreket hallanom. Mi is legyen hála istennek türhető egészségbe vagyunk, hétfőtő(*l*) fogva nem lel az hideg, talám adja isten, elhagy. Az halat megszolgálom kegyelmednek. Kegyelmed megbocsásson, hogy többet nem írhattam, mert most is késő indúlok meg. Ezek után stb. Költ Káván, 12. Octobris, Anno 1640.

Kegyelmednek igaz szivvel szolgál

Susanna Lorántfi m. p.

Külczim : Illustrissimo Domino Principi Georgio Rakoci stb.

CXIII.

Rákóczy Zs. atyjának Gáva 1640. Oct. 12. Anyját elhagyta a hídeg. A tollat azóta is keresték de nem találták meg.

CXIV.

1640. Az úr isten stb.
octob. Ma vettem leveledet, az kibe irod, hogy érted az Savábi
18. Péter leveléből, hogy neheztelnék; ugy vagyon hogy volt busulásom rajta ahhoz képest, hogy azt irta Péter, hogy az uradnak is úgy találod kedvét, az mint fogá (*igy, fogadod?*) de ha nem volt híreddel, avval többet használsz, mert az mint írtam Péternek, féltünkbe semmmit sem cselekedtünk; uram ő kegyelme is úgy vagyon búsúlt rajta, minthogy ő kegyelme szokatlan még az olyan búsuláshoz; de én immár meg is untam. Okot sem nem adtam, sem nem adok, az kiért kel-

lene búsitani, mert ha jól gondolkodol, az miről intettünk, ha megfogadtad, nem volt károddal; és az kit most mondunk is, ha most nem tetszik is, de ezután eszedbe veszed; nem mondtunk gonoszt, mert ha egy atya, egy anya jót várhat gyermekétől, mi is megvárhatjuk tőletek. Ezek után stb. Költ Fejérváratt, 18. Octobris, Anno 1640.

Az te jóakaró édes anyád
Susanna Lorántfi m. p.

Külczim: Illustrissimo et Magnifico Georgio Rakoci de Felső Vadász stb.

CXV.

Georgius Rakoczÿ. Dei gratia stb. 1640.
Illustris et Magnifice fili noster charissime. nov.
Istennek áldásából mi ide mind békével s türhető állapattal jutottunk; a tél ide magát keményen kezdé viselni. Légy minden felé igen jó vigyázatban, tudósitván minket is mindenekről. Kanizsai János megérkezék-e, tudósits arról is. Az miben az mostani idő előbocsát az épitésben, semmit benne hátra ne hagyj. Secus non facturus. Quem in reliquo prospere valere desideramus. Datum in Civitate nostra Medgyesiensi die 7. Novembris, 1640. 8.
G. Rakoczy m. p.

(*A következő utoirat a fejedelem kezével.*)

Patakra szólló levelünket éjjel nappal küldd meg. Fejérvárról is úgy tudósitanak minden bizonynyal az 50 vég zöld szebeni posztót ki inditotta az praefectus, azért mihentest oda érkeznek vele, az városbeli szabók czéhmesterét hivasd be, az posztót erdélyi singgel mind egyig méresd meg s irasd fel mindenik véget, külön külön hány hány singes fog lenni avatatlan, s tudósits róla; azután adasd az perceptor kezében, meghagyván neki, áztasssa be, s ugy is mérje meg ő, s aztán mindjárt kezdje ruházni az gyalogot, de olynak igyekezze adni, ki el ne szökjék vele. Az szürke fazikakkal mégsem jutának

be, másszor ez azért ne legyen, Zalatnán félő, kár ne legyen az választásban miatta. Ez levelünket még ez estve el akartuk küldeni, de minden oda való levelek nem lehetének készen, azonban ím ezelőtt egy órával hozák meg két leveledet, az budai vezér levelével együtt. 4. die irt leveledben tudósitsz az pataki levelek megküldéséről, melyekre ím választ is adtunk, küldd meg. Ertjük azt is, hogy Kaszaperek*) épitéséhez hozzá fogtak volna az török, kivel szabadok, mert övék az föld is, az kételenség is ösztönözi; impediálni nem lehet, te csak légy vigyázatban igen igen jóban. Vagyon Jenőhöz közel egy puszta kastélyhely az Maros mellett, kit azelőtt talám csak három esztendővel is akarnak vala megépiteni, tudja jól Ibráni uram: arra igen szükség vigyáznod, s ha oly szándékjokat érteněd, mindjárt készen légy, de ki ne szállj, hanem csak minden felé parancsol(j) hogy készen legyenek; minket tudósitván róla, informálunk mi mit kellessék cselekedned; azalatt Ibráni urammal is kerestesd fel azt az parancsolatunkat, kit ezen dologról ő kegyelmének irtunk volt, s tanúlhatsz abból is. Az hajdúknak jól feleltél, egyáltaljában mi azt nekik meg sem akarjuk engedni, hogy ők válaszszanak kapitánt magoknak, s ne is késsél beküldeni Farkas Györgyöt. Fejéregyházi Ferencz még ide nem jütt. Simai ha az reversalist meg nem akarja ugyan adni, el ne bocsáttasd s reá is vigyáztass, el ne szaladjon, s bár azt az várból ki se hordoztassad, hanem inkább küldd Székelyhídra, holott tartsák sanyarú rabságban; az másik felől gondolkodunk ezután. Az kőfal rakásnak ideje elmult, az vár árkát ásattasd; az ménest mint hajtották ki, értjük; az gyalui udvarbirónak, meghidd, leszen búja miatta. Im mindjárt Vingáttra küldtünk, hogy az mely ménes pásztorunk ott volt, az menjen Gyaluban, és válogassa ki ököt, s hajtsa ugyanaz ki, s a kihajtott roszakat penig hajtsa vissza. Minden felé igen igen vigyázz. 8. Novembris reggel 8 órakor 1640.

Ugy ertjük, hogy Raczivil herczeg, mivel megholt az fia, küldené szolgáját hozzánk, kivel Értelmes Jánosnak kell lenni, ha azért oda érkeznek, végére menj Értelmestől, micsoda rendbeli szolgája, ahhoz illendő becsülettel excipiáld, úgy is

*) Falú a mai Csanádban — akkor földvár volt.

gazdálkodjál neki; ha lovai fáradtak, magad kocsiját, lovát add alája, s tisztességesen késértesd be.

Jegyzet: A levél eleje a fejedelmi irodában készült.

Kivül (ifj. Rákóczy Gy. kezével) 10. die reggel, posta 7 órakor.

Külczim: Illusrissimo et Magnifico Georgio Rákoci de Felsö Vadász, Areis et praesidy nostri Varadiensis Dupremo, ac Vniuersorum militum Haydonum nostrorum Generali Capitaneo etc. Filio nostro charissimo.

CXVI.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának Várad 1640 Nov. 10. Debreczeni az anyja által megrendelt »olasz búzát« már útnak inditotta. Pávai visszaállott szolgálatába. Sztepán Ferencz számára anyja kegyelmességét s atyjánál leendő közbenjárását kéri.

CXVII.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának. Várad 1640 Nov. 12. kérdi, hogy mikor kell bemennie ő nagyságok »szolgálatjára?«

CXVIII.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának Várad 1640 Nov. 18. Óhajtana bemenni az udvarhoz. Kornis Bornemisza, s Petneházyné — noha beteges — a jövő héten megindúlnak az udvarhoz. A Belléncs vidéken kapott faluk inventariuma elkészült: van jobbágy 119, özvegy asszony 6, elfutott jobbágy 9.

CXIX.

Rákóczy György fijának Györgynek. Gy. Fejérvár 1640. Nov. 20. Peres ügyekben.

CXX.

1640. nov. 28. Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat ajánlom stb.

Az pósta az czitromokat meghozta, melyet nagyságodtúl alázatos fiúi engedelmességgel vévén, megigyekezem szolgálni. Az mi penig nagyságod kegyelmes parancsolatját nézi, az mennyire az én istenem segitsége volt velem, azt eddig is által hágni kerültem, annál inkább ennekutána, azt is meggondolván nagyságtok kegyelmességébűl mics .... hivatalba vagyok, az mit kivánjon, az mellett se nem idvösséges, se nem egészséges, se böcsületes, nagyságtok előtt penig nem kedves. Öcsém uram ő kegyelme levelébűl értem nagyságtok mit parancsoljon; az mely egynehány ház jobbágyot nagyságtok Monaky uramnak igirt, azt az director az viceudvarbiró kezéhez bocsátotta; az mi az Svábi Péter dolgait illeti, az nemes ember avatja közit az bihari házhoz és szőlőhöz, az jószághoz penig egy asszony, ki egy volt azzal az asszonynyal, a kié volt; mindezeket az udvarbiró eligazíthatta volna, ha csak úgy el nem ment volna. Örömest érteném, hogy ha nagyságtok parancsolja-e magammal bevinnem az gyalogot, avagy nem. — Kereszturi uramnak is nincs kedve az bemenetelhez, mivelhogy beteges is, az mellett egy könyvet ír, kiben arra az könyvre tészen választ, kit ő kegyelme ellen írtak. Én is egy gondviselőt fogadtam, mivel a nélkül nem lehetett, itt való s jenei számtartó is volt, jó gondviselő legénynek mondják. Petneháziné asszonyom igen beteg, egyszer, az mint beszélték szolgái, oly beteg nem volt, mint most. Istennek gondja viselése stb. Datum ex Arce Várad, die 23. Novembris Anno 1640. Nagyságod engedelmes alázatos szolgája és fia, szolgál mig él

Rákóczy György m. p.

Külczim : Illustrissimae Principissae Dominae Dominae Susannae Loránttfy stb. Matri mihi charissimae.

CXXI.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának Várad 1640, Nov. 26. Petneházyne oly beteg volt, hogy halálát várták — de e héten megindúl. Nem tudta megszokni a »hajdú-étkeket.«

CXXII.

Az úr szent fiának érdemiért, édesem, adjon idvességes egészséges szerencsés hoszú életet. 1641. aprilis 8.

Én tegnapelőtt déliest 3 órakor az úr istennek áldásából, édesem, türhető állapottal jutottam ide; otthon is békével tanáltam mindeneket, házadat, kertedet ugyan tegnap megjártam, de még eddig az kertben igen keveset munkálkodtak; az szőlőhegy is fedve vagyon, ha az úr isten jó időt szolgáltat hozzá fogatok az héten; az csorgón végházadban az viz nem jő, ha lehet ezt is végben akarom vitetni. Szőlősről irt leveledet is édesem ma igen jó reggel vöttem vala el, áldom az úr istenünk nagy nevét érte édesem, hogy egészségben vagytok, adja isten édesem, úgy is láthassuk egymást mindnyájan, amen. Patakról hoztak fényes aranyat ezüstöt, ki kezében kell adnunk, irj édesem felőle. Datum Albae Juliae 8. die Apr. Anno 1641. reggel 5 és 6 óra között.

Az te szerelmes urad
Rákóczy György m. p.

Külczim : Illustrissimae Principissae Susannae Lorántffi sat.

CXXIII.

Rákóczy György fiának Györgynek. Bánfi-Hunyad 1641. Sept. 1. Meghagyja hogy kéredzék el anyjától Székelyhidra »s meglásd ez nyáron mit vittek ott végben, az elkészült bástyák mint állanak, vize vagyon-e elegendő az várárkának? Az negyedik bástyát mikor kezdték rakni, s vagyon-e téglájok, meszek s idén mennyire vihetik fel az kőrakását?«

CXXIV.

1641. octob. 9. Az úr isten édes fiam áldjon meg szerencsés bódog hosszú élettel és jó egészséggel.

Legyen hála istennek, egészségbe vagyunk, kivánom istentül felöled is jó hirt hallanunk; az asszonyt is tegnap eresztének el hála isten egészségbe, mind az hugodval együtt, mikor menyj oda, uram ö kegyeme megirta, ha isten azt adja érnem, mit vigy oda, leszen gondom reá; az ménes lovat ha választva adja Inczédi, alább nem adja is 40 forintnál, megadom érte, csak légy azon adna huszat, lássa meg Monaky uram is, ha felhajtják, ha magad nem láthatod is. Ez héten elküldöm az posztót, avval küldök ötszáz forintot, ha több kell, adass még; az mely jobbágy felöl irtál volt, az dilektor viseljen gondot reá. Ödönfival nincsen mód benne, hogy most alkudnánk.

Im tiz könyvet küldtem, az kit most nyomtattak, adja isten haszonval olvasnod; az hugodnak is küldök töled ha oda megy. Az mint hallom az sokféle italt elkezdted, az kitöl félek hogy megárat (*megárt*), én meg nem tudom irni, az mint csudálom miért nem fogadod, lám jó ó-borok voltak ott, ha az jó nem volt vóna, az magad italjára hozattál volna Patakról. Ezek után isten oltalma alá ajánlak; adja isten édes fiam halljuk örvendetes híreket felöled. Költ Fejér-Váratt, 9. Octobris. Anno 1641. Az te jóakaró édes anyád

Susánna Lorántfi m. p.

Hétfön én hittam volt ebédre az fejedelmet, hála istennek vígan is lakánk, elhiheted, mert az fejedelem is tánczolt az hugodval, akartam volna rész szerint ha itt voltál volna, meg is lehetett volna, hogy mijóta itt be voltak, bejühettél volna, de hogy megtudd mi az oka, az hogy nem hittél meg rajta, hogy mikor kell látnod és én nagy búval voltam az miá, az másik az, vigan laktál te akkor Solyómköbe az mikor én igen búsultam, azért te se búsics, én sem búsitlak, de az böntetés semmi, ha te búsitasz.

Külczim : Illustrissimo ac Magnifico Georgi Rákoci de Felsö-Vadáz stb. filio nobis charissimo.

CXXV.

Georgius Rakoczy, dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae Dominus et Siculorum comes etc. 1641. octob. 18.

Illustris et magnifice fili noster charissime.

Az városi és egyházhelyi nemesség között lött igazítás-ról való regestrumot látjuk, az Kornis uram s magad keze írása s pecséte alatt, de mi abban két fogyatkozást látunk: 1. hogy se azoknak kik adózni fognak az város közzé, se penig azoknak kik exemptusok lesznek, nincs megirva melyik ház micsoda utszában vagyon. 2. Az szomszédi sincsenek megirva Ez kettő penig oly igen kévántatik, hogy bele lött volna irva, mint szintén az, kik adózzanak s kik nem. Azért újabban úgy irassátok meg a regestumot s pecsételjétek subscribáljátok mind Kornis urammal együtt s küldd meg. Secus non facturus. Datum Albae Juliae die 18. Octobris 1641.

G. Rákóczy m. p.

(*Az következők I. Rákóczi Gy. saját kezével.*) 16. die irt leveledet im most estve 5 órakor vöttük el, 11. die irt levelünket mikor vötted el, értjük, az több könyveket is kiadta Pécsváradi uram, az török földén levő most is vallásunkon levő ecclesiakat a nélkül ne hagyja ő kegyelme. Antimoniumot küldünk valamire kell. Az leveleket meghozták, de még fel sem bontottuk, meglátogatjuk s tudositunk róla; az kecskemétiek bár meghozták volna az 6 kőmivest is. Azákot minden bizonynyal meg nem vehették, re infecta szégyenvallva és sok kárral jüttek el alóla, Máté vajdának az mely 500 gyalogja ott volt, abban 10 meg nem jütt, úgy értjük mind kapitány siliktárin passák meg fognak változni. Budára 30 szekér pénzt inditottak ki az portáról, mi végre, ők tudják, de vigyázzatok igen mindenfelé. Debreczeni uramnak szólló leveleket küldd meg.

Kivül: (*ifj. Rákóczy Gy. kezével*) 21. die ebéd felett Szabó András 1641. Octobris.

Külczim: (*a fejedelmi irnok irásával*) Illustrissimo et magnifico Georgio Rákóczy de Felseő-Vadász, arcis et praesidii nostri Varadiensis supremo et universorum militum Hajdonum comitatus Bihoriensis generali capitaneo etc. filio nostro charissimo.

CXXVI.

1641. nov. 28. Georgius Rákóczy Dei gratia stb.

Illustrissime ac Magnifice fili noster charissime; salutem et prospera quaeque. 22. praesentis irt leveledet 25. ejusdem vöttük vala el, értjük Lévainak Budáról való megérkezését, az csaus is miről ir Ibráni uramnak, látjuk. Az mint azért postscriptumban 25. praesentis irt levelünkben is megirtuk, azokról Körösi uramat informáljad, s bár addig ne is sietve, míg az tractahoz hozzá nem fognának. Értjük, hogy az török részről az magyar végházakat fognák kivánni, kiket ha most oda adna császár, (kit csak meg sem kell gondolni), azután Austriát s Morvát kivánnák. Lehet olyan dolgokkal az mint irod, hogy vádolják az magyarokat s úgy is vagyon, hogy német rabot nem látnak, mert oda fel elég dolgok vagyon s azt arra értik. Az micsoda követséggel mi Körösi uramat Budára hagytuk menni, azt megirjuk az maga odaküldésével is. Quem de caetero bene valere desideramus. Datum Albae Juliae die 28. Novembris Anno Domini 1641.

G. Rakoczy m. p.

(*A következö utóirat a fejedelem kezével.*) Most jóakarónk kezében innét belől ellenünk való practikás levelek akadtak, melyeket ugyanazon irtak meg, az kik kézben akadtak, úgy reméljük ezten napra vagy szombatra kezünkben hozzák őket, nevezetben többi közt Megyeri az Csáki István szolgája vagyon (többé is) azért mindjárt igen titkon hü embered által menj végére most hol vagyon, s tudósits róla, s ha módotok leszen benne, alattomban vigyáztassatok reá, elébb ne álljon, de ezt igen igen titkon cselekedjétek, mert 32 vagyon irva az intercipialt levélben, az kik éltünk fogyására conspiraltanak, nevezet szerint Megyeri s Földvári Ferencz meg vagyon irva talám többnek is; itt benn már vigyázunk minden felé. Sebesi Miklóst im most estve bocsátánk el Vöröstoronyrúl Törcsvárának az Bossánig ő vigyázzon, karansebesi útra is holnap rendelünk, mert noha bizonyost (nem : *kihuzva*) irhatunk, de talám

Keresztesinek is s többnek is Hunyad vármegyében részek kezd lenni; Bornamisza Pál uram ha megjütt, azt mondd meg ő kegyelmének is s siessen mellénk jönni mennél hama(*ré*)bb, Ibráni urammal is közöld, Szakmárra akarják volt vinni, de az úr isten ott kinn való jó akarónk által kézben ejtette. Az portáról is tegnap vönk levelet, Serédi uram 4. die ment be, 9. die volt szemben az vezérrel, eddig mindenek becsülettel mentek végben, 12 kellett császárral is szemben lenni, istennek hála, jónál egyebet nem irnak; az kapitán passa még akkor sem ment volt be, az persával roszúl vannak. — 6 órakor estve. Jó volna discurálnátok Ibráni s Bornamisza Pál urammal, Szurdok az Csáki István jószága táján kellene vagy 32 jó lovasnak vigyázni, mivel Röti uram sincs most Kővárban, nem tudjuk kire bizni, még Faragónak is talám része kezd benne lenni.

Az mely inasod az kést másban verte, megfogasd s törvényt láttass reája, el ne szenvedd neki, ne is tartsad udvarodban ezután.

Kivül : 2. die Decembris, Anno 1541, urunk postája.

Külczim : Illustrissimo ac Magnifico Georgio Rákóczy de Felső-Vadász stb.

CXXVII.

Báthory András özvegye Zakrzeska Anna ifj. Rákóczy Györgynek Somlyó 1641. Nov. 28. köszöni, hogy mint »jóakaró anyját« levelével meglátogatta. Egészséges voltáról tudósítja.

CXXVIII.

Georgius Rákóczy Dei gratia stb. 1642.

Illustris et Magnifice fili noster charissime; salutem ac junius omnem prosperitatem. Hála istennek mi most is türhető álla- 29. pattal s egészséggel vagyunk, felőled is jót kivánunk hallani; isten kivivén Váradra, mindenekről tudósits, s szemed, füled legyen mindenfelé. Az törökkel való békességünket úgy őrizd,

mind magad, s alattad valókkal is úgy őriztesd, minden rendekkel, mint az szemed fényét, abból senkinek ne kedvezz. Eddig való jó híredet, ki mind az portán s végházakban elterjedett, el ne veszétsed, az csavargókat kergettessed s fogattassad, az kik az más pártiak s oda járnak: ha kik pedig az mi birodalmunkból lennének az te botod alatt tanáltatandók, hova hamarébb az ki zálagos lenne, törvénynyel persequáld, az kinek pedig semmi zálagja nem lenne, megfogasd. Erdélyi Gáspárt minapi cselekedetiért citáltassad, senkinek az hajdúkapitányok közül meg ne engedd, hogy magad, és honn nem létedben vicz/d híre nélkul, várasából csak kiindúljon s híretek és engedelmetek nélkul táborozzon: mivel pedig az szegénységnek az elmúlt napokban is ilyen állapatjokban sok károkat töttek, arról is inquiráltass s törvénynyel persequáltasd őköt, ne szokjék arra hajdú uram, hogy az szegénységen éljen maga házától.

Mivel pedig ide bé jó ideig lakál, im minutát küldtünk, mit irj az budai vezérnek, kit emberséges katonától megküldvén, szóval is köszöntessed s látogassad, az mellett embered két felé is nézhet: megjövén, minket is tudósits róla. Galgóczi Pálnak adtak volt valami leveleket, kit hova tött, meg akarván tudni, küldd be mindjárt magát: egyáltaljában Patakra szóló leveleinket küldd meg. Mind Váradon, Székelyhidon az épités miben légyen, tudósits róla. Az mely 1200 köböl búzát, 110 köböl szilvát s egyéb élést kiküldtünk, azt az udvarbiró kezében ne adasd, hanem rakasd jó helyre s viseltess jól gondot reá, húsz negyvenes hordó mézet is küldtünk ki, azt iteze számra árúltassad s 24 pénzen bár eladasd itezéjét, s az árát Svábу Péter percipiálja s tartsa készen meg. Munkácsra is küldtünk húsz negyvenes hordó mézet, kiről úgy parancsoltunk Balling uramnak, hogy az árán vétessen salétromot Váradra valót, kiről csak tegnap is irá, hogy már is elkezdették venni, te is szorgalmaztassad leveled által, de leveledet jó gondviselés alatt küldd el, kézben ne akadjon, mert ha kinyilatkoznék, nem lenne módjok azután az salétrum vételében; úgy reméljük, ha többet nem is, de' fog 150 mázsát az méz árán vehetni, mert közel 2000 frtra ki fog az ára menni. Még ezelőtt egynehány esztendövel temérdek deszkákot, ugyan fe-

lest szállittattunk volt mi ki, menj végire, mind kivitték voltoda Váraddá, avagy kinn is maradt volt az vármegyéken benne, s hol, s tudósits minket is róla. Székelyhidra az mely marhákot Szamosújvárról kihajtottak, azokat jó helyen kellene jártatni, hiznának meg; az fejős te(he)nek borja konyhánkra jó lenne, az ökrökön követ meszet hordathatna az udvarbiró, mindazáltal úgy, hogy el ne csigázná teljességgel őköt, hogy osztán őszre kelve ismét hizhatnának meg. Annak is menj végére az székelyhidi udvarbirótól, az diószegiek és kecskemétiek megadák-é az fejős teheneket, szépek-é s add értésünkre. Fejérvárról Koncz András oda fog három láda könyvet küldeni, kettei leszen püspök uram Postillája, egyikben egyikben 100, száz exemplar; ennek egyik ládáját számon adassad Pécsvárady uram kezében, s mi szónkkal ő kegyelmének parancsold meg, osztassa el ő kegyelme ajándékon ezeket Buda, Kecskemét, Kőrös felé való, religionkon levő ecclesiákban, úgy, hogy ne az papé, hanem az falukban vagy várasokban levő ecclesiáé legyen, ha szintén az papok az szokás szerint változnának is, de az könyvek el ne idegenedjenek azoktól az helyektől, a hova rendeltetnek. Valamennél nevezetesebb faluk, várasok vannak az holdoltságon, mindenikben küldjön ő kegyelme, ha mi azoktól megmarad, ott az partiumban oszsza el ő kegyelme. Az más két ládát küldd Patakra a praefectus kezében. Patakról mennyi mázsa ólmot, kénkövet küldtek oda, arról is tudósits. Macskásit hat hét múlva küldd bé, adunk ezer tallért, bemenvén az portára, jó lovakot hozathatsz; csak az istent féljed sziből, becsülj meg minden rendeket, kit kit érdemek szerint, tiszta és józan mértékletes életet élj, mindened lészen. Melynek követésében ne csak igirjed magadat, hanem cselekedeteddel is effectuáljad, mert ez leszen az realitás; alioquin, ha magad viselése ez atyai parancsolatunk ellen találtatnék, mi bizony úgy tartanánk, mintha fiúnk sem volnál. Segitsen az úr isten minden jóra stb. Datum in nostra Salis curia Désiensi, die 29. Junii Anno 1642.

G. Rákóci m. p.

(*A következők a fejedelem kezével*)*:* Sebesvár alatt irt leveledet im most reggel 6 óra után vöttük el, mind az több

levelekkel együtt; hála istennek, hogy most is békével vagytok és egészséggel, mi is mind úgy vagyunk; az elmúlt estve 8½ órakor vöttük vala el Sebesi Boldisár uram levelét, kit 16 die praesentis irt, az nap ment be az portára az kazul követ, de igen kevesed magával, mert mind szolgáival, teveczíáival, lovasokkal és egyéb rendbeli szolgáival is nem volt több 70 personánál, 14 tarka lovokat hozott császárnak, kiken mind varrott atlacz..... *(a többi hiányzik)*.

Jegyzet: A levél eleje a fejedelmi irodában készült.

CXXIX.

1642. Az úr isten, édesem, szent fiának érdeméért sat.

sept. Az úr istennek áldásából édesem, én most is mind béké-

5. vel s türhető egészséggel birok, innét jó reggel Lonára indúlok s vasárnap is ott múlatok, azután Ujvárban, onnét is tudósitlak édesem múlatásom felől. Kemencze aljára való kő nem lévén egy is Gyaluban kész, mert ha négy lött volna is kiküldtem volna, Imre deák úgy informála kiküldte rajzolva formáját. Az törpék kis ijját tegnap hozák meg mind puzdrástúl, im azt is elküldtem édesem. Itt az múlt estvétől fogva mind esék, az esök miatt semmi hasznos munkában az szegénység elő nem mehet. Mihulca *(igy)* talám addig sem fordúlhat Velenczében az míg lejüsz édesem, mert az mint nekünk irja, nem mer kimenni, mivel marhájának nagy részét hitelben vötte, s ha az árát még nem vinné fel, megarestálják. Adja az úr isten édesem szent fiának érdeméért engedje (*igy*) láthassuk szerencsés órában egymást. Datum Monostor die 5. Septembris Anno 1642.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Az törpék tegezét édesem ha Kapronczai uram felkötné, alkolmas gázló vizben sem kellene félteni, hogy az nyílai megáznának.

Kulczim: Illustrissimae Pricipissae Dominae Susannae Lorantfy Principissae Transilvaniae sat. conthorali nostrae dilectissimae.

CXXX.

Rákóczy Gy. fijának Zsigmondnak. Görgény Sept. 26. Tudatja egészségi állapotáról.

CXXXI.

Engedelmességgel való alázatos szolgálatomat ajánlom 1643.
nagyságodnak, mint kegyelmes asszonyom anyámnak, isten jó julius.
egésszséges hosszú élettel áldja meg nagyságodat. 19.

Ugy vagyon, kegyelmes asszonyom, istent hívom bizonyságúl látván nagyságodnak sok búsúlásit, mint igyekeztem feleségem szombat napi húsmegételében, isten itélje meg, látván urunknak ő nagyságának reám való nehézségét; másoknak is javalásokból irtam vala ő nagyságának egy engedelmességgel való és arra ugyan kötelező levelet, de ő nagysága haragja nemhogy csendesedett, hanem inkább láttatik öregbedni. Bizván a nagyságod hozzám való kegyelmességében, kit nem az én fiúi vétkes mivoltom szerént, hanem az nagyságod kegyes anyai szeretete szerént szokott cselekedni, méltóztassék az ő nagyságja haragját csendesíteni, kit nagyságodnak, mint kegyelmes asszonyom anyámnak meg igyekezek szolgálni. Isten tartsa meg nagyságodat sokáig jó egészségben. Datum in Somlyó die 19. Julii 1643.

Nagyságodnak engedelmes s alázatos szolgája fia szolgál míg él

Rákóczy György m. p.

Külczmi: Illustrissimae Principissae Dominae Dominae Susannae Lorántfy. Dei gratia sat. Dominae Dominae et matri mihi charissimae.

CXXXII.

Georgius Rákóczy Dei Gratia Princeps stb. 1643.
Illustrissime Princeps Fili noster charissime. julius.
29 die praesentis nekünk irott leveledet vévén értjük, 31.
hogy békével és egészségben vagytok, hála istennek, ezután is

úgy legyetek. Az vámos-pércsiekkel az szerént kell bánni, a mint reversalisok continealja. Az mi az mi neheztelésünket illeti, csak felelj meg annak, amivel nekünk tartozol, s istenes tanácsunkat reipsa is kövessed, végben viheted még kívánságodat csak te rajtad ne muljék. Cui in reliquo sat. Curia nostra Deesiensi die 31. Julii 1644.

G. Rákóczy.

Külczim, Illustrissimo Domino Principi Georgio Rákóczi stb. filio nostro charissimo.

CXXXIII.

Rákóczy György fiának Györgynek. Deés 1643. Aug. 1. »Atyai gondviselésünkben nem akarunk megfogyatkozni, csak te is felelj meg az te fiui engedelmességednek, tartsd parancsolatunkhoz magadat.« A jövő hó elején maga is nejével a hadhoz szándékszik menni, s inti hogy az utakat csináltassa meg.

Jegyzet: Megjelent »Loránfy Zs.« 53-ik lapján, de hibás kelettel. Az eredetiben a szelet olvashatatlan.

CXXXIV.

1643. Georgius Rákóczy stb.

aug. Illustrissime Princeps, Fili noster charissime.

2. 31. die Julii nekünk irott leveleddel együtt elvettük az Patakról hozott leveleket is, kikre választ töttünk; s mennél hamarébb küldd meg bizonyos bátorsággal. Muharem pasa hihető azért nem tött választ levelünkre, hogy nem tudott megfelelni. Az mi a mi reád való neheztelésünket nézi, azt te magad csendesitheted meg, mint azt is értened adtuk a múlt héten. Im mi annak is megfeleltünk, a mire feleségedet intettük, kezünk irása alatt ő kegyelmeknek Keresztúri uram kezébe küldtük, megláthatod s eszedben veheted, mind magadnak feleségednek adott istenes tanácsunk itélet és fundamentum nélkül volt-e? Immár ha ennek sem kezdene helyt adni feleséged, igéretét be nem teljesitené, magadat birálunk meg, nem nagy gyalázatjára lenne-e mind azoknak s az egész ecclesiának, cselekedete, s nem inkább gerjesztenétek-e s boszantanátok-e s idegenitenétek-e magatoktól bennünket? In reli-

quo paterno affectu tibi propensi manentes. Datum in Salis Curia nostra Deesiensi Die 2. Augusti 1643.

G. Rákóczy.

Utóirat Rákóczy saját kezével : Bornemisza uramnak irt levelünket küldd meg.

Kivül Rákóczy kezével : Báhrán Pistának mit irtunk volt megvagyon mása Ibrányi uramnál s megolvashatod.

Külczim : Illustrissimo Principis Georgio Rákóczy stb.

CXXXV.

Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat stb. 1643. aug. 4.

Kegyelmes asszonyom az nagyságod kegyelmességi és anyai szereteti hozzám méltatlan alázatos szolgájához fiához sokak, kikért az úr isten nagyságodat áldja meg, melyet az mi kegyelmes urunk előtt való törekedésével most is megmutatott; megszolgálására elégtelen vagyok.

Ez mai napon érkezék egy posta urunktól, ki hozza, hogy az papok felszabadították legyen feleségem pénteki, és szombati hús nem ételét, mivel penig nagyságtok azt nem kivánta, hogy pénteken most megegye, Keresztúri uram előtt meg is mondá, azt meg sem cselekszi, de szombaton megeszi, noha lelke rajta meg nem nyugodt, kirül urunknak Keresztúri uram írt is. Azért kegyelmes asszonyom, ha nagyságodnak valami nehézsége volt volna is, rúlam elvevén az mi kegyelmes urunk haragját, csendesítse és vegye el úgy rúlam mint Fogarasban, semmi ebben az dologban fenn nem maradván, hogy én is nagyságtokhoz való engedelmességemet alázatoson mutathassam meg, kit nagyságodnak és ő nagyságának alázatoson megigyekezem szolgálni. Isten tartsa meg nagyságodat sokáig jó egészségben. Datum in arce Várad, die 4. Augusti 1643.

Nagyságod engedelmes s alázatos szolgája és fia, szolgál míg él

Rákóczy György m. p.

Külczim : Illustrissimae Principissae Dominae Dominae Susannae Lorántffy sat.

CXXXVI.

1643. aug. 5. Az úr isten, édesem stb.

Medgyesi, édesem, szinte vocsora felett adta meg leveledet. Kassai uram annyi(*ra*) volt az elmúlt éjjel, hogy közelebb volt az halálhoz az életnél; mindazáltal noha ágyban fekszik de könyebben vagyon. Holnap ottbenn az városban evén ebédet, hálni Lónára megyek édesem, s ha Toldalagi Ferencz elvétetheti az vizet pénteken délig halászni fogunk s ebédet Dengelegen eszünk s ebédután Deésre megyünk. Dobait im mindjárt bocsátjuk mind hordostúl s palaczkokban is hozzon; ezüst marhát hoz Ubrisi, s újabban innét is parancsoltunk. Az a nagy ember, mi úgy tudjuk édesem, magát titkon akarja magát viselni, nem is sokad magával vagyon, mert, az mint Balling uram irja, egy hintója egy kolésája s hat lovásza vagyon, mivel azért Bisterfeldius uram érti jövetelét, im írtam édesem egy czédulát neki, hivasd fel, add meg; irhat Bisterfeldius uram annak a szolgájának, ki az lakadalom után jött vala s végére mehet tőle titkon avagy nyilván akarja-e hogy excipiáljuk; az Bisterfeldius uram levelét elviheti egy posta avagy udvari katona; Munkácsról tegnap kellett elindúlni, de igen beteges volt, úgy reméljük szombatnál avagy vasárnapnál elébb el nem fog érkezni; mi is utánna küldtünk az mi hokmesterünknek; czitromot, narancsot holnap kerestetek, édesem. Adja isten édesem, lássuk szerencsés órában egymást. Datum in Monostor Die 5. Augusti Anno 1643. estve 8 órakor.

G. Rákóczy

(*Külczim hiányzik. Irva nejének.*)

CXXXVII.

1643. aug. 15. Életemig való fiúi stb.

Nagyságod levelét tegnap Diószegen alázatosan vém el. Az mi az feleségem böjtölésit illeti, mint viseltem legyen magam hozzá nagyságtok búsulásának megcsendesitéséért, bi-

zonyság Keresztúri uram. Az mely conditiok felől emlékezett urunk ő nagysága nagyságodnak, én azokra nem oktattam, feleségem penig engem meg nem hódoltat. Urunk ő nagysága valamit kivánt, mindenre reá ment, kész volt megcselekedni. Kemény János uram beszédére izent nagyságodnak'az aszony, de az feleségem az aszonynak elé sem hozza. Nagyságodnak alázatosan könyörgök, már mind azok meglévén, kiket urunk ő nagysága kivánt, nagyságod és ő nagysága is rólam való nehézségét vegye el, úgy lehessek nagyságodnak engedelmes fia és szolgája. Béldi uram lakodalma meglévén, az aszony még ezelőtt igérkezett volt hozzánk, úgy hisszük, erdélyi fő emberekben is jő hozzánk, az aszony velünk leszen. Ecsedre akarnánk menni. Míg élek nagyságodnak alázatos szolgája, fia vagyok. Isten tartsa meg nagyságodat sokáig jó egészségben. Datum in Székelyhíd die 15. Augusti 1643.

Nagyságodnak engedelmes alázatos szolgája és fia szolgál míg él

Rákóczy György m. p.

Macskási, kegyelmes aszonyom, megérkezett tegnap, egy erős podolai lovat hozott, pej, de az kisebb volt almáskék, az krakkai kamarás elvette tülük, két nap nyugszik még, beküldöm nagyságodnak.

Külczím : Illustrissimae Principissae Dominae Dominae Susannae Lorántfy stb.

CXXXVIII.

Az úr isten ő felsége minden idvességes jókkal áldjon meg benneteket. 1643. aug. 20.

18. die praesentis mensis irt leveledet ma reggel 10 óra után vöttük vala el. Értjük, hogy feleséged kész megadni azt kit kiküldtünk, csak hogy az leirásban nincsen módja nem tudván jól irni, de mi megelégszünk olyan írásával a minőt neked irt s az gazdasszonynak, s azon is legyen maga irja le, hiszem dictálhatod magad és igazgathatod, s ámbár ne mondja el, csak irja le maga subscribálván és pecsé-

telvén. Bizony dolog, mi is kevesebb búval kívántuk volna minden részit elmúlatnunk házasságodnak, s abban is lött volna több gyönyörűségünk. Váradon kivűl most messze ne légy. Tamás deák lejöjjön s számot adjon. Adja isten minden jót hallhassunk felőletek. Datum in Szamos-Újvár die 20. Augusti Anno 1643 estve 8½ órakor.

Az te jódra vigyázó atyád
R. György m. p.

Patakra szóló leveleinket küldd meg.

Azt is oda irasd feleségeddel, hogy azt ő szabadakaratja szerént adta s igérte s kötelezte is arra magát.

Külczim: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy Dei Gratia Transilvaniae Principi sat. filio nostro charissimo.

CXXXIX.

Életemig való fiúi stb.

Máriássi uramat küldvén be az mi kegyelmes urunkhoz ő nagyságához, ő nagyságának küldvén paripákat, akarám nagyságodat levelemmel alázatosan meglátogatni, kivánván istentűl nagyságod jó egészsége felől örvendetes híreket hallanom. Nagyságod leveleit Pávaitúl elvettem, nem tagadhatom, hogy nagyságodnak társaságunkban elég búsúlása nem lett volna, de hogy nagyságod mind azokrúl elfeletkezzék, és mind kettőnkrül nehézségit elvegye, alázatosan könyörgök, míg isten éltet, nagyságod alázatos szolgája vagyok és engedelmes fia. Elhigyje nagyságod, hogy mikor én az feleségemet urunk kivánságára reá vettem, az asszony még hozzánk sem érkezett volt. Ezek után isten tartsa meg nagyságodat sokáig jó egészségben. Datum in Élesd die 27. Aug. 1643.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia szolgál míg él

Rákóczy György m. p.

Külczim: Illustrissimae Principissae Dominae Dominae Susannae Lorántfy Dei Gratia Transilvaniae Principissae sat. Dominae Dominae et matri meae charissimae.

CXL.

Szolgálok kegyelmednek stb. 1643.
Az hopmesternek most hozák az kegyelmed levelét, az julius
kiben irja kegyelmed nyavalyáját, az mely nem kicsin búsúlá- 31.
sunkra vagyon, féltvén kegyelmedet nagyobb nyavalyától is; kérem az én istenem, oltalmazza kegyelmedet nagyobb nyavalyától, és ebből is gyógyitsa meg kegyelmedet; kérem kegyelmedet irjon kegyelmed egészsége felől, isten oltalmazza kegyelmedet nagyobbtól, én is hadd menjek oda. Adjon Isten édes uram, kegyelmed felől örvendetes hirt hallanunk. Költ Fejérvárott, 29. Augusti 1643.

Kegyelmednek jó szivvel szolgál
Susanna Lorántfy m. p.

Külczim: Illustrissimo ac Celsissimo Principi Domino Domino Georgio Rákoczy Dei Gratia Principi Tranniae sat. Dno et marito nobis dilectissimo.

CXLI.

Az úr isten stb. 1643.
Czimeres postánk 8. die praesentis irt leveledet tegnap augu.
Vásárhelytt adta vala meg. Az miről Bornamissza Pál uram 29.
által parancsoltunk, azt minél titkosabb lehet, úgy vigyétek végben. Tudjuk mi is jól, hogy oda fel nyilván hirdetik kimenetelünket; mi azért ugyan nem akarnánk abban czégért tenni idő nap elött; nekünk semmi feltett egyéb czélunk nincsen az úr isten dicsőségénél s hazám szabadságánál. Nyilván van az is nekünk, szolgánkra s levél hordozónkra vigyáznak is, de nekünk is úgy kell okoskodnunk: elkerőlhessük azt, vagyon is mód benne, mert az legtitkosabb levelek lesznek, azokat debreczeni ember elviheti, avagy Ónodra kell küldeni, kiről mi fogunk neked parancsolni, ez után kit véllek útra küldj. Igen jól cselekedted, hogy Márjási uramat elkisértetted.

Béli és Deszni vidékein lakó új látroktól, az mi esett, elég rosz dolog, holott akár mikor is, de most kiváltképen csak akár mi kicsiny offensioval is nem kellene bántanunk; írtunk vala is Kornis uramnak Vásárhelyről s az mi választ tett, in paribus megküldtük, te is teljes erőddel érte légy, mind egyik (*egygyig*) kézre keríttessétek őket, s az mi jobbágyunkat is megfogassátok. Petneházinénak is ím parancsoltuk, megfogassa, mert megbúsúlna ottan, s citáltatni is fogjuk érte. Az mostani lippai bék hogy lator legyen tudjuk, az vámos-pircsieket jó móddal (ha kéri) el kell bocsátani; az hadnagyokat könnyen helyre állatni, most azért haladjon, el kell igen rövid nap az előttünk álló dolognak egy felé válni; bár megfogassa Csáki István, ha svecusok szállnak meg jószágában. Váradon kivűl ne jár (járj) most. 28. die Augusti 2000 lovassal verték meg császárnak (*kimaradt:* hadait) Pukham volt előttök, Slesiában küldé volt Gallas őket. Minden felé jó vigyázásban legyetek. Adja isten hallhassunk minden jót felőletek. Datum Segesvár die 12 (Sept.) Anno 1643.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy etc.

CXLII.

Rákóczy Gy. fiának Györgynek Fogaras 1643 Sept. 25. Egy Klobusiczkynak írt levelet küld hozzá, tovább küldés végett.

CXLIII.

1643. Az úr isten ő felsége sat.

sept. 30. 26. die praesentis mensis irt leveledet mi 28. die vöttük vala el, értjük Porumbákról irt levelünket mikor vötted volt el az pataki katonától; az vigyázás igen szükséges, s minket is, hogy gyakorta tudósits minden oda be való állapotokról, fe-

lette kivántatik; akárhonnét mit érthetsz is, de idején értésünkre adjad. Mindenfelé igen meghitt vigyázó emberid legyenek, kik által igaz híreket érthess. Sem akkor sem most mi sem hittük s hiszszük, hogy Patakot megszállják, mindazáltal jobban meggondolván legyen gondviselés reá; mind hajdúságot s vármegyebelieket, hogy hozzánk jó akaratra édesíthessük, alattomban igen szükséges. Egri Istvánnak ha békességes úton lehetett eddig haza kellett jűni, mert ezelőtt közel egy holnappal volt Ledniczén. Ha Patakról levelünk érkezik, éjjel nappal add értésünkre, oda szóló levelünket is küldd meg. 28 die irt leveledet is most vöttük el; az vigyázás szükséges, isten rémítette meg őket; papjaink felől való mocskos szavainál nagyobb volt az, hogy inkább lenne törökké, mintsem kálvinistává avagy lutteránussá; soha bizony az úr isten az ő profétáinak s apostolinak gyaláztatásokat el nem szenvedte, s neki sem. Solton Josa tudja latorságát s az lelkiismeret rettentette meg, de csak venné be az város népét, ha oly dolog lenne, kiről álmodunk, még az adná meg. Senkinek vallásunkon valónak most ne irogass semmiről, nem is kell suspitiót reájok vonni. Az hársokban az minek szerét teheted idején csak azt hántasd bár be idején; az téglának beküldésével ne késsél. Mikor az generalisnak olyan levelét kaphatnád, valóban jó volna. Adja az isten minden jót hallhassunk felőletek. Datum Albae Juliae 30. die Septembris Anno 1643 estve 6 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

CXLIV.

Rákóczy Gy. fiának Györgynek Gy. Fehérvár Oct. 5-én a jeneiek által elfogott s azután szabadra bocsátott csavargók megidézvén a jeneieket, kérdi, hogy azokat a latrokat mi formán és mi móddal bocsátották el?

CXLV.

1643. octob. 10. Az úr isten ő felsége stb.

5. die praesentis mensis irt leveledet mi 8. die ejusdem estve 6½ órakor vöttük vala el, az elmúlt estve is egy 7. die irt leveledet is 5½ órakor hozá meg étekfogód; hogy mind csendességben s tűrhető egészséggel vagytok, azt örömmel értjük, az úr isten ezután is nyújtsa minden áldását rátok. Az kosok megszerzésekben való serénységedet atyai indúlattal vöttük s az árokat étekfogódtól meg is küldjük, kit kedden vagy szerdán tán vissza expediálunk, mivel Makait is akkorra várnánk az portáról; az törökökön való kapdosás Magyarországnak jót nem hoz. Az szatmári pestist másunnan is irják; az generalis kiszállását Patakról is irják, de mi látva hiszszük mert az vármegyék most az szüreten fel nem ülnek, az végházakból ki nem viszik az vitézlő népet s azonkivül nincs kivel ki szállani, hanem ha az urakban ülnének fel. Homonnai Jánost, hihető az felé is űzik, azért jár küzel Lengyelországhoz, Here Pált az mely katonákkal legy(*en*), azokat jól meg mustráltasd s ha Debreczeni uram fél hópézt (*pénzt*) adott kézben, úgy te ne fizettes bár akkor nekik, csak szállíttasd bizonyos helyre, az fele hó pénzért is küldjön Patakra Here Pál; mi sem hittük, hogy az hajdúság felüljön, nehezen mennek ők messze honoktól, ezután is vigyázás legyen részed. Adja isten minden jót hallhassunk felőletek. Datum Albae Juliae 18. Octobris 1643. reggel 5½ órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Kivül ifj. Rákóczy kezével: 12. die reggel 10 órakor Octobris 1643.

Külczim: Illusrissimo Principi Georgio Rákóczy stb. filio nostri charissimo.

CXLVI.

Az úr isten ő felsége sat. 1643.
9. die praesentis irt leveledet im most délest 4 óra után octob.
hozták vala meg. Here Pál felől is két levelünkben böven in- 11.
formáltunk s tarsd ahoz magadat. Kornis uram levelét örömest látnánk; ha oda fel harczok volt, azt meg kell hallanunk, hihető, ha volt, azért nem hirdetik, hogy nincs kedvek szerént kimenetele, meg kell azért hallanunk. Haller Sámuel esetét csudáljuk; Patakról nem irják, megtörténhetett. Párduczra igen kell vigyázni, egyebekre is. Az török marháit bár ne küldd még be, hanem legyen veszteg, s az többit is készittesd fel s várj tölünk beküldése felől. Tudósits arról is, Petneházinė beküldé-e az megfogott jobbágyot, kik az török ölésen jelen voltak s hányat? Az hajdúságnak ide való édesitésében még most csak igen igen titkon cselekedjél, Lengyelnek is adj jó szót, Német Márton nem sokat árthat; az 197 tallért, kin az késeket vötted, étek fogódtól megküldtük. Az persa követet ki látta s hol volt, nem irod meg, mi olyant nem hallottunk, hogy most volt volna az portán. Ibráni uramtól menj végére, azt az jenei embert ki akaratjából bocsátotta volt el ő kegyelmek? Nekünk az portáról csak tegnap is jütt levelünk s ha ezután meg nem változik, úgy eddig minden jót irnak. Patakra szóló levelünket küldd meg. Adja isten minden jót hallhassunk felőled. Datum Albae Juliae 11. die Octobris 1643.

Az te . . . d . . vigyázó édes at . . . d
R. György.

Külczím : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb. filio nostro charissimo.

CXLVII.

Az úr isten ő felsége stb. 1643.
Palatics 12. die praesentis mensis adta vala meg 10. die octob.
irt leveledet, mind az több levelekkel és az kossal együtt. Er- 14.

délyi Káspár felől mit irtak az generalisnak irtuk, bezzeg Erdélyi Káspárt oda sem kellett volna bocsátanatok, annál inkább reá valamit bízni, mert ő is mester lévén igen köztök, tudván azt az előtt is, mikor isten ide behozá, az bátyja Erdélyi András viselé keményen és emberül magát, soha javokra az köztök való járását nem magyarázók, jobb lett volna mással nem olyan tettetes ember által repeskedtetni elméjeket, de az mivel már megvagyon, Erdélyi Káspárnak lehet abban módja hazudtolni meg azokat az kapitánokat, kik felőle azt hirdeték és irták az generalisnak. Lengyel Mihálynak is tökéletlensége is kitetszik most is, holott egyfelől tőlünk kér gratiát s más felől olyan hamis hirt irogat az generalisnak; az emberek ám akár mint vélekedjenek felőlünk, mi arról nem tehetünk, de ímett mi csak vigyázzunk, s készen legyünk, mert az mint ők nem hisznek, sokkal inkább mi nekik nem hihetünk. 11. die írt leveledet is ma reggel 6. óra után vöttük vala el; hogy embered által vigyázatban vagy, azt jól cselekeded, ezután is mindenfelé füled szemed legyen, s minket is igaz hírekkel tarts. Haller Sámuel nyavalyás elég rútúl s mód nélkül vesztette magát, mi ugyan szánjuk. Az csavargókra igen igen méltó hogy szorgalmatosan vigyázzatok. Patakról irta Debreczeni uram, hogy császár ő felsége Kéri Jánost küldé követségre hozzánk. Azért vigyáztass reá, s ha arra tanálna jőni, igen meghitt illendő embert rendelj melléje, ki szinte eddig jőjjön vele s valóban reá is vigyázzon hol, s kikkel leszen szemben, mindenütt mellette legyen, okosan viselvén magát vele, s ha lehetne, bár Monostort s Kolosvárt el is kerülné vele. Adja isten minden jót hallhassunk felőletek. Datum Albae Juliae 14. die Octobris Anno 1643 reggel 9 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
G. Rákóczy m. p.

Az Patakra szólló leveleket jó gondviselés alatt küldd.

Kivül: Patakról hagytunk volt oda egy nehány vas öreg gránát golyobisokat küldeni, ha elküldték csináltasd meg őket. Bakos uramnak szólló levelünket küldd az ónodi udvarbirónak, megparancsolván neki küldje meg.

Külczim: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy »tb.

Alatta a II. Rákóczy kezével: 17. 1643 Octobris in Vámos. Palatics reggel 6 órakor.

CXLVIII.

Az úristen stb. 1643.

18 die presentis Mensis irt leveledet mind az Patakról októb.
hozott levelekkel együtt ma reggel 5½ órakor vöttük vala 22.
el. Az pataki levelekre most választ nem tettünk, nem lévén szükséges. Kéri János uramat s az generális szolgáját jól expediáltasd, ha az útban el is járnak benne, kiket melléjek rendeltetél; az odavaló posták felette roszszúl hozzák az leveleket, ez is 5-ödik napra hozta meg, most meg nem veretének, de máskor el nem kerüli, azzal is menté magát, hogy czímere nem volt; söt más posta is vagyon itt, az kinek czímere nincsen. Mi, úgy tudtuk, ha több nem is, de közel 6 avagy 8 czímernek kelletnék ott lenni, jó volna felkerestetned, hová tették, olyra is kellenék annak gondja viselését bíznod, az kiben hűség, tökéletesség és józanság volna, mert az czímerek elvesztésével gonoszúl is élhetnek. Mindenfelé jó vigyázásban legyetek. Minket is mindenekről gyakran tudósítsatok. Adja isten stb. Datum Albae Juliae, 22. die Octobris anno 1643; estve 6 óra után.

Az te jó vigyázó édes atyád
Rákóczy György m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.
Kirűl: 24 estve 7 óra után (ifj. Rákóczi keze).

CXLIX.

Az úr isten minden idvességes jó szerencsés hosszú élet- 1643.
tel áldjon meg benneteket. októb.

Basa tegnap jövén, csudáljuk, hogy tőled levelet nem 31.
hoza, de azt mondja nem voltál otthon, hanem Szalontára felé nyúlaztál, kinek ilyen állapotban Váradtúl olyan távol bár ne sétálnál; az kassai generalis ide által sétál s járja az végházakat, te vigyázz Váradra, bennek múlatozz, valaki tanácsából cselekedet (*cselekedted*), de mi nem dicsérhetjük, mert ilyen állapotban másutt volnál is, be kellene menned. Ezután azért alkalmatos időt válaszsz az múlatságra. Az Patakra szóló leveleket úgy küldd meg az praefectusnak, más kezébe

ne akadjanak. Adja isten hallhassunk minden jót felőletek. Datum Albae Juliae die 31. Octobris Anno 1643. estve 8 óra után.

Az te jódra vigyázó édes atyád.

R. György.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy Dei Gratia Transilvaniae Principi sat. Filio nostro charissimo.

CL.

1643. nov. 16. Az úr isten ő felsége minden jó idvességes szerencsés és egészséges hosszú élettel áldjon meg benneteket.

11. praesentis mensis irt leveledet mi tegnap reggel 9½ órakor vöttük vala el. Elég ebül hozzák az posták, Lednicze 35 mélyföld Patakhoz és jó gyalog posta alá hozza az levelet 4½ napra is, Várad penig ide 21 mélyföld lévén, rég itt lehetne vele. Roszúl hozzák; meghadd az postáknak valamely onnét ide ezután nem hozza az levelet ... nap két éjjel, bizony megveretjük az farát, s te is megird mikor bocsátod el; az Patakra való levelet küldd meg mennél hamarább. Az Kéri János uram közeledése vihette talám vissza az generált is, de ha ott fenn megharczoltak, az mint mi halljuk s Gallast is fogva vitték volna Bécsben ..... itte inkább olyan hamarébb vissza az generalist, kit rövid nap jobban meghallunk. Székelyhidon ne múlass, nem jó most Váradtól távol lenned. Megyeri Ferenczet admoneáltasd az káptalannál az director által, az farsangolásnál az sok levél s postán jártatásától megszünnék, mert ha nem: senkire ne vessen ha ...... jta fog veszni. Ide nekünk derék telünk vagyon, nagy hó s hideg. Adja isten minden jót hallhassunk felőletek. Datum Albae Juliae 16. die Novembris Anno 1643. reggel 10 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád

R. György.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy Dei Gratia Principi Transylvaniae sat. filio nostro charissimo.

Kivül, ifj. Rákóczy kezével : 19. die Novembris in Septe reggel 10 órakor, posta.

CLI.

Rákóczy Gy. fiának Györgynek, Algyógy 1643. decz. 3. különböző gazdasági és törvénykezési ügyekben. Ne indúljon még el, mert ő maga sem tudja megy-e Kolosvárra? A gáliczkövet küldje éjjel nappal.

CLII.

Az úr isten stb. 1643.

11. die praesentis mensis irt leveledet czímeres postánk decz. ez elmúlt estve 8 órakor adta vala meg. Jól cselekedted, hogy 15. az Patakról hozott leveleket megküldted; akarnánk igen, ha az fehér ólommal ide érkezhetnének péntekre, mivel egy 7 singes és 15 fontos szép lövőszerszámot akarnánk isten áldásából szombaton megöntetni, elében is küldtünk. Az budai vezér levelét megfordíttatván kiküldjük, azért is ha választ kell reá tenned jobb módjával legyen; megválik mint effectuáltatja igiretét, de ha az előtti Musa passa, abban semmi sem leszen meg, nehányszor igírte vala meg az szegény Teleki lányai, gyermekek elbocsátását, az végbeliek zabolázását, elvett marháknak megadását, de semmi sem kele benne, mert mind elnyomták az adományok. Mi azért ugyan hozzá akarunk küldeni rövid nap ajándékkal; Cserepcséni benn is van már az portán, s ha budai vezérnek is vitt ajándékot, hihető oda be is vitt. Az pestis rosz hír, isten óvjon mindent tőle s minket is országostúl. Az csavargókra való vigyázás jól lett, csak mind addig sem szünik meg, míg különb állapot nem leszen Magyarországban. Az levelek kiküldését mi nem az te irásodra vagy kedvetlenségből cselekedtük, hanem azért, tudod magad is, menynyi számtalan szorgos dolgaink legyenek nekünk, mi nem látogathatjuk, hanem hogy te lásd meg, és az melyből kitetszik, holmi jószágokhoz való jussa feleségednek, az olyanokat mi velünk is közöltessed. Az Patakra szóló leveleket küldd meg; legyetek jó vigyázásban minden felé.

Adja isten minden jót hallhassunk felőletek. Datum Albae Juliae 15. die Decembris Anno 1643.
Az te jódra vigyázó édes atyád
G. Rákóczy m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczi stb. filio nostro charissimo.

CLIII.

1643. Az úr isten ő felsége minden idvösséges jókkal sat.
decz. 16. die praesentis mensis irt leveledet az posta ma
19. ebéd után adta vala meg, kit elég roszúl hozott s im most üttettünk 10. rajta, ott is meg csapasd, ha roszúl viszi levelünket. Értjük 12. die praesentis irt levelünket mikor vötted volt el. Istennek hála, mi most is békével s türhető egészséggel birunk mindnyájan. Az elött lágy idök járának, de az éjjel valóban megfagya; egyebütt Csiknál is nem értjük, hogy szánút volna; itt is lött vala egy kis hó csütörtökre virradóra de elmene. Debreczeni uram választ irt s im viszont mi is választ irtunk, kit minél hamarébb küldj meg is. Az Simoni hadából az kik elszöktek, kézre kerülnek még az árulók. Az katonáknak az perceptor, hogy megfizessen, im parancsoltuk. Budára hogy küldtél, jól cselekedted; azután sem árt minden felé vigyáznod, Kanisai bár Lippára is elment volna, mert mi látva hiszszük bántódását az lippai béknek, elnyomják az adommal mint *(mind)* az vezért s az csauszt. Mivel isten áldásából az gyülés napja már nem messze, parancsoljuk, induljatok meg is ten áldomásából 28. die praesentis mensis s jüjjetek be immár Mint jüjj, azt akaratodra hagytuk, de igen eltávoztassad, vasárnapon ne legyen járásod; úgy és az helyen rendeld az ilyen napon való múlatásodot, az ki legyen alkalmatos s az szegénségnek is ne legyen terhére; noha elhittük azt is, az mi intésünk nélkül is az szent ünnepeket úgy igyekezed elmúlatni, mint keresztény ember, azért is, hogy feleségedet is vastagéthasd igaz vallásában: mindazáltal még is intünk, felette kegyesen józanon, buzgóságosan igyekezzetek elmúlatni, mind az isten

igéjének hallgatásában, tanúlásban s az szent sacramentommal való éléssel, kire segétsen az úr isten benneteket szent fiának érdemiért. Amen. Az Imre deáknak szóló levelünket küldjed Onodban az ott való udvarbiránk kezében. Adja isten stb. Datum Albae Juliae 19. die Decembris Anno 1643. délest 4 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy Dei gratia Principi Transilvaniae stb. Filio nostro charissimo. Cito stb. citissime.

CLIV.

Az úr isten minden idvességes szerencsés egészséges hoszú élettel áldjon meg benneteket. 1643. decz. 22.

18. die praesentis irt leveledet, mind az többivel együtt az elmúlt estve vöttük vala el. Hála istennek hogy békével vagytok; mi is isten áldásából úgy vagyunk. Bassát küldtük Patakra, kit jó módjával kisértess el is. Debreczeni uramnak parancsoltunk, hogy igen igen titkon s jó modjával egy nehány ezer tallért küldjen be; azért hivasd hozzád Huszti Menyhártot, hagyd meg igen titkon neki, vigyázzon reá, s ha Debreczenbe találják hozni, jó gondviselés alatt éjjel nappal hozza be, sőt ha Debreczeni uram vagy neked vagy Ibrányi uramnak irna lovasok felől, meg ne fogyatkozzál abban is. Ibrányi uramnak azt is hagyd meg, nagy vigyázása legyen, ha valamint császárnak követe vagy posta embere jőne be az gyűlésre, ne siettesse az beküldéssel, jővése hadd ne érné itt az statusokat. Az te távúllétedben penig Ibrányi uram minden felé jó vigyázásban legyen, sőt ha valamint az budai vezérnek, oda fő embere érkeznék ki, ide hozzánk jőne, becsülettel excipiálják s késérjék ide. Adja isten lássunk szerencsés órában. Datum Albae Juliae 22. die Decembris 1643.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György.

Kivül: ifj. Rákóczy Gy. kezével 24. die 1643. Dec. estve 5—6 óra közt. Basa uram asszonyunk ő nagysága étekfogója.

Külczím : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy Dei Gratia Transylvaniae Principi stb. filio nostro charissimo.

CLV.

Rákóczy Zs. anyjának Sombor 1644. Jan. 6. Tudatja, hogy egészségben folytatja útját.

CLVI.

1644. febr. 7.

Az úr isten ő felsége, édesem, stb.

Az úr istennek szent áldásából ím ezennel indulunk innét, édesem, és ma Almáson hálunk, azután kiljebb megyünk. Ez elmúlt estve is vöttük Kornis urak levelét, nagy reménységgel vannak az hajduság felől; ma vagy holnap bizonyost fogunk arról is hallanunk. Patakról is ugyan ez elmúlt estve hozták vala levelét Rőthi és Debreczeni uraméknak; az mely száznyolczvan németet aláhoztak, azokat Szántón szorították meg hadaink s ha Regéczben fel nem vitették, úgy reméljük, eddig elvált dolgok, mivel már az Tokajban való meneteltől el voltak rekesztve, minden felé szaladnak; az várasok felől is Röthi uramék jóval biztatnak. Ím édesem, az mik eszünkben juthattanak, egy memorialét csináltunk, olvasd meg s ha miről tanúságot kellene adnunk, irj felőle, arról is vékony censuránkat megirjuk.

Kérünk, édesem, az istennek kedveért s az én hozzám való tökéletes igaz szeretetedre kényszerítlek, az búsulásnak békét hagyj, nekünk is ilyen hatalmas dolgunkban véle ne tégy kárt, édesem, és akadékot vele. Egészséged felől, édesem, irj gyakorta. Adja az minden irgalmassággal teljesen bővelkedő szent Jehova isten, igen rövid nap láthassuk mindnyáján egymást szerencsés örvendetes jó egészséges állapatban. Datum Egres 7. die Februarii Anno 1644.

Az te szerelmes urad
G. Rákóczy m. p.

CLVII.

Az úr isten stb. 1644.

Az úr istennek szent áldásából mi ide is békével, türhető febr. egészséggel s jó hirre érkeztünk, mert csak értünk leszállani 10. szánunkról, ottan mindjárt juta Kornis, Ibráni és Bornamisza Pál uram levelei, kinek im édesem mását is küldtük. Már az Tiszán innét Szakmárnál Kállónál derekasb akadályt nem tudunk, hiszszük az úr isten ezeknek is sziveket meg fogja hajtani. Mi igen reggel innét megindulván, hálni Margitára megyünk, onnét Székelyhidra tekintünk, az honnét úgy indúlunk, Kornis uramékkal megegyezhessünk szombaton vagy vasárnap. Az felséges nagy kegyelmű úr istenben nagy bizodalmunk vagyon, ezután való áldási és szerencsés boldogúl elővitele felől, az kikről tudósitani édesem el nem múlatunk. Az gyalogok s németek számára való kék, veres posztót, az ..... bár küldését siettesd édesem utánunk hozni. Az Raczivil emberi ismét eljüttek, ők csak el akarnak menni és megpróbálni s mivel Barcsai Ákost meg akarják várni Deézsen vagy Fejérváratt, parancsold meg édesem, az hol fogják megvárni Barcsait, abban az helyben levő tisztviselőnek, az mint az előtt gazdálkodtak neki, most is az szerént gazdálkodjanak s melléje gazdát is rendeltess, s ha ugyan be fognak menni Moldvában, az határik kisértessék el is becsülettel. Az úr isten mihentest által viszen az Tiszán, onnét is tudósitunk mindenekről édesem. Adja az nagyhatalmú úr isten stb. Datum Balog, 10. die Februarii Anno 1644. délest 5 órakor.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

Rákóczi Györgygyel s mellette levő hiveinkkel is közöld édesem az hajdúk állapatját.

Ha Barcsai Ákosnak be kell menni Moldvában az Raczivil emberivel, adass költségére édesem ötven forint poltura pénzt neki.

Külczim (más kézzel): Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi stb. Cito stb. Cito stb. Cito. stb. Cito stb. Cito stb.

CLVIII.

Rákóczy Zsigmond anyjának Bátor 1644. Feb. 15. Egészségi állapotáról tudósítja. »Urunk ő nagysága parancsol hova mennjek. Tegnapelőtt Károlyi Ádám uram keményen kezdette magát viselni, de az ágyukat, hogy meglátta, látásával is megelégedvén, hamar meghódolt. — Kemény János uram is már Bányát, Lónyai uramat meghódoltatta.«

CLIX.

1644. Az úr isten stb.

febr. 13. die praesentis mensis irt leveledet édesem ez elmúlt

18. estve Kereszturon vöttem vala, áldom az én irgalmas istenemnek dicsőséges szent nevét, hogy egészségben vagytok, melyben, hogy ezután is benneteket megtartson, szíből kivánom. Istennek hála édesem, mind jól vagyunk, nagy áldása is volt külsőképen is az úr istennek rajtunk, mert hatalmas jó szán és szekérútunk volt s vagyon most is; még ma minden derék és társzekerink lövőszerszámmal jég által általmentek az Tiszán, magam is isten engedelméből ebédre Patakra bemegyek; Debreczeni uram is ím szinte most 4 órakor délest juta ide hozzánk, még az éjjel haza megyen, ő kegyelme most jól bírja magát. Az Raczivil követinek ha pohárszékek s ezüst tálok nem leszen is, csak egyébképen legyen meg, nem árt; Dézsen leszen jobb lenniek, mert arra kellene Barcsai Ákosnak jűni. Édesem, ha az portai mostani változása akadályt nem kezd tenni, s ha valamint Lupul hadat nem adna, az leányát sem adná az herczegnek, ki ne bocsásd Barcsai Ákos uramat utánunk, hanem legyen melletted édesem; mind kék, veres posztót és az szarvas szennyes (?) böröket édesem siettesd utánunk küldeni. Az fejérvári, dévai élésszekereknek is híre sincsen, kik miatt fogyatkozást is láttunk. Gyulai Ferencznek jó választ adtunk édesem, az mint maga kivánta. Hallerné asszonyom dolgát már ide előbb hírdették édesem, mintsem onnét belől értettük volna, elég rút dolog, egyáltaljában az asz-

szonytúl semmiét kedve ellen el nem vehette volna s veheti is. Az úr isten Patakra vivén, onnét is irunk édesem. Adja az nagyhatalmú úr isten stb. Irtam Gáván, die 18. Febr. 1644.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

Bassa is ím most éjjel 8 1/2 órakor juta édesem, isten holnap bevivén Patakra, ismég irok.

CLX.

Rákóczy Zs. anyjának. S. Patak 1644. Febr. 20. Tudatja hogy másnap Kornissal Kassa felé indúl. Megjárta a vár ottani épületeit »melyek a fehérvári házaknál csinosbak csak hogy alacsontbak.«

CLXI.

. . . . 1644.

. . . Kassán felűl egy faluban érte el őket, s felverte, magát febr. az hadnagyot is zászlóstúl elhozta, azonkivül császártól jű volt 22. egy fő német 5 magával az végházak lustratiojára, Forgács Ádám uram újvári generalisságához való instructiojával, mandatomokkal az végházakra, Csáki István instructioja is kassai generálisságához, commissiok az urakra, bevételre, s egyéb sok missilis levelek, azt is elfogta, ide hozta; istennek áldásából igy mindenütt nekünk succedált, nincs kétségünk ezután is az úr isten áldását nem nyújtaná reánk; gyakorta mindenekről tudósíts, jó vigyázatba legyetek minden felé. Adja isten stb. Datum Sáros Patak, 22. die Februarii, 1644. reggel 6 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád

R. György m. p.

Külczím : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CLXII.

1644. febr. 22. Az úr isten stb.

20. die praesentis mensis írt leveledet mind az Barcsai Ákoséval együtt im most 5½ órakor estve vöttük el; Lupul, hogy mi reánk akarja háritani az leánya eladásában való akadályát, nem igaz, mert hiszem maga is megmondta volt ő azt, az portának, hirré kell adni s hire nélkül el nem meri adni, s kinek kellene azt elhinni, hogy az porta arra nézve prohibeálta, hogy mi tőlünk értette? az Lupul állhatatlansága ennek az oka, hogy az porta prohibeálta, tartván attúl, ha ő neki oda bizodalma, nem lenne olyan engedelmes az portához s be sem menne az portára ha hivatnák, nem is vonhatnának annyit rajta. Az micsoda híreket s ellenünk való dolgokat beszélt, elhittük ha ő rajta állana, mind úgy kivánja ő hogy azok úgy lennének de nem áll egy féle állaton lóhalál, az úr isten őrzött minket eddig is, s ezután is arra támaszkodunk mi; ha megérted bizonyoson hogy az hadait visszatérítette, irdd meg éjjel nappal Hajdú Györgynek, s parancsol meg, közölje Soldfikárral és abból is vehetünk informatiot, mert az új vezér vagy kajmakám vagy parancsolt, hogy elküldje, vagy nem; ha parancsol, az latornak szégyenére leszen, ha nem parancsol, talám azt várja, azt az summát neki igérjük, kit az fővezérnek igértünk volt. Lehetetlen, ha Hajdú Györgynek levele jün, abból ne tanulhassunk s te is informatiót ne vehessél, s az Lupul hamisságáról is itéletet ne tehessetek. Vigyázásban jóban legyetek; az 100 gyalogot is megfogadd; az fővezér halálát titkolni, az haszontalan, mindazáltal ugyan ne értsék onnét való embertől. Lugosban, Karánsebesben, Jen(ö)-ben nem kell késlelni beküldeni az gyalogot, az havasok(on) hadd jőjön szép lassan, ha szükség kivánja, minden fogyatkozásunk nélkül küldhetnénk mi 2000 fizetett hadat be, avagy székelyt, mert látja az úr isten annyi jüne, annyi, hogy akar 16 ezer embert fogadnánk; az egy Szabolcs vármegye, Bihar vármegyei hajdúság helyben vagyon; mi velünk egy is nincsen azokban; az Váradon lakó hajdú is, ki az kapitánytól szokott

függeni, otthon vagyon, egy is nincs olyan is velünk, mi úgy computaljuk, akármely könnyen 6000 avagy 7000 az hajduságról felülhet igen jó. Az székelységet regestomban venni onnét is lehet, legalább 4000 ember s több is; mi elhittük mihentest Lupul megértette az vezér veszedelmét, mindjárt írt az portára s onnét vár éjjel nappal; tudas*(d)* az mit hallasz felőle, mi azért inkább hiszszük azt, nem küldi el, s azért is beszélte ki Barcsai Ákost onnét. Azt igen jól cselekedted, hogy Bassa uramat megintette*(d)*; hiteles embereket jártassá*(l)* Moldvában, de ne támaszkodjál azért csak arra, hanem magad is, jöjenek, menjenek, s az beszterczei birónak is parancsol*(d)*, az is vigyáztasson, Máté vajdának is add értésére, vigyázzon s az portán igyekezze az fővezért vagy kajmakámot jóakarójává tenni. Móré László javait bocsáttasd meg, az vizaknai 6 ökröt hajtasd Székelyhidra, tartsad ott. Ide istennek hála állapatunk jól vagyon, bizony Tokajon, Kassán, Regéczen, Kassán kivül az 7 vármegye kezünknél vagyon; az mint az vármegyékre kibocsáttunk volt levelünket, mind jó szivvel hagyták olvasták s mellénk állottak. Mi azon vagyunk, csak az úr isten Kassát adja kezünkben, az erdélyi vármegyékkel lovasokat fogadtatván, bizonyos számút, mind haza bocsátjuk őket. Im Hajdú Györgynek irtunk egy levelet, küldd Máté vajda kezében. Hogy egészségben vagytok, annak örülünk, az úr isten ezután is nyújtsa áldását reátok. Datum Sárospatak, 22. die Februarii 1644. estve 6 1/2 óra után.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Kassai urammal közöld az írásunkat.

Hogy az portára követ menne német császártól, híre sincs. Huszár uramék is meghallanák azt, budai vezér magaviseléséből is tanúlhatni. Az mint már írtuk, lengyel király hihető segítené császárt, de az respublicanak nincs ahhoz kedve.

Kivül (ifj. Rákóczi Gy. kezével): 25. die Februarii 1644. 10, 11 órakor, Kis Józsi in Gyalú.

Külczim: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczi stb. Cito stb. Citissime.

CLXIII.

1644. . . . .
febr. . . . . hogy küldjük hozzájok, assecurálván minden szabad-
26. ságokban megtartatnak; ez elmúlt éjjel 2 órakor bocsátánk el Klubusiczkyval, Serédi uram lészen jó követünk hozzájok, megküldtük az assecuratoriát is nekik. Kassáról is titkon ez éjjel jütt ma Daras uramhoz az biró levele, azok is azt kivánják, és hogy lőttessünk az várashoz vagy 5 avagy hatot ők is megegyeznek velünk; ez jövő hetet adván az úr isten érnünk nagy reménységünk vagyon édesem, az úr isten mind ezeknek jó végét adja érnünk. Adja az úr isten, édesem stb. Datum Sárospatak 26. die Februarii Anno 1644. délest 5 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Minden bizonynyal innét hétfőn elindulunk, Telkibányán hálunk s kedden Enyicskére megyünk s ott leszen magunk quartélya.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfy stb. Cito, cito stb.

CLXIV.

1644. Az úr isten stb.
febr. 22. die praesentis irt leveledet mi 25 vöttük vala el; az
26. úr istennek ezután is semmi reánk terjesztendő áldásiban nincsen kétségünk, úgy hiszszük, az menynyiben már az várossokkal s Kassával is tractánk vagyon, hétben kelve jó vége fog lenni, kiről az anyádnak irt levelünkből bővebben érthetsz. Az jó és hasznos vigyázásra az úr isten segítsen ezután is, az úr isten minden kedvetlen hírektöl oltalmazzon benneteket. Máté vajda irását értjük, kire ím választ is irtunk, küldd meg neki. Mikor az vezért megölték, még akkor Máté vajda az hadakat meg nem inditotta volt, mert 28. die Januarii ölték meg

s Maurer Mihálynak 9. Februarii adta értésére s még ekkor az hadak ott benn voltak; az Lupul leveléből is kitetszik, melyet Barcsai Ákosnak irt, hogy ő ujabban vött informatiot az hada kiküldéséről az portáról. Mi onnét minden jót remélünk, bezzeg mikor az új vezérnek bemenő útjában Maurer Mihály által valami 3 avagy 4 ezer tallért küldöttetek volna, hasznosnak itéltük volna lenni, most is ha késő nem volna, nem ártana. Az tatár követeket elbocsátottuk, László deák vagyon velek, kit magad mellett tarts. Mi is csudáljuk, hogy ennyi idő alatt Hajdú Györgytől levelünk nem jöve, egyébre nem is magyarázhatjuk, hanem vagy betegsége avagy mivel tudta az honorariumnak útban lételét, azt itélte az portai változás Maurert meg nem tartóztatta avagy valami oly akadálya vagyon. Értenetek kell azért már felőle. Huszár uramék eddig még semmit nem irának. Budáról is maga (*noha*) ma 10 napja, hogy Szolnokból elmentek volt, onnét is jöni kell azért már. Akarnánk ha Velenczében késedelem nélkül vennék meg levelünket. Sebesi Miklós felől még semmit sem értettünk, eleiben küldtünk azért mi is; Farkas Ferencz még Gávára érkezett vala meg. Az két paripát jó gondviselés alatt küldd ki mennél hamarébb, az posztót is siessetek kihozni, hadd ruházzuk meg az német gyalogot. Jól cselekedted, hogy megparancsoltad, hogy az posták itt hírt ne beszéljenek, de még azt is meglássák, levelet kitől hoznak ide s kiknek. Az fogarasi németet jó gondviselés alatt kiküldd mennél hamarébb; Gaudinak jelentette Bornamisza uram, de menti is és életét köti hozzá, nem kell arról gondolni, nem volna igaz szolgánk, ha nem vigyázna köztök, ki fogja azért ő azokat keresni alattomban. Hogy perecsenieknek, hogy most hadnagyot rendeljen Ibráni uram, megparancsoltuk. Lupul vajda ha bizonyosan tudta volna (az mint hogy meg is tudta volna), ha az vezért azért ölték volna meg, az miért Máté vajda irta vala, soha bizony ő ki nem küldte volna, de vött onnét belől informatiot s úgy küldte ki; azon legyetek, már ne késsenek, siessenek hozzánk az oláh hadakkal. Hogy mind székelységet s szászságot kimélni igyekezted, azt jól cselekedted, ezután is azt kövesd. Mi istennek hála tűrhető egészségben vagyunk, hadaink elegen vannak; valahol mi jó alá járó jó legény volt egy Érsek-

újvárig, inkább mind szolgálatunkra jüttenek, akar 25,000 voluntarius milesnek tennénk szerit. Az hajdúság mind helyben vagyon, nincsen is szükségünk reája most még istennek hála. Mindenekről tudósits. Adja isten stb. Datum Sárospatak, 26. die Februarii, Anno 1644.

Az te jódra vigyázó édes atyád

R. György m. p.

CLXV.

Rákóczy Gy. fiának Györgynek. S. Patak 1644. Febr. 27. Egy a külföldi hírekrol szóló levelet közöl fiával. Csudálja hogy nem tudósítá, hogy mint bocsátá el »Serédyt az városokra, holott eddig ugyan el kellett volna menniek.«

CLXVI.

1644. Az úr isten, édesem stb.

febr. Az úr istennek áldásából, édesem, én im ezzenel indúlok

29. s ma Telkibányán hálok s holnap Enyicskére megyek, s onnét addig el sem megyek, valamíg az kassai állapat egy felé el nem válik. Az kassai követeket is ím most bocsátjuk vissza, jó reménységgel vagyunk, nem menne fegyverrel az dolog; Sárosvármegyéből Divini István, Bertóti Bálint, Sós János, Ibráni István uramék s az notariust küldte hozzánk az vármegye, ott is jól vagyon, istennek hála az dolog; ezután is, édesem, mindenekről tudósítani akarunk; az hét vármegye mivelünk semmit sem ellenkezik; inkább örülnek, hogy ezt cselekedtük; istennek hála édesem, türhető egészségben vagyunk, adja az úr isten, édesem stb. Datum Sárospatak 29. die Februarii Anno 1644. reggel 5 órakor.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

Külczim: Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfy stb.

CLXVII.

Georgius Rákóczy stb. 1644.

Illustrissime fili sat. Mai napon irott leveledet vévén, marcz. értjük az Eperjes felé küldendő hadak felől való dispositiót, 1. ki jól vagyon, azért újobban mindenekről tudósítsatok, mint fog succedálni. Hogy Rőthi uramat az hadakkal, Serédy uramat penig Sóvárra rendeltétek, igen jól lött az is. Lengyel segítséget mi bizony sehult sem hallunk, maga (*noha*) mi is vigyázunk reá. Ha succedál az eperjesi dolog, az több várasokat is Rőthi uram mind eljárja, s egyesülésünkre hozza. Secus non facturus. Eidem in reliquo stb. Datum in Castris nostris ad oppidum Göncz positis, die 1. Martii 1644.

G. Rákóczy m. p.

Külczim: Illustrissimo Sigismundo Rákóczi de Felseő-Vadász, Sedium Siculicalium Udvarhely, Szepsi, Kézdi et Orbai supremo ac universorum Siculorum Transylvaniensium Generali Capitaneo et filio nostro charissimo.

CLXVIII.

Az úr isten szent fiának stb. 1644.

Barcsai Gáspár 27. die Septembris írt leveledet az el- marcz. múlt estve adá meg; most derekas választ nem írhatok, mert 3. sok rajtam az dolog, mivel az kassaiakat is ma várjuk ide, honnét derekas emberek jünek; az sok salutálók is felesen vannak, de ez 2 nap alatt mindenekről irunk. Mi isten áldásából jól vagyunk. Szendrő, Tokaj, Szádvára, Regécz, Szalánez, hogy kezünknél nincs, Ungvárral, Jeszenővel, s ezekkel is enynyi huz-halasztást nem cselekednénk, de az többi mind kezünknél, az 7 vármegye, sőt Sáros s Szepes is, mivel most az szepesi káptalanból is követek vannak itt. Kornis uram itt vagyon az öcséddel s most deliberálnak, ha az kassaiakkal meg nem egyezhetnek mint ártsanak nekik. Az oláh hadak után küldd emberedet, ha még be nem jüttek volna onnét belől siettesd eljűni, bizony az híre több hasznunkra leszen tehetségek-

nél. Maurer Mihálynak megparancsold bemenjen az portára, az új vezértől is azt kivánja mindenekben, az mit az megöletett vezértől s ő által(a) császártól kivántunk. Légy mindenfelé jó vigyázatban s gyakorta ir(j). Adja isten stb. Datum Nagy-Ida 3. Martii Anno 1644. délest 4 óra után.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

CLXIX.

1644. marcz. 3. Az úr isten édesem stb.

Im most várjuk ide az kassaiakat az honnét ugyan derekas emberek jönek ki, lőcsei, eperjesi, bártfai, szebeni követek is holnap mind itt lesznek; reménséggel vagyunk vér nélkül egyeznek velünk; az vármegyék mind megegyeztenek velünk immár. Káspárt már addig el nem bocsátjuk, valamik az kassai állapot egyfelé el nem válik, adja az úr isten édesem derekast jót irhassunk. Amen. Datum Nagy-Ida 3. Martii Anno 1644. 4 órakor délest.

Az te szerelmes urad
R. György m. p.

Svábi Péternek eresztesd kezében édesem bátor az jószágot, oda adtuk úgy az mint irtad.

Külczím: Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi Dei Gratia sat. et Conthorali nostrae charissimae.

CLXX.

1644. marcz. 8. Az úr isten stb.

Barcsai Káspár édesem Nagy-Idára 2. die praesentis délest 5 óra után jutott vala; az mint Nagy-Idáról is megirtuk édesem, mi most is, istennek áldásából, mindenképen türhető állapattal vagyunk, kit felőletek is szívünk szerént kivánunk hallani. Az vármegyék közül ezek már velünk megegyeztenek: Zemlin, Abaujvár, Ung, Bereg, Ugocsa, Szakmár, Szabolcs, Borsod, Gömör, Torna, Szepes, az többi is csak várja, hogy

hozzájok közelgessünk, mind meg (*igy*); az várak, kikben még ellenkezőinknél vannak, Szádvára, Tokaj, Jeszenő, Szaláncz, Ungvár, Regécz, hiszszük az úr istent, ezek is nem sokára meg fognak velünk egyezni, mivel meg vannak szorítva. Az pataki házakban mi ilyen fogyatkozásokat vöttünk eszünkben: egyáltaljában az konyhának el kell bomlani onnét, másik, az mely házban magunk szálláson voltunk, az boltozása is nem szép forma, az kéménye szűk, mehentest hátra ég az fa benne mindjárt füstöl igen, az mi nehezebb, nem nyugodalmas ház, kovács méhely, praefectus háza közel levén hozzája, zajgást, dörömbölést eleget kell hallani, az grádics is alkalmatlan helyen vagyon, mert soha az asszony házában az úr nem mehetne kölönben, hanem sok ember láttára, avagy onnét ki kellene küldeni; az úrnak sem lehetne mostani állapatja szerént az házaknak egy házánál több, az asszony házainak az kiknek kellene lenni, azoknak boltozatjok alacsony, rút forma, az kemenczéknek is alacsonyon kellett esni, azok is nem lehetnek jók. Az mely palotát úgy csináltak képekkel, mint az fejérvári ebédlő palota, az szép ház, de mivel az menyezetet nem igen száraz deszkából kezdették csinálni már is hasadozni kezdett, nekem annyi ürességünk nem volt, hogy csak az házakat is Patakon jól megláthassuk, az bokályos házban ugyan nem is voltunk; isten ő felsége valamenynyire való ürességet adna, oda tekintenék, ha miben lehetne jobbitást is intézném az mennyiben lehetne. Az Váradra rendelt élésben mi maradt ott benn, örömest érteném; tavasz vetést édesem, minden felett bőven tegyenek az tiszttartók, az búzahordást, édesem, halasztani kell most, Váraddá jobb leszen innön annak lenni. Dévéról az mely élésszekérnek velünk el kellett volna jüni, mai napik sincsen; innét az hova, édesem mit rendeltünk fizetni, annak is meg kell lenni, kiről Nagy-Idáról irtunk, is édesem. Az posztóra s kiválképen veresre nagy szükségünk vagyon, mivel az német gyalogok szaporodnak, Szendröből is levén 150 jó muskatéros, ha isten Tokajt is kézben adja, ott is leszen 125; úgy reméljük, nem sok üdő alatt leszen 2000 muskatérosunk. Barcsai Ákos uramnak szolgálatjával itt is bizony örömest élnék, de az mint Nagy-Idáról is megirtuk, annak az jóakarónknak is kedveskednünk kell ez mostani

állapatra nézve is. Az gazdálkodás nekik ha úgy nem lehet is, mint az öszön volt, ugyan becsülettel legyen édesem. Kapnikbányára is adni kell pénzt, de nem 800 forintot, hanem fl. 500, mert talám ennyi sem restált nekik; az ökröknek talám az úr isten jó árát adja; nem sokára az köpönyeget meghozta Káspár; az Svábi Péter supplicatioját im visszaküldtük édesem, reá irván az választ. immár kezében bocsáthatod az jószágot. Haller uram most vagyon az feleségével tractában, Kornis uram az közbenjáró, láttam az Haller uram kivánságát. Sót az portusra nem sokat hordottak, parancsol(*d*) édesem, hordozzák serényebben; az szászok pénzében édesem csak anynyit küldj ki, az mennyit Patakról-e vagy másunnét megirtuk. Az mig egyéb lehetne benne, örömest se sok se kevés török segitséget nem ültetnénk fel, de sokat kell gondolnunk, s ő velek azt eszekben nem kellene vétetnünk, hogy segitségekkel nem akarnánk élni, nem is akarjuk mi az törököt sem offendalni, sem tőlünk elidegeniteni. Mikes Zsigmondot tétesd udvari szolgává, az többit kihivatjuk, most is fl. 100 jár ő neki, ahhoz még rendelhetsz annyit s az mellé valami egynehány köböl búzát, bort is illendő módon. Ha szinte az vármegyéket visszabocsátjuk is, de az főembereket nem. Rákóczi Zsigmondot, nem azért irom, hogy fiam, de bizonynyal higyjed édesem, oly becsülettel, keménységgel, megért elmével viseli magát minden rendekhez, hogy mi ő tőle többet most nem kivánhatunk, jó egészséggel bir, ugyan meg kezdett telni, igazat irok, ugyan használ neki az munka. Mi 6 napi sok tractánk után ma alkuvánk meg az kassai várossal, minden bizonynyal édesem pénteken be fogunk menni; vagy oda, vagy Eperjesre avagy Patakra convocaljuk az vármegyéket, nincs kétségünk benne édesem, ezután is az úr isten meg ne áldaná útunkat és igyünket; Tokajnak is meg kell már hajlani. Adja isten stb. Datum Bárcza. 8. die Martii, Anno 1644. estve 7 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

CLXXI.

Az úr isten, édesem, szent fiának érdeméért stb. 1644.
Az nagy hatalmú úr istennek áldásából im most délest marc.
2 órakor jövénk be ez nevezetes városban békével s türhető 12.
egészséggel; istennek hála semmi nem történt, hanem az város piaczán lővén az lövőszerszámmal, az kilenczedik lövésen szakada kettő, egy Fogarasból hozott 10 fontos lövőszerszámunk, de istennek hála embert halálosan nem sértett. Egyébb ennél, istennek hála, nem történt, ezt is mindjárt meg fogjuk öntetni; meddig leszen itt múlatásunk édesem, arról nem tudunk még most irni; csak ezt az hatalmas rút időt az úr isten szüntetné meg, s az nagy sártúl mentene meg ő felsége, mindenben jobban mehetnénk elő sat. Datum in civitate Cassa 12. die Martii Anno 1644, délest 3 órakor.

Az te szerelmes urad
R. György.

Külczim : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lórántfi stb.

CLXXII.

Rákóczy Zs. anyjának Kassán 1644. Marcz. 12. Tudatja hogy atyja ez nap érkezett Kassára.

CLXXIII.

Az úr isten ő felsége minden idvösséges jókkal stb. 1644.
Szentpéterről 7. die praesentis irt leveledet, édesem, ez marc.
múlt estve vöttük vala el: sat. Istennek hála mi is békével s 14.
jó állapattal vagyunk, ez héten itt leszek, hétben kelve Patakra megyek, ott sem késünk, megindúlunk és dolgainkhoz látunk, isten áldásából; akarom, édesem, hogy az örményesi

szöllő bora jól viseli magát s megártott volt az gyalog kapitánynak; én is ma ebéden vendéglém meg az itt való tanácsot, bizony jól is lakának s egy egy kupával is ajándékozám meg őköt. Tizenegyen voltak, mivel az biró beteg. Az üdőt is az úr isten jobbra fordítá; az extractusokat látjuk, édesem; azon kell lenni, Váradot éléssel megrakhassák. — Adja az úr isten, édesem stb. Datum in civitate Cassoviae die 14. Martii Anno 1644. estve 8 órakor.

Az te szerelmesed urad, édesem,

R. György.

P. S. Im most reggel 15. die Martii 8 órakor kelle elküldenünk levelünket.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Loránthfi stb.

CLXXIV.

Rákóczy Gy. nejének Kassa 1644. Márcz. 17. Irja hogy a közelebbi héten Patakra megy, hogy a szent ünnepeket ott töltse. Kéri hogy a pénzt küldje ki.

CLXXV.

1644. Az úr isten, édesem, szent fiának érdemiért sat.

marc. 13. die praesentis mensis irt leveledet, édesem, 19. die est-

21. vefelé vöttem vala el s látom édesem, hogy búsultál ritkán való irásomon, de úgy tetszik inkább enyim volna az panasz, mert én 5. 8. 11. 12. 15. 17. napján ez hónak mind irtam, én pedig 7. napján irt leveleden kivül ez mostaninál többet nem vöttem. Bizony ne is csudáld, édesem, ha ritkán irnék, mert vaj ki sokat kell most az én kezemnek, nyelvemnek s elmémnek végben vinni, de azért ugyan nem múlatom el az irásban való jó alkalmatosságomat. Hogy egészségben vagytok, édesem, azon nemcsak örülök, hanem az úr istennek hálát is adok édesem ő felségének könyörgésem által, ennek utána is ezen áldását

tartsa fenn rajtatok, amen. Bizonynyal hidd édesem, az úr istennek hála, akár mikor is jobb egészségem nem volt mint mostan jól ehetem kiváltképen ebéden, jól alhatom, csak az úr isten tartson meg ebben, nem kivánok jobbat. Az pénznek kiküldését édesem ne késleld, az sátoroknak is. Az Henrik Slinder számadását látjuk édesem, de ott nincs megírva mennyi gira aranyat administrált. Nekünk is az szándékunk még egy angariát várjunk eltelni, azután fogassunk az választáshoz*) Ki holt legyen meg édesem, mi soká meg nem érthettük, eléggé vizsgáltuk, de végére nem mehetének. Itt is az szegén Szalánczi az inasom himlőben hala meg, az atyja bevivé az testét szegénynek. Itt halnak, de nem pestisben. Az bornak semmi ára nincsen, az búza sem drága. Bakos uramnak most hozák levelét, ím beküldtem, ott is az úr isten megszégyenítette őket, ezután is úgy fognak járni. Az nagy hatalmú úr isten vigyázzon édesem reátok és engedje rövid időn, szerencsés boldog állapotban láthassuk egymást, mindnyájan. Datum in Civitate Cassoviae di(e) 21. Martii Anno 1644. délest 2 órakor.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

CLXXVI.

Az úr isten stb. 1644.

16. die praesentis mensis Fejérvárról írt leveledet mi az marc. mint megirtuk vala, hamarjában 21. die praesentis vöttük 24. vala el. Istennek áldásából mi most is jó állapattal vagyunk, annál inkább is jobbat várunk, hogy az úr isten előljáróját az német hadnak igen megszégyenítette; adná isten az Raczivil herczeg dolgának lenne jó kimenetele; az Lupul hadai most ha még által jüttek az Tiszán, igen lassan jünek; szolgáid s gyalogid szaporitásában az szükséges, vigyázz, Lugosban, Jenőben, Karánsebesbe csak az szükség idején küldd az szászság gyalogját. Hála istennek hogy semmi ártalmas híretek nincsen, ezután is az úr isten vigyázzon kegyelmesen reátok. Dónát

*) T. i. az arany elválasztásához.

Jánost és Istvánt ne késleld kiküldeni. Hadnagy Mátyást is, mi úgy, tudjuk Kemény János uram visszabocsátotta. Jól cselekeszed, ha az vigyázást nemcsak az székely tisztekre bizod; Lupulnak magunk is megirtuk itt létünket s jó progressusunkot. Akarnánk ha szolgád az portáról megérkezik, s érthetnénk. mi állapat vagyon most ott benn. Az lengyel király csak levelet küldött volt, kiről többekkel együtt 21. die tudósitottunk is. Tortensontól is juta egy szolgánk. ím mását küldtük levelének, közöld mind Kassai és Bisterfeld urammal: nagy bizonynyal irták Krakkóból, az dániai király is meghalt volna, ki ha úgy leszen, jól jár az sveczïai korona valóban. Az jászai conventből hozattunk volt ide egy nagy öreg hordó könyvet, kik közt micsoda irást tanált Csulai uram, ím in specie küldtük be neked, el ne veszesd, megtartsad mását, mert Kassai uramnak s másoknak is kiadhatot, az anyáddal is közöld. Az cserépvetőket, brassai veres posztót küldjétek ki hamar, mert mi ezten szombat felé az nagyhatalmú úr isten áldásából Filek felé közelitünk. Adja isten stb. Datum in civitate Cassoviensi, 24. die Martii, Anno 1644. délest 3 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Fiád Gábornak adtunk volt száz ezüstös baltára pénzt, egy holnapot hagytunk volt Landor-Fejérváratt készen létére, ki már régen elmúlt, parancsold meg neki, éjjel nappal küldje ki utánunk.

Külczím: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CLXXVII.

1644. Az úr isten szent fiának érdeméért sat.

marc. 24. irt leveledet Pelsőczről im most estve 8 óra tájban

25 vőm. Bakos uram nekünk is ír s kiván segitséget, kiről itt mi sokat is consultálkodtunk az urakkal, melyről úgy hiszszük eddig Bornemisza Pál uramtól eleget érthettél s valamit ott végeztetek, effectualjátok is isten áldásából. Ha Pelsőczön hám-

lösök, bár igen is elmennj onnét akár Csetnekre s akár más hova az hol nem hímlösek. Az úr isten oltalma legyen rajtatok. Az anyádtól is hozának levelet, im megküldtük azt is. Adja az úr isten sat. Datum in Civitate Kassa 25. die Martii Anno 1644.

Az te jódra vigyázó édes atyád

R. György m. p.

Bornemisza után küldd el az neki szóló levelet. Az úr isten szent fiának érdemiért oltalmazzon minden nyavalyától, mindazáltal Ascaniust hívasd melléd, Tornában vagyon, noha megparancsoltuk neki melléd mennjen.

Külczím : Illustrissimo Sigismundo Rákóczy de Felső-Vadász sat. filio nostro charissimo.

CLXXVIII.

1644. . . . .

marc. . . . . sok kárt töttek nekünk az ilyennel követink; Maurer

26. Mihályt informált derekasabban, az pénznek s ezüst mivek expendálásáról, mert ő nem fogja tékozolni. Maurer Mihálynál ilyen ezüst mivek vannak.

1. Egy mosdó medencze korsóstól, ps. 25, p. 29.
2. Medencze korsóstól. . . . ps. 10, p. 5.
3. Medencze korsóstól, . . . ps. 10, p. 35.

Kupa N. 2. egyike . . . . . ps. 3, p. 7.

Két kupák . . . . ps. 2, p. 47.

Im Sebesi Miklóst is beküldtük postán, ő is talán szerit teheti négy vagy öt ezer tallérnak kezességre együtt is másutt is. Az danus állapatja miben legyen, megértheted az svécziai general leveléből; vigyázva nem árt lennetek igen. Császárnak s az kiknek ajándékot küldünk, Kassai uram minutálja meg az leveleket s éjjel nappal küldjétek ki, hadd irathassák meg s vihessék utána idején Körösi uramnak, azon legyetek, ne késleltessétek Körösi uramat az bemenetellel; az minek csak meg kell lenni, legyen meg. Ha az 40 ezer tallérnál tiz ezeret megtarthatnak, könyuyű az kit bevisznek visszahozni,

avagy az adóra fordítani. Adja az úr isten stb. Datum in civitate Kassa, 26. die Martii, Anno 1644.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Az cserép-vetőket küldd ki; az mely könyvet az urvacsorájáról kinyomtattunk, abban is küldj ki vagy 100 exemplart, Calvinus Institutioját is magyarúl küldj egyet, Gyalúban az mely ládákban könyvek vannak, vagyon ott kettő is, Bálpataki uram felkeresheti. Minden bizonynyal szerdán innét elindúlunk.

Irj te is Máté vajdának, küldje sietséggel meg levelünket Hajdú Györgynek.

Ha valamint az új vezér azt kezdené kivánni, hogy ő neki is anynyit adjunk, mint az megölt vezérnek, ad extremum erre is reá kell menni, de úgy, hogy az adóval küldjük be, de azt csak Maurer Mihály . . . .

(*Ifj. Rákóczy Gy. kezével*) : 31. Martii 1644. Albae estve 6 órakor, Sebesi Miklós.

(Elől, hátúl csonka).

CXXIX.

1646. marc. 28. Az úr isten édesem stb.

Hála istennek, édesem most is egészségben s türhető állapattal vagyunk, kivánom az úr istentöl szíbül édesem, ti felőletek is hallhassunk minden jót; nincs édesem semmi új dolog, kiről tudósitsalak, már minden felöl összve megyünk az nagy hatalmú úr istennek áldásából, és fel avagy alá Poson felé nyomakodunk; elsőben Beszterczebányán azért gyülésünknek kellene lenni, ha azokat az városokat mienkké tehetjük, kihez jó reménységünk is vagyon. Rákóczy Sigmond Kornis urammal az hadakkal szerdán indúlnak el Pelsőczről Filek felé nyomakodni. Kemény János uram is ím szinte érkezik mellénk. Adja az úr isten, édesem, stb. Datum Kassa 28. die Martii Anno 1644. estve 6 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

CLXXX.

Az úr isten stb. 1644.
21. die praesentis mensis irt leveledet tegnap reggel marc.
6 órakor vöttük vala el, értjük 11. die praesentis Bárczáról 28.
irt levelünket mikor vötted volt el, elég lassan küldte volt be Kem(*ény)* János uram. Hála istennek, hogy egészségben s békességben vagytok, adja az úr isten ezután is hallhassunk minden jót felőletek. Az követnek beküldéséről s mi móddal, bővebb(en) irtunk Sebesi Miklóstól, s most is Kassai uramnak, kiről mi ha sokat elmélkednénk is, külömbet nem irhatnánk; nekünk inkább tetszik Sebesi uramnak bemenetele, csak legyen informatus jól; az meghalt vezér mivel bocsátta volt ki Serédi uramékat az őszön; az supplicatiokra választ tevén, im beküldtük. Lupulnak minden dolga csak czigányság és latorság; mi akkor hiszszük végben menését az Raczivil herczeg házasságát, mikor osztán megleszen. Jól cselekészi Barcsai uram, ha forgatja magát, mert úgy leszen magának is becsületire. Hála istennek, hogy semmi ártalmas híretek nincsen, nekünk sincs istennek hála. Basa uram jól cselekeszi, ha vigyáz, magad is az szerént, mert mindenkor az volt hasznos. Bisterfeldius uram nekünk is irja az tatárok dolgát, az brassaiakra csak vigyázz, jó móddal tür(*j)* szenvedj nekik, magadat illendő okos bátorsággal viseld, az úr istennek add meg az mivel tartozol, bizony veled leszen ő felsége. Ha kiüzik is a görögöket, semmit se szól(*j*) értek illetlenől és felettébb keménységgel, intened kell őket csendesen, ne cselekedjék. Az Szakmár alatt elszakadott folkon hadd álljon úgy most. Császárnak s az vezérnek, siliktár passának, muftina(*k*) micsoda levelet irtunnk, im mását küldtük, közöld Kassai urammal, s ha tetszik, beküldhetitek, ha nem tetszik, minutáljátok meg ott benn, mit irassunk, küldjétek ki, az szerént iratjuk. Adja isten stb. Datum Kassa 28. die Martii, Anno 1644, délest 4 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Ha Maurer Mihály elment és titkos dologról akarsz neki irni, ím kezedben küldtük az clavist, de más magadon kivül ne is lássa.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

Kivül : (ifj. Rákóczy Gy. kezével) 3. die Aprilis 1644, reggel 5 órakor, Ugron Mihály.

CLXXXI.

1644. Az úr isten édesem sat.
april. Istennek áldásából édesem ide ebédre most is türhető
1. egészségben érkeztem. Jó idején ma Patakra megyünk, de az mint tegnap is Mádrúl megirtam, nem késem, az hadak után megyünk. Hadd meg, édesem, Rákóczy Györgynek és Kassai uramnak, az mikről Kassáról egynehány izben parancsoltunk, kikre még választ nem vöttünk, ne késsenek az válaszszal; az sátorokat, brassai veres posztót küldjétek, édesem, mennél hamarébb. Semmi új híreink nincsenek. Szakmár, Tokaj miénk, hiszszük az úr istent Regécz, Szádvár, Szepes város rövid nap miénk leszen. Ide jó idő jár. Az minemü virágot szedhettünk, ím neked is küldtem, édesem, benne. Adja az úr isten sat. Datum Liszka 1. die Aprilis Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Külczim : Illustrissimae Principissae Susannae Lorántfy Dei Gratia stb. conthorali nostrae charissimae.

CLXXXII.

1644. Életemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat sat.
april. Isten áldásából ide Nyitrára egészségben jutván, akar-
5. tam nagyságodat szolgám által látogatni, sat. Tolnai János uram már eljött hozzám, de mivel most csak sietve jött, viszszament, háza népét jó rendben hagyván, eljü ismét hamar, még itt fog érni, velem leszen az után. Veselényi Ferencz uram

igen keményen viselé elsőben magát. Ugy hiszem, isten urunkat ő nagyságát elhozván, meglágyúl. Isten engedje, hogy nagyságod felől hallhassak minden örvendetes híreket. Datum in Nyitra die 5. Aprilis 1644.

Nagyságodnak alázatos és engedelmes fia és szolgája míg él Rákóczy Sigmond m. p.

Külczím : Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorántfy Dei Gratia stb. Dominae Dominae et matri mihi charissimae.

CLXXXIII.

Az úr isten stb. 1644.

Én most is édesem sem újobban nem irhatok az tegnapinál többet, hanem immár az bányavárosok is mieink, az vármegyék is, melyek arra vannak; magunk is ím ezennel indúlunk isten áldomásából, ma Megyaszón hálunk s holnap Vadászira megyünk, onnét Szécsén és Filek felé s annál is feljebb az nagyhatalmú úr istennek szent áldásából, s valahonnét alkalmatosság adatik, mindenünnen állapatunkról tudósítani, édesem, el nem múlatjuk. Ím ugyan feles reversalist küldtem, édesem, be pecsét alatt, tartsd meg őköt, édesem. Ide jó idő vagyon, szép esökkel elegyeslel (*igy*) és szép meleg időkkel. Az mely Maurernek szóló levelünket Sebesi Miklós elveszted (*elvesztett*), meghagyd neki, édesem, felkeresse; mert abban az kötésben több leveleket is kötöttünk volt be, az galliai király agensének is tizezer tallérról való assecuratoriát is, kárt vallhatnánk elveszések miatt. Az abrugbányaiaknak prima majira kellene 30 gira priselt (?) aranyat adni, el ne felejtsed, édesem, de jól meg kell próbálni az tön, melyet mi be fogunk küldeni nem sokára. Adja az úr isten stb. Datum in Arce Szerencs, die 8. Aprilis, Anno 1644.

april. 8.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi stb.

CLXXXIV.

1644. Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat sat
april. Nagyságod levelét vettem, egészségét örömmel érté
10. sat. Bornemisza Pál uram az bányavárosokat már megh
doltatta, még ő kegyelme onnét meg nem érkezett. Itt is
végvárak, kik közel vannak, Fileken kivül nagyrészint megh
doltak, az többitül is óránkint várok követeket. Rebensto
nak igen tetszik az eddig való állapat, csakhogy az nem t
szik, hogy az vitézlő rendnek még eddig semmi nyeresége n
lött, mind csak könnyen hajolnak; urunkat ő nagyságát va
ban várnám én is ide, mert némely bajom megszünnék
nagysága elérkezvén, minden azt cselekedné, az mi ő nagy
gának tetszenék, de most ha én jót mondok is, nem igen
gadják némelyek, mert nincsen semmi kedvek hozzá. Enge
isten sat. Datum in Nyitra die 10. Aprilis 1644.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája, míg

Rákóczy Zsigmond.

Külczím: Illustrissimae Principissae Dominae Dominae Susann
Lorántfy stb. Matri mihi charissimae.

CLXXXV.

1644. Az úr isten stb.
april. Istennek áldásából, édesem, ím innét is indúlok s ma P
12. niton hálok s holnap is nem megyek nagyot, hogy az had
érkezzenek, kiválképen az székely gyalogok. Ím valami lev
leket küldtem édesem, tétesd jó helyre; paripákból nem
kára meg kezdek fogyatkozni, annál inkább jó öreg lovakb
Ha az sóhajók édesem megindúlnak s tallér leszen, küldj
Moldvában ezer tallért s hozass jó paripákat, de ne legyen
ugrálók, hanem jó lépők, örögek, szolgálat(*ra*) valók, jó fut
vannak Rákóczy Györgynek ahhoz értő szolgái, szájok is jó

gyen és épek, ne bénák. Adja isten stb. Datum Tornalja, 12. die Aprilis Anno 1644, reggel 5 1/2 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Ím szinte most juta, édesem, Janio leveleddel, elviszem Filekik, onnét bocsátom vissza, s mindenről irok. Istennek hála, most bizony jól vagyok, bizony, édesem, én azolta csak borosságra való bort sem ittam; Medgyesit bár ne küldd ki. Ím mindjárt által megyünk az Sajón istennek áldásából.

CLXXXVI.

Az úr isten szent fiának érdeméért, édesem stb. 1644.
Istennek áldásából most is, édesem, én tűrhető egészség- april.
ben vagyok s ez állapattal ím az jövő éjjel kell Fülek városá- 16.
nak porrá lenni, ha Veseléni uram különben nem gondolkodik, bizony nehéz, de nincs mit tennünk; itt jó karban hagyván az állapatokat Szécsenben megyünk s talám egy hétig ott is leszünk s azután felebb megyünk az nagy hatalmú úr istennek áldásából. Az német hadat még is Galgócznál halljuk lenni; palatinus Sentén volt, hirdette levele irása által is, hogy ez héten elönkbe indúl; de még olyant nem hallottunk, nagy fenyegetőzéssel vagyon, minden felé irogat. Bornemisza Pál uramhoz most 6 mélyföldön vagyok, de hétbe kelve, hozzánk jü ő kegyelme is. Szegény Kapronczai uram, bizony szán(*t*) szándékkal maga vesztette magát; házból lőtték meg, elhagyván derék seregeit 32-(*ed*) magával ment elől, hogy segitse Faragót s Faragó is csak 4 rosz lovas miatt akadott kezekben, de bizony ő bennek is veszett annyi s még talám több (az két emberem kárán kivül) mint sem az mieinkben, egy nevezetes horvát kapitány ember is, Krupics nevű. Bornamisza Pál urammal való katonák penig ugyan derekas merészséggel jártak Nyitra táján. Legyetek azon édesem, pénzt mennél többet készitsetek. Adja az úr isten stb. Datum Losoncz die 16 April, Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

CLXXXVII.

1644. april. 25. Az úr isten stb.

Az mint ezelőtt is megirtuk vala, igaz az budai vezér változása, kiről az anyádnak bővebben irtunk; az kocsit, hámokat éjjel nappal készittesd s az lovakat is szereztesd meg, s tisztességesek is legyenek penig. Nekünk Budáról azt is izenték, hogy maga is császár Drinápolyban jünne nem sokára, mind porral, lövő szerszámmal kinálnak, ha kell, Budáról eleget adnak; legyetek vigyázatban minden felé; valami secretumokat akarsz irni, mindig czifrákkal irjad, lám nálad az Maureré s Hajdú Györgyé. Istennek hála, mi most is türhető állapattal vagyunk s egészséggel, az paripák kiküldésével ne múlass, jó módjával is küldd ki. Maurer Mihálytól ha levelünk érkezik, jó módjával küldd meg, vigyázva járjon szolgád, Putnokban avagy Szendrőben késérőket kérjen. Adja isten stb. Datum Szécsény 25. die Aprilis Anno 1644.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Réti Istvánnak adjátok tudtára, készülgessen, mert aligha ismég be nem kell ő neki menni az portára az adóval.

Kivül, (ifj. Rákóczy Gy. kezével): Ultima Aprilis 1644. in Déva, reggel 6 órakor, váradi katona.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóci stb.

CLXXXVIII.

1644. april. 26. Az úr isten stb.

19. die praesentis irt leveledet Basa az elmúlt estve 6 óra után adta vala s vacsora felett is olvastuk meg, 11. die praesentis irt levelünket mikor vötted volt el, értjük. Maurer Mihályék eddig bementek, jó válaszok is leszen, mert az budai új vezér szerdár is, ki feles haddal jü, Landorfejérváratt az elötti mód szerént meg sem tartózott, siet bejüni Budára,

minket az kajmakámja Kádas Mihály által úgy tudósított, 10 nap alatt be fogna érkezni, meg is látogattatjuk mindjárt. Ugyan tegnap küldénk Kádast oda, s mivel ide Buda csak 9 mélyföld, talám csak csötörtökön is meg fog jüni; újabban bizonyosabban foglak tudósítani róla. Mi azért Rácz István uramat ugyan elküldtük Musa passához ő nagyságához, török rabokat, *két ezer tallért is küldtünk neki, az kihájának másfélszáz tallért* Kádas által, igen ajánlotta magát, ott benn is jóakarónk akar lenni, s neked is; az kocsit, hámokat készíttesd, s az lovakat szereztesd meg s tartasd készen. Csudáljuk igen, Hajdú György sem neked sem nekünk semmit sem irt felőle, holott csak hogy az kajmakámja Budára jütt is vagyon 10 napja. Az herczeg ha azt fogja követni, melyet szolgái Bisterfeldius uramnak mondottak, dicséretesen fogja követni s cselekedni. Jancsó is fölment. Hogy egészségben vagytok, adunk istennek hálát rajta, ezután is az úr isten vigyázzon kegyelmesen reátok. Mi is isten áldásából türhető egészséggel s állapattal vagyunk; *Lupulra igen kell* vigyázni. Az posztót ha feltanálják is hozni annyit mennyit az előtt izentünk volt, hirünk nélkül ne vegyetek annyit. Illésházi Gábor uram jó ifjú úr, *Kassai uramnak* mi leszen *censurája* az leveléről, kell-e, nem-e választ reá tenni s mit, irdd meg. Kassai uram távol ne legyen töled. Szegény Kapronczai uram bizony csak maga hertelenségéből vesztette magát, kit Losonczról ugyan histor(*ic*)e irtunk meg, s kár is, mert ő igaz hivünk vala s már igen meg is kezdi vala magát emberelleni. *Mi is azon búsúlunk, az svecusoknak semmi híreket nem halljuk,* im *az élésből is szükülni kezdettünk* itt az tájon, *mivel az örvünkkel ezer, az végbeliek* szinte úgy *prédáltak,* ide *számtalan élést takartanak be*, most *hittel kell fel*kerestetnünk. Rőti uramnak parancsolj, mennjen be Kassára; mi úgy értjük, az hajók már megindúltak. Az törökök, hihető, az új vezér mellé mennek. Az ki innét levelünk nélkül haza megyen, csak fogni kell őket. Faragó életben vagyon, sebes de megyógyúlt. Paripákra vagyon szükségünk, annál inkább jó öreg lóra. Vigyázásban igen igen szükség lenned minden felé s bennünket mindenekről tudósítanod. Itt kopjákra volna szükségünk, azért mennél hamarébb indits vagy 2000 kopját meg s készen

is legyen 3000, mert arra nagy szükségünk. leszen. *Visszabocsátotta Kornis uram az papját, barát vagyon mellette*, igen igen vigyázz reájok, ad isten még arra is üdőt, gondot viselhetünk reájok. Adja isten stb. Datum Szécsén 26. die Aprilis Anno 1644.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczi juniori stb.

A dűlt betükkel szedettek rejtelmesek.

CLXXXIX.

1644. . . . .
máj. 2. . . . . becsülettel magokat és tőlünk el ne idegenednének úgy, hogy azután is ne szolgálhatnának, ajánlván közönségesen nekik kegyelmességünket és azt is, ha ki vagy Szerencsen (*vagy*) egyebütt való jószáginkban meg akar telepedni s alájü, mindenikének helyt adunk sine exceptione; az törökkel is meg kellene őket intetni, hozzánk tartsák az hűséget, mert ha külömben cselekesznek, porrá kell lenni lakóhelyeknek. Azt is megmondhatnátok, hogy nem úgy megyünk hátra, hogy vissza ne jünénk, hanem hogy mezőre és alkalmatosabb tágas helyre vonhassuk az sáros helyről az németet immár Kassától; az mi legjobb, cselekedjétek azt s minket mindenekről tudósítsatok, s igen igen vigyázzatok, meg ne csaljanak tréfáljanak benneteket. Megmondta nektek is Szentpáli István, holnap estvére kivánt választ palatinus, ők tudnak az equivocatiohoz, azért ti is okosak, vigyázók legyetek, minden felé szemetek, fületek legyen nektek is, éjjel nappal tudósítsatok. Vezéreljen az úr isten minden jóra benneteket, amen. Szécsén, 2. die Maji Anno 1644. estve 9 órakor.

G. R.

Mikor akartok onnét ide felénk indúlni, megirjátok, az yarmatiaknak s palánkiaknak is akkor kellene, csak azt az admonitiot tennétek, az mikor el akartok indúlni, avagy ha úgy tetszenék, az főfő legényit ide kellene hívatni.

Az válasz adással ne késsetek, adhassunk mi is választ palatinus uramnak.

Külczim : Illustrissimo Sigismundo Rakoczy de Felső Wadász stb.

CXC.

Az úr isten stb. 1644.

Fejér Káspár meghozá leveledet; értjük, tetszik nektek május is palatinus uramnak minutált levelünk, kihez még addálnunk 3. kellett, de nem sokat; levelünkre való tetszésteket elvárjuk, de nekünk egyáltaljában az tetszenék, csak az Bakos uram alatt valókra is ne haladna az megegyezés avagy hogyha Bakos uram meg nem bántódik vele, jüne mellénk ő kegyelme alatta valóival együtt. Meghigyjétek, csak az szekereknek elköltözése is az sáros helyeken időt foglal be magában. Adja isten stb. 3. Maji, Szécsén, 1644.

Az te jódra vigyázó atyád
R. György m. p.

Bár szekereiteket egy vagy két nappal is előbb inditanátok meg.

Külczim : Illustrissimo Sigismundo Rákoczy de Felső-Vadász stb.

CXCI.

Az úr isten stb. 1644.

Mennyi gondolkodással legyünk 10 egész naptúl fogva május való nem irástokon, mi nem irhatjuk, járúlván az is hozzája, 4. hogy im annak is elmúlt hét egész hete, hogy az *portáról is, se Hajdú György, se Maurer Mihály semmit nem iránák*, melyet soha nem tudunk mire vélni; *Horvát István is, hogy elment,* ma annak is két egész holnapja. Mi csudáljuk ilyen ritkán irnotok, holott mi mind enynyi nagy előttünk álló dolgaink között is csaknem minden nap irunk, s tudósitunk állapotinkról; mi soha nem hittük volna, ily ritkán irjatok. Az

mi állapatunkot azért, hogy értsétek, ebben vagyon: isten áldásából magunk is sátor alá tegnap délest szállottunk, s mivel soha az ellenséghez nem férhetünk Lévánál, mert igen őrzi magát, zsákmányra messze ide felénk nem jár, hanem fel az Garan mellé. Csáki Lászlónak is sok élése s asztagi levén, kit már is alkalmasint elpazaroltak, *itt az commeatus is szük levén* s kiváltképen *az sok zsákmányolásban, abrak, széna nem létele miatt igen* megvonódván, el van nálunk unanimiter végezve, vagy *jü vagy nem reánk az ellenség, de* hátra *szálljunk és Fileket* obsidealjuk, s *prouocaljuk* onnét az ellenséget, *ide hátra hagyván* egynehány ezer embert is vigyázni, s úgy reméljük, *ide mellénk jüvén az ücséd is* az két nap alatt, *ez héten innét elindúljunk, s ha szinte megsegíti is Fileket* az ellenség, *mi onnét is hátrább Rimaszombathoz* szállunk, puszta földre kell jüni, szénája, abrakja, söt még szalmája sincsen, innét nem kaszálhat, minden felé szabados reája való csatázásunk lehet, *az törököt, azon vagyunk* háta megé indítsuk, mi is *adván melléjek vagy* 2000 lovast. *Már ide hátra mind Kassára* s magunk *jószágiban liszt* készítése és küldése felöl serio parancsoltunk, mert bizony szónkra irjuk, *ha az hadaknak lovok bárcsak* egy helyben két avagy három hétik nyukhatnának s épülhetne, *soha mi az velek való viadalt* sem halasztanánk, de ez kivánja, hogy azt cselekedjük, *és az svecusoknak is érkezé(se), az török hadnak is* gyülekezése s mellénk jövése; most *Budára négy emberünk is vagyon, Rácz Istvántúl penig Musa passának* 3000 tallért *s négy török rabot küldtünk ajándékon, kajmekámjának* 200 tallért, *az új vezér kihajának* 300 tallért; az új vezért ezten hétfőre várják be Budára, úgy reméljük Horvát István eddig is szemben lött vele, mert csakhogy Hatvanból is hogy elment több 10 napjánál. Szinte hogy ezt irjuk vala, juta Kádas Mihály Budáról, az új vezér ez jövő pénteken bemegyen minden bizonynyal. Rácz István irja, ott istennek hála minden jól vagyon, eddig elegedendő segitséget igérnek, az új vezért mi is becsülettel akarjuk meglátogatni, az kocsit, lovat, kupákat készittessétek éjjel nappal. Mivel azért az hadakban vissza akarunk bocsátani, *ha az ott benn való szükségtek engedi,* hova hamarébb küldj 2000 jó lovast az székelységről, fizetésre is ugyan erdélyi lakost fogad-

jatok jó ezer lovast, s mennél hamarébb küldjétek Ibráni uram mellé, ő kegyelmének is parancsoltunk, az hajdúság közzől 3000 jó lovast választván, maga az Erdélyből jövökkel együtt indúljon mellénk; gyalogot bár ne küldjetek, ennek se órát se napot ne hagyjatok; bizony *dolog, most Léva mienk volna, ha Bakos Gábor igaz szolga,* és nem prédáló s maga haszna kereső leszen vala, *adta volna bár isten, sohase ismertük* volna, *csak érkezzenek* mind azok az hadak és török hadak, *aligha mind magátúl, istentelen alatta valóitúl* meg nem kezdünk válni. Istennek hála, egészségünk türhető vagyon, az anyádnak nem irtunk, mert bizony sok irásink vannak; mindent érteni adj, mind az 2000 lovas székely, mind az 1000 lovas fogadott erdélyi had ugyancsak valóban jó legyen, s ne is késsél vele. Adja az úr isten stb. Datum in castris Szécsény positis, die 4. mensis Maji Anno 1644, délest 2 órakor szinte.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.
Ím irtunk az anyádnak is, s add meg.

Külczim : Illustrissimo Georgio Rákóczy stb.

Kivül, (ifj. Rákóczi Gy. kezevel) : 12. Maji ..... váradi k .....

(A dűlt betükkel szedettek titkos irással.)

CXCII.

Az úr isten stb. 1644.

Étekfogódtúl im most vöttük leveledet, mi is ma irtunk május vala böven; isten ő felsége engedelméből csak két nap alatt 4. is böven fogunk irni, mivel az idő rövidsége miatt az Hajdú György levelét is meg nem olvashattuk, hanem az mint ma is megirtuk vala, *mi reggel innét hátrább szállunk Filekhez közel, mivel az ellenség is felénk indúlt Lévátúl,* még nem tudjuk *könnyü szerrel jün-e,* vagy mint, de azt is megértjük holnap. Az mely lovasokat hagytunk kiküldeni onnét is, ne késsél vele *ha csak másfél ezer leszen is, de úgy azért ott is maradjon. Az miről* Bisterfeldius uramnak irnak *az portáról, lehetetlen*

az, hogy mi annyit adhassunk s betölthessük őket, lám az két korona azt magára vállalta, *ha vagyon szükségek segítségünkre, szolgálatunkra,* viseljenek gondot is arra *mert könnyü nekünk megbékélnünk. Itt Budán* valóban csalják magokot, tudjuk sok illetlen híreket fognak vinni, de bizonynyal egyéb oka *az mi hátra* menésünknek nincsen egyéb annál az kit ma megirtunk, igy add érteni az annyádnak is. Szegény Prépostvári halálát elhíttük tudjátok, s bár eddig is gondot viseltettél volna arra, valami jószága az erdélyi birodalomban vagyon, az már miénk mind, mert csak conditioval eresztettük volt kezében, kit az váradi káptalanban fel is tanálhatsz; beszélvén azért Kassai urammal, jó volna arra gondot viselnetek, míg el nem temetik is, ne tennének kárt az jószágban s egyéb jókban. Az mi jószága Szakmárban és másutt is vagyon, deficiálván, fiscust illet, arra is úgy kellene vigyáznotok, kárt ne tennének. Legyetek jó vigyázatban minden felé. Holnap vagy ezután bővebben irunk. Adja isten stb. Datum in castris Szécsény positis 4. die Maji Anno 1644, éjjel 9½ órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

(A dült betükkel szedettek titkos írással.)

CXCIII.

1644. május 4. Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat sat.

Akarám nagyságodat levelemmel itt való állapotok felől tudósítani sat. Palatinus uram Lévához érkezvén, igen fenyegetőzni kezdett, urunknak is igen kevély levelet irt ő kegyelme, ma küldöttem meg az választ reá Trauszner János urammal; míg válasz jű, addig itt leszek, az válasz mutatja meg, ha elébb vagy hátrább kell menni. Istennek kegyelmessége velünk lévén az ellenségtől mi nem sokat félünk, csak élésünk volna elég. Az szegény Bornemisza Pál uram igen nyomorúltúl vagyon. Isten engedje nagyságodat stb. Datum Palánk die 4. Mai Anno 1644.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája, míg él
Rákóczy Sigmond m. p.

Külcsim: Illustrissimae Principissae Dominae Dominae Susannae Lorántfy stb. matri mihi charissimae.

CXCIV.

Az úr isten stb. 1644. május 6.

28. die Aprilis irt leveledet, édesem, én 3. die praesentis estve 8 óra után vöttük vala el, nem keveset is búsúltam ritkán való irástokon. Az úr istent áldom édesem, érte, hogy most is türhető egészségben s békességben vagytok, ezután is az úr isten ő felsége vigyázzon kegyelmesen s atyai képen reátok. Az fülekieken immár és még nagyobbnak kell esni, mivel Szécsénytől vissza kelle jününk, kinek helyes okát megirtuk Rákóczy Györgynek, kit meg is fog, édesem, jelenteni. Reménységem nagy bizodalommal az úr istenben az, igen rövid időn azt az felfúvalkodott fertelmes istentelen nemzetet csudálatosan meg fogja szégyeníteni, s feljebb is megyünk. Csak tegnap is volt rajtok az úr istennek igazságos itélete rajta, vajha nekünk gyalogunk lött volna ott, alkalmas gyalázat esett volna rajtok. Az mi pénzt küldhetsz édesem ad 10. Junii bár Onodban küldjétek, de magatokat is pénz nélkül ne hagyjátok. Az só eladásáról parancsoltunk Sebesi Miklósnak édesem. Az lippai bék levelére im mi is irtunk egynehány szót. El kel, édesem, az erdélyi só, nem lehet az nélkül az török, idejét sem múlta még igen el az hajók indúlásának, mivel az ő húsvétjok is csak vasárnap múlt el, s kiválképen azután szoktak az hajók feljüni s talám eddig is megindúltanak sóra, édesem.Ennyi idő alatt elég pénzt adattál.Az pataki deákok pénze, hogy elidegenedjék, attúl isten ójjon, meg kell az övéknek meg kell lenni, édesem. Az levelet is csak formáltasd meg s küldd ki, mi megadjuk. Az kiküldendő pénznek adóból, árendából kell kitelni édesem. Szakmárra bizony jó volna búzát szállitani, mert ha ott az szükség nem kivánná, el is adhatnánk jó áron, de ha nem lehet mód az kiküldésében, el kell haladni. Búzák ide is valóban jók vannak. Fiát levelére is irtunk édesem, elég rosz olá ember, neked nem irt. Az portára küldendő pénz felől irtunk Rákóczy Györgynek, édesem, meg is fogja

jelenteni. Az több ezüst mív is, ki az portára kivántatik, honnét teljék ki, úgy tudjuk vagy Szécsényből vagy Losonczról, de irtunk s informáltunk, édesem. Az választást Zalatnán ne halaszd, édesem, s ki fog telni az ezüstből, Patakról is be kell vitetned az két pléh ezüstöt. Az gyalogoknak öt hétre bár kiadasd édesem hópénzeket, az lovasnak hat hétre. Körösi uram valóban illetlenül cselekedett volt Váradban, vétett ugyan az szegény rézbányai tiszttartó ellen is, de az vár s mi ellenünk is nem keveset, kiről azután fogunk irni édesem. Az tavalyi sót, édesem, ugyancsak azon áron kell adni, az min tavaly adták, hanem mivel most sokkal nagyobb az só, azért kellene feljebb való áron adni. Az jószágot, édesem, mind kezekben bocsáthatod, az kitől pénzt vöttek fel; az többiről irtunk Rákóczi Györgynek édesem. Mivel szegény Prépostvári meghalt, az Erdélyben való jószága az dédai szőlővel együtt már mienk, kik jók lesznek Pocsajhoz. Bassa csatára kivánkozék s ma bocsátánk el, isten szerencsésen meghozván, beküldjük mindjárt. Egészségem, istennek hála édesem, bizonynyal higyjed türhetőképen vagyon, melyet felőletek is kivánunk hallani, amen. Datum in castris positis in Mulyád, 6. die Maji Anno 1644, délest 6 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Külczím: (*más kézzel*) Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi stb.

CXCV.

1644. május 6.

Az úr isten stb.

28. die Aprilis irt leveledet mi, az mint megirtuk vala, 4. die ejusdem vöttük vala el; egészségben s békességben létetekben istennek adunk hálákat, kivánván ezután is terjeszsze áldását reátok mindenekből, amen. Hajdú Györgynek ím most is irtunk, de igazán irjuk, *bövebben Maurer Mihálynak, mert mi* egyáltaljában *nem szeretjük az Hajdú György magaviselését,* meg is parancsoltuk *Maurernek,* ott legyen s vigyázzon, s ad-

dig ki se jöjjön, mig nem parancsoljuk. Bizony *Réti István* többet és hasznosabban tudna most ott benn szolgálni. Az Kops irását értjük s úgy veszszük eszünkben, *mi reánk akarnák az nulliát* (byoogmw) *vetni az* dolognak, holott mi hiszem ő nekik szolgálunk inkább. Jó volna, Bisterfeldius uram irna választ neki, s adná megérteni kiváltképen *az franczúznak, az két korona fogadta* nekünk, ők ott mindent végben visznek, s ha az mellől elállanak, *lássák, de ki tudja, ellenségekké tehetnek;* de ezt csak magátúl kellene megirni, kivel ne is késsék. Az budai új vezérhez Szentpálit ma bocsátánk el, ott vagyon Budán, Rácz István uram is tisztességes ajándékkal megyen, azon vagyunk, jó akarónkká tegyük mind igérettel, ajándékkal. Musa pasa is igen ajánlja magát, de az portáról most ír Hajdú György, mi is úgy halljuk az uj vezérrel feles had jűne fel. Az temesvári pasának változásáról semmit nem értettünk; az föld népét biztassátok s megizenjétek neki, onnét ne tartsanak, lássanak dolgokhoz. Lupulra igen vigyázzatok; az hada igen várná, ha pénzt küldene nekik, kire azért ti is reá vigyázzatok, valami czigányság alatta ne feküdjék. Fiát Gábornak mi 100 baltára adtunk volt pénzt, vegyetek bár csak 50. megérjük most vele. Hajó talám jütt eddig, mivel az ő húsvétjok is elmúlt már. • - . . . . . . Az mely sót aprón vágtak volt, az olyannak szépét úgy kell adni, mint tavaly; de az mely sót öregen vágtak, az(*t*) meg feljebb kell adni. Jól töttél választ az bégnek. Ide az székelységről bár csak 1000 jó lovast küldj s azon kivül (ott benn lakosokat, olyakat, kiknek azon kivül is szolgálniok kellene, excipiálván) fogadjatok ugyan ott benn lakosokat jó 1000 lovast, kiknek hüségekhez bízhassunk s küldjétek ki, egy hó pénzt adván nekik, mikor épen megleszen az 1000 lovas, de ezzel ne késsetek; az kulcsosokat is kényszerítsétek fegyverszerzésre; az karánsebesieknek, lugasiaknak az udvarbiró adjon egy kántor pénzt. *Ibráni uram becsülettel* cselekedett, az szerint *Petneháziné is; Sebesi Miklós is* azt irja nekünk, ő is *szerit teheti hat ezernek,* ott is hiszem szerit tehetitek *ezernek, s ha Maurer Mihály* irna, ugyan jü valamennyi. Tömösön azt az *tizenöt ezer tallért* kellene *beküldenetek s talám contentus is* fogna vele most lenni *az fővezér,* de ebben caute is kellene procedálnotok, mert nekünk azt irja *Hajdú György*

[illegible] *sokára más fővezér lenne;* parancsoltunk mi erről most [illegible] Sebesi Miklós *(igy)* abból meg ne fogyatkozzatok. Innét *Kornis uram hírünkkel* bocsátta volt el, de úgy: *az hova akar menni* más felé, szabad legyen, most csak vigyáztass reá igen, omnia tempus habet, az többire is csak igy viseltess gondot. Mi most ilyen állapatban vagyunk: az ellenség eszében vevén hogy az mi hadaink hátrább szállottak, ki ilyen okokért lött, 1, az commeatus; 2, az szemének aprósága s együtt nem létele; 3, az helynek szorossága; 4, az lovaknak erőtlensége; 5, az budai vezér kivánsága, ne vijjunk meg vele, várjuk az hadakat; 6, az puszta földre hogy vonhassuk őköt az erős és be földről és az törököt háta megé indithassuk, — tegnap Palánkhoz jütt, s ott mint voltak vele Kemény János uramék [illegible] az maga leveléből értheted meg (mert mindent igazán [illegible] meg). Mind az öcséd mellett levők közzül s mind az mi táborunkból bocsáttunk eleikben, Bakos uram mellé közel jó 2000 lovast, kik előtte ellenkezvén jüdegélnek, s az hol mód-[illegible]kat látják, rajta kapdosnak s hírrel tartanak. Az rabokat meg ide nem hozák, hogy examinálhattuk volna őköt, de úgy halljuk, 3000 gyalogjánál, 6 avagy 7000 német lovasánál több [illegible], magyar s horvátot 1000 feljebb nem halljuk; elér-[illegible] az rabokkal s eximinálván őket, tudósitunk mindenek-[illegible] Ezek mi reánk nagy felfuvalkodva jünek, örömest derék [illegible]usra adnának okot, de azt ad extremum akarjuk halasz-[illegible], hanem csak fárasztani, nyughatatlankodtatni. Az öcséd [illegible] ma csak mélyföldre jün táborával. Legyetek vigyázat-[illegible] csak egy szálnyira is meg ne indúljatok, mert bizony [illegible] annyira tölök való tartásokból, mint más helyes ratiokból [illegible] mi ezt. Várunk óránként újabb híreket onnan, [illegible] ma is, s tudósitunk róla. *Az mi tetszésünkből* mosta-[illegible] *laknátok* s valahonnét, *de Szakmárt éléssel meg-* [illegible] Szegény Prépostvári uram halálát tudjátok, azért az [illegible] birodalomban való minden jószágát foglaltasd el s az [illegible] inventatorok, statorok inventáljanak, connumerál-[illegible] is foglalják mi számunkra s ahhoz való minden [illegible] s az dedai szőlőt is. Telegdi az miből megtanál, [illegible] nekí mindenek ellen. Vigyázatban igen

igen jóban legyetek. Adja az úr isten stb. Datum in castris positis Mulyád, 6. die Maji, 1644, reggel 12 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Kemény János uramék megjutának, az ellenség nyomakodék utánunk, már meddig jű, nem tudjuk; te azért azokat az 2000 mindjárt indítsátok jó módjával, magatok is vigyázzatok; ott legyetek az hol irtuk. 5 órakor estve felé.

(A dűlt betükkel szedettek rejtelmesek.)

CXCVI.

Az úr isten ő felsége stb. 1644. május 10.

Tegnap rimaszombati táborunkból mi ide valóban rút esős és havas nagy sáros időben jutánk, sok szekerink még ma jutottak ide. Isten áldásából reggel innét Putnokhoz szállunk táborban s ha ugyan utánunk jű palatinus uram (ki tegnap hadai előtt Filekben jütt volt, abban bizonytalanok vagyunk, az vele való had jütt-e az is Filekhez; vannak vigyázóink hol meghálunk, még eddig csak csatára is nem küldött) háta megé akarunk küldeni egynehány ezer lovast s fárasztani onnét is, elől is, valamenynyire az úr isten bennünket segít. — Az onnét küldendő hadakat ne késleld kiküldeni, ugyan csak jól felkerestesd az otthonn maradtakat, haza szökteket és az olyakat, az kik hamis praetextus alatt szolgálatra adták magokat. Az ezer fizetett lovassal együtt onnét belől bárcsak 3000 jó lovas jühetne, de ebben úgy cselekedjél, ti is ne maradjatok a nélkűl. Kopját küldjetek felest, mert arra nagy szükségünk vagyon, vasa is legyen, s felszögező szög is. Lázár Istvánt vacsora felett az guta az estve ütötte meg s 10 s 11 óra között meg is holt nyavalyás, be viszik az testét. — Isten áldásából mi türhető egészséggel birunk; az anyádnak nem irtunk, kérjed ne búsúljon, bizony mindent jónkra ad az úr isten s rövid nap szégyenülve megyen vissza ellenségünk. Irjatok gyakran, legyetek jó vigyázatban minden felé.

— Adja az úr isten stb. Datum in castris positis Kövecses die 10. Maji Anno 1644, délest 1 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Kivül: 16. die Maji 1644. Albae délben 2 órakor váradi katona.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy Jániori stb. Filio nostro charissimo.

CXCVII.

1644. május 15. Az úr isten stb.

4. die praesentis mensis irt leveledet mi 12. die délest mintegy 3 óra után vöttük vala Edelényben; 25. die aprilis irt levelünket értjük mikor vötted volt el. Az budai vezér számára való kocsit, lovakat, ezüstbeli ajándékot éjjel nappal szükség készittetnetek s kiküldenetek, hadd mi is idején küldhessük meg neki, noha most is *három ezer tallért* s igen szép *öreg öt virágos kupát* küldtünk neki. Csudáljuk hogy Maurer Mihályéknak enynyi idő alatt levelek nem jöve, melyet igen örömest várnánk; Horvát István is igen elkésik, kit nem tudunk mire vélni; *hogy az török elvegyen Magyarországban*, soha jobb módja egyszer nem volt mint mostan, kit talám el sem fog múlatni.

23. 26. diebus irt levelinket is értjük mikor vötted el; az királynak hozzánk jövő úr ember követe holnap érkezik Szikszóra, s ugyancsak jól esett, hogy az királyné meghalt. Mindenfelől azt halljuk, az respublica nem akarna magának sok ellenséget szerzeni, mind az királyné temetésén s mind az gyülésen, ha leszen, emberünk fog lenni; úgy értjük az királyné temetésére nagy pompával készülnek, kire mi is igen akarunk vigyázni. Pukhamot császár elhívatja, hova s mire, bizonyosan nem tudhatjuk. Vigyázásban igen igen szükség lennetek minden felé, jóban penig; az budai vezér neve Osman passa, úgy reméljük Rácz István; némelyikünknek (*igy*) oly tanácsa, megvijunk velek, de többen voltunk ellenkezőn, talám az alatt az svédek is elérkezhetnek; palatinushoz is hétfőn

:ogjuk követinket küldeni. Ezen kivül akármit hirdessen, hitelt ne adjatok neki, mert isten bizonyságunk, ennél külömben nincsen. Az kopjákat s hadakat beküldeni ne késedelmezzél. Adja isten stb. Datum in castris positis Gesztel, die 15. Maji Anno 1644.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

(A dült betükkel szedettek titkos irással.)

Kivül, (ifj. Rákóczy Gy. kezével) : 20. die Maji 1644, váradi katona, Albae reggel 6 órakor.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CXCVIII.

Az úr isten stb. 1644.

11 s 12. napján ezen hónak irt leveledet, édesem, mi 16. május die vöttük vala, advån hálát az úr istennek, hogy mind békes- 19.
ségen, egészségben vagytok, kiben hogy az úr isten ezután is sok számú esztendők alatt özönnel részeltessen, szibül kivánjuk. Istennek hála, bizony édesem egészégem felöl nem panaszolkodhatom. Most is az sót úgy adhatjuk édesem, az mint elkél, mostani állapatra is kellett abban tekintenetek; az magad búsúlását mind inkább bánjuk; az rézbányán csinált réz mivet ide Várad felé az Kúnságra is ki kellene küldeni, talám ott is elkelne s másutt is kellene próbálni eladását. Az adó beszolgáltatásának ideje úgy vagyon prima Junii volt volna, de hogy elébb adják be, azt az mostani állapat kivánta. Ide most édesem bárcsak garas s poltura pénzt tizenhat ezer forintot, és tallért tiz ezeret küldhetnél, de úgy: nektek is lenne és maradna, azért az mit küldhetsz, ne késsél vele, bárcsak mához harmadfél hétre lenne itt kinn, ha elébb nem lehetne is. Az medencze, hogy szép, akarjuk, mit kell munkájától neki fizetni, jó volna elsőben, édesem, csak Bálpataki uram által Brosernek itéletit felöle venni, s értésünkre adnod, azután úgy tehetnénk illendő választ neki. Dér ide ki, istennek hála, nem volt; minden jó s bő bort is várnának igen az emberek; az oda be való álla-

patokra igen okosan cselekeszed édesem, ha vigyázsz, s méltó is annak lenni. Az abrugbányaiak czigány emberek, csak contractusok szerént meg kell rajtok az poenát venniek, nem is több pénzt hírünk nélkül nekik több pénzt adni (*igy*) mert ők felvennék, de nem tennének eleget kötéseknek; végben menvén az választás Zalatnán, írd meg mi leszen. Az portára, Budára való ajándék kupákat készíttesd el hamarébb, az Budára valót kocsival, lovakkal hámokkal együtt küldjétek ki. Valami jószága Prépostvárinak az magyarországi birodalomban vagyon, ahhoz nem kell édesem nyúlni, mert ahhoz törvény nélkül nem jó volna jutni s nyúlni, de az Erdélyhez valóhoz, melyet mi bocsátottunk volt szegénynek kezében, hozzá nyúlhatnak, de azok közt is Adorjánhoz ne nyúljanak, meghagyd, édesem. Igen szükség, az mellétek rend(*elt*) főemberek mind mellettetek legyenek; az kénesőt ki kellene küldeni édesem; az portára ne küldj bár most édesem lóvételért, ha meghozzák az paripákat, küldd ki édesem.

Az mostani állapatokról, édesem, Rákóczy Györgytől bőven érthetsz, bizonynyal nem kevés búsúlásban voltam az kassai állapaton, mert magamon kivül bizony senki nem reméllette azt, az mit azok cselekedtek s akarnak is ezután cselekedni; közönségesen egy szájjal mondják, erős esküvéssel készek mellettünk magokat megöletni s mezítelen maradni, hogysem elálljanak mellőlünk s az német igája alá essenek, s oly vitézlő népet is kivánnának közikben, az kik erdélyiek legyenek, bizhassanak hozzájok. Debreczeni uram vala tegnap nálunk s mindjárt Gyulai Ferenczet küldtük Kassára az Gaudi András companiájával, épen 350 német gyaloggal, Patakit, Pántost udvari kék gyaloggal 200, székelyt válogatva 600, munkácsi jószágból való jó gyaloggal 200, az ott való kapún levő gyalogunk is 200, lovast 400, ezeknek hópénzeket három holnapra beküldtük, élés benne elég, Rőti uram ott vagyon, leszen fegyver fogható ember benne legalább 4000, s ha több kivántatik is, mindjárt küldünk s beveszik, most pattantyúsokat küldünk, lövő szerszámokat; Eperjesre is 400 székely gyalog megyen Harkó Márton hadnagygyal, az ott való biró valóban csak ember, maga értékéből fogad most száz gyalogot. Patakon az vinczi fő német kapitány 300

régi némettel, székely gyalog válogatva 600, udvari kék gyalog 200, ezek előtt Stepán Ferencz Tokajban, ugyan az vinczi németek vicze kapitánya 100 némettel, 200 székelylyel, az brassai, kolosvári, várárhelyi gyalogokkal 200, az várbeli gyalog is vagyon 200, elég élések, hópénzek 3 hóra, Ónodban azon *(így)* vele német 40, székely gyalog 100, ott való 30, ott vagyon Csernel uram is, de más is leszen ott; Szerencsen is leszen 200 székely gyalog, magunk az n . . . son akarunk lenni és minden felől rajta lenni az ellenségen. Semmit, édesem, ne gondoljatok, mert az úr isten bizony velünk vagyon és leszen is, s igen rövid nap megszégyeníti ezeket. Kivánván az úr istentől, hallhassunk minden övendetes híreket felőletek, amen. Innét, hogy most is az ajándék sok helyre kell, mert csak tegnap is az kassai birónak egy tisztességes medenczét küldénk korsóstól, az firmendernek egy kupát, az kik itt voltanak is, egy-egy kupát; jó volna édesem, ha ezüst lenne, ajándékra valókat kupákat csináltatnotok, 12 latosból ki lenne 4, 3, 2½, 2 girás ki 5 s 6 lenne s csinálnák úgy, hogy tetszetős lenne; mosdó medenczéket is az is ki lenne 10, 12, 16 girás. Kupa lenne vagy 40, mosdó medencze vagy 10, s mennél hamarébb készittetnétek el s küldenétek ki. Patakról is meghagytuk, beküldjék az ezüstöt. Datum in castris positis Legyes-Bénye, die 19. Maji Anno 1644, reggel 9 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Külczim: Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorantfi stb.

CXCIX.

Életemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat stb. 1644.

Nagyságodnak egészségem felől irhatom, istennek legyen május hála az nagyságtok szolgálatjára egészségem jó vagyon, en- 23. gedje isten nagyságod felől is hallhassak minden örvendetes híreket. Egyebet nagyságodnak nem irhatok: az ellenség igen közelít, ha módja volna benne, örömest megharczolna velünk, mi is ellene még számra elegen volnánk, csak az emberek volnának hívek, minden embernek nem kell hinni, soknak jó

az szája, de rosz az szive. A mit isten adott most nem kell kimilleni, az isten kezei meg nem rövidültek, isten is eszköz által cselekszik. Isten ő felsége az nagyságtok ellenségit megszégyeníti rövid nap kétség nélkül, istenért nagyságod kegyelmes asszonyom, mostani állapoton ne búsúljon. András az szász tegnapelőtt jütt Tortenzontúl, bizonynyal mondja nem sokára közel lesznek hozzánk az svékusok. Isten nagyságodat sokáig szerencsésen boldogúl tartsa meg. Datum in Castris ad Patak die 22. Maji Anno 1644.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája mig él

Rákóczy Sigmond m. p.

Külczim : Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorántfy Dei Gratia stb. Dominae Dominae et matri mihi charissimae.

CC.

1644. május 29.

Az úr isten stb.

20. napján ez hónak irt leveledet édesem, mi 25. s az kit 23. napján irtál, 27. vöttük vala el, s áldom az úr istennek szent nevét, hogy türhető egészségben s békességben vagytok, kit az úr isten mind öregbítsen s tartson meg is rajtatok, sziből kivánjuk. Hála istennek, édesem, bizony én is tűrhető egészséggel birok, Rákóczy Zsigmond is, s becsületes hívünk is Bornemisza uram is most épűl, vajha lábot, egészséget pénzen vehetnénk neki, bizony kiadnék az sárgákban érette. Az idevaló állapaton semmit édesem ne búsulj, mert bizony már is jobban vagyon s naponként jobban leszen; vannak ugyan konkolyos emberek hátunk megett, még penig az nagyjában, de bizony többen vannak, az kik igaz híveink, nem siethetek ugyan még most az latrának kikeresésével, de bizony idejében el nem akarom múlatni, rostálja most az úr isten az embereket s akarja is látni, kicsodák az övéi s mi velünk is esmérteti az embereket, s tanít ő felsége mint higyjünk hiteknek is; magamra istennek hála jó vigyázás vagyon, s leginkább az úr isten őriz és oltalmaz bennünket. Az paripát s pénzt elvárjuk, szekeres lovakat is bár csak 6 rendbelit küld-

hetnétek ki édesem az vastagában, kocsis is kellene vagy tiz, mert el is szöktek, s az magunk legjobbik kocsisunk is szegény meghala. Az ezüstöt ez héten beküldjük, az kénesőt édesem csak gyűjtsétek, hadd telnék vagy 50 mázsára, úgy lenne jobb kihozni. Bizonyoson merem irni, az németség soha enynyire alá nem jütt volna, ha hátunk megett valók közzűl okot arra nem adtak volna, de hála istennek, abban is szégyent vallottak. Az tiz ezer tallért bár még ne küldtétek volna el, mi okért, megirtuk Kassai uramnak; az mely tallérokat Petneházinė asszonyom és Ibráni uram adott volt, ha az napra vissza nem adhatnátok vagy mást érette, ird meg édesem, mert hogysem az falúkat elfoglalják, küldök én anynyit helyében be, ha tovább nem várnának, mivel még az Patakon letött 40 ezer tallérhoz hozzá sem nyúltam, csakhogy az mind régi válogatott tallér lévén, ha lehetne, örömest nem költenénk el, talám mind Ibráni uram s Petneházinė asszonyom is nem fogják addig elkölteni, míg mást adhatunk érte. Az költség édesem megvagyon ugyan, de az úr isten reá segített s ezután is reá fog segíteni. Broser semmit sem irt; az abrugbányaiaknak egy fillért se adass édesem, valamig eleget nem tesznek kötéseknek, az mint magokat kötötték, ha az napra meg nem adnák, mi büntetése legyen, kedvezés és halasztás nélkül vétesd meg rajtok, mi czigány hamis emberek azok, anynyi pénzt vennének ők fel, soha meg nem fizetnék. Jól hagytad, hogy az kamaraispánoktól számot hagytál venni. Az paripák vételét édesem kedvesen vöttem, az czitromot is, noha édesem ide nem hozták. Örömest értenénk édesem ez mostani választásban oda adattad volt-e az abrugbányai és az taxás falúk adta aranyat, mert ha oda adatta(*d*) volna, valóban kevés árán jütt volna ki az választásban. Az ellenség Szerencs alól Kassa felé ment, ma fog odaérkezni, mi is innét holnap visszafordúlunk; Kemény János uram, Ibráni, Bakos uramék oda vannak; Kassa az minemü állapattal vagyon, mi bizony nem féltjük, ha abban megmaradnak; Rákóczy Györgytől végére mehetsz, édesem, azoknak; Patakot, Tokajt akarta ijeszteni, de választ sem adtak, Onodban is irt volt, s ha alája ment volna, az mint elijedt volt Csernel uram, bizony talám megadta volna, ha ijesztésének helyt adtam volna, most Vá-

radon volnék. Ujabban, édesem, mindenekről irni fogok. Az nagy hatalmú úr isten stb. Datum in castris positis Salamon, die 29. Maji 1644, reggel 10 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Ide Munkács 5 mélyföl(*d*), Patak, Tokaj is anynyi, Ungvár két mélyföl(*d*), Kassa 8 mélyföl(*d*).

Külczim : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi stb.

CCI.

1644. május 29. Az úr isten stb.

20. die praesentis mensis irt leveledet mi 25. die éjjel 12 és egy óra között Vajdánál való táborunkban vöttük vala el, értjük Gesztelből irt levelünket mikor vötted volt el. Az budai vezér számára való kocsit, lovakat, ezüst mívet mennél hamarébb küldd ki, kiről több parancsolatunkat ne is várjad; az mely ajándékot neki küldtünk volt, azzal igen contentus lött, volt követsége hozzánk, ki Ónodig el is jütt volt, de mi erre fordúlván, Egerre ment s ott várja az alkalmatosságot. Maurer Mihály irását értjük, mi elhittük Buda felől is éri az portát *derekas informatio;* akarnánk, hogy Horvát István megjüne, *és jó hírrel ;* Hajdú György *rosz ember volt,* Rácz István uram tegnapelőtt júta meg Budáról, mind nyilván és bizonynyal beszélli, *maga akar az török nyúlni Magyarországhoz,* sőt az egész végbeliek követet akarnak küldeni az portára s instálni, most az ideje annak, s ez is az egy szerencsés esztendő közzűl, ezeken bizony semmi el nem múlik. Az lengyel király követe magát becsülettel viselte, *de mivel ugyancsak* ők is *pápisták, oda vonszanak.* Igen igen jól esett az királyné halála; istennek hála eddig minden csalárdságoktól, ha volt volna is, megoltalmazott bennünket. Az temesvári passa, ki is micsoda ember legyen s micsoda pompával jütt be, tudósits róla; annak olyan ajándékot kell késziteni, mint az minemüt az másiknak küldtünk vala. Az svekusok jövetele az ellenség közt is igen

nyilván beszéllik, útban is kell lenniek egyáltaljában; eddig minket palatinus csak erővel s mód nélkül akarna az békességre kényszeríteni, az ki mind gyalázatos és veszedelmes lenne; el is kell hinni, vagyon oda fel dolgok, mert csak Fejér Gáspártól is Pukham uram ugyan keszenés szerint intette Kemény János uramat, bírjon minket az békességre. Ugy vagyon, mind szóval, írással valóban fenyeget palatinus uram, de azzal bizony azt végben nem viszi; im levelének mását reá való válaszunkkal együtt megküldtük nektek is. Musa passának nagy reménysége vagyon nagy állapatra való menetele felől, eddig az portán kell lenni, igen is szégyenli, hogy az német részről az fő követ s az ajándék be nem küldeték, publice mondta, ha beküldik, az porta nekünk köszönje. Az kiküldendő hadakat az fizetéssel együtt ne késsed kiküldeni, az kopjákat el ne múlasd, mert igen igen nagy szükségünk vagyon reá; bizony dolog, itt igen kevés *pápista vagyon az kinek tetszenék az mi hadakozásunk,* de ugyan helyet kell állani s aligha *az nagyjában meg nem kezdünk ragadtatni, az magunk vallásunkon* valókban is bizony rámára kezdünk vonni, mert egyéb sem lehet benne, az isten gondviselésében semmi kétségünk nincsen. Lónyai uram mentsége legyen-e igaz, nem-e? az temetés után ki fog tetszeni, azt már el kell várnotok; az sok hamis hírek hintegetőkben jó volna megbüntetnetek, itt is vala, de bezzeg befalák az nyelveket. Palatinus minden hadával 27. die reggel 9 órakor indúlt el Szerencstől Kassa felé, mi végre, ő tudja; Kemény János uram is utána ment, vigyázván menetelére; Ibráni uram is azon nap jüttek által az Tiszán Polgárinál, mi úgy tudjuk Bakos urammal együtt megegyezvén, rajta legyenek. Mi is holnap megválogatván az hadakat, az javával visszajövünk és az mire az úr isten segít, semmit el nem akarunk múlatni. Az fizetett had bizony szép had, *de az lovok* Bagibttul (*titkos írással így:* nmignwwyo) *vagyon, de az is helyre áll, bárcsak két hétik nyukhatnék,* szépen *helyre állana,* ki az is fogja azt segiteni *ha onnét belől kiérkezik az új had*; *Lónyai uramra* nem hagynak itt mindent. Az Bihar vármegyei hajdúknak ez elmúlt csötörtökön Mádon (kit az ellenség mind élégete templomostól), jó csatájok volt, mert volt 300 német ott, mind dissipálták s vágtak 70 valót le. Lupulra vigyázzatok, adna isten oly go-

noszakarót neki, vesztené el vajdaságát is; igen elszűkült az paripa, meglátszik; ha ugyan eladta leányát, csak az is nagy hamisság tőle. Kún László uramnak mi is parancsoltunk Szakmár megtakarása felől, te is szorgalmaztasd, az új budai vezért leveled által köszöntesd, s ismerkedjél vele, mert maga is kivánja.

23. die irt leveledet is mi 27. die délest 6 órakor vöttük vala el, 19. die irt levelünket is értjük mikor vötted el.

Hogy mind békével s türhető egészséggel vagytok, istent áldjuk érte, ezután is az úr isten viseljen kegyelmesen reátok; mi is istennek hála türhető egészséggel birunk; az hadakat akarnánk ha az útban nem késnének s valamit eddig fogadhattál hópénzre is, vagy sok vagy kevés, de kiküldd minél hamarébb, s az kopjákat is; az sok nemesség s szabadság kérő vegye eszében, eleintén nem pénzen s veszteg heverésse *(így)* szokták volt adni az nemességet; bár csak 2500 jüjön onnét az fizetettek, igen-igen jó leszen. Az lengyelek felől mi bizony semmi ártalmast, valóságost nem hallunk még eddig, Homonnai János is még oda volt, oda visznek élést neki. Hála istennek, hogy az hidegtől tűrhetőképen maradtak az hegyek, itt semmi sem volt; az kopják úgy kellenek, mint az mindennapi kenyér, éjjel nappal küldjed minél több lehet. Maurer Mihálynak adott instructiótok alkalmasint vagyon, de bezzeg az pénznek beküldésével mi nem siettünk volna, hanem megigértük volna ugyan, de elébb onnét kivántuk volna praestálni az valóságát; ugyan úgy is irtuk vala mi beküldését, hogy az adóval lett volna, de ha már elküldtétek, s annál inkább oda be is megirtátok, annak csak meg kell már lenni, ha héjában leszen is; *az igaz ember* itt oly *szük, melyet mi meg* nem irhatunk, de az isten velünk vagyon. Szentpálinak ma is hozák levelét, kinek im mását küldtük, az clavisát is megküldtük, közöld Kassai urammal is. Kassa igen is bevötte praesidiomunkat s mivel arra ment palatinus, talám ugyan azon akar felmenni, mivel mi elhittük Kassát meg nem veheti; az budai vezér mi tőlünk még olyant nem kivánt, az mint az Szentpáli leveléből is megláthatod; mi elhittük, most is szégyen vallással megyen el palatinus uram. Vigyázásban igen szükség lenned, az insructionak mását be-

küldjük rövid nap; az paripákat küldd ki, az fizetett hadat se késleld, jó módjával jöjenek Tokaj felé. Az Szentpáli leveléböl eszedben veheted, mitől tartnak az törökök, melyért mi is irtunk Maurer Mihálynak, s azon légy, minél hamarébb küldd be, ki akarjuk az portán is venni azt az szívekből is, ne tartsanak attúl, csak ők is feleljenek meg az igéretnek, mi készek vagyunk az porta híre nélkűl meg nem békélni, csak ők ne adjanak arra nekünk okot. Az lengyel király leveleit im in specie beküldtük, ha tetszik, küldjétek be az portára, Maurernek irnátok meg, hogy az királyhoz Krakkóban az temetésre követet küldünk, s ha az segítség késik vagy kevés leszen, kételenek leszünk megbékélni s visszaereszteni az 7 vármegyét; kivánni kellene csauzt az királyhoz s respublikához, intené az porta, üljenek veszteg, az hadakozásban ne elegyítsék magokat, mert hatalmas császárnak is fel kelletik szemének nyílni s minket oltalmazni, de az csauznak nem kellene késni, jüne hamar. Palatinusnak is küldtük be leveleit, ha nektek tetszenék, annak is vagy mását vagy in specie beküldhetitek az Maurer kezében. Az budai vezér mellett Szentpálit ott fogjuk tartani, elegedendő költséget küldvén neki s ajándékot is az csauzoknak. Mi itt az Tiszát jó híddal általkötöttük, Tokajnál is általkötik jó móddal, szabad passusunk vagyon minden felé, csak Kemény János uramtól várunk, mi is mindjárt Patak felé, avagy az melyre az jobb alkalmatosság kívánja, arra indúlunk. Az portára szóló levelünket éjjel nappal küldjed, s mivel Kassai uramnak is böven irtunk, meghagytuk veled is közölje, te penig az anyáddal mindent közöl*(j)*. Az kopjákat, katonákot küldjed; az ellenség nem megyen Kassa alá. Adja isten stb. Datum in castris positis Salamon, 29. die Maji, Anno 1644, reggel 10 óra között.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy juniori stb.

(A dűlt betűkkel szedettek titkos irással.)

CCII.

1644. május 29. Életemig való engedelmes alázatos szolgálatomat stb.

Nagyságodnak búsúlási hogy vannak, azt nagyságod levelébűl is értem, azokban nagyságodnak magát megmérsékleni mind magára, mind mi reánk közönségesen nézve igen szükséges. Az ellenség hátrább ment, azt mondják, hogy Kassa felé megyen, de Kassát kész állapottal találják. Az ellenség után mi is hamar nap talám megindúlunk, mindazonáltal az hirek mutatják meg. Az kik nagyságtoknak itt kinn Magyarországban igaz hívei voltak, most igen megmutatták magokat, az kik nem azok voltak, azokébúl az igaz embereknek kedveskedni nem ártana.

Patakrúl Debreczeni uram lovakat nem adott, mivel arra való nem is volt, talám ezek is az kik itt vadnak most, elbírják már, az nagyságod kegyelmes gondviselését alázatosan megigyekezem nagyságodnak szolgálni. Istennek ő felségének naponként nagy gondviselését reánk közönségesen ismerjük, eddig való látogatása szükséges volt, az rosz koborló hadak miatt, azok is naponként megzabolázódnak, az kik nagyságtoknak nem igaz hívei azok is csendesen viselik magokat, látván az keménységet. Isten nagyságodat egészségben szerencsésen sokáig tartsa meg. Datum Salamon die 29. Maji Anno 1644.

Nagysagodnak alázatos engedelmes fia szolgája mig él
Rákóczy Sigmond m. p.

Külczím : Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorántfy Dei Gratia sat. Dominae Dominae et matri mihi charissimae.

CCIII.

1644. junius 1. Az úr isten stb.

Noha 29. die praesentis mensis irt levelünket elhittük édesem Rácz Jánostúl talám csak holnaputánra virradóra is

elfogod venni, mindazáltal most is akarálak tudósitani állapatunkról; istennek hála egészségben vagyunk s im mindjárt indúlunk Patakra s onnét Kassa felé az ellenség után, akarván az úr isten áldásából éjjel nappal fárasztani s elfogyatni s igazsággal merem irni, egy nap nincs, kin nem fogyna, hozton hozzák őköt s az mint az rabok beszéllik, majd inkább mind egy nyomon, az gyalog éhezik, hal is és betegedik, az fegyveresének lova túrósodik, hal, már is több járna gyalog 600 közzülök, naponként több-több esik gyaloggá. Immár mind Bakos és Ibráni uramék általmenvén az Tiszán, úgy hiszszük, hirével leszen az ellenségnek; Szakmár, Szabolcsvármegye is holnap ülnek fel, onnét is szépen újulni fog az hadunk. Palatinushoz jünek volt Zólyom vármegyének követi, s az szegény beszterczebányaiak is ezer tallérban saczczoltak volt meg neki, azt hozták volt, Alsó-Vadászon felül fogták el szombaton Beken Jánosék őköt, most Ónodban vannak fogva. Szerencset az mi hamis udvarbiránk megadta volt, s azután meg követséget hozott volna hozzánk, de eltanálták fogni, rövid nap törvényt láttatunk reá, s bizony fel is köttetjük; minden élést az várból kitakartanak, 30 muskatérost s mintegy 40 lovast hagyott benne, de úgy irják, már 8 az muskatérosnak elszökött volna. Megparancsoltuk mind Tokajból, Ónodból rajtok legyenek, az parasztság is mindenütt feltámadt ellene, valahol hozzá térnek, ölik őköt, bizonynyal hiszszük az úr isten rövid nap igen megszégyeníti őköt; mivel az székely gyalogban kit betegségéért kit egyébért közel 6 avagy hétszázig haza kellett bocsátanunk, hagyd meg édesem Rákóczy Györgynek, küldjön mindjárt anynyi számút ki jó fegyverrel s módjával, az kopjákat is siesse küldeni mind az katonákkal együtt, kit hagytunk fogadni. Az pataki jószág még eddig az ellenségtül békével maradt; Bényére jütt volt 22. die Maji Pukham maga viczéje, zászlótartójával, válogatott jó fegyveressel, ki reá tanálván Bosok Benedeket, felét elejtették volt, ott veszvén az vicéje s elevenen fogva az zászlótartóját; Örsi Zsigmond is Tolcsvára jütt volt 24. die, őtet is felvervén Mikes Boldizsárék, az olta ott nem voltak, Mádot felégették, azok szegények borokban is sok kárt vallottak. úgy remélljük csak ott is vágtak három izben le 300 németet és horvá-

tot; valahol száll, az áldott búzát aratja, s éjjel azzal tartja az lovát, kinn nem meri hálatni. Váraddá parancsoljátok meg, mivel mi oda feles rabot küldtünk, az ki ott nem kell, küldjék Szamosujvárra, hadd ássák az árkot. Az itt kinn való két plih ezüstöt vagy Toroczkai László, vagy Járai Mihály viszi be. Hagyd meg, édesem, Rákóczy György Prépostvárinak valami ingó-bingó marhái voltak azokban az jószágokban, melyekhez hozzányúltatok, az adorjáni asztagokon kivül, mindent megadjanak, mert az minket nem illet. Rácz Jánostól küldött levelünket noha 29. diere tanáltuk volt írni, de 30. Maji irtuk volt, s az nap is bocsátottuk volt el délest 3 órakor. Az szegény Rápóti, ki most fő szállásosztónk volt, ez estve hala meg, bizony valóban (*kimaradt : sajnáljuk*) mert jó szolga vala. Az svekusok, hogy jünnének, valóban hozzák az hirét, s ha ez az ellenség fel kezd az Liptón nyomakodni, el kell hinni, annak az hire izgatja elmenetelire; egyáltaljában ilyen expertus fegyverese nincs ennyi számú, császárnak; az pápista urak s asszonyok valóban semminek tartják az hitet, igazsággal tapasztaljuk, hereticis non est servanda fides. Az itt való kulcsos városok még eddig Kassán kivül is valóban becsülettel viselték magokat, noha Kassa alá ment maga az palatinus; mi úgy elmélkedünk, talám csak az madolyra (*igy*) akarná venni, de abban kedve nem telik; mi úgy gondolkodunk, Szerencsben is azért hagyott volna annyi keveset, Radván ki mi étekfogónk vala, azt hagyta ott az lovassal, de nagy félelemben vannak. Szerencstől 27. die Maji ment el, úgy irják, feles fegyverderekat, sisakot hagytak volna az táborhelyen; minden bizonynyal gyalogja nincs 3000, az is inexpertus; gyülést parancsolt volt hirdetni Ujvár, Zemlin, Ungvármegyének, de nem ment senki reá; most jó ungvármegyei nemes emberek vannak fogva, s hogy az Homonnai gyüjtött hadát felverték, azolta annál is inkább elrémült az nemesség, az ki velünk akar lenni, azok az Tiszán túl mennek. Bornemisza János 30 Maji temette el feleségét, ki után nem bánkódik, Bakos uram is örömest elkisérné Bornemiszát. Az török mind Budához, Egerhez valóban gyül. nehezen hiszszük, két felé ne kapjon ez állapatban. Kérlek édesem az búsúlásnak hagyj békét, mert annak bizony nincs ideje, írj gyakorta egészségtek

felől, legyetek jó vigyázatban, lakjatok most Deézsen, legyetek közel Szamosújvárhoz, kit éléssel jól megrakassatok. Esmég tudósitunk mindenekről. Adja az úr isten stb. Datum in castris Salamon positis die prima Junii, Anno 1644, reggel 4 1/2 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Hagyd meg azt is Rákóczy Györgynek, édesem, az egész székelységen vármegyén czirkáltassa fel, kik mentek haza, s valaki levelünket vagy Rákóczy Zsigmondét nem mutathatja, mind fogassa őköt s kit Görgényben, Dévában, Fogarasban, Ujvárban vitessen.

CCIV.

Az úr isten stb. 1644.
30. di(*e*) Maji irt leveledet, édesem, Basa 2. die praesentis junius
adta vala meg sat. Ugy vagyon édesem, volna miért búsúlnod, ha 4.
az mi vött fáradtságunk magunk privatomáért volna, de mivel az isten dicsőségéért, ez szegény haza szabadságáért vagyon, igen keresztyén módon és mértékletesen kell magadat viselned, kiválképen az istenre nézve, ki felől nem is gondolkodunk, gonoszakaróinkra nézve is nem mondhatok semmit édesem, irásod ellen, mert meg kell vallanunk, igaz érdemes látogatását viseljük az úr istennek, mert mi köztünk is feltanáltathatik az Acháb vétke s talán még több, s az mennyiben magamon tanáltatnék, tudja az isten, csak az ő nagy neve ne káromoltassék, gyarlóságom szerént mindent kész vagyok szenvedni, s tehetségem szerént mások közzűl is kikeresni és azt meg is orvosolni; az próba bizony mindnyáján rajtunk nagy, de ugyan igy szokta az úr isten az övéinek áldását adni. Mi édesem bizony jó reménységben vagyunk, az úr isten ezt is nem sokára igen jónkra adja, ezalatt mi is ő felségét engeszteljük, s könyörgésink által vonjuk naponként jobban jobban pártunkra, bizony nem hagy el ő felsége, édesem, biztatván az istennek igazságos itéletivel is magamat, ki ha az magáét meglátogatta is, de soha el nem hagyta, s híve ellenségiben is el nem szenvedte büntetetlen az gonoszságot; lehetetlen is, az isten ki ne keljen ez nemzet ellen büntetésre, kinél

az török s tatár sem cselekedtenek nagyobbakat és többeket; az beszédben mindenütt oltalmazom magamat, mert az úgy vagyon, édesem, az mint irod. Az hokmesteredet elvárjuk édesem, akarjuk is, hogy ő jű. Az gyalog kapitány ha*(lá)*la kár, mi nem tudjuk, kit állassunk helyiben, az fiát még tegnap elbocsátottuk; bár Mikola kijűne. Szakmárt éléssel Kún László uram rakatja, bizony dolog, ha az magyarországiak egyaránt fognák, csak az kivántatnék, de meghidd édesem, bizony itt az ember elszűkült, s bizonynyal merem irni, Zemlin vármegyében, Ungban, Ujvárban, Borsodban, sőt ezekben az vármegyékben igen kevés vallásunkon való nemes embert tanálnánk, az ki elhagyná jószágát az isten tiszteletiért, annál inkább életét elfogyatná azért, kiről sokat irhatnánk. Szakmár, Szabolcs vármegyék felültenek mellettünk, Sáros vármegye is becsülettel viselte még eddig magát, ezután valót az üdő mutatja meg. Több dolgokról elhittük, édesem, Rákóczi Gy. tudósitani fog mindenekről. Adja az úr isten stb. Datum in castris Puszta Körtvélyes positis, die 4. Junii Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

26. Maji irt leveledet is édesem az elmúlt estve 9 órakor vöttük vala, az úr isten édesem, mind bőjtöteket s mind könyörgéseteket vegye kegyelmes szemei eleiben és meghallgatván, nyújtsa áldását is mindnyájunkra; örömest érteném, édesem, formáját, kiről tudósits is mennél hamarébb. 5. Junii reggel 10 órakor.

Illésházi Gábor uram levele juta, becsülettel ir, categorice adott választ palatinusnak, míg él, nem akar mellőlünk elállani.

Külczím: Illustrissimae Principissae Susannae Lorántfi stb.

CCV.

1644. junius 4. Az úr isten stb.

Basától 30. die Maji irt leveledet mi 2 die praesentis vöttük vala el; az gyalog kapitány halála kár, kiváltképen az

mostani időre nézve; temetése legyen bár Fejérváratt, ha megengedi állapatja szegénynek. Az kopjákat elig várnánk, holott hiszem mindenkor elég fájoknak kellett volna lenni, azért érte légy, mennél többet küldhess, mert nagy szükségünk vagyon reájok, az kit elindították, azokat siettesd hozni; jó hogy anynyit hagytak késziteni. Az budai vezér számára való kocsit, lovakat s egyéb ajándékot hova hamarébb küldd ki, *itt kinn mi* elég *lovast tanálnánk,* de *hitetlenek, az prédáért* bizony *az istent is elárúlná; valami leszen kiküld(j) mennél hamarébb; ott benn az várakat* mindeneket ugyancsak *valóban megtakarjátok mindenféle éléssel böven, Váradot is, melylyel ne is késsetek,* de ezt is csak jó módjával cselekedjétek, *mindenik várban liszt legyen feles,* mert az igen kivántatik, *mi nem bánnánk, ha minden asztagink szemül, lisztül volnának az várakban, tartván az török csalárdságától, Szakmár takarásárúl Kun László uramnak irunk; az igaz magyar oly szük, mint az fekete hattyú.* Az hír hintegetőkben megfogass, sőt törvénynyel meg is büntess bennek, akárkit érj abban, de el ne szenvedjed. Bod Lukácsra leszen tekintetünk hüségéért; mindenikhez, valakik híven szolgálnak, bizony kegyelmességgel akarunk lenni. Keresztszeget, Almást s Egerest is mindjárt foglaltassátok el; Almásban rendel(j) egy jó, igaz, hű zálogos embert, jó gyalog is legyen benne, de kiknek hűségekben is megnyukhassunk. Palatinus tegnap ment Kassa alá, igen nagy bizodalommal vagyunk, szégyen vallva megyen el onnét. Ultima Maji küldte volt 3000 válogatott hadát 150 szekérrel, 300 muskatérossal, 500 dragonynyal élésért Ujhelyre s ide Toronyakra; Pozsonyi Szász János Nagy Györgygyel Ujhelyben akkor hánynak volt kótyavetyét, ittak, dorbézoltak, csak véletlen tanálta őköt, az katonákban 12 esett el, paraszt embert 7 vágtak le, lovat talám nyertek 40 valót el, az futó katonákat Borsiban hajtván egy részét, azt vinni kezdették, az mely egynehány székely gyalog benne volt, elfogván, parol hitre adták volt meg, de nem állották meg; 5 szegény paraszt embert öltek ott is meg, de ellenben német több veszett annál el; 3 hordó bor kárt töttek az magunkéban, s az mi kész búzát, lisztet tanáltak, abrakot szegény emberekével együtt elvitték Ujhelyböl is; az

is volt szándékok, hogy ott múlassanak, de megértvén, ho ide jőnénk, azon nap szerdán általmentek az Hernádon; l zony dolog, ha minket meg nem tartóztatnak vala az taná urak s Bornemisza uramék, kedden mi idején ott akartu lenni az egész táborral együtt, s azt bizony isten kezünkb adta volna. Az barátok klastromát Ujhelyben felverték, se mi tekintet nem volt reájok; tegnap ment Kassa alá, de reá fog tanálni, valóban emberül viselik magokat még edd Eperjest is, az szerént Bártfám is; *minket lengyel(lel) ije tenek,* úgy hogy *Csáki István Erdélyre akarna menni 20 ez kozákkal,* melyet mi nem hihetünk csak az vezérnek most irt leve(*lé*)re nézve is, kinek igy (*ím*) mását küldtük, mind által igen vigyázzatok s Deézsen lakjatok, *Ujvárat az többi k zött valóban megtakarjátok, Görgényt az* szerént, minden m*nitio bennek elég legyen,* pattantyust is vitessetek mindenikb Váradról. Mi válasz töttünk az portai fővezérnek s budai v zérnek, mind mását küldtük, annak is, mi választ tött pala nus minapi levelünkre. Ibráni uramék immár az Harangod vadnak, de úgy reméljük, az Boldva s Hernád közzé menn mivel oda parancsoltuk. Holnap Huszár uram is elmegy Kassa felé 2000 lóval, Ibráni uram is túl másfelől rajta szen az ellenségen, innét mi is. Jó volt volna megirnod, men nyi székely lovast s vármegyebelit küldtél ki, tudtuk vol számát; az kopjákat éjjel nappal küldjed és készittessed, lette nagy szükségünk vagyon reájok. Az portára szóló le lünket éjjel nappal küldd meg bizonyos és hiteles embert minket mindenekről voltaképen tudósits. Ird meg, Rácz Ján és Virág Káspár mikor ment haza, az mely 600 avagy 700 puskás székely gyalog parancsoltunk, annak elküldésével késedelmezzél, az kiket innét haza bocsátottunk, azokat fe ver szerzésre reá erőltessétek, lám mi is szép segitséggel v tunk nekik; az kiket Borsiban rendeltünk volt, azok ott n gokat emberül viselték egy ideig, de az Szerencsben val ebül. Az kopjákat éjjel nappal küldjed s csináltasd. Adja ten stb. Datum in castris positis Puszta-Körtvélyes, 1644, 4. Junii.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Maurer Mihálynak mi azt parancsoltuk, az mit parancsoltok, azt vigye végben, kit a portai fővezérnek irt levelünkből eszetekben vehettetek, mit kellene végben vinni; másikat azt kellene: küldenének az lengyel királyhoz, respublicához egy csauzt, ki által illendő becsülettel császár intené meg, sem Erdély sem mi ellenünk senkinek segitséget se ne adnának, se másoknak fogadni s kihozni ne engednék. Az csauznak erre kellene jőni, mivel úgy halljuk, az temetés után is az király nem mindjárt akarna elmenni Krakkóból. Talám Maurer Mihálynak is jó volna érteni azt, az mit irtunk mind az portai fővezérnek s az budainak is, sőt meg is irni: az budai vezér küldi meg, avagy ha nektek is tetszenék, im törökül is megküldtük, László deákkal szépen leiratván atlaczban varratván s magad pecsétivel spanyor viaszszal bepecsételvén, mivel azt nem igen nézik, küldenéd úgy be, Maurernek adnák be, ki tudja Buda felől vagy késön fogják kivinni, avagy nem is. Dévát, Fogarast igen megrakjátok éléssel derekasan, Kővárra is gondotok legyen; Kassai urammal mindeneket communikáld.

27. Maji irt leveledet is az elmúlt estve 9 órakor hozta vala meg az öcséd szolgája, *az mi hátraszállásunknak sok okai* voltak, melylyel nem is ártottunk az mint már erről tudósitottunk; mi azt sem csudáljuk, *az pápistáknak akármi is oly hamar hírekké leszen,* de várják el csak, bizony jó volna neked is ha kit rajta kaphatnál, mások példájá(*ra*) megbüntetnél bennek. Kassa kiválképen s az több városok is még eddig becsülettel viselték magokat; *menynyit indítottál az székelységben,* értjük, *eléggé csudálkozunk rajta,* menynyin vadnak, *mikor szabadság kell nekik.* Értvén azért már ezt, hétben kelve *az velünk valókban visszabocsátunk;* az vármegyéket is most mustráljuk, három vagy négy nap alatt végben megyen azokban is bebocsátunk; az úr isten mindentül oltalmazzon benneteket, de mivel mi is nem messze vagyunk, *segíthe(t)nénk* mindjárt; *az mely hírt Betlen István uram* ír, azt az szerént másunnan is irják, noha nem gondolhatnánk, mindazáltal igen szükség vigyáznotok. Maurer Mihálynak választ irtunk. Az anyádat intsed, ne búsúljon, bizony az úr isten el nem hágy minket, ha próbál is ő felsége; az mint feljebb is iránk, *az*

várakat mindeniket ugyancsak bőven *megrakasd éléssel; az mely katonákat fogadtok, vagy sok vagy kevés, ne késsél ki*küldeni, az kopjákat is. Legyetek jó vigyázatban. 5. Junii, reggel 10 órakor.

Mivel már gyalog kapitányt kellene állatnunk, *beszélj az anyáddal* s Kassai urammal, ki tetszenék, *vallásunkon valót mi nem tanálunk, szegény Kapronczai nincs, Barcsai Ákos ifjú* s fel lát, *Huszár Péter kedvetlen,* nincsen is derekas *itileti, unitarius* Jármi, *Szentpáli vagyon, pápistát mi* bizony senkit nem ismerünk *Torma Péternél egyebet, az ki ha* mind végik *magát (igy) soha többet nem* kivánhatnánk senkitől, de minden botnak az végén az fej. *Balon Péter teljességgel el*alkalmatlanúlt, s majd eszében is s memoriájában is megkezdett fogyatkozni, mi pedig a nélkül nem lehetünk csak kevés ideig is. *Az svekusoknak* mi bizonyos *hírét nem halljuk.* Az budai vezér fő kapucsi passával ma leszünk szemben, ajándékkal jütt úgy tudjuk hozzánk.

Külczim: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

Kivül, (ifj. Rákóczy Gy. kezével): Basa in Lónya, die 8. Junii 1644, estve 8 órakor.

(A dűlt betükkel szedettek titkos irással.)

CCVI.

1644. junius 10.

Az úr isten stb.

3. die praesentis mensis irt leveledet édesem 6. die vöttem vala el; Kassa alatt mint járt, Rákóczy György meg fogja jelenteni, édesem. Az portára vitt pénzt elhittük Maurerék kordéra be nem adják; az több aranyat is megválasztasd édesem, az abrugbányaiak közül az ki az napra meg nem adta az aranyat, az büntetést megvétesd rajta édesem engedelem nélkül, mert igen czigány emberek azok. Az pénzről mind Ibráni és Petneházinéval végezek. Én bizony édesem istenemért, hazámért semmimet nem akarom kimílni, igazságot irok édesem, minden rendbeli fizetett népnek 6 hétre kijár fizetése, de ez úgy elvetemedett, ha minden héten fizetnének is neki s nem prédál-

hatna, semmi volna; hiveinkhez is nem voltunk feledékenyek. Kocsisokat itt nem tanálni édesem; ide ki jó idő jár édesem, minden bőven leszen; az Örményesen való kárt isten akarta, csak az úr isten nagyobbtúl őrizzen, ezt még elszenvedhetjük. Az kénesőt meg kell gyüjteni édesem, az szekeres lovakat elvárjuk; most éd(*es*)em Fejérváratt is lakhattok, jól cselekedted, hogy úgy jöttél Gyalú felé. Az mely paripákat hoztak, nem jók; Forgács Zsigmond is tegnapelőtt égettette meg Upportot 10 asztagunkkal, de bizony kölcsönt ád érette, várja el csak, igen felfuvalkodott állapattal vagyon. Az hokmestered édesem tegnapelőtt juta hozzánk, s mivel Betlen Ferencz uramat Haller urammal Krakkóban kelle küldenünk, egy kevéssé mellőlünk el nem bocsátjuk. Adja az úr isten stb. Datum in castris Paczin positis, 10. die Junii, Anno 1644, délest 11 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

CCVII.

Az úr isten stb. 1644.

3. die praesentis irt leveledet mi 6. die szinte vocsora junius felett vöttük vala. el Akarnánk az vezér számára küldendő 10. ki (?) s egyéb kiérkeznék. Az budai vezér valóban ajánlja magát; Maurer Mihálytúl Horvát István 23, die Maji indúlván el, tegnap jutott vala ide szinte ebéd felett, *az fő vezértül semmi levelet nem hozott*, az mint mondja, *annak ott igen kevés autoritása* vagyon, *rút confusioval s gyakor változással* vadnak, mindent *az császár anyja és az siliktar s hocsa* igazgat, inkább attól valóban *prohibealt Zöldfikár, meg ne békéljek, Musa passát vártatják* Maurer Mihályékkal. Az mint nekünk irják, *ez mostani budai vezér is hazug híreket ír* az *portára*, mi úgy veszszük eszünkben, örömest azt *akarnák látni, ha meg vis akki* (*titkos iráisal:* ygk assg) *nyerne,* könnyü azt is felérnünk, *mire való volna, de csak az úr isten hozná el az svekusokot, bár ne adnának segitséget.* Röti Istvánt készen tar-

tsad. ötet kell beküldeni az kapikihaságra; elhittük mi is azt, ha hozzánk fognának *közelgetni az svekusok,* bizony *lengyel uram lesütné az fejét, az török is hivatlan is jüne,* egyáltaljában ugyan *nagy iyyekezeti volna az töröknek Magyarországra, de az mostani köztök* való *alkalmatlan állapatok akadályt* tesznek nekik. Az temesvári passa számára is kell kocsit készíttetned, s lovasokat annyit, menynyivel Máriási uramat oda küldtük vala. Nem viszen minket arra palatinus uam, kiben hitünket hazánk szabadságát s becsületünket megbántanánk, harakszik s fenyeget eleget, de isten ő felsége gondunkat viseli; úgy tapasztaljuk, kevés tekintet vagyon előtte hazájára s nemzetére, annak szabadságára. Az fizetett katonákat küldd ki jó módjával minél hamarébb, az kopjáknak még hirét sem halljuk igen akarnánk penig, ha elérkeznének vele, többeket is csináltass s küldj ki mind vasastól. Itt bizony *pápistának kevésnek tetszik az mi hadakozásunk,* de meg kell lenni, él isten felettünk, bizony *az büntetést idejében* (*igy*). Palatinus uram nagy practikájával istennek hála, nem sokat vihetett ellenünk végben, ezután is azon jó úr isten vagyon s marad velünk. Az mely két paripát kihoztak, azok semmire nem jók, valaki vötte, de nincs köszönet benne. Nem reméljük, hogy Lupul vött paripáidat ki ne engedné hozni. Az budai vezérnek talám elsőben csak köszöntő levelet kellene irnod, s azután való magaviselése tanítana meg bennünket, kellene-e, nem-e, s mi formán látogatnod. Az pénznek bevitele már meglött, immár csak *ott benn ne adnák csak kordéra be.* Palatinus maga viseléséről érthetsz Kassai uramnak irt levelünkből, már egyszer Kassa alatt alkalmas kárt vallott palatinus uram. Csudálatos gondviselése az úr istennek, mindenkor tiz annyi is vész az oda valókban el, mintsem innét. Az mirül Maurernek irtál, jól vagyon; az leveleknek beküldését az mint rendeltétek, jól vagyon. Az Tisza mindenütt mienk; vigyázásban lennetek szükséges; jó volna mennél hamarébb *Máté vajdától végére menned, az portáról miröl és mit parancsoltanak neki,* mivel azt irja Maurer Mihály, hogy *parancsoltak.* Ide által az Tiszán istennek hála még eddig sem hideg, sem jégeső kárt nem tött, igen sáros idö jár. Istennek hála, mostanában Fejérvárra is tekinthettek látóúl. *Az várakat mindenütt bü-*

ven megrakjátok éléssel, Dévát Ujvárat is. Az mint ma reggel 9 órakor hozá Sadari uram, Huszár uramék ma Kassa alatt lesznek, valamit tehetnek az ellenség ellen, el nem fogják múlatni. Mi türhető egészséggel birunk, holnap Patakra tekintünk. Adja isten stb. Datum in castris Kövesd positis, 10. die Junii 1644.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R, György m. p.

Ha tetszik, az Rőti uram levelének mását küldhetitek Maurer Mihálynak.

(A dült betükkel szedettek titkos irással.)

CCVIII.

Rákóczy Zs. anyjának. Patak 1644 Jun. 10. Tudatja, hogy az ellenség Kassától nincs messze, most is igen rajta kezdett volt lenni elsöben, de nagy kárral ment el alóla. Igazán emberül viselik magokat az kassaiak.

CCIX.

Az úr isten stb.

Elhittük mind Basátúl 6. die és 10. die Kemecsitől küldött levelünket eddig elvöttétek, s parancsolatunk szerint is cselekedtetek. Mi most is irhatjuk, istennek hála türhető egészségben vagyunk, bizony naprúl napra épülünk, s az ellenség mindennap fogy, ki döggel ki éhséggel, s ki fegyver miatt, sója nincs, kenyere szükön, marhájának való elégség már Kassa táján csak 5 s 6 nap alatt is elfogy, az bornak itczéje köztök 10 császár garasán jár és az egy talléron 3 budai itcze bort vehetnek; az parasztság is valahol kaphatja, mindenütt rajta vagyon, Bakos uramék is az elmúlt csötörtökön Szendrőnél tanálván az haza menő filekiekben, szerencsiekben ugyan felesen, kik sok marhát s prédát visznek volt, felverték s elnyerték tőlök. Már annyira elszökött palatinus mellől az magyarság, bizonynyal tudósitanak, 500

(margin: 1644. junius 13.)

több nem volna, az is naponként fogy, szökik Kassához, kétségben estek. Fejér Káspár tegnap juta onnét, szemmel látott és füllel hallottat beszél, az békességet sohajtják, oda fel harczok volt s megverték őköt. Csáki László, Kéri Jánost (*igy*) postán jüttek alá, s talám Kéri János ide is fog hozzánk jüni; az Hernádon minden hidakat az ellenség elégetett az ladányin kivül, de azt is megháuyta. Az fegyveresnek lova vész, turósodik, már lovának az áldott őszi vetést kaszálja s azzal tartja; éjjel nappal strázsál, magát besánczolta Muslakánál, kassaiak reá csatáznak, 3. die praesentis látván Gécz az lövő szerszámokkal tött károkat s egy derék embernek is közzülök elesését, mind lovast, gyalogot búsúltában ostromnak akarta vinni, de palatinus nagy bajjal verte el róla, kit ha cselekedett volna, bizonynyal hisszük, alkalmas részét ott hagyta volna hadának. Azolta ellenünk semmi derakast nem próbáltak, az békességet 3 hét alatt kivánja Pukham uram hogy végben menne, nyilván sürgetik hátúl őköt. Rőti uramnak s Kassa városának mit irogatott palatinus uram, im in specie beküldtük, ha arányzatok valami hasznot benne, az portára is kiküldhetitek; nekünk mit irjon palatinus uram Fejér Káspártól, im mását küldtük assecuratoriájával együtt; hisszük az úr istent, rövid nap szégyent fog vallani. Sáros vármegye és Eperjes városa is tegnap küldött vala hozzánk, még eddig magokat becsülettel viselték, ezután valóra is igérik magokat, kit üdővel fogunk jobban megtapasztalni. Az kassaiak bizonynyal jól viselik magokat; értvén Bornemisza Ferencznek Tokajból praktikálkodását, megfogatjuk s Váraddá is küldjük, kire igen nagy vigyázásnak is kell lenni. Ujvármegye most engeszteletett, azok meg vissza hajolnak; az putnokiak, szendreiek esmég pusztán akarják hagyni az helyet meg az várat is, sokan most veszik eszekben, roszúl cselekedtenek. Forgács Sigmond maga égette fel Upport 10 asztagunkkal együtt, de ha lehet, bizony kölcsönt ad érte. Csáki László semmi lövő szerszámot nem hozott, bódúlt állapattal vannak, az kopják felől semmit nem hallunk, Kapitány Boldizsárék elérkeztenek s tegnapelőtt küldtük vala Szerencs megvételére őköt, Kemény János uramat is 2000 emberrel, vigyázzon reájok; ha palatinus uram megsegitné őköt, lövő szerszámot is

küldtünk volt Tokajból 3, elsőben kináltuk kegyelmességünkkel őket, de azt nem nem vevén, ostromra mentek s megvötték tölölö (igy), menynyi német s horvát lehetett benne, számát még bizonyoson nem tudjuk, de elevenen kevés maradt meg bennek; Radványt, ki ott benn udvarunkban szolgála, elevenen hagyták meg, ki most nagygyőri hadnagy volt; az puskások s 100 lovas, kék gyalogink csak becsülettel viselték magokat, az mieinkben 2 avagy három ha holt meg, sebesek vannak, de meggyógyúlnak. Jó és feles paripákat nyertek; Kékedire is az parasztság közül rea menvén, holott 12 német örző volt, az udvarházat megvötték, az mi köntöse volt Kékedi Balázsnak, feleségének, nagy részét otthon tanálván elprédálták, az németben is megöltek; Nádason is az malmot besánczolták, az segiti őköt igen, mivel ott volt 16 asztag, de 3½ felégettenek az mieink az elmúlt pénteken benne, az malomhoz nem férhettek, de Kemény János uram pattantyúst granatokkal egyéb tüzeszközökkel küldvén, úgy reméll jük ha módja leszen ő kegyelmének benne, felgyújtatja azt is. Mintegy 200 muskatérost tartottanak ott, ha tegnap előtt, vagy tegnap el nem vitték. Gécz és palatinus uram között nincs jó egyesség, öszve is háborodtak volt szóval. Ezen héten esmég palatinus uramhoz követink mennek kivánságára, de elhittük derekast nem fognak végezni, mert ő azt kivánja, valami kezünknél vagyon azt remittálnánk s úgy azután az erdélyi birodalomból tractálnánk, s mi azt csak nem akarjuk cselekedni, kiválképen, hogy azt kibocsássuk kezünkből, az kit birunk. Olyant is értünk, se éltünkik, se annál tovább mi nem birnánk az 7 vármegyét, ha szinte contentationknak kellene lenni is másból, de mi erre sem akarunk lépni, az mi kivánságunk az fog lenni, hova hamarébb ő felsége hirdetne gyűlést, és mivel az evangelicus statusnak vagyon ugyan elég statutoma, de liberum exercitium is religionis dein de templis nincsen s az ki violálná s háborgatná vagy occupálná az evangelicusok templomit s szabados exercitiomit, nincsen poena arról is, az mint az evangelicus status contentus lehet, vennénk igazitásban, és lenne erős poenája is az ki azt háborgatná. 2. Erdélynek s nekünk is sok bántódásinkat complanálnánk, és lenne országúl satisfactionk s ugyan acticulusban lenne irva azok ellen való poena, az ki az ellen vé-

tene, és egész Magyarország lenne köteles annak megtartására. 3. Az magunk contentatioja is lenne meg, az kiben Lónyai uram nehezebbet nem lát annál, hogy az gyülések, az kit mi birunk, mi állapatban maradjon és az hét vármegyének kezünknél létele éltünkkel is. Erről beszél(j) Kassai urammal is s tetszését ő kegyelme irná meg minél hamarébb. Az bécsi pacificatio Kassai uramnál volt, küldd ki mennél hamarébb. Az leveles ládában keresd fel az 1638 esztendőbeli gyülésen lött actákat kiben az országnak minden gravaminái benne vannak s küldd ki éjjel nappal, jó bátorsággal. Az anyádnak mi most nem irhattunk, megmondhatod, istennek hála egészségben vagyunk s jó állapatban, istennek hála. Adja isten stb. Datum in arce Sárospatak 13. die Junii 1644, reggel 10 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

CCX.

1644. junius 13. Eletemig való engedelmes alázatos szolgálatomat sat. Tegnapelőtt estve urunk ő nagysága Kemény János uramat elbocsátván, tegnap Szerencs alá ment ő kegyelme, hogy oda érkezett igen hamar Szerencset megvették, az benne hagyott palatinus uram kapitányát Radvánit ki nagyságtok szolgái is volt, elevenen hozzák hatod magával, az többit levágták. Isten kegyelmességébül ugyan foddogál az ellenség, csak ez elmúlt héten is többet fogyattak el imitt is amott is három száznál, mi közülünk tiz sem esett el. Az ellenség tábora Kassához fél mélyföldön vagyon, az mint halljuk igen meghunatkoztak az németek, élések is igen szük, mivel az táborbúl ha kijünek az paraszt emberek is igen vesztik őket. Isten ő felsége engedje nagyságod felől hallhassunk minden örvendetes hireket. Patakon 13. Junii 1644.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája mig él
Rákóczy Sigmond m. p.

Külczim: Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorántfy Dei Gratia sat.

CCXI.

Az úr isten stb. 1644.

Jancsó 14. die praesentis mensis adta vala 10. die irt junius leveledet, édesem. Nekem bizony, édesem, minden vigasztalásom 17.
s bizodalmam az úr istenben vagyon, s meg sem gondolom, hogy ő felsége megfogyatkoztasson minket az ő felségében vetett bizodalmunkban és reménységünkben. Az mostani próbálását is ő felségének mi bizony, édesem, jónak tartom sok okokra nézve, s tapasztalva látom, nyereségnek tartják sokak ha hitivel mást megcsalhat, mint ezt sok mostani példák megmutatják; el is hittem édesem, az úr isten bizony rövid nap ez hamis hitü embereknek magok kárával fizet meg nekik. Azon is legyünk minden tehetségünkkel édesem, az úr istennek velünk közlött áldásiért, gondviseléseért háladók legyünk. Az budai vezérnek való kocsit, egymást kiküldeni ne késsetek édesem. Szerencset az ellenség meg nem vötte volna, s el is ment volna alóla, de az magunk udvarbirája (kit hétbe kelve ugyan Szerencsen az kapú fájára akasztanak fel törvénynyel) az árvákéval kimentenek, se muskatért, annál inkább taraczkot nem lővén hozzá, megadták az árulók, kit ez elmúlt vasárnap menynyi keresztyén véröntással ejtett ki palatinus uram, megirtuk édesem Rákóczy Györgynek. Szánjuk az szegény benne megölt vallásunkon való pápai, preszpémi (*veszprémi*) nagy győri válogatott vitézeket, kiket talám ugyan szánszándékkal rendeltek volt oda. Borsinál bizony édesem, szegényebbnek mondhatjuk Szerencset, mert Borsit noha hitre adták meg, de addig jó németek hullottanak el s egy kevés élésnek elvitele és öt szegény embernek megölése nélkül jobban maradt, az házakban semmi kár nem lött, az méhes kertnek egy darabjának megégésénél egyéb. Forgács Zsigmond több kárt tött, mert Upport 10 asztaggal megégette, arra való boszújában, hogy Garant ott levő egynehány asztagival valami lator zsákmányosok megtanálták volt égetni, kikben már meg is fogattunk s törvényszerént akartuk exequáltatni; eddig kölcsönt adhattunk volna, de az szegénységet szántuk. Szent-

mártonban, Pacsán voltak jó asztagi, most azt cséplik s hordják ide s Tokajban. Gyalog kapitánynak Balog Lászlót állat juk, udvari vicekapitánynak, ha reá birhatjuk, Bánfi Györ gyöt. Palatinusnak immár megirtuk, irással nem akarunk fe leselni. Az portuson elég só volna, csak vennék jól. Ide is sol cső jára, de már szárazra fordúla, ide által jégeső nem járt de az hol az német elment, ott is nem aratnak sok helyen mert learatta az áldott búzát, az lovát azzal tartotta, s tartj most is. Ujváratt bár több liszt és búza legyen édesem. Isten nek hála ide is jó mezei életek vannak, az szőlő is termet volna, de nem munkálkodhatnak benne. Ha ott nem kívánta tik Barcsai Ákos uram, kijühetne az 1000 lovassal, kinek bá ő lenne kapitánya. Az kénesőt édesem, csak meg kell gyűjten szállittassátok mind Ujvárban, legyen ott. Adja az úr iste stb. Datum Sáros-Patak, die 17. Junii, Anno 1644, regge 8 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

CCXII.

1644. Az úr isten stb.
junius Jancsó az anyád szolgája 10. die praesentis irt leveled
17. 14. die adta vala meg ebéd előtt; palatinus uram mégis Musk kánál hever, csatázik az kassaiakkal, kik még eddig becsület tel viselték magokat. Ha az úr isten szerencsés útat engeden Kemény János és Huszár Mátyás uraméknak, ma megviradti 4000 emberrel Kassánál kell lenniek, s ha az szükség kivánja bizonyos számú lovassal együtt ott is kell maradni egyiknek kegyelmeknek; Eperjesre is Szuhai Mátyásnak kell menn (ki most is magát becsülettel viseli) 400 jó lovassal, ugya fizetett katonákkal. Pukham is felment az táborból, igen pos tán hivatta császár, az portára akarják küldeni, kinek oka a svekusok jövetele, s az ő felsége Haczfelddel való hadána megverése, kiről irtunk Maurer Mihálynak, azért éjje nappal küldd levelünket; ilyen roszúl levén állapotjo

itt is még Kassa alatt nem succedalván nekik reménységek szerint az dolog, talám mennek az porta némely kivánságira s az summát is talám beviszik (noha kétséggel hiszszük), de bizony soha meg nem állják; arról kellene Maurert informalnotok, ha szinte minden pénzt bevinnének is, egyébre is hajlanának az porta kivánságira, ne sietne az porta, mivel im jünek az svekusok is, ők is be fognak küldeni, azután is hiszem kezében lenne az portának, melyik jóakaratját akarja venni, noha míg Pukham bemegyen, beletelik addig 2 holnap, ha több nem is; erről mi Maurernek nem irtunk, hanem ti irjátok meg. Szentpáli Istvánnak is tegnap hozák levelét, ott volt Gyulai István is, s mivel elhittük, voltaképen tudósitott mindenekről, mi arról nem irunk. Az szegény gyalog kapitány temetésének ott kellett lenni, az hol becsületesebben esett; az kopjáknak hirét sem halljuk, az ki felette igen igen kivántatnék; az kocsit is elvárjuk; az fogadott katonák már itt kinn is volnának. Ne késsél az 500 jó székely gyaloggal minél hamarébb kiküldeni; most kellene derekasan az ellenségen rajta lennünk; az kik az törököt levágták. felkerestesd s elüttesd érte az fejét; az váraknak éléssel való megrakását ugyan caute kell cselekednetek, *az török csalárdságára is* valóban kell vigyáznotok; az mely székelyeket bebocsátunk, hétben kelve kiindúlnak, lesznek 1000 lóval, gyalog is ment már haza 300 avagy 400. Istenek hála, mi most inkább előmegyünk, mintsem hátra szállanánk; Szakmárra Kún László uram gondot visel Ujvárban két avagy 3 annyi is legyen, az mennyi most vagyon, kiválképen liszt, száraz molmok jók legyenek, kivel csak kézzel is őrölhessenek; az szerént Déván, Görgényben s Fogarast, Kővárban elég legyen. munitioval is mindenik várat jól megrakassad. Lengyelország felől mi sem hallunk most is semmi ártalmast. Az hamis hir hordozókban meg kell büntetni, az fundálót is vasban kellene veretned, tanulna más is róla. Székely Boldizsárt visszabocsátjuk; az Csákiak jószágának elfoglalásában egy órát se múlass. Palatinus uram valamit akar, de az kassaiak meghajlásának csak tegnapot s ma hagyta, de azt remélljük, sok két napnak kell annak elmúlni, míg azt végben viszi. Az újhelyi invasioban katona 15 feljebb nem veszett, lovokban vallottak több kárt, *Máté vajda* s *ti is*

igen vigyázzatok az török igyekezetire, czigányságára, minden felé valóban vigyázz. Hogy az budai vezér jóakarónk legyen valóban érte vagyunk; mi sem elmélkedtünk úgy, hogy az úr isten elhagyna, ha próbál is ő felsége. *Gyalog kapitánynak Palog Lászlót, Bánfi Györgyöt udvari vice kapitánynak állatjuk,* s valóban emberül viselte eddig magát. Az mely szász papok confirmatiot kivánnak, küldjék ki az neveket, s hova valók lesznek, s megküldik innét. Nem kell az rosz embereket megfogatni, csak fel kell irni, leszen annak poenája. Kamuti László is beszökött, ott is fel kell irni, az sem Kamuti István, Maurer Mihályéknak ez is jó ratiójok lehetne, ne hinne az porta az németnek, mert lám mind eddig sem küldte be követét, valamig az svekusoknak jövetelét nem hallotta, s ott fenn Réz hadát meg nem verte, . . . is az menynyit még akart vinni, végben nem vihette, az 7 vármegyét is még eddig meg nem hajthatta, lankadni kezdvén azért itt alatt is erejében, s oda fel is győzedelmes ellensége nagy erővel jüvén reája, az maga rosz állapotja s erejében való fogyatkozása, s az kételenség viszi reá, de ez is csak czigányság, akarván egynehány számú pénzzel mézes madzagot vonni által hatalmas császár száján. Csak az tavasztól fogva is tapasztalhatta azt az porta, menynyi hazugsággal vontatták meg egy napról másra az követnek beküldését, már szinte az körmökre égvén az dolog, úgy akarnak cselekedni, valamint s ha bekötheti az porta szemét; bizony dupláson meg fogja ő nem sokára azt az kevés pénzt megvenni; nem csak 200000 forintot érne az 7 vármegye Erdélyhez tartaná az hűséget. Ezeket s több efféléket Kassai uramnak egy értelemből megirhattok Maurer Mihálynak. Lónyai és Serédi uramékat mivel bocsátottuk az palatinushoz, im mását küldtük, mi nem reméljük hogy megalkhassunk, mindazáltal Erdély országa részéről mit kellene végeznünk, mind egyből s másból censuráját Kassai uram irja meg, tudja jól ő kegyelme, az országnak, kiválképen az partiumbeli híveinknek miből volt bántódása, tudja Ladányi is, micsoda gravaminákkal küldték volt, megvagyon ott az conservatoriumban az vármegyék pecséte alatt irva, kerestesd fel küldd be azt is, azon kivül is ha mi volna, irjátok meg, az mi időnkbeli császár diplomáinak is, az melyeknek Kassai uram

mását szükségesbnek látja, küldjétek ki mennél hamarébb. Az kopjákkal 16 érkeztek el, de ugyan felest csináltass, mert igen kivántatik, vasastúl legyenek, mert vas nélkül nem hasznos, az lovasok se múlassanak, valami leszen jőjenek el jó módjával; nekünk gyakorta ir(j) mindenekről. Most Kemény János és Huszár uramék Kassa felé vadnak, ha az úr isten ő kegyelmeknek szerencsés menetelt szolgáltatott, most Kassán vannak, Eperjessé is onnét bocsátanak. Szász János is tegnap juta haza, 15 bocsátotta el palatinus, contra jus militare is megesküdtette, hogy császárnak ellensége nem leszen; bizonynyal mondja, éheznek fogynak s félnek szertelen, nagy strázsálást tesznek mind éjjel nappal, ez héten talám 3 helyre is küldte volt hadait, az szegény paraszt emberekre is Menczenzéff felé kik feltámadtak; talám csak estvéig is hallunk bizonyost, s értéstekre adjuk. Most istennek hála az innét való részről Fejérvárott is ellakhattok. Adja isten stb. Sárospatak 17. die Junii 1644, reggel 6 óra után.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külön lapon az levélbe téve: Az rabok között Pukhamnak egy trombitása vagyon német, más trombitás is német fiú, de Forgács Sigmondot szolgálta, ezeket eresztesd ki az rabok közül, s ezen kivül is vadnak alkalmas rendek, ezeket is válogattasd ki s ne tétessenek ezekkel oly vastag munkákat mint az többivel, el is osztasd az várakban az hol építenek, Szamosujvárban, Dévában, Fogarasban, Görgénybeu alkalmas segitséggel lehetnek az építés körül.

(A dőlt betűvel szedettek titkos írással.)

CCXIII.

Az úr isten stb. 1644.

14. die praesentis mensis irt leveledet az elmúlt estve 9 junius órakor vöttük vala el. Az budai vezér számára való kocsival 19. jókor fognak érkezni. Ide kopját az elmúlt csötörtökön csak 2400 és 1000 kopjavasat hoztak, de ha két enynyi volna is, nem volna sok; *az porta magaviselése* nem csuda, *mert már ő lenne az megrögzött, jó volna igen ha az portán kondéra ki*

nem adnák az pénzt, mert az úr isten áldásából már itt kinn jól vagyon az állapat, mert palatinus uram és az német generał Gécz látván, hogy se tűzzel, fegyverrel, fenyegetéssel, irogatással, kártétellel, egy szó semmivel az kassaiakat magához nem hajthatja, sőt ellenben dicséretes magokviselését látván, kik csak 16. praesentis három sánczára kiütvén, s ketteit felégetvén, harmadikot is bárcsak félóra alatt ne segitette volna 3 taraczkkal, övék lett volna. 17. die Muslakot felégetvén táborával, kete-putájával sánczából ugyan éjjel menvén kilövő szerszámit azt is elégetvén, hányván, az kassai sóhegyen, az kit Királyhegynek hinak, hatalmas erős árkos útakon ment Tihanyhoz (*Téhna*), ott megszállván, 18. diesre virradóra onnét is megindúlván Eperjes felé, felgyújtván az falút, pap rosz malmát, Szent Istvánt, arra Abos felé takarodott, rajta kapdosván mind az kassaiak Kemény János urammal; Ibráni uraméknak is utánok kellett menni, mert volt hirekkel, el akar menni s mi is megparancsoltuk volt még ezelőtt 4 nappal, feljebb szálljanak; Eperjest igen tentálta s mint afféle városi emberek, szót is adtak volt nekik azalatt, mi tőlünk is segítséget kívántak, kit Kemény János uramék Gyulai Ferenczczel még tegnap virradttal elküldtek, ha bebocsátják, azokat sem féltjük; Kassárúl másunnét is úgy tudósitanak, ha nem obtineálhatja, Szepesre megyen s azon fel, majd mind egy nyomon beszéllik az rabok, hogy el kell menniek, mert császár hívatja, ellenségi közelgetnek Bécs felé, úgy reméljük, csak holnapik is értünk mind Eperjes s az ellenség felől; azt az úr isten bizony már is anynyira megszégyenitette, hogy tudja az úr isten, 25 s 32 vitézünk 40, 50 s 60 megver bennek; valahol reá akadnak, övék az győzedelem, s csudálkozásra méltó, mely kevesen esnek közzűlők miattok még csak sebben is. Immár várunk Kemény János uraméktól, mi is isten áldásából jó dispositióval, vigyázással az ellenség után indúlunk s csak haladja meg Eperjest, mindjárt convocáljuk az 13 vármegyét, s az lengyel királyhoz követet expediáltatunk velek; az katonák kevés voltán csudálkoznunk nem kellett volna, azoknak is tégedet bíztatni, mi úgy veszszük eszünkben, csak tartották magokat; az mi leszen küldd ki, csak legyenek ugyan jól; immár bárcsak 500 lehetett volna, ne félne bár oly igen az németlűl,

mert azok is bizony nem oroszlánok; az paripák nem jók. Az vajdára igen vigyáztass. Tudtuk Gyulai István leveleddel Budán volt, mert megirta vala Szentpáli István. Az Maurer Mihálynak szóló levelünket éjjel nappal küldd meg; itt jó kövér idők járnak. Az székely gyalogok fegyveresek legyenek, bár csak 500 legyen, csak legyen jó, s fegyveresen Tokaj felé jüjjenek. Istennek hála, most is tűrhető egészséggel birunk; adja isten stb. Datum Sárospatak, die 19. Junii 1644, reggel (*a szám kihagyva*) órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Minthogy palatinus nekünk irt leveleit kinyomtattatta, de az mi válaszunkat nem, kit ím beküldtünk, azért minden reá való feleletünket keresd fel, s Kassai urammal communikálván, nyomtassátok mindenik után, ha melyiket fel nem tanálnák, ird meg s megküldjük.

Maurernek szóló levelünket magunk postájától igen igen hamar küldd meg.

Külczim: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

Kivül, (*ifj. Rákóczy Gy. kezével*): 21. die Junii 1644, Bota in Deés urunk ő nagysága udvarlója, délben 4, 5 óra közt.

(A dőlt betükkel szedettek titkos írással.)

CCXIV.

Rákóczy Zsigmond anyjának S. Patak 1644. Junius 19. Tudatja, hogy az ellenség Kassa alól elvonúlt.

CCXV.

Az úr isten stb. 1644.

Estve 9 órakor 17. die praesentis mensis irt leveledet, junius édesem, tegnap vöttem vala, igen nagy kínban az rosz arane 22. (*igy arena*) miatt, ki hétfőre virradóra jütt vala reám, meleg

ruhával dörzsöltetvén az jobb felöl való vesémet, megszünt vala hamar, de 10 után ugyan az asztalnál reám jüvén, öregbítette vala nyavalyámat az sok hányás, mert igazat irok estvéik hánytam húszszor, talám az mit azelőtt nappal öttem volt is emésztetlen hánytam ki. Askanius sem levén mellettem, az is nehéz vala, az ifjú doctor volt itt, ki még Filek táján jütt vala táborunkban, de annak is nem volt orvossága, hanem isten után az fürdő, és az zab lisztből csinált flastrommal élvén, derekasan ez elmúlt éjjel 12 óra után szűnék meg rajtam az úr isten áldásából. Hogy egészségben, békességben vagytok, édesem, istennek nagy áldása, s mi is az úr istent áldjuk érte s kivánjuk is, ő felsége tartsa meg áldását rajtatok ezután is. Úgy vagyon, az békesség tractájára elküldtük Lónyai uramékat, de azalatt az úr isten áldásából mi semmit hátra nem hagyunk, s annak penig bizony sok híja vagyon, mert az isten dicsőségének s az hazám szabadságának sérelmével semmit nem akarok bizony cselekedni. Istennek hála már állapatunk anynyival is jobban vagyon, hogy mi már nem defensive hanem offensive cselekedünk. Az ellenség az mint megirtam, Kassa alól szégyen talva (*vallva*) ment el, Eperjeshez bízott s voltak is sok párttartói benne, de az úr isten segítségéből azt is jól muniálván, abban sincs módja hogy kezéhez vehesse; mindenütt ölik, vágják, fogják. Ím csak vasárnap is a derék tábora Somosnál levén, Lapis-Patakra mentek volt 100 muskatéros, 100 válogatott fegyveres zsákmányra, Kemény János uram Jármi Ferenczéket reá küldvén, mindenestől is el nem szaladt 10 azokban. Ím isten áldásából pénteken indúlunk magunk is meg innét az derék táborra utánok, valamire az úr isten bennünket fog segíteni s módunk leszen benne, semmit el nem akarunk múlatni. Bizonynyal is irhatjuk, csak több segítsége ne érkezzék, ezekkel mi mezőben is bírhatunk isten áldásából. Lónyai uramra igen vigyázunk. Kemény János uramat, igazat irok édesem, még az mindennapi kenyeremnél is inkább kimélném, de szük az ember; az pápista rendnek az eleje, nagyja kedvetlen, csak immel ámmal akar akármit cselekedni, semmi előttök való példáskodásom; azzal kell szolgáltatnom, az ki vagyon. Szerencsnél nem volt oly helyen ő kegyelme, hogy félő lött volna. Ibráni uramnak az hokmeste-

reddel irattunk, mindjárt megküldjük, mehentest visszafordúl az hokmestered édesem. Isten áldásából mi is úgy gondolkodunk édesem, az jó békességet feljebb kell megszerzenünk az Tiszátul. Adja az úr isten stb. Datum Sárospatak 22. die Junii Anno 1644, délest 4 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Úgy értem, szegény Tamás uram Kolosváratt meghölt volna, kin valóban szánunk; mi nem hiszszük, ott olyan tanítót állathasson püspök uram.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorantffy stb.

CCXVI.

Az úr isten stb. 1644.

Az nagyhatalmú úr istennek szentséges áldásával és junius segitségével ím mindjárt indúlok édesem ellenségink után, 24.
Borsiban eszem ebédet s Mikóháza táján hálunk táborunkban s onnét is reggel megindúlunk. Tegnap juta Fejér Káspár is Sárosról, az hol hagyta az ellenséget, három felől nyukhatatlankodtatják, Bakos uram Gergelylaka, Ibráni urammal Huszár uramék is Sáros, Kemény János uram Eperjes felől. Immár szerdán volt 5 egész napja, 3 óráik való nyugvása nem volt az ellenségnek; szerdán is reggeltől fogva egé(sz) 5 óráig rajta voltak, Pompejusnak az lovát is ellötték alóla, szám nélkül az egész armadának kellett ellenek menni s végre ugyan lövő szerszámot kellett vitézinkre vinni, úgy vethették el magokra, noha 1000 lovasnál nem volt több rajtok. Nagy minden bajjal, ugyan könyörgéssel nyerhetett palatinus uram tegnep reggelik való indutiat Kemény János uramtól, kit inkább két okért cselekedett, első hogy Sárosvárában azon éjjel küldhessenek be gyalogot, másikért Lónyai urammal beszélhessen. Már az ellenség közzül sok korpát habar vizben s úgy él, ezeket Fejér Káspár hitire beszélje, söt az mondja, csak egy hétik szorúljon meg, éhhel kell meghalni. Az parasztság vitézink mellett hol 2000 hol

3000, néhol 1000 vagyon, ölik vágják. elrémült most palatinu uram, mind indutiát, armorum suspensiot örömest csinálm de nincs kedvünk hozzá, hanem valamire az nagyhatalmú ú isten segit s módot ad benne, eljárunk dolgunkban; bizony ságúl hívom az úr istent, úgy megyen reájok s ellenek min szolgáló rend és parasztság, álmélkodásra méltó, majd Kassá mester legyen, sőt az Fekete községben is nem sok mara 500 németet tudja isten 200, 300 magyar elhajt s megveri, s kopjátúl fél hatalmason, igen igen megbódúlt állapattal va gyon az ellenség; Eperjest nem merte csak megszállani is, s mint elmentek mellette 21. die praesentis, az pattantyus bá csak két ölnyire tanálta volna messzebb igazítani az álgyú nem búsúlna most palatinus uram sokat. Nincs kétségünk az ú isten ezután is áldását ne terjeszsze reánk. Az intercipia leveleket ím beküldtük, Rákóczy Györgygyel bontasd és láttas meg s Kassai uram is hadd értse. Bassa az elmúlt estve 9 ór után jutott vala; leveletekre holnap választ teszek édesem már istennek hála jobban épülök. Ez híreket akárhol pub kalhatják nem pirúl meg érte bizony az orczám, talám Rák czy Györgynek az portára is meg kellene irni. Adja az nag hatalmú úr isten stb. Sárospatak 24. die Junii, reggel 6 órakor, Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

Basát is csatára bocsátom, talám németet foghat.

Nem kurva most az németek előtt az erdélyi magyar, fogar(*as*)i pattantyusoknak is jó hirek meg fog köztök maradı míg egy leszen bennek, ugyancsak emberül viselték Kassár Eperjesen magokat.

Külczím : Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorá fy stb.

CCXVII.

Az úr isten stb. 1844.

20. die irt leveledet édesem Basa Patakon ez elmúlt junius csötörtökön estve adta vala meg, az békesség tractájára noha 26. elmentek vala Lónyai uramék, de ha el nem haladott volna is, annak bizony sok híja volt, indutiához is nem volt kedvünk, igen szemünk előtt is viseltük, kivel mi szövetségink legyenek, mindent caute is cselekedtünk, bizonynyal meg is nyugodjál édesem benne, semmi világi dologért szánszándékkal az isten dicsőségének s tiszteletinek, előmenetelének s nemzetem szabadságában való épületinek kárt nem akarunk tenni, s ennek szolgálatjában semmi jó alkalmatosságot el nem akarunk múlatni, hanem valamire az úr isten segít, mindent cselekedni, s most is csak ennek szolgálhassak hasznosan, dicséretesen és idvösségesen, se életemet, értékemet mellette elfogyatni nem kimiljük s nehezteljük. Nekünk bizony most is semmi akaratunkat ki nem expiscálhatták, s nemhogy tractáltunk volna, de még el sem volt kezdve. Úgy is kell bizony édesem lenni, az előttünk való jó emlékezetü fejedelmeknél ha lehet többet vigyünk végben. Bota is tegnap délest 1 órakor csak itt az tábor szélin jövén, hintómban adta vala édesem 22. die praesentis mensis irt leveledet. Az abrugbányaiakon egyáltaljában megvétesd édesem az büntetést. Bizony dolog, sokakban mi több bátorságot reméllettünk; most az ellenség magát csak lengyellel biztatja, ki ha bárcsak két három hétik ne legyen is, ezt isten kezünkben adta volna; immár az svekusok is jűnek; minden bizonynyal az vármegyéknek gyülése nem leszen, az föld bizony nem épül, az török az ellenséget hordja, de egyebet meg nem engednek nekik. Istennek hála, édesem, most bizony mindennek szive, kedve az ellenség ellen vagyon, az szegény magyar puskája is szinte oly közel vitetik most az német vasas oroszlánhoz, vitéz ódalához, mint az magyaréhoz az övék, kit Sáros alatt csak ez elmúlt szerdán is megmutattanak. Lónyaira vagyon vigyázás; hála istennek, hogy Kassai uram bátran vagyon, ezután mikor idején lenne, ugyan ki kel-

lene jöni. Mind Kassa, Eperjes jó! viselik magokat; az posztó kivántatik, az ó só ha továbbra is rajtunk maradna, káros lenne, úgy reméljük, Zalatnán már nem sokára kitelik az angaria, azt meg kellene várni, lenne egyszersmind az választás, ide ki is kivántatik, kiről már Rákóczy Györgynek parancsoltunk is. Az ajándék adást Rákóczy György egyaránt nem rendelheti, mert ki nagyobb rendbeli, ki kisebb, mi ott benn mennyit adattunk is, az üdőre s az dolgokra vigyáztunk, ha csak közönséges csauz vagy török jütt Lippáról, Temesvárról, az ki fő volt köztök, egynek vagy kettőnek, hogy egy-egy dolmánnak való posztót adattunk, kinek jobbat, kinek aljasabbat; ha olyan csauz jütt, ki már Budán előkelő volt s szolgálatjával élhettünk, némelynek 20, némelynek 25 tallért adattunk; ha csak maga dolgában jütt, annak semmit sem adattunk; ha vezértől jütt s ajándékot nem hozott s csauznál előbbkelő ember volt, egynek ki az követséget hozta s az levelet beadta, hol 40, hol néha 50 volt, olykor, mikor az idő, szükség kivánta, 60 tallért is adtunk; mikor budai vezértül, temesvári passátúl ajándékkal jüttek, akkor derekasabban adattunk, de mind rosz potor töröknek mi nem is adattunk. Hogy irtál édesem, bizony nincs nehézségünkre, szerdán vacsorát azért nem eszem édesem, hogy inkább ürességem lehetne az istenemnek való mind könyörgésemben s háladásomban, mert egyéb üdőben nekünk egyéb világi dolgaink vannak, ide ki is bizony volna szükségünk, ha úgy könyörgenének; Kassán vagyon szép rendtartások, arról is talám példát vesznek mások is róla. Adja az nagyhatalmú úr isten stb. Irtam Terebesnél való táborunkban, 26. die Junii, Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Mi innét holnap Parnóhoz szállunk, onnét meg eléბb; úgy hozák, az ellenség Sárosról elment volna, jobban meghalljuk reggelig. 27. die delest 1 órakor.

Kemecseitül és 22, 23, 24. diebus Patakról irt leveleinket mint és mikor vötted el éd(es)em, ird meg.

Külczim: Illustris. Dominae Principissae Susannae Loránfi stb.

CCXVIII.

Az úr isten stb. 1644.

Tudjuk az anyádnak Basától tegnap irt levelünkből junius megérthetted palatinus uram elmenetelét s minthogy mennél 29. hamarébb akartuk hogy értsétek, neked tegnap nem irhattunk; mivel azért mi isten áldásából im ezennel indúlunk mintegy 2000 lóval Sárosra bizonyos dolgokért, kiválképen hogy ellenségink után jó dispositióval küldhessük az hadakat és az sok köztök való főköt is megkevesíthessük és jó instructioval is bocsáthassuk s palatinusnak is illendőbben tehessünk választ. Mindazáltal 5, 6 nap alatt visszafordulunk talám, Kornis urat hagytuk, itt ki ma itt leszen az derék táborral, holnap Varanóhoz száll ő kegyelme s felveretni s Fisenát obsidealtatni fogja, Jármi Ferencz penig 1000 német magyar gyaloggal, 900 lovassal Ungvár alá mennek, ezen mai nap megindúlván tüzzel vassal rajta lesznek; Szaláncz alá is német magyar gyalogot tegnap küldénk s lovast is, bizony azon vagyunk, az sok rosz szarkafészkekben földik rontassunk. Regécz alá is 700 gyalogot 300 lovast küldtünk. Nem akarunk ezután bizony papiroson irt hitelnek hinni. Lónyai uramnak palatinus micsoda kivánságit s feleletit adta volt be Sárost, im annak is mását küldtünk, közöld Kassai urammal; noha tegnap is parancsoltunk vala az anyád által az intercipialt leveleknek kiküldését in specie most is parancsoljuk, mindkét rendbelit hova hamarébb jó gondviselés alatt küldd ki; vigyázva járjon az szolgád ki hozza, kiválképen ha az felül nevezett várak még az ellenség kezénél lennének. Talám Maurer Mihályt sem árt tudósitanotok arról az mit palatinus ír az követnek az portára való beküldése felől, kit bizony nekünk köszönjenek ha bemegyen is, és az svekusok győzedelmének; bizony be nem küldenék ha rosszúl nem volna állapatjok. Mi ma isten áldásából Kapi alatt hálunk, holnap ebédet talám Eperjest fogunk enni s hálni Sárosra megyünk; ma ma (*igy*) postát bocsátunk Ibráni uramék után s minden tisztviselőket hozzánk hivatunk s jó ordinantiát adván azoknak, kiket az ellenség után bocsátunk, az többit visszahozat-

juk, s az pártos váraktól megtisztítjuk isten áldásából ez darab földet; magunk az vármegyéknek gyűlést hirdetvén s annak vége levén, isten áldásából dolgainkhoz akarunk látni; az kiküldött főember rabokra valóban gondot viseltess, el ne szaladjanak. Adja az úr isten stb. In castris Parnó positis 29. die Junii Anno 1644, reggel 4 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Mind vármegyéken itt kinn és ott benn is az székelységen is hittel is menj, végére kell mennetek ha (*igy*) és irasd fel s végy róla az tisztektől pecséttel és kezek irása alatt testimonialist róla.

P. S. Kassai urammal is communicálván az palatinus resolutioit is és kivánságit, mondd meg irja meg ő kegyelme arról való tetszését. Megizente palatinus azt is szóval, az templomok felől is tehet végezést non tanquam plenipotentiarius, hanem mint privatus ember, hogy az községnek is lehetne temploma s szabados lenne csinálni s az földes urnak lakó helye nem volna, ott el se vehetné, de ebből is kitetszik állhatatlansága; szidta igen az érseket. Gondolkodjék Kassai uram arról is, minthogy az követet nagy ajándékkal irja hogy beküldik most, az békességért majd ők járnak utánunk, mint kellene cselekednünk.

Hunyadban és Biharban kiválképen ugyan felcirkáltasd az mi morvai lakatosunkat, heverni ne hagyjátok, hijába az üdőt ne mulassák.

Kivül (*ifj. Rákóczi Gy. kezével*): 6. die Julii 1644, reggel 4, 5 óra közt in Szent Péter.

Külczím: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CCXIX.

1644. Az úr isten stb.
julius Az úr istennek szent áldásából mi tegnap jüttünk vala
1. ide bizonyos okokra nézve, s talám hétfőn isten áldásából visszafordúlhatok, nem akarván Ungvárat, Jeszenőt, Regéczet

Szalánczot hátra hagyni és több pártosok váracskáit, azok közt Barkóczi Lászlóét is, ki elárula bennünket erős hitlevele ellen. Itt mind magunk s leginkább az szegénység elég kárral vannak, mert noha az lator tiszttartóknak még ezelőtt közel 5 héttel megvolt paracsolva, mindent szemmé tegyenek, az várban felhordassák, de ők azt elhagyván az árvák számára 5 asztagot, mienket másfelet, tanálván s legkiválképen az malmokat épen tanálván, úgy szállottak volt ide. Igazsággal irjuk ha az malmokat itt épen nem tanálták volna, egy nap itt nem múlathattanak volna, sőt úgy megfogyatkoztanak volna, kész megvert had lött volna, az szegény embereknek mindenek megmaradt volna. De most ezeknek se búzájok, marhájok nincsen az hatalmas jó vetéseket semmivé tötték; oly hatalmas sánczot csinált volt együtt is másutt is egy nap egy éjjel, igazat irok, az vármegye egy hétik is alig tudta volna végben vinni. Ez elmúlt vasárnapra virradóra éjjel 12 órakor mentek el innét, csak azolta is vagyon 1500 ember híjával. Egy Csehik János hadnagyunk vagyon, szabad legények vannak alatta, 450 magával ütött volt az elmúlt hétfőn az szekerekre, nyertek pénzzel együtt tizenkét ezer forint ára marhát, pataki s fejérvári deákok is voltak az gyalogokkal, az is ott volt az egyik deák köztök, kit az tót lakatosokért az scholából kiküldének Fejérváratt, valóban forgolódik. Előtte is mindenütt vágják az útakat, támad ellenek az szegénység, fegyverrel ölik, vágják fogják őköt; emberi reménység szerént oly helyre ment, ha az úr isten el nem veszi eszeket, szíveket Kemény János uraméknak, soholt éléseket mind magoknak, lovoknak együtt úgy el nem foghatták, mint ott, az parasztságnak is hatalmas jó módjok vagyon az nekik ártásban. Lőcsére jó idején Gaudi András is 200 muskatérossal, Csontos Pál, Kerekes Tamás és az munkácsi jó 100 gyalog Bánháziékkal bementek volt; Kemény János uramék is csak egy mély földön voltak tegnap Lőcséhez, az ellenség Lőcsén innen egy mélyföldön volt, kivallotta palatinus, 3 ok bátorította s hozta volt alá ennyire; első: nagy bizonynyal hitte, az magyarországiak elállanak mindjárt mellőlünk; másik: Erdélyben is lesznek ellenkezőink s kiválképen ha harczra megyen az dolog, azért is sietnek volt reánk Bényéhez; harmadik: az török sem fog semmi

segítséget adni nekünk; de mivel mind ezekben az nagy hatalmú úr isten őköt megfogyatkoztatta, ő már elmegyen házához, mert vén ember, s többször erre alá sem akar jűni. Az német had Slesiára megyen, ki ő tőle nem is hallgat, hatalmas nagy búsúlással ment el innét, Serédi uram valóban jól tudja describálni, egy új nótát is hallott ő kegyelme, kit melancholia notának hínak, arestáltatta volt is őköt palatinus uram, el is vitte volt magával egy ideik, ezt is hiti ellen cselekedte. Ím másàt küldtem édesem levelének, add Rákóczy György kezében, ő meg közölje Kassai urammal. Egyáltaljában szük az pápista atyafiak közt, az ki hitit megállja. Palocsa várát is tegnap vötték meg vitézink, az itt való virágos kert türhető képen maradott; tegnap is 400 fő fegyverest s dragont vágtak le Lapis-Pataknál; micsoda ember veszett volt el, kit itt az udvarban levő kápolnában temettek el, im az minemű írást ragasztottak fel, másàt küldtük, nem volt utolsó ember köztök. Az egész hadainkért elküldtünk, csak érkezzenek, mindnyájan az ellenségen akarunk lenni. Kassán minapi 15 nap obsidio alatt költ el álgyú por Cente. N. 32, lib. 106, szakállos por Cente. N. 6, lib. 102, apró por Cente N. 6, lib. 92, gyújtó por lib. 33, muskatér golyóbis N. 15400, ólom Cent. 8. lib. 19, kanót centena N. 13, szakálloshoz való golyóbis 2165, ágyú taracz golyóbis 1239; ezeket add jegy(z)ésben Rákóczi György(*nek*) jó tanúságot (*v*)ehet ebből, az végházakat mint muniálja. Palatics is most juta délest 1 óra után; örülök édesem, hogy mind egészségben békességben vagytok, kiben az úr isten sokáik tartson meg benneteket. Hála istennek, én is jól vagyok, az savanyú vizzel élek. Háladással az úr istennek bizony sokkal tartozunk, mert bizony isten veré meg az mi felfuvolkodott ellenséginket, ki mellett oly közel vannak Kemény János uramék csak tiz emberek kimegyen is az táborokból, látják. Bizony dolog, az elfogott levelekből valóban sok czigányságok tetszet ki, kit az úr isten mind magok nyakára forditott. Fogarasban való dolog, rosz porkoláb vagyon s nem árt oda jó ember édesem rendelnetek. Megyerit valóban erős fogságban kel tartani, Divéni Istvánt Görgényben, Radvánt is jó helyen talám az is el lehet Görgényben. Stankait most fel nem vihették, mivel sebes, de nem késnek vele. Minap az minemű ezüs

beli ajándékot az budai vezér számára csináltak volt, mindenekben ahhoz hasonlót kell csinálni. Az abrugbányaiakon csak meg kell venni az ő magok kötések szerént. Cseffei uram kivánságát értjük, de mivel minket szegény Kapronczai híven szolgála s az mi szolgálatunkban is holt meg, valamig az felesége az ura nevét viseli, csak meg szomorítani is az asszonyt nem akarjuk affélével. Kemény János uram ugyancsak becsülettel szolgál, ide csak 4 mélyföld az hol vannak, minden nap jű s megyen emberünk, csak az derék tábort várjuk, jó állapattal mindjárt oda küldjük Rákóczy Zsigmondot. Az tisztviselőket is nem halasztjuk édesem helyre állatni. Barcsai Ákos uram ha kijű s nem késik, tanál szolgálatot. Akarnánk ha az posztót hamar meghoznák. Most édesem innét az részről ott lakhattok az hol akarjátok. Ide az hol az ellenség el nem vesztette, minden elég leszen. Az nagyhatalmú úr isten stb. Datum Nagy Sáros 1. die Julii 1644, délest 2 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Valamennyi kéneső vagyon, küldd ki édesem mennél hamarébb, s ird meg is, menynyi mázsa leszen, talám gyűlt több is Zalatnán, azt is hozasd alá s együt hozzák ki.

CCXX.

Az úr isten stb. 1644.
27. die praesentis irt leveledet Palatics ma délest 1 órakor adta vala meg; értjük 22. irt levelünket mikor vötted volt el. Istennek hála, immár egészségünkben épülünk, most jól is vagyunk, kit te felőletek is kivánunk hallani. Moldvára nem árt vigyáznotok; ha olyan követséggel jütt az csauz Máté vajdához, az jó volt . . l . mélhez nem kellene töröknek gyűlni, ha ide felé akarna jűni, noha ide is most istennek hála nincs szükségünk reá, nem árt arra is vigyáztatnotok. Dobos Pál is mondá az tergoviczai épitést. Palatinus uram hol és mi állapattal legyen, az anyádnak megirtuk s megfogod érteni. Istennek áldásából mi eddig mindenik kulcsos várast megol-

Marginal note: julius 1.

talmaztuk és tartottuk, Löcsét is jól muniáltuk. Az levelek intercipiálása nagy isten áldása; az bizony dolog, ugyancsak válogatva kell hinni az pápista atyafiaknak, ki csak most is megtetszett, mert noha erős hitlevelet adott volt palatinus uram, de mégis megarestálta volt Lónyai uramékot. Ő kegyelme is itt vagyon mellettünk, bizony mindent cselekednének ha módjok volna benne. Úgy értjük, az svekusok jűnek. Ezeknek aláküldésében ő felsége több kárt valla mintsem hasznot, mert ennek az lovasa is, az java, bizony nem sokára majd elfogy, az ki elmehet is, fáradtan, bágyadva megyen, mind maga, lova anynyit sem nyukhatik, nem szolgálhat. Ezeknek lovasa mind az régi regimentből való volt, ki 15, 18, 20 esztendeje, hogy császárt szolgálta, sok harczokon forgott, ott megmenekedett s itt elveszett, itt is temettek egyet el; ím beküldtük micsoda irást hagytak felőle; az kápolnában igen nagy pompával temették. Bornamisza Ferenczet, Megyeri Ferenczet, Radván s Dévini Istvánt is úgy tartasd, az mint az anyádnak megirtuk. Rabokat most is küldtünk be közel 40 valót, de akar százat küldenénk, mert egy talléron is eleget vehetnénk. Az kik ott benn betegek, ne hagyasd őket, ugyan keresztyének. Azért Váradon csak olyan rabokat tartsanak, az ki munkát tegyen, az többit bevitesd. Igen igen reá kell erőltetni az székelységet fegyverre, valóban jó leszen az oláhoktól elszedni az fegyvert s az székelyeknek adni; ugyan rajta is legyenek ezen, nem jó oláhnak fegyvert tartani. Az 1638 ország gravaminái már nem kellenek, itt kinn is feltanáltuk. Ibráni uramot visszabocsátjuk. Váradra gondot kell viselni. Forgács Zsigmond ma jöve ide; ám lássa Kamuti László, de bizony isten bevivén, reá vonszon az rámára. Bánfi Ferencznek ideje volt meghalni. Az fundálót nem csak vasban kell veretni, hanem inquirálni is kell felőle, menynyi követől vött fizetést fel és tétet másnak munkát. Szentpáli András(*ra*) most még csak vigyázz és alattomban jól menj végére az dolognak s add értésünkre. Az tatárokra igen igen kell vigyázni. Mi ma küldtünk minden hadainkért s mehentest felérkeznek (kik ide 4 mélyföldön vannak Kornis urammal) az öcsédet mindjárt derekas haddal Kemény János uramék mellé küldjük, kik most oly közel vannak az ellenséghez, ha csak 10, 15

emberek ki megyen is táborokból, meglátják, tegnap is jól lecsapkodtak benne. Adja isten stb. Datum Nagy-Sáros 1 die Julii Anno 1644, délest 3 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Bornamisza uramon most mind köszvény, áréna, kólika rajta vagyon, kin nem keveset búsulunk.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rakoczy stb.

CCXXI.

Az úr isten stb. 1644.

28. die Junii irt leveledből (kit Fiota, az havasali vajda julius postája hoza meg 4. die praesentis reggel 8 óra után) értjük, 4. 24. die Junii irt levelünket 27 vöttétek volt el sat. Palatinus uram nem mervén magát Szepesváraljánál is késni, az elmúlt szombaton 2. die praesentis indúlt el s szállott volt Lőcsén felűl Márkusfalvával oldalassal, s ha az hajdúságnak rendetlenségek miatt valami hibácska nem tanált volna lenni, egyáltaljában reá mentek volna Kemény János uramék, igen igen meg is rémült volna az ellenség, ki bizony valóban elerőtlenedett, s csak segitsége ne érkezzék, ezt az úr isten derekasan fogja megszégyeníteni rövid nap, s csak *Ungvár, Jeszenő s Homonnainak* 500 avagy 600 *kihozott kozákja* 4 avagy *öt száz lovas magyarja akadályunkra ne* volna, eddig *az derék német tábort vertük volna* fel, de ennek is 4 avagy 5 nap alatt isten áldásából jó vége fog lenni. Horvát István szombaton juta Budáról, oda valóban gyül az török, honnét nemhogy másuva ment volna addig, de inkább mind gyült. Egernél is vagyon 4 avagy 5000 török: *az jenei hírnek jól végére kell menned,* mert onnét gyakran *hamis hírt szoktak irni, az tatárokra igen* igen *kell vigyáznod : Kassai uramék* tanácsából *az útakat is jó alkalmatossággal be kellene vágatnotok, mi is azon leszünk, az hadakban mennél* hamarébb *beküldhessünk ; emberidet küldjed minden felé s helyesen igyekezzél* eleve mindennek *végére menni s minket is róla túdósitani, Máté vajdá-*

hoz is gyakran menjenek emberid, *értsél* tűle is. Palatinus uram tegnap Svábóczhoz szállott volt, ki Lőcsén felül két posta mélyföld, tudja Kassai uram hol legyen, ugyancsak valóban reá fogták volt, el is vélte volt az dolgot (*igy*), lövő szerszámmal kellett magát oltalmazni, rajta vadnak Ibráni uramék, Kemény János uram is visszamegyen, mi is az derék táborunkban s Homonnai Jánoson rajta akarunk lenni, isten áldásából Ibráni uramat vissza hívatjuk s Váraddá bocsátjuk, hadd legyen az várban s legyen jó vigyázatban; ez holnapban Kassára hívatjuk az vármegyéket s urakat, s onnét akarunk palatinus uramnak választ adni azokra az punctumokra, kiket beküldöttenek. Adja isten stb. Datum Nagy-Sáros, 4. die Julii Anno 1644, délest 4 órakor.

G. Rákóczy m. p.

Máté vajda akar pénzt küldeni itt levő hadainak, kívánja, hogy lehetne azon által bátorságos kiküldése, ird meg azért neki, hogy kikésérteted, ha azért elküldi, úgy késértesd ide, kárt ne valljon. Keresd Maurer Mihálynak irt levelünket, küldje meg mennél hamarébb, te se késleld.

(A dűlt betükkel szedettek titkos irással.)

CCXXII.

Rákóczy Zs. anyjának. Páris 1644. Jul. 4. Kemény János visszajött a táborból, de nem sokára vissza megy mivel az ellenség is megy. »Én kegyelmes asszonyom örömest szolgáltam volna ő kegyelmekkel együtt istennek hazámnak nagyságtoknak, ha urunk ő nagysága kegyelmességéből elbocsátott volna.«

CCXXIII.

1644. július 6.

Az úr isten stb.

30. die Junii irt leveledet mi 5. die praesentis reggel 6 óra után vöttük vala mind az Maurer levelével együtt, ki mit irjon, értjük, kire ím mi csak olyan választ töttünk, az mint ti

informáljátok, alkalmaztassák ahhoz magokat. Im mi leirtuk az ide való állapatokat, s mint kellene mind császárnak s fővezérnek értésére adni, megirtuk Kassai uramnak : *nekünk ilyen considerationink* vannak, *első, talám csak azt akarja várni ez csalárd, hamis nemzet, bemenvén az német követ, vagy megbékellik,* derekasan vele *avagy szóval tartsa, míg az svekusokat is beveheti, de minket se segitsen* avagy bevevén *ajándékát az summát is* (ha bevinnék, kit kétséggel hiszek) *garázdálkodni kezd vele s egy nagy darabját elveszi vagy csapja az országnak,* ki bizony könnyen meglehet, *adózásra is kényszeritheti*; következhetik az is, *hogy ő megbékélvén az némettel, parancsol az németnek kedvét keressük,* ki minemő *rosz lenne* könny*nyü megitélni, sok alkalmatlan kivánság ts* (olv. *is*) *lehetnének* tölünk *kivel csak belénk kezdene garázdálkodni ;* mindezekre és többekre nézve *mit volna jobb cselekednünk,* mivel *ím az svekusok is elkésének, meg nem segitének az szükség idején, az pénzt nemhogy* 3 *holnapra tötték volna le, de ím ezennel* 6 *holnapra is el fog múlni, foly ugyan az hír* eléggé, *hogy jünének,* de ezt mi bizony *nem tudjuk mikor leszen, de ha jünének, lehetetlen ez az mi nemzetünk az hadakozást continuálhassa;* sok okokra nézve mi *most úgy elmélkedünk, az svekusok részéről nem lött* satisfactionk *s felszabadúltak volnánk az nekik való kötelessegtől,* mindezekre *s az lengyel király interpositiojára nézve is jobbre ha jó békességet szerezhetünk,* végben vigyük, avagy *elvárjuk az svekusokat,* azok is jelen levén erős fegyverben *s mi is más felöl* becsülettel, szép ratiokkal érteni adván, hogy *ök violálták az conditiokat s mi eddig is meg békélhettünk volna,* mert igéretek szerént *se pénzeket, segitségeket* söt *az koronának* enynyi idő alatt is *leve(l)in(k)re is választ nem vettünk,* állott az magunk jó akaratján csak, hogy eddig is *continuáltuk az hadakozást;* azért mi *látván az mi nemzetünknek veszedelmét* forgani, *az végetlen hadakozásból* kijüni *meg kell békélnünk ;* ilyen és több helyes ratiokat adván eleikben, *római császár, az clerus is* szeme előtt látván az nagy veszedelmet reájok *kijüni az svekusokkal való conju(n)ktionkból, annál többre* fognának menni *az két hatalmas nagy erök* sokról végről *az mienket is látván, az török nemhogy ellenzené* s azért valamit inditana, de söt *ő rettegne inkább.* Ezeket azért Kassai

urammal is communicálván, irjátok meg, mi tetszik tinektek is. Istennek hála, mi most türhető egészséggel birunk, szegény Bornamisza uram valóban rosszúl vagyon, kólika, áréna, köszvény rajta vagyon, de kiválképen az kólika, áréna. Immár mind purgatiot, kristélyt adtak neki, fel jár ugyan, de nagy kinban vagyon. Az budai vezér valóban ajánlja magát, de ő is csak török; Musa passa sokot szolgálhat, ha akarja; *az vezérnek, császárnak mint kellene irnotok,* megirtuk Kassai uramnak; palatinus hétfőn Batizfalvához szállott s tegnap ott is volt, ma megyen-e onnét tovább nem tudjuk. Haller István uramék is ma, úgy reméljük, itt fognak lenni; Maurer Mihálynak szóló levelünket küldd meg az mint nektek tetszik. Adja isten stb. Datum Nagy Sáros 6. die Julii Anno 1644.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

(A dült betükkel szedettek titkos irással.)

CCXXIV.

1644. julius 11. Az úr isten stb.

Secunda die praesentis irt leveledet édesem Kövér 6. die délest 4½ órakor adta vala meg, Szenttornyai penig 6 die Örményesről irt leveledet ma reggel 7 s 8 óra között adta vala meg. Istennek hála, bizonynyal higyjed édesem, mind egészségünkben s egyéb állapatunkban istennek áldása vagyon rajtunk; az jó kivánságot is édesem kedvesen vettem, bizonynyal irom, mostani állapatban lött állapatinknak kimenetelét egyedül csak az úr istennek tulajdonítjuk, s az ő felsége nagy nevének adjuk az dicsőséget, s nemhogy felemelkednénk benne, de inkább hunyászkodunk, el akarván mind tehetségünkkel az háládatlanságot (*igy*). Az vármegyéket össze kell hivatnunk, mert szükséges, s használni is fog, melyért palatinus uram mint nehezteljen, Lónyai uraméknak irt levelébõl megláthatod, édesem. Kijöveteledet mód nélkül nem fogjuk parancsolni, nem árt készen lennetek, hadainknak is

kell egy kis pihenést adnunk, de vigyázatlan sem akarunk lenni. Bizony dolog, palatinus uramnak el anynyira kellene az nyugovás, már az lengyel királyt ő felségét is requirálták. Mi választ töttünk, Rákóczy György megmondhatja. Jövő menő követeknek mit adjanak, előbb ennél meg nem irhattam; az ezüst mivet csinálni s késziteni kell, ott benn is az ezüst, az mi szükségtekre kivántatik, arra is fordithattok benne édesem; az marhák felczirkálása nem árt, hiszem el nem veszik; az fundálóval cselekedjétek azt, az mi legjobb édesem, de úgy leszen ő jó, ha félelme leszen; az sóhordás jó, csak vennék is édesem és kelne el; szerdán már nem bőtölünk; az tisztviselők mind helyre fognak állani ez héten. Forgács Zsigmond uram most is itt vagyon, ajánlja s igiri magát; most én savanyú vizzel élek, hasznát is érzem. Istennek áldásából palatinus uram kivánságira, nemhogy reá mentünk volna, de csak választ sem töttünk, ezután is nem kell arról gondolkodni, becsületem, annál inkább lelkem sérelmével mennék akármi kivánságára is. Az ökrökre úgy értjük, oda fel is volna szükségek, csak isten tartsa meg, elkél az édesem. Istennek áldásából innét való tartásból szinte oda mehetsz édesem, az hova kedved tartja. Ide nagy szárazság jár, s az hol az német el nem vesztette, elég leszen minden, bor is az szerént. Én holnap Eperjesre szállok be, meddig fogok ott múlatni, azt is megirom édesem. Adja az úr isten stb. Datum Sáros, 11. die Julii 1644, délest 6 órakor.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

Kvleczim : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorantfy stb.

CCXXV.

Az úr isten stb. 1644.

2. die praesentis mensis irt leveledet mi 6. die hujus julius
mensis estve 4½ órakor vöttük vala; 27. die Junii s mind 11.
penig Basátúl irt levelünket mikor vötted el, értjük. Istennek

hála, az mi ellenséginknek felfuvalkodott állapatjok igen meg-hunyászkodék s im ezennel mind az 13 vármegyét megkezdjük szabadítani. Ungvárát 7. die praesentis adták meg, Szendrő sem állhatja sokáig, Regécz is az szerént, kihez ugyan derekason akarunk fogni rövid nap. Jeszenőből is elment Homonnai János, leszen csak Szádvára nehezebb és ez Jeszenő, de ezekre is reá segít az úr isten bennünket. Az svédeknek nyilván jünniek kell, mert az elfogott rabok is beszéllik. Tegnap is jó német rabot hozának, nyilván levén már az úr isten áldása rajtunk, az szomszéd országokban is, *az portán is Lupulnál* is ha kik gonoszakaróink voltak volna is, mind külömben fognak gondolkodni. Az svekusoknak, hogy jüniek kell, az is megmutatja, kit palatinus küldött Lónyai uramnak, de az bizony úgy mindenben nincsen; az is bizonyítja jövetelöket az svédeknek, hogy azt az hadat felvinni kivánják; az követeknek való gazdálkodás is jó jelnek akaratja az portán. Pukham az elmúlt hétfőn jütt volt ide az német táborra, velek megyen. Az várakban való közel malmok szükségesek. Az fundaló úgy jó, ha megijesztik. Az kopjákat siessetek kiküldeni. Divéni Istvánt nem kell vasban verni, könynyen reája vigyázhatnak, megmondhatni neki, ha elszaladásban mesterkedni kezd, s kézben akad, többet nem fog enni. Az több rabokat kit hova küldtél, jól vagyon, de mindenütt reá vigyázzanak mindenikre, de kiválképen Megyerire, Bornamisza Ferenczre, Radvánra és Horvátra, Stankaira. Forgács uram most is itt vagyon. Betlen István uram mit irjon, látjuk, de attól nem kell tartani, vigyázásban azért nem árt lenni. Palatinusnak noha volt mind akaratja, szándéka, hogy elválik az németetektől (*igy*), de volt módja benne együtt megyen velek. Az leveleket mind meghozták. Szentpáli Istvánt már óránként várjuk. Az marhákat csak felkerestesd, szám(*l*)áltasd, de senkiét el ne vétesd, megparancsolván serényen előállassák mikor kivántatik. Maurer Mihálynak ím mi is irtunk, küldd Máté vajdának, requirálván, küldje el is. Kővárat pattantyus nélkül ne hagyd s Monaki uramat is csak úgy bocsásd házához, ha lehet. Palatinus uram menetelét, hogy inkább érthessétek, im ugyan Fejér Káspárt küldtük be, ki csak 9. die juta estve palatinus uramtúl; ő szemmel, füllel látott, hallott

dolgokat tud referálni. Ím valami adós leveleket s signaturákat küldtünk be, ezeket mindjárt kerestesd fel s exequáltasd az adósságokat rajtok; vagyon ott benn bécsi s pozsonyi embereknek szolgájok is, kik adósságot szedtek, azokat is arestáltasd, s mindent kivétetvén tőlök, s felszedetvén, küldd ki, mi reánk ebben semmit se halaszsz, csak felszedesd tőlök; sokra kell most az pénz. Ha ők Debreczenre s azoknak marhájokra csatáznak, bizony mi sem akarunk kedvezni, nem is kell késni ezeknek felkeresésével. Ibráni uramat mi Váraddá bocsátottuk, s az hajdúságot is, hadd takarodjanak; talám az vármegyéket is haza kezdjük már bocsátani, hanem lovasokat állattatunk velek. Magunk is talám Patakra fogunk menni, holnap azért Eperjesre szállunk be, s ha az király főkövete nem fog késni, ugyan ott kezdjük megvárni. Kassai urammal közöld az levelek másait, s gyakorta irjatok; most is már ma 9 napja leszen, hogy leve(*le*)t nem irtatok. Bornamisza uram könnyebbedni kezdett, de erőtelen. Adja isten stb. Datum in curia Sáros, 11. die Julii, Anno 1644, reggel 8 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

P. S. Csak pecsételni kell vala neked irt levelünket, hogy hozák Örményesről 6. die praesentis irt leveledet, 29. et 30. diebus Junii irt levelünket mikor vötted, értjük. *Az pápista hitnek* mi sem akarunk hinni; az ellenséget most is kisérik Kemény János uramék s fogatják, ki mi állapattal legyen s menjen, azért küldtük be Fejér Káspárt, ki onnét csak az elmúlt pénteken jütt el, szemmel látott s füllel hallott dolgot mondhasson. Erdélyhez hogy szálljon palatinus uram, vagy azoknak állapatjokat tractálja s tueálja, nincs ahhoz kedvünk, nem is akarjuk arra bocsátani. Kassai uram levelét elvöttük most is; az intercipialt híreket ím visszaküldtük, nincs itt szükségünk reá, elég az Bisterfeldius uram irása. Maurer Mihályék irását értjük, *de hogy mi az hét vármegyét adózás alá vessük, sem hogy Erdélytől azt az adót igérjem*, valamit ad az jó isten, de mi bizony *arra magunkat nem bírhatjuk; hogy reájok nem támadunk*, csak ők is *hagyjanak békét mi nekünk* arra készek voltunk mindenkor s most is az szerént.

Mi úgy gondolkodtunk volna, *ne sietnénk az kivánságira categorice választ adnunk,* hanem úgy halasztanánk *az statusokra, hogy mivel ország, nem fejedelem szokta az adót adni,* azoknak hirek, akaratjok nélkül *hiti ellen sem nem nevelheti,* sem meg nem *igérheti, várakoznék arra császár, avagy ne sietnénk az válaszadással,* talám az úr isten azonban *elhozza az svédeket; az lengyel király fö követje* is *elkezd* érkezni, *az üdő is múlik.* Az úr isten mindenekben jó módokat kezd mutatni: *mi oly reménységben vagyunk, az summát német császár részéröl,* úgy az mint *kivánságok volna, be nem* fogják vinni, de ha külömben lenne is, jövendöre is fognának kivánni, míg azon ök disputálnának, *derekas híre bemenvén az svekusok jövetelének,* megfognának tartózni, sok okokra nézve is, *mind azért, azoktól is ajándékot vehetnének, s mind szerencséjektül tartván* barátjokká tehetnék. Meg is irtuk mi már az budai vezérnek, *jütt hozzánk követe az svekusoknak, s jönek,* úgy resolválta magát, *hogy mehentest érkeznek, követjeknek kellene bemenni,* kiről mi is igéretet töttünk; mindazáltal ha Kassai uramnak veletek más tetszik, ím mi egy darab czédulára *megirtuk Maurer Mihálynak, elvöttük leve(le)ket, s értjük császár kivánságát,* azért az mit *ti elejekben adtok s parancsoltok, tartsák ahhoz magokat, az ö állapatjok szerencsétül* s az üdőtül *szokott függeni, ez mostani kivánságokat* az jó úr isten egy óra alatt *mind jobbra változtatja.* Azt bizony tele torokkal vallják az keresztyén világon, az hadakozásban senki az svekusoknak s több confoederatus fejedelmeknek anynyit nem szolgált mint mi, kiknek minemü ratioit adják, megküldjük rövid nap. Az istennek átka lenne rajtok, ha nekünk is meg nem hálalnák, melylyel minden rendek csalhatatlanúl biztatnak. Ibráni uram most itt vagyon, holnap elindúl s bemegyen Váradban s ott leszen. Az rabok felöl is parancsoltunk, menynyit tartsanak ott bennek. Az kopjákat küldjétek s mennél többet készittessetek. s nem várván innét, küldtön küldjétek Tokajban. Istennek hála, mind Eperjes, Szeben, Löcse békével maradt az német hadtúl, csak meg sem merte búzleni. Gaudi nem csak becsületet, de többet is érdemel, s ha az egy hirtelenség és akarat nem volna benne, többre lenne méltó, de talám megérik; még most az alatta valóknál nincs erősebb

német gyalogunk, az rabokkal igen többült, lehet 500. Az in‹ dutiakat mint kivánják, az levelekből megláthatják, de nincs kedvünk hozzá. Istennek hála, lengyeltül nincs tartásunk. Az cserépvetők kiküldésével ne késsél, elmúlik az idő. Mindenfelé jól vigyázzatok. Valahol menynyi német rab vagyon, szám(l)áltasd meg menynyi s ki micsoda rendbeli ember volt az német hadban s ird meg. Az 13 városnak is vagyon ott fogva egy követe, keresd fel s küldd ki jó móddal.

Az anyáddal s Kassai urammal mindent communikálj.

(A dült betükkel szedettek titkos irással.)

CCXXVI.

Az úr isten stb. 1644.

Huszti Menyhárt menvén házához engedelmünkből, julius akarálak tudósitani édesem, tegnap is jó lengyel hadnagyot 13. hozának, jól is lecsapkodtak bennek; bizonynyal hiszem, Homonnai János is beiramodott Lengyelországban, mert ma harmad napja, hogy reá mentek hadainkban; magunk is ez héten az táborban megyünk és Jeszenőnek obsidiojára elegedendő lovast, gyalogot hagyván, Patakra megyünk s talám Munkácsot is megtekintjük. Ide felette nagy szárazság jár, vagyon három hetének több eső nem volt, az szőlők igen megragyáltak sok helyen. Bálpataki uramat nem sokára bebocsátom édesem; Bornamisza Pál istennek hála már alkalmasént felgyógyült; sok beteg ember vagyon. Valóban volna Sárosnak szüksége az jó udvarbiróra s kertészre. Adja az úr isten stb. Datum in civitate Eperjes, die 13. Julii, Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

Külczím : Illustrissimae Principissae, Dominae Dominae Susannae Lorántffy stb.

CCXXVII.

1644. julius 17. Az úr isten stb.

Mind 10 és 11. die praesentis mensis irt leveleteket tegnap vöttük vala el, kikre mi csak két három nap alatt is választ fogunk tenni, hanem mivel az erdélyi vármegyéket bizonyos okokra nézve takarodni és nyúgodni egy kevés ideig házokhoz bocsátottuk, bizonyos számú lovasokat hagyván mellettünk, mivel penig sokan hirünk nélkül haza szöktenek, parancsoljuk, igen igen hamar az otthon való vármegye tisztei által igen igen igazán czirkáltasd fel mind szegényt, gazdagot, ki ment haza, s ki vagyon most otthon, és végy róla regestromot pecsétek, kezek irása alatt, azzal penig ne késsél, hanem mennél hamarébb vidd végben, s az regestromot tartsd magadnál. Hunyad vármegyében penig mindjárt ugyan az káptalanért vagy deákokat küldj ki, az több vármegyékben is bár küldj ha jút. Csáki Istvánnak is minden jószágát, javait elfoglaltasd, s resignáltasd az praefectus kezében, s viseltesse gondját, állasson tiszttartókat be s inventáltasson is mindenütt s majorkodtasson bennek jól. Az anyádnak most nem irhatunk, de irunk röv... nap; istennek hála, mind egészségben és jó állapatban vagyunk most is. Adja isten stb. Datum Varanó, 17. die Jul... Anno 1644, délest 2 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Ugy tudósit Kemény János uram, már palatinus ura... az Fátrán általment volna, de úgy halljuk jobban, csatá... volt oda elő.

Kivül (ifj. Rákóczi Gy. kezével) 20. die Julii Albae 1644. estve 9. óra közt Kermeczi.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczi stb.

CCXXVIII.

Éltemig való fiúi sat. 1644.
Nagyságod levelét alázatosan vettem, sat. Ha urunknak ő julius
nagyságának az lett volna parancsolatja, hogy én mentem volna 19.
el az hadakkal, ott is örömest szolgáltam volna nagyságtoknak, igen is akartam volna, noha tudom kegyelmes asszonyom, ezután is leszen arra való alkalmatosság, csak az jó alkalmatosságot mi ne hagyjuk el, isten ő felsége nagyságtokat győzedelmessé tévén az ő isteni nevének ellenségi ellen, az eddig való istenes szándék menjen tovább is elé és az eddig való dícséretes dolognak vége ártálmas és alkalmatlan békesség ne legyen, hanem ha békesség leszen, legyen jó, istenes, állandó.

Az lengyel követség kegyelmes asszonyom nem sokára elválik mi leszen, még az követek felől hír nincsen, kegyelmes asszonyom úgy tudom, nagyobb kötelese vagyon az lengyel királynak az ausztriai házhoz, hogy nem mint nagyságodhoz, el is hiszem, bizonynyal több jót kíván annak. Nagyságodat, látni szíbűl kivánnám én is, ha urunknak ő nagyságának Munkácsra menetele előbb lehetett volna, az gyülésre kiérkezhettem volna, nagyságod látogatására elkéredzhettem volna ő nagyságától, de kegyelmes asszonyom urunknak ő nagyságának Váradra való menetele nekem igen nehéznek látszik, az rosz elmék sokra magyaráznák azt, nem is bátorságos még ő nagyságának visszamenetele kevés ideig. Engedje isten sat. Varanón 19. Julii Anno 1644.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája míg él

Rákóczy Sigmond m. p.

Külczim : Illustrissimae Principissae Dominae Dominae Susannae Lorántfy sat.

CCXXIX.

1644. Az úr isten stb.

julius 20. 10 s 12 napján ezen hónak irt leveleidet édesem mi 16. die vöttük vala el egyiket jó reggel, másikát estve 9 órakor sat. Palatinus uram is elmene, eddig talám Bécsben is lehet. Az jó alkalmatosságot bizony semmiben az jó úr isten áldásából el nem akarom múlatni, s az hadakozást is bizony meg nem úntam, mert isten tiszteletiben s nemzetem szabadságában jár, akadályim bizony sokan voltak vannak most is (kit Rákóczy György meg fog édesem mondani), mindazáltal az úr istenben vagyon minden bizodalmom. Ugy vagyon, palatinus uramnál volt kétszer Lónyai uram s az jó békességet nem is tagadtuk meg tőle, de azért bizony eszünkön voltunk, és magunkat meg nem hagytuk csalni, kit az dolognak kimenetele is megvilágositott. Búsulnod, édesem, nem kell, mert azzal mind magadnak s bizony nekem is ártasz, az úr istenre kell édesem ezt hagynunk; látja az úr isten édesem, istenem tiszteletiért s hazám szabadságáért kész vagyok életemet is letenni, s ha azzal meglenne, ma is végben vinném; bizony nem is akarunk nekik könyuyen hinni; nekem, édesem, mindenkor az én kegyelmes istenemben volt bizodalmom, nem is csalatkoztam meg benne, ezután is azt akarom követni édesem, irásodat bizony nem bánom. Rákóczy Zsigmondot el nem küldtük, mellettünk vagyon, úgy értem másoktól, az ő ifjú állapatjához képest az úr isten elég bátorsággal áldotta meg, eddig sem fogyatkozott meg édesem az mi atyai gondviselésünkben, ezután sem. Az vármegyéket Kassára hivatjuk, de ott 4, 5. nap alatt elvégeződik az miért hivatjuk, egyebütt nem volt mód benne, hogy hivassuk. Az kik magokat jól nem viselik, vannak elegen, de úgy viseljük magunkat hozzájok, mint illik. Deézsre mikor jüjetek, magadra hagytam édesem; az választást értjük, im 1. Septembris is nem messze vagyon, akkorra esmég aranyat kell adniok az abrugbányaiaknak, Zalatnán is eltelik az angária, s még esmég meg kell választani. Őszi, tavaszi vetés itt elég leszen, de az szőlő igen meg ragyált, makk is kevés leszen

Fogarasban kit kellene állatni, gondolkodjatok róla s állassátok édesem; Serédi uramat Munkácsról házához bocsátjuk, s meghagyjuk édesem, betekintsen hozzád, sokat tud ő kegyelme mondani. Bornamisza uram hála istennek szolgálhat, most alkalmasént vagyon. Az sárdiakat segittetjük Kapnikra, mássunnét is megfizettess édesem az szegénységnek, mitől vagyon oly szüksége, örömest értenénk, mert hiszem rajtok had nem volt, életek, marhájok elég volt. Mindeneknek előtte az portára való ezüst mívet készíttessétek el édesem, azután az Rákóczy Györgyé meglehet. Mi holnap innét Ungvárra, onnét Munkácsra megyünk, onnét is kedden elfogunk indúlni s Patakra megyünk: én talám soha nem értem ilyen nagy melegű és száraz nyarat s nagy port mint most vagyon mindenütt ide ki, az kisztei udvarházat is 17. die ütötte meg az menykő, azon nap Patakon egy asztagunkat, mind . . . . . . égtenek, tegnap is Körtvélyesnél jégeső vere bennünke(t) ez az darab föld mindennel bővölködik. Adja az úr isten stb. Datum Szobráncz, 20. die Julii, Anno 1644, délest 6½ órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Külczim: Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántű stb.

CCXXX.

Az úr isten stb. 1644.

Az úr isten áldásából, édesem, én ím ezen órában szállék julius itt meg türhető egészségben, már ma itt leszek, s holnap isten 21. áldásából ebédre Szerenyére, hálni Rákosra megyünk. Most az üdő esőre fordula, lön is ma kevés, de ha több lenne is, nem ártana. Balog Lászlót állattjuk gyalog fő kapitánynak, most azért bebocsátottuk, hogy készüljön s kijöjön; ha miből megtanál édesem, legyetek segitséggel neki. Látom Balon Péter nyavalyás bánja, hogy nem ötet állattuk, de tudja isten annyira elesett ember, nemhogy ő annak felelhetne meg, de

egy várbeli porkolábságra sem volna elégséges, már mind memoriájában, elméjében, vigyázásban és gondviselésében meg kezdett fogyatkozni, Bánfi Györgyöt is már az udvari viczekapitányságban beállattuk, most ment az végre haza, mátkáját vigye haza s készüljön lakodalmára, adass ajándékon kész pénzt száz forintot, bort, szalonnát, vagy bornyat, berbécset, az deézsi aknáról vagy két ezer sót is. Ím valami irást is küldtünk be, ezeket az embereket is kerestessétek fel s examináltassátok meg; Csáki Istvánnak is Megyerivel vitték be egy Varasoczki János deák nevü szolgáját, az szepesi prépostnak is Hosszutótinak egy Cseh Ádám nevü emberét is, ezeket hagyd meg, édesem, Rákóczy Györgynek kerestesse fel és examináltassa meg ezeket is azokról az punctomokról, kikről Megyerit, és arról is, Magyarországból is kik tartották hirrel az urokat, Kassán, Eperjest, Lőcsén, Késmárkon kik voltak czinkos párttartói és fautori s foveálói dolgoknak, de ezeket nem kell úgy meg kinoztatni mint Megyerit, hanem csak intéssel és szép szóval kell kivenni s velek megmondatni ezeket. Kövér István Patakon vagyon, az mint az praefectus irja. Adja az úr isten stb. Datum Ungvár, die 21. Julii, Anno 1644, reggel 9 órakor.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

Külczim: Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Loránt-fi stb.

CCXXXI.

Rákóczy Zs. anyjának Munkács 1644 Jul. 24. Örömest elment volna látogatására ha a fejedelem megengedte volna, de gyűlés után igyekezni fog, hogy elmehessen. Úgy hiszi, hogy az emberek ha látják szerencséjét »engedelmesek lesznek az nagyságod parancsolatjának ki élelemből, ki szeretetből.« A fejedelem következő nap Patakra, onnan Kassára indúl.

CCXXXII.

Az úr isten stb. 1644.

15. die praesentis irt leveledet édesem 24, 18. die 22. julius die, 19. die irt leveledet penig 23. die estve 7 óra után vöt- 25. tem vala itt el; Fejér Káspár mikor ment volt oda édesem, értem sat.; hála az úr istennek én is türhető egészséggel birok, s úgy tetszik, ha olyan jó savanyú vízzel élhetnék, mint itt és Sárost, szemlátomást épülnék egészségemben. Az vármegyéknek összehívása igen szükséges, de sok ideik nem fog tartani. Bizony mi sem kivánjuk édesem az múlatást és késedelmet nem kivánunk annál inkább, csak az svédek érkeznének el; feljebb innét mi mindaddig sem mehetünk, valamig Jeszenő, Regécz kezünknél nem lesznek, mert ha igy kellene hagynunk, jobb részét s javát gyaloginknak alattok kellene hagynunk, kivel mezei erőnk fogyatkoznék meg, ha penig keveset hagynánk vagy semmit nem hagynánk, mindkettőből veszedelem s rosz dolgok jünének ki; az takarodás is rajtok leszen az embereken, abból is akadályunk lenne; most Jeszenőn és Szendrőn kivül had nincsen, aratnak, takarodnak az szegény emberek. Micsoda akadályink voltak s vannak most is, beküldvén az hokmesteredet, megfogom izenni; tractánk semmi nincsen senkivel is; az igaz ember bizony szük, s mi is csak azoknak hiszünk, kiket megpróbáltunk és hihetünk nekik; Lónyai uramat régen esmérjük. Barcsai Ákos bár kijüjön; arany, ezüst menynyi lött, értjük édesem, az aranyat tétesd jó helyre, az ezüstöt költsétek arra az mire szükség, az portára való kupák, mosdó medencze készen legyenek. Rákóczi Györgynek is adhatsz pénzt is édesem. Ide is nagy szárazság jára, hanem csötörtökön délest 11 órakor el kezdvén az esést, szüntelenül mind péntekik 9 óráig reggel esék, most esmég tiszta üdő jár, istennek hála, ide legyünk is nincs anynyi. Most leginkább az végbeliek latorkodnak, Divini István lator volt, kiről ezután bővebben irunk édesem; az hol akarod . . . . *)

*) Innen egy közbe fogott ív hijányzik.

megjütt, de paripát talám csak kettőt hozott, jóra volna szükségem, Rákóczi Zsigmond megérdemli édesem az lóra való szerszámot. Kövér mikor ment hozzád édesem, azt is értjük; ha Deézsen löttél volna, édesem, Rákóczy Zsigmondot elbocsáttuk volna, de Fejérvárra való menetelében több üdő telnék. Kassai uramat kihivatjuk igen is, parancsoltunk is már ő kegyelmének, hogy készen legyen, bizony szükséges is. Déván édesem múlathatsz, mert mi mód nélkül ki nem hivatunk; valóban jól adná az úr isten, ha Kemény János uram az svédeket közel tanálná, de az felölök való hír most igen megcsendesedett, Kemény János uramnak arra kell mennie s fordúlnia, az melyre az alkalmatosság isten áldása után mutatja. Mi is bizony valóban sajnáljuk édesem az darab földnek terhét s ha rajtunk állana, egy óra alatt szabaditanánk meg, de ellenséginket hátra nem hagyhatjuk. Az kopjákat meghozták, az töröknek gyülekezetit mi is halljuk, de ha az töröknek az leszen akaratja, elvegye valamelyik végvárat, annak megoltalmazásában nekem módom nincsen, mert sem Fileket, Nógrádot nekünk vér nélkül meg nem adják, azt bizonynyal elhittük, ha megszálljuk, ő is mindjárt oda jühetne, bár mi vennénk is meg, elvenné tőlünk, ellenséggé tennünk penig nekünk az törököt nem hasznos; ha penig az török az németben ugyan derekasan kapna, talám nekünk az is fogna segiteni. Mi most is talám felindúlhatnánk az végek felé, de bizony kevés haszna lenne, söt káros az svédek nélkül, kinek sok okait adhatnánk. Az abrugbányaiakkal való végezést megirta Pásztói, hol keressék az conservatoriumban, az mellöl semmiben el nem kell menni. Mi isten áldásából im ezennel indúlunk, ma Rákost hálunk, holnap Kaposon; szerdán ha lehet Patakra megyünk. Adja az nagyhatalmú úr isten stb. Datum in arce Munkács, die (*a nap helye kihagyva*) Julii Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Az Illésházi kisebbik fia elszökvén az atyjától, pápistává lött, sokan úgy elmélkednek, az anyjától vagyon, mivel nyilván beszéllik, ha az öreg Illésházi Káspár meghal, maga is pápistává lenne, igazán elszökött az ördög az lánczról, majd

ilyes módja szerint az isten ecclesiájának panasza lehetne, rostálja most az úr isten az konkolyt az búza közül s tudja is az úr, kicsodák az övéi. Imre deáknak parancsoltunk, hogy ide jőjjön, hagyd meg édesem te is neki, siessen ide jőni, az mit Balling uram eleiben ad, azt vigye végben. Adja az nagyhatalmú úr isten stb. Datum in arce Munkács, die 25. Julii, Anno 1644, reggel 12 óra után.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

Az kénessőnek kiküldésével nem kellene késni, hadd vihetnék be Jereszlóban, igen kivánja az factor.

CCXXXIII.

Az úr isten stb. 1644.

Mi az lengyel király követe felől az mennyit mind neked július
s mind Hajdú Györgynek irtunk vala Kapusról, másképen 28.
történék, mert nem az fő követ jütt, hanem azon secretariusa az királynak, ki minap Sárost is vala nálunk; most is mért jütt s mit kivánna, ím in paribus megküldtük mind az király levelét s mind az secretarius beadott irását; ennek (ha az indutiákra mennénk) palatinushoz kellene menni, és napjáról, helyéről kellene végezni az tractának, az meglevén, úgy mindjárt jüne az főkövet hozzánk, ugyan az russiai vajda többekkel együtt. Légy érte azon, az Hajdú Györgynek irt levelünket in ea parte corrigáljátok alkalmatosan meg, csak az dolognak válósága szerént irván meg neki az dolgot, ha úgy tetszik nektek is; noha az törököknél nem szégyen az hazugság, de mi ne éljünk azzal. Az bizonyos, hogy azt az vajdát rendelték hozzánk, el is jő mi úgy reméljük, ha szinte indutia nem leszen is, mi az követnek addig választ nem teszünk, hanem Kassára viszszük s ott levén az vármegyék is, egyenlő akaratból akarjuk ő felségének magunkat resolválni; nyilván nagy okai lehetnek, miért kivánják igy ily serio az indutiót, kiben mi is, az menynyire az úr isten segít, caute és considerate akarunk cselekedni. Ha penig az Hajdú György levelét úgy

is elvihetni, nektek is az fog tetszeni, küldjétek úgy el; de ha nem tetszik, utána küldj s visszahozasd. Mi ide tegnap 5 órakor jüttünk, isten áldásából türhető egészségben; szomba . . . ebédre az volna szándékunk, az rekeszre mennénk s estvére Tokajban, s vasárnap kétszer praedicatiot hallgatván ugyanott, Tállyára mennénk hálni, s kedden ebédre Kasárra. Adja isten stb.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rakoczy stb.

CCXXXIV.

1644. Az úr isten stb.

julius 31. Bassa ez elmúlt csütörtökön Patakon adta vala meg édesem leveledet, sat. én is türhető egészséggel birok s egyéb állapotunk is az urnak áldásából jól vagyon; istenem tiszteletihez s hazámhoz való szeretetemről s buzgóságomról most is édesem egyebet az előttinél nem irhatok, ki mellől ezután is, az menynyi én rajtam áll, bizony semmi világi érték, adomány, igéret el nem vonszon. Az békességnek még csak kezdete sincsen, nem hogy vége lenne hamar; az svédeknek nem kellett volna magoknak akadékot keresni, avagy ha keresni akartak minket ne ültettek volna fel, avagy pénzből providealtak volna idején, ím elmúlt három egész holnapja, még levelet sem irtak. Bocskai mellett az török valóban fogta, magyarországi nagy urak mellette voltak, az vitézlő rend kegyesebb, expertusabb állhatatosabb volt; most mind különben tapasztaljuk az állapatot, látja az úr isten, az religióra, szabadságra semmit nem tekint, ha az ördög fizetne is neki, elmenne, bár minden hóra igazán fizetnének is, semmi, ha nem predálhat, ingyen nem élhet és nem pusztithat. Mi édesem bizony minden dolgainknak kimenetelét istennek köszönjük, s ezután valót is ő felségétől várjuk egyedül, bizony dolog, elég terh vagyon rajtunk édesem, de még az úr isten abban is elősegitett bennünket. Bornamisza Pál uram most türhető egészséggel bir;

az úr isten jó kivánságodat édesem hallgassa meg, mi is bizony azont kivánjuk az úr istentől. Nekünk az állapat mind könnyebb volna, csak az svédek jőnének s hallhatnánk bizonyost felölök s láthatnánk leveleket. Az kénesővel még ki (*nem*) érkeztek, sem az posztóval, az ifijaknak kellene zöld, veres skarlatin, azt is meg kellene hozatnotok édesem; paripáért Jereszlóra küldünk; Kemény János uram most talám Körmöcz-Bánya táján fog lenni avagy az fárasztó hegy alatt, ez hónak 24. napján is Szucsánnál jó csatájok volt; csak az úr isten Jeszenőt adná kézben, mind jobban mehetnénk elő előttünk álló dolgainkban. Ez éjjel Tállyán hálunk, kedden ebédre Kassára akarunk bemenni. Adja az úr isten stb. Datum Tokaj, die 31. Julii, Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Külczim: Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi stb.

CCXXXV.

Az úr isten stb. 1644.
Basa 28. die praesentis délest adta vala meg Patakon julius
25. die irt leveledet, értjük Szobránczról irt levelünk mikor 31.
ment volt kezedben; hála istennek, hogy békével vagytok. Palatinus uram még Liptóból kiment volt az németek közül, házához Semptére. Feltóti György is az elmúlt szerdán jutott vala meg szinte vocsoránk felett, Géczet Tót-Prónán hagyta volt, nem bocsátotta el palatinushoz az Lónyai uramék levelével, söt még az táborból is hamar elbocsátotta, mert kedden ment volt oda s másnap bocsátotta, nem hagyta ott is késni. Az török állapatjában s magaviselésében nem vagyunk már újak. Lupulra vigyáznotok nem árt. Ím az kassai biró leveléből is megláthatod, mint jártak az beszökött kurtányi s hova is akartak menni, kit azok soha Lupul hire s akaratja nélkül nem mertek volna cselekedni. Küldd be Hajdú Györgynek is az levelet, hadd az vezérnek is adja érteni, hadd az porta is értse meg az Lupul hitetlen-

ségét. Jaraszlóra mi is be akarunk küldeni paripák vételére, de némelyek nem biztatnak, hogy ott is tanáljanak az mostani állapotra nézve. Bálintfi Balázs az elmúlt csötörtökön juta meg az lengyel királytól, bizonynyal hozta, hogy ő úgy hallotta ugyan az király belső emberitől, hogy az svekusok jünének, meghalljuk rövid nap; mi nekünk mindenkor az úr isten volt oltalmunk, segítőnk, kiben nem is fogyatkoztunk meg, ezután is ő felségében vagyon, leszen minden erős bizodalmunk s nem árt az ember semmiben is nekünk az ő akaratja s engedelme ellen, s bizonynyal meg is nyugodózik minden benne; az ő dicsőségének s anyaszentegyházának, valami rajtunk fog állani, csak jó állapotú békességet akarunk szerzeni; *pápistáknak* úgy nem kell hinni, mint *az töröknek,* most *Lengyelországból ex(s)tirpálni akarják* totaliter *az unitarius vallást,* valóban jártatnak bennünket, *recipiálnók, ha be nem Erdélyben is,* ottan *csak Munkácsra is;* valóban sokkal ajánlanák magokat, de ne adja isten azt nekünk érnünk, hogy az isten tisztességének kárt tegyenek, beljebb csúsznának s meg is fiadzhatnának. Kassai uramnak is irtunk választ rövideden, mivel kihivatjuk ő kegyelmét Megyeri dolgából, azt kövessék az mit parancsoltunk. Máté vajdához Fiota bement s választ tehet már hadairól. Az Csákiaknak mind anyjokéval együtt kellett jószágokat elfoglaltatni. Basa uram ám maradjon otthon, kiküldd Rácz Ádámot is, most Szalánczi uram is jöjjön ki, eleget nyúgodt; megválik már az német követ dolga is Budán mint leszen. Maurer kijöveteléről már parancsoltunk; Hajdú György irását értjük, s ím most vők 21. die irt leveledet is az Hajdú György includált levelével együtt, értjük az portáról ki s micsoda ember jöjön, s ezen órában bocsátván Szentpáli Istvánhoz Budára Horvát Istvánt, megirtuk, vigyázzon ott is reá s vele együtt jöjjön; ha Budára megyen, végére akar ő ott elsőben menni, mivel ment az német követ, s minekünk is ahhoz alkalmaztatni fogja követségét, eljövén becsülettel igyekezzük bocsátani; az várakat éléssel megrakni s malmokat beléjek csináltatni el ne múlasd; az rabok regestromát is látjuk, kiválasztván az jókat közülök, az kik köz rendek vannak köztök, add értenek: az ki közülök muskatérosink közzé áll, elbocsátjuk, s az ilyenek megeskettetvén s muskétát

adatván s veresben ruházván őket, minél hamarébb küldend (*igy*) ki jó gondviseléssel. Az Máté vajda bo(*é*)rinak rosz magok viselése magok kárára leszen, jó módjával azokat is meg kellene intened. Az temesvári passa 400 avagy 900 oka kénesőt kiván-e, nem érthetjük; ird meg, mert ha 400 kiván, az tenne 8 mázsát 56 fontot, az kilenczszáz annál többet. Rabot egyet se küldj még ki, az kiket parancsoltunk volna; nem csuda, hogy Lupulhoz járnak az franczuztól és lengyel követek, igen vigyázz arra az lator hamis emberre, mint az ebnek, úgy nem kell annak hinni. 24. die Szucsánnál jó németeket vágták s fogtak el hadaink, utánok vagyon Kemény János uram; *Besztercze-Bánya ide tartja* az *hüséget,* az bányavárosok mellett fog Kemény János uram az ellenség elében esni, az mint irja. Adja isten stb. Datum in civitate Tokaj, 31. die Julii Anno 1644.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Hajdú Györgynek szóló levelünket küldd Máté vajda kezében, kéretvén küldje meg. Megirtuk Hajdú Györgynek, miből esett minap fogyatkozás az lengyel király főkövetének jövetelében. Palatinusnak irt válaszunkat im felkerestettük az ki itt benn volt, az többit ott kerestesd fel; lám inkábbára mindenkor megkültünk neked mindeneket s nyomtassátok le jó módjával.

Külczím : Illustrissimo Principi Georgio Rakoci stb.

Kivül (*I. Rákóczi Gy. kezével*) : 4. Augusti 1644, Fényes Mihály az posta, Csügednél délbe 3, 4 óra közt.

(A dült betüvel szedettek titkos irással).

CCXXXVI.

Rákóczy Zs. anyjának Tokaj 1644. Jul. 31. A lengyel követ, ki ott járt, nem volt derék-követ csak posta-követ s nem tagadja, hogy az ellenségnek szüksége van békességre. Várja anyja kijövetelét. Atyja holnap után megy Kassára hová a megyék és urak gyülekeznek.

CCXXXVII.

4644. aug. 1. Illlustrissime Princeps sat. Servitiorum meorum sat.

Bélátúl irt nagyságod levelét 28. reggel vettem el, Kapusrúl irt levelét penig nagyságodnak 30. estve 9 órakor; Török Istvántúl Patakrúl irt nagyságod levelét ma reggel 5—6 óra közt vém el; ... Kegyelmes uram, mivel nagyságod sietve parancsolá hogy Hajdú Györgynek szóló nagyságod levelét küldjem, ahoz képest, kegyelmes uram, mivel Kassai uram czensurájábúl többet nem kelle Hajdú Györgynek irnom, nagyságod irása elégséges volt, tegnap reggeli prédikáczió előtt bocsátám Szilágyi Jánost az portára el, meghagyván igen igen, elsiessen; irok Hajdú Györgynek, ha elérnék vele, ha szinte Hajdú György az főkövetnek jüvetelit jelenti is meg az vezérnek, az ugyan úgy leszen, ha nagyságodnak kedve leszen az tractához, és még talám jobb, annak megjelentése alatt talám valamit vehet ki belőlök. Csak Lupul levelét nem viszik vala el, mivel ő minden dolgokat ért Lengyelországbúl, nem régen is lengyel nagy ember követ volt nála; az hire, hogy sollicitálná lengyel király és német császár, hátúl inditson hadat nagyságod ellen. Razivil herczeg felől is ilyen hir vagyon, hogy most is sollicitálná Lupul vajda leányát, arra is igirte volna magát, ha végben megyen, az lakodalom szine alatt annyid magával jü, Máté vajdát kiverhessék országábúl, kit én soha nem hihetek. Az lengyel király hogy ily igen solicitálja az induciát és az békességnek tractálását, nem kicsin oka lehet, az oda fel való állapatok izgatják; ugyan is jobb nagyságod resolutiójának haladni, talám az alatt az svekusok felől is érthet nagyságod. Homonnai János szolgájának elfogása is istennek nem kicsin áldása, hogy nagyságod ellenséginek érti praktikájokat és állapatjokat. Talám suspicióban vagyon palatinus uram, hogy Feltótit hozzá nem bocsátották. Kassai uram tetszése Megyeri állapatjárúl ez volt, hogy törvény haladjon, hanem csak meghitt emberemet bocsátván oda examináltassam meg azokra az punctumokra kiket nagyságod irt, szép szerint. Ehez képest az praefectust küldtem hozzá;

de hogy csak szép szóra valamit jelentsen, nem reménlem, hanem nagyságodtúl várok; mit kellesék és mi forman élni vele examinálásában; ma megjű az praefectus, ha mit jelent, nagyságodnak értésére adom. Az más rendbeliek examinálásokat, kirűl nagyságod asszonyunk levelében parancsol, el nem múlatom, megexamináltatom, azok Szamos-Újváratt vannak; Bornemisza László szolgájáért is elküldtem, megexamináltatom. Az svekusok jövetele felől talám ért nagyságod már ez holnapban ha ez holnaprúl is bizonyos hírek és jövetelek haladni fog, nagy okának kell lenni; de hiszem istent, már elérkeznek, kit engedjen is isten. *Ibráni uram* már, kegyelmes uram, öreg ember, helyben való; az hajdúk penig csak prédálni valók, kevés az ki jó volna köztök az tisztekben is. Az vármegyéknek nagyságod parancsolatját is hozta Béla, az lovasok felől én is irattam, se órát, napot ne várjanak, hanem ígiretek szerint praestálják jó fegyverrel szerszámmal, újobban is fogok nekik parancsolni. Az portára én nem irok, hanem ha mikor nagyságod és mi formán fog parancsolni. Maurer uram talám eddig nagyságodhoz érkezett. Temesvárra emberim vannak, ha mit értek, azokrúl nagyságodat túdósitani el nem múlatom. Sobingernek nem szolgája, hanem maga van itt, hitlevelet adott, hogy sem titkon sem nyilván az adósságot ki nem iktatja, maga Kassai urammal nagyságodhoz fog menni, mást hagyván itt helyette, mivel Kassán, Eperjestt is adóssági vannak, azokat is tartatni akarja; az több adósságokat szedik, noha az kolosváriak búsulnak, tartván attúl, hogy most megadják, jővendőben meg ugyan megveszik rajtok; az kolosváriak megtaláltattak vala, az püspök is ő kegyelme, ne exigáltatnám, de én megmondám nagyságod parancsolatját kell nekem effectuálnom. Munkácsot könynyű építeni; minden alkalmatossági megvannak. Jeszenőt is isten nagyságod kezében adja; de már hiteknek nem kell hinni; nyereségnek tartják, ha avval valakit megcsalhatnak. Regéczbez könynyebb volna jutni. Az agárhordozók, kik az ebekkel bejüttek volt, kimennek, az egyiké igen beteg. Az rabok regestumát ím elküldtem nagyságodnak. Kopjákat hova kellessék-e küldenem, arrúl nagyságod parancsolatját várom. Hosszú-Mezőn Havasalföldében volt sokadalom, ott micsoda hírt hallottak, kirűl Sebesi Miklós ír nagyságodnak levelet, in specie elküldtem, abbúl meg-

érti az híreket. Vigyázásom leszen, nagyságod pararancsolatja szerint. Kassai uram censuráját vettem, ő kegyelmének tetszék, hogy beküldjek Máté vajdához, megizenvén neki, vigyázásban legyen; mivel oly ember nincs, ki derekason ismeretes vele, Sebesi Miklóst küldöm be hozzá; valóban megbirták az boérok az vajdát, csak azt cselekszi, az mit azok akarnak, ki Vallie Pen, Szava, Zokoly, igen fenn látnak. *Kornis Ferenczre vigyáztatnék*, de mi formán, útját fel nem találhatom, mivel nincs oly ember most itt benn körülötte, kinek hihetnék és subordinálhatnám; mindazáltal valamire isten segit, el nem múlatom. Mindenfelé vigyázásban leszek, ha mit értek, hallok, nagyságodnak értésére adni el nem múlatom. Isten jó egészséggel szerencsés győzedelemmel áldja meg nagyságodat. Albae die 1. Augusti Anno 1644.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae Servus et Filius subjectissimus

Georgius Rákóczy m. p.

(Eredetije Dr. Ötvös Ágoston ajándékából a szerkesztő sajátja.)

(A dült betükkel szedettek titkos irással.)

CCXXXVIII.

1644. Az úr isten ő felsége stb.

aug. Maurer Mihály tegnap jütt vala hozzánk, kivel, édesem,

3. mi eleget is beszéltünk, s értünk mindeneket, kiről mi sokot irhatnánk édesem. de másszorra halasztjuk; mindazáltal ugyan kérdésben bocsáthatnám, nem kell-e attól tartani, hogy ha az töröknek minden kivánságira reá tanál menni az német, nem rekedünk-e ugyan ki jó módjával az békességből, mert mi most is bizony ilyent veszünk eszünkben s ki hinné el, hogy úgy oztán mi velünk békélne az német s mi utánunk járna; hogy az porta tiltsa tölünk az békességet, azt maga javára nézve cselekszi, nem mi reánk nézve. Serédi uramnak kell bemenni az portára, kit bár adjatok értésére, édesem, idején is kell beküldeni. Sebesi Boldizsárt is beküldheted Fogarasban. Sobnigert kezességen elhagytuk bocsátani. Ide sok

becsületes főrend gyűlt, nehezen hiszszük, ez héten vége lehessen ide való gyülekezeteknek. Az 13 vármegyében lakó főrendeknek ugyan valóban csak az java s elei vagyon; akarnánk, ha Kassai uram is elérkeznék. Üdőnk jó jár valóban, bor kevés leszen, búza tavasz(i) elegedendő, füv is leszen. Jeszenőt tegnap előtt adták meg. Homonnainé asszonyom leányával is kinálja volt Rákóczy Sigmondot, azt tudta, ott legyen; én most is kegyelmesen cselekedtünk vele, homonnai, liszvai, terebesi jószágot mind megadtuk neki. — Adja az úr isten, édesem, stb. Datum Kassa 3, die Augusti Anno 1644, estve 8 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,
R. György m. p.

Külczím : Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorántfy stb.

CCXXXIX.

Illustrissime Princeps sat. Servitiorum meorum sat. 1644.
Ultima die praeteriti mensis Tokajbúl irt nagyságod aug.
levelét alázatosan tegnap délben 3—4 óra közt vém el; Pala- 5.
tinus hogy Semptére házához ment, inkább hiszem viselte az németek közt való kevés böcsületi és hogy látván nagyságodon isten áldását, semmit sem efficiált. Lupulra vigyáztatok most is jüttek emberek onnét ki; Szucsván vagyon; itt az szomszédságban sok illetlenségeket cselekesznek országabeliek, kirül irtam neki, igazítsa el. Az kurtánok felverése jól esett; azoknak is elmenetelek ő akaratjából lett; azon kivül meg nem merték volna próbálni; ő némettel lengyellel tractál. Hajdú Györgynek az levelet beküldöm, de Hajdú Györgynek szóló nagyságod levelét nem hozták. Kassai uram censurája az vala, nem kelletik még irnom, hogy nem főkövet jütt, mert az is el fog jüni; én irok Hajdú Györgynek. Nagyságodnak úgy irták volt, hogy az jüne, de még nem az az nagy ember nem (*sic*) jütt volt, hanem más; de az is eljü. Paripákat Jaraszlón eleget találni, ha anynyi leszen, mint tavaly

volt; csak az ki bemegyen, jól megismerje, mivel igen meg szokták nyugotni, szilalni; nyugotton az ló alkalmas bénaságot eltitkol. Lupul küldött szolgámtúl egy paripát, nagyságodnak akartam vele kedveskedni, de száraz kehes, igen köhög; az Havas alatt vettek volt mené (*menő*) útokban szolgáim egy paripát, szép, csakhogy nincsen lépése. Bálintffy uram bizonyosan megérthette jüveteleket az svékusoknak Krakkóban; már jüni kell embereknek nagyságodhoz, hanemha mind intercipiáljuk őket, isten elhozza őket immár. Nagyságodat szerencsés győzedelemmel szent igyekezetiben boldog elémenetellel megáldja. *Az pápistáknak nehéz hinni. Lengyelországnak is* meg kell zavarodni, ha ott is el kezdik az persecutiót, félő, intestinum bellum ne kövesse őket; ezeken akarják kezdeni el, félő, ezt végben vivén vallásunkon valókhoz, lutheranusokhoz és az görög valláson valókhoz ne kezdjenek, ezt meg akarván előzni, ha conjungálják magokat, veszedelmes állapatjok következhetik, nem lévén egy veszedelmesebb az intestinum bellumnál. Kassai uram hétfőn indúlt Kolosvárról meg. Megyeri dolga felől nagyságod parancsolatja szerint Kassai uram censuráját vettem; ő kegyelme azt irá, törvénnek kell reá lenni, de annak haladni kell most, hanem csak meghitt ember által examináltassam és ha mit mond, irva küldjem nagyságodnak; ehez képest praefectust küldtem volt el; mi beszédi voltak, meghagytam praefectus uramnak, nagyságodnak mindeneket megirjon; az szép szerint nem vall, beszédibül kitetszik, ha akar, tud mondani; immár én csak nagyságodtúl várok. Az Csákiaknak minden jószágokat anyjokéval elfoglalták. Rácz Ádám, Szalánczi uraméknak megirtam, mindjárt indúljanak nagyságod után. Basa uram ittbenn léte kivántatik. Az Bornemisza László szolgája, kirül nagyságod asszonyunk ő nagysága levelében irt vala, nincs itthonn, hanem az táborban hagyta. Cseh Ádám nevű rab az sebben Szamos-Újváratt igen nehezen vagyon, talám meg is hal. Az német követ állapatja alkalmasint el fog válni, Budán nagyságodhoz jüvő követnek is Budán kell eddig lenni. Az várakat asszonyunk ő (*nagysága*) parancsolja éléssel rakni, kézi molnokat (*malmokat*) is hagytam csinálni. Az rabokat mivel nagyságod irja, ki ne küldjem, nem küldöm; asszonyunk ő nagysága parancsolá,

nagyságodnak megirjam, mivel ezeket hegy alatt fogták, hogy sanyarodjanak sok istentelenségekért. Az temesvári pasa 400 okát kéret, kegyelmes uram. Nagyságod hadait isten ezután is jó szerencsékkel látogassa. Az városok jól cselekszik, hogy hiteket megtarják. Az reversalisok pariálását mihent elvégezi Uzoni, ma el is fogja, mentest küldöm nagyságod után. Az palatinus levelire való nagyságod resolutioit kiri,nálam vannak, felkeresem; de mivel Kassai uram ottkinn vagyon, annak meglátogatását ő kegyelmére bizta vala nagyságod, annélkül kinyomtattassam-e, nagyságodtúl várok. Latran Boldisár itt benn nincs, az más hete bocsátám ki házához; megirtam neki postátúl, siessen nagyságodhoz menni; én nem kételkedem, az az ember nagyságodhoz jó akarattal ne volna; adja isten, talám az eltévelyedtekben, isten áldása után, nagyságod által az ő igaz ismeretire visszatérnek. Sebesi levelét elfelejtettem vala nagyságodnak kiküldeni, ím most elküldtem. Az mely embert Velenczébe küldtem volt, galliai király és királyné levelével megjütt, mi válaszszal az velenczei gallus agenstúl, arrúl nagyságodat túdósítja Bisterfeldius uram. Temesvár felől is jütt emberem, ott is csendességben vannak. Az kik marhákat hajtottak volt be, azoknak regestumokat már hozton hozzák vármegyékrűl, székelységrűl nem látom, tehénféle marha, ökör sok, lova (*sic*) lovat hoztak inkább, az tehén, ökör igen hal, az kit hajtottak is. Toldalagi Ferenczet láttam hogy felesebbet hajtatott. Karansebesi vicebán fogatott egy útnélkül járó embert meg, mivel hagytam, hogy szorgalmatos vigyázása legyen; értésére lévén valami puskások találtak az erdőben reájok, utána küldött megfogatta, viaszat, kénesőt találtak nála; examinálták hol és kitül vette az kénesőt, de nem akarja megvallani; hagyám felhozzák. Vigyázásban lévén, ha mit értek, hallok, nagyságodnak értésére adni el nem múlatom. Isten jó egészséggel stb. Albae Juliae die 5. Augusti 1644.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae Servus et Filius subjectissimus

Georgius Rákóczy m. p.

Alább: Kegyelmes uram, ezt is akarám nagyságodnak értésére adni. Vancsa György és Csokási Mihály ezl emúlt

napokban alá mentek az alföldre, az kapitány híre nélkül jobbágyokat hoztak fel. Csokási Mihály eszében vévén; noha kiküldött volt az kapitány, de nem kaphatták; értésemre adván Szilágyi András, parancsoltam neki, ha valaki hír nélkül aláküld és rajta találják, megfogják; Vancsát rajta találták érni, megfogták; de Szilágyi András elbocsáttatta; az többit bevitték, mivel nemes emberek voltak, az vármegye megtalálására elbocsáttattam conditiok alatt; az egyik fogva vagyon, az ki az várban is micsoda szitkokkal illette az kapitányt, az vallatásbúl nagyságod megértheti; mit kellessék vele cselekedni, nagyságodtúl várok. Sok baja van az jenei ifiak miá.

(Eredetije Dr, Ötvös Ágoston ajándékából a szerk. sajátja.)

(A dűlt betükkel szedettek titkos írással.)

CCXL.

1644. Éltemig való fiúi sat.

aug. Nagyságod levelét tegnap vettem alázatoson. Itt kinn

6. kegyelmes asszonyom, noha vérben sokan feküsznek, halnak is, de döghalált még nem értettem, mindenütt isten kezében vagyunk, az tűz között is megtartotta ő felsége, az kiket akart megtartani. Az indutia, kegyelmes asszonyom, igen veszedelmesnek látszik mi nekünk; az magyarországi urak, főemberek is veszik eszekben, kik mi vallásunkon valók, mi volna az ellenkező félnek szándékja, ha módjok volna, mivel az elfogott leveleket közönségesen olvasták, soknak elméjek jobba jár most, hogy nem mint ezelőtt. — Lónyai Zsigmond uram is most jól viseli magát, elhittem Kassai urammal ketten megpróbálják egymást, s ha mindketten jól akarnák az dolgot, sok jót találnának fel. Forgách Sigmond igen bal elméjű, állhatatlan ember, hitinek semmit nem kell hinni, nincsen most itt latrabb nálánál. Kassai uram kegyelmes asszonyom, az nagyságod leveléből eleget érthetett; adja isten, cselekedjék ő kegyelme úgy az mint magát ajánlja, ha kijű ö kegyelme, mi is Bornemisza Pál urammal ketten gyakran fogjuk emlékeztetni irására; az török híre nélkül való megindúlásra volt

volna előttünk szegény megholt fejedelem példája, s noha a nélkül indúlt volt meg, de mégis a nélkül meg nem békélett, most az itt való török követ igen ajánlja magát az segítséggel, és bár ne legyen is mindenben úgy, mégis ajánlását megvetni nem látom bátorságosnak se mostanra, se jüvendőre, mert az békesség leszen-e meg vagy nem, isten tudja, mi nem; de ha leszen is, olyan leszen-e, az minemüt mi kivánunk, kétséges; ha valamint az békesség meg nem lészen, vagy rosz, nem állandó lészen, hogy merünk az töröktül segítséget kivánni, ha híre nélkül békéllünk. Szintén most érkezék igen rosz hire Illyésházi Gábor uramnak, Murány várát megadták Vesseléni Ferencznek, felesége ezüst s arany marhája mind ott vagyon, noha az pénzét Trincsinben vitték, ő kegyelmének is nagy kár, de nagyságtoknak is nem kicsin akadályára vagyon, egynehány dolgokra képest. Az urunk ő nagysága Tiszántúl való menetele Váraddá nem sok embernek tetszik kegyelmes asszonyom, az ő nagysága távulléte igen megpróbálja az embereket, a nélkül is sok csak az alkalmatosságot lesi; mikor ő nagysága csak Munkácsra ment is, sok rosz hírek voltak, mennyivel inkább ha ő nagysága az Tiszán által fog menni. Az mint irja Kassai uram, kegyelmes asszonyom, hogy az két császár tractál Magyarország felől, szintén azért egyikért nem volna *(jó)* az török híre nélkül békélleni minekünk. Most, istennek hála, kegyelmes, asszonyom, alkalmasint vagyunk az dologban, csak isten tartsa meg, nevelje is, ő felsége az nagyságod munkájára mind két helyett nyújtsa áldását. Engedje isten stb. Kassán 6. Augusti 1644.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája míg él
Rákóczy Sigmond.

CCXLI.

Illustrissime Princeps sat. Servitiorum meorum sat. 1644.
3. Augusti Kassárúl irt nagyságod levelét Basa tegnap aug.
prédikáczió után 9 órakor adá meg. Kassára beérkezését sze- 8.
rencsésen és jó egészségét nagyságodnak örömmel értem sat.

Ez gyűlésnek is engedje isten nevének dicsiretire, szegény hazánknak javára nagyságod kivánsága szerint jó kimenetelit. Jeszenőt is isten nagyságod kivánsága szerint kézben adta. egyebekben is hasonló és nagyobb nagyobb áldásit terjeszti isten nagyságodra. Nagyságod az asszonyhoz nagy kegyelmességét mutatta, csak legyen meghálálója. Regécz, Szendrő is nem állhatja, meg kell adniok. Az vármegyékre parancsoltam, az lovasokat jó hadi készülettel küldjék ki, semmit ne késsenek vele; küldözik is már. Az marhák regestálását neheztelik már jobb részét be is hozták, készen létek felől parancsoltam; az Székelységre is irattam; mind azokat, kik az táborbúl eleitől fogva haza jüttek, felirják; abbúl ki fog tetszeni, kik jüttek hir nélkűl haza. Az szászság gyalogja ez héten indúl ki. Az több városokra is parancsolok. Hajdú György levelei érkezének, kiket Máté vajda külde meg ezen órában; mit irjon, az czifrákat megfordítottam, nagyságodnak megküldtem. Kops is irt Bisterfeldius uramnak, azt az levelet is nagyságodnak kiküldtem. Máté vajda hadai számára megindította az pénzt. Az német követet igen várják az portára. Mivel az török deák házához kéredzett vala két hétre, még meg nem jüve; ma vagy holnap megjű; de hogy késedelem ne essék, az adórúl való levelet in specie küldtem ki nagyságodnak. Az portára szóló nagyságod levelét Szávátúl küldtem meg sietséggel. Az franczuz talám fog valamit mondani az svecziai állapat felől. Az kolosváriakon megszedetem és mindjárt kiküldöm nagyságodnak; már jó részen is készen is volt. Landorfejérvárrúl jüve emberem, ott csendességben vannak, egy pasát várnak, hire, az nagyságod segitségére jüne. Lúpul Szucsván vagyon és őszig mind ott akar lakni; vigyáztatok reá, álnok lator ember; csak isten venné ki az szomszédságbúl. Isten jó egészséggel szerencsés győzedelemmel áldja meg nagyságodat. Albae die 8. Augusti Anno 1644.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae Servus et Filius subjectissimus

Georgius Rákóczy.

(Eredetije Dr. Ötvös ajándékából szerkesztő sajátja.)

CCXLII.

Illustrissime Princeps sat. Servitiorum meorum sat. 1644.
6. Kassárúl irt nagyságod levelét alázatoson 10. hujus aug.
mensis vém (vevém) el, jó egészségét örömmel értem, melyet 12.
isten sokáig tartson meg is. Lupul most is igen practikál az portán, Székely Mojzest promoveálni igyekezik. Császár kijüvetele felől Drinápolyban mit irjon Hajdú György, leveléből nagyságod megértheti; mi végre legyen és mi practikájok, isten tudja; az vigyázás megkivántatik, kiválképen ha az igaz, az mit Máté vajda izene Fiotátúl, ki az pénzzel ma indúl meg, hogy Székely Mojzes császárral volna; mindazáltal isten mindeneket jóra ad. Moldva felől is hozák hírét, hogy az tatárok is táborban volnának, kinek végére hogy menjenek, elküldtem. Az vajda vigyázásban vagyon, mindenekrül fog tudósítani; 10,000 emberrel, mondják, császár kijütt volna. Vigyázásban leszek, ha mit értek, hallok, nagyságodnak értésére adom. Isten jó egészségben tartsa meg nagyságodat, ellenségin győzedelemmel áldja meg. Albae die 12. Aug. 1644.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae Servus et Filius subjectissimus

Georgius Rákóczy m. p.

Kivül: (*I. Rákóczy Gy. kezével*) 17. Aug. 1644, reggel 9 órakor.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Domino Georgio Rákóczy stb.

(Eredetije Dr. Ötvös ajándékából szerk. sajátja.)

CCXLIII.

Az úr isten stb. 1644.
Istennek áldásából én most is türhető egészséggel bi- aug.
rok, búsúlok azon, ím ma leszen 9 napja, költ leveleteket nem láttam, Bélának is tegnapra kellett volna megjü(ni,) s az sem jöve meg, hanem ha Kassai uram hozna, kinek ma vagy

holnap be kell jüni, az mint maga irja Nánásról ő kegyelme. Itt istennek hála az 13 vármegyéből ide jütt minden rendek becsülettel viselék még eddig magokat, de kiválképen az 5 városbeliek; alkalmas rendü embereknek úgy látom elméjeket, hogy sem az német igáját viseljék lelki s testi szabadságokkal ne élhessenék szabadosan, inkább úgy cselekesznek mint Erdély cselekedett, mert teljességgel mind elijedtek s idegenedtek az némettül. Császárhoz Fejérpatakit küldik az statusok, declarálván, velünk együtt élni, halni akarnak, instálnak, állássa helyre ő felsége mind lelki, testi szabadságokat, mennél hamarébb penig. Az lengyel királyhoz is Príni Imrét s Máriási Istvánt küldik ő kegyelmek, az héten mindenik elmegyen; az mi svekusinkat Lubeca és Hamburg között mondják lenni, hirdetik 13. die Julii az tengeren nagy harcz lött volna az danus s azok között, még derekas híre nincs, melyiké lött volna az győzedelem, közönségesen azért úgy beszéllik, az svekusoké lött volna, ha ez holnapban is bizonyost nem kezdünk felőlök hallani, s levelek vagy emberek nem kezd jüni, mi desperalni fogunk; megcsaltanak. Szécsi Máriát Veselényi Ferencz ugyan elvötte, Illésházi Gáborné asszonyomat Murányból kiküldték, talám csak propter formám, hogy az urát is oda hajtsa. Lakodalmok is már megvolt, úgy hirdetik pápistává is lenne, mind Balog, Lipcse már kezénél vagyon. lator volt, az asszonynak az latra, kit Haller István uram is megenged. Az mely főembereknek ki kell vala jüniek, mégsem érkezének el édesem, parancsolj nekik ne késsenek; az kénesőt bár ki ne küldjétek, hanem ha ott benn hatvan talléron mázsáját eladhatni, bár eladasd; az pénzt kiküldeni, valami lehet, ne múlass vele; már 7 napja annak is, hogy Kemény János uram felől semmit sem hallottunk, ezen sem keveset búsúlunk. Im Bisterfeldius uramnak küldtünk valami leveleket, mondd meg édesem szóval is neki, irjon mennél hamarébb az galliai király Velenczében levő agensének, ha az igért summa az portán nem leszen ad diem 20. Octobris, mi okai ne legyünk, ha meg kell békélnünk római császárral, az levelet azonáltal küldenétek el mennél hamarébb. Az mely kénesőt 39 mázsát kiinditottak volt is, mi azt is Váradon hagytuk letenni, adassad el azt is édesem. Szegény Balassa András uram is Késmárkon hala meg ezelőtt majd 3

héttel, ott is temették el tisztességesen. Az mely mosdó medenczét császár nekünk küldött volt az lakodalomkor, küldd ki édesem jó módjával, Bánfi Györgynek is parancsold meg, ne késsék haza vinni mátkáját s Balog László uram is igyekezze dolgait végezni, az várakat, édesem, mindenütt éléssel bőven megrakassátok, kik közt utolsó ne legyen Várad, minden felé legyetek jó vigyázatban; kurtányt már csak Munkácsra is 30 fogtak be, valóban megadták az szökésnek az árát. Ha ez levelünk ott benn éri Sebesi Miklóst, az mi finum arany eddig gyűlt édesem, küldd ki mind tőle, kitelvén Zalatnán az angaria, s az abrugbányaiakat is erőltessétek reá, adják be az 30 gira aranyat is ad 1. Septembris s azt is választassátok meg. Az fejérvári mestereknek az magyaroknak és az papiros csinálóknak mi fizetések vagyon, küldd irva édesem. Itt Kassán akarok egy akademikus mestert tartanunk, ki által ha magát jól fogja viselni, nagy előmenetele lenne itt az isten tisztességének; papiros csinálók is jüttek volna hozzánk, s itt kinn talám olcsóbban alkudhatnánk meg velek. Püspök uram irt egy levelet, kire, mivel most választ nem irhatunk, köszöntvén ő kegyelmét mi szónkkal, rövid időn az választ is megküldjük; igen apróra ír ő kegyelme, s mivel az mi szemünk is majd nagyobbat lád *(igy)* látni, többször is meg akarjuk olvasni. Szécsi Mária lakodalma az elmúlt vasárnap volt, nagy istentelenség egy testvér atyjafiával s maga hite ellen csalárdúl ezt cselekedni, soha el nem kerüli az istennek igazságos ítiletit érte. Adja az úr isten stb. Datum, in civitate Kassa, die *(a nap helye kihagyva)* Augusti, Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Külczim: Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi stb.

CCXLIV.

1644. Az úr isten stb.

aug. 5. die praesentis mensis irt leveledet, édesem, tegnap
13. délest, ma meg jó reggel 9. die irt leveledet vöttem sat. Itt való consultátiónknak is isten áldásából im jó vége leszen, melyről édesem, az hokmestered által, s egyébről is az miről irtál, tudósitlak s vékony tetszésemet is megizenem. Immár Kassai uram is itt vagyon s reá segit az úr isten minden jónak követésére s végben vitelére. Gondom s búsúlásim elegek vannak, de úgy jár ez az hitvány rosz világ, kit könnyebb volna szenvednem, ha az isten tiszteletéhez s hazájok szabadságához derekas szeretetet és buzgóságot tapasztalhatnék. Az mely két ember felől irsz édesem, ne tarts, mert bizony egyik is nem veszen olyra, kiben istennek s hazámnak s magam becsületemnek vétsek; az ördögnek is kell ugyan ezeknek bántódása nélkül gyertyát gyújtani, de megesmervén kit kit szőrin, úgy hiszek nekik s úgy is közlöm kegyelmességemet vele. Jó zsáknak kell annak lenni, a ki az kölest megtartsa. Az svédeknek mi most bizonyos jöveteleit nem halljuk, egyéb módon hamar időn, amen. Datum in civitate Kassa die 13. Augusti Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem,
R. György m. p.

Ha miből Kemény Jánosné aszszonyom megtanál édesem, légy jó akarattal hozzá. Csontos Pálnak, Miklósnak, s Orbánnak is legyenek segitséggel, oda vannak ezek is Kemény János urammal, nem is keveset és haszontalanúl szolgáltak még eddig; Csiszár Gergelyt se hagyasd, jó hirt ír felőle Kemény János uram édesem. 14. Augusti reggel 5 órakor, reggel 9 óra után.

Külczim : Illustrissimae Dominae Pincipissae Susannae Lorántfi stb.

CCXLV.

Illustrissime Princeps sat. Servitiorum meorum sat. 1644.
Kassárúl 9. irt nagyságod kegyelmes parancsolatját aug.
tegnap vém el, kiben parancsolja nagyságod, Patakra két 16.
ácsokat küldenék; én, kegyelmes uram, mindjárt parancsoltam, hogy jót késedelem nélkül küldjenek Szebenbül; mihelt elérkeznek, kiküldöm. Az mely főembereknek kimeneteleket nagyságod parancsolta volt, azok kiindúltak, Szalánczi uram tegnap indúlt, én eléggé meghagytam ő kegyelmének, elsiessen; de betegesnek mondja magát, az többi jó ideje kimentek. Lupul vajda ira egy levelet, tudakozván hadai felől, kit nagyságodnak in specie kiküldtem; választ tettem reá, hogy nem Homonnay jószágára küldte nagyságod, hanem máshuvá rendelte volt nagyságod több hadai mellé, hatalmas császárunk szerencséjére az szolgálatra; de ők nem oda mentek, hanem Lengyelországban szöktek, ott is lett veszedelmek; az kik visszaszabolygottak Munkács felé, azok azt mondják, hetmanok az vajda levelét olvasta nekik, ő parancsolatjábúl szöktek el, útjok is, hogy Lengyelországra legyen, meg volt parancsolva tüle. Az német követ Landorfejérvárra érkezett, lőttek eleiben, másfélszáz tallért adtak napjában neki; hire az volt, emberét, kit az portára elől elküldött, ott várná meg. Cseh Ádám nevü rab megholt Szamos Ujváratt; az másik János deák, Csáki István deákját examinálta az praefectus, az csak Megyerire igazit mindent, hogy mindeneket ő tud. Hogy nagyságod februáriusban indúl meg, azt is ő vitte Csáki Istvánnak meg. Krimben tatárok vannak táborban. Az szászság gyalogjokat meginditják, az több városok is. Vigyázásban vagyok, ha mit értek, hallok, értésére adom nagyságodnak. Micsoda és menynyi marhákat hoztak, lajstromok nálam vannak; arrúl is nagyságod mit parancsol, nagyságodtúl várok. Isten jó egészséggel, győzedelemmel áldja meg nagyságodat. Albae die 16. Augusti 1644.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae
Servus et Filius subjectissimus
Georgius Rákóczy m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Domino Domino Georgio Rákóczy stb.

(Eredetije Dr. Ötvös ajándékából szerk. sajátja.)

CCXLVI.

1644. Az úr isten stb.
aug. Maurer Mihályt ím az portára expediáltuk, szorgalmaz-
17. tasd, ne múlasson, siessen bemenni. Oda be minden felé szorgalmatos vigyázatban légy, az vármegyéket szorgalmaztasd, az lovasok helyett küldjenek újat, kivel ne késsenek, mert azok, kiket itt kinn hagytak volt, igen megúnták oda fel az lételt, váltsák ki őköt. Máté vajdának is ha emberi kiérkeznek, szorgalmaztasd, siessék az pénzt hozni; az bécsi emberek adósságát is szedesd fel mindenütt, ím most is Maurer Mihálytól adósság leveleket küldtünk be, azt is . . . . nak mi választ töttünk, azért mind egyiket másikat mennél hamarébb szedesd fel s küldd ki. Az elmúlt estve juta mind az svecziai koronától s mind az generáltól levelünk emberrel, kiről Maurer Mihálytól érthetsz. Mi is innét reggel azon vagyunk, kiindúlhassunk. Adja isten stb. Datum Kassa, 17. die Augusti, Anno 1644.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Kivül (ifj. Rákóczy Gy. kezével) 24. Augusti 1644 Albae, Maurer Mihály.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CCXLVII.

1644. Illustrissime Princeps sat. Servitiorum meorum sat.
aug. Isten nagyságod egészségét, életét stb. tartsa meg, ellen-
19. ségin tegye győzedelmessé. 14. hujus mensis irt nagyságod levelét tegnap estve vém el; egészségét örömmel értem, me-

lyet isten sokáig tartson meg is. Lupul igiri, hogy eligazitja, immár megválik, ha megcselekszi-e; vigyáztatok reá. Hajdú György levelét is hozák; mit irjon, nagyságod megértheti; csakhogy nem bizonyos emberektül hallott híreket ír; ha más volna az portán, kivántatnék. Ha az svékusok el akarnak jüni, ez holnapban el kell érkezniek. Megyerire, az több rabokra is, hogy szorgalmatos vigyázás legyen, váltig parancsolom. Majtini Bertát ha behozzák, Dévában küldöm. Az almási egresi jószágnak urbarioma praefectus kezénél vagyon. Az temesvári pasának kéneső felől izenék, ha az árát megadja, küldjön érte. Az palatinus leveleire való nagyságod válaszit mind felkeresem, két-három nap alatt kiküldöm. Az marhákat felirták, nálam vannak, két vagy három helyrül, hogy még be nem hozták. Az kénesővivőt felhozattam, az szászvárosi embertül vette volt; de annak semmije, egy 15 forint érő házánál több nincs, az(t) meg magáról Barcsai Sigmond uram jobbágyira adták, kit nagyságod azelőtt is aranypor kereskedésben találtatott volt. Az jeneiek nem az kapitány hirével mentek volt alá. Toldalagi convertált, meg is communikált s ki is küldöm. Regéczet is adja isten nagyságod kezében. Az Máté vajda hadai számokra való pénzt kivitték; az török kocsit is lovastúl kiküldöm. Az kolosváriak talám nagyságodhoz küldött embereknek megjüvetelekre várakoztak, az summát, hogy aláhozzák, most is megparancsoltam. Mivel kegyelmes uram, zálogos postának mondották, kitül kiküldöttem császár levelét, másszor nagyságod parancsolatjához tartom magamat. Divini Istvánnak irtam, hogy nagyságodat bona conscientia informálja, mehent válaszom jü, mindjárt kiküldöm. Az lengyel madarászt telio vislákkal, hálókkal együtt kiküldöm. Sebesi Miklós Máté vajdátúl megérkezék; ő mindenre ajánlja magát; most újobban minden hadait, ország népét magához esküdtette, az harácsot is szedeti; hogy ha mi ellene való szándékok volna míg beküldi, addig tartózkodjanak, annak beküldésével nem is akar sietni. Az mely tatár hámnak adták az hámságot az igen jóakarója; mert mikor császárhoz bevitték volt, rongyos lévén, megruházta, pénzt adott neki; azólta is miólta fogva volt, minden esztendőben hol ezer (hol) több tallért küldött neki; most hámságot adván neki császár, izent neki;

igen ajánlja, hogy hálaadó voltát hozzá megmutatja; az az híre, hogy az más tatár hám hámságában be nem akarná bocsátani; hanem reá támad, ki ha úgy leszen, izente Máté vajda, bizonyoson fog tudósitani. Micsoda híreket irjanak Csíkbúl nagyságodnak, az levelet in specie küldtem. Vigyázásban vagyok, ha mit értek, hallok, éjjel-nappal nagyságodnak értésére adom; mindenfelé emberim vannak. Isten jó egészséggel szerencsés győzedelemmel áldja meg nagyságodat. Albae 19. Aug. 1644.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae Servus et Filius subjectissimus

Georgius Rákóczy m. p.

(Etedetije Dr. Ötvös ajándékából szerk. sajátja.)

CCXLVIII.

1644. Az úr isten stb.
aug. 16. die praesentis mensis irt leveledet, édesem, 21. die
22. reggel 9½ órakor vöttük vala el, áldom az úr istennek nevét, édesem, hogy most is mind türhető egészségben és békességben vagytok sat. Hála az úr istennek, én is türhető egészségben vagyok, s az pápista atyafiakon kivül vannak még igaz magyarok, kiknek fáj, hazájok szabadságát úgy látjuk, oltalmazni akarják, ha ezután meg nem változnának. Az úr isten, édesem, hallgassa meg jó kivánságodat, bizony dolog, eddig is az úr isten szégyenítette meg ellenséginket s ezután is ő felségében vagyon bizodalmunk; az mint Bisterfeldius uram mondja, igaz, rövid az idő, de ha akarják, beküldhetik az pénzt, ha idejében adták volna értenünk, mi is idejében tudósíthattuk volna. Sokat vihet az ember két holnap alatt, ha akarja, vagyon nekik abban elég módjok, csak akarják. Bizony édes gazdasszony, én soha estve kevesebbet nem olvastam mint most, de az messze közel jütt már, mindazáltal ugyan meg tudom olvasni irásodat, édesem, irásom tagadatlan sok vagyon, de azt is most hidd el, gyertyánál igen ritkán cselekeszem, édesem. Az mestereknek és papiros csináló

fizetésekről való jegyzést elvöttük, az aranyat s mosdót elvárhatjuk, az kénesőt az factor elvötte, pénzt is adott, Danczkán is teszen le ezer tallért az collegium számára való deákoknak Niklasius uram kezében; immár csak püspök uram irjon nekik, mint osztozzanak az pénzzel, az több kénesőt el ne adjátok, édesem, gyüjtsétek meg, ki kell hozni, elveszi az factor. Az váraknak éléssel való rakását el ne halaszszátok, édesem, sokat gondoljatok meg, lám mi erről régen irunk. Szécsi Mária úgy kezdénk hallani, már is megúnta volna, vége felé anynyival inkább. Haller István uram maga viselesét feleségéhez itt kinn sem javallja az értelmes embere. Az extractust elvárjuk édesem, Szamosujváratt elég leszen, irja nekünk is az udvarbiró, az tarczali, tokaji, zombori hegy ugyan alkalmasént maradt, az több hegyeken is leszen. Az só hordáson érte legyetek, édesem, tudod abból lehet pénzünk. Szegény Balassa uramhoz igen is voltunk kegyelmességgel, mert negyedfél holnap alatt többet adtunk másfél ezer forintnál szegénynek, az maradékához penig ugyan derekas kegyelmességünket akarjuk mutatni. Az abrugbányaiakat meg kell tanitani, legyenek igazmondók. Solymosi még ide nem jutott. Igazán irom, édesem, hogy én gyakran irok, mert tudom azt kivánod. Ide sok esőnk kezde járni, az szőlőköt sem kapálhatják; ide sok helyeken most ugarolnak, Uporban is az elmúlt héten végezték el, Szerencsen árpa és köles-tarlóban fognak vetni, Vadászon talám ugyan nem is fognak vetni. Adja az úr isten stb. Datum Tokaj, die 22. Augusti, Anno 1644, reggeli 4 1/2 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Rákóczi Zsigmondot is, édesem, látogatásodra ím bebocsátám, adja az nagyhatalmú úr isten szent fiának érdeméért találjon szerencsés órában. Szóval is izentem tőle, édesem, ajándékot is küldtem, adja (*isten*) egészséggel szerencsésen viselned sok számú esztendeik. Amen.

Külczim : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi sib.

CCXLIX.

1644. aug. 22. Illustrissime Princeps, sat. Servitiorum meorum sat.

Nagyságodnak kegyelmes parancsolatja szerint palatinus uramnak irt nagyságod leveleinek pariáját, kik nálam voltak, ím Sebesi uramtúl mind kiküldtem, hasonlóképen az reversálisokat is, kiket nagyságod pariálni parancsolt volt. Ha az nagyságod kegyelmessége, Sebesi Miklóst beküldeni ne késlelje, mivel az szászokra való vigyázás kivántatik, kiválképen penig az új szebeni polgármester az szász emberek szószólójával lator emberek. Vigyázásban vagyok, ha mit értek, értésére adom nagyságodnak. Isten jó egészséggel, szerencsés győzedelemmel áldja meg nagyságodat. Albae die 22. Augusti 1644.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae Servus et Filius subjectissimus

Georgius Rákóczy m. p.

Oldalt öreg Rákóczy Gy. kezével: azt kellett volna kiküldened, az kit mi innét beküldtünk vala ezelőtt egy holnappal, az ki nyomtatott is volt s be is csináltuk vala mi abban mind szépen őköt, most azt küldd ki minél hamarabb. Sebesit bebocsátottuk, rabokat is viszen; kitelik annak az lator rendnek ideje ha az akar lenni.

Kivül öreg Rákóczy Gy. kezével: 30. Aug. 1644. Tokaj reggel 6 óra után.

Külczim: Illustrissimo Principi Domino Domino Georgio Rákóczy stb.

(Eredetije Dr. Ötvös ajándékából szerk. sajátja.)

CCL.

1644. aug. 28. Az úr isten ő felsége sat.

Az includált párt melyet az budai vezérnek irtunk, megolvasván s mását vétetvén, éjjel-nappal küldd Maurer Mihály

kezében, megparancsolván neki, ne múlasson, hanem elsiessen; az bécsi adósságokat felszedetni ne késsél s küldd ki is, eddig sem kellett volna erről ennyi parancsolatunkat várnod, Maurer Mihálytól is feles adós levelet küldtünk be, azért mennél hamaréb felszedetvén, mind egy fillérig küldd ki mennél hamarébb, egy nehány dologban experiáltuk mi már megfelejtkeztél parancsolatunkról. Huszár Mátyás uramnak im most hozák levelét, úgy tudósít: Senyei Pál is igen meg kezdett csendesedni, nem anyira lő, már is az gyalogok minden nap szöknek az várbúl, jó reménységgel vagyon, rövid nap az úr isten azt is kézben adja; gyakorta admoneáld az várakban levő tisztviselőket, az rabokra gondot viseljenek, el ne szalaszszák őket. Adja isten minden jót hallhassunk felőletek. Datum Tokaj 23. die Aug. Anno 1644, reggel 7½ órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Máté vajda kért levelében Sándor Fiota által adassunk hadainak 3000 tallért, s ő te kezedben mást küld érte, azért im megirtunk neki közönséges tallérúl avagy itt benn folyó pénzül azt minden bizonynyal megadjuk hadainak, kivánjuk mi is az vajdátúl, akár tallérúl az három ezer tallért, akár azért másfél ezer aranyat küldjön kezedben; ez levelünket küldd meg minél hamarébb neki, s az pénzt vétesd fel, de ha aranyat ad, jól megmérjed hijányosúl ne legyen s az bécsiek pénzével minél hamarébb ezt is küldd ki.

Kivülről: 29. Aug. Albae 1644. asztal felett 12 órakor kállai katona.
Külczím: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy etc.

CCLI.

Az úr isten stb. 1644.
19. die praesentis mensis irt leveledet édesem im most aug.
délest 3 órakor vöttem el. Az hokmesteredet be nem bocsát- 24.
hatánk, mivel Betlen Ferencz uramat kelle látóúl beküldenem. Rákóczy Zsigmondot is látogatásodra, úgy reméljük szombaton Fejérváratt fog édesem lenni, ő tőle bővebben izentem,

mintsem az hokmesteredtől izentem volna, mert ő mindent tud, hallott, benn volt mindenkor, künn is eleget hallott, látott. Mindeneknek, kik szolgáltak, voltunk adománynyal. Bornamisza uramnak Keresztszeget is kezében bocsátottuk miden jószágival. Jól lött, édesem, hogy Illésházi uram szolgái kezénél hagyatta az kevés marhát, ki nem is sok. Az posztóra szükségek vagyon, az ifijak hozzák meg mennél hamarébb. Az pénzzel jókor jutottak, talám még ez mostani fizetésen hozzá sem kelletik nyúlni, volnának 14000 forinttal is adósok itt kinn is, Regéczben is. Most akar az praefectus mintegy száz hordó bort eladni; rabaink (?) is jók volnának talám; azonban az úr isten elhozza az svédeket, kiknek jöveteleknek majd egyszer nem volt olyan híre mint most. Istennek hála, még eddig az itt kinn letött tallérinkhoz sem nyúltam. Ha ott benn 63 talléron elveszik az kénesőt, ott benn is bár el adjátok édesem benne, de ide ki is küldjetek, adhassunk itt is az factornak. Az kit kiküldtél minap 39 mázsát, azt már az factor kezében vötte. Az svédektől jöve édesem mind levelem, emberem, melyről Maurer Mihály tud voltaképen informálni. Az praefectus semmit nem ír, mint járt ide Kapnikra. Az szegény fejérvári udvarbiró kár leszen ha meghal. Ide is sok eső jár. Pérhez édesem, mind hozzá foglaltasd azokat az jószágokat, kiket mi bocsátottunk volt még szegény Prépostvárinak, könynyű onnét is eladni, az kit elakarunk adni édesem; Varsóczot is el kell foglalni, ha el nem foglalták volna is. Kemény János uram Filekig jütt, könynyű had *(igy)* még nem tudjuk, az derék német had ha alá fordúlt-e, kit mi nem remélhetnénk mind addig is, valamig derék új német haddal meg nem erősítenék, melyet még nem hallottunk. Az úr istent segitségül hiván, vigyázásban vagyunk minden felé. Budáról irják, az német követet ott az tájon megtartóztatták volna, kit oda édesem jobban s hamarébb meg kellene hallanotok. Rákóczy Györgytől is nagy vigyázatlanság, hogy igaz, hű kémeket egynehány rendbelit mind Drinápoly, Landorfejérvár felé alá nem küld, egyiknek jüni, másiknak menni kellene, úgy éltünk mi ott benn vele, elég görög lakik ott benn, zálogos emberek, Sebesi Miklós is tanálna; azért édesem megszólitsad Rákóczy Györgyöt, ne csak aludjék, egyék, múlassék, hanem minden

felé vigyázzék; mind Karánsebesből, Lugasból, egyébünnen is meghitt embereket küldjön alá, egyik az másikat ne tudja miben jár, mind Drinápolyban elmenjenek, lássanak, halljanak, értsenek, s minket is tartsatok igaz hírrel. Maurer Mihálynak szóló levelünket küldd meg, s igen igen parancsold meg, siessen éjjel nappal bemenni császárhoz s eleiben adott instructionk szerént járjon el dolgunkban. Adja az nagyhatalmú úr isten stb. Datum Tokaj, 24. die Augusti Anno 1644, délest 4 óra után fertálylyal.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Méltó édesem az ő rendek szerént Miklóshoz, s Orbánhoz illendő segítséggel lenned, mert bizonyára mondá ím csak most is Dániel János uram, ők ezeren se vitték azt végben, sőt többen is, az kit az zöld puskások végben vittek, s azok közt penig ez az kettő ugyan nevezetes dicséretes dolgot vittek végben.

CCLII.

Az úr isten ő szent felsége sat. 1644.

Istennek áldásából most is, édesem, türhető egészségben vagyok; semmi újabb híreim nincsenek, kiről tudósítanom kellene; üdő az szőlőre valóban jó jár, ím könyörgést hallgatván az szőlők látására megyek, ma 8 napja itt vagyok, de én csak az ebédlőház ajtóján sem voltam ki; az sót, édesem, légy érte, hordathasd bőven, az szászokat is taláId meg, szerezhessetek pénzt. Az mely olá(*h*) pap az új testamentomot olá(*h*) nyelvre fordította, adasd ötven forintot neki, posztót egy dolmánynak valót, de ezt is püspök uram kezében adasd, édesem. Az abrugbányaiakon is megvetesd az aranyat, édesem; és az zalatnaival együtt megválasztatván, édesem, mind az előttivel az finum aranynyal küldd ki, de az ezüst ott benn maradjon. Adja az úr isten, édesem, stb. Datum Tokaj 27. die Augusti Anno 1644, reggel 6½ óra után.

aug. 27.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

CCLIII.

1644. Az úr isten sat.
aug. Sebesi Miklós 22. die praesentis mensis irt leveledet
30. ma reggel 6 óra után adta vala meg, melyet bizony elég búsúlással is vártam, majd 9 egész nap alatt nem érthetvén semmit felőletek, édesem; hogy egészségben vagy, annak nemcsak örülök, hanem az úr istennek szent nevét is áldom érette s kivánom is ennekutána is marassza meg rajtatok szent áldását; de megbocsáss, édesem, az leveledet az minémű vétkesen s röviden irod, nyilva búsúlok rajta, talám az gyenge egészség vagy búsúlás az oka, ki ha igy volna, az úr isten szent fiáért adjon jó egészséget, édesem, s az búsúlástól is oltalmazd magadat; az mosdott aranyat meghozta Sebesi, ki mennyit nyomott az finum arany, ím megirtam, édesem; az posztót is elvárjuk; az szőllőt, édesem, igen kedvesen vöttük, adja az úr isten sok számú esztendeig kedved szerént gyönyörködhessél benne. Ide is már elég vagyon; jó ideje is jár; micsoda híreink legyenek, ím azt is, édesem, irva küldtük, adja az úr isten ennél is jobbakat irhassunk és küldhessünk Amen. Istennek hála, mi most is szenvedhető egészségben vagyunk; az rabok neveit ím megküldtük, Sebesi Miklós holnap indúl velek. Datum Tokaj die 30. Augusti Anno 1644, délest 4 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,
R. György m. p.

Külczim: Illustrissimae Principissae Susannae Lorántfy stb.

CCLIV.

1644. Az úr isten stb.
aug. 25. die praesentis mensis irt leveledet, édesem, mi teg-
31. nap délest vöttük vala el 5 órakor; kijöveteledet, édesem, az ide ki való állapat mutatja, könnyű szerrel vagy derekasab-

ban lehet-e, kiről még most nem tudósíthatlak, csak légy úgy édesem, készen, ha könnyű szerrel s másképen kell is, lehess készen mindenikhez; ha könynyű szerrel kell jőned, nekünk úgy tetszik, javaidban az mit el nem akarsz hozni, Váradon vagy Székelyhídon jobb lenne hagynod. Rákóczy Zsigmond úgy remélljük, édesem, még szombaton hozzád érkezhetett; Regéczet ha szinte Örsi uram meg nem akarta volna is adni, nem tarthatta, sőt az benne valók is megadták volna. Isten Szendrőt kézben advân, ide Szádvárán, Szepesvárán kivül több nem lenne; nagy reménységünk vagyon az úr istenben, többre is reá segít az úr isten. Maurer Mihály ne múlasson, siessen elmenni éjjel nappal, mert most az ideje, ne múlassa el az jó alkalmatosságot. Az svédek jövetelét sok felől hozzák, mi is megnyugodtunk abban, az mely időre tetszendik elérkezések az jó úr istennek, annak meg kell lenni. Tudja az úr isten egészségemet oltalmazom, édesem, de az gondviselés majd nekünk anynyit nem árt, mint csak benn való lakásom, mert mi 7 egész holnaptúl fogva egyszernél többször mezőre múlatságért nem voltunk, az majorkodásra s egyébre is az jószágban hidd el, édesem, az praefectusra bíztam. Az mely kénesőt kihoztak, azt már az factor elvitte, hogy ott benn is elkél 64 talléron az kéneső, nyilvá(*n*) jó ára. Maurer Mihálynak kezében azokat az kupákat kellett volna édesem, édesem, melyeket kihozott volt vissza az portáról. Az kocsit csak skarlatinnal kell megburítani és tafotával vagy jó kutnikkal megbélelni. Gerendi István uramat nem bánjuk, édesem, ha conventiós szolgává kötelezed; Inczédinek ha volna anynyi elméje s itéleti, melylyel megtudna felelni annak az hivatalnak, jó volna, melyről ti is tudakozzatok, édesem, s mi is értekezni fogunk róla. Itt való lakásunk alkalmatos volna, de élést másunnét kell ide hordani, itt is az vérben és hagymázban halnak inkább, minden nap 4, 5, 6 halott is megvagyon; Gicsei is csaknem meghala. Az török bizony dolog kapdosni kezdett vala, de lovasokat rendelvén bizonyos helyekre, s kiválképen az megyaszai hajdúk rajta érvén 7 avagy 8 törököt, hogy vinne, kivánták ne vigyék el, s nem akarván, egy pribékkel mind levágták volt őköt, azolta megszüntek volt tőle. Az zalatnai udvarbiró irását értjük, de nem kell annak hitelt adni,

az könyvet keresné ő, forgolódjék csak serényen s industriálkodjék, megfizethet ő érte, nem kell fizetni az tárházból. Az adónak beszolgáltatását, édesem, parancsold meg, szolgáltassák idejében igazán be, mi is parancsolunk róla. Az török ez elmúlt szerdán az filekiekben, hajnácsköiekben felest vágott le, s el is vitt bennek, ha mi szándéka vagyon az végházak ellen, immár derekast kell próbálni. Az sónak hordatásában, édesem, szorgalmatoskodjatok, mert mennél több sót adhatnak el, annál több leszen az proventus. Ir(j), édesem gyakorta. Adja az úr isten stb. Datum Tokaj, ultima Augusti, Anno 1644, reggel 9 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Külczim : Illustr. Dominae Principissae Susannae Lorántfi stb.

CCLV

1644. Georgius Rákóczy sat.

aug. Illustrissime Princeps fili noster charissime, Salutem sat.

31. 25. praesentis Fejérvárról irt leveledet ez estve vevők el; hogy egészségben és békével vagytok, hála istennek; mi is most is türhetőképen vagyunk. Maurer Mihály ne késsék elmenni. Az vármegyék lovasinak négy száz lovasnál több híjok vagyon az vajda emberi itt vannak, s mi is megadtuk az pénzt nekik, kiről irtunk vala; azért te is szorgalmaztasd az vajdát, küldené meg kezedben az mit mi itt szolgáinak adattunk. Mi is akarnánk, ha Szilágyi megjönne az portáról, kiváltképpen Száva. Az adósságokat ne késleld felszedetni s kiküldeni. Az fölső állapatokról, az armadáról tegnap bővön irtunk. Az Lupul csendességének ne higyj, vigyázz mindenfelé. Császárnak viszamenetele felől ha mit értettek, megirjátok. Az várakat éléssel jól megrakni szükséges. Drinápolyban régen kellett volna emberedet küldened. Az német hihető azon volna, ha lehetne megerősítené magát. Az mi magad kijövetelét illeti szolgálatunkra, ha isten arra való alkalmatosságot szolgáltatna, meglehetne; de most nincs mód benne. Az öcséd, úgy tudjuk,

Szombaton Fejérvárra bement, noha ő nem irt sohonnét Kopót nekünk ne küldj, mert nem kell; meghagytuk viszatéritsék az kopókat az útból is. Quem sat. Datum in Curia nostra Tokajensi 31. Augusti, Anno 1644.

G. Rákóczy m. p.

(*A következő utóirat a fejedelem kezével*):

Az borok pénzét szorgalmatosan felszedesd s kiküldjed minél hamarébb, semmi el ne maradjon az adósaknál benne. Múlatságodban is ellent nem tartunk mértékletesen, mert ifjú legény vagy, csak az miatt az közönséges jóra való vigyázásodnak s gondviselésednek ne fogyatkozzál, úgy szemed előtt viselvén szüntelen, az mi mostani isten tisztessége s hazánk szabadsága mellett való forgolódásunkban mely nagy akadályt tennél; az isten őrizzen meg, ló-esés vagy mértékletlen italodból ha mi nyavalyád lenne, avagy egyéb alkalmatlan magad viseléséből, oly lábra ejtenél, az érné végét életünknek. Ottan ha az mi atyai intésünk s parancsolatunk nem fogna is előtted valamit, sem az magad becsületének, jó hirednek, nevednek feleségednek tartózó szereteted is kevés volna érdemben előtted, ottan az isten tisztességéhez való kötelességed tegyen mindenekben istenes, becsületes, idvességes és hasznos mértékletessé, vigyázóvá és gondviselővé. Az kupákat visszavitesd, nem kellenek, vagyon itt kinn annyi, megérjük mi vele; csak az madarászok s az agarak jőjenek ki.

Vizkeleti uramat nem küldtük be, mivel tizenkét ezer tallért ád, csak bocsássuk el; melyet mi is elbocsátunk. Ott bennis jó volna az jó vitézeket, rabokat, mind magyart, németet felkerestetned s neveket nekünk is megirnod.

Kivül (*ifj. Rákóczy kezével*:) 5. Septembris 1644. Albae, délbe 4, 5 óra között, váradi katona Bihari Gábor.

CCLVI.

Rákóczy Gy. nejének : Tokaj, Sept. 1. Maurer számára ujabb levelet küld, mely saját kezébe lesz adandó.

Ugyan az külön levélben ugyan e napról : Hallotta, hogy német-

ség jön alá »oly bizodalomban vagyunk, az úr isten ezután is mellettünk leszen s akadályt vet eleikben.« A budai vezér számára küldje az félre tett kupácskákat mennél hamarébb, a kocsi maradhat. »Béla igen megesék s ím törvényt is láttattunk reá, most nyilatkoznak ki lopási kit markában is értünk.« Az ezüst poharakból lószerszámot, a »hamva vevőkből« kapcsokat csináltatott, az abroszokat be lopta Erdélybe. A németországi híreket küldje meg Maurernek.

CCLVII

1644. Az úr isten stb.
sept. Istennek hála, édesem, most is tűrhető egészséggel s
2. állapattal birunk; az mi kevés magyar had alájütt volt is mind Filekhez takarodott, mind innét s töröktől tartanak; félnek német had jüne alá; még azt nem halljuk, nem is reméljük, vigyázatban s készen vagyunk, az úr isten is velünk vagyon, megtart bennünket; az úr isten áldásából ez jövő hétfőn, ha az állapat ebben marad is még Szerencsre tekintünk, vagy 3 napig ott is leszünk. Váradról most az mely rabokot bevisznek, azok közt egy Majtini János vagyon, értékes legény, tartasd oly helyen, ne beszélhessen se Majtini Mihálylyal se Újfalusival, sőt add érteni ennek az Majtini Jánosnak, ha hétezer tallért ad, elbocsátjuk, s ha alkuvásban fogna indúlni, ötezer tallérre leszállhatsz, de ne alább, s ha megígiri, küldd ki hozzánk, édesem. *(A többi érdektelen)* Adja az úr isten szent fiának érdeméért, édesem, stb. Datum Tokaj; die 2. Septembris Anno 1644. reggel 10 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi stb.

CCLVIII.

1644. Az úr isten stb.
sept. 29. die Augusti irt leveledet, édesem, mi 2. die praesen-
3. tis délest 3 órakor vöttem vala el, bizony valóban is vártam,

mert soha nem tudom valamire vélni az Rákóczi Zsigmond nem irását, ki miolta elment, egy levelet nem érdemeltem tőle, maga mind Kállóból, Zilajról, Tasnádról irhatott volna. Áldom az úr istent érte, édesem, hogy egészségben tanált, kivánom szibül, az úr isten szent fiáért ezután is tartson meg benneteket s mind lelki testi áldását öregbitse rajtatok, amen. Istennek hála, én is türhető egészséggel birok, az küldtem ajándékot adja az úr isten szerencsésen viselned, édesem sokáik. Akadékink tagadatlan bizony eddig is sokak voltak s gördülnek is gyakorta újabbak is elő, de még eddig az nagy hatalmú úr isten általvitt rajta, mi ezután is ő felségében bizunk, készek levén az ő dicsőségéért mindent cselekedni; valamire segit ő felsége, abban is meg vagyok nyúgodva, nem próbált s próbál ezután is feljebb ő felsége, hanem csak az mennyit elviselhetek, s nem is az végre próbál penig, hogy elhagyjon, hanem inkább maga dicsősége terjedjen vele, s az én kicsiny hitem is nevekedvén, meg is esmértessék. Az békességet bizony dolog minden kivánja, de az sem lehet isten akaratja ellen, mert az mint kezdeti is isten nélkül nem lehet, annál inkább jó végét is ő felsége adhatja meg. Az svekusoknak el kell már jüniek, ha akarnak s módjok leszen benne, foly is igen az hire; kik felől ha bizonyost hallunk, megirjuk, édesem. Kemény János uramnak szükséges volt hátraszállani ugyan, de ha Rosomberk felé cselekedte volna, több haszon jütt volna ki belőle. Bizony dolog, ha az svédek eljünének, velünk együtt az egész keresztyénségnek s magoknak is többet használhatnának vele. Császár s kiválképen az papi rend, hogy az kivánságokra reá menjen mindenekre, mi sem hiszszük, mert értnek mindent s magam is úgy veszem eszemben, az egész evangelikus itt Magyarországban reá menne, (kivevén még most az kulcsos városokat) odahagynának minden eddig elfoglalt templomokat, csak ezután ne lenne se az, se az religió háborgatása. Igazán hallhatod, édesem, az pápistaságnak az mi religiónkhoz való idegenségét, mert az anynyira megvagyon, ha tőlök lehetne, egy órában vesztenék el, mely keménységek, hogy veszedelmet hozzon nekik inkább mintsem előmenetelt várhatunk reájok, kiválképen ha mind régi és új ilyen példánkra tekintünk. Több udvari szolgát örö-

mest fogadunk, édesem, Huszár Pétert is csak legyen kedve hozzá s kivánjon illendő fizetést is. Istennek hála, még az itt kinn levő derék pénzünkhöz nem nyúltunk, sőt kevéssel inkább szaporodott is; most fizettetünk az hadaknak is s onnét belől bárcsak ad primum novembrisre küldhess, édesem, pénzt. Az visszamenetelben Kemény János uramnak, sőt magunknak is lenne mindjárt módunk, csak az úr isten hozná el az svédeket; de addig kevés módot látunk benne kiválképen igen feljebb. Az Velenczében letött pénz jobb volna, ha itt volna, édesem. Istenért s hazámért én bizony mindent akarok cselekedni és költeni. Bornamisza uram contentus most Keresztszeggel; Petneházіné asszonyomnak Kisfaludot bizony örömest oda adnánk, édesem, de még Erdélyben voltam mikor kérte Úz István uram s oda igértem volt, kijövén Rőti uram is kérte, annak is odaadtuk, megfeledkezvén amarról, már most eleget búsúlunk rajta s eddig egyik sem bírja. Tudja az úr isten itt anynyi kérő vagyon szemtelenűl, kiválképen itt kinn valók közzűl, majd semmi papi jószág nem marad inkábbára kezünkben, most is naponként adton adunk. Rákóczy György felől való irásodban, édesem, megnyúgodtam. Kassai uram még most be nem mehet, Sebesi Miklóst beküldtük, tanól ő; kijöveteled felöl, még az temetésre is, édesem, tőlünk vár(j), hadd értsünk bizonyost, jün-e, nem-e az német had, az svekusok felől is hallhassunk, s az mint megirtuk, tudósitunk mi kijöveteledről. Rákóczy Györgynek szükség ott benn lenni, bár ne távozzék ő igen messze Fejérvártól, bár felesége se menjen az temetésre is; azt nem érthetem, mi állapattal legyen, mert nekem semmit arról nem irtál, édesem. Az világi állapatunkhoz képest, édesem, úgy vagyon több időnk szolgálhatna az szomorúságra, mindazáltal istenésen örülnünk kell inkább, kiben hogy az úr isten mindnyájunknak ennél is bővebben és ugyan állandóbbképen is részt tegyen, szíbűl kivánom. Az kénesőre, az kire már pénzt vettetek fel, adjátok már oda, édesem, de azután ne hír nélkűl, sőt ha mi attúl fog maradni, ki kell küldeni. Az adót honnét nem administrálták be, ird meg, édesem; az várakat kit kit magáéból, kiválképen Fogarast, Dévát, Szamosújvárát bőven megrakhatni, Görgényt Gernyeszegről, Somkerekről, Jenőt magáéból, Váradot

legnehezebb, de azt is most meglehet, mert jól lött kiválképen az várakban élés. Csak ezek legyenek, bőven elég : búza s liszt bőven, szalonna, borsó, lencse, káposzta, bor, eczet, piritott húst, vajat, mézet, túrót, kását ha már vihetni, tűzre és épületre való fa is bőven kivántatik. Talám Váradot búzával az Prépostvári jószágából is kellene segiteni. Székelyhidat magáéból megrakhatni. Pénzen venni el kell távoztatni, mert az sokra kivántatik. Igen jó, édesem, jó mindenünnen extractust kivánsz. Az mely pap felől irtunk volt, az subordinatus volt, csalni akart, mi bizony Csulai uramnak mindjárt megmondánk, de nem hivé, egy éjjel el is szökék innét; mi azt gondoljuk, annak az úrnak valamely gonoszakarója küldte volt ide, az isten jól adta, mi semmit nem jelentettünk neki. Az kolosváriaknak mi illendő választ adtunk, kivel contentusok is löttek, hiszem elég nekik, ha békesség leszen is, meg nem fognak ők károsodni. Az sórúl most ide extractust nem küldtek, édesem, az só hordatáson mégis légy érette. Az szászokat is tanáltasd meg, talám emberséggel lesznek pénzünkért. Ide is sok eső jár. Császárnak Maurertől szánszándékkal nem irtunk, mert nem kivántatott; irtunk az fővezérnek, elég az, igen szükség elsietni. Az oda be való állapatokon, édesem, mi bizony nem búsúlunk, megnyugodva levén abban, isten áldásából mindenre gondot viselsz, kire segitsen is az úr isten, édesem. Az házakat el nem bontatjuk. Adja az úr isten stb. Datum Tokaj, die 3. Septembris Anno 1644, délest 5 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

CCLIX.

Az úr isten stb. 1644.

Mi istennek hála most is tűrhető egészséggel birok s sept. csak érkezzetek, bizony most is az úr isten meg fogja szégye- 8. niteni azt az ellenséget, az ki bizony nem sok. Collaborat itt nincsen 800 magával, mert Austria felé Pompejus talám meg is holt. Parancsoljuk ne késsél; mi most is feles székelyt bo-

csátottunk vissza, kit betegsége miatt, kit arra való gondviselésért. Mi az lovaidat, ha által vihetik, Salamonnál hagytuk által vinni, Kállóban ott várjanak vele. Jöveteledről éjjel nappal tudósits, az németség mind lovas, gyalog nem több 7000 még ha vagyon is, könynyű hada ad summum harczra való 2000, ezeket az mi hadaink kevés volta és betegsége tette bátorrá. Adja az úr isten stb. Datum Tokaj, die 8. Septembris Anno 1644.

Az te jódra jó szívvel vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczim: Illustrissimo Sigismundo Rákóci stb.

CCLX.

1644. Az úr isten stb.

sept. Én istennek hála most is türhető egészséggel és állapat-

8. tal vagyok édesem, az ellenségtől is bizony nincs isten áldásából semmi derekas tartásunk, ki nem is sok, csak mi volnánk emberek, isten elhozván az oda be való hadainkat, könynyebben juthatnánk isten áldásából ezekhez, mint sem azelőtt mint valának. Palatinus uram itt nincsen, leányát 4. die praesentis adta haza ő kegyelme. Fejér Káspár tegnap 10 órakor juta meg császár ő felségéhez. Az békesség tractájára innét is megindúlnak az követek, hétben kelve Nagy Szombatban gyülnek, arra is kész volna ő felsége, hogy ezeket az hadait visszahivatná, csak mi mennénk vissza s hadainkat bocsátanánk el, de ez nem lehet. Ma töttünk választ palatinus uramnak; Kassát már jól muniáltuk, Patakot, ezt az helyet, Ónodot is, bizony megszégyenül most is. Rákóczy Györgynek parancsold meg édesem, ne késlelje az vármegyéket indítani, Rákóczy Zsigmond is az székelyeket; annál hamarébb visszatér ez az ellenség, mennél hamarább ha rajta leszünk; tudósítsatok, Maurer Mihály mikor indúlt el. Ide sok eső jára, ím most derült volna neki, az viz is nagy. Bornamisza Pál uram az Hernád mellett vagyon, 3 mélyföld Szendrőhöz, még ez óráig nem irta hogy az ellenségnek derekas vele való hada oda ér-

kezett volna. Semmit ne búsúl(j) és gondolkodjál édesem, bizony jól adja az úr istent szolgájátok, nem hagy el ő felsége bizony. Az bavarus hadát az franczuzok megverték. Ir(j) édesem gyakorta. Adja az úr isten stb. Datum Tokaj, die 8. Septembris Anno 1644, délest 5 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Külczim : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfy sat.

CCLXI.

Az úr isten stb. 1644. sept. 9.

Én ma édesem, csakhamar egymás után két leveledet vöttem vala el reggel, egyiket az czimeres postától, kit 5. die 7 órakor reggel, másikat 6. die kelt leveledet Botától ugyan reggel 9 1/2 órakor sat. Rákóczi György, hogy magát oly engedelmesen viseli magát hozzád mint irod édesem, akarom valóban, s ezután is azt kövesse, ha azt akarja, hogy engemet is megtartson hozzája való atyai szeretetemben. Nekem, bizonynyal irom, senki felőle sem irt, sem izent, de hogy olyan híreket másunnan kellett értenem, kihez ő közelebb lakik, s nem ő tőle, igazán irom búsultam rajta.. Bizony édesem mi sem tartunk az illendő időbeli képes múlatságában ellent, csak az miatt el ne múlassa az közönséges jóra is vigyázni; melléje olyant rendelhessünk, kinek tanácsával hasznosan élhessen, nehéz, édesem, azt feltanálni, mert az olyanban mind okosság, bátorság, hűség, vigyázás megkivántatnék; Cseffei uramat gyakrabban ott benn kellene mellette tartani. Az úr istent hivjátok édesem segitségül s magatok is elmélkedjötek és vigyázzatok s viseljetek gondot. Valakik szolgáltak, s ezután is szolgálnak, nem leszünk feledékenyek róla. Adja az nagyhatalmú úr isten stb. Datum Tokaj, die 9. Septembris, Anno 1644, estve 8 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Külczim : Illustrissimae Principissae Susannae Lorántfi stb.

CCLXII.

1644. Az úr isten stb.
sept. 7. die praesentis mensis irt leveledet, édesem, én tegnap
12. reggel 9 óra tájban vöttük vala el; ellenséginket bizonynyal hiszszük, édesem, az úr isten jobban meg fogja szégyeníteni, csak hadaink érkezzenek, de most nincs módunk benne, ellene derekasan állhassunk, igen az várakban kelle eloszlatnunk, azokat akarván jól muniálni. Rákóczi Zsigmond vétsége bocsánandó. Mi sem bántunk volna, ha Bornamisza uramé lött volna, kérő bizony sok, de az ki igazán akarna szolgálni, kevesen tanáltatnak. Valakinek mit adhatunk, mi bizony örömest adunk. Megparancsoltuk, édesem, Rákóczi Zsigmondnak, az hadakkal együtt jüjön ki. Az várakban menynyi élést kellene szerzeni, magunk se tudjuk, édesem, annál jobb, mennél több leszen, kiválképen Fogarasban, Dévában, Kővárban, Szamosújváratt, Görgényben, Váradon, Székelyhídon kivántatik és Jenőben; gyalognak is kell lenni, mert az nélkül semmi az vár. Jól lött, hogy Sebesi Boldizsárnak volt leczkéje. Komáromit, ki dévai porkoláb vala, azért unánk meg, hogy hírünk nélkül jütt volt ki Dévából házához. Ugyan jobb volna, ha az vár kevés és erős volna. Az gonosz ember ki legyen, kit el nem kellett volna bocsátanunk, nem jut eszünkben. Rabot az mi részünkről nevezetest még eddig nem igen fogtanak Faragón kivül s Bánházin, de ezeket nem akarják most elbocsátani, mert bizony örömest kiváltanánk. Kővárban valaki leszen édesem, de csak valóban hű embert küldjetek be, kivel nem is kell késni. Zólyomi Dávid nagy akadály ott nekünk, csak adna az úr isten üdvösséges halált neki. Az rabokat oda küldjétek, az hol jobb tartani. Vizkeletiért sem löttek kezesek, bevitte Sebesi, gondot kell reá viselni. Az kéneső eladását értjük, bár eladasd, édesem, ezután is az mit ad az úr isten, pénzt kell szerzenünk. Az só szállítást is, az menynyiben lehet ugyan felesen kellene szállitani, annál több jövedelmünk lenne. Most ide meleg idő jár. Minthogy ki kell jüniek, huszár fizetést rendelünk neki; Gerendi és Ebeni uramnak is

ni volna kivánságok jó volna megtudni, édesem, jobb módával rendelhetnénk fizetést ő kegyelmeknek is. Zalatnára édesem, adass még annyit az 400 forinttal, kit már adattál, teljék tizenkét száz forintra; az udvarbiró is igyekezzék, adhasson ő is. Az kijöveteledneк, édesem, most még haladni kell, de megadja azt is az úr isten rövid időn. Patakot mind éléssel, vitézlő néppel megraktuk, Balon Pétert is beküldtük Patakra. Az ellenség ma fogott Felső-Vadászhoz szállani, onnét melyre menjen, nem tudjuk, bizony nem sok, gyalogja bizonynyal mondják nincs feljebb 2000, könynyü hada is anynyinál, fegyverese 5000 nem több. Csak érkezzenek az hadak, bizony megszégyeníti az úr isten őköt. Adja az úr isten stb. Datum Tokaj, 12. die Septembris Anno 1644, estve 9 óra után.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Külczim : Illnstrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfy sat.

CCLXIII.

Az úr isten stb. 1644.

Ím most 9 órakor éjjel hozák Hajdú György levelét, febr.
kiben micsoda kedvetlen hirt irjon az fővezér változásáról s 14.
megöléséről, megérthetsz kit mind az anyáddal és Kassai urammal is közölvén, igen szükség vigyáznotok, s mivel Maurer Mihály visszatért az pénzzel, őtet is instruálnotok; nekünk úgy tetszik, Maurer Mihály csak maga személyében igen postán menne be, és ott az új fővezérrel vagy kajmakámmal végezné el s tenné jó akarónkká s az mit az megöletett vezér által vagy tőle kellett volna császártól megnyernünk, azt az mostani új vezér által vinné végben, hiszem könynyű volna az pénzt osztán bevinni utána, avagy ha Maurer Mihálynak bemenetele nem tetszik ő kegyelmének, irjátok Hajdú Györgynek, mit cselekedjék, s az új fővezérrel vagy kajmakámmal mit sollicitáljon s vigyen végben. Ez bezzeg valóban sokszor esett, s talám ugyan német practikából is esett. Az anyádnak

mondd meg, istennek hála, türhető egészséggel vagyunl holnapután Kállónak is el kell egy felé választani az mag állapatját. Adja isten stb. Az temesvári passának mint kel az ajándékot küldeni, irva küldtük. Mi Hajdú Györgynel nem irtunk, rövid levén az idő hozzá. Máté vajda mi okát irj az fővezér megölésének, ha úgy volna, annál inkább kell vi gyáznotok, Lugasban, Karánsebesbe s Jenőbe jó móddal i ideje korán beküldenetek az gyalogot. Adja isten stb. Datum in Nyírlugas, 14. die Februarii Ao. 1644.

G. Rakoczy m. p.

Kivül (*ifj. Rákóczy Gy. kezével*) 18. die reggel 8 órakor in Gyalá Fek....

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

Jegyzet. Jelen levél a sorozatban a CLVIII-ik számú után következik.

CCLXIV.

1644. Az úr isten ö felsége stb.

sept. 9. die praesentis mensis irt leveledet im most délest 5

(16.?) órakor vöttük vala el; értjük Basa mikor ment haza. Az anyád gondolkodásával minden búsulásimot felülhaladja, szólj neki hagyon békét annak, se magának, se nekünk ne tegyen kárt vele, velünk az úr isten s bizony nem hágy el. Az indúlással ne múlassál, szép módjával jüjj úgy, itt is szolgálhassanak. Az ellenség ma Halmajhoz szállott. Ferenczi István Szikszón volt, 500 lovas(*sal*) kit 300 lóval felvert, egy az miénkben el nem esett, istennek hála; az gyalogokba minthogy felesen mentek be, azoktól kellene fegyvert elvétetned s az fegyvertelennek adatnod, adná meg az árát aztán neki; okoskodjál, mennél fegyveresebben jó szerrel hozhasd ki az hadakat. Adja az úr isten stb. Datum Tokaj die ... Septembris Anno 1644, (*e*)stve 7 óra után.

Az te jódra jó szívvel vigyázó édes atyád

R. György m. p.

Külczim : Illustrissimo Sigismundo Rákóczy de Felsö-Vadász stb.

CCLXV.

Az úr isten stb. 1614.

12. die ezen hónak irt leveledet, édesem, tegnap reggel sept.
az várból jövén ide 9 órakor vöttem vala el, irásodat, édesem, 16.
bizony nem bánom, hanem inkább búsúlásodat sajnálom, elannyira, hogy ha annak békét nem hagysz, nekem is nyavalyát szerzesz vele; hiszem istennek hála állapatunk sem oly veszedelmes, kin búsúlnod kellene, mert látja az úr isten, emberi módon szólván és itélvén, az mennyin ezek vannak, csak az hadak érkezzenek, ezeket az úr isten bizony megszégyeníti. Ím az kassai híveink is 2500 gyalogot igértek, adnak mellénk, az több városok is talám fognak ennyit adni, magunknak is lenne most is itt kinn 3000 gyalogunk, s az lovas hadak érkezvén, ha megakarnánk is vélek víni, lenne jó módunk benne, s ha csak csatával kellene is fárasztanunk őköt, mint mostan is, bizony elunná s megszégyenítené az úr isten. Még eddig mi mind tanács híveinknek s kisebb rendbeli híveinknek is megadtuk becsületeket, s tanácsokkal is éltünk, ezután is azt akarjuk követni, édesem. Eddig még 6 hétre megadattuk hópénzeket, de hogy kevesebb időre érkezhessünk, módunkat bizony abban nem látjuk édesem. Az hadak mustrálását hol magunk, hol Bornamisza Pál uram által vittük végben, ezután is nem bizzuk mi azt olyra, kiben meg nem volnánk nyugodva. Bizony dolog, mi is már nyúgodalmasabb életet kivánhatnánk, de irásod szerént, édesem, az isten tisztességéért, hazám szabadságáért én valamit el birok viselni s elégséges vagyok reá, mindenre kész vagyok; hogy minket innét kibeszéljenek s ezeket kibocsássuk kezünkből, egyáltaljában megirtuk palatinusnak' nem cselekeszszük s bizony nekünk is az, édesem, akaratunk, ha az jó úr istennek is az leszen akaratja, megsanyargassuk ellenséginket, s az alatt szerezzünk békességet is, s ha lenni kell, jó is legyen. Bizonynyal meg is nyugodjál, édesem, benne, semmi jó alkalmatosságot el nem akarunk múlatni s bizony minden tanácsadónak sem adunk helyt, hanem megvizsgáljuk igen, jó-e, nem-e. Itt mi nekünk lovas hadunk most az mint

vagyunk, az kivel próbálhatnánk, harczra valót alig tanálnán
4, avagy 5000 az hajdúsággal, ember derék dolgot végb
nem viszen, az magyarországi vármegyék közzűl Bereg, Ug
csa, Szakmár, Szabolcs ha űlhet fel, Sáros vármegye mellén
nem jühet, Zemlinnek nagyobb része elfutott. Valamig
erdélyi hadak ki nem érkeznek, soha bizony addig dereka
nem probálhatunk az ellenségen, mert gyalogunk sincsen, Ka
sa, Patak, Tokaj, Ónod sokat vona el, az mely hadnak pen
gyalogja nincsen, nem vér az derék hadat. Huszár Pétert n
Rákóczy Zsigmond mellé rendeljük, Bakos uramhoz mi csa
addig bizunk, mig az szerencse szolgál. Az Tiszán által kelle
ugyan jününk, de nem hoztunk mi oly hadat által, ki elo
lana. Monostorra bizvást eljühetsz édesem; Kassai uramna
nincs egészsége, az hideg kétszer lelte, harmadnapba, mé
magát jól viselte. Sebesi Miklós bement, édesem; az szegén
séget, tudják az mellettünk valók mint igyekeznénk oltalmazn
az is egyik oka az mi által jövetelünknek, hogy az szőlőheg
ket oltalmazhassuk az ellenséget tartóztathassuk, hogy Kass
is éléssel rakhassák, ki lisztből oly fogyatkozottúl volt, Mako
czáról kellett 2000 köböl lisztet adatnunk. Az ellenség ez elmú
kedden szállott, Halmajhoz, azolta ott volt, ha ma el nem m
gyen onnét, Ónodot, Tokajt hozzák emlegetné, de mi úgy remé
jük, nem próbálja meg, mivel kevés gyalogja vagyon, öreg lő
szerszáma is 2 több nincsen; csatáink tegnap is Megyaszóig v
tak, nem kaphattak semmit, volt ugyan zsákmányosa Meg
szón, de álló sereggel oltalmazta. Most is vagyon csatánk mi
Ónod felől, Kassa felől, innét is mit ad az úr isten nekik, m
halljuk ma holnap. Ehon szinte, hogy itt irok vala, juta Szu
Mátyás levele, tudósít, tegnap Beken János szép nyereség
járt, Alsó-Vadászon mind lengyel németet alkalmasént v
fel, s békével eljütt. Az török is volt 100 lóval, ki ott leskőd
az német zsákmányosára; bizony megszégyenít(i) az úr is
őköt, csak érkezzenek az hadak. Ádja az úr isten stb. Dat
in castris positis Rakamaz, die 16. Septembris, Anno 16
reggel 9 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Tegnap hozának egy levelet, Pozsony felől irták, im beküldtük mását, az bizonyos leszen, mert másunnan is hozzák ezeket. Mi im mindjárt Tokajban megyünk, csak estvére jövünk ki.

Külczim : Ilustr. Dominae Principissae Susannae Lorántfy stb.

CCLXVI.

Az úr isten stb. 1644.

11. die praesentis irt leveledet im most reggel fertály sept.
héján 10 órakor vők el, az neked irt levelünk titulusában nem 17.
csudáljuk ha vétek lött, az anyád egészségét az úr isten tartsa meg, az székelységnek indúlatjával bár mára ne halasztottad volna, mert az volna jobb, ha egy órában gyülhetnénk öszve s rajta lehetnénk az ellenségen, ki az elmúlt keddtöl fogva még ez napik Halmaj és Aszaló*) között fekszik, mi hírünkkel sem csatákat nem jártat, sem várat, várost nem obsideált. Innét im . . . megyen az csata, minden felől ölik vágják őköt, tegnap is hozának ifjú Piccolomi regimentéből egy kirezérest. Immár is betegednek, szükülnek, minden rabok egyaránt beszéllik számát; csak érkeznétek el, nekünk nagy bizodalmunk vagyon az úr istenben, megszégyenítené ő felsége. Jünöd úgy kell, hasznát is vehessük az vitézlő rendnek; melyre jüsz, háló helyeid mint lesznek, mennél hamarébb tudósíts róla; lovaid Kállóban vannak, szolgáid közzül lóvászok kocsisok majd 16 beteg, nekünk mindjárt irj; bizvást beszélheted, az ellenségnek 2000 : 4500 fegyverese, 2000 könynyü lovasánál több nincsen. Kassa várasa 2500 gyalogot igért, az több várasok is adnak enynyit; szándékunk az, mi is mind kihozassuk mindenünnen az praesidiomokat, s isten elhozván benneteket, reájok mi menjünk. Adja az nagyhatalmú úr isten stb. Datum in castris Rakamaz positis, 17. die Septembris, Anno 1644, reggel 10 órakor.

Az te jódra jó szívvel vigyázó édes atyád
R. György m. p.

---

*) Szomszédos helységek Borsod és Abauj megyékben.

Az bavarus hadát megverték, Kataloniában az hispanust; az bizonyos, gallusnak Torstenson előtt alá kellett jűni kárral; Kenigsmark Silesiában vagyon, Morvában jün.

Irva Rákóczy Zsigmondnak.

CCLXVII.

1644. Az úr isten stb.

sept. 20. 15. die praesentis mensis irt leveledet, édesem, mi 18. die reggel 6 órakor vöttük vala el; örülök azon, hogy egészségedet értem, de más felől búsúlásodon nem keveset törődöm, édesem, s ha annak békét nem hagysz, nekem is bizony kárt teszesz vele. Istennek hála, sem félelem, rettegés és kétség közt nem vagyunk, s békességet is látja az úr isten olyant kivánunk, kiben az istent meg nem bántsuk; ellenségimnek is kedveztem-e és múlattam-e el akármi jó alkalmatosságot ez itt kinn való idő alatt, lelkek szerént tehetnek bizonyságot mellettünk való becsületes híveink, anynyiban az menynyiben magunkon állott, de bolondúl, vakmerőül nem cselekedhettünk és veszedelmesen nem bocsáthozhattunk szemben való harczra velek, kinek elég okai voltak. Az szegénység bántódását oly szomorúran szenvedem, hogy tudja az úr isten könyvezem, de az ide ki való prédáláshoz szokott s tolvajláshoz tanúlt nemzet anynyira elvetemedett, él az isten, ha egy holnapra avagy kevesebb időre fizetnének is neki, de ha nem prédálhatna, semminek tartaná; most is ha ember büntetni akarja, mindjárt az más fél közzé való szökéssel s menetellel fenyegetőzik, kopját nem akar viselni. Él az úr isten, édesem ha nekem is olyan hadaim volnának mint Sándornak, egy órában vinnénk végben előttünk álló dolgunkat; mindazáltal ezekkel is mi még eleget vittünk végben, isten áldásából, ezután is az úr isten valamire fog segiteni bennünket, bizony semmi jó alkalmatosságot el nem akarunk múlatni, azt akárki elhiheti, édesem. Ők keményebben bánnának velünk, mert ugyan tulajdon bélyegek azaz istenteleneknek s azért is nem bocsátja elő őköt az úr isten. Az szegénységre való gondviselésünk éjjel nappal forog elménkben, s valamire utánunk valókkal érkez-

hetünk, volt s leszen is oltalom reájok. Rákóczy Zsigmondnak melletted létele elhittük, édesem, könnyebbségedre volt, s ha az itt kinn való állapat engedné, mi nem bánnánk, bár ezután is melletted lenne; reménységünk azért az: az úr istenben, rövid nap magunk is megláthatjuk egymást. Sebesi Miklós beért eddig. Magad az itt kinn való állapatok felől ott lakhatol, az hol akarod. Az sót bár szaporábban hordhatnák, mert ha az is nem fog segiteni, megkevesedik az proventus, az mennyiben lehet, édesem, mégis legyetek érte, hordathassátok. Kapnikról akkor adhatják be az ezüstöt, mikor eltelik az angaria, ki már nem is fog késni. Ibráni uram most úgy látszik jobban viseli magát Ónodban, Szuhai Mátyás ugyan jó állapattal is vagyon benne. Ide is elég meleg jár, de vetés bezzeg még ide nincsen; az pocsajiak nincsenek Ibráni urammal; az ellenséget minden nap hordják, csak az hadak érkeznének, bizonynyal hiszszük az úr isten meg fogja őköt szégyeníteni. Tegnapra virradóra is az hajdúságban mintegy 250 lovas az strázsáját ütötte volt meg, az egész armada ült volt fel, ezek békével jüttek el. Ritka nap, az melyen rabot két ízben is nem hoznának. Holnap mi is bemegyünk Tokajban. Adja az úr isten stb. Datum in castris Rakamaz positis, 20. die Septembris Anno 1644, reggel 6 órakor.

Az te szerelmes urad édesem,

R. György m. p.

CCLXVIII.

Az úr isten stb. 1644.

Monostorról 17. die az elmúlt estve 4½, Radnótról 19. sept. die ma reggel 7 óra után praesentis vöttük el, indúlásodat 21. s jövetëledet az nagyhatalmú úr isten áldja meg és tegye nagy szerencséssé, amen. Az anyádnak egészségét az úr isten ezután is szolgáltassa ki. Az székelységről ha jó válogatott 2000 lovas s bár csak 1500 gyalog jó legyen, elég leszen az ott benn való vigyázásra, meg fognak szaporodni az innét bemenőkkel. Szükséges az tisztekre parancsolnod, oda hátra az fegyverte-

leneket fegyver szerzésre erőltessék, jóra penig. Szilvási mikor érkezett hozzád, azt is értjük, az hadakat ugyan úgy kell hoznod, el ne tikkadjanak, szép módjával hozzad, hogy ha itt mindjárt kivántatnék is, szolgálhassanak; naponként szálló helyedről tudósits, s mikor az úr isten elközelit hozzánk, az táborra szép rendelt seregekben kell bejünöd, kimutatván innét is az fegyveredet zászló alatt. Ellenséginknek szégyenbe vallások felől az nagyhatalmú úr istennek áldásából semmi kétségünk nincsen; az svekusokat is úgy hozzák, jünének. Adja az nagyhatalmú úr isten stb. Mi ez éjjel is itt benn hálunk. Datum Tokaj, 21. die Decembris, Anno 1644, reggel 10 órakor.

Az te jódra jó szívvel vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczím : Illustrissimo Sigismundo Rákóczy de Felső-Vadász stb.

CCLXIX.

1644. Az úr isten stb.

sept. 17. die praesentis mensis irt levcledet édesem én 20 die.

22. délest 4½ órakor vöttem vala el. Elhozván az hadakat az úr isten, annál is jobban leszünk, édesem, semmit ne gondolkodjál, édesem, mert bizony az úr isten ezeket megszégyeníti, fogy is mind fegyver, döghalál és szökés által naponként, nem lehet ezeknek módjok, hogy itt múlassanak sokáik. Az irást s állapatunk felől való túdósitást én gyakorta cselekeszem, édesem, mert csak ebben az holnapban is 11 levelet irtunk, ezen kivűl ha mikor csak Rákóczy Györgynek irunk is, megparancsoljuk, értésedre adja, el sem múlatjuk, édesem, tudósitunk mindenekről. Vizkeleti uramnak Fogaras jó lakóhely, tisztességesen kell tartani. Az aranyat mi nem computaltuk ahhoz az mint Zalatnán mérték, mert mivel külön külön volt takarva mi is csak úgy mértük meg, könnyű ezután is azt eligazitani Az hadak már érkeznek, mi sem bánnánk, édesem, ha az ki itt kinn vagyon is ott benn volna, mindazáltal isten után mi arra gondot viselünk; annak bizony Klubucuczki tötte olyan

hírét, mert ő nem is értvén semmit tőlünk, mindent kinyilatkoztatott Sebesinek, sőt ugyan leiratta volt vele, de elvöttük tőle. Csak valamire csendesedjék az állapat, én mind beküldöm, Munkácson tartani nem jó ; én most is ki nem bontakoztattam volna Patakról, arra nézve hogy megvehetné az ellenség, de az emberek állhatatlanságát látván, és semminek tartván az hitet, az híre nagyobb is levén az valóságánál, arra nézve kellett ezt cselekednem. Bizony köröm szakadna ott, ha nyúlat bokrostúl akarna fogni, jó gondviselés is vagyon reá. Az pohárnok inast beküldjük, még eddig úgy látszott, jámbor akarna lenni, de mi nem felelünk felőle. Az pápistáknak el kell hinni édesem sok praktikájok vagyon, de isten nem engedi azt végben vinni. Az fogarasi extractus jó, bár az váradi is úgy volna édesem; mi soha nem tudjuk, mi isten látogatása az váradi majorságon, az nem szaporodhatik ; az székelyhídi állapat is valóban roszúl vagyon, az várnak kapuja nincs, az mind éjjel nappal nyitva áll, darabontok, porkoláb, udvarbiró rosz, gondviseletlen, vigyázatlan benne, az idén inkábbára semmit nem építettek benne, egy szó, csak roszúl vagyon, kit mikor hallottunk ugyan megborzadtunk bele, nem régi példa levén az murányi állapat; valami híres rabokat is küldtünk volt oda, azt gondolván, az hely jó állapattal vagyon és több benne az rab s jobbak is az benne való gyalognál (*így*), én bizony éjjel sem állhattam bele, elküldtem még éjjel Váraddá vigyék őköt. Ezeket édesem je(*le*)ntsed meg Rákóczy Györgynek, orvosolja meg. Váradot, hogy onnét belől rakhassa ember éléssel, mi abban módot nem látunk, hanem az udvarbirónak kell parancsolni, takarja, rakja, lám most elég őszi, tavaszi vetése lött, nem is kell annyira, mint azelőtt. Palatics is 19. die irt leveleddel ezen órában délest 2 fertály előtt egy órával érkezék ide az táborban, hogy kijövék az várból. Rettegésben bizony édesem nem kell lenned, mert látja az úr isten, inkább fél az ellenség mi tőlünk, s csak nem is kell arról gondolkodnod, hogy mi tőlünk elvenné ezt az révet. Én ez éjjel is az városban háltam bátorsággal s csak az úr isten hozza el az hadakat, ez bizony elmegyen. Fejér Káspár tegnap délest 6 órakor juta palatinustúl, az követek felmenését szorgalmazza, császár követe már Nagy

Szombatban; bizonynyal, sőt ugyan életére mondják, immár Keniksmar Slesiában vagyon, Torstenson is az derék armadával utána vagyon. Ezek közzül is elvittek lopva fegyvereseket, kiket elől is tanált, bizony most is mindennap fogy, mert minden felöl rajta vannak, tegnap is az udvari seregből 100, az váradiból 60 lovas levén csatára, csak az tábor szélin vágtak le bennek, 2 el is hoztak; ónodiak is voltak csatára törökkel együtt 700 lóval, mert csak török is volt több 400 lovasnál tegnap, ha isten szerencsét adott, próbálniok kellett, Kassára is hordják. Kemény János uram(*mal*) az kik vagyon, azok ma is hozának 2 rabot; ezt az úr isten bizony rövid nap meg fogja szégyeníteni, palatinus alá nem jű, ezeknek segítségek sem jű, 300 lengyel már elszökött bennek, az magyar is szökik. Semmit se gondolkodjál, édesem, mert bizonyságom az úr isten, nincs félelmes állapatunk. Istennek hála, az szőlőket is isten engedelméből mi akarjuk bizony megszedetni, kinek valóban jó ideje is jár. Én bizony, édesem, azon kérem éjjel nappal az úr istent, semmiben ő felsége ellen ne vétsek, és mind titkos s nyilván való büneimről igaz penitentiát tartván, engeszteljem ő felségét s enyimmé is tegyem, kiben nem is kételkedem. Nincsen is, jó lélekkel irom, emberben úgy bizodalmam, kinél az ő felségében vetett bennem nagyobb nem volna, sőt bizonyságom ő felsége, könyvezve kivánom mindnekben az ő nevének adassék az dicséret és dicsőség és láttassék az ő kezének forgani ez igyünkben is, mintsem emberének. Eddig bizony igy is volt, az vármegyéket mikor csatára bocsátottuk s meg kellett szaggatnunk, tanácsból cselekedtük, az szükség is úgy kivánta. Rákóczy Zsigmond jókor érkezék édesem, mert mi azért ugyan nem múlattuk el dolgunkat, nem hagytunk nyugodni az ellenségnek, bizony meg is sokallotta, hal is, betegedik s fogy s ha immár az török is rajta leszen, nem maradhat, minden bizonynyal el kell menni. Váradot mint kell éléssel rakni, irtunk arról már, édesem, onnét belől mi is feltanáljuk, nem rakhatni; pénzt, édesem, az mit küldhetsz, mennél hamarébb küldd, az adóban még jól kell hátra lenni. Az mézgyüjtőnek mi méhser árából elég pénzt rendeltünk volt kezében, az viaszat jó volna eladni. ha áros tanálkoznék; ha az sót hordhatnák, abból még szépen jüne, hordhatnák

is, ha nem szánthatnak, mert ide ki nagy szárazság vagyon. Napot mi az svédeknek nem vetettünk volt mikorra jüjjenek, hanem csak siettettük őköt, el is kell már jüniek, mert mindenütt közönségesen foly az híre, jele is van, mert nem vinnék innét fel az hadakat, ha nem jüne. Én látja az úr isten hatalmas jó reménységben vagyok, édesem, az úr isten megszégyeníti ezt most is. Liptó vármegyei követ is ma juta hozzánk, tartják az hűséget, az is nyilván bészélli az svédek jövetelét; az hadakozásnak még 6 hétik jó ideje vagyon, addig is sok dolog mehet végben, édesem, az élésszekereket bár indíttasd meg, hadd jüjjenek lassan; az pocsaji, téglási hajdúk mellettem vannak. Kérlek mégis, édesem, az istenért ne búsúlj, bizony bizony nincs itt még oly félelmes állapat, az városok, várak, vármegyék miénk; hiszem ha az ellenség nem tartana, 10 naptúl fogva csak Aszalónál nem hevert volna, mely idő alatt tudja isten, semmit sem próbált, Ónodot, Diós-Győrt, kihez csak két kis mélyföldön fekszik, meg sem merte bőzleni. Szendrőből Seréni Pál elment, sőt el is búcsúzott tisztitől. Csak az úr isten érkeztesse az hadakat, meghallod, édesem, bizony rövid nap szégyent vallat az úr isten velek. Adja isten stb. Datum Rakamaz, in castris positis, die 22. Septembris, Anno 1644, délest 6 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Az deákoknak, hogy pénz mehessen kezekben, érte leszünk.

CCLXX.

Az úr isten stb. 1644.

Tordáról 21. die irt leveledet, édesem, én tegnap délest sept. 4 órakor vöttem vala el; az embereknek az mi hátraszállásunkon könnyü oly távolról csudálkozni, de ha itt lött volna, 24. akartam volna bizony látni, ha oly vakmerő vitéz lött volna, 4 avagy 5000 magával 9 avagy 10 ezer emberrel megy, penig tüzessel, vasassal, lábaslag hevert volna, és egy órára szorította volna igyét. Látja az teremtő úr istent (*igy*), egy órá-

ban verném meg, de az isten hatalmában vagyon s csak az úr isten hozza el az hadakat minden felől, valamit ad az jó isten, mi reá megyünk, kiben való rendelésünket több istennél el sem bontja. Úgy vagyon, mi most is, isten bizonyságom, emberi módon itélvén, nem tartunk tőlök s annál inkább, ha az hadak mind elérkeznek, de győzedelmet isten adhat. Nyilván vagyon az is nálunk, ennek németből álló lovasa harczra való nincs feljebb 4000, gyalogja 2000, csakhogy ez bizony (*igy*), jó könnyű hada mintegy kétezer, ki ha nem volna, melléje szállhatnánk. Tudja az úr isten, valamit legjobbat felérhetnénk elménkkel, azt cselekednénk; isten ez jövő hetet adván érnünk, által is szállunk az Tiszán, s csak ne is gondolkodjál arról, édesem, hogy az hidat itt az Tiszán mi tőlünk elvegye, mert csak ez az német had meg nem próbálja, ki még az Hernádon sem jár által. Felette igen igen őrzi magát. Könyörgéstekkel, hogy segitsetek, édesem, bennünket, szükséges, nincsen bizony kétségünk, az úr isten meg nem hallgatná. Titkainkat is nekünk, kiválképen jövendőre valókat, hidd el, édesem, bizony nem érti minden ezután sem, s az úr isten megszégyenítvén őköt, megnyugodjál, édesem, benne, élni is akarunk vele, s ha lehetne egy szempillantásban szabaditanánk meg a szegénységet is az hadak terhétől. Az istenért kérlek, édesem ne búsúl(*j*) s törődjél, mert látja az úr isten, nem vagyunk félelmes állapattal és roszszal, hanem inkább naponként jobbulunk. Szabó Jánost nem kell szerencséltetni, jobb leszen télben elküldeni, azt adván az úr isten érnünk. Az ellenség után való menetelben, csak isten ő felsége módot adjon, bizony el nem akarom jó fundamentommal múlatnom. Az ellenség mégis Aszalónál fekszik, az gyalogját tegnapelőtt szállította be az falúban, az lovasa kivül az falún vagyon, azelőtt az némettől külön volt mind horvát, lengyel, magyar, de már együvé szállottak. Felette igen igen őrzi magát; az török is ki kezdett kapdosni reá. Rákóczy Zsigmond ha holnap nem is, de hétfőn itt fog lenni. Adja az úr isten stb. Datum in castris Rakamaz positis, die 24. Septembris, reggel 10 órakor, Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem,

R. György m. p.

Külczim : Illustr. Dominae Principissae Susannae Loránttí stb.

CCLXXI.

Az úr isten stb. 1644.

Hogy ez három nap alatt nem irhattam, édesem, volt sept. oka, az előttünk álló dolgainkra való vigyázás, mert az ellen- 27. ség Aszalótúl 24. die praesentis megindúlván, szállott volt Megyaszóhoz, ki 25 felkelvén onnét minden lovas hadával reánk jütt vala, s noha ebéd után érkezett vala Tarczalhoz de az úr isten bizony szégyen vallva űzé vissza. Tegnap Sombornál levén, azont cselekédte s ma jó reggel megindúlván, visszamegyen, s mivel az úr isten Rákóczy Zsigmondot is tegnap jó egészségben hozá ide mind az hadakkal együtt, im' ezen órában mennek az ellenség után szép seregeink, s magunk is holnap által költözünk az egész hadakkal együtt, s minden felől mellénk hívatván hadainkat, rajtok akarunk lenni. Az miről Rákóczy Zsigmondtúl s Basátúl irtál, édesem, azokra ezután teszünk választ. Az társzekerek ne késsenek, az szászság az ő gyalogját töltse ki, az ki héja vagyon mennél hamarébb. Hihető ezek az hírek is érték az ellenséget, kiket includálva küldtünk; Rákóczy György küldje mását Maurer Mihálynak. Adja az úr isten stb. Datum in castris Rakamaz positis, 27. die Septembris, Anno 1644, reggel 9 óra után.

Az te szerelmes urad édesem,

R. György m. p.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi stb.

CCLXXII.

Az úr isten stb. 1644.

Mi istennek hála türhető egészséggel bírunk, im mind- sept. járt indúlunk, s ma Telkibányára s holnap Enicskére me- 29. gyünk, az hova Kassa egy kis mélyföld, onnét addig el sem akarunk menni, valamig egy felé el nem válik, nekünk jó re-

ménységünk vagyon hozzá. Sáros vármegye is követségben nagy számos fő rendeket s az vármegyének eleit küldte hozzánk, ott is istennek hála mind jó akaróink; melletted levő becsületes híveinkkel beszélvén, Almásban vagy praesidiomot küldjetek, avagy az ott valókat megeskettessétek hüségünkre, mert onnét tartják hírrel Csáki Istvánt; az ki ott porkoláb, annak ott semmie sincs, más haza fia; Keresztszegben is igy kell cselekedni, semmi proventusához nem kell nyúlni; az két oláhországi hadak igen elkéstenek; az brassai veres posztót küldjétek ki; mindenfelé jó vigyázásban legyetek; Huszár uram Budáról minden jót ir. Adja isten stb. Datum Sárospatak 29. die Septembris, Anno 1644, reggel 5 1/2 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczi stb.

CCLXXIII.

1644. Az úr isten stb.
sept. 26. die praesentis mensis délest 4 órakor irt leveledet
29. az Maurer és Hajdú György levelével szolgádtúl szinte ebéd felett vöttük vala el 11 s 12 óra között; Maurer Mihálynak irt levelünket éjjel nappal igen-igen sietve küldd, ha lehetne, egy órában kellene bevinni. Az gazdasszony, hogy nem irhatott, nincs nehézségünkre, csak isten ő felsége adjon egészséget neki, s tartsa meg abban is; az szürethez az kitől lehet, hétben kelve itt is hozzá kezdenek; az ellenség Szerencstől is ez elmúlt kedden elmene Aszalóhoz szállván, felgyújtván az várošát, ugyan akartva *(igy)*, kevés maradt meg benne, az várat is ocsmányúl elrontotta, kit sem török, tatár nem cselekedett volna, az mi keservesebb, az édes atyánk rakott sirját is felbontván, ólom, fa koporsókat felhasogatván, az mit bennek haszonra valót tanált, elvitte, az hitlen nemzet zászlókat elszaggatott, hasogatott, csak az fája maradt. Ím minden felől gyülünk reá, ha elmegyen Aszalótól is, ha mi is rajta leszünk, az nagyhatalmú úr istent híván segítségül. Az élés-

szekerek ne késsenek, csak együtt lehessünk, ki 2, 3 nap alatt meg leszen, emberi módon szólván nem kell ettül az ellenségtül nekünk már tartanunk; igen-igen szökik az könnyü hada. Az kolosváriakat azzal megriaszd, ne temporisáljanak, adják be az adósságot, Máté vajda is küldje meg az adósságát. Akarjuk ha az budai vezér az lator ember megváltozik; Váraddá is még viszünk salétromot, mert most jó ideje jár. Az székelyhídi állapatot Csernel György uram Sallai Andrással együtt szemekkel látták s úgy referálták ő kegyelmek mint igaz hiveink. Az portára szóló levelünket éjjel éjjel éjjel nappal küldd. Adja isten stb. Datum Tokaj die 29. Septembris, Anno 1644. délest 2 órakor.

G. Rákóczy m. p,

Kivül (ifj. Rákóczi Gy. kezével) 3. die Octobris, 1644 . . . . Kis János nev . . . . .

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CCLXXIV.

Az úr isten stb. 1644.

Basa 26. die praesentis mensis adta vala meg leveledet, octob. édesem, jó reggel. Búsúlásodnak, tudja az úr isten, nincs oly 2. oka, kiért mind nekünk s magadnak nyavalyát kellene szerzened, holott az mostani előttünk álló dologban istenre ő felségére többet kell hagynunk, biznunk, mintsem az emberi tanácson, akaraton és akaraton (*igy*) fundálni, jó lelkiesmérettel tevén arról is bizonyságot, hogy még eddig semmi jó alkalmatosságot, valamely az mi erőnkhez illendő volt, szánszándékkal el nem múlattunk, ezután sem akarunk elmúlatni, de nekünk igen tapogatva és vigyázva kell cselekednünk, ellenséginк igen gonosz practikások, csalárdok, vasasok, ha mi egyszer elvesztjük az győzedelmet, kiválképen olykor, mikor azok is távul vannak kikhez bizhatnánk, nem most épülnénk mi fel. Vallják meg magok Bornamisza uramék, ha gyakran nem ő kegyelmek tartóztatnak-e derekasabb próbálástól. Él

[illegible]nynek, földnek istene, csak az egy atyám temető helyé[illegible] [illegible]bontásáért is, ha rajtam állana, ma vágnám mind le[illegible]. Mind erdélyi becsületes itt kinn való igaz híveinknek [illegible] eddig mind az volt tetszések, szemben ne vívjunk meg [illegible], hanem fáraszszuk, nyukhatatlankodtassuk, s úgy fo[illegible]szuk, kit meg is cselekedtünk: ennek penig idő múlással [illegible] megleuni, s úgy tetszik, jobb is volt még ezt cselekednünk, [illegible] egy nagy derekas, bizonytalan harczra bocsátkoz[illegible] kinn. Mi látjuk itt kinn mind az ellenségnek s ma[illegible] erejét s alkalmatosságokat is, úgy kell azzal élnünk, [illegible] se bántsuk meg vele, magunkra is veszedelmet ne hoz[illegible], ennek megbizonyítására mi elég példákat hozhatnánk, [illegible] láttuk. Én, édesem, többre magamat nem igérhetem, [illegible] istenem tiszteletéhez való buzgóságomról, sem hazámhoz [illegible] szeretetemről, annál, az kit magadnak megirtam már [illegible]hanyszor. Még vagyon ugyan sok azokban, kik az sze[illegible] fejedelemmel hadakoztak, de itt bizony tisztesség adas[illegible] mi(n)dennek, de se Petneházi István, Horvát István, [illegible] István, Béldi Kelemen nincsen, az hajdú kapitányok ro[illegible] emberek, minapiak, az alattavalók tőlök nem félnek. [illegible] közül itt kinn nincs Prini Gábor, Ferencz, Rédei [illegible] se Kun László. Az mikor hadainkat másuvá vonták [illegible]adatlan, kevesebbel is megértük volna, de az már [illegible] az is tanácsból ment nálok. Az ellenség közül istennek [illegible] ide több szökött, s az ki ide kézben oly akad, ki in[illegible] volt oda, azt felkötik s egyébbel is büntetik, de [illegible]atra ugyan megcselekeszi; mindazáltal ugyan va[illegible]. Én bizony soha az latornak nem kedveztem, [illegible] 29. die is, hogy az szőlőben ment az tilalom el[illegible] akasztottak fel benne. Immár isten kegyelmességé[illegible] minden felől az hadak, tehetségünk szerént [illegible] akarunk lenni minden jó alkalmatossággal, [illegible] tudósitani fogunk. Az mi pénz lehet, hozzák [illegible] egymástól el nem szaggatjuk helytelenül. [illegible] mi legjobb, édesem, cselekedjétek. Az de[illegible] pénzt: Decsei csak becsülné meg magát, [illegible]

[illegible] Zsigmond is ezen nap adta vala meg, édesem

leveledet, istennel mind jókor és egészségben érkezett hozzánk. Most is, hála istennek, jó egészségben vagyunk több híveinkkel együtt.

28. die Septembris irt leveledet is, édesem, tegnap reggel vöttem vala el, áldom az úr istennek szent nevét érte, hogy most is egészségben s békességben vagytok; az nagy hatalmú úr isten ezután is viseljen kegyelmesen reátok gondot, édesem. Én is hála az úr istennek türhető egészséggel birok. Az miről irtál, édesem, én azt nem bánom, sőt inkább akarom, hogy tőled értsem, ki jobb is értenem; hanem csak azt bánom, az kik füledet ide ki való méltatlan dolgokkal terhelik. Tudja az úr isten ugyan akarnánk, édesem, ha hozzád illenék, látnád s hallanád magad, s tehetnél úgy itéleted felőle. Mi is azt tartjuk, édesem, igaz szolgának, az ki megmondja az urának az mit hall, ért, s úgy tetszik, senkit még ezért meg nem riasztattunk. s bizonyságot tehetnek mellettünk forgó becsületes híveink, nem élünk-e tetszésekkel, elannyira, hogy jó lélekkel merjük irni, ha némelykor csak az magunk tetszését követtük volna, többet használtunk volna vele. Szent Pál, édesem, nem vagyok, de itéljen meg az úr isten, ha az én tehetségem szerént az ő igaz isteni tiszteletét s hazám szabadságát igazán meg nem igyekezem oltalmazni és terjeszteni. Az svédek felől való hír esmég most megkezde csendesedni, de hogy az bavarust megverték, az igen bizonyos. Az bizony dolog, mind döghalál, fegyver, éhség, mind derekasan vagyon sok helyeken, kiből való kiszabadúlás felől annál jobb reménységben lehetünk, hogy az úr isten az maga népén s hívein kezdette el, kit csak hálaadással kell vennünk. Gyulai Ferencznek szolgálatjával most kivűl inkább élhetünk. Az sóhordáson érte kellene, édesem, lenni. Munkácsot mi most nem akarjuk épiteni, inkább az kiket megégettek, azokat igyekeznénk segiteni. Az tractára ezen az héten indúlnak az követek, de azalatt az mire az úr isten segit, eljárunk dolgunkban, s valamiben az jó úr isten alkalmatosságot szolgáltat, semmit el nem akarunk múlatni. Az itt kinn való vármegyék is két nap alatt mellénk érkezvén, az nagyhatalmú úr istennek áldásából előbb szállunk ellenséginkhez. Az nagy hatalmú úr

isten stb. Datum Tokaj, 2. die Octobris, délest 6 ór
Anno 1644.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susanna
ránthi stb.

CCLXXV.

1644. Az úr isten stb.

octob. Pásztóit kelle, édesem, bebocsátanunk, akarálak t

7. tani, most is istennek hála tűrhető egészséggel bírunk; ségünk tegnap Szendrőnél volt, most is vannak csat: magunk is utánok megyünk isten áldomásából. 3. die pr tis irt leveledet is, édesem, ma reggel 5½ órakor vöttü el mind az Rákóczy Györgyével és Maurer Mihályéval e holnap azokra is választ irunk. Ibráni uram vigyázatla miatt esett alkalmatlanságért kelle ennyit is itt múlat mi úgy halljuk, bizony száz embernél feljebb meg nen de az hírc nagyobb. mindazáltal azzal bizony igen el ment. Adja az úr isten stb. Datum Tokaj, 7 die Oc Anno 1644, reggel 12 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,
R. György m. p.

Az rárós madarászt küldjétek ki, édesem.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susanna
rántfy stb.

CCLXXVI.

1644. Az úr isten stb.

octob. Ez hónak 9. die irt leveledet, édesem, én tegnap

14. 9 óra előtt Ónodban menő útamban Hídvégnél vöttem v

Bizony dolog, édesem, mi azt akarnánk, annyi sc ban való haszontalan hirekkel ne búsítanának, mert tu

úr isten, nem igazán beszélnek sokat, holott valamiről kellett s szükségesnek láttunk, mi mindeneket megirtunk, édesem, s most utolban mind svédek állapatjáról, békesség tractájáról, hadainkról, mindenekről Bálpataki uram által voltaképen, igazán tudósitottunk édesem. Látja az úr isten, én kész volnék mindent azt cselekedni, az mi legjobb volna és az úr istennek tetszenék, több országoknak is használna, de ha az svekusok ezután is igy fognának megfelelni fogadásoknak, én nem tudom, mi hasznát venném. Ím holnapután leszen két egész holnapja, se leveleket, annál inkább embereket ez tiz holnap alatt nem láttuk, holott mi ha hozzájok elküldhettünk, annál inkább ők miért nem. Mindennyi szükségem idején is egy emberbeli, egy fillérnyi segitségeket nem láttuk, sok irásinkra s kivánásinkra egy embereket az portára be nem küldék, abbeli igéreteknek is eleget nem tevének, egyedül szegény fejem főtt, magamét költöttem, hazám pusztúlt. Meghidd, édesem, vajki állhatatlan, elvetemedett, az hitet, becsületetet, isten tisztességét, hazája szabadságát semmire becsülő emberekkel vagyon nekem bajom. Hadunk szépen vagyon, de bizony evvel senki ellenséget más nemzet nélkül szemben vivással bizony nem ver, ki miatt csak ezzel mi feljebb sem igen mehetünk, noha bizony azt akarnánk, egy órában mehetnénk, azért is, hogy palatinus vitatja Ledniczét, ha meg nem vette is, de annak sem segithetünk, elvesztvén Murányt gondviseletlenül Illésházi Gábor rosz ifjú elméje s italja miatt. Az követek úgy vagyon felmentek, de oly instructionk s kivánságink vannak nekünk, könnyű azt elhagyni, csak jünének el az svédek, kiknek mi bizony most híreket sem halljuk. Ez világ eleiben merjük támasztani, megfeleltünk mi annak, az mit az svédeknek igértünk volt, s még többet is cselekedtünk, de ők nekünk bizony csak az legkissebben sem, annyit is szolgáltunk nekik mostanában, senki bizony annyit nem.

Ibráni uramat az vigyázatlanság tréfálta meg, kit megtud Bálpataki uram mondani, édesem, de nem igen adós azzal az ellenség.

Élés még eddig volt, mert az Tiszán túl pénzre hordának, mivel volt, vagyon is arra gondviselésünk, Gyöngyös felől

is várunk; az szénából, abrakból leszen inkább hamarébb fogyatkozás.

Kemény János uram mellettem vagyon, nem is megyen messze mellőlünk. Most minden hadainkat együvé hozzuk, együtt leszünk, s valamenynyire erőnk, alkalmatosságunk leszen, együtt akarunk mindent cselekedni.

Az mely leveleinket Ibráni uramtúl intercipiálták, nem ártott semmit, sőt inkább használt.

Nekünk minden bizodalmunk egyedül az úr isten bizony s nem ember.

Pénzt ide ki nekünk, édesem, bár csak ezután 5 hétre küldj, avagy mivel úgy reméljük, csak három vagy négy nap alatt is bizonyost irhatunk kijöveteledről, hoznád magaddal ki. Ez mostani polgármestert mi igen lator embernek halljuk lenni. Az sót ha még Katalin asszony nap után akarják hordani, kevés köszönet leszen abban, most kellett volna, adhattuk volna el is az idén.

Bor itt is nem leszen bőven, de jó és nagy ára leszen, most szednek mindenütt, az szentmiklósi, ungvári, homonnai, pálóczi jószágból hozattunk 300 szedőt, 50 szekeret, azok szednek most; úgy reméli az praefectus, Szántón, Tályán lenne 800 hordó bor, ha több nem is, mivel penig mi minden bort Patakra akarunk hordatni, csak annak hordására is feles szekér kivántatnék, s az Tiszán innét való jószágunk, pataki, szerencsi, ónodi igy megromolván marhából mind az dög és hadak miatt, a praefectus az Pócsajhoz, Adorjánhoz, Pérhez való jószágból kérne 60 szekeret, az honnét mennyit rendelhetsz, bár mindjárt indúlnának. Az szakmáriból mi is rendelünk 30 valót, mert kelletik 100 szekér bor hordani.

Ide nem csak eső hanem hó is lőn ez elmúlt csötörtökre viradóra. Az kővári udvarbiró helyett mást állassatok, édesem, Patakra Bay Jánost állatánk; bizony Munkácsra is kellene, Ónodban is igen rosz állapattal látánk tegnap az várat. Az mi szegény jobbágyinkat mind búzával s egyébbel is segiteni akarjuk, Kapnikra is adni kell kevés pénzt, de ne annyit mennyit ők kivánnának. Az Sajót soha olyan kicsinyen nem láttam, mint most vagyon. Kapnikról mennyi

ezüstöt, hoztak, nem érthetjük, édesem, irásodból meg, 43, 93 avagy 13 gira legyen.

Majtíni igen lator ember, tud is beszélni. Az választás végben menvén, az minemű ezüst mívek csinálásáról irtam, édesem, vitesd végben.

Az újvári extractust látjuk, Décsei magának is használ vele, ha emberül felel meg parancsolatunknak. Az éléssel útban vannak.

Valóban jó volna, édesem, mikor az praefectus vétetne akár meddű barmot, akár afféle mészárszékre való ökrököt, s bárcsak vagy három ezer forint árát, s hajtatná ki, lennének mészárosok mellette, itt az táboron kivághatnák. Bizonynyal merem irni, mind hamar elkelne, s szép haszon is jűne belőle. Alig hiszem, édesem, az ökrököt az idén már eladhassuk, az úr isten csak tartsa meg, s jövendő tavaszt engedi érnünk, árost ad az úr isten reá idejében, az kolosváriakat kárban esni nem igyekezzük.

Petneháziné asszonyomtúl dézmát nem vesznek, s ha becsületünk sérelme nélkül lehet, az másikból is kegyelmességünket mutatjuk, édesem.

Az ellenség még hirünkkel Gömörnél volt, most 3 csatái is vagyon arra, talám estvéik is hallunk felőlök. Az könnyű had mellőle igen elment, csak az török Kassáról az gyalogság (igy) mindjárt reá megyünk és rajta akarunk lenni isten áldásából. Ide hideg, kedvetlen idő jár, ki miatt tartunk, quartélyra ne kellessék szállani az hadaknak, annál inkább német uraimnak, ki ha lenne, bizonynyal hinném, úgy járnának, mint Bocskai ide jében. Szükség, édesem, készen lenned mert mehentest az ellenség csak Rimaszombatik hátra szálljon is, mindjárt kiindúlhatsz és Szakmárra, Munkácsra jühetsz ki. Adja az nagy irgalmú úr isten stb. Datum ex castris Gesztelpositis, 14. die Octobris, Anno 1644, reggel 12 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Külczím: Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorántfy stb.

CCLXXVII.

1644. októb. 20. Az úr isten szent fiának érdeméért sat.

15. die irt leveledet, édesem, mi 18. vöttük vala el; búsúlásodon bizony valóban törődöm s búsúlok, édesem, s nem tagadhatom, mostani terhes gondjaimat ez is nehezíti; az irásról feledékeny nem voltam; az hónak 2. 3. napján Tokajból irtunk, kit magadnak, kit Rákóczy Györgynek, 7. Pásztóitól, 10. Bálpatakitól, innét 14. 15. die irtunk, 16. Rákóczy Györgynek; ha későn viszik meg, édesem, elég roszaság az postáktúl; mi minden titkos dolgainkat meghitt emberinkkel közöljük, azoknak tanácsokból cselekedtünk még eddig legtöbbet; de bizony arról is irhatnánk, vagyon bizony sok rosz tanácsú ember; de istennek hála, megtudjuk választani. Én sokat irhatnék, édesem, de ha isten szemben juttat, akkor értsed meg, tudom én, bizony másképen itilsz az mostani állapatról. Az föld bizony pusztúl, kiről nem tehetünk; vakmeröül is az ellenségre bizonytalan fundamentommal nem tanácsos dolog lennünk; mindazáltal, tudja az úr isten, semmi jó alkalmatosságot el nem akarunk múlatni; az úr istentöl mind jót, gonoszt hálaadással kell vennünk; bizony én is éjjel nappal ő felségéhez kiáltok s esedezem; nem is kételkedem, elhagyna ö felsége.

(Itt egy pár lap hiányzik.) ... tegnap az hideg lelte, most is fekszik, mi féltjük nagyobb nyavalyától, éjjel-nappal iszsza az vizet. Az erdélyi élésszekerek mégsem érkezének el; mi nem tudjuk, hova lőnek el. Adja az úr isten, édesem, szent fiának érdeméért rövid időn láthassuk szerencsés órában egymást. Amen. Datum in Castris Gesztel positis 20. die Octob. Anno 1644, délest 6 órakor.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfi sat.

(Eredetije az akademiai kézirat-tárban.)

CCLXXVIII.

Az úr isten stb. 1641. octob. 20.

15. die praesentis irt leveledet mi 18. die délest 12 óra után vöttük vala el, sat. az németeket hordják, vágják, 14, 15, 16, 17. diebus minden nap hoztak vágtak,*) 18. die is jüve két legény, kik Ubrisi szolgái voltak, bizonynyal mondja, az lengyel s német gyalog igen hal, horvát, magyar igen szökik, se német s egyébféle segitséget nem várnak, mikor akarjanak elmenni onnét, nem tudják, sánczot csináltak, nem lakhatnak azért ott már soká; csak az török ne tökéletlenkednék, nem menne az fel többé mindenestől; bárcsak 6000 jó lovast és 2000 jó gyalogot adna. Bisterfeldius uramnak mit irnak, értjük, az vajmari had megverése nem igaz, hanem inkább azok verték meg az bavarus hadát, kinek ecriesét lám ugyan megküldtük. Az madarásznak feleségét csak be ne küldd, mit teszünk itt vele ilyen állapatban, magát az madarakkal küldd el az másikkal együtt, az 3-dik ott benn maradhat. Moldvára vigyázni nem árt. Szilágyi kivánsága bolondság volt, ide is küldött vala, mi igen pirongatánk őköt; csak ők üljenek veszteg, s ne adjanak onnét okot reá, nem féltjük mi őköt most az töröktül; jól cselekedted, fel nem hagytad ülni idő nap előtt az vármegyét; vigyázásban lenni igen szükséges s készen is, mivel ember csak az készülettel is használhat; az szászok gyalogi még sem érkezének el, kiről innét is irván, egyebeké is mennyi nincsen itt, tudósitottunk róla, szorgalmaztasd, éjjel nappal küldjed ki; az török hadaknak már itt kellene lenni, kiről mit irjon mind *az álnok hamis budai vezér, az egri passa is, ím igaz mását küldtük, megolvasván, küldd Mercerer Mihálynak éjjel nappal*. Az hajdúság nem jütt által, holnap beszállanak ide, tegnap Putnokon felől közel 30 németet fogtak volt az törökök, kik után menvén Vadászi Pál, 40 lovat, 23 németet vettek vissza, 5 török fejet s 2 elevent

---

*) Oldal jegyzet : 17. die indúltak volt el az német táborral délest.

vittek be Putnokban; még eddig csatánk sem juta meg, várjuk óránként őket. Az szászság s egyebek gyalogja még sincs, szorgalmatasd, ne késleljék elküldeni. Adja, isten stb. Datum in castris Gesztely positis, 20. die Octobris Anno 1644, délest 5 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Olyat kezdenek eretgetni, mintha az Máté vajda olái is elakarnának menni és szökni, azért mindenütt parancsold meg, vigyázzanak reájok s megárestálják őköt, akár csapatostúl s ha szakadozva mennek el Besztercze és Modor felé, parancsolj az havasok alá, im Máté vajdának is megirtuk.

Külczím : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

Kivül : (ifj. Rákóczy Gy. kezével) 23. die Octobris, délben 2 órakor, Déván 1644, Kólya.

(A dült betükkel szedettek titkos irással.)

CCLXXIX.

1644. octob. 25.

Az úr isten stb.

19. die praesentis mensis irt leveledet, édesem, én 23. die délest 1 óra után vöttem vala el stb. Ez mostani állapatban ha az isten dicsősége előttem nem állana, én bizony hamar végét érhetném, kiről, édesem, az Rákóczy Györgynek irt levelünkből bőven érthetsz, mind török, svédek, s az magyarországi emberek állapatjáról, tégy az után itéletet édesem. Az svédekhez vagyon hat rendbeli emberünk, levelünk, de ők már 4 holnapja elmúlt egy levelet sem irtak; jó lelki esmérettel mondom, ez 9 holnap alatt egy igéreteket be nem teljesitették. Az békesség felől penig mit irjon az budai vezér, Rákóczy György megmutathatja. Az tractára ment követeknek még csak arra sem adtunk hatalmat, hogy hirünk nélkül indútiát csinálhassanak, nem hogy derekasabbat végezhessenek. Oda fel Lónyai, Nyári Bernát, Csernel, Zákány András és Körösi uramék vannak, kiknek tegnap vagy ma kellett bemenniek Nagy Szombatban; bizony mig csak derekasan

hozzá fognak is, betelik két hét, sőt az jövendő holnap is elmúlhatik, s ha akarnak eljűni az svédek, el kell jűniek, de én már látva hiszem. Én valamire elég leszek, istenemért s hazámért mindent cselekedni kész vagyok, édesem. Pénzt barom venni bár ne adass, édesem, az pénzen vött barmokat ha kár nélkűl eladhatnánk, bár eladnánk, kivágatni mi károsnak itéljük. Itt kinn bor sok nem leszen, de jó és áros leszen; az miből lehet az szegénységet is segitjük és könynyebbiteni akarjuk. Kijöveteledben, édesem, rövid nap jó módot ad isten, bár készen légy, s az mi pénzt hozhatsz magaddal, hozd el. Az pataki udvarbirónak beállatását az praefectus urgeálta. Az abrugbányiaknak kell pénzt adni, de nem annyit, mennyit ők kérnek. Bor hordani való szekér ha Pocsajból nem jűn is, akalmasént leszen homonnai, ungvári s több jószágokból. Bornamisza Pál uramnak nem régen is jó dézmát adtunk.

Haller uram cselekedetit senki nem javallja, mi is meg fogjuk intetni. Illésházi Gábor soha annyit nem szolgálhat bizony nekünk, az mennyi kárt tőn részegeskedése, rosz ifjú elméje miatt Muránynak elvesztésével. Mennyi pénzt adj, édesem, Rákóczy György*(nek)* reád hagytuk. Istennek hála, mi most is türhető egészséggel birunk, édesem, mindnyájan, kit, hogy felőletek is hallhassunk, szibűl kivánjuk, amen. Datum in castris positis Gesztely, 25. die Octobris, Ao. 1644, reggel 11 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,
R. György m. p.

Külczím: Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorántfy stb.

CCLXXX.

Az úr isten ő felsége stb. 1644.

Isten áldásából mi most is, édesem, jó állapattal vagyunk; az ellenség igen megyen, im mi is ezen órában indúlunk, ma az Boldva mellé Edelényhez szállunk, ki ide két mélyföld, holnap Putnokhoz, onnét meg tovább; az míg octob. 28.

magunk személyében hasznos leszen menetelünk, megyünk és mindenekről tudósítunk, édesem; azonban ne késsél, isten áldomásával, jüjj ki, az mint megirtuk. Az mely csausz az portárúl jütt vala, azt is ím most bocsátjuk útra; hagyd meg Rákóczy Györgynek Serédi uramat vele megvártassa s addig becsülettel is tartassa; mikor fog megindúlni, édesem, értésünkre adjad; az minemű ó pénzt ott benn hagytunk vala, elhozd magaddal, édesem.

Ide ki jó viasz gyertyát nem tudnak csinálni, hanem ott Fejérváratt kellene csináltatnod, édesem, vagy háromezeret s hoznák ki.

Az dévai mostani udvarbiró ha jó lenne Munkácsra s tetszik, mi nem tartunk benne, édesem, ellent, ha kiküldöd is.

Adja az úr isten stb. Datum in castris Gestel positis, 28. die Octobris reggel 6 óra után Anno 1644.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

CCLXXXI.

1644. Az úr isten ő felsége szent fiának érdeméjért sat.

nov. Ím szinte 11. napja múlék édesem, hogy leveleteket nem

1. kezdem látni, melyen nem keveset is búsúlok. Intlek édesem, ne kiméljétek az papirost tőlünk. Mi istennek áldásábúl ím ellenséginк után megyünk, ki már 13 mélyföldre ment előttünk az bányavárosok felé, lészen-é, nem-é ott múlatása, meghalljuk azt is ez két nap alatt. Az svekusoktól is 29. die juta levelünk, kiről Rákóczy Györgytől többet érthetsz, édesem, úgy irják, el fognak jüni, kinek már hamar el kell válni. Kijöveteleddel édesem ne késsél, ide Rima-Szombat 3 mélyföld, holnap közel megyünk oda, ez alatt az csaták járnak, semmi jó alkalmatosságot el nem múlatván.

Én ez levelemet 30. die Octobris Putnokban eddig végeztük vala el, onnat tegnap elindúlván, csak sárdin (*sic*) földön Héet nevű falúban juta étekfogód édesem; szinte ebéd előtt adá meg, áldom az úr istent érte, hogy mind egészségben s

békességben vagytok, kiben az úr isten sok ideig megtartson, szivből kivánom, édesem, hála az úr istennek, még eddig mi is, s mind ennyi pestises időben mi is türhető egészségben vagyunk. Az táborra való gondviselésedet, édesem mi nem bánjuk, hanem az búsúlásodat sajnáljuk, vévén eszünkben jól annak származását az sok hamis hirek hordozóitól s iróitól lenni; én sem magamat, hadaimat nem dicsérem s magasztalom, mindazáltal az minenű fele más, imide, amoda vonó fegyvertelen, kedvetlen emberekkel én magam bizony eleget vittünk végben, kit az előttünk példa is megmutat, én erről sokat irhatnék, de elhagyom; istenem tisztelete is s hazám szabadsága is kevesebbet ére nálam magam hasznánál: legyen isten abban is biró, ezt sem terjesztem; hogy értünk, édesem, országúl böjtöltök s imádkoztok, istenes s hasznos cselekedet, s legyen az úr isten ennek is jobban meghallgatója. Ugy vagyon, magunk érdemére nézve mi bizony büntetést érdemelnénk, süngéjét is látjuk, mert az külső eszközök is fognak, mindazáltal az úr isten még eddig kegyelmes atyaképen cselekedett velünk, ezután is bánnék az jó és szent akaratja szerint velünk, kiben mi kétségesek nem is voltunk, ha mivel késedelmesebb volt is, de el sem hagyott ő felsége; itt tagadatlan dolog, sok ártalmas lelkek vannak, s nehéz is hamar őket megesmerni, mindazáltal bizony tapogatva hisszünk. Oda be búza istennek hála jól lött, bor nem sok, az kolosváriakat hidd el, édesem, bizony kárban idejében nem akarjuk hadni; vajmi sokra kell itt künn most, édesem, az pénz. Az kiindúlással, édesem ne késsél, jüjj ki az jó időn és úton sat. Mi istennek hála most is jól vagyunk, holnap innét előbb megyünk, esmég mindenekről irunk, édesem. Datum in castris positis Báré, die prima Novembris Anno 1644, reggel 11 óra után.

Az te szetelmes urad édesem
R. György m. p.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfy stb.

CCLXXXII.

1644. Az úr isten ő felsége stb.
nov. Isten áldásából, édesem, mi most is tűrhető egészséggel
2. birunk, holnap itt leszen múlatásunk; most bocsátunk mind Fülek, Murány alá csatákat; Balog várát is holnap obsideáltajuk; valamiben az úr isten jó alkalmatosságot mutat, el nem akarjuk múlatni; meg az németség az elmúlt hétfőn Garanszegnél volt, ki ide tiz mélyföld, hatalmas hegyek köziben ment erős útakon, de felkeressük az módját, mint árthassunk ott is nekik. Indúlásodról örömest értenénk, édesem, kivel bár ne is múlass. Adja az úr isten stb. Datum in castris positis Rima-Szécs 2. die Novembris Anno 1644. estve 6 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Külczím: Illustr. Dominae Principissae Susannae Lorántfy stb.

CCLXXXIII.

1644. Az úr isten stb.
nov. Tegnap mindenekről bőven irtunk, most is újabbról
2. nem tudósithatunk. Istennek áldásából türhető egészséggel birunk, holnap itt múlatunk, mind azért, hogy Balog várát akarjuk experiálni, mint leszen obsideálása, azok is mint fogják magokat viselni. Ide egy mélyföld levén az szendrei obsidio is, az mig meg nem leszen, nem igen illendőnek látjuk előbb sietni. Tegnap Filek alá ment csatánk, jól járt, az éjjel is megyen; micsoda szerencsével látogatja az úr isten őköt, holnap ilyenkorik megértjük. Az úr istent segitségül hiván, Filek mellől sem akarunk könnyen elmenni. Minden felé légy jó vigyázatban, tudósitván gyakorta mindenekről. Adja isten stb. Datum in castris positis Rima-Szécs, 2. die Novembris Anno 1644.

Az te jódra vigyázó édes atyád

R. György m. p.

Az Máté vajda postája is ma érkezék, de nincs nekünk most abban módunk, pénzt adhassunk itt való kurtányinak.

Külczim: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CCLXXXIX.

Az úr isten stb. 1644.

30. die Octobris irt leveledet, édesem, im most délest 2 óra után fertálylyal adá az Rákóczy György szolgája sat. nov. 4.

Az szegény Bornamisza uram halála itt minden emberséges embernek szomorú, én meg is nyugodtam abban, nekem helyében más nem leszen, s noha szegény igen elerőtlenedett vala, de csak isten tartja vala tovább is meg s ágyában feküdt volna is, kivántuk volna s úgy is megelégedtünk volna szegénynek szolgálatjával, de mindennek úgy kell lenni, az mint az jó isten akarja. Kijöveteled, édesem bár elsőben Patakra lenne, nem bánnánk, de mivel Várad, Bátor táján az hajdúvárosokon mi úgy halljuk mind halnak az pestisben, talám jobb leszen Szakmárra, onnét Munkácsban s Patakra jünöd; ha penig Tasnád, Bátor táján nem halnak, ha arra jüsz is elsőben Patakra, nem bánjuk. Hol engedi az úr isten szemben létünket, édesem, s meddig kell itt kinn lenned, most arról semmi bizonyost nem irhatunk, mit kell kihoznod, azt már megirtuk, édesem, az mit ki nem kell hoznod, ugyan jobb Fogarasban hagynod.

Rákóczy Györgyék lakását valahol akarod és tetszik, édesem, oda rendeld. Kinek nem adtam jó választ, nem irod meg az nevét, édesem, s bizony én sem tudom kire érteni. Petneháziné asszonyomnak irattunk, menjen elődben Szakmár felé, ha szinte Szilágyra tanálsz is ki jüni, édesem, jó helyre fog menni. Adja az úr isten stb. Mi innét isten engedelméből reggel megindúlunk s előbb megyünk s semmi alkalmatosságot el nem akarunk múlatni. Datum in castris positis Rima-Szécs, die 4. Novembris Anno 1644, estve 6 óra után.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Külczim: Illustr. Dominae Principissae Susannae Lorántfy stb.

CCLXXXV.

1644. nov. 4.

Az úr isten ő felsége stb.

Az ellenség még az elmúlt hétfőn Zólyomnál volt, Beszterczebányára be nem bocsátották; az segélyhad mellőle mind elment, az magyar is igen eloszlott mellőle; mi ma itt leszünk s holnap előbb szállunk; az includált leveleket mindenüvé küldd meg; az anyádnak mi most nem irtunk, mivel reméljük ottben nem érnék vele, hanem Munkács felé küldtük az anyádnak irt levelünket. Ha valaki ottben az nemes rendek közül szolgálatodra akarna állani, senkit meg ne fogadj, csak az tábort akarná az kerülni, sőt az ki állott volna is hirünk nélkül, elbocsásd. Máté vajdának az mely parancsolatot irtak az portáról, küldd meg mindjárt Sebesi Miklóstól, és kiván*(j)* választ reája. — Mindenfelé légy jó vigyázatban Adja Isten stb. Datum in castris positis Rima-Szécs, die 4. Novembris. Anno 1644, reggel 6 óra után.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczim: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CCLXXXVI.

1644. nov. 4.

Az úr isten stb.

Már ma itt múlatunk s holnap isten engedelméből előbb megyünk és semmi jó alkalmatosságot el nem akarunk múlatni s minden ide való állapatinkról tudósitani, édesem; időnk jó jár hála az úr istennek az betegség is szűnni kezdett. Az ellenség még Zólyomnál volt hétfőn, Beszterczére-Bányára be nem bocsátották, úgy értjük, az lengyel mellőle mind elment, az magyarnak is nagyobb része, hiszszük nagy bizodalommal az úr isten meg fogja ugyan derekasan szégyeniteni. Én alig várnám, érthetném, mikor indúlj el onnét belől, kivánván az úr is-

tentől stb. Datum in castris positis Rima-Szécs, die 4 Novembris Anno 1844, reggel 6½ óra után.

Az te szerelmes urad édesem

R. György m. p.

Külczím: Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorántfy stb.

CLXXXVII.

Az úr isten stb. 1644. nov. 10.

Ez hónak első napján irt leveledet, édesem, én még 4 napján vöttem vala el; értem, két rendbeli leveleim mikor jutottak volt hozzád. Ellenséginck után az nagy úr isten áldásából im mindjárt indúlunk, csak eszünk, kiről Bálpataki uram szóval bővebben tud mondani, s mind egyéb állapatokról, édesem. Mi bizony jó bizodalommal vagyunk, az úr isten megfogja szégyeniteni; az búsúlásnak, édesem, békét hagyj, az hadakozásnak kimenetelit bizzuk az úr istenre, annak is bizony jó végét adja az úr isten, és örvendetes kimenetelit, végét engedi érnünk, édesem, mind magunk, gyermekink, minden világi javaink az úré, cselekedje azt, az mi neki tetszik, mi lássunk dolgunkhoz, édesem; irásod szerént is, kiben mi semmi jó alkalmatosságot hátra nem akarunk hagyni. Bor idre sem leszen böven, de igen fő leszen, im két nap szép eső is lön, ki igen használ is neki. Ahhoz kell nekünk is szabnunk magunkat, édesem, az hamis hír hintegetőkben fel kellene kötni. Igazat irok, édesem, ide Munkács felé csak nem is mozdúlt volt meg az szegénység, Sáros vármegyében is, oda csak bolondság volt arról gondolkodni. Az praefectus eddig Fogaras felől megjühetett; az élésre vagyon szükségünk, édesem; aranyat az Rákóczy György poharihoz bár ott benn adj, édesem, pénzt mennyit adj, édesem, neki, mi reád hagytuk, édesem. Az vetésnek elvégezése jókor vagyon, nyújtsa az úr isten áldását böven reá, amen. Az újvári udvarbiró jól majorkodott; az ki való állapat felől, édesem, oda mehetsz az hova akarod. Az abrugbányaiak tartsák kötésekhez magokat, azonkivül az

mivel nekik engedelemmel voltál édesem; az pénzt, hogy egyszersmind adnád ki, nekik jó volna, de nekünk káros, hanem, édesem cantoronként adass nekik, úgy hogy az fél esztendőre valót két terminuson adasd meg, ők is az fél esztendőre valót igazán idejében adják be; az ezüstöt, édesem, válaszszasd meg és mennél hamarébb parancsold meg Brosernek, csináltasson annyi számú és girás s forma poharakat s medenczéket, az minemüeket most be fognak vinni az portára; az ezüsttel együtt aranyat is választhatnak; az Brosernél való girás kőnek kell igazabbnak lenni az Ötvös Györgyénél, édesem.

Az ellenségnek Szerencsen való cselekedetin még most is, édesem, nem vagyok szinte üres az búsúlástól, ki felől palatinusnak is irtam s bizonynyal elhittem, büntetetlen az úr isten nem hagyja; mi is, az mire az úr isten bocsát, bizony rajtok akarunk lenni. Az vitézlő rend szive pénzzel járván inkábbára, édesem, úgy tetszik, az én állapatomhoz képest eléggel vagyok nekik, de ez oly elvetemedett nemzet, ha minden 4 hóten fizetnének is neki, de ha nem kóborolhatna, bizony semminek tartaná, kiről Bálpataki uram eleget mondhat. Az várak alatt mi sem akarnánk múlatni, édesem; kijöveteledben, édesem, ellent nem tartunk, s bár légy készen is, mehentest az ellenség hátrább fog menni Szendrötül, megirom, s indúlhatsz isten áldásából. Istennek hála, édesem, most is tűrhető egészséggel birunk, kivánjuk az úr istentől felőletek is hallhassunk kivánatos jó híreket s láthassuk is hamar időn egymást édesem szerencsés órában, amen. Bálpataki uramtól szóval is izentünk, édesem. Adja isten stb. Datum Tokaj, 10. die Octobris, Anno 1644, reggel 10 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Külczím: Illustr. Principissae Dominae Susannae Lorántfi stb.

CCLXXLVIII.

1644. Az úr isten stb.

nov. 4. napján ez hónak Fejérváratt költ leveledet, édesem,

12. tegnap délest 12 órakor vöttük vala el. Indúlásodat az úr

isten áldja meg; nem bánjuk, hogy az Szilágyságra jüsz, édesem, s bár elsőben Patakra jünél is, nem lenne ellenünk; nem árt bemenni Bátoriné asszonyomnak, Fogarasban is jó leszen lakniok, csak az garádicsokon való járásban legyen az leányunk okos. Kővár felé bizony köves út vagyon, jobb azt elkerülni. Az török elhittük megbánta cselekedetit, irtunk Rákóczy Györgynek felőle. Mindenütt van most, édesem, keleti az pénznek, itt kinn is valóban; az lovászt mellénk küldjed, édesem, az pénzzel eljühetnek, kivel ne is késsetek, édesem; Balog várát is ma adák meg, immár azt is jól hagyván, előbb megyünk; ez levelünket még reggel kezdettük volt irni. Patakról is juta Klobusiczki, ott is az pestisben kezdettek halni, 14, 15 halott is megvagyon egy nap, szegény Patai Sámuel is abban holt meg; én megparancsoltam az praefectusnak, ha ugyan nem szünik, hirré adja azt is, ha Tokajban nem halnak-e, kire nézve már melyre jüsz, édesem, álljon akaratodon; Munkácson nem halnak, ha Ónodban nem halnának, ott hamarébb megláthatnánk egymást. Adja az úr isten stb. Datum in castris positis Rima Szécs, 12. die Novembris, Ao. 1644, éjjel 9 óra után.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

CCLXXXIX.

Az úr isten stb.

9. die praesentis mensis Tordáról irt leveledet, édesem, 1644
ez elmúlt vasárnap estve felé vöttem vala el; Kövér lassan nov.
ment; innét még el nem indúlhatunk, sőt bizonyos okokra 15.
nézve egynehány napik itt kell múlatnunk. Háladással annyival tartozunk az úr istennek, édesem, melyre ha az úr isten irgalmasságával nem teszen elégségessé, mi azt végben nem vihetjük. Az arany ezüst választás mint ment végben, értjük, édesem, nem ártana, ha az zalatnai bánya jobban fizetne. Az oda fel való hirek most megcsendesedtek, ma 15 napja, hogy az követ urak is nem irtak, kit nem tudunk mire vélni. Oda be micsoda rendelést töttek, éde-

sem, értem, kivel contentusok is vagyunk; az dévai dologról az praefectusnak mi is parancsoltunk, s meghagytuk, ne bántsa; Herselnének is kegyelme*(ssé)*ggel akarunk lenni, édesem. Az pénz felől irtunk, s ne is késsél, édesem, 'elküldésével, tallért is ha hoztak portusi proventust, bár elküldd. Idő ide éjjel hideg, nappal meleg jár. Ide ki igen holtak pestisben, most sem szűnt meg még; itt az táborban az hagymáz uralkodik, Rebenstok uram is ebben fekszik, Kornis Ferencz is, az vér uralkodék ez nyáron. Istennek áldásából mi még türhető egészséggel birunk. Adja az úr isten stk. Datum in castris positis Rima-Szécs, die 15. Novembris Anno 1644, estve 6 óra után.

Az te szerelmes urad

R. György m. p.

Külczim: Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfy stb.

CCXC.

1644. nov. 15. Az úr isten stb.

8. die praesentis estve 9 órakor irt leveledet mi 13. die délest 4 órakor vöttük vala el; Maurer Mihálynak bár in specie is beküldted volna az Torsteson levelét, mivel mi, úgy jút eszünkben, meg is parancsoltuk vala. Az ellenség még is azon előbbeni helyen vagyon, igen nehéz hozzá férni, kin nem keveset is búsúlunk; fel kell azért isten áldásából keresnünk az módját. Torstesonnak volt oda hátra dolga, s nem csuda ha késett, de el kell már jüni. Az székelység közt való sok beteget nem csudáljuk, isten gyógyitsa őket. Valami lehet, csak készen tarts*(d)* őköt. Úgy jut eszünkben, Marótinak bocsáttunk volt valami jószágocskát kezében, hagyd meg az praefectusnak, ha igy tanáltatnék, foglaltassa számunkra. Az agár hordozókat akarjuk, hogy az gazdasszonynyal jünek ki. kopó nem kell, csak agarat hozzanak annyit az mennyit hagytunk. Serédi uram ne múlasson sokat. Gondolkodunk, mi lehet az oka, Maurer Mihály ily ritkán ir, 20. die Octobristül

fogva nem irt sem ..... Az mely 15 napra fogadta volt az francziai király agense megadni az aranyakat, az is még 4. die praesentis eltölt, arról is kivánnánk valamit hallani. Az ezüst mívet Kolosváratt kellett kézben adni Serédi uramnak s ugyan ott meg is mérni. Kassai uramat isten gyógyítsa, csak éljen, ha ágyban fekszik .. szolgálhat. Az anyád indúlását az úr isten szerencséltesse és egészségeteket tartsa mèg, amen. Mi is hála az úr istennek tűrhető egészséggel birunk s az öcséd is; betegek bizony sokan vannak, Rebenstok uram is. Kornis Ferencz felöl ugyan nem igen jól beszél az doctor, de mi úgy hiszszük, meg fog gyógyúlni. Itt mind az hagymáz uralkodik. Szolgák fogadásától csak olyannal *(igy)* tiltunk, az kik itt annak örvével akarnák magokot elfogni az hadból, egyébképen meglehet, s az kiket fogadtál megtarthatod. Meg tudjuk mi azt gondolni, mivel tartozunk mi te neked, s mint kell becsületedet is öriztetnünk. Az selyemről tudósíts. Máté vajdánál az lovasokat sollicitáld, küldje meg, ím magunk is irtunk neki, küldd meg azt is. Mi látván az egynehány olának haza vágyódását, elbocsátánk őket, vigyáztass reájok, kárt senkinek ne engedd, hogy tegyenek; mi commissariust rendelünk melléjek. Serédi uramnak is ím megirtuk dolgokat, ő kegyelme is sollicitálja az vajdánál, küldjön másokat s az fővezért is tanálja meg mind Mátéval s Lupullal küldessék el. Dirini mi választ teszen, elvárjuk. Minden felé jó vigyázásban légy. Az tatárok bár mind meghalnának, itt kinn is valóban halnak benne, Miskolczon, Szentpéter s most derekasabban Szikszón halnak. Az Tiszán túl Váradon, Debreczenben, az hajdú városokon ugyan valóban felesen halának el, talám már az úr isten megszünteti. Minket mindenekről tudósíts gyakorta. Adja isten stb. Datum in castris positis Rima-Szécs 15. die Novembris 1644, estve 6 óra után.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

II. Rákóczy György kezével: 22. die November. 1644 Szamos-Ujvár. Váradi katona.

Külczím : Illustrissimo Principi Georgio Rákóci stb.

CCXCI.

1644. Az úr isten ő szent felsége stb.
nov. 15. die praesentis irt leveledet, édesem, ez elmúlt estve
19. 6 óra előtt vöttük vala el; az úr isten útadat áldja meg és egészségedet naponként boldogúl szolgáltassa ki, édesem. Munkácsról eljüni bár ne siess, édesem, mert Patak körül széna nincs, fa sem lenne, hanem onnét való indúlásodról várj tőlünk, édesem; az mi pénzt utánunk küldhetsz azzal ne múlass s késedelmezzél, édesem. Az várak szállásának mi már békét akarunk hagyni, elő sem akarunk sietni valamig már el nem közelit az generál, hanem három vagy négy nap múlva Rosnyó táján quártélyra akarunk szállani, mivel az hadak most is nehezen szenvedhetik az hideget; hirdetik, hogy az ellenség még reánk jüne; megválik rövid nap, de ha eljüne is, bizonynyal hisszük szégyenvallással fog visszamenni. Serédi uram csak járjon jól el az dologban, nem veszti el nálunk jutalmát; mindeneket pennára nem bízhatunk, édesem, de ha az hokmestered hozzánk jühetne, nem bánnánk, ő tőle mindent izenhetnénk. Adja az úr isten, stb. Datum in castris positis Rimaszécs 19. die Anno 1644, estve 6 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lorántfy stb.

CCXCII.

1644. Az úr isten stb.
nov. Istennek áldásából mi most is tűrhető egészséggel bi-
19. runk, de búsúlással, mert ím ma 10 napja, leveleket nem láttuk, Maurer Mihálynak penig ma 29 napja, melyet soha nem tudunk mire vélni; arról sem tudósitál, Serédi uram el indúla-e, kivel bár ne múlatna ő kegyelme. Az új budai vezér felő

eddig magunk leveléből is érthettél, s talám másunnan is: nem bánnánk ha gyakrabban tudósitanál, az anyád felől sem hallunk semmit is 9 naptól fogva, azt sem tudjuk mire vélni. Az ellenség még ugyan helyben volt, Battyányi Ádám jütt most melléjek, hire az, 3000 lovassal, kinek dereka vármegyebeli nemességből állana, de mi nem hiszszük ennyinek lenni, rebesgetik azt is, reánk akarnának jüni, kit megprobálhatnak ugyan, de bizonynyal mi is isten áldásából oly eszközökkel akarunk élni, nagy hatalmas szégyent valljanak; az németség fogyton fogy mind zsákmányon s más módon is, úgy hozzák kimeink, valóban megsanyarodott volna s quartélyra kivánkoznának, ruhátalanok is s kedvetlenek *mind az erdélyi vármegyék, kiknek latorságok miatt sok dologban nem mehetünk úgy elő, az mint kellene és mi is akarnánk,* kiről ezután többet irunk. Tegnap Filekben lötték meg annak az örömét, hogy az dánus megverte volna Sconiában az svédeket, de Nagy-Szombatban az urak sem hiszik; ellenben penig igen bizonynyal irják nekünk, Gallast megverte volna Torstenson, az gallus hada már is az imperiomban többet *(kimaradva: vett)* volna meg 50 városnál és várnál, Moguntiát igen erős várost 2 óra alatt megvötte, Triverest, Coloniát, Moguntiát mind elfoglalta; mind az két elector Linczben császárhoz könyörögvén azon, vagy segitse meg, vagy szabaditsa fel hiteket, mivel az gallus minden országokat megigérte. Az szegény Rebenstok uram elhala, 11. die praesentis megbetegedvén, igen véletlen és reménytelen 16. diesre virradóra éjjel 2 órakor halt meg, kinek testét eltemetni ma inditánk tisztességesen meg. Az Bisterfeldius uram öcscse is szegény 10 napi betegsége után azon nap reggel 9 óra tájban hala meg, azt itt temettük tisztességesen. Az levelünket tegnap estve felé kezdettük vala irni, azonban szolgád Kemecsei 5 óra előtt juta 13. die praesentis irt leveleddel, 9. die praesentis innét irt levelünket értjük mikor vötted el; az budai vezérség változását idején tudtuk s meg is irtuk s mi eleiben is küldtünk. Lakástok legyen ott az hol az anyádnak tetszetős. Serédi uramat mind jól és hamar expediálnotok szükséges; azokról is, az mikről most Maurer Mihály irt nekünk. Kassai uramat isten gyógyitsa, kit elig várnánk, s jühetne ki is ő kegyelme mellénk, mert

bizony itt is most kivántatnék; Bornamisza Pál uram helyett mi soha mást nem itélünk; az ellenségről irtunk feljebb. Fejér Káspár 16. die juta, estve késön, ő hozta ezeket az híreket, melyeket ugyan az követ urak irnak, ki ha ugyan úgy lött, rövid nap Tortensonnak közelebb kell jüni, nekünk is penig addig igen elömennünk, míg ő távúl leszen, nem látjuk illendőnek lenni; mi azért azt végeztük magunkban, ha ez 4 nap alatt az ellenség vissza reánk nem fordúl, az hadakkal Rozsnyó táján szálljunk quartélyokra s ott legyünk jó vigyázatban s várjunk bizonyost az generálnak elérkezéséről és úgy indúljunk meg isten hírével; ha penig az ellenség reánk akarna jüni is, ne harczoljunk meg velek, hanem tisztességes retirádát tegyünk s vonú(*l*)junk az puszta földre, ilyen ratiokra nézve: első *az törökre nézve; másik az köztünk levő sok lator emberre nézve;* az generál is azt kivánja; és könnyebb az vagyont mindenkor erősíteni, mintsem az elvesztettet előállatni; az tractatusra nézve is, hogy ha erre az puszta földre jüne, semmit nem tanálván, nem késhetnék, s hamar idön maga verné meg magát; vagyon tekintetünk arra is, hadviselő ember most is kevés van köztünk, azt is idő nap elött ne fogyaszszuk ki közzűlünk; több is vagyon. Az kijöveteledben most csak nincsen mód, istentül, az időtül kell ebből várnunk, s az jó alkalmatosságtúl. Máté vajda megbékélését Lupullal nem bánjuk, de bezzeg Máté vajdának szeme előtt kellett volna viselni az mi vele Sebesben tött jó akaratunkat s hirünk nélkül nem kellett volna cselekedni; ha az portának csendessége leszen, mi nem reméljük, soká uralkodjanak ott; az lengyelek most visszaadták az nyári vereséget, Lupult is meg kezdi esmerni az porta. Az kurtányban Patakról hogy 16 valót beküldjenek kezedben, megparancsoljuk. Mi úgy reméljük, az gallus fog pénzt adni, mindazáltal jobb, hogy elvitte Serédi uram, könnyü kihozni. Lóra honnét legyen pénz, ezután informáljuk Serédi uramat; az ezüst marha beviteléről most ne tudakozzál, nyilván leszen ahhoz való idő még. Az gallus levele itt vagyon s abban 15 napra igérte volt az pénznek meg adását, ki tölt el 5. die praesentis; eddig Maurer Mihály experiálhatta igazságát, tudósíthatott is eddig bennünket is róla. Nagy-Szombatban mikorban legyen az tracta most, megküld-

juk rövid nap; mi türhető egészségben vagyunk istennek aldásából. Most nevezetes embert nem tudunk félelmes nyavalyában lenni, köz ember beteg bizony sok vagyon, kiválképen az hagymázban, s halnak is; Kornis Ferencz uram is már meg fog gyógyúlni; táborunk mindennel bővelkedik; itt az kenyér olcsóbb, hogynem Fejérváratt. Adja isten stb. Datum in castris positis Rima-Szécs, 19. die Novembris, estve 7 óra előtt, Anno 1644.

Az te jódra vigyázó édös atyád
R. György m. p.

Máté vajda mi választ tött császár levelére, értésünkre add, Serédi uramnak is megird; az general levelét in specie is beküldd Maugernek.

Jegyzet: A dűlt betűkkel szedettek rejtelmesek.

CCXCIII.

Az úr isten édes fiam áldjon meg sat. 1644.
Legyen hála istennek, pénteken ide érkezvén békével és egészségbe, itt adták meg leveled. Az én istenemet áldom érte, hogy egészségbe vagy, kérem ő felségét ezután is tartson meg jó egészségbe. Én elég félelembe és rettegésbe vagyok felőletek, csak egyik pestis közt volnátok is, elég rettegésem volna, nem hogy ennyi közt. Az én istenem cselekedjen kegyelmességet most is velünk, adjon ő felsége boldog eleméneteit. Illésházy cselekedete leggonoszabb, az többinek sok jót tett vele uram ő kegyelme. Az isten sem siet, sem késik, de elérkezik. Lám majd minden nemzetnél gyalázatba leszen az magyar nemzet. Egy csáprákot küldtem, adja isten jó egészséggel elviselned. Az hopmestertől szóval is izentem; az én istenem ótalma alá ajánlak, adja isten hallhassunk örvendetes híreket felőletek. Költ Munkácson 28. Novemb. Ao. 1644.

nov. 28.

Az te jóakaró édes anyád
Lorántfy Zsuzsánna m. p.

Kívül: Illustrissimo Sigismundo Rákóczy de Felső-Vadász sat.

CCXCIV.

1644. nov. 29. Az úr isten stb.

Ezten szombáton jövén Torstensonnak mind levele hozzánk, akarván kivánságára s egyéb okokra is az ellenséget hátra nyomódásunkkal tartóztatni, ma 3 napja itt vagyunk; úgy vagyon, az ellenségben még mai óráig, hogy Rimaszombatik által jütt volna, nem értettük, noha Kemény János urammal, ki előttünk az ellenség felé 4 mélyföldnyire vagyon tőlünk, ma is vöttünk levelet. Itt azért sokat nem kezdünk múlatni, hanem az ellenség jöveteléhez s útjához alkalmaztatván magunkat, el kell valamely felé mennünk, kiről ezután tudósítani is akarunk, édesem. Az moldvai embernek ha kárunk nélkül eladhatni az barmokat, és mindjárt kész pénzt ad érette, bár eladasd, édesem. Istennek hála, türhető egészséggel s állapattal birunk; akarnánk, ha az hokmestered elérkeznék, izenhetnénk töle szóval is. Adja isten stb. Datum ex castris positis Hernád-Németi, 29. die Novembris 1644.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

Külczím : Illustrissimae Dominae Principissae Susannae Lórántfy sat.

CCXCV.

1644. nov. 30. Az úr isten stb.

Mi innét már különben el nem megyünk, hanem ha az ellenség leszen nálunknál erősebb, sőt ha ugyan eljű, megharczolunk vele. Úgy értjük, Forgács Ádám Rimaszombatból visszamenne; mind is nem volna az ellenség 6000 feljebb könnyű hadával együtt; tegnap még Rimaszombatot meg nem haladta volt, minden derék fizetett hadaink az hajdúsággal együtt oda elő vannak. Az elmúlt éjjel micsoda levelét hozák az eperjesi birónak, im mását küldtük, édesem, ha igy leszen

meg fogjuk hallani. Bassa is hozna valamit, ha megjüne, de semmi hírét nem halljuk, noha ma szinte 19. napja, soha nem tudjuk, miért késik. Balling uramnak parancsold meg, édesem, karácsonra tenné szerit vagy tizezer forintnak, onnét belől is az mi lehetne, hozatnád ki akkorra. Az ökröket is ha eladhatnánk, ki kellene akkorra hozatni az árát, karácsony után kell esmég az hadaknak fizetnünk, bárcsak akkori fizetésre ne kellene nyúlnunk az Patakon levő tallérhoz. Az hokmestered is még el nem jöve. Adja az úr isten stb. Datum in castris positis Hernád-Németi, 30. die Novembris Anno 1644, délest 5 órakor.

Az te szerelmes urad édesem
R. György m. p.

CCXCVI.

Az úr isten stb. 1644.
Ez éjjel ira Kemény János uram; Vadászi Pál még decz.
pénteken estve elment Putnokból, ma innét is Böjti Istvánt 4.
arra bocsátánk 1000 lóval, holnap estvéig bizonyost fogunk érteni az ellenség felől s tudósítunk róla az mit hallunk. Monoki Mihály Kővárban roszúl vagyon, parancsoljuk Kővárra szemed füled legyen, ha megtanálna halni, vagy csak nehezen legyen is, mindjárt meghidd emberedet küldd oda s gyalogid közzűl is hiteleseket vagy 120 valót. Serédi uram felől ha valamit hallottál, add értenünk, Szénási uramnak irt levelünket küldd meg. Az kolosváriak mint igazíták el az .... tartozó adósságokat, örömest értenénk. Az budai vezérnek való kupákat, kocsit, lovat éjjel nappal küldjed. Adja isten stb. Datum ex castris Hernád-Németi positis, 4. die Decembris, Anno 1644, estve 6 óra után.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczím : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CCXCVII.

1844. Az úr isten stb.

decz. Bálpataki uram ez elmúlt szombaton jütt vala ide, éde-
7. sem, s valóban is vártam. számlálván mikor kellett volna megindúlni, Munkács ide csak 12 mélyföld levén, öt napra jütt ide. Örülök és hálákat is adok az úr istennek rajta, édesem, hogy egészségben vagy s Munkácsban is úgy mentél be; kivánom szíbül, az úr isten ezután is mind egészségedet szolgáltassa ki, életedet hosszabbítsa, amen. Illésházi cselekedetit senki nem diesíri, sőt pöki. szidja érte. Hátra jövésünkről Bálpataki uramtúl böven izentem, édesem; most kevés helyre mehetni bizony, édesem, oly helyre, az hol vagy pestis vagy más betegség nem grassálna. mindazáltal eddig az úr isten megtartott. ezután is megtart az úr isten bennünket, édesem, az árúlóktól is megoltalmaz az úr isten, mert ő felsége vigyáz reánk. kiknek az minthogy eddig is ő felsége practikájokot markokban szakasztotta. úgy ennek utána azont cselekeszi ő felsége: vannak híveink is, édesem, bizony vajha az úr isten tiszteletiben nem járna, bizony én ezekkel egy óráig sem veszekedném. Az Patakon való pénzhez bárcsak ez jövendő fizetéskor ne kellenék nyúlnom, ki igy lehetne meg, ha Erdélyből bárcsak tiz ezer forintot hozhatnának ki, Munkácsból is lenne bárcsak 8000, Patakról tizezer, másunnét kitöltenénk mi is az többit, édesem. Parancsoltunk mi is az praefectusnak Bálpataki uram által*) . . . .
. . . . azért arra is rövid nap. 4. die irt leveledet is, édesem, ez estve vöttük vala. áldom az úr istennek szent nevét érte, hogy jól vagytok; istennek hála, bizony, édesem mi is jól vagyunk, abban se kételkedjél, búsúl(j) rajta, édesem. hogy az úr isten jónkra nem adta volna állapatunkat. s ezután is ő felsége boldogúl elő nem vinne. Istené az igy s nem hagy el ő felsége; tartozunk is, édesem, mind most s ezután is az hálaadással s jótéteménynyel, mert csak sáfárok vagyunk,

*) Innen vagy levél hiányzik vagy néhány szó kimaradt.

édesem, bizony meghallgatja az úr isten, édesem könyörgé ket s az mienket is. Az pénznek Balling uram szerit tel csak akarja, kiről Bálpataki uramtúl izentünk is, édes Adja az úr isten stb. Datum ex castris positis Hernád-Néı die 7. Decembris Anno 1644, reggel 9 órakor.

Az te szerelmes urad édesem,

R. György m. p.

CCXCVIII.

Az úr isten ö felsége stb.

Ím 8 napja ma leszen, hogy az póstát az poma grái tal oda küldém, mégsem jüve meg, kit nem tudván mire vé csak nem üt a guta meg, 14 mélyföld lévén hozzánk Munk ikét nap is dejühetne. Intlek, édesem, írj gyakorta, érthes: mint vagytok. Az szegény Kassai uram halálán is eleget bi lok; ím már Rákóczy György mellé is kellene rendelnünk volna kit. Ha ott pestisben halnának, talám jobb volna Ór ban jünetök, ott már 3 napban sincs egy halott is. Az dá: király hajóit mint verték meg az tengeren az svékusok, irva küldtük, édesem. Adja az úr isten stb. Datum in cas Aszaló positis 10. die Decembris. Anno 1644.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Ma Vadászhoz szállunk, holnap Szendrőn felől az Bol mellé, az ellenség mind elment Murány felé.

CCXCIX.

Az úr isten ö szent felsége stb.

Én istennek áldásából most is türhető egészséggel nánk; de bizony, tartok, megkezd változni búmba, mert ma leszen 10 egész napja se leveledet se emberedet nem tam, az posta is oda vagyon, kit jóra nem magyarázhatok

ma Hidvég-Ardóra megyek s mivel már az ellenség elment, mert felhiják, csak az hadakat hogy hozzam jó karban, az ellenség felől én Munkácsban is mehetnénk, ha penig Ónodban jühetnél, oda annál inkább. Ezeket Nagy-Szombatból irják nekünk. Úgy látom az más félnek nagy kedve volna az békességhez külsőképen; az belsőt isten látja. Adja isten, sat. Datum in castris positis Szacsva die 12. Decembris Anno 1644, reggel 8 órakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

Kivül, (Debreczeni) 13. Decem. Ao. 1644. estve késön in S.-Patak.

CCC.

1644. Az úr isten stb.

decz. Istennek áldásából mi most is türhető egészséggel bi-

12. runk, az ellenség, mind német, magyar, horvát elment, s az míg Bottyani uram ide alá járt, oda hátra csak eljárt az török dolgában. Szécsényt is felégette nagyobb részént, sok rabot, marhát vitt s vágott le az vitézlő rendben is; az Nyitra mellett is 4 falút rablott el, ő valóban eljár dolgában. Nagyszombatból is ma jüve szolgájok követinknek, nagy reménységgel vannak az békességhez, igen kivánja az más fél is; felhivatta császár ezeket az német hadakat is, roszúl van állapatjok; igen bizonynyal irják, Gallasnak minden munitióját elnyerte volna Torstenson, s maga is Gallas csak 8000 magával szökött volna el, az többit hadának elvesztette volna, kiről Kőrösi uram is mit irjon, az öcséd irva küldé meg, ha így leszen, megfogjuk hallani. *Mivel mi az itt való pártolkodást szerző latrokat rámára akarjuk vonni, ott benn te is mind magadra s egyébképen is valóban vigyázás (áztass), kiknek ím neveket küldtünk, levelünk nélkül bemennének, megfogasd őköt;* igen igen vigyázz *magadra, szolgáid melletted legyenek s reád jól vigyázzanak;* az százok az élés szekereket bár még ki ne inditsák, hanem csak parancsold meg, tartsák készen, s várjanak innét való parancsolatunktól. Innét mi hol-

nap Almásra megyünk, kedden Csörgőre, ott egy nap két nap megnyukszunk s Rosnyóra megyünk s jó karban hagyván az hadakat s az vármegyékben is hazabocsátván, talám az üdnepre vagy Kassára vagy Ónodban fogunk menni. Az híreket Serédi uramnak illendő módon is add érteni, Putnokot meg vissza . . . . tettük, ha ilyen idő járna, Szendrőhöz is hozzá kezdenénk; tudósíts gyakorta mint vagytok oda be. Adja isten stb. Datum ex castris positis Szacsva, 12. die Decembris Anno 1644, 8 órakor reggel.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

(A dült betükkel szedettek rejtelmesek.)

CCCI.

Éltemig való fiúi stb. 1644.

Nagyságod levelét ma vettem alázatoson. Ugy van kegyelmes asszonyom nekünk is nagyobb búsúlásunkra volt az utolsó hátraszállás, hogy nem az elsők, mely bizonyoson, higyje nagyságod, nem lett volna, ha az embereknek visszavonó elméjét eszünkben nem vettük volna, melyrűl, isten hamar nap nagyságoddal szemben juttatván, bővebben beszélhetek alázatoson; istennek hála, az hátraszállás kevés kárral volt, az ellenség is nem dicsekedik vele; haszon, kegyelmes asszonyom belőle az, hogy már tudja nagyságtok is nyilván kicsodák nagyságtoknak nem igaz hívei. Noha kegyelmes asszonyom, az hátraszállás akkor sem tetszett nekem, mert ha nem harczoltunk volna is, ugyan mégis valami bátorságot mutathattunk volna az ellenségnek, de ez meglött, isten ő felsége oltalmazzon többektül, melyben nincsen is kétségem, csak mi is az békességet kivánjuk úgy, hogy abbúl az isten dücsősége, hazánk szabadsága ne romoljon, hanem inkább épüljön. Itt, kegyelmes asszonyom, az békességhez soknak jó reménysége vagyon, de nekem semmi nincs, kiváltképpen ha azt istenesen, jól, állandóúl akarjuk. Az nagyságod kegyelmességét alázatoson

decz. 17.

megigyekezem szolgálni nagyságodnak. Eddig is az nagyságtok kegyelmességébül semmi fogyatkozásom nem volt, ennek utána is abban alázatosan s engedelmesen megnyúgodván, abbúl nincsen kétségem. Urunk ő nagysága az hadak előtt Bakos uramat hagyta, higyje nagyságod, eddig nem volt derék fogyatkozás az ő kegyelme szolgálatjában. Úgy gondolom, isten engedelmébül hétfőn vagy kedden urunk bemegyen Ónodban. Engedje isten stb. Szacsván 17 Decembris 1644.

Nagyságodnak alázatos, engedelmes fia és szolgája, míg él

Rákóczy Sigmond m. p.

CCCII.

1644. decz. 22. Az úr isten stb.

17. die praesentis mensis irt leveledet ezelött 3 órával vöttük vala, értjük 12. die praesentis irt levelünket mikor vötted; istennek hála mi most is türhető egészséggel birunk. Az török most sem aluszsza el dolgát, az követ uraktúl azután nem vöttünk levelet, várjuk azért minden órában, *az árúlók felöl böven tudósitottunk* Ven . . . . vü falúból Sebesi Pétertől . . . . levelünkben . . . . . után . . . . csak tartsd ahhoz magad . . . . János uram is ben . . . . l ő kegyelme . . . . . ltől is *csak azokra kell vigyázni s azoktól kell* levelünk mutatását kivánni, *az kiknek neveket beküldtük;* az élés szekerek bár ne indúlnának . . . . csak legyenek készen, várjanak parancsolatunktól. Az temesvári pasát Horvát István elötanálta, mikor az új budai vezérhez ment; adná isten fojtanák meg Ozmán passát az latrot. Az török kocsikat csak küldd ki, az mint már arról parancsoltunk; az adónak beszolgáltatását szorgalmazzátok, kivel ne is késsenek s ide ki csak an . . . . küldjetek, az mennyit az . . . . l fog vagy fogott para . . . . az szegény Kassai uramt . . . . készen vannak; innét . . . . l eltakarítása . . . . st is nem fog grassalni Kolosvárott) jelen légy, csudálnánk igen mi, ha szegény-

nek testamentoma nem volna, keresni kell és tudakozni is. Adja isten stb. Datum in arce Ónod, 22. die .... 1644, estve 5 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Mindenfelé jó vigyázásban légy; mivel mind Betlen János, Mihály uraink, Kosztolányi is szolgánkká lettek, ha miből megtanálnak, segítséggel s jóakarattal légy nekik.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

Kivül: (*I. Rákóczi Gy. kezével*) 28. die Decembris 1644, ... estve 6 óra Po ...

(A dölt betükkel szedettek titkos írással.)

CCCIII.

.... 1644. decz. 31.

.... hogy az miúlta mi arról oda be parancsoltunk volt azután nem is contentálták zálogért sem magok sem mások által. Az vigyázás nem árt, sőt szükséges. Serédi uramnak im most is irtunk levelet, azt magad emberitöl és igen igen sietve küldd. Az mely posta felöl irsz, most itt nincsen, megjövén beküldjük. Az Büdöskútiért mi is elküldtünk, nagy lator volt ö az factioban. Az háromszékiek adják okát az cselekedetnek s azt is mondják meg, ki akaratjával s hírével cselekedték; azután mi is választ teszünk nekik. Az exequálásokkal nem kell sietni egyikénél is, leszen arra való idö még. Máté vajdát az Lupulnak való hizelkedésre az félés viszi. Valóban akarjuk hogy Cserini kézben kerül, hozzák ki de el ne szalaszszák. Az universitással vessenek számot mennél hamarébb, s ha mi restantiája marad rajtok, adják meg. Fejér Káspár tegnap juta estve 5 óra után (*a levél szélén*: 24. die indúlt onnét) Nagyszombatból, az oda fel való állapatok akkor ebben voltak: Gécz az derék armadával elment Morvára onnét Gallas mellé ha lehet; Pukhamot 600 fegyveressel s mintegy 400 gyaloggal, az könnyü hadban is az ki keveset megtarthattak, itt alatt Újvár és Nyitra táján hagyták, hogy az míg mezöben

állhatja, állja, azután az várakban szorúljon. Torstenson minden bizonynyal 16 regimentét verte meg császárnak totaliter, kiről mit irtanak németül ugyan az táborból, im magyarúl megküldtük, azután ujabbbat is óránként várunk. *Ha az török hamis nem volna, még ez télen az Dunáig mehetnénk.* Az békesség állapatja ott fenn az vármegyéken függ s most azon vannak; valóban búsúl palatinus uram, értjük, kivánságunkon, sem alhatik ehetik. Azt értjük úgy tetszik, várral és egyéb contentatioval alkalmassal kedvünket keresnék, azt is bizonynyal értjük, most Lengyelországban is követséget instituálnak, ki által az respublikát arra vegyék az királylyal együtt, ellenünk támadjanak, és azt mutogassák meg, micsoda veszedelmekre lenne nekik is, ha az mi kezünkben maradnának az vármegyék, kiket azután török meg kezdene tartani mint sajátját. Arról is úgy informáltatunk, hogy magok erejétől most nem kellene tartanunk, hanem praktikával s az lengyelek segitsége által akarnának ártani, harczra vehetnék őköt. Had fogadni is Destregstain herczeget mondják hogy Lengyelországban megyen. Ha isten annyira való alkalmatosságot engedne, bemehetne az lakodalomra Kemény János uram. Igen akarnánk, izenhetnénk mindenekről az herczegnek. Ezeket ő kegyelmével communikáld, s légy jó vigyázatban minden felé. Az egész székelységet tarts*(d)* készen, az universitás is az élés szekereket csak tartsák készen, inditásáról várjanak innét. Szabó János kijöjön az posztóval. Adja isten stb. Datum Ónod, 31. Decembris Anno 1644, reggel 5 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

P. S. Mi ma reggel múlatni Vata felé mentünk vala, Emődön nem is öttünk vala ebédet, szép múlatságunk is lön mert igen hamar 4 őzet fogattunk vala. Visszajövőben az Sebesen túl az mezőben adá meg Kemecsei 26. die praesentis irt leveledet (kit elég lassan hozott az Maurer levelével együtt) s úgy vagyon, ma reggel irt levelünknek elküldését Pásztóira biztuk vala, de itt értük. Maurer Mihálynak választ töttünk, éjjel nappal is küldd. Barcsai Ákos uramnak is introducáltatását ne halaszdd. Gábor deákot 3 hétre bocsátottuk

vala haza. Brosernek nem kell már parancsolnod az ezüst mosdó medencze s poharak felől parancsolnod, kiről derék levelünkben is parancsoltunk. 31. Decembris 1644, estve 7 óra után.

. . . .

P. S. Beszél arról is Kemény János uram, s mi úgy is gondolkodunk vala, mivel az herczeg az lakodalomnak napja előtt majd 5 nappal is elébb megyen be Jászvárra, ő kegyelmének is talán akkorra kellene bemenni s az herczeggel tractálni s concludálni és azután annál hamarébb kijühetne. Mi úgy halljuk, de nem bizonyoson, hogy az király az végre akarna gyülést celebráltatni: 1, az svekusokkal való indutiájának felbomlását mutogatná meg, s reá venné az respublikát, mehetne reá haddal; 2, császárt is ide ki segithetné meg; 3, az török ellen való resistálásrúl. Az minemü ajándékot mi akarunk küldeni az herczegnek, egy mosdó medencze korsóstúl, az mellett egy nagy öreg, szép, merőn aranyas udvari fedős kupa, Brosernél vagyon az korsórúl csak az nevet lefaragtatni s azt megszépiteni, ki helyett mi mást is hagytunk csináltatni, ha ő kegyelmének az tetszik. Így az bemenetel*(re)* mi az leveleket elkészitenénk s több ahhoz való leveleket s mennél hamarébb beküldenénk. Mi az vajdához Barcsai Ákos uramat akarjuk küldeni. Erről minket mennél hamarébb tudósitson Kemény János uram. Ím 4 új kalendariumot küldtünk, adja isten sokat érhessetek; egyiket küldd ki Kemény János uramnak. Az uraknak oda fel az tetszik, ha Gécz Csehországban érkeznék, mi is mindjárt indúlnánk feljebb s látnánk dolgainkhoz. Mi Kemény János uramat azért bocsátanánk be, hogy Lupullal végezhetnénk állandó jó erős békességet s vagy 1000 tatárt is hozathatnánk onnét.

CCCIV.

Az úr isten ö felsége sat. 1645.

1. die praesentis irt leveledet mi 5. die praesentis reggel 9 órakor vöttük vala el, 22, 27. die Decembris irt leveleinket január 9.

mikor vötted volt el értjük. Hogy Kemény János uram oda volt, s elédben is adta parancsolatunkat, akarjuk, kit ha követsz, te sem bánod meg. Az török koczkát elhozták, jókor is küldhettük be; az mi adónak administrálása hátra volt, ha mind beadják is, ki ne küldd, legyen ott benn, várj tőlünk. Az mely száz aranyat az beszterczeiek hoztak, add az poharak aranyozására, érette legyen minél hamarább, szépen készittesd el s add tudtunkra, mivel addig Serédi uramnak is bizonyost nem irhatunk inditásáról. Scodori halála ugyan kár, mert jó szolgálatra való ember kezdett vala lenni itt, az miből mind inkább Bethlen János uramat kárhoztatják. Az budai vezér számára való kupákat is meghozták, de igen aprón csinálták őket, szerencse itt tanált 4 lenni annál nagyobb, azzal küldjük oda. Az kolosváriakat ne szorgalmaztasd, várj innét. Az oda fel való állapotjok az confoederatusoknak jól megyen minden bizonynyal, kit az general leveléből is eddig megérthettél, im ugyan derék némettel fordittatjuk, deákba úgy is megküldtük. Mi óránként újabb leveleit várjuk az generalnak, igérete szerint is. Fejér Gáspárt az elmúlt pénteken estve bocsátánk Nagy-Szombatban az urakhoz, magunk is az státusok vallásával úgy látjuk, ha meg nem változnak. az religió és egyéb szabadságok dolgát keményen fogták. Ébenit óránként várjuk, annak is kell új hirt hozni. László deákot ne késleld kiküldeni, mind az universitáson s magunk jószágunkban az élés szekerek s gyalogok csak készen legyenek. Az temesvári pasaság gyakran változik; Kővárra igen, igen kell vigyázni. Serédi uramnak mi most még választ nem irtunk, hanem várjuk Szávát; úgy reméljük, bemenvén hire az portára mind az svédek győzedelmes állapatjaknak s mind az mi mostani állapatunknak, ellenséginknek lemenetelek nem lehet, mi már úgy is irtunk, mind közelben leszen az dolog. Az nagyszombati tractatus is az statusok részéről, kiváltképen az 1638-beli gyülés után elfoglalt templomok restitutioja forog az izeneteken és német praesidiumokon, az kettőn penig hamarább meg kell alkudniok, mert végzés vagyon róla mind az bécsi pacificatioban s antecoronation. articuli 1608. art. 8; leszen csak előttek az templomok dolga; mi úgy hiszszük ezen is megfognak alkunni; az mi részünkről az 14 vár-

megyén, mivel még ennél elébb nem is szóllottak keménységgel veszik; az 7 vármegyét obtineálhatni fognánk kiváltképen oda fel nevekedvén rosz állapotjok. Az ködmenekkel szinte elkésének, im holnapután leszen mustrájok az gyalogoknak, akkor kellene későbben. aztán ha az portáról levelünk érkezik, küldd meg éjjel, nappal. Adjon isten sat. Datum in arce Ónod, 9. die Januarii Anno 1645.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Az ködmeneket elhozák csak délesti 4 óra után. Ónod 6 óra után. Kemény János uramnak irt levelünket küldd meg, el ne veszszen.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CCCV.

Ifj. Rákóczy Gy. Kóród-Szent-Mártonból Jan. 12-ről anyját tudósítja, hogy Szamosújvárról békével érkezett meg, s hogy Örményesen minden rendben van. Atyjának Fogaras Jan. 23-ról megküldi debreczeni praefectus levelét.

CCCVI.

Az úr isten ő felsége sat. 1645.

Mi igen gyakran tudósítunk minden ide ki való állapotokról, de te ritkán kezdted azt cselekedni. Tegnap is, hogy el akartunk Varanórúl indúlni, irtunk; im innét is ezennel megindúlunk, ebédet bártfaújfalúi major házunknál evén, jó idején Zborón akarunk lenni, sietünk azért is menetelünkkel, hogy az franczia király követinek előbb mutassunk be, tudván bizonynyal, hogy még 21. die praesentis az árva öcsém Leznics nevü clastromában volt, az hová mi is eleiben becsületes comitivát expediáltunk, magunk is irtunk, ne múlasson, ez lévén kedve s kivánsága magának is; szemben lévén vele mindenekről tudósitunk, mivel penig úgy reméljük az portára is január 24.

ő neki sietséggel irni kell, s nekünk is idején, egy jó könnyu ifjú legény szolgádat elöl küldd el, vagy egyik portai postát, ki várja az Duna mellett innét levelünket, hogy annál hamarébb vihessék be az portára. Máté vajdának is irhatsz, mire kell várakozni postánknak; az beküldendö czüst mivek inditásával ne késedelmezzél, hova hamarább inditsad és küldd be jó gondviseléssel, tudósitván Serédi uramat róla éjjel, nappal. Mi eleget törődünk mi oka lehet, hogy ö kegyelme oly ritkán ir. 26. Decembris irt utólban, azután költ levelét nem láttuk; arra az levelünkre sem jöve az fővezértől is még válaszunk, az kit Aszalónál való táborunkból kültünk vala, kinek mássát neked is megküldtük vala, ha mi levél érkezik Serédi uramtól éjjel, nappal küldjed, *mi tartunk az török csalárdságátúl és hitetlenségétül, ott benn is igen* vigyázz. Az előtt is parancsoltuk vala, fogatnád meg azokat, kik az Barcsai András zászlója alól beszöktek, el ne múlasd, meg kell az árúlókban büntetni. Itt nagy telünk kezde lenni, szombattól fogva majd éjjel, nappal esék az hó az elmúlt estvéig. Máté Vajdának im 6. Februárii kellene megküldeni az mivel tartozik, ki felöl ha mit hallhatsz ird meg; örömest értenénk Sebesi Pétert mikor bocsátottad el, Szénási uramnak megparancsold valami asztagok Gernyeszegen, Somkeréken, egyébütt Görgényhez is közel, az Erdélyi István jószágában mind szemmé tétesse minél hamarébb s Görgénybe hordassa fel; az ki Tasnádon vagyon azt Váraddá, az almásit, egeresit Gyalúban. Pukhamat úgy értjük hátrább Galgócz felé az hegyek közé szállott volna, az mi hadaink Liptóban vannak, az székelységet talám ne siessed kiinditani, várj innét csak tartsad készen őket. Az ezüst neműt ne késleld beinditani az portára, az vasalt fejér selymet küldd ki minél hamarább. Kemény János uramról szóló levelünket küldd meg. Akarván az úr isten dicsőségét terjeszteni, mi Munkács varossában academicus mestert állattunk, kinek rövid nap az tanitáshoz kell kezdeni. Parancsoljuk minél hamarébb küldj Fejérvárról igyenesen Munkácsra Rudementa linguae latinae exemplart Nro. 50, katekesist deákúl s magyarúl Nro. 100, melylyel ne is késedelmezzél. Az mely madarászink ide ki vadnak, feleségekét ne hagyasd, megadják az övékét ott benn nekik. Csontos Pálnak is megparancsold

készen legyen minden órán, hogy az mikor parancsoljuk indúlhasson. Adja isten minden jót hallhassunk felőletek. Datum Nyires 24. die Januarii Anno 1645, reggel 6 óra után.

Az te jódra vigyázó édes atyád

R. György m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

(A dőlt betűkkel szedettek rejtelmesek.)

CCCVII.

Éltemig való sat. 1645.

Nagyságod két rendbeli levelét alázatosan az múlt estve febr.
egyszersmind nyolcz órakor vettem. Parancsolt urunk ő nagy- 10.
sága az szászság adta pénzbül 2000 forintot kiküldjek Padánitúl, de ő már kiment, árenda pénzt is vitt ki többet 800 forintnál, várok ő nagyságátúl ha kiküldjem-e; az praefectus is só szállításra, arany váltásra, bányák colallatására s az bányászok fizetésére kéret pénzt, mely levelét urunknak küldtem. Én nagyságok híre nélkül nem adok, hanem só szállításra parancsolt vala nagyságod Szamosújvárra írt levelében, adjak 1000 forintot azt megadom. Adjon isten sat. In Fogaras die 10. Februar 1645.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fiúi szolgál míg él

Rákóczy György m. p.

Külczim : Illustrissimae Principissae Susannae Lorántfy stb.

CCCVIII.

Éltemig való sat. 1645.

Tegnapi napon indúlván meg Fogarasbúl ide békével s febr.
tűrhető egészséggel érkezénk. Lengyel országbúl nagyságod ök- 19.
riért kijüttek, annak az ura küldte más szolgáját ki, kinek szolgáját Munkácsra küldtem vala ki nagyságodhoz; első szóban

30 tall. mondja elvenni; ha ezután szavát meg nem változtatná, talán feljebb is menne az igéretben, az marhák látni holnap indúl. Kemény János uram pénteken érkezik Fogarasban. Jó egészséggel sat. In Hamosdorff die 19. Febr. 1645.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia, szolgál míg él

Rákóczy György m. p.

Külczím : Illustr. Principissae Dominae Susannae Lorántfi sat.

CCCIX.

1645. febr. 28. Illustrissime Princeps sat. Servitiorum meorum ect.

Jó egészséget sat. 18. die hujus mensis Bártfárúl irt nagyságod levelét alázatoson ma reggel vőm el; egészségét örömmel értem, melyben isten sokáig tartsa meg is nagyságod. — Kegyelmes uram 10. Fogarasbúl, 14. útambúl étekfogómtúl Kemény János uram leveleivel, innét is 20, 22, 24-diebus tudósítottam alázatoson; *Kemény János* uram nagyságodat moldvai állapatakrúl tudósította, eddig kezéhez is jutottak nagyságodnak leveleim, ő kegyelme leveleivel. — *Serédi* uram levelét is tegnap küldtem meg nagyságodnak, Sebessi Pétert ő kegyelme várakoztatta. — Az portára szólló franczíai király kötése levelét 10. Februar küldtem el, Velenczébe is 8, de hogy 5 hétre meg járhassák lehetetlen, most Spálatrumban is contumaciában kell lenniek, én mindazonáltal megparancsoltam. — Penczál már talám el fog jönni, az hadakat készen tartom, az székelység, az vármegyék sem gondolják hadban kellessék menniek, én parancsolni fogok. — Jobb öcsém uramnak be jönni, és megindítani jó állapattal az hadakat ő kegyelmének. — Puchám ha csak oly kevesed magával van, gyalog is levén nagyságod hadai mellett, meg nem probálja őket. — Az *Bethlen Ferencz* uram hírei jók kegyelmes uram, nem reménylem az hadakozásban az Respublica ingerálja magát, az házassága az királynak ha végben megyen, nagy dolgok lesznek. — Az gránátokat megindíthatnók, de az mozsarakat még el nem hozták egy felől is

700 vagy 800 készen; valóban inditásokon mind magam praefectus rajta vagyunk. *Csontos Pál* 20. künn leszen' nagyságod mellett, elég puskása leszen. Az székely tiszteknek meghagyom, lovat székely gyalog ne vigyen, noha difficultálni fogják, de nagyságod parancsolatjának kell meg lenni. Az universitásra irtam már háromszor, hogy mindjárt inditsák gyalogjokat. Kemény János urammal az nagyságod levelét communicálom. Az puskák, muskatér felől is irok ő kegyelmeknek. Az gyalogok úgy tudom itt nincsenek, el indúltak; az katonáknak is egy nehány versen parancsoltam; látja isten gondom van reájok, de hol lakjanak nem tudom, bajos fel czirkálni őket. *Toldalagi* felől tudósitottam nagyságodat, *Nemesnek* is parancsoltam, de Fogarasból el kelleték jünem, nem jüve el, már ugyan utána küldtem. Ez levelemet tegnap akarám vala elküldeni kegyelmes uram vacsora előtt, azonban vacsora után 8 órakor érkezék étekfogóm Bártfárúl 20. irt nagyságod levelével. Az öt ezer aranyrúl nagyságod parancsolatját vettem, ahoz tartom magamat, az ezüstbeli ajándék már benn van, ki fog tetszeni állapotjok *ha ugyan tökéletlenkedni* akarnak-e még is. Még eddig kegyelmes uram tökéletlenség volt dolgok. Az mit az tanácsurak fognak végezni, kinek már 1. Mártii kell meg lenni, az Serédi uramnak szólló nagyságod levelét is avval küldöm meg. Máté vajda után nem járok, mert valóban kedvetlenül viseli magát; portai postákat fogadok, most 4. van, de Szilágyi beteges; kettő az portán van, egyik tegnap előtt jüve meg, Székely Istvánt mivel portai posta nem volt, úgy kellett meg találnom az levélnek meg küldése felől, azután avval sem bántom. Az követ küldése felől mit ir, arrúl való nagyságod levelét alázatoson megküldtem, ebbűl is meg tetszik állapotja, Lupul vajda követét nem szánta nagyságodhoz küldeni. Bisterfeldius uram innét 17. indúlt el, tudná isten az király házassága menjen-e végben; mit inkább, azt hiszem végben fog menni, eddig is bánták az Austriai házból való házasságát, talán eszekben forog az lengyeleknek Zamoycki nevü cancellariusok itélete királyok felől ha Austriai házból házasodnak, ki talám be is fogott volna teljesedni, jelei is mutatván, ha az királyné élt volna. Tolda-

lagi állapotjárúl tudósítottam nagyságodat, levele is volt. Sebesit, Szávát óránként várom, ha érkezik Sebessi, itt nem fog késni. Udvari, mezei katonák indúlásokról sokszor parancsoltam, már az vármegyékre is irattam az tiszteknek inditsák meg. Perzsai vezér úgy tudom ki indúlt több egy heténél, Hajdú György mondotta meg Vizaknán létemben. Pucham ha el ment, nagyságod hadai feljebb mehetnének. Ha az Dánusokkal békességek végben ment az svékusoknak, az brandenburgus is declarálta magát császárnak ellenségének, az lengyelben is meg csalatkoznak. Isten nagy dolgot akar nagyságod, és confoederatusok által ez esztendő forgásában végben vinni, az ő tisztelete mellett. Vesselényi uram is, hogy hordatja Filekből egyet mását, talám nem bízik az filekiekhez. Az városok emberűl viselik magokat, kit örömel értek; isten abban tartsa meg őket, istenhez való buzgóságokért, hazájokhoz szeretetéért isten áldja őket. Az szászok pénze nállam van; ím az praefectusnak, Sebessi Miklósnak adatok kurtánok fogadására 2 ezer forintot, az praefectusnak által adtam 1000 (forintot) só szállításra Sebessi Miklós számtartója kezében. Az szászok csak hozzák meg az adósságot, azt is Sebessi Miklós kezében adatom. Az brassaiak az 900 forintot meg küldték. *Beniczki Ferenczre* gondom leszen. Az tenger általállása annyira volt az Peremek nem járhattak, rontaniok kellett az jeget; adja isten kövesse őket veszedelmekre való változás. Úgy értem az tatárság egyben esküdt császár ellen, meg nem engedik hánjokat oly gyakran változtassák, az mint egy néhány időtűl kezdették volt, hanem régi szabadságokat oltalmazni akarják. *Lupul* ha tökéletes akar lenni nagyságodhoz megválik, az kurtánok fogadását ha meg nem változtatja. Az végházak élessel rakatására gondom van. Magam állapotját az mi illeti, legyen az nagyságod kegyelmessége: *kiknek hihetünk, kiknek nem,* isten tudja! most én nem gondolok ollyat lenni, *ha kik vannak, annak kimutatására időtűl várnak.* Distractiót csinálni az ellenségnek jó volna kegyelmes uram, és talán meg is lehetne, csak nagyságod kinn levő hadai közelgetnének Pozsony felé, ki meg is lehetne, ha Puchám elment; az idő alatt talám az porta állapotja

is el válik, mit akar? kire igen kell vigyázni nagyságodnak. Maurer uram állapatjáról Kemény János uramat isten ide hozván beszélgetni fogok, az mit jónak itélünk, értvén nagyságod tetszését is, ahoz tartjuk magunkat. Kemény János urammal nagyságod, s Serédi uram leveleit communicálom. Jó egészséggel sat. Albae die 26. Februar 1645.

Illustrissime Celsissime Vestrae servus et filius subjectissimus

Georgius Rákóczy m. p.

Az eredetiből Gyula-Fehérvári könyvtár N. 5. W. 4. 284. sz. alatt.

(A dült betükkel szedettek rejtelmesek.)

CCCX.

Az úr isten ő felsége sat. 1645 marc 1.

20. die praesentis irt leveledet mi 26. die praesentis éleste vettük vala el. Nekünk itt nagy havunk vagyon, lassan is megyen; az Maros hídjára gondot viseltess. Az öt ezer aranyrúl s egyéb dolgokról is már bőven irtunk s informáltunk, mi most is annál egyebet nem irhatunk. Az tanácsurakkal s több becsületes híveinkkel mit concludáltok, adjátok hírünkké nekünk, úgy tetszenék az tanácsurak igen is irnának Serédi uramnál.

Pukhan uram és palatinus uram készültek, istennek hála még nem indúltanak, sőt úgy értjük hátrább nyomakodnának, ha az nagy hó akadékot nem tett volna, nyilva hivalkodva nem múlattak volna az idén hadaink.

Mind udvari, mezei katonákba, s kék gyalogban is felesen vannak oda be, indittasd ki őket; Bánfi György uram is jőne ki már.

Az universitas gyalogi ottan csak ad 20. Martiira érkezzenek ki.

Az ország levelét akár minek mondják de nyilván jó levél volna az, az Ottomane volua is, ugyan csak anynyit érne előttek mint ez, az országnak ezt kell őrzeni; constal az: 10 ezer arany volt az régi adó, az sultán Sulimán atnameja sze-

rint, ez mind Zöldfikar csalárdsága; akarnánk ha az portai postákban megérkeznének, érthetnénk az oda be való állapotokról, az portai postát kettővel bár megtöbbitsed, bár legyenek 4.

Az német rabok Kassárúl ki kérezvén az muskatérosokat ne késedelmezzél is helyre állatni úgy az mint már parancsoltuk.

Császár ő felsége most hol legyen értettük, hallanunk kell azért rövid nap, eddig is az úr isten szégyen vallással fizetett nekik, azután is azon jutalmakat vészik.

Barcsai uram munkálkodjék az lovas fogadásban, Máté vajdától csak végire menj mit akar, s tudósits róla.

Az general, hogy Csehországban volna közönséges hír, várjuk óránként levelét, embert és hadakat csak készen kell tartani igen jó készülettel s ugyan úgy is kell kiindítanunk, hasznukat vehessük, ott benn is maradjanak s mellénk is juthassanak, most még, hogysem székelységet, vármegyéket indíts, akármi keveset is, istennek hála, szükségét nem látjuk, csak az városok gyalogi érkezzenek, örömest Szádvárt minél hamarébb magunkévá tennénk. Az országgyülést mi Váradon akarjuk kiszolgáltatni, kire magunk reá nem mehetünk is, te jelen lehetnél, kiről Kemény János uramnak bőven irtunk, beszélj ő kegyelmével is. Erdélyre mi gondot akarunk viselni isten áldásából, s üresen sem kell hagynunk; csak az végházakat éléssel rakasd jól meg minél hamarébb, szükséges Gyulai uramnak Debreczenben jőnni s ott várni parancsolatunkat.

Az gránátokat, mozsarakat éjjel, nappal küldjétek, az élés szekérrel készen legyetek, Toldalagi ha meggyógyúl kijőjjen.

Kamuti Gáspárnak halálát értettük, az is fiú ágon deficiált.

Az franczúz is elment Orbán Andrással.

Az paripát elvárjuk.

Panai is hozzánk 26. die praesentis szinte ebéd előtt midőn mar étkünk asztalunkon, érkezett vala. Áldjuk mi is az úr istent reátok terjesztett áldásáért, az nagy hatalmú úr isten szent nevének dicséretére, anya szent egyházának oltalmára, terjesztésére, az mi nemzetünk jó híre, neve őrzésére,

nekünk is s nektek is örömünkre neveljc fel Amen. Méltó azért püspök és Csulai urammal s Kemény János urammal is beszélni, mindenütt az országban in publico loco tegyetek az úr istennek hálaadást és dicséretet, te is penig felette, felette, igen, igen nagy hálaadással tartozol az úr istennek, elannyira, hogy mindenekben szükség magatokat úgy ő felségének szentelnetek, több áldást is várhassatok reátok, kire az úr isten segítsen benneteket. Keresztelésének idejét akkorra kell halasztani, mikorra az leányunk is felkel, kiről még azután tudósíthatunk s neve is az mi akaratunkból vagy Ferencz, avagy Sigmond leszen; mikorra leszen penig rendelve az hálaadásoknak napja minket is idején tudósítsatok róla. Az itt való consultationknak ma vége lévén ím mindeneket megküldtünk, közöld Kemény János urammal is. Császár hogy Bécsben jött volna hírdetik; Geczet megverték volna, Pukham bizonyos hátrább szállott, mi is szent hétbe kelve Munkács felé akarunk fordúlni, havunk úgy is nagy vagyon. Az országgyűlést mint akarjuk promulgálni, ím mássát küldtük, közöld Kemény János urammal is, s tetszéseket irjátok meg. Adja az úr isten sat. Datum Bártfa 1. die Martii Anno 1645.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

CCCXI.

Az úr isten ő felsége sat. 1645.
13. s 14. die praesentis mensis irt leveleidet Kővárból marc.
az elmúlt estve kaputétel előtt hozták vala meg, az Máté vajda 22.
levelére ím választ töttünk. Az öt ezer forintot minél hamarébb jó gondviselés alatt küld ki, hogy érjenek vele, mivel az felső állapotokra nézve ha elébb nem is, de 10, 15 nap múlva innét Ungvárra s onnét Kassára vagy Patakra akarunk menni, az mint megirtuk. Az lovak mind szerszámostól legyenek tieid, elég udvartalan ember, hogy ily állapotunkban is roszszakat küldött. Az inquisitióból nyilván megtetszik, hogy Váradi Miklós mind aranyot, ezüstöt kihordott; ím megparancsoltuk

az directornak az ország statutuma szerint mindenét confiscáltassa, ha azért tégedet megfogna tanálni, ha három ezer tallérban kedvünket keresi, engedje meg neki, kötvén arra magát, hogy ezután azt nem cselekeszi; az sót szükség hordatnotok, mert onnét várhatunk pénzt s neked is onnét adathatunk; rész szerént ezután is adass pénzt ha kévántatik só szállításra. Az szászokkal ha lehetne úgy kellene végeznetek, várnának egy kevéssé az aranyról. Datum in arce Munkács die 22. Martii Anno 1645, reggel 6 óra előtt.

Az te jódra vigyázó édes atyád

R. György m. p.

Kivül : 28. die Vincz 1645 mai, királyi szabados.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CCCXII.

Lorántfi Zs. fiának Györgynek Munkács 1645. Marcz. 31. Sajnálja hogy menye udvarmestere meghalt. Válaszszon ő mást helyette.

CCCXIII.

1645. Életemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat sat.
april. Nagyságod levelét vettem, sat. Alliáné rosz magavise-
4. lésén és maga meggyalázásán jó időtől fogva nagyságod búsúlását szomorúan tudtam, istennek nem leszen áldása rajta, arra igírte volt magát mikor itt volt Csulai uram előtt maga alá hozza, irattam neki, ha alá nem akarná hozni nagyságtok parancsolatja szerint alá hozatom és Belényesiné asszonyom gondviselése alatt Zombori uramat is melléje rendelvén ki küldöm az hugomat. Az gyermek keresztelését ahoz képest rendeltük volt akkorra, mivel nagyságok irta volt, olykor legyen keresztelése feleségem is felgyógyúlhasson. Az ökrök felől való parancsolatját nagyságodnak értem, ahoz tartja praefectus uram magát. Jó egészséggel sat. Albae die 4. Aprilis 1645.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia szolgál él

Rákóczy György m. p.

CCCXIV.

(*A levél eleje hiányzik.*) 1645.

P. S. Brádit im most bocsáthattánk el, az galliai király april.
követe miatt későn készitvén az portára irt levelet. Ez elmúlt 9.
9 óra után vöttük vala 4. die praesentis irt leveledet, mind az Serédi uraméval együtt, látjuk mit ir ő kegyelme, *tökéletség az vezér szava mert akarnak az hamissak megcsalni*, mi studio nem irunk ezekről Serédi uramnak mást, az svédek felől az vezér eddig eleget érthetett, mert Buda felől is elhittük megirták győzedelmeket, naponként ezek előbb előbb mennek isten áldásából. Gerendi uramtól (?) fel az pénzt mindjárt s tarts készen nálad, Kamutiné ha nem ad is ne gondolj vele, kerestesd fel csak az liber regiusokban jószáginak donatióját s küldd extractussát. Szilvás kiesik kezéből csak az is megérne 3000 tallért, Váradi Miklósnak itt micsoda választ adtunk, megküldtük mássát az directornak, kévánd elő tőle, és az articulusokat elkészitvén, mind Sárosi kiviszi. Torma Péter uramnak vegyed tetszéseket felőle mint értik az articulust, kiről való censurájokat leiratván velek, küldd ki nekünk is minél hamarébb; az hajósoknak csak el kell hordani az sót, mert nincs oda alá is. Még Serédi uramtól válaszunk jő, de bizodalomban vagyunk az portusról is közel jő be annyi tallér.

Az Alliáné dolgában csak tartsad parancsolatunkhoz magadat.

Az 1000 lovassal, s 2000 gyaloggal kijönni ne késsék Dániel János jó szerével s módjával jöjjön, az több székelység is minden órában készen legyen.

Velenczéből valóban várná az követ az választ, mivel az százezer tallért onnét kellene az portára küldeni, bánná igen igéretink ha megfogyatkoznék ad 1. Augustira valóhoz akarjuk. Ujabban száz harmincz három ezer tallért kell letenni, kiről assecurált is már. Torstensonnak két száz tizenegy ezer tallért kellene adni nem sokára már.

Az cipellősöket elhozták, de az árokat nem irták

meg egy pár ott benn miben állott, mi *kivántatik*, hogy tudhatnánk.

Puska cső czímeket (?) küldünk mi innét, minél hamarébb hozzá kell fogni.

Sebesi Miklósnak parancsold meg, bizony nagyon ne késsék, jőjjön ki. Római császárnak soha ilyen roszszúl nem volt dolga mint most s ugyan még is mi akarjuk követni az igazságot, isten megvakította őket, s elvette eszüket.

Akarnánk ha Gyura kijöne, az gyermek keresztelése most is meglehetett.

Gerendi uramat az belső jóknak inventálására most ne erőltesd, hanem csak az külső jókat inventálják, arra igérte ő kegyelme hit szerint felir mindeneket s kiküld, s ha kételkedünk benne, azután mi inventáltassuk.

Imre diák csak tegnap jött ide, de most is elmaradt az kurlandiai kőmíves.

Rudnai beadta az czímert*) de az többinek nálok lenni mondja, Dalmadi. Vigyázásban minden féle jóban, az Serédi uramnak irt levelünket sietséggel küldd. Az inclusakban valamik el ne maradjon nálad, külön azért is kitettük datumját studio irtuk hátrább. 9. Aprilis 1645. reggel 10 óra után.

(A dült betükkel szedettek rejtelmesek.)

CCCXV.

R. György anyjának Fehérvár 1645. Apr. 13. Köszöni a fiának küldött ajándékot.

CCCXVI.

R. Zsigmond anyjának. Fehérvár apr. 14. »Az székelység közé való bemenetelem felöl urunk ő nagysága parancsolatját várom, talán illendőbb volna ha bemennék közikben a gyűlés után ha nagyságtok kegyelmessége leszen.

Ugyan ő anyjának Apr. 19-ről Fehérvárról: »Az országgyülésnek

---

*) T. i. posta volt, ki czímerrel járt, s ezt kellett visszaadni.

nem sokára vége leszen mivel az országnak is kevés nem derekas kivánsági leszen; már várom az nagyságtok kegyelmes parancsolatját.

Ugyan ez napról Fehérvárról György is ír anyjának: »Bélényesiné asszonyom az héten hugommal kiindúl, Sombori uram leszen vele és nagyságod újvári katonái.« Nem tudja kit tegyen neje udvarmesterévé, várja kit rendelnek.

CCCXVII.

Éltemig való fiúi sat. 1645. april. 25.

Nagyságod levelét tegnap vettem alázatoson. Ugyan kegyelmes asszonyom, minden mesterségével azon vagyon az ördög, miképen olthassa el az isten dücsőségét, de csak világi múlandó jókat igér, hogy az örökké valót elvesztethesse; elhittem kegyelmes asszonyom abban az ki fő eszköz, az is csak azt nézi, de úgy is veszi jutalmát; az ki az istent el nem hagyja, az isten is nem hagyja azt el. Én kegyelmes asszonyom, ma indúlok el az székelység közé, nem fokok (igy) késni. Az nagyságod kegyelmességét alázatoson megigyekezem nagyságodnak szolgálni, eddig nem volt még szükségem. Palatinus uram ha mit igér, nem tart sokáig, módok lévén benne, hamar felszabadítják hiteket magok. Engedje isten, sat. Fejérváratt 25. April 1645.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája míg él
Rákóczy Sigmond m. p.

CCCXVIII.

Ifj. Rákóczy Gy. Fejérvár Apr. 30. Udvarmesterré Pongráczot szeretné beállítni »mivel nagyságod nevelése, takarékos is, keménység is van benne.« Márjási helyett udvari hadnagyra is volna szükség.

April 30-rúl tudatja anyjával, hogy neje jobban van.

Maj. 8-rúl Fejérvárrúl tudatja hogy mindnyájan egészségesek.

CCCXIX.

Rákóczy Zs. anyjának Szombatfalva Maj. 7. »Már kegyelmes asszonyom az mustrát elvégezvén mennél hamarább lehet nagyságtok szolgálatjára sietek« két hét múlva oda mehet.

CCCXX.

1645. máj. 11. Életemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat sat.

Nagyságod levelét vettem, sat. Hokmester kivántatnék s kit állassak még is nagyságod kegyelmességét várnám. Udvari hadnagyomnak kit állassak, én nem tudom, abbúl is nagyságtok kegyelmességét várom, kimenvén innét mindnyájan, nagyságtok hívei közül talám Kemény János uram tudna olyat, ki arra alkalmatos volna, én csak nagyságtoktúl várok.

Az nagyságod intését alázatosan veszem, ugyan is senki nagyobb jómat nem kivánja mint nagyságtok, intését nagyságodnak fiúi engedelmességgel meg igyekezem szolgálni, egy időtűl fogva nagyságtok az miá nem búsúlt, ez után sem, úgy vagyon nagyságtok hívei járván hozzám, magoknak lévén kedvek hozzá, néha többet kellett cselekednem, kire kedvem, látja isten, nem volt, mindazáltal annak is békét hagyván úgy igyekszem magam viselni nagyságod alázatos engedelmes fia találtassam. Lovon látja isten oly állapatban egyszernél többször nem ültem, kirűl megintetvén soha ezután nem is cselekszem. Én míg élek sat. Albae 11 Maji 1645.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia szolgál míg él

Rákóczy György m. p.

CCCXXI.

1645. máj. 11. Éltemig való fiúi sat.

Nagyságod levelét tegnap vettem sat. Én is isten engedelméből innét holnap megindúlván Dcés felé, onnét az hadakkal együtt, az nagyságtok szolgálatjára az mennyire lehet, sietni fogok; noha urunk ő nagysága az hadaknak kivitelit igen sietteti; de ha felettébb megyek velek, akkor nem szolgálhatnak osztán, mikor leginkább kellene. Isten ő felsége

valóban megmutatta kegyelmes asszonyom az ő áldását; az svekusok ily közel jüvetele sok embernek reménsége kivül lött; talám már isten az mi hadainknak is megadja sziveket. Elhittem, kegyelmes asszonyom, az palatinus uram izeneti szerint, az békesség megszerzésétül nagyságod nem volna idegen, csak ők is akarnák úgy, az mint nagyságod. Engedje isten, sat. Fejérváratt 11. Mai 1645.

Nagyságodnak alázatos, engedelmes fia és szolgája míg él
Rákóczy Sigmond m. p.

CCCXXII.

Illustrissime Princeps sat. servitiorum meorum sat. 1645.
6. Maji irt nagyságod levelét alázatosan tegnap reggel máj.
vém el 6 órakor Sebesi Péter uramtúl. Az general levelét látom, 15.
istennek hála jó karban van dolga, öcsêm uram ő kegyelme ha lehetne egy órában vinné ki az hadakat, csak hogy még fü nem volt, azon igyekezik ő kegyelme, ha lehet, hétfühöz egy hétre Tokajnál legyen. Az hat órának kiküldése felől nagyságod Kemény János uramnak parancsolt, ő kegyelme nekem irt vala, én meghagytam volt az szamosújvári udvarbirónak, Kövesdre küldje, most is azt tudtam kivitték, öcsém uramtúl kiküldöm. Valamikrül nagyságod parancsol én mindjárt akkor parancsolok azoknak végben vitelérül az kiknek kivántatik irni. Az solymokat kikültem, én nem tudom hova lettek velek, Mátyás még akkor is kivihette volna, ha kedve lett volna hozzá. Sebesi Miklós bement kurtánok fogadására, most is ajánlja magát az vajda; egy boér jóakaróm, kinél egy nagyobb ember nincs Moldvában, az vajda csak nem egy vele, az irá vajda nevével, az kurtánok fogadását meg nem másolja, az országát járja, legyen vele emberem, fogadja minden segitséggel leszen; az pénz is benn van

Ide ki is Barcsára már gyültek oláh legények Havasalföldébül, Moldvábúl, mintegy 70 lovas, csak hogy fizetést kivánnak; honnét fizettessek nekik meg, nagyságodtúl várok, ha Sebesi Miklóshoz azokkal együtt kiküldeném.

Gyuráék esztendeje Pünkösdben telik el, 5 hópénzek hátra, ha az vajda meg nem adja, kijünek.

Öcsém urammal kopjákat, kopja vasakat visznek ki, többet is indíttatok, leszen felesen.

Az szászság gyalogja felől mit irjon az polgár, levelét nagyságodnak in specie megküldtem.

Vesselényi Boldisár igen nyomorúltúl vagyon, csontok jünnek ki lábaibúl, megirtam szolgáit bocsássa ki ő kegyelme.

Az madarászt megőlték, feleségére és az inasára törvént látnak, ha az törvény hozza, exequáltatom is. Vagyon gondviselés az rárókra, vislákra. Valamennyi tallér leszen, öcsém uram ki viszi. Tafotát itt benn nem találtak, bagaziát küldök öcsém uram túl; az poharokat is, ha készen lesznek ő kegyelme viteti ki.

Az lovakat kiküldöm, csakhogy Sebesi Miklós Barcsán lévén, későn adták levelemet meg neki. Az lovak szélyel vannak, de elérkeznek velek, azon vagyok, öcsém urammal együtt vigyék ki.

Az portára nagyságod levelét elkültem palatinus levele másával együtt. Nagy hazugsággal irt palatinus uram Dorstenzonnak. Szorosan lévén császár állapatja, elhittem minden mesterségeket megvetik, de csak isten legyen nagyságoddal s az svékusokkal, az nagyságod győzedelmes állapatja haszontalanná teszi még practikájokat.

Itt nagyságod postája nincsen, de ha talál lenni, kiindíttatom. Maurer Mihálynak megirtam, öcsém urammal kimenjen. Sulyok és Huszár uramék censurája mi legyen Váradi Miklós dolgábúl, megkültem, de az 4000 forintot meg fogják adni, kirül óránként várok leveleket, ő kegyelmekrül nagyságodat tudósítom.

Az mesteremberek kiküldését praefectusra biztam, kire gondja is vagyon. Fogarasi, szamosújvári, kővári udvarbirák szabadosokat mentest indítsanak, parancsoltam.

Kimenetelem felől való nagyságod resolutióját értem, most is nagyságodnak alázatoson könyörgök, mutassa hozzám atyai kegyelmességét, és ne vonja meg tülem az látásnak, hallásnak, tanulásnak alkalmatosságát, hogy szolgáljak nagyságod mellett; mert mi haszna az életemnek, ha hitembe megsértődöm, lelkem sérelme lévén, annak fájdalmát kell

szenvednem, kinél nagyobb nem lehet; hiszem ha csak meddig parancsolja nagyságod, nagyságod mellett létemet, annak utána kegyelmes parancsolatja mi leszen, akkor is nagyságod alázatos szolgájának, engedelmes fiának találtatom lenni, csak hitemet ne sértsem meg, én is lássak valamit, az emberekkel is vethessek ismeretséget; addig nem is kivánom kimenetelemet, míg az porta derekasan nem assecurálja nagyságodat. Még is atyai hozzám való szeretetire kérem nagyságodat, mutassa hozzám kegyelmességét, mert kivánom inkább istentül éltemet vegye el, hogysem hitemben megsértődjem, és mint egy oktalan állat csak igy nevekedjem.

Az idő alatt, míg nagyságod kegyelmessége hozzám járúl, rendelje oly hivét mellém, kinek segítsége által érkezhessem nagyságod dolgainak és parancsolatinak, az vigyázásnak is jobb módjával való végben vitelére, mert nemo sibi satis.

Mivel penig isten nagyságodat feljebb vivén ez hazától, ha vagy nagyságod parancsolatjából valamit kell kiküldeni vagy penig oly dolog occurrál, ki késedelmet nem kiván, hajdú városokra és az Partiummal határos vármegyékre mi formán kell parancsolnom, mind ezekrül és többekrül nagyságod dispositióját várom.

Én minden igyekezetemmel azon vagyok sat. Albae, die 15. Maji 1645.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae servus et filius subjectissimus

Georgius Rákóczi m. p.

CCCXXIII.

Rákóczy Zs. anyjának: Deés Maj. 15. Tudatja hogy tegnap megérkezett, de a hadakat a nagy árvizek miatt még nem találta ott. »Ma azért bizonyosan elérkezvén holnap elindúlunk.« Pánczélcseh Maj. 17-én. Már megindúlván igyekszik hogy mennél hamarább kiérkezhessen. Libó Maj 19. Tudatja, hogy megy a hadakkal s hat nap alatt künn lenne ha a megyék miatt nem kellene várakozni. Dobra Maj. 21. »Csak az vármegyék érkeznének hamar nap nagyságtok szolgálatjára nagyságtokhoz érkezném.«

CCCXXIV.

1645. máj. 24. Illustrissime Princeps, Domine Domine sat.

Jó egészséges sat. — 18. die Martii irt nagyságod levelét 22. estve 8 órakor vöm el, az *porta állapatja miben legyen* Serédi uram leveleibül nagyságod azt érti, *eddig minden dolgok csak czigányság, halogatás lön, az franczusban is éléggé meg csalatkozék* nagyságod. Jobb kegyelmes uram, az minek meg kell lenni, legyen hamar, ne vethessenek nagyságodra; mi Serédi uramnak semmit nem irtunk. Súlyok uramért elküldtem, beszélvén ő kegyelmével, elküldöm Kamutinéhoz, ha ád, csak hogy, hogysem abban is megfogyatkozzék nagyságod, jobb volna benn lenni, ha ád, kivihetnék; Gerendi uram is ha ád, nagyságodat tudósitom éjjel nappal; ő kegyelmeket óránként várom. 11. só hajók vannak itt fenn, kik itt fenn teleltek; többet adnának 1000 tallérnál, de úgy kivánnák mint tavaly, 16 tallérnál külömben nem akarják oda adni. Só Lippán sincs, arról nagyságodtúl várok.

Kolosváriak közül kik adtak pénzt, annak is jegyzését ki küldöm nagyságodnak az instructio páriájával együtt.

Áliánéhez (Állia Samúné) elküldtem volt Csulai uramat, de más felől ide jütt, Csulai urammal beszélgetvén tetszék magam beszéljek, beszéltem vele, csak resolválá magát őtet valahová teszik, de már Apafi Istvánnak egy más között hiteket, kezeket adták; én meg mondám: nagyságodnak kegyelmessége nélkül, és az mi atyafiságunk nélkül elleszen, de mindezeket Apafi Istvánért elvetette. Csulai uramat hozzá küldvén, ő kegyelme is beszélt vele, megmondotta: kis hugunkat, és jószágát elfoglaltatom. Leánya elvételén megindúlt, sirt, az mint Csulai uram mondja; ha lehetne, megforditanám, de már késő, kézfogások nem fog sokára haladni; azért még kézfogások meg nem levén, jószágát elfoglaltassam-e? és ha az kis hugom el nem akarna jüni, mi formán kellessék elhozatnom? várom nagyságodnak parancsolatját.

Azon megesküdt Csulai uramnak, nem hogy oda adná Apafi Boldizsárnak, de csak gondolatjában sem volt; ezután

sem igéri nagyságtoknak híre nélkül senkinek. Ha itt lett volna az hugom, csak itt hagytam volna, de nem volt vele. Praetendállja minden jószágához jussát Aliáné; azt mondja: az kis hugom anyai jószágán kivül az többit neki megadta nagyságod; de csak nagyságod parancsolatja érkezzék, ahoz tartom magamat.

Mit irjon az jenei kapitány nagyságodnak levelét megküldtem, kiket ugyan tegnap hozának; ha Szarvast akarja épiteni, mit kellessék cselekednem, várok nagyságodtól.

Kemény János uram megfelejtkezvén irni censuráját az gyalogok felöl, mit irjon ő kegyelme útjából, nagyságod leveléből ő kegyelmének megláthatja, immár nagyságod parancsolatjától várok. Jó egészséges sat. Albae die 24. Maji, reggel 8 órakor Anno 1645.

Illustrissime Celsitudinis servus, et filius subjectissimus
Georgius Rákóczy m. p.

A Gyulafehérvárott a Batthyányi könyvtárban levő eredetiből. N. 5. IV. 4. 288. sz. alatt.

(A dült betükkel szedettek rejtelmesek.)

CCCXXV.

Éltemig való fiúi sst. 1645.

Nagyságod levelét vettem. Az mi kegyelmes asszonyom máj. kimenetelemet illeti, azt nem nagyságtok búsúlására sollicitá- 24. lom, hanem hogy az mire nagyságtok nevelt, nagyságtok után istennek hazámnak szolgálhatnék, látnék, hallanék, tanúlnék, hitemet is megtartanám, tudván azt ha nagyságtok testi előmenetelemre gondot viselt, mennyivel inkább lelkemre, mely hitemet ha megakarnám is sértenem, nagyságtok mint édes atyám s anyám nem engedné lelkem sérelmével és veszedelmivel. Más az, kegyelmes asszonyom, ő nagyságának levelét vettem, kiben ő nagysága irja nagy nehézséggel Ibráni uram informatiojából, ki bár ez elmúlt esztendőben magát informálta volna, én ő nagysága méltósága ellen privilegiomának sérelmivel egy kerékgyártó legényt kiadattam volna, ki úgy

vagyon én parancsoltam, egy özvegy aszony Szöllősiné törvénynyel nyerte el, az ország talált meg, adassam ki, mivel az törvény neki itélte, jelen levén öcsém uram, hogy az supplicatiot felküldte az ország. Az tanácsurak mondák, méltót kiván, úgy parancsoltam kiadatását, ő nagyságának privilegiománák sérelmével sem cselekedtem, mert nincs al ban ha valakit törvénnynyel elnyernek is, ki ne adattassék, hanem, hogy törvénytelen háborgatók ellen vette ő nagysága oltalma alá, ez aszszony penig törvénynyel nyerte el.

Vádoltattam avval is ő nagysága előtt, én szász papoknak confirmatiot adtam volna, tutorságot is másoknak, ki ha úgy vagyon és vádlóim vádlások igaz, cselekedvén ő nagysága méltóságának sérelmével, ha oly levél találtatik bár fejemen égettessék el; egynek úgy adtam tutorságot, sem atyjok anyjok nem maradt, egy tékozló atyjokfia vette kezéhez javokat, kik tékozlani kezdvén más közelebb atyjokfia talált meg, informálván az vármegye is, adjam neki, adtam annak az egynek, többnek sem, hogy mindeneket inventálják kezekben, ő nagyságát találja meg, ha ő nagysága neki adja legyen övé az gondviselés, ha penig másnak adná ő nagysága, az inventarium szerint bocsássa annak kezében. Szász papnak egynek iratott volt comfirmatiot szegény Kassai uram, kit noha suscribáltam de meggondolkodván felőle ő nagysága méltósága ellen leszen, bizonyságom Barcsai Ákos uram, előtte égettem el. Így is ő nagysága méltósága ellen semmit nem cselekedtem, sőt ha azt nem őrzöttem miolta ez nyűgben vagyok, csak itt benn léte alatt is vehette eszében öcsém uram, ő kegyelme bizonyságom és nagyságod hivei, legyen istenem bizonyságom. De kegyelmes asszonyom ez keserves, kin szivem fáj: ő nagysága azt irja, ne dirigáljak, ő nagysága méltóságát ne sértsem, várjam haljon meg ő nagysága, mintha én istentelen fiú volnék, ő nagyságának édes atyámnak halálát kivánnám, kit ha kivánnék isten életemet vegye el, látja isten directio nem kell ő nagysága méltóságára nézve is, magamra penig sok okokra, hanem tulajdon csak ő nagysága mellett vallom szolgálatom, ha lovászúl kell is, készebb vagyok úgy ott kinn ő nagysága mellett szolgálnom, hogysem itt benn ő nagyságának nehézségivel, kit már értek, és atyai szeretetinek megbántódásával. Ha nagyságtoknak csak egy hive reá biza-

tott tisztit, authoritása nem levén, mint felelhet meg tisztinek, mennyivel inkább hát én, hogy nagyságtok méltóságának és magam böcsületecskémnek. Szabad nagyságtok velem, de lelkem sérelmével ő nagysága atyai megbántódását értvén, itt benn hogy lakjam, meg akarván bizonyítanom, édes atyám halálát nem kivánom, directio nem kell, hanem csak nagyságtok mellett való szolgálatom.

Én nagyságodot mint kegyelmes asszonyomot édes anyámat alázatosan kérem lelkem sérelmét ne kivánja, kit elhittem nem is kiván, hanem ő nagyságával együtt engedje meg kimenetelemet, kit hogy nagyságtok cselekedjék istenre atyai, anyai szeretetire kérem, hitemet is megtartván ő nagysága atyai szeretetit se bántsam meg, hanem inkább mutassam meg: édes atyámnak halálát nem kivánom s directio nem kell, kiért isten áldja meg nagyságodat, én is minden kegyelmességi felett való engedelmesebb alázatos szolgálattal igyekezem megszolgálni nagyságtoknak.

Kegyelmes asszonyom, az mi az udvari kapitányom dolgát illeti, látja isten nagy szükségem volna reá, mert mindenre magam gondot nem viselhetek, ki legyen én nem tudom, én azon nyugszom meg kit nagyságtok rendel kegyelmességébűl, mikor nagyságtok Barcsai Ákos uramat rendelné, ő kegyelme alkalmatos volna, itt is nagyságtoknak szolgálna, mindazáltal álljon az nagyságtok kegyelmességén. Pongrácz uram jól viselte magát, én ezt annak nem állattam, ő kegyelme viselt gondot. Jó egészséges hosszú élettel áldja meg isten nagyságodat. Albae die 24. Maji 1645.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia, szolgál míg él

Rákóczy György m. p.

CCCXXVI.

Éltemig való fiúi sat. 1645.

Medgyesi uramat ma találván értettem ő kegyelmétűl május az nagyságod egészségét, sat. Urunk ő nagysága parancsolat- 25. ját ma is vettem kegyelmes asszonyom, melyben ő nagysága

parancsolja, hogy az vármegyéket nem várván siessek nagyságtokhoz, melyet kegyelmes asszonyom én igen nagy örömest megcselekeszem, csakhogy elhittem, hogy az ellenkező pártnak lesznek emberi ott, mikor Tokajhoz érkezem, mivel már régen elment az híre, hogy az erdélyi hadakat én hozom ki, csak azokat tudják számban az kikkel én megyek. Az franczia követ is elhittem meg fogja nézni, ezek az hadak pedig az vármegyéken kívül ugyan nem igen színesek noha erő több vagyon ezekben. Talám kegyelmes asszonyom nem ártana egy napot várakozni, mivel azonban tudom bizonyosan elérkeznek az vármegyék is, én pedig addig elől örömest elmegyek az nagyságtok szolgálatjára s látogatására, mikor elérkeznének az hadak Rakamazhoz ismét elejekben jühetnék, mindazonáltal várom mindenekben az nagyságod kegyelmes parancsolatját, ahoz igyekezem magam alkalmaztatni mindenekben. Engedje isten stb. Gyaluban 25. Maji 1645.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája míg él
Rákóczy Sigmond m. p.

CCCXXVII.

1645. május 29. Éltemig való fiúi sat.

Nagyságod levelét vettem, sat. Az gyermeknek keresztelését vasárnaphoz egy hétre rendeltük, püspök uram egynehányszor intvén ne halasztanók meszszire, komákat kiket urunk ő nagysága ir, azokat hivatjuk, az két oláh vajdáknak is hivataljok tetszék püspök Csulai uraméknak. A leány állapotját az mi illeti, cselekedete elég keserves, meggyalázá nemzetünket magát is; urunk parancsolatjábúl hozzá küldtem volt Csulai uramat, de más felől ide jött maga, az hugunkat el nem hozta, azt mondja szemeire van rosszúl. Csulai uramnak tetszék magam beszéljek elsőben vele, kit megcselekedvén, tegnap megmondá valahova teszi nagyságtok, mi is öcsém urammal, de azt ő meg nem változtatja, mivel már Apafi István kezén megesküdt; én eleget szóltam kemény szóval soha nagyságtok kegyelmességét nem veszi, az mi jó akara-

tunkat is öcsém urammal, sőt atyánkfiának sem tartjuk, de csak azt mondotta, hite van, meg nem változtathatja; Csulai uramot is hozzá küldöttem ő kegyelme is eleget beszélt vele, leánya elvételét, jószága elfoglalását is megmondotta, azon sír hogy leánya elvételét mondotta ő kegyelme; megesküdt azon; soha Apafi Boldizsárnak, hogy igérje szándéka nem volt, nem is cselekszi, kire ugyan hittel igérte magát; már nagyságtoktúl várok, az kis hugomat mi formán kelessék elhozatnom, kiválképen ha nem akarna eljőni, várom nagyságtok parancsolatját; nem halad az roszszaknak kézfogások messzire, eleget sir a leány, Csulai uram mint mondja. Engedjen isten sat. Albae die Maji 1645.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia, szolgál mig él

Rákóczy György m. p.

Az nagyságod ökreiért Moldvábúl kijöttek, három százat vesznek meg, 30 tallért már megigértek, pénzért mentek be, ki csak az határszélben van, úgy hiszem ha 32 tallért nem is, de 31. elveszik.

CCCXXVIII.

Ifj. R. György anyjának: Fehérvár Maj 31. »Öcsém uram késése lett az vármegyék múlatozva indúlásuk miá és a székelység lova hitvánsága miá.« Rendelkezett, hogy követ hordjanak.

CCCXXIX.

(Eleje hijányzik) .... mivel nekünk sok lovat, 1645.
paripát kell elosztanunk, mert csak fejedelem emberek is az junius
generálnál 4 vagyon, maga 5-dik 6 és 8 utána való főtisztvi- 1.
selők, azon kivül is nagy rendü emberek vannak az táborban, azért az ki jó paripához ért s meg tudja venni, Havasalföldében egyet, Moldvában mást küldj mindjárt be, egyiknek-egyiknek Sebesi Miklós adjon hét-hét száz tallért, meghadd jókat

vegyenek, bár te is jobb lovat küldtél volna ki az öcsédtül, mivel most nekünk egy udvari kéztől váró lovunk sincs. Ma Kis-Tapolcsán tájára megyünk s holnap az Mátrához szállunk s kedden vagy szerdán az Vág mellett akarunk lenni isten áldásából. Ide istennek áldásából mi mind lovassal s gyaloggal szaporodunk die 1. Junii 1645. Szent Benedek, reggel 4 óra után.

Az articulusokat im beküldtük, s ez szerént nyomtattasd már ki, úgy alkudtak meg ott rajta az statusok.

CCCXXX.

1645. jun. 12. Az úr isten ő felsége édesem stb.

Én az jó úr istennek áldásából, édesem, ide szombaton 9 óra előtt érkeztem vala, s innét im ezennel indulunk is az nagyhatalmú szent úr istennek áldásából, itt Csulaival úgy rendelvén isteni szolgálatunkat: az mely napon praedicatiónk nem lészen reggel 6, délest 2 és 5 órakor minden nap könyörgés leszen az mikor táborunk mind nap estik nem fog menni. Immár ide hátra mind itt lenn s ott benn mint rendelétek, lássátok édesem.

Az ide hátra való vigyázásra gondviselésedet, édesem, mint kellessék alkalmaztatnod az ide hátra való állapotok mutatják, s kiváltképen az lengyelországi derekasabb, mert ha onnét nem kell tartanunk, kell csak vigyázni az török csalárdságátúl s ide ki való rablásátúl, ki ellen az orvosság ez: semmire az mi birodalmunkból okot senki ne adjon neki, mások kikapására az szegénység rablása ellen vigyázni kell, kiváltképen Putnokból, kit mi az mennyire lehet, illendő módon akarunk hagyni Onodból, és ha Balog várát az úr isten kézben adja, és ha az fülekiekkel is valamit végezhetnénk az is ennek sokat segítene. Az lengyelországi distractio ha lenne, kit mi nem reméllenénk ennek is kétképen kell resistálni, első mivel mi mind az királytól s respublicatól úgy assecuraltattunk vala, ha meg nem másolnák: ők az hadakozásban magokat nem elegyitik, segitséget sem adnak senkinek, szolgálatra az ki

akar, hogy rá elszálljon abban ellent nem tarthatnak, mert szabad ország, de hogy ott benn hadat gyüjtsen, quartélyoztassa, hanem ha ki akar fogadni, más országban gyüjtse őket; erre nézve már az mi ellenkezőinknek az leszen igyekezetek és mesterségek, hogy ide ki Magyarországban gyüjthessék apródonként, ennek három helyek lehet: első az Homonnai craina mint Homonnai János kezdette vala tavaly, másik az makoviczai jószág az mint tavaly vala az hire, harmadik az Palocsai úrak várának jószága Dunavitz az árvák jószága s az 13 város; favealván is igen császárnak az krakkai vajda, az homonnait, makoviczait könyebb megorvosolni mint sem az harmadikat, mert szóval ők tartják az 13 várost, Dunavitz az klastrom is közel hozzájok; mindazonáltal mi az királynak most is irtunk ezekről, ha az történnék is mennél hamarébb Palocsára kellene jó disciplinatus gyalogot lovast szállitani és onnét gyülekezeteket impediálni, Dunavitz várára reáküldeni s occupálni s az lengyelországi birodalomban kárt nem kellene tenni, hamarjában Szakmárról 100 gyalog 50 lovas kitelnék, munkácsi jószágból jó 100 gyalog, Kállóból 100 gyalog 50 lovas, Tokajból 100 gyalog 50 lovas, Onodból 100 gyalog 50 lovas, Kallóról 100 gyalog 200 lovas, ezekből lenne lovas 400 gyalog 600; az városokat is megkellene találni, tőlők is vagy 200 gyalogot kivánni, hópénzre is kellene vagy kétszáz jó gyalogot fogadni, ki csak lenne jó és fegyveres kész legénynek adnának négy-négy forintot, tizedesnek ötöt, Váradról is Ibrányi uram küldhet 100 gyalogot, lovast, hajdúság és Váradon lakók s fizetett katonákkal együtt 500 lovast, lovast is hópénzre kellene jót vagy 300 fogadni 6 hétre fizetvén mind lovasnak, gyalognak; magunk jószágában is mind túl az Tiszán és innét is jó hajduk laknak, azokat is fel kellene venni, az hegyekben való városokra falukra gyalogot kellene vetni, szükségnek idején könnyen állithatnak 200 gyalogot, Nagy-Bányától is 50 gyalogot, Szathmár városától is 50 kellene kivánni, és igy könnyen lenne 1200 gyalog és ennyi lovas, több is, bizonynyal hisszük, megszégyenülnének, Rákóczy Györgyöt is ki kellene Váraddá hivatnod, ő is hozhatna székelyt, lovas gyalogot ki legalább 2000, többet is, az mostani székelységtől is maradt volt el lovas s gyalog közel 900, ezeknek is ki kell

óránként jönniek, ha ők időben érkeznének ki, hogy itt kivántatnának, őket is erre a szükségre kellene forditani, ezek előtt lenne Rőti uram vagy más illendő s alkalmatos, ezeket penig összegyüjteni, Erdélyből Rákóczy Györgyöt kihivatni, hadakat kihozatni vele sem igen idején, sem későn, hanem igen illendő időben kellene; mi bizony nem hiszszük ők Lengyelországból annyit hozhatnának ki, kivel ezek nem birnának, hanem ha az krakkai vajda is minden hozzátartozóit szolgáit melléjek adná; szükség azért igen igen igaz jó embereket Lengyelországban jártatni, kik által idején mindeneket érthess, édesem; az végházakban is és mindenüvé, édesem, az szerént mint kell lenni idejében parancsolnád, hogy mindenik készen tartsa mind lovasát gyalogját, úgy hogy miként azt parancsolod mindjárt indithassák, az városokat is admonealnád ilyen állapotban ki mit állitson elő, Görgei Jób mellett is vannak több emberek, az makoviczai jószágban is gyalognak szépen tehetnéd szerét, Márjásinak is parancsolni kellene, és igy isten áldásából serénységgel s gondviseléssel bizony könnyen megszégyenithetni; az homonnai gondviselésre más udvarbirót kell állitani, az varannóira is s ha hivek lesznek onnét nem is kell tartani; az ungvári, terebesi jószágból is lehet 100 gyalog jó, mindjárt Sebesi Miklós is talán hoz kurtánokat s tatárokat, azokat is az szükséghez képest könnyű volna arra forditani; mi Görgei Jóbnak Márjásinak is parancsoltunk a Lengyelországban való vigyázásról, de nem árt gyakorta édesem őket megintened, parancsolnod: fogyatkozást ne tegyenek benne, az makoviczai udvarbirót is. Máramaros vármegye is itthon vagyon épen s úgy vagyon 150 gyalogra és 50 lovasra tartoznak pénzt adni cantoronként, mindazáltal olyan szükség idején könnyen adhat 100 gyalogot.

Kell ezután vigyázásnak lenni az pártos várakra kikben még ellenségink vannak, kiknek jó fautorik levén Murány, az úr istent segitségül hiván, azon igyekezünk miképen mi megrekeszthessük. Szodvárának megrekesztésére Torna s Gömör vármegyét rendeljük, könnyen végben is vihetik ezt, Murány meg lévén rekesztve s Fülek is, Szepesvárát Görgei Jób az odavaló lándzsásokkal együtt, lenne mellette bár csak 200 jó gyalog, megrekeszthetné. Szepesvármegyét is azért hagytuk

mi vármegyében: Szepesvárára vigyáztasson, azokat is meg kell inteni praestálják is, mert ha fogyatkozást tesznek, restelkednének s hivalkodó szemmel akarnák nézni, nyilván utánunk hivatjuk őket.

Az hajdúságnak alá szökése s az fizetett hadnak is lázadása miatt im el kell hagynunk Szendrőt is, kit egy hét alatt kevés vérontással megvehettünk vala, lovast gyalogot hagytunk alatta, így is megunja s kiéhezik belőle.

Forgács Zsigmond úgy veszszük eszünkben el nem kezd jöni, mely kitetszik ha ma még nem indúlt utánunk; ki ha lenne kettő az dolog: vagy az hivatnád magadhoz mintha beszéded volna vele, édesem, s arestáltatnád s míg mi nem informálnánk addig Patakból ki ne bocsátanák, lenne jó vigyázás reája; másik hogy Reőti uram rekeszsze be Szalánczban, mennél hamarébb, lenne ezen tőr esne nyakában s fogná meg, ha penig elmenne úgy is Szalánczot kézben kellene venni s minden jószágát lefoglalni.

A svécziai generáltól tegnap jöve Székely Miklós, ma 9 napja hogy elindúlt, még is Berent (Brünn) vitatja, nem is akarja elhagyni, jó állapottal vagyon. Az nagyszombatiak elárulván az kinn hagyott vitézlő rendet Forgács Ádámnak megadták az mienket kibocsátván .... zászlójokat elszedvén, kinn annyira megbúsult az general reá fog küldeni s porrá tétetni, hogy hiteket megszegték; igen is kezdtek belőle kil költözni. Az Forgács Zsigmondra való gondviselést nem kelhalasztani ha ugyan hitit megkezdi ennél is jobban szegni az mint már is megszegte.

Innét reggel isten áldásából megindulunk, s minden nap utunkat követni akarjuk illendő módon. Intlek, édesem, az én hozzám való tökéletes szeretetedre az búsúlásn ak békét hagyj istennek gondviselésére bízván mindenekben magunkat, nyugodjunk meg is abban stb. Datum in Castris Edelén positis die 12. Junii Anno 1645, reggel 5 óra után.

A te szerelmes urad édesem,

G. Rákóczy.

CCCXXXI.

1645. jun. 12. Az úr isten sat.

5. die praesentis mensis irt leveledet mi tegnap délesti 5 óra után vöttük vala el. 1. die irt levelünket értjük mikor vötted el. Az brassai póstával akartuk volna, ha itt érték volna bennünket; immár csak küldd Patakra, az székelységet mi felgyüjtjük fegyverre, az székelység közül, s vármegyék közül is valakik ott elmaradtak, s vonták volna magukat csak kiküldd jó állapottal, ha ezeren leszen is a székelység lovas, gyalog, nem árt, mert alig ha *Forgács Zsigmond lator nem leszen, meg kell tréfáltatnunk,* mint igéré magát eljőni kiben mi akkor is kétségesek valánk, de úgy tetszék környülöttünk való némely híveinknek *ne arestaljuk, ha 4 nap alatt el nem ér, nem jö azután el,* bizon *nyakában rontatjuk Szaláncz várát* s jókor érkezzenek ki azok az székely hadak is, ki csak ne késsenek, jöjjenek igyenesen Várad felé; mindenik székben maradt, szökött is sok vissza, egy tisztviselő sem kezd attól lenni. 23. dies már nem messze, jól cselekedted, hogy magad is meg láttad, ide ugyan jó is az értékese kell, az olyant is küldd, Pozsonyt derék erőnek kell megszállani.

Mi úgy reméljük, Frank Bálint egyiket sem kezdé difficultálni. Az egri passának állandó választ irtunk vala, nem ira választ reá, *az portának állhatatlansága,* s mind *tökéletessége* rövid nap megtetszik, hogy az úr isten *distractiót* adott *nekik is valóban *)* isten áldása. Sebesi Miklósnak sétálása nekünk ugyan nem tetszik, nyilván mind csak czigánysága esmérszik ebből is az vajdának, hogy múljék az idő, hijában költsön ha kinek fizet is, havat ott benn töltvén el, csak elmaradjon, gonoszt mondhatnál Sebesinek, csak utána irj, kihivasd, meg is ird neki, ha mi hijában való expensát teszen, bizony ő vallja kárát. Immár több egy holnapjánál, hogy oda vándorol, még kijő, mi tova isten áldásából Pozsony felé leszünk, utánunk jüni is nagy baj, csak hijában költi pénzünket. Az mely kurtánokat irtál vala, hogy kijöttek, azok sem

*) A dült betükkel szedettek rejtelmesek.

érkezének még el, azt sem tudjuk mire vélni; az szászok már kiküldték lovassokat, két hópénzt adtak nekik, tovább ha még lesz pénzek még küldnek lovast, bár ne tartanák az szász királybirák, kik mennyi lovast s honnét valót küldtek, megirtuk azt is Tokajból, úgy jút eszünkben, vagy Kassáról; az ködmenek árát ki tudhatni az szászok adójából. Az tordaiakban otthon is maradtak, azokat is indíttasd ki együtt az székelyekkel; az katonák mentsége czigányság volt némelyikó; az németnek, ki muskatérost fogadna, adass Fogarasból neki száz forintot, de megparancsold, hijában való helyre ne költse. Muskatérosokat vagy dragonokat hozzon jókat penig, alioquin nem acceptáljuk töle. Monaki uramnak megengedtük most valami időre házához tekintsen, de azért ne késsék, s jó állapottal s vigyázással hagyja az várat, ugyan nem árt meghitt vigyázó embert addig oda küldened; igen is kell Zólyomira vigyázni. Az szegény Bornemisza uram temetésére nincs mód hogy érkezhessél, mert 24 die fogják eltemetni. az anyád ott fog lenni, az anyádtúl érts, ha ő parancsolja kimehetsz úgy. Bakos uramtúl tegnap jutott vala hozzánk Székely Miklós, ki étekfogónk vala, (de kedvetlen hírekkel, noha már az előtt is hallottuk vala, mert kezeken is voltak már és hittek meséjében.) Bakos uram az mik *(míg)* az generalhoz járt, addig az hajdúság az mi kevés ott volt, alászökött, az fizetett had is neki zendült volt az hűtelen nemzet, de ezeket lecsendesítették, az hajdúságot az parasztság ölte, vágta, egész Rimaszombatig; itt is Onodból rajta lévén az Tiszába is sok holt ide is 30 hozának fogva, ezennel törvények leszen, felakasztatjuk, kire Ibráni uramnak is parancsoltunk, ő kegyelme is ölesse, fogdostassa az hitetlen árulókat, ezért is jó Várad felé jőni az székelyekkel az kurtán és tatár hadaknak, ha lesznek Ibrányi uram ebben is mehessen jól módjával elő; székely is ment el velek háromszéki, csíki, ezeket is mindjárt kerestesd fel, fogasd az hitetlen árulókat, s törvényt láttatván reájok, requiráltasd, mi is azt cselekeszszük itt kinn. Forgács titkon az nagyszombatiakkal végezvén, az benne való praesidiuminkat elárulván, fel kellett hitre adniok, egyébképen békével bocsátották ki őket, de zászlójokat elszedték, ennek is egy része mintegy száz lovas nem az táborra,

az többihez s többivel ment, hanem erre alá fordúlt, ezeket is ölték, vágták mindenütt, mert az is volt az parancsolat, Liptó-Ujvárban is mind megfogták volt őket, úgy bocsátották el őket ide jőjjenek, s holnap beérkeznek, ezekben is meg kell halni, az general még is Berint vitatja, nem is akarja könnyen hadni, az mint irja igen vár s mi sem akarunk késni, felsietünk, reá fogunk menni Nagyszombatra s porrá tenni, már is igen kezdettek kiköltözni belőle; nincs most az hitnek becsülete, itt Szendrő alatt bár csak egy hétig mulathatunk vala is, bizonynyal kevés vérontással miénk leszen vala, de mind az generál kivánságának eleget akarván tenni s mind az otthon levő hadainkra nézve nem múlathatunk itt most, az alsó várban praesidiumot hagyunk s Ujvármegyét is Borsoddal alatta hadjuk s így is obsidio alatt leszen, azért is nem kell kiküldésével késned, az székelyeknek s kurtánoknak, tatároknak ha lesznek; az posták Szakmár felé lesznek, s arra küldd leveledet egyes szolgánkat is postán tartoznak elhozni. Innét reggel isten áldásából megindulunk, vagy Kassához vagy Putnokhoz szállunk, s azután minden nap continualván utunkat. Adja isten stb. In castris positis Edelén 12. die Junii Anno 1645.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

CCCXXII.

1645. jun. 18. Az úr isten ő felsége szent fiának érdemiért édesem stb. Az úr istennek szent áldásából mi most is édesem türhető egészséggel vagyok s holnap isten áldásából Filek alá szállunk, de ott sem mulathatunk: mind az generál kivánságára s mind az oda fel való hadainkra nézve Balogvárát is csak úgy kelle hagynunk, elakarván távoztatni az alatta való késedelmünk miatt az előttünk való nagyobb dolgokban se mi se az generál kárt ne valljon. Az úr isten nagyobb dolgokban boldogitván bennünket, kiben nem kételkedünk, ezeknek is fejet kell hajtaniok, ezalatt ezért Szendrő alatt hagyott hadaink reá vigyázhatnak Balogra is. [illegible]

Az vármegyékben mi móddal bocsátottunk házakhoz, édesem, im reversalisokat kezdetben küldtük, s mivel az vármegye pecséti itt velek nem volt, ilyen assecuratoriát tartoznak az vármegye pecséti alatt adni, ezt aztán vissza kell adni nekik édesem, s amazt igen jó helyen tartani. Erről mi Klubucucskinak bőven irtunk, nem árt édesem ő tőle is megértened mint instruáltuk.

Kérlek, édesem, az búsúlásnak békét hagyj, tudósits gyakran egészséged felől; s az épületeket is szorgalmasan vitesd végben, adja az nagyhatalmú úr isten rövid idön igen nagy szerencsés boldog örvendetes állapotban láthassuk mindnyájan egymást édesem. Amen. Datum in Castris. Rimaszombat positis die 18. Junii 1645.

A te szerelmes igaz urad édesem
R. György m. p.

P. S. Már elvégeztem vala édesem neked irt levelemet, hogy ez elmúlt estve vöttem vala Patakról 15. die irt leveledet. Egészségeden szívből örülök, kit az úr isten tartson meg édesem. Istennek hála, én is tűrhető egészséggel birok. Az honnét mit rendeltünk édesem, igaz, hogy sok helyünnét telik ki, de im 21. die Junii indít meg Rákóczy György 1200 lovast, gyalogot Erdélyből s talán többet is, azt is arra fordíthatod édesem, az mire szükséges. Az vármegyék is, kiket visszabocsátottam, mennyi lovast, gyalogot adnak, kit mindjárt elő kell állatniok, im számát küldtem s Reöti uramat is instruáltuk mindenekről, csak minden rendeket idején ints meg édesem, annál hamarább felülnek. Makoviczára jó édesem, hogy Kis Tamást küldted, elég embernek halljuk. Az pataki lovas és gyalog többítése nem árt. Rákóczy Györgyöt Várad alá akkor kellene édesem kihivatnod, ha ugyan bizonyosan úgy értenéd: lengyel had akarna kijőni, kinek se igen idején, se későn nem kellene lenni. Kis Mihályt ugyan exequálni kell, mi attúl nem tartunk, mert törvényt hagytunk reá látni. Az ónot nem kéll elvinni Patakról, elég az, kit elküldtél volt ottlétünk alatt, Nagy-Bányán is vehetnek eleget; akarjuk, hogy az az építés jól megyen elő. Szendrö ugyan szállva leszen ez után is. Forgács Zsigmond még sem jöve ide, annak nem kell

hinni. Rákóczy Zsigmond mellé megadatjuk az 100 gyalogot, egyébképen is vagyon gondviselésünk reá édesem. Az kinek szöllőt kell adnunk, azt is elrendeljük minél hamarább, Makcsainak oda adathatod édesem az szőllőt. Az búsúlásnak ha békét hagysz, minket is úgy mentesz meg édesem attól. Az úr istennek való szolgálatunkban is azon akarunk lenni, hátra ne maradjunk édesem, az hevesi dézmát Onodhoz rendeltük. 19. die Junii Anno 1645 reggel 12 órakor.

Minthogy Várad felé vagy édesem, az vármegyék reversalisát Klubucucski kezében küldtük.

CCCXXXIII.

1645. jun. 22. Az úr isten ő felsége szent fiának érdemiért édesem stb. Istennek áldásából én most is türhető egészséggel s állapottal birok édesem, s innét is az úrnak áldásából ezennel indulok. Ez éjjel Filek városát égették meg gyalogink; istennek hála, semmi nevezetes, még csak köz legény is, kit eddig tudnánk, nem veszett, sebesek sem sokan vannak, azokat penig ingyen gyógyíttatjuk; az mely postát az filekiek elfogtak volt, az ezen éjjel kezekbül elszabadult, de az levelek oda vannak, ő azt mondja, nem lett volna nála semmi derék levél magadénál és Rákóczy Györgyén kivűl; azután se posta, se más követed erre ne irjon, s ne is jöjjön, mert el nem jöhet; Kassára küldd édesem leveledet, de azokban is igen módjával irj. Forgács Zsigmond uram eljött, de mi még nem láttuk; időnk jó jár egyébképen, csak hogy nagy szárazság miatt nagy porral bővölködünk; adja az úr isten stb. Datum in castris Filek positis 22. die Junii reggel 5 $^1/_2$ órakor Anno 1645.

Az te szerelmes igaz urad édesem
R. György m. p.

CCCXXXIV.

Az úr isten ő felsége stb. 1645.
Mi 27. die praesentis vöttük vala el Ságnál 20. die irt jun.
leveledet. Értjük 18. és 19. diebus vetted volt el 12., 14. die- 29.
bus irt leveleinket. Az brassai postának kiküldése, ha hamarébb lehet vala, nem bántuk volna, mert az utánunk való hozásával sem lött volna baj és múlatás, valamint mondják s mentik magukat az székely tisztek, de valamennyit Tarczalról beküldtük nevek regestrumát, azok mind el maradtak, az kiknek számuk többre megyen 800, ide penig bárcsak jó 1000 leszen elég. Torma Péter uram már itt vagyon, ő előttek nem lehet, elhittük ugyan kordérra s fő nélkül őköt ki nem bocsátottad az vármegyékben köztük Biharból maradt legtöbb el, ezeket kell ugyan valóban felczirkáltatnod s kiküldened, a székelyeknek ugyan az a latorságok, hogy házokhoz nem mennek, hanem az szászokon és künn az vármegyén csavarognak. *Forgács Zsigmond itt vagyon, de nem igaz hozzánk* s meg esik nemsokára. *Sebesi állapotjáról s Lupulnak hamisságáról* juthat eszedben, eleve megirtuk vala *most kézzel tapasztalhatod, azért igen vigyázz reá, ne hidj az hamisnak, akár mint hizelkedjék is.* Nincs annak se istene, lelkiismerete, azok is az mennyin lesznek, küldd ki az többivel. Az lovasok felől az szászokat ne sollicitáld, mindkét rendbeli lovakat jó gondviselés alatt küldd ki; az tordaiak is, kik otthon maradtak volt kiküldd. Adrian se mulasson annál, ott benn lévén felesége, örömest múlatna ő ott benn, valaki leszen, de Monaki uram, míg kinn leszen Kőváron, rendelni kell Kővárban. Az generáltól tegnap is jöve emberünk, valóban nagy óhajtással s szívből vár, jó állapottal vagyon mától 5 avagy 6 nap alatt már isten áldásából Bakos és Duklas urammal conjungáljuk magunkat, azután 4 nap alatt az generállal is mezőben. Nekünk Pozsonon innét soholt ellenségek nincsenek, kivel nem bírnánk, most mind Pozsonyhoz hivják, viszik és gyűjtik, az mi kevés magyar hadok lehet, azt féltik és oltalmazni akarják, ide ki csak is külsőt küld(*ik*) az nagyszombatiak valóban felénk köl-

töznek is valóban, kiváltképpen az kik okai; *ugyan Budához fognak gyülni az végbeliek,* igen bizonyoson végire menvén tudósits róla. Vagyon hírünkkel, hogy Váradon feles hajdút hagytak otthon, mi is úgy értjük az mint irád, parancsoltunk is Ibrányi uramnak felőle, az olaszokat (?), hajdúságot mindenütt kergetvén fogni s büntetni kell, csak valamint Ibrányi uram az ilyenektől pénzt ne venne fel; az rab az hol több az praesidiumnál, meg kell kevesíteni ott; akarnánk ha az tatárok eljönnének, igéretek szerint hirtelen. Ferenczet igyenesen csak Kassára küldd. Adja isten sat. Datum in castris inter Zsombor et Baatt positis 29. die Junii Anno 1645.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Holnap isten áldásából az Garamon által szállunk s Tapolczán táján egyezünk meg Bakos uramékkal. Léva neutralissá lőn, hit levelet ada, jó 120 lovas is jöve ki szolgálatunkra, gyalog is ím szépen Kővárból, Szent Benedek miénk, az várbelik mind gyalog, lovassal szép csoporttal, hírek nélkül.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

Kivül : *(a II. Rákóczi Gy. kezével)* 12. Julii 1645. Albae Mádi.

(A dült betükkel szedettek rejtelmesek.)

CCCXXXV.

1645. Az úr isten édes fiam stb.

junius Tegnap hála istennek ide is egészségbe jüttünk, az utba

29. hozák leveled, az asszony is ide jött, egészségbe vagyon az mint mondja, nem látja menyem asszonynak ártalmas nyavalyáját; az öreg asszony is fenn vagyon, az gyermekre való gondviselésre az asszony eljű velem Patakra; most az udvari katona akkor jüve Váradra, hogy elakartam jüni, az mint mondja vissza is mentek az székelyekbe, beteget is hoznak, meghagytam, Ibráni uram meglássa őket ha odaérkeznek, az betegekre is viseltessen gondot, az Tiszánál még megláttatom; az kurtányok roszúl kezdtek bánni az szegénységgel, megüzeném azért nekik, nem Havasalfölde ez; tegnap is hozának

levelet Görgeitől is Palocsáról, nem irja semmi gonosz szándékát az lengyelnek, azt irja kaputól is megjött, de nem volt kedve szerint való válasza; igen nehéz most bejártatni Lengyelországba, mert ismént kezdtek halni, oda az határ felé nehezen bocsátja be; az ungvári udvarbiró meg azt irja, hogy igen fognák az hadat az lengyel, de úgy hallottuk volt még al *(az)* előtt, az muszkák ellen akarnak hadat foga*(dni)*, még vagyon mindenfelé ember oda be, most ide az lengyelre kell vigyázni, az töröktől is tartani kell, azon azonkivül az pártos várak; nem kivánom egyéb állapatját az hassziai fejedelemasszonynak, bárcsak annak volna most itt az hada, még is könnyebb volna ennyi felé vigyázni, noha abba sem volna állandó bizodalom, de mi felemeljük az mi szemei*(n)*ket az nagy hegyekre és az völgyekre, nem találunk több segedelmet, csak az istenbe nagyobb az erő; az ki mi ellenünk vagyon, az dolgunk, csak vigyáznunk és imádkoznunk, az mire isten segét, el ne múlaszszuk. Azt mint irja Görgei, most nem igen járnak ki Szepesből; az jenci kapitány micsoda irást adott be elküldtem, parancsolj felőle; az mi hirt ezután is értek, meg irom, az mi szükség leszen, az mikor levelet irsz uram ő kegyelmének megird ha siető-e, mert nehéz már az postáskodás Adjon isten sat. Költ Pocsajba, 29 Junii, Anno 1645.

Az te jódra vigyázó édes anyád
Susanna Lorántfi m. p.

Külczím: Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CCCXXXVI.

Az úr isten ő felsége stb. 1645.
Én az jó úr istennek áldásából most is mind egészsé- julius
gemben egyéb állapotomban, édesem, jóban vagyok, hadaink 6.
is kevés kárral vannak, ez is az elmúlt vasárnap esék, bolondúl cselekedvén az kiken esett, kiről Rákóczy Györgynek irt levelemben, édesem, bőven érthetsz, az aval jár, ma s holnap ő rajtok is bizony megesik.

Duklas uram tegnap juta be táborunkban 7 sereg svéd-

del jó hadra valóval, kiket mivel Bessenyei Boldizsár uram latott, édesem, megtudja mondani mily becsülettel fogadtuk ebéden, magammal együtt jól is lakott vala de becsületesen; bizony azért isten áldásából innét reggel indúlunk, Szombaton az Vág mellé megyünk, az generalissal is hétbe kelve megegyezünk édesem.

26. die Junii Váradról irt leveledet az elmúlt estve vöttem vala el, édesem, áldom az úr istenemet, hogy egészségben vattok és csendességben s az úr isten ezután is tartsa meg áldását mindenből rajtatok. Istennek *(kimaradt: hála)* mi is mindnyájan jól vagyunk, én azon vagyok édesem az úr isten áldásából mihentest az generállal szemben leszek, jó ezer lovas svédet küldhessek alá. Az mi rendelésünk szerént, ott alatt is, édesem, forgolódjatok, legyetek kész állapottal; az pártos várakra való gondviselés tudjuk, édesem, nem kis gondviselést kiván, de annak isten áldásából megfelelhettek jó dispositioval, mert csak Szendrőben élést ne vihessenek be rövid nap kiéheznek ezek onnét. Szuhai Mátyás most innét alá nem mehet, édesem, az Sáros vármegye gyalogját Szendrő alá küld, édesem, Szepes vármegye csak akarja megoltalmazhatja magát, az murányiaktól, Sáros vármegye is az szepesiektől, azért is bocsátánk mi alá Sáros vámegyét, reá is felelének ö kegyelmeknek arra; székely gyalog bár csak 500 legyen is fegyveres s az lovas 600 elég, minthogy Szendró alá gyalog kell inkább; az székely lovasban szakaszthattok az hova kivántatik, édesem. Istenek áldásából jó állapottal birunk, hadaink szaporodtan szaporodnak, hajlanak az emberek hozzánk, nincs kétségem az úr isten ez után is boldog elómenetellel áld meg. Adja az úr isten sat. Datum in Castris Nagy-Tapolcsán positis die 6. Julii 1645.

Az te szerelmes igaz urad édesem

R. György m. p.

CCCXXXVII.

(*Eleje hiányzik.*) 1645.

... lovasnál nem igen lehet számosabb, Pozsonyt sán- julius
czolják igen; az pápa nemakarja az hadakozásban magát ele- 6.
gyitni, universalis atya lévén végére akar elsőben menni kinek vagyon igazabb igye s ha az jó békességre nem akarna az másfél hajlani, az kinek igazabb igye leszen azt kezdi segiteni; az maltai had miatt az kik akarnák is ő felségét segiteni nincs módjuk benne; Galgócz is már ide hajlott, Szenczről az lövő szerszámokban is kettőt ki vittenek; Faragót s az több rabokot is mind Komáromban vitték, isten áldásából Istvánnap mi is már majd conjungálni akarjuk az generállal magunkat s mind Nagy-Szombatnál akarunk lenni. Berint az generál mégis vijja, ha lehetne el sem hagyná s másfelől el is hagyná ha nem szégyenlené; igen erősen defendálják, az a hire: megadnák úgy neki az várat ha zászlóstúl s mindenekkel kibocsátanák az benn valókat kitől az generál igen idegen volna mert ő tőle szakadtak volt el az tisztviselők kik benne vadnak, elválik ezért már nem sokára. Kéniksmark az gallusok segitségére ment s most az bavarusok ellen vagyon, az mint az generál irja az bavarustól segitsége nem jöhet császár ő felségének. Duklas uram tegnap juta ide, mint recipiáltattuk s mi formán jött be táborunkban Jármi Ferencztől mindeneket megérthetsz; ezek derék emberek resolutusok, az csatát úgy járja mint az magyar, minden gyönyörűségek nagy részint az jó futó lóban s paripákban vagyon; az generállal is hétben kelvén megleszen isten kegyelmességéből az conjunctio kiről mindjárt tudósitunk. Ezen órában hozák, az mi német magyar had által jött volt is a Dunán, visszaköltöztenek. Patakról 23. die Junii irt leveledet is az elmúlt estve vöttük vala el; Szendrő alá ha csak jó fegyveres gyalog jön is 500 elég, lovas anynyi, az lovas ki magát vakmerőségre vetette, el ne hallgasd megbüntettess bennek. Alliánétól csak lefoglaltasd az jószágot, az mi ratiót irnak az káptalanok nem ehez való, mert az árva nyúl jószágához s az veszi ki az övét az őtet meggyalázó rosz

anyjától. Vigyázásban mindenfelé jobban légy; im Jármi Ferenczel is mind lovas gyalog szépen menyen be vele. Az anyádat mindenekről idején tudósitsad, s minket is mindenekről. Az paripákért mind Moldvában Havasalföldében küldj minél hamarébb, s jókat hozass penig. Az liptóságon felhozhatják őket. Az várakat éléssel megrakasd, az rabokra gondot viseltess. Adja az úr isten sat. Datum in castris Nagy-Tapolcsán positis die 6. Julii Anno 1645.

Az te jódra vigyázó édes atyád
R. György m. p.
Illésházi Gáspár uram is mi hivünk.

CCCXXXVIII.

1645. Az úr isten ő felsége szent fia érdemiért, édesem stb.
julius Noha Jármi Ferencztől, édesem, bőven irtam mindenek-
7. ről, de mivel ők lassabban járnak, akarálak tudósitni. Istennek áldásábúl mi most is tűrhető egészséggel birok, s az nagy úr istennek szent hirével im mindjárt indúlok s holnap az Vág mellé szállok. Minden dolgaink ide fel jó állapotban vannak, vagy ezen nap avagy szombaton az generállal megegyezünk. Duklas uram már itt vagyon 1800 jó lovas svéddel, kivel mikor s mi formán egyeztünk meg, Jármi uramtól végére mehetsz, édesem. Nekünk még eddig senki elönkben nem állott mezőben. Adja az úr isten sat. Datum in Castris Nagy-Tapolcsán positis die 7. Julii Anno 1645, reggel 4 órakor.

Az te szerelmes igaz urad édesem
R. György m. p.

Parancsold, édesem, mind Váraddá, Munkácsra, ott Patakon is az port törjék éjjel nappal s az salétromot is gyüjtsék Kállóban szorgalmatosan. Szuhai Mátyást alá bocsátottuk.

CCCXXXIX.

Az úr isten szent fiának érdemiért, édesem, stb.

Isten áldásából innét is ím mindjárt indúlunk s ma az 1645.
Vág mellé szállunk az hová Pozsony 8 mélyföld. Az generál julius
kéret 24 fontos golyóbist ezeret, 12 fontost 1500-at. Légy érette 8.
édesem, Váradról, Patakról, Kassáról, Munkácsról, Szathmárról, Tokajból, Kállóból hamarébb voltáért éjjel nappal szereztesd össze és jó késérővel az Liptóságra mind azzal együtt kiről az czédúlában irtunk, kit Klobusucski meg tud forditani, éjjel nappal küldd, édesem; az golyobisokban az melyik várban német golyóbist kihoznak az helyett oda mindjárt mást veressetek s tétessetek, édesem helyében; az includált híreket csak tegnap hozák; minden bizonynyal irhatjuk császárnak ő felségének mind készületéből olyat veszünk eszünkben, hogy csak oltalmazni akarja még most magát. Adja isten sat. Datum in castris Ripény 8. die Julii Ao. 1645, reggel 4 ½ órakor.

Az te szerelmes igaz urad édesem

R. György m. p.

CCCXL.

Az úr isten ő felsége stb.

Ím mindjárt indúlok s 9 órakor az Morva mellett leszek, 1645.
Holicshoz szállván. Rákóczy Zsigmond Leánvárnál vagyon tá- julius
borban, ki csak annyi Holicshoz mind Enyed Fejérvárhoz. Tér- 15.
mezőn leszen kosztunk. Ma immár szinte 12 napja leszen, édesem, hogy irt leveledet nem láttam, kin bizony búsúlok is; ámbár csak egészségedről tudósitanál, az posták miénk lévén, mind elhozhatnák. Istennek hála becsületes híveink is tűrhető egészséggel vannak. Adja az úr isten, édesem, szent fiának érdeméjért, rövid időn lássuk szerencsés boldog órában egymást Amen. Datum in castris Szenicze positis A. 1645, reggel 4 órakor.

Az te szerelmes igaz urad édesem

R. György m. p.

Kelet : 1645. Jul. 15-én.

CCCXLI.

1645. július 21. Éltemig való fiúi alázatos szolgálatomat sat.

Nagyságod 14. irt levelét tegnap vettem el, urunk levelét ennél többet nem hoztak, kit nagyságod küldött meg, ő nagysága tudósit oda fel való állapatokrúl, parancsolván Serédi uramat sietséggel tudósitanom, hova im most expediálék; Lengyelország felöl, hogy ártalmas hir nincsen, hála istennek; Rőti uram halála káros mostani állapatokban. Az székelység pénzen nem élhet, mivel némelyike 10 pénzzel sem ment ki, nagyságod, hogy nekik adatott, kegyelmesen cselekedte. Szükség volna annak az 400 lovas csavargónak biztató szót adni és talám nagyságtok szolgálatjára állanának, kiben Szuhai Mátyásnak módja is lehet. Az tatárok az Mezőségre bizonyoson kijüttek, hire az, mivel az lengyel, muszka táborban vannak, arra vigyáznának, de ha arra vigyáznának, Krimbűl lehetne jobban az meg. Máté vajda is járt szabású (*igy)*, im urunkhoz posta szolgáját bocsátja, nagyságod rendeltessen kisérőt mellé, felette igen kér az vajda. Gyulához gyűlnek az törökök, az temesvári pasa is odament, noha hire az, Gyulát épitvén arra vigyáznának, de szíveken mi legyen, isten s magok tudják, csak más ne legyen alatta; az budai vezér levele is csak garázda keresés, és ha az porta akaratja is ott jár, az hol az budai vezéré, félő hátúl valamit ne inditsanak. Az jenei kapitány kéret vala 400 gyalogot, de honnét küldjek, én nem tudom, mert nincsen, az Zaránd vármegyeieknek parancsoltam, magok gyalogjokkal készen legyenek, ha kivántatik mehessenek be, az jenei katonák sincsenek honn, kicsiny itiletecském szerint azokat nem kell vala elvinni ő nagyságának; szegény fejedelem az törökök hirekkel hadakozott, mégis hátúl az gyulaiak Bellénes vidékére mentek volt rablani, kit mikor megértettek volna Váradon az katonák, vármegye honn levén utánok mentek, úgy verték fel őket; ha most bátor csak azt cselekedje is, mely nagy bódúlást szerez, nincs is kivel ellenek állani, hire is mi leszen, itt benn penig had nincsen, az ki volna is, csak felszegezett kaszával jünne elé; én ő nagyságá-

nak is megirtam, addig míg ő nagyságátúl had alájüne, megeshetnék ez országban. Háromszékre ez hónak 11. napján számtalan sáska jütt ki Havasalföldébül, Moldovábúl, az napnak fényét elfogja mikor felkel, mind rajta van Háromszék(*en*), félő el ne élje gabonájokat, mivel még zöldes, ezelőtt harmadnappal mind Háromszéken voltak még; most vém Basa uram levelét, Moldvát, Havasalföldét elélték, se búzájok se szénájok nem leszen, Moldvában már is drágaság vagyon. Barcsai Ákos uram itt benn léte igen kivántatik, noha az kimenetelhez volna nagyobb kedve, nagyságodnak alázatosan megszolgálom, nyerje meg urunktól ő nagyságátúl, hagy állassam szolgáim eleiben, mind ennyi gondaimat is majd semminek tartanám, csak lehetne ő kegyelme szolgáim előtt, külső állapatokra vigyázván, mert mindenre nem érkezhetem, ha mi külső fogyatkozás vagyon, engem itílnek az emberek.

Az mi kegyelmes asszonyom az articulus dolgát illeti ha mi oly volt volna benne, ő nagysága méltósága ellen ha az corrigálás abban lett volna, miért bánnám, mert hiszem az ő nagysága méltósága legnagyobb, csak az kolosváriak articulusa nem maradt volna kinn, kiknek ha ő nagysága megengedett volna is, az ő nagysága kegyelmességében állott volna de valóban fenn vannak; én látja isten tehetségem szerint nagyságtok méltóságát akarom előttem viselni, nagyságtokhoz való engedelmességemnél könnyebb volna nekem kegyelmes asszonyom ha oly instructiom volna, kibül eligazodhatnám, de olyan nincs, én az nagyságod intését alázatoson veszem mint édes anyámtúl, én az ő nagysága méltóságát akarom őrzeni tehetségem szerint.

Az Alliáné jószágát eddig is elfoglaltattam volna, de soha az káptalanok ki nem akarának menni, az director penig osztoztatásra volt, most urunk parancsolt az káptalanoknak, kimenjenek, minden jószágát, Sajót is, elfoglalván tüle, ha kimennek, de ha nem mennek is, az directort elküldöm.

Holnap inditok száz vég brassai posztót urunk parancsolatjábúl, az kénesőt is kiviszik, itt is elvették volna mázsáját 65 talléron.

Paripák vételére Havasalföldében elküldöttem, Moldvában is küldök ma holnap, csak találjanak, de látja isten

csak közönséges paripát sem találni, annyira elszükült, olyat penig micsodást ő nagysága kiván, csak kettőt sem. 12 száz tallért parancsolt ő nagysága, hogy adassak Sebesivel paripák vételére. Jaraszlóra valamint s valahogy, de nagyságod beküldjön kegyelmes asszonyom, onnét ha hozhatnak, titkon is bemehetnek, vannak az határban ismerős lengyelek, kiket Lövei uram ismer, azok beiktathatják ha halnak is.

Serédi uramtúl minden órában várok levelet, ha érkezik, meg nem késlelem. Nagyságodat mindenekről tudósítom; az rabok nevét még mindég nem hozták, ha meghozzák, kiküldöm nagyságodnak. Jó egészséggel stb. Albae, die 21. Julii 1645.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia stb.
Rákóczy György.

CCCXLII.

1645. Az úr isten szent fiának érdeméért stb.
julius Ím isten áldásából mindjárt indúlok s holnap az Morva
24. vize mellé szállok, mivel az general kivánja. Birint *(Brünn)* akarná Gallas megszabaditani az obsidiótúl, kinek 8 nap alatt el kell dolgának válni, mert már 3 bástyáját megvették az svédek, tiz emberre adnak egy napra 4 font kenyeret, porok sincs, igen elfogyott. Magam oly helyre szállok, Rákoczy Zsigmond 3 kis mély földön leszen hozzám, ő meg az generálhoz még annyi, de ezt az 6 mélyföldet könnyen 6 óra alatt elmehetni. Innen minden bizonynyal mind magyar s német fegyveres ez héten szépen indúl meg, s egyenesen Filek felé mennek alá. Mi bizony istennek áldásából semmiből nem vagyunk szűkösök, ide nekünk bizony se vitézlő nép, se pénz nem kell, majd reá telik 1500 német gyalogra jóra, ide semmi lovas s gyalog ne jőjjen, bár Ungvár vármegye külte alá emberét, hogy ott 104 jó gyalogot, fegyverest állassanak elő s azt mind addig fenn tartsák, míg az szükség kivánja; kiket ott előállatván jó fegyveres gyalogúl, s úgy irod édesem, hogy már előállottak s jó fegyveresek is, most reá igértük magunkat, hazabocsátjuk őket, azért mi már tőled várunk édesem.

Rákóczy Zsigmondot az generál valóban gazdagon ajándékozta meg. Irj édesem egészségedről, salétromot, port, golyóbis küldését ne halaszszátok, adja isten stb. Datum in Castris Korlátkő positis 24 die Julii Anno 1645 reggel 4 órakor.

Az te szerelmes igaz urad édesem.

R. György, mp.

CCCXLIII.

Az úr isten stb. 1645

Ím mindjárt indulunk s ma Holicshoz szállunk s ebéden julius 25.
Duklas uramnál leszünk az öcséd Leánvárnál vagyon mi hozzánk is csak annyi, mint Enyed Fejérvárhoz, Berin is csak annyi oda. *Énnekem az békesség is kezemen vagyon, kinek is* 10 nap alatt el is kell válni bizony nem is károsan, kiről az után irunk bővebben. Akarnánk ha Serédi uramtól levelünk érkeznék. Légy minden felé jó vigyázatban, minket is mindenekről tudósíts. Adja isten stb. Datum in castris Szenicze positis 25 die Julii 1645 reggel $4^1/_2$ órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád.

R. György, mp.

Az dűlt betűkkel szedettek rejtelmesek.

CCCXLIV.

Rákóczy György anyjának Fehérvár julius 27-ről: »Gyalúhoz jűveteleket tudtam, én is irtam vala nagyságodnak, gondom és vigyázásom vagyon reá, parancsoltam is az jenei kapitánynak. Boros János megérkezék, abban a híres sokadalomban volt Havasalföldében, volt másfél ezer ló eladni való de csak egyet sem talált, nem is hozott, ujabban elküldők egész Havasalföldét eljárni ha találnak. Moldvábúl már nem tudom mint szolgál a szerencse. Urunknak ő nagyságának nem irtam, tegnap ő nagyságát mindenekrűl tudósítottam, most is ő nagysága lovak s paripák felől pa

---

CCCXLV.

1645. august. 4. Éltemig való fiui stb.

Nagyságodnak két rendbeli levelét vettem. Ibráni uram irja mostani levelében, próbálni akarnának ez jüvő ujságon, kit noha én nem reménylek, hanem ha hódolatlan falúra akarnának ütni, kire hogy vigyázzanak, meghagytam; én is parancsoltam az hámorra, hogy csinálják az golyóbisokat, portörő malom úgy van vagyon, de feles salétrom is kivántatik. Az pornak, golyóbisnak felküldése urunk után bajos. Írja ő nagysága nekem is 600 svédet küld alá, meg annyi magyar jó lovast, kik mind szolgálhatnak, hirek is megleszen. Az lengyelországi hirre noha vigyázni szükség, mindazáltal hogy megégettessék, nem reménylhetem s annyi ember, lengyel had fogadásra nincs értéke Vesselényi uramnak. Hogy Murány alatt szerencséjek volt az hadaknak, hála istennek, noha elég keserves, hogy az magyar magyar miá is fogy, de magok okai és istennek itileti rajtok. Barcsai Ákos állapotját az mi illeti, hogy nagyságod ő nagyságának irt megszolgálom, még eddig az boritalt nem követi, okot sem adott reá, az játékja hallgatására elhigyje nagyságod nincs időm, hogy penig szolgáim miá ember-halálok estek, elhigyje nagyságod úgy búsulok rajta, fájván szivem, engem majd inkább gyötör az itt benn lakásommal is, de semmi nem egyéb az oka, hanem hogy nincs utánam való gondviselő, én isten nem vagyok hogy mindenre érkezhessem, és mindent lábomhoz köthessek vagy utána jártassak, ennyi dolognak hogy felelhessek meg, nagyságod kegyelmesen megitélheti, azért nagyságtok rendelje mellénk, hogy legyen utánunk gondviselő, mi is lehessünk csendesebbek; ha utánunk udvarunkra gondviselő leszen, istennek ostorát úgy kerülhetjük, míg itt benn leszünk is úgy felelhetünk tisztünknek meg, engem mind azon s mind penig itt benn lakásomon való búsulás emészt, ideig ha itt benn lennék is, könnyebb volna, csak lenne az utánunk gondviselő, kit akarnánk nagyságtok kegyelmessége által, ha szinte bátorságos állapat volna is, de mégis utánunk vigyázó nélkül nem lehetnék, az erdélyi állapat megkivánja. Az sáska vagyon három esztendeje Mold-

vában hogy uralkodott, de annyira nem mint most, Havasalföldében is tavalytúl fogva, itt benn kárt nem tehetnek, mivel az aratás inkábbára végben ment, csak az szomszéd országok el ne drágitsák, adott isten itt benn esztendőre valót, most is az székelységen 80 pénzen, egy forinton legfeljebb, az szépit adják az búzának, az szászságon penig inkábbára igen jó búzák voltak. Az kopóknak nagyobb részét megölettem, azonkivül is meghalának, ugyan dögök volt az rosz ebeknek is. Lakásunk hol legyen az idő mutatja meg, most oly ártalmas hirek nincsenek, noha az portárúl majd egy holnapja levelem nem jüve, kit nem tudunk mire vélni, csakhogy Száva benn van is az portán, több 25 napjánál, onnét is várunk; az székelyeknek is mustrát rendeltem ad 1. Septembris, oda is be kell mennem, kirül most is ir ő nagysága; Háromszéken mustrálom az háromszékit, csikit, még onnét Udvarhelyszékre kellene jünni, Marosszékre, úgy mennénk Deézsre, az tisztek sok csalárdsággal élnek. Körösi uramnak kétszer is parancsoltunk, bejüjön, talám ez héten be is jü. Szamosújvári udvarbirónak irtam volt az szekerek eleiben pénzen vett marhák felől, de olyant nem vettek, hanem mind bécsi kőre valót. Albae 4. Augusti 1645.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia

Rákóczy György.

Alliáné jószága elfoglalására elküldtem vala káptalanokat, directort és ispánokat, de be nem bocsátotta, azt praetendalván Sajót nagyságtok neki adta, az bonyhai és több jószágokat is, az leánya holta után király donatiója és statutoriája vagyon, az tutorságát is eladásáig neki adta nagyságtok, én mindazáltal az directort meghagyám menjen el ujabban occupálni, ha nem engedi, adja értésemre, reá küldők száz gyalogot, kihányatom konyhábúl; az sajói jószágára reá nem akarnának az tisztek menni, hanem ha az summát leteszik, félvén jövendőben meg ne károsítsa; Mogyorórúl az lövő szerszámokat is Sajóra hordatta, urunknak nagyságod értésére adhatja.

Paripákért Moldvában, Havasalföldében oda vannak, csak találjanak valóban rajta vagyok. Posztót küldtem ki, kit urunk parancsolatjából csináltattam Brassóban az gyalogok

számára, Váradra kit elinditottak, csak vinnék kár nekül meg, Sebesinek meghagytam volt, nagyságod is írván neki, hogy azt pénzt küldje ki, az mi van, azt mondá, kiküldi, csak Fogarasbúl jüjön meg, hova nagyságod parancsolatjábúl ment, addig több is fog gyülni, ha megjü, az pénz mellé Váradig gyalogot rendelek.

Az török deáknak András deáknak parancsoltam volt kimenni urunk után, ki hogy késett urunk ő nagysága neheztelt, tulajdonítván ő nagyság annak mintha megfeledkeztem volna felőle, el is ment volt, de azt írja, nagyságod bocsátotta vissza; akartam nagyságodnak értésére adni, ha nagyságod hírével jütt haza, kérem nagyságodat tudósítsa ő nagyságát felőle.

CCCXLVI.

1645. august. 6. Az úr isten stb.

21. avagy 24. Juli Patakról irott leveledet, édesem, én 2 diesre viradóra 3 órakor vettem vala el. Az murányiak felveréseket már értettem vala, mi is ezt szánjuk, hogy mind csak az szegény magyar fogy, adjanak azok isten előtt számot róla az kik okai s abban gyönyörködnek. Az hajdúságnak nagyobb része minden bizonynyal otthon vagyon, itt 2000 fellebb csak egygyel sincs több, csak az erdélyi pártról valók közűl is bőven vagyon otthon 1400; az Szabolcsvármegyéből valók közül is vagyon 2000 lovas otthon, mind inkább az java, ezer lovas is által jöhet könnyen. Petki Istvánt is, hogy alá bocsátánk 4 die praesentis múlik 8 napja, az héten mi úgy reméljük Szendrő alá fog érkezni; igen szükséges az gondviselés s vigyázás annál is inkább, az mint magad is irod édesem, noha innét felől az ellenkezőknek nincs módjok hogy bocsáthassanak csak ezer lovast is alá. Semmi jó alkalmatosságot el nem kell múlatni, ha kivántatik mi még imitt szép számú van, küldhetünk hadat alá. Az Kis Tamás híreinek mi bizon hitelt nem adhatunk, egy nehány igaz ratiókra nézve, mindazállal vigyázni nem árt, könnyü is annak végére menni, beküldvén

egy meghitt embert szinte oda is, mi is vigyázásban akarunk édesem reátok lenni. Réti István helyett Inczédit akarjuk beküldeni. Patakon való lakásodat mi bizon most nem javaljuk édesem, kiről ezelőtt is irtunk; nem tudom mire vélni Bota felől semmit sem irsz, kit mi 14. Julii bocsátottunk vala hozzád, azután is 15, 22, 24, 25 két levelet, 29 diebus Julii bőven irtunk, akarnánk igen ha leveleink mind kezedben mennének. Az elmúlt szerdán valék egy kertben ott Morvában, ki fel való táborunkhoz egy annyi föld mind Vajasd Fejérvárhoz, vagyon 60 esztendeje hogy kezdették volt épitni, kinek mássát nem hiszem senki szeme láthatta, én csak helyét is elmémmel se egész Magyarországban Erdélyben az kit láttam fel nem tanálhatom, s meg sem tudom hirtelen irni mind szépségit, alkalmatosságit; ha lehetne azon volnék az kertészét elvitethetném, fiával együtt. Mennyi új keresztyén s minemű mesteremberenk menjenek alá, im jegyzésben kültük, úgy vagyon egy nehány személy, ezután 12 nap alatt fognak megindúlni. Cristopnak igen megparancsoltunk jó mesterek mennének alá, vasat ne külgyenek. Nyavalyás Forgács Zsigmond uram juliusnak 28. napján ment vala el táborunkból Duklas urammal az derék svécziai tábor látni, ott sokat vendégeskedvén majd 3 napik ugyan ott megbetegedvén, Vittemberg uram maga hintóján küldte vala ide. 2. Augusti s 4. diesre praesentis mensis viradóra éjjel 12 és egy óra között szörnyű kinnal hala meg, Nagyszombatban viszik a testét, ott is akarják eltemetni, az feleségét felvárván, valóban sok szánója vagyon az pápista atyafiak közül; isten irgalmazzon szegénynek s ne vegyen számot isten tőle nekünk tött hitének megállásáról, nem jó senkinek az isten nevére hijában megesküdni, s annak ajakára való felvételével játszani, sem pap, barát nem szabados annak megbocsátásával ha ez ellen szándékkal s kész akarva igyekszik véteni, cselekedni, per se vel per alios igaz az isten az ő itiletiben. Itt nekünk isten szép esőket, s hüves időket kezde szolgáltatni.

Ez levelem irását eddig még tegnap végeztem vala el, azonban Klubucucskitól is 21. és 28. die Julii irt levelidet, édesem, egyszersmind vöttem, áldom az úr istennek szent ne-

vét hogy egészségben vattok, ezután is szent fiának érdemiért szolgáltassa ki Amen.

Bota lassan ment; akarom, édesem, hogy Klubucucskit felkülted, kitől én is bőven szóval izentem; úgy tetszik, édesem, ha az állandó leszen az mit én végben vittem s nemzetemnek jó lelke esméreti leszen, vagyon mit meghálálni mind az lelkiben és testiben. Rákóczy Sigmond mellettem vagyon, áldott az úr istennek szent neve, jó híre, neve, tekinteti vagyon, mindenek előtt; az búsúlásnak békét hagyj, édesem, mert annak nincs haszna, én az úr istennek szent oltalmában megnyúgottam, s elhittem, veled együtt megtart bennünket, szerencsésen engedi egymást látnunk rövid időn. Gondviselésedben vigyázásodban is megvagyunk nyúgodva édesem. Lakásodat jobb Tokajban rendelned, az posták is arra vadnak s mindeneket hamarább érthetsz.

Rőt uramat isten annál is jobban gyógyitsa s állassa helyére. Ide való jövetelünk okait Klubucucskitól megértheted, az miről czifrákkal irtunk nem voltak nagy dolgok, kiknek késedelmek miatt kár esnék. Az por, golyóbis már nem kelletik, vissza kell vinni. Faragót ugyan kiváltottuk volna, de nem bocsátottak kisebbet is nálánál. Im már minden rabokat pénz nélkül kell elbocsátani mind két részről. Az mely Kazai nevű hadnagyot elfogtak Murány alatt, az mi jobbágyunk fia, nem is volt annál vitézebb ember ott egy, senkise, mikor lehetne szolgánkká kellene tenni; az kurtánokat refrenálni kell, s ugyan valóban is meg kell őket büntetni. Svédnek, odamenvén, úgy hisszük, édesem, már nem szükség menni. Az mint megirtam az előtt is, édesem, Petki Istvánt bocsátám közel 900 lóval alá, az munkácsi gyalog is Huszti Istvánnal, im most megyen alá. Az új keresztyénekkel takácsnak jónak kell lenni, egyéb mesteremberéknek is. Az vármegye lovassa, gyalogja is nem fog már kelletni sokáik *(sokáig)* édesem, Barcsai Ákost rendelhetjük-é Rákóczy György mellé? gondolkodunk róla; az lengyelországi jószágok felől nekem is ir Rákóczy György, örömest irunk az királynak; de elsőben azt tudnánk meg, micsoda igazságok legyen hozzája, mivel az király ő felségétől leszen tekintetünk s az ő igazságokra is azért mennél hamarébb szükséges hogy tudósitsanak róla. Az új keresztyéneket jó leszen

Borsiban most szállitani őket, az tornai állapot már elmúlék kiről Klubucucskitól izentünk bőven édesem, valamiről szükség volt még eddig édesem mindenről tudósitottalak s ezután is; sáfránt vétetek; az paripák kivántatnak, az több dolgokról bőven izentünk Klubucucski uramtól édesem. Datum in castris Moraviae Larmperstorff penes fluvia Dina, die 6 Augusti Anno 1645.

Az te szerelmes igaz urad édesem.

R. György, mp.

Im most 8 die bocsátottuk el Klubucucski uramat reggel 6 órakor. Mennyi új keresztyénnek kell alámenni regestomát viszi Klubucucski uram.

CCCXLVII.

Rákóczy György anyjának Fehérvár augusztus 7. Öcscsének Zsigmondnak egy lovat küld ajándékban.

CCCXLVIII.

Éltemig való fiui engedelmes alázatos szolgálatomat ajánlom stb. 1645. august. 7.

Nagyságod levelét vettem tegnap alázatosan Klobusicz ki uram által. Eddig is ugyan kegyelmes asszonyom gyakrabban irtam volna nagyságodnak, csakhogy nem voltam urunk mellett, az posták elmeneteli nem volt hiremmel, derék dolgokrúl is nem irhattam, az útnak bátortalansága miatt, már Klobusitzky uram nagyságodnak voltaképen mindent megmondhat, szóval izentem nagyságodnak voltaképen. Az mostani dolog kegyelmes asszonyom, vagy leszen állandó, vagy sem; ha nem lészen állandó kétszer fogunk búsulni, bajlódni, ha pedig állandó lészen igen félek az két szék közt az földön ne maradjunk, hajlandóság, jó akaratbúl, bizonyosan hidje nagyságod az dologra nincsen, hanem kételenségbűl az mi itéletünk szerint, ha

meg lészen is, sokáig nem tart, talám isten ő felsége csudálátos képen, mint eddig, úgy ennek utána is akadályt csinál benne. Búsulunk igen azon, hogy az portárúl semmi levelünk nem jű, azon válnék az dolog; az budai vezért valóban meggyőzték az sok pénzzel. Az nagyságtok nyereségén mi is szívünk szerint örülünk mindnyájan, melyet isten naponként neveljen, ugyan kegyelmes asszonyom nekünk is lenne nem sokára módunk benne, ha az alkalmatlanságot isten elfordítaná. Engedje isten stb. Lumpunburgnál 7. Augusti 1645.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája míg él

Rákóczy Sigmond mp.

Itt istennek hála még nem halnak pestisben kegyelmes asszonyom, noha az vér kezdett uralkodni, az föld népe ugyan éhel is kezdett halni. Az nagyságod kegyelmes anyai intésit, isten oltalmazz, hogy elfelejtsem, igyekem magamat azokhoz alkalmaztatni míg élek. Ugyan kegyelmes asszonyom valóban emlegeti az papom Bálpataki uramat az köntösért, mivel hivesek is járnak reggel, beteges is.

Külczim: Celsissimae Principissae dominae, dominae Susannae Lorántffy stb.

CCCXLIX.

1645. Az úr isten stb.

august. Úgy reméljük innét mi már az héten alá felé indúlhatunk

13. in fine finali levén császár ő felségével való tractánknak vége, mikről harmad vagy negyed nap alatt már bizonyost irhatunk édesem. 3 die praesentis irt leveledet délest 1 1/2 órakor vettük vala el, arra is nem késünk választ tenni. Adja az úr isten stb. Datum in Castris Moraviae R. Lamperstorf positis die 13 Augusti Anno 1645, estve 6 órakor.

Az te szerelmes igaz urad édesem.

R. György.

CCCL.

Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat sat. 1645.
Két rendbeli leveleit vettem nagyságodnak. Petki uram aug.
alájövetelét irja ő nagysága, kikkel elég baj leszen, pénzeken 15.
nem élhetnek, jó megmustrálni őket, sok hazaszökik benne. Az pestistűl isten nagyságodat oltalmazza; az kinn kapdosó törökökben jó megbüntetni. Lónyai uram ha akarna tudna igazán szolgálni, az békességhez volna jó kedve. Az kemenczének való téglát kiküldöm. Szamos-Ujvárra való menetelünket a mi illeti, ha nagyságod utóbbi levele nem érkezett volna, hogy félelmes hír nincs, oda mentünk volna, de mivel már mind tudják, oda igyekezünk menni, Barcsai uramnak és Kőrösi uramnak úgy tetszék, el ne haladjon, mert most is sok hamis hír vagyon, annál több lenne; ha isten engedi, hétfőn megindúlunk; mivel az csíkit is Háromszéken mustrálom meg, három hét alatt Deézsre megyünk, ha, isten kitül oltalmazzon, hadat kellene is kiindítanom, jobb móddal lehetne.

Az nagyságod beküldte supplicationak végére megyek, kik nem vármegyével szoktak felülni, hanem az udvari seregben személyek szerint tartoznak elmenni. Serédi uramnak írtam az egri pasára szóló parancsolatnak megszerzése felől, kirűl nagyságod írt vala. Az törökök, hogy raboljanak nagyságodhoz tartozó vármegyékben, nem remélhetem, mindazáltal rájok vigyázni szükség; ide Landorfejérvár, Temesvár felé csendességben vannak; az töröktűl nem kell félni, hogy hadat ez idén indítson mivel dereka lovas hadának, az vrimelli (rumeliai) had Kandiára vagyon. Urunk clavissal nagyságodnak talám az békesség tractálása felől ír, nekem is arrúl avval ír ő nagysága, mi oka legyen, arrúl nem ír ő nagysága, adja isten legyen jó békesség, szolgáljon nevének dicsíretire, az keresztyénségnek s magyar nemzetnek megmaradására, javára, nagyságtoknak is méltóságára; hat napot ír ő nagysága elválik, kinek eddig el kellett volna válni; az porta nem interdicálja az hadakozást, úgy vagyon ir az vezér, de még az svekus követet kivánja és az meghitt tanácsa Ali aga izente, csak

irjon urunk az vezérnek maga ajánló levelet, ne gondolkodjék, jól van az dolog, császár maga nem parancsol ő nagyságának visszatérése felöl, ők szerencse fiai, ha jól szolgál ő nagyságának, hizelkedni fognak ő nagyságánák; török hadtúl emberi mód szerint szólva ez idén nem kell tartani. Az lengyelek is hogy indítsanak valamit, nem reméllhetem, értvén nagyságtoknak ide alá hadait lenni. Török deák, András deákon kivül nincsen, de most is ír urunk felőle; az másikot akarja ő nagysága visszabocsátani, kiküldöm. Haller István uram régen felmehetett volna, ha akarta volna. Ném (nénérn) Alliánéhoz elküldtem, az director, az praefectus ma beérkezik, őtet is elküldöm állasson tiszteket bele. Szuhai és Kis András vitézkedések elég rosz kereset most, szolgálhattak volna nagyságtoknak, kár mindkettő; Bellénesi György megholt. Ha mit értek tudósítom nagyságodat. Datum Albae Juliae, 15. Augusti, 1645.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,
Rákóczy György m. p.

CCCLI.

1645. aug. 23. .... az svédek ki nem mennek, elérkezvén Kiniskmark (Königsmark) az dánussal meg fognak békélni, már közel is vadnak egymáshoz, mind Holsatiában, Dániában és az tengeren is az svédek győzedelmesen vadnak. Szent Márton napig nagy dolognak kell megleuni. Közöld, édesem ezeket Rákóczy Györgygyel is s Lónyai uramékkal is. Ím mi ezennel indúlunk, isten áldásából úgy is reméljük, ha az útunk meg nem nehezedik, mához két hétre Onodban lehetünk. Adja az úr isten sat. Datum in castris Holics positis 23. die Augusti Anno 1645 rgggel 4 órakor.

Az te szerelmes igaz urad édesem
R. György m. p.

CCCLII.

Az úr isten ő felsége stb. 1645.

Mi az jó istenaek engedelméből most is tűrhető egészség- aug.
ben vagyunk, s útunkat eddig békével is continuáltuk, ím 28.
innét is indúlunk s azon vagyunk minél hamarébb közelebb mehessünk hozzátok, úgy is intéztük isten engedelméből 2-vel 4. die Septembris Szent Péteren legyünk. Pukham uram ez elmúlt éjjel suhana el elöttünk Ujvárra, bizony dolog, ha egy hivünk minket nem késleltet vala s úgy az mint mi elrendeltük vala Morvából megindúlhatunk vala, szinte Palánk s Léva között tanáltuk vólna Pukham uramat elől s él isten soha száraz lábbal el nem mentem volna mellőle, által estem volna rajta; az úr isten szemben juttatván veled, mindeneket bőven meg fogsz érteni. Vannak bizony hiveink, de az jó tanács csak valóban szüken vagyon. Pukham uramék s az vele valók azt hirdetik oda ők semmi kárt nem töttek volna, kit örömest értettünk volna eddig is. Akarnánk ha Basa és Ugron Mihály békével ment volna hozzád; új kereszténeket Kovács Péter által a ki posta is vala, most is 30 szekérrel küldünk; sáfrán magot is, úgy reméljük fognak venni 20 avagy 21 köböllel, Ungvárott is felesen volt, azt is ki kellene ásatni s elvinni onnét. Adja az úr isten sat. Datum in Castris Verebély positis 28. die Augusti Anno 1645, reggel 4 órakor.

Az te szerelmes igaz urad, édesem,
R. György m. p.

CCCLIII.

Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat sat. 1645.

Kegyelmes asszonyom az Sárkányon jüvő utamban ér- aug.
kezék Szilágyi az posta Serédi uramtúl, mit irjon nekem irá- 28.
sa nehéz olvasható ő kegyelmének. Bálpataki vagy Klobu-

cziski uram megolvashatja. Urunknak is irtam ő nagyságának ne késlelje nagyságod beküldeni. Réti István is irt, azt is nagyságodnak elküldtem. Az adónak beküldésével nem kellene késni, én úgy itilem, nagyságtokat hadakozásiban meg nem akadályozzák, hála istennek penig az lator budai vezért megváltoztatták. Nagy hire volt az portán, Bakos uram császár hadát megverte, vigyáznak csak arra, melyik félnek succedál.

Ma is érkezék emberem Moldvábúl, az tatárok bizonyos híri, vannak készülettel, melyre legyen indúlások, senki nem tudja, szinte az táborokban bocsátottam emberemet, meghozza, magunk vigyázásban leszünk. In Velkén 28. Aug. 1645.

Nagyságodnak engedelmes alázatos szolgája, fia
Rákóczy György m. p.

Kegyelmes asszonyom, nem pecsétlem urunknak szóló levelemet, hogy nagyságod olvashassa meg Serédi, Réti uram levelit.

CCCLIV.

Rákóczy Zs. anyjának Eger Aug. 29. »Nagyságod sok búsúlását kegyelmes asszonyom elhittem s tudom, melyeknek okai nagyok, már az békesség meglévén az míg fog tartani, talám nagyságodnak isten kegyelméből nyugodalma leszen.«

CCCLV.

1645. Az úr isten ő felsége stb.

aug. 30. Bota leveledet, édesem, ez elmúlt estve 7 órakor adta vala meg sat. Az úr istennek velünk tött sok jó tettiért noha az mi gyarlóságunk miatt elégséges hálát nem adhatunk, mindazáltal teljes tehetségemmel azon akarok, édesem, lenni, háládatlan fiának ne tanáltassam az én istenemnek; nekem is az volt minden szándékom s akaratom indúlásomkor az mit cselekedtem már most is azt el ne múlassám, im azért irtam mindenüvé s Rákóczy Györgynek is, mely leveleinket

küldd meg mindenüvé, édesem, én 17. napjára rendeltem Septembernek ugyan Tokajban. Én isten áldásából ha az út ebben marad okvetetlen 6. die Septembris Ónodban leszek, azért is, hogy az hadaknak dereka mind Lucsnál fog által menni, közelebb lévén hozzájok, kevesebb kárral tudunk általmenni, Ónodban penig tovább 6 avagy 7 napnál nem akarok lenni, hanem Tokajban megyek, édesem, s végben vivén isten áldásából isten szolgálatunkat s hálaadásunkat, azt az darab földet is jó rendeléssel hagyván s követemet felbocsátván be akarok délben menni. Ide fel Bécsen s Pozsonon kivül az pestis nem uralkodik Magyarországban, hanem Morvában, az nagyhatalmú úr isten szüntesse meg mindenütt, édesem. Lucsra rendelj mindjárt, édesem, vagy 30 gyalogot kiséretemben (?) s többet az Sajó s Hernád mellett való faluinkra, hova 3 hova 4. Az tályai, mádi, zsombori, keresztúri hegyek oltalmazására is legyen, édesem, gondviselésed, mivel penig az sok ellenség lovassa Kassa melől Ungvár és Berek vármegyén megyen be, Máramaros felé, oda is parancsolj az felső hegyekre s jószágunkra viseljenek gondot; az székely gyalog Tokajnak megyen által, ott is az szélekre vigyázás legyen; az császár pártjára való rabokat egyet is sehol el ne bocsássanak míg már oda nem megyünk. Adja az úr isten sat. Datum in castris Drége Palánk positis 30. die Augusti reggel 10 órakor Anno 16451

Az te szerelmes igaz urad, édesem,

R. György m. p.

Az magyarországi két vármegye arra Patak felé mennek haza. Klobucicski készen legyen az Tisza réveire mindenüvé, parancsold meg valakinél magunk, Kornis uram és Rákóczy Zsigmond levele nem leszen, senkit által ne bocsássanak az Tiszán, megfogják, fosszák öket.

CCCLVI.

Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak sat. 1645.
Ez éjjel hozzák az kegyelmed levelét, áldom érte az én aug.
istenem, hogy egészségben vagyon kegyelmed, ezután . . . tart- 31.

sa meg ő felsége jó egészségbe kegyelmedet, akarom hogy isten kegyelmedet hozza, de talám nem kellett volna ily sietve jüni kegyelmednek, ennyi haddal és az oda fel való itéletre is nézve, mindazáltal kegyelmed jobban tudja. Basa megjütt és Ugron is; azokra az levelekre választ is tettem kegyelmednek; ugyan elfejeltettem volt kegyelmednek irni talám, de nem ha . . . . ide alább, hogy kárt tettek volna Pucham uram. Az bányászokat az szerint elküldtem, de Patakra most talám nem kell, ideki találni, az kik Mu(n)kácson voltak, Debreczeni urammal is beszéltem, talám most odabe kell, inkább talám nem is maradt meg most Patakon, az mint halnak. Én kegyelmednek tegnap böven irtam az idevaló lakás felöl, én most azt irhatom kegyelmednek, nem látom mind magunk és az szegénység nagy fogyatkozása nékül, de az szegénységet szánom, magunknak még volna mivel élnünk hála isten, csak győznék oda hordani, de az kik vol(ná)nak is, azok is igen halnak, és vetni is most kellene és az épités is el nem múlhatik, de hely is rosz Ónodba is, már itt halnak, tegnap is négy volt; az hálaadás napjáról irjon kegyelmed mennél hamarébb, méltó, azután méltó bár legyen böjtölés, az isten szüntesse meg az nagy pestist is. Kassán eltemetnek ötvent is, Patakon is inkább kezdtek halni, mint az tüz úgy megyen. Ha mást nem para(ncsol), én már hétföre Ónodba megyek, hozza isten jó egészségben kegyelmetek. Költ Tokajba, 31. Augusti 1645.

Kegyelmednek jó szivvel szolgál

Susánna Lorántfi m. p.

Putnokba is vannak katonák, már kegyelmed mint parancsol, hol legyenek, jók az székely (?) is.

CCCLVII.

1645. sept. 3. Az úr isten szent fiának stb.

Raiki meghozá leveledet, édesem, s az mint tegnap is megirtam neked sincs akaratom, hogy múlassak itten. Hétfön isten áldásából átalmegyünk az Tiszán Váraddá, az követeket is elbocsáthatom. Onnét is ím Rákóczy Zsigmondot hozzád

bocsátottuk, adja isten találhasson szerencsés órában, Mi is kedden bemegyünk okvetetlen. Holnap Szent-Pétert hálunk. Ez leveleket, édesem, minél hamarább küldd el az ki hova szól, kiváltképen az Erdélyben szólókat. Az több dolgokról szemben beszélhetünk stb. Adja az úr isten. Datum in Castris Csécs positis 3. Septembris Anno 1645, délest 3 orakor.

Az te szerelmes urad, édesem,

R. György m. p.

CCCLVIII.

Rákóczy György anyjának: Szász-Kézd 1645 Sept. 4. Háromszéket megmustrálta, de meglévén a békesség »több széket, hogy mustráljak nem itilek szükségesnek. Ő kegyelmek valóban örülnek az békességnek, de az székely atyafiak nehezen hihetik.« Fejérvárra megy, óhajtana legalább Váradig elejökbe menni. — Fehérvárrúl Sept. 7-ről, tudósítja hogy egészségben van, Sept. 9-ről köszöni a Ferkónak (fiának) küldött ajándékot. »Mivel ö még szolgálatra alkalmatlan, mi az nagyságod kegyelmességét alázatosan megszolgáljuk. Sept. 13-ról« hétben kelve nagyságod eleiben megyek« atyja parancsára. Nejét Gyalúban hagyja.

CCCLIX.

Szolgálok kegyelmednek mint szerelmes uramnak sat. 1645.
Noha ma reggel irtam kegyelmednek, de még az estve sept.
hagytam volt, hogy ebédet itt eszem, az szőlöt meglátom itt 31.
is; ide hozák az király levelét, melyet im elküldtem kegyelmednek; azután hallám azt is, már megirtam volt kegyelmednek az levelet, hogy azt irta kegyelmed az lámi réven csak hajó se legyen, arról azt gondolom talám kegyelmed az hadakat megakarja mustrálni és azért akarná kegyelmed, Tokajra jünnének az hada(k), úgy kell lenni, a mint kegyelmednek tetszik, de elhidje kegyelmed, ez az föld megromol, mert talám kegyelmed meg sem gondolhatja az elöttihez képest az mint vagyon, mert csak szénát is szüken látni, sok üdöt foglal, mig mustra szerint általköltöznek; és az mi kevés széná-

jok volna is, fölkeresik, mert mivel tud élni; ha kegyelmednek tetszenék, hadd vigyék által az hidast, hadd költözzenek, mert elhidje kegyelmed elég révet talál most az Tiszán, némely nap az szekeren vizet hoztak az kony*(h)*ára, csak meggondolták magok az ökrök általmentek az Tiszán szekerestűl; noha tudom kegyelmed is szánja ez szegény földet, de én is mégis kérem kegyelmed(*et*) ne legyen jabobb (*nagyobb*) romlások az hadak miá; az vármegyék az mely ökröt adtak volt, hagyja meg kegyelmed, adják meg, mert ilyenkor hót nevét is költik ide mindenütt halnak, most hozák az Röty uram levelét, hatvant is eltemetnek egy nap, ilyen halált nem is említnek, Patakon is húszat, többet is, a mint most irják. Az új keresztyéneket elhozták Borsiba, az gyalogot megirtam elbocsássák ha nem füzetett és meghagyja Kazy az ki előttök járó leszen jó viseljen gondot reájok. Hozza isten kegyelmedet jó egészségbe. Költ Mádon 31. Sept. Anno 1645.

Kegyelmednek jó szívvel szolgál

Susánna Lorántfi m. p.

CCCLX.

Rákóczy Zs. anyjának: Udvarhely 1645 Dec. 4. Úgy hiszi, hogy onnan csütörtökön megindúlhat. Nehány madarat küld ajándékba.

CCCLXI.

1645. decz. 5. Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram sat.

Bögezrül irt kegyelmed levelét édes öcsém uram ma vém el, sat. Én is kegyelmed szolgálatjára egészségben vagyok, noha oly lakást tőnk tegnap, az franczúzzal én oly lakásban nem voltam, sok volna megirni, Bethlen Ferencz urammal magunk describáljuk, tizenegy órátúl fogva csaknem hat óráig az tánczot egy ingben járván Kroisy uram. Avisát nem irhatok kegyelmednek oda fel valót, hanem, hogy Zrinyi uram velenczések mellé készül Kanizsára, Vadászi Pált male con-

tente bocsátották el, Kandiában császár hadát ujobban megverték, kit az oláh követ monda. Bisterfeldius urammal az híreket communicálom. Kroisy uram én általam akar vala tractalni, de elvetém magamrúl Bisterfeldius uramra, categorica resolutiot kiván. Holnap Monorán hálunk urunkkal, asszonyunk itt marad holnap. Az követ urunknak két paripát hozott, nem olyasok, egyet nekem, mindkettőnél majd jobb. Az Bethlen Ferencz uramé sem olyas. Engedje isten kegyelmedet jó egészségben látnom édes öcsém uram. Albae 5. Decembris 1645.

Kegyelmed atyjafia bátyja, szolgál míg él.

Rákóczy György m. p.

Külczím: Illustrissimo Domino Sigismundo de Rákóczy Felső-Vadász stb.

CCCLXII.

Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram sat. 1645.

Kassai megérkezék, az diploma permutáltatott úgy jan.
az mint az végezés volt, igen böcsülettel volt excipiálások is 14.
az szerént. Császártól urunkhoz követek lesznek Hosszútóti az püspök, Szunyogh Gáspár, Törös és palatinus secretariusa ki volt. Az követ urak útban voltak, rövid időn elérkeznek. Ez híreket értettem urunktúl magam maga házában. Frangel volna Torstenson helyében generál, és Haczfeld által császártúl sollicitáltatnék kötelezné magát az velenczések szolgálatjára. Császárnál újabb török követ van, ki török császár Stirián való általmenetelit sollicitálja hadainak velenczések ellen. Az svédek hada Sleziában, kit úgy hírdetnek, volna 28,000, kiktűl igen rettegnek. Az Duna átalállott. Homonnai guta ütés miatt holt meg. Bottyáni uram él.

Kroisy uramat, úgy veszem eszemben, (az embertől értvén) nem fogják tartóztatni, kibül mit colligálhat kegyelmed, könnyen elértheti, mi semmi jót nem várok. *(így)*

Urunk ez elmúlt éjjel igen roszúl vólt, vomitus s hasmenés által szabadúlt meg csak ily hamar is, szavábúl megis-

merhet roszúl volt (*igy*). Ebéden vacsorán jól evék ő nagysága hála istennek. Szerdán megindúlunk, kiszállunk az sonkai(?) havasra, kit most járnak. Adja sat. Fogaras 14.Jan.1646.
Kegyelmednek atyjafia, bátyja szolgál míg él
R. György m. p.

Ha Moldvábúl levelet hoznak nekem kérem kegyelmedet küldje, ha paripákat, Fekete-Halomban várjanak vele, megszolgáljuk kegyelmednek édes öcsém uram, hagyja meg.

Külczím : Nekünk édes öcsém uramnak, tekintetes nagyságos Rákóczy Zsigmond uramnak adassék.

CCCLXIII.

Rákóczy Zs. anyjának Patak 1846. Marcz. 16. »Az jancsikót Kövér uram meghozta« köszöni. »Jármi uram is már szintén induló félben vagyon csak isten adjon ő kegyelmének szerencsés utat.«

CCCLXIV.

1646. april 19. Az úr isten ő felsége sat.

Az anyádnak jelentsd meg, mi ma Kagyánban hálunk s holnap ebédet Bonczidán s hálni megyünk Újvárra. Az bátyád feleségét az anyjával Lónára bocsátjuk. Istennek hála se itt, se Újvár körül nem halnak. Menetelünket Zilaj felé rendeltük; így magunk hétfőn Gyalúban megyünk, kedden ott legyünk, szerdán Zilaj felé, Somborra megyünk. Az anyád Lónáról szerdán megindúlván, pénteken Zilajtt lehetünk, mert soha 3 nap előtt Zilajra nem mehetni; úgy intéztük Kemény János urammal az lovakra nézve is; istennek hála most is mind békével vagyunk, tegnap déleste sokat emlegetélek, mert az koppáni árokra mentünk vala, holott 2 nagy szarvast, 1 gímet 5 őzöt, 2 nyúlat s igen igen nagy hatalmas két medvét is öltenek, de míg ezek elestek, valóban szép, nevetségre való néző múlatság volt némelyik kopóknak dolga, valóban tekerte némely az gazt előtte, némelye viszont csak jól rajta volt, mi ím

mindjárt indúlunk, adja isten stb. Datum Torda, 16. Aprilis 1646, reggel szinte 5 órakor.

Az te jódra szűbűl vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Jegyzet : Irva Rákóczy Zsigmondnak.

CCCLXV.

Zakrzeska Anna Báthori András özvegye Somlyó 1646. máj. 27. Lorántfy Zsuzsannának. Gyöngélkedése miatt még nem indúlhat — kéri „hogyha ebbelł könyörgésemmel bántást nem szerezzék nagyságodnak" maradhasson még ott.

CCCLXVI.

Rákóczy Zs. anyjának Fekete Bátor 1646. Máj. 28. Atyja holnap Sarkadra s onnan holnap után Váradra akar menni. A császárné meghalt — az országgyűlés emiatt is halad.

CCCLXVII.

Rákóczy Gy. öcscsének Zsigmondnak: Gáva 1646. Jun. 13. „Tolnai Jánost isten segítse meg. Örömest érteném urunk lakodalmáig Szathmártt lészen-e ő nagysága? Thököli uram tegnap érkezék Patakra Székelyhídig talán eljő velünk."

CCCLXVIII.

Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram stb. 1644.
Sáfár Péter kegyelmed levelét vacsoránk elött adá meg jun.
stb. Én is ma érkezém hitvány házunkhoz, mindnyájan egész- 16.
ségben. Tolnai János állapotjárúl mi semmit nem értettünk, voltunk oly reménységgel kegyelmed irását látván. Isten jó végét adja, minket ártatlanúl kárhoztatnak asszonyunkkal, kegyelmeddel együtt, az mi kegyelmes urunk, erdélyi papok

akaratján meg kellett volna nyugodniok, lássák, istennek ostora rajtunk, mind külső, belső egyenetlenség rajtunk; várhatjuk reánk az utolsó romlást. Én szegényt eltartani kész vagyok mindenestül, lássák, hogy ugyan az jóban vele vagyok, ha mit in fundamentalibus velünk nem ért, annak nem consentiálok.

Az pénzért holnap elküldünk, noha két kántorra 10.000 kivántatnék. Thököli uram itt van, ő kegyelme, mint maga kivánja, úgy lakik itt mivelünk, nem iszik, most kegyelmedhez nem akar menni. — Nagy Pál, Kemény Boldizsár uramék, vacsorára érkezének hozzánk. Az finum ezüst, lóra való szerszámot beküldöm Kolosvárra édes öcsém uram puczér kezéhez. Örömest akarnám érteni, Huszár uram lakodalmára el kelletik-e mennem stb. Székelyhid, 16. Junii 1646, estve 9 órakor.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja, szolgája míg él
R. György m. p.

CCCLXIX.

Ifj. Rákóczy Gy. testvérének Zsigmondnak Várad 1646. Jun. 26. „Huszár uram lakadalmára örömest megyek, feleségemnek az hosszú út nem igen hasznos. Szávának megküldtem az pénzt. Bár az én paizsom helyett is mást hoznának. Az jánczikot, ha megviszik, viselje egészséggel kegyelmed." — Jun. 30-ról ugyan csak Váradról: „A lovat urunk nálunk hatta, oláh ajándék, meglátja kegyelmed mindazonáltal micsodás" Kéri, járjon anyjától végére, mikor menjen oda anyja szolgálatára. — Ugyan ez napról anyjának is ir, tudatja, hogy egészséges.

CCCLXX.

Zakrzeska Anna Lorántfy Zsuzsannának. Somlyó Jul. 4. Ö is beteges, de a gyermek (R. Gy. fia Ferencz) torkával „felette roszúl vagyon", s azért könnyű szerrel Élesdre kell mennie.

CCCLXXI.

Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram stb. 1646.
Kegyelmed 3 irt levelét ez estve vettük, az lakodalomra jul.
ki nekünk elég szomorú leszen, ha isten meg nem vigasztal, 5.
elmegyünk. Az szegény Ferkó mint legyen kegyelmed érthette asszonyunknak irt levelünkből, bal kezecskéjével nem bír, kinek fájdalmát nem érzi. Isten mi nyavalyát ki általbocsátotta reá, ő felsége tudja, gyanakodunk, legyen ő felsége akaratja. Egészsége, kedve meg van, de balkeze roszúl.

Kannánk van, küldünk kegyelmednek bersent is, de Gyulán igen drága, 5 tall. vettek két fontot, Fejérvárott másfél forinton, ha isten meg nem vigasztal, nem kell nekünk az czifraság. Bizonynyal higyje kegyelmed, keddtűl fogva sem ételem, sem italom, sem álmom, csak isten tudja mint vagyok. Az asszony most érkezik. Még is Rédei uram, Nagy Pál jüttek hozzánk, noha az szomorú állapotunkat nem tudták, beszélnek, de nekünk tudja isten semmi se kell, csak nem tudunk hová lenni. Édes öcsém uram adja isten stb. Élesd 5. Julii 1646

Kegyelmednek bátyja szolgál míg él
R. György m. p.

CCCLXXII.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának fia betegségéről: Várad, 1646. Jul. 9. „Az gyermek azon állapottal van, az új keresztyén borbély s az váradi is azt mondja, inai marjúltak meg." — Terem, Jul. 13. Ide ez órába érkezett s holnap anyja látogatására megy. A német borbély szerdán érkezett meg, mint orvosolta a kezeket, Keresztúri leveléből megértheti. — Várad, Jul. 20: A gyermek valamivel könnyebben van. Leo azt mondja az torokfájás után fluxus szállott volna karjára, az ki az inát erőtlenít és ez gutaütésnek valami elöljáró jele volna, kit én nem hihetek, karját is mondja az helyibűl ment volna ki." A német borbély azt tanácsolja, ne szoptassák tovább. — Várad, Jul. 24: A gyermek keze jobban van, de még erőtlen hátra esik. Kassára küldtek kenőért. Különben is a harmad napos hideg rázza. — Várad, Jul. 29: A gyermek jobban van, bár még vannak lázai, de keze is lassan épül.

CCCLXXIII.

1646. jul. 31. Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat stb.

Kegyelmes asszonyom, istennek hála az nagyságod szolgálatjára egészségben vagyok, az gyermek is már, istennek neve dicsértessék, az kezével jobban van, talám már isten meggyógyítja, az hideg még leli.

Kegyelmes asszonyom, bizván az nagyságod anyai kegyelmességében, irtam vala öcsém uramnak ő kegyelmének, emlékezném ő kegyelme szómmal nagyságodnak alázatosan, az mely húsz ezer forintot nagyságtok rendelt volt kegyelmességébűl kántoronkint megadatni, két kántor eltelvén, még négy ezer forint levén hátra benne, nagyságtok kegyelmesen adatná meg, kivel Jaraszlóra küldhetnék szolgáim számára való posztóért; ő kegyelme írja, nagyságtok csak az hadakozásig rendelte volna azt, s többet ne várnék, hanem csak az előttit; mivel penig kegyelmes asszonyom nincs kitűl mástúl várnom, hanem nagyságtoktúl édes atyámtúl, anyámtúl, folyamodom az nagyságtok kegyelmességéhez, tűlem ebbűl is atyai anyai szeretetit ne vonja meg; ha tudtam volna csak az hadakozásig tartson, az békesség meglevén megkisebbedjék, szolgáimat s magam állapotját ahhoz alkalmaztattam volna, és szolgáim elbocsátásában is módot találtam volna, de már gyalázatomra őket el nem bocsáthatom, valamennyi szolgám az hadakozáskor volt, most is annyi van. Kállóban is anyai intési közt igiré nagyságod kegyelmességét, noha nagyságtoknak sok költsége, mindazáltal az húsz ezer forintot nagyságtok megadja. Én folyamodom az nagyságod kegyelmességéhez és ebbűl is tűlem ne vonja meg nagyságtok kegyelmességét, hogy mind nagyságtok méltóságának kicsiny böcsületemnek felelhessek meg, ebbűl is atyai anyai szeretetit és kegyelmességét nagyságtok tűlem ne vonja meg stb. Várad, 31. Julii 1646.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia

Rákóczy György m. p.

CCCLXXIV.

Rákóczy Gy. anyjának : Várad, Aug. 3. Keresztúrinak dicsérnek egy orvost ajánlja de „híre nélkül nem akartuk cselekedni. Keresztúri uram azt mondja, ő kenéssel szokott orvosolni, semmi gyanúság nincs hozzá ördöngös volna. — Ugyan ez napról egy más levélben irja, hogy nejének a német orvos azt mondta, hogy „az gyermeknek az keze tört meg az fiókcsontban. Ő ezt nem hiheti. Ha fenn volna alkalmas borbély azt kellene leküldeni. Ibrányi a munkácsi pusztaház helyet szívesen átadja, nem pénzért, hanem cserében más házhelyért. Kemény Boldizsárnak s Béldinek közelebbről haltak meg a lányai.

CCCLXXV.

Georgius Rákóczy Dei gratia stb. Illustrissime Princeps, 1646.
fili noster charissime. aug.
Ultima Julii irt leveledet elvöttük, s az mint ennek előtte 3.
is megirtuk, mi olyan értelemben vagyunk, soha nem fogjátok birhatni az lengyelországi jószágot. Baxa is megjöve, az minemű leveleket hozott, megküldtük az asszonynak. Irod azt is, vélekednél talán az asszony jószágát nem akarná az vajda megvenni, minthogy nem is irt volna semmit felőle, kinek végére mehetsz Baxától, s tudd meg is töle; mi úgy tudjuk, most Patakon fog lenni. Mennyit igértek az asszony jószágáért, látjuk, de ha az vajda 70 ezer lengyel forintot megadna érette készpénzül, bár adnátok oda, kinek végben vitelére, benne forogván már Baxa, s melléje rendelnők Máriássi uramat, s egy értelmes törvénytudó embert is, beküldetnök s elvégezhetnék. Baxát magadhoz is elhivathatod, s tőle is megérthetsz mindeneket, s instructiót s plenipotentiát is adhatsz neki felőle. Az király megakarja az törököt próbálni. Meg kell keresni az adós leveleket, mert annak restitutiója nekünk becsületünkben jár. Tibi in reliquo stb. Datum in arce nostra Munkács, 3. Augusti 1646.

R. Rákóczy m. p.

Az szolgád az elmúlt estve jutott vala 8 óra után. Értjük az herczeg jövetelit, azt is melyre leszen, de az lehetetlen Belénesből egy nap Váraddá jőjjön, Váradon is egy nap meg kell nyúgodni, azután meghálásra Adorjánban, másnap hálni Székelyhidra kell hoznod, onnat ha Szakmárra akar jűni, az oda 3 nap legalább, mert 12 mélyföld Váradhoz, s ilyen meleg üdőben elég ebédik 2 s ebéd után is 2 mélyföldet jűni; Szakmárról ide is 3 nap jühetni az Tiszán való költözéssel, ha penig Patakra akar menni s onnét ide, úgy bezzeg több időt foglalna be az idejövetele az herczegnek, ha penig csak igyenesen akarna erre jüni, az alkalmatlan lenne a gazdálkodásra nézve is. Barcsai uramnak eleiben menni az herczegnek elég leszen az Vaskőig küldenéd. Öreg mosdó medenczét im küldtünk, az öcséd is küldött mosdó-medenczét s 65 ezüst tálat, gyümölcstartót is 26 küldött, az többit visszahozhatják.

Külczím : Illustrisimi Principi Georgio Rákóczy stb.

CCCLXXVI.

Rákóczy Gy. anyjának 1646. Aug. 8. Anyjának zsendült szőlőt küld. A gyermek keze jobban van.

CCCLXXVII.

1646. aug. 15. Szolgálok kegyelmednek kedves öcsém uram stb.

Az herczeg tegnap érkezék be délben 1 óra előtt, talán volt 2 óra asztalhoz ültünk, addig mi étel nélkül voltunk, maga emberséges ember azt akárki megengedheti, az utána valók lengyelek; csak asszuszőlő borát innák, maga elegyíti savanyúval, de az többi mint az vizet úgy issza egy ideig. Egy király szolgája még jó bort nem ivott Erdélyben s itt asszúszőlő borát tölteték neki, jót lakott vala, mind kozákok, magának az herczegnek is jó kedve volt, ittas vala, tánczola is, kit valóban sóhajtott, Trauzner Pál uram tudhatja kegyelmed-

nek describálni, katona, tréfás fejedelmi ember. Szép gombja, mentéje, ujjaiban, süvégében sok gyémánt vala. Ibráni uram az házhelyet ő nagyságának odaadja, micsoda házhelyet kivánjon az fiának, írt; kegyelmednek való paripa itt nincsen, látta Trauzner Pál uram őket, ha valamelyiket kegyelmednek való ha lett volna, megveszszük vala, magának egy szép fekete lova van, kit az vajda lakodalmakor adott,szép ló, szerszám valóban szép vala rajta, azonkivűl egy kék lova a maga méneséből való, van egy szép paripa, kit 300 tall. most vett, kegyelmednek is kérte Boros, de erős az szája, egy barna paripája, egy fakó, egy kék, egy szürke, kit az királynénak vett azt szerettük volna kegyelmednek ha szolgájá-ó volna, noha nem vastag, de szép. (*A többi érdektelen.*) Áldja meg isten stb. Várad, 15. Augusti 1646, reggel 5 órakor.

Kegyelmed igaz atyjafia

R. György m. p.

CCCLXXVIII.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának. Diószeg, Aug. 23. Három nap óta roszúl van, a mindennapos hideg leli.

CCCLXXIX.

Ifj. Rákóczy Gy. testvérének Zsigmondnak Aug. 26. Betegeskedése miatt nem irhatott. A 2000 frtot adassa e levelét megadó szolgának s kisértesse el, csak Krakkóba küldi. Váradra Sept. 8-ra megy. Küld paripát neki, „ha első nem is, de utolsó kegyelmed paripái között nem leszen.“ Szeretné tudni atyja, hol s meddig múlat. „Úgy vagyon öcsém uram, értettem az Cselebi másutt volna, talán annak az szeme csálatkozott meg, én sem hihetem, hanem azt mondottam, a Basa uram lova félén fogott ülni.“ A kurtányi elbucsuzának, szeretnének Lengyelországba menni; de tán megmaradnak.

CCCLXXX.

Rákóczy Gy. anyjának. Várad, Sept. 5. A diószegi építkezésekről ir, hol a házakat jól megrakták. A pocsaji udvarbiró az erdélyi kőmive-

seket hivatja. — Várad, Sept. 10-ről: a harmad napos hideg lelte, de már jobban van. Neje is roszúl volt, „sem könyörgésre, sem asztalhoz, ki nem jöhetett ma.

CCCLXXXI.

1646. sept. 18. Georgius Rákóczy Dei Gratia Princeps stb.

Illme Princeps, fili noster charissime. Salutem stb. 16. die praesentis, Váradrúl nekünk irt leveledet vévén, irásodat értjük. Félő azért, mind az asszony és ti kárt vallatok. Lator ember az a vajda, bár inkább alacson rendű embernek adta volna az asszony árendában az jószágot. Mi ez levelednek is mását Baxa után küldtük, de az alatt az több leveleket felkeressétek s elküldjétek. Az jószágnak eladását az mi illeti, arról vagyon már tanusága Baxának. Az Erdélyből hozott levelekre választ töttünk. Kornis uram az mint száz lovast kiván Jenőbe az zászlónak bekésérésére, adj, ha az úgy volt ez előtt is s exemplum vagyon rá. Ide is esős idő jár az mint irod ott lenni. Quem in reliquo stb. Datum in possessione Gáva die 18. Septembris Anno Dni 1646.

G. Rákóczy m. p.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy stb.

CCCLXXXII.

Rákóczy Zs. anyjának. Kálló, Sept. 20. Atyja onnan holnap megindúl. A micsodás gyümölcsöt kaphatott küld.

CCCLXXXIII.

Rákóczy Gy. testvérének Zsigmondnak. Várad, Sept. 20. Ferkó beteges szegény. Szegedről hattam volt bélléseket hozni, de az kalmárok nem merének elmenni, én sem küldhetek el, az mostani törökök latorsága miá szegény jeneiek ártatlanúl szenvedtek. Mi is valet mondunk az fürjészésnek, az jó madarunk elhala."

CCCLXXXIV.

Rákóczy Gy. anyjának. Várad. Sept. 29. Feleségének szándéka volt elmenni, de a gyermek betegsége miatt, útját elhalasztá. A gyermek is roszúl van. — Várad, Okt, 2. Neje ismét roszabbúl van, kéri, hogy a löcsei doctort küldje el. A gyermek már jobban van.

CCCLXXXV.

Éltemig való fiui stb. 1646.

Noha kegyelmes asszonyom az mostani könyörgésemet oct.
nagyságodhoz halasztottam volna, de bátorít az nagyságod 7.
anyai kegyelmességében és szeretetiben való bizodalom, az mellett naponként szükségem levén, nagyságtok méltóságának s kicsin becsületemnek akarván megfelelni. Nagyságtok kegyelmességébül az tavali esztendei januáriusnak első napjátúl fogva, kántoronkint rendelt volt Sebesi Miklós által adni húsz ezer forintot, kit úgy mint 15,000 forintot ő megadott, urunkat ő nagyságát isten meghozván ottan hamar Fejérváratt adatott ő nagyságs Koncz András által 1000 tallért és kétezer forintot, maradt volt hátra 1200 forint. azt is ő nagysága ugyan Koncz András által megadatta.

Félesztendőre Szathmártt adatott urunk ő nagysága ezer tallért, és 2000 forintot potúra pénzt, Sebesi Miklós által is Erdélybe 2200 forintot, nagyságod kegyelmességéből Munkácson 2000 forintot, nagyságtok kegyelmességébül az mely 16,000 forintot rendelt volt, annak még fele volna hátra. Nagyságtok kegyelmességét alázatosan megszolgálom, az mennyi az nagyságtok kegyelmessége leszen, adasson annyit, megszolgálom alázatosan nagyságtoknak, szolgáimnak is hogy fizethetnék, sem székelyhidi sem ecsedi jószágban sem csak mi bor sem leszen, az élesdit másfél hete az jég is elveré, arra is gondot viselnék. Az nagyságod kegyelmességit alázatosan megszolgálom. Nekem az nagyságod kegyelmességétül kell

várnom. Jó egészséggel áldja meg isten nagyságodat. Várad 7. Octobris 1646.

Nagyságodnak engedelmes alázatos szolgája, fia szol gál mig él.

Rákóczy György, mp.

Külczim: Illustrissimae Prin. Dnae Dnae Susannae Lorántfy stb.

CCCLXXXVI.

Rákóczy György anyjának Várad november 4-én: »Feleségem az más éjjel szombatra virradólag megbetegedvén, azólta roszúl lévén voltam rettegéssel kegyelmes asszonyom, mindazonáltal isten magát is megtartván ez órában adott isten fiat neki, nagyságodnak akarám alázatosan értésére adni, várván mindenekben az nagyságod rendelésétűl. Isten éltetvén engedje ő felsége nevekedhessék az nagyságtok szolgálatjára.«

Ugyan ő Várad november 5-én: »Nagyságod levelét vettem, anyai kegyelmes áldását alázatosan vévén, engedje isten mind én s mind az is élvén alázatos engedelmességgel szolgálhasson nagyságodnak. Akarunk alázatosan nagyságodtúl érteni neve ki legyen, és ha gyermek egészsége engedi, karácson után mely nap legyen keresztelése napja, kereszt apának is azokat hivassuk kiket Ferkónak hivattunk volt, várjuk az nagyságod kegyelmes rendelését.«

CCCLXXXVII.

Ifjú Rákóczy György öcscsének Zsigmondnak Várad november 9. Sajnálja betegeskedését. »Az kegyelmed jó kivánságát kedvesen vettük. Adja isten mind az mostani kis katona mind penig Ferkó nevekedvén szolgálhassanak kegyelmednek. Én már ezentúl bízom kegyelmedre az katonák nevelését, kit engedjen is isten kegyelmednek hamar idön megérhetni.«

CCCLXXXVIII.

Rákóczy György anyjának: Somlyó 1647. február 13-án: »Öcsesétől tegnap vált el Biharban; nem mehetett Pocsajra a Berettyó árja miatt, hanem Henczidára készűlt.

CCCLXXXIX.

Rákóczy Zsigmond anyjának ; Tokaj 1647. február 15-én : tuhatja hogy tegnap szerencsésen megérkezett. — Patak február 20-án : anyja parancsolatját »mind az garádics mind penig az vár udvara megrakása felöl« megmondta a praefectusnak. — Patak február 24-én : »valóban félek, hogy az garádics és várpiacza rakása elmúlik az oroszlány-bástya és az közkőfalnak rosszúl léte miatt.« Máskép nem tudnak segítni, nehogy az emberekben kárt tegyen. — Ónod, 1647. márczius 3-án : ő gyakran ir anyjának, de valószinűleg a posták járnak későn. — Patak márczius 16-án : tegnap Kenézlőn volt kecsege halászaton, de nem igen foghattuk mert a víz kicsiny ; a mit fogtak küldi. A Maros kecsegéjét kimélni kell hadd szaporodjanak. — Patak márczius 27-én : »urunk ő nagysága valóban parancsolt az építés felől, de sokfelé egyszersmind ugyan igen nehezen érkeznek, kiváltképen az szegénység elveszett marhája miatt. Az kis kert rostélyát most csinálják fel.«

CCCXC.

Ifjú Rákóczy György anyjának Várad april 1-jén. Holnap után meg akarnak indúlni »csak az gyermek Ferkó jobban meg ne nehezedjék.« Negyed nap óta beteges.

CCCXCI.

Georgius Rákóczy Dei Gratia Princeps stb. Illme Princeps Fili noster charissime. Salutem stb. Ultima Martii irt leveledet elvöttük, s hogy az hamis pénzverők előbb állottak. értjük, de tudakoztassa s fel is kell keresni, mert azok voltak az fejei, kiben nagy vétke vagyon az élesdi tiszttartónak, mert aligha hirével nem voltak azoknak cselekedeti neki is. 1647. apr. 3.

Az leveles ládát hogy sietséggel hozza szükséges.

Huszain pasa bizonyosan elveszett. *(A többi érdektelen.)* Isten hozzon jó egészségben. Datum Albae Juliae die 3. Aprilis 1647.

G. Rákóczy.

Rákóczy kezével: **Az testamentumot is felkellene kerestedned s kézben vinned Bercséni Jánosnénak.**

Az öcsédnek szóló levelünket éjjel nappal küld, de úgy, kezében mennjen. Máté vajda országa közt ma mene végbe az újabb confoederatiója az országnak és előttünk erősebben.

Külczim: Illmo Principi Georgio Rákóczy stb.

CCCXCII.

Rákóczy Zsigmond anyjának: Kassa 1647. apr. 6. Panaszolkodik hogy az ottani kamarán nincs semmi rend »ugyan nem sok gondviselet vagyon itt az emberekben, csak a magok hasznát keresik.« — Patak april 13-án: Fekete János megmondta parancsolatját: ő kiméli az ottani apró vadakat, nagyokhoz nincs ereje. Pozsonyban mindent kénytelenségből cselekesznek. — Patak május 6-án: szívesen küldene ménlovat, ha volna alkalmas az övéi közt.

CCCXCIII.

1647. aug. 15. Életemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat stb. Kegyelmes asszonyom stb. Az nagyságod kegyelmes parancsolatja szerént itt kerestettem képeskönyvet az palota megirására, de nem találtathattam, úgy hiszem urunk ő nagysága bevitte volt, nagyságod kegyelmessége, ha kiküldi, mert hozzá kezdenek az irásához az képirók, most készitik az festékeket. Engedje isten stb. Patakon 15. Aug. 1647.

Nagyságodnak engedelmes alázatos fia és szolgája míg él:
Rákóczy Sigmond, mp.

CCCXCIV.

Rákóczy Zsigmond anyjának Ónod 1647. aug. 24. **Atyja irja hogy Várad felé fog jőni: kérdi hogy meddig menjen eleibe? — Patak sept. 1:** a kézsmárki doctor nála volt, azt mondja hogy májában »van fogyat-

kozás« de azt mondja »még nem félelmes derék nyavalyától könnyen eleit vehetni.» — Patak sept. 9: májával már jobban van, de a hideg leli. »Sélyei uram tetszéséből csütörtökön Munkácsra indúlok.« Patakon a hideg sok embert lel. — Munkács sept. 14. Hideglelése már szűnni kezdett. A szőlő szépen érik. — Munkács sept. 16: már jobban van, »az palota aranyozását eddig elvégezték kegyelmes asszonyom, ugyan valóban szép leszen.« Visszatér Patakra. Görgei Erdélyből nyereséggel jő ki, a kérőt (t. i. vásárlót) megtalálták. — Munkács sept. 19: már egészen jobban van; a kézsmárki doctor azt irta hogy a savanyú vizzel élést tavaszszal kell kezdeni. »Noha ugyan innét akartam nagyságtok eleibe menni, de mivel már az császár commissariusi alá jüttek tudom gyakran búsitják Szemere uramat, ő kegyelme pedig reám halaszt még is közelb leszek, azért jövő hetfőn Patak felé indúlok. — Munkács sept. 22: a szőlő szépen érik, jó szüretet várnak.

CCCXCV.

Rákóczy György fiának Zigmondnak: Gyalú 1647. october 2-án: sürgeti hogy az oda ki való állapotokról gyakrabban tudósitsa. Nálok nincs semmi rosz hír.

CCCXCVI.

Rákóczy Zsigmond anyjának: Patak 1647. october 3-án. Újja is jobban van, tegnap vágatta ki. Jó volna ha az odavaló dolgokra nézve atyja rendelkeznék.

CCCXCVII.

Életemig való fiúi stb. 1647. okt. 8.

Nagyságod levelét vettem alázatosan, az urunk ő nagysága, nagyságod könnyebbségit is örömmel értem, isten nagyságtok egészségét vastagítsa szíbül kivánom. Én az nagyságtok szolgálatjára istennek hála egészségben vagyok, urunk ő nagysága irja kegyelmes asszonyom, hogy még három hétig oda be leszen ő nagysága, de itt kinn igen hasznosnak látszanék az nagyságtok hiveinek ha ő nagysága nem késvén mennél hamarébb jűne ki, látván ide ki az dolgokat, sok lator ember vagyon, de elhittem az mi jobb azt fogja ő nagysága cselekedni. Engedje isten stb. Patakon 8. Octobris 1647.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája míg él

Rákóczy Sigmond, mp.

Itt kinn kegyelmes asszonyom sokul nem hallottam, hogy pestisben halnának, noha sok beteg ember vagyon, de más nyavalyában.

CCCXCVIII.

1647. Éltemig való fiúi sat.

octob. Nagyságod levelét tegnap vettem sat. Irja urunk ő nagy-
10. sága nekem is kegyelmes asszonyom, hogy nagyságtok ez jüvő hetfün meg fog indúlni, ugyan kegyelmes asszonyom nem árt, ha csak Váradig jü is nagyságtok, ide ki sok lator ember nem hiszi az urunk ő nagysága életét. Még ez jüvő héten nem fognak szedni az derék hegyeken, valóban jó idő jár. Nagyságod kegyelmességét alázatosan megigyekezem nagyságodnak szolgálni, de most nincsen szükségem az pénzre. Engedje isten sat. Patakon 10. Octobris 1647.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája míg él
Rákóczy Sigmond m. p.

CCCXCIX.

1647. Az úr isten ő felsége sat.

octob. 5 és 6 die praesentis irt leveleidet igen hamar egymás
14 után die 10. praesentis vöttük vala el.

Hogy az ő felsége commissariusinak micsoda választ töttünk, annak im mássát külddtük s küldd meg nekik, oda bizon nem mennek könnyen ugyan.

Szakmári az árúló eddig ott lehet, de az mint értjük, Gyulai az szolgád az lator tötte az fogyatkozást, kiről azelőtt parancsoltunk is.

Ha az svékusoké leszen az isten áldásából az győzedelem, nyilván ismég hozzá kezdenek az monasteriomi tractához; hogyne igyekeznének az evangelikusokkal mindent practikával hamisan ok nélkül ese*(le)*kedni, ha az magok vallásán valókal is azt követik.

Az orvosságokat, kik elmaradtak volt meghozták; az egri passa irása mint pogányé hamisság, instruáltunk minap mi választ adj neki, tars(*d*) ahhoz magadat s azalatt legyetek jó vigyázásban.

Turánszki cselekedete felől tanáld meg az commissariusokat, lássák mi választ tesznek, ha igazságost, bene, ha nem, protestálj, orvosságát keressük, él az isten, neki búsúlunk, reája küldünk Putnoknak, s kivonatjuk belőle; küldd fel az Turánszki levelét is, hadd lássák, de kezekben ne hagyd, meg kell tartani.

Az kassaiakra csak vigyázz, lehetetlen, hogy közzülök igaz hiveink is ne volnának, láss, hallj, érts; ha császár ő felrége azt kezdi cselekedni, hatalmas nagy alkalmatosságunk leszen az commissariusoknak való válaszadásunknak s panaszunknak, és hogy semminek állandóságához nem bizhatván, orvosságot kell keresnünk, bizon bár az nemesség is felserkenjen, ha neki megmaradás és szabadság kell, melyről ad partem szöget is kellene az fejekben verni.

Az pozsoni orvoságokat is meghozták, de hála istennek, nekünk most arra szükségünk nincsen, szombaton az monostori erdőkre voltunk, jártunk egy mélyfölddel lovon is, az derék szüret most van itt be is. Szakmárrúl Kállóbúl bár előbb löttek volna helybe az gyalogok, régen parancsoljuk hogy tartassatok igen jó kémeket, kinek ugyan járna fizetése, ki mindent hozna meg; az édes atyánk, mikor egri kapitány volt, azok által értett mindent meg s igen is használt, mert szép győzedelmi voltak utána s alkalmas rablásokat megelőzött.

8. die irt leveledet is 11. die vöttük vala el reggel 6½ órakor, isten egészségedet tartsa meg. Az katonák szállitását az jó Abaújvár megye bár azelőtt se neheztelte volna, az nem esik vala; az hódolást meg ne engedd, hadd menjünk ki mi is. El kell hinni feles volt az török, annak az darab földnek oltalma soha meg nem lehet, hogy valami nehézség is ne legyen miatta, ha penig az nem kell, hódoljanak be, attúl üresek lehetnek, ha hihetnek az török hamisságának. Isten kivivén vagy Megyaszó vagy más leszen, de csak kell egy jó köz helyet

épitni, az hol bátorságosan lehessen az vitézlő nép s minden felé is elérkezzék.

Mi velünk is leszen német gyalog jó 700, lovas dragon ugyan csak jó 109, az kurtánok 125, innét belől mezei se udvari katonákat ki nem viszünk most az kék gyalog többítésére az székekből válogatva 216 gyalogot hozatunk ki. Ird meg mennyi kék s veres vég brassai posztó lehet ott.

Vesseléni Ferencz levelének mássát ide nem küldted, hanem áz Bornemisza János levelét, annak csak meg kellett volna irnod, üljön veszteg, gondolja meg reversálisát, s Váradon is miről intettük, mivel sok árúlkodását nem lehet már hogy mi soká türjük, isten csak vigyen ki, bizony mind neki s az társának szemiben mondunk mindent, sokszor viszik az tököt az vizre de egyszer törve szokták haza vinni; te csak vigyázz arra is Kemeczki mikor jű meg s ugyan hova ment; aperte, hogy valamit inditson Kassa, meg sem gondoljuk, mert császárhoz ilyen állapatban nem bizhatnak segítségek felől, magában erötlen. Az krakkai vajda is meggondolja az végit, mi meglonkadunk, az sok arany is elkel, az várast sok adósságban költségben üzte Kemeczki s az mit kivánnának is, azt sem fogják végben vinni. Az mint megirtuk, az jó úr istennek áldásából im mindjárt indúlunk, ma Hunyadon hálunk, okvetetlen isten engedelméből szombaton Váradon leszünk, s ha úgy kivánná az oda való állapotok ott ne mulassunk, mindjárt indúlunk onnét is; s elkezdik hinni, az úr isten még életünket megtartotta, hogy próbáljunk meg. Az borokat be ne takarják az kassaiak s ott fenn csár (*császár*) győzedelmes nem leszen, soha el nem hihetjük, kire nézve praefectus uram az dézmálással ne siettessen, isten bevivén ki sok ember lesüti az fülit s másképen lesznek mindenek, csak vigyázz addig.

Praefectus és Török uramék, hogy jobban vannak akarjuk.

Kemény János uramat mi csak az elmúlt csötörtökön bocsáthatánk el, 19. die Patakon kell lenni mind ő kegyelmének s az uraknak, Kemény János urammal consultálkodván, ha ő kegyelmeknek sietniek kell az kimenetellel, ird meg s ahhoz alkalmaztatjuk magunkat, ha penig az német gyalognak általmenetele kivántatnék előbb nálunknál mindjárt

irhat nekik Kemény János uram s èlhivathatja csakhogy igen reá kell vigyázni szökésekre s oly helyre kell őket szállítni, reájok vigyázhassanak.

Kemény János uramnak, Szemere uramnak adass illendőképen mind bort, búzát, abrakot.

Lónyai és Nyári Bernád uramnak is adass mind bort, buzát, abrakot. Szemere uramnak szakasztva illendő módon. Csernel és Klobusiczki uramnak asztalára is ő kegyelme provideáljon, mert Patakról sem másunnét az nem lehet, sőt azt is meghagyd ő kegyelmének, az kassai lakásunkhoz s asztaltartásunkhoz idején hozzá készüljön.

Ím mi az úr isten engedelméből és áldásából könyörgést hallgatván, mindjárt indúlunk s az szerént lesznek szállóhelyeink, az mint feljebb megirtuk. Adja az úr isten sat. Datum Gyalu 14. die Octobris Anno 1647, reggel 5 1/2 órakor.

Az te jódra szíbűl vigyázó édes atyád

R. György m. p.

Külczim: Illustrissimo Sigismundo Rákóczy stb.

Kivűl (*R. Zs. kezével*:) 16. Octobris 1647, Patak.

CCCC.

Az úr isten ő felsége sat. 1647.

10. die praesentis mensis irt leveledet mi ma reggel 10 octob.

órakor Gerő-Vásárhelyt vöttük vala el, 3 és 6 diebus irt leve- 14.

linket mikor vötted el, értjük.

Az ő felsége commissariusinak választ töttünk, kinek mását Baitól ma megküldtük.

Mednyánszki elég szegény ember, hogy semmi hírt nem ír.

Gyulai az rosz ember latrúl s károson cselekedett, könynyü lett volna beadni Váradon valóknak, nem tartjuk az veszszőt, annak, kinek az előtt.

Az elszökött gyalogok számát látjuk, az kik ide be és az Tiszán innét oly helyen tanáltatnak, hogy hozzájok térhetünk, azokra mi gondot viselünk, te is oda mindjárt azonkép-

pen megfogasd őköt, az kik más birodalomban lesznek, az uroktól s asszonyoktól kéressed kézben.

Vesselényi háta megett az kik vadnak, tanáld meg felőlök az commissariusokat, érts meg vagyon-é hatalmak, hogy abban ez részből is az ő felsége diplomáját effectuálhassák, avagy nincs, s kivánjad ha vagyon, adassák kézben; az válaszokból tanúlhatsz nem csak te, hanem mind magunk és commissariusink, nem is kell Vesselényi után járnod.

Az pasa kihája levelét látjuk, ha te az pasának irtál volt s kihája tött választ, te is csak Kiss Andrással tetess úgy választ, az mint minap irtunk vala felőle, ne mocskolódjál te magad az ebekkel.

Az úr isten már kivívén, az épületeket megláthatjuk, ugyan nem is kellett volna se boltozni se tölteni azt az kukorló szarka fészek bástyát, ki az szegleten volt az gombás kert vége felé.

Csak Váraddá kell hozni az savanyúvizet Munkácsról.

Isten ő felsége áldásából mi nem csak Váraddá indúltunk ki, hanem oda és Kassára és több váraink látására is, az mit Baitól irt levelünkből bővebben érthetsz.

Az szegény czeibortot ne hagyasd, *Szirmai* ide még nem jütt.

Szakmárival kellett 300 gyalognak lenni, azt mondja az gyalog kapitány, számot is veszünk tőle, hol vannak, ő reá bízták volt azokat.

Ibráni uram küldte vala ma meg leveledet, kiben 200 németet kéretsz Ónodban, hogy küldjön, el is küldte az mint irja, de ha reájok vigyázás nem leszen, közel levén Szendrő, félő el ne szökjék bennek. Jobb lött volna oda mind magyar gyalogot küldened, reájok kell igen vigyáztatnod, mert el kell hinni Vesselényi latorkodni fog s talám titkon csalogatni kezdett bennek, ki ha így lenne s megfoghatnák az embert s reá bizonyodnék, csak felkellene akasztani. Az német kapitánynak is meghagyd, reájok vigyázzon, sőt ha oly nagy szükség nem kivánná, jobb volna őket Kállóban vagy Liszkára avagy Tokajban szállitani. Bizon bánnánk ha elszöknének bennek.

Az bátyád eddig jött velünk, innét holnap visszamegyen, Beszterczén az terminuson ő fog képünkben lenni. Hála isten-

nek minden cselédivel egészségben vagyon; minket gyakorta tudósits, érthessünk mindeneket.

Lónyai uram Váradon vagyon az bányában, onnét ő kegyelme az jövő hétfőn fog megindúlni; ott fogjuk érni; nincs jó egészsége az mint irja.

Mi az úr isten áldásából holnap Feketetón hálunk.

Adja isten sat. Datum Bánfi-Hunyad, 14. die Octobris Anno 1647, estve 8 órakor.

Az te jódra szűből vigyázó édes atyád

R. György m. p.

Külczím: Illustrissimo Sigismundo Rákóczy de Felső Vadász stb.

Kivül: 18. Octobris 1647. Bénye.

Jegyzet A dűlt betűkkel szedett szó rejtelmes.

CCCCI.

Az úr isten ő felsége sat. 1647.

Ma reggel 9½ órakor Puszta-Sebesnél, az hol ebédet is octob. öttünk, sátor alatt vöttük vala el 12. die praesentis mensis irt 15. leveledet, értjük 7. die irt levelünket mikor vötted; az mint tegnap is megirtuk, hála istennek mi naponként épülünk, isten tégedet is tartson és éltessen egészségben.

Mednyánszki bár az korsókat aláküldte volna eddig is talám azért már nem fog múlatni.

Az török fenyegetőzésit, hogy érted, jó, mert hozzá tudsz készülni s reá vigyázni; azután is ójja az úr isten az mi birodalmunkat, de csak addig ne legyen, míg isten kiviszen s disponálhatunk, azután nem leszen olyan módja talám benne ő gyakorta nem oda szokott menni, az hova fenyegetőzödött, hanem másuva; akár Megyaszót, Szántót, vagy Tályát, Tarczalt, Gönczöt akraná is megpróbálni, csak erősíts*(d)* meg Ónodot praesidiommal, bizony markában szakad, mert annak kapuját igyekez ő betenni, gyaloggal s lovassal próbálva osztán; mi most is megparancsoltunk Ibráni uramnak, akár német gyalogot akár lovast kévánsz, általküldené, még az váradi katonákat is elküldje, de nekünk az tetszenék, Szakmárrúl

vitetnél által jó 50 gyalogot 100 lovast, és ezeket szállítanád öszve az Ferencz István katonáival együvé egy illendő helyre, oly helyre, hogy az ónodi katonákkal gyaloggal magokat mindenkor conjungálhatnák, s mit kellene cselekedni is, hasznosabb úgy lenne ha együtt cselekednének. Ónodot is erősítned meg kell és magyar gyalog lenne 500 benne, ott is lenne gyalog 200, lovas 600, bizony megütődik az orra az ebeknek; az alatt vigyázz igen, fogadtass igaz jó kémeket, kinek járjon illendő fizetések s idején hozzanak mindent meg, sok gyanús akaratjoknak eleit vehetik.

Nem csodáljuk, ha az szegény Gömör vármegyei község reá támadt volt az putnokiakra, mi azt gondoljuk mind megkegyelmez azoknak Vesseléni Ferencz s csak ezenben múlik.

Horvát Györgynek meg kell már jünni nem sokára.

Micsoda falvakról s miképen kellessék Szécsényi Péternek fateálni, isten Váraddá vivén, megirjuk.

Az czeibortot ne hagyassátok, ha hagymázban fekszik s meghaladta az 21 napot, mi jó reménységben volnánk hozzá, isten meggyógyítaná; az újkeresztyén borbélylyal is hozzá láttass.

Mi isten áldásából naponként előbb-előbb megyünk s okvetetlen szombaton isten engedelméből Váradon leszünk; az németekre reá vigyáztass, az mint tegnap is erről bőven irtunk. Adja az úr isten sat. Datum Feketetó, die 15. Octobris Anno 1647, estve 6 órakor.

Az te jódra szívből vigyázó édes atyád,

R. György m. p.

Külczim : (*a fejedelmi titkár kezével*) Illustrissimo Sigismundo Rákóczy stb.

Kívül : (*Rákóczy Zsigmond kezével.*) 20. Octobris 1647. Patak.

CCCCII.

Rákóczy Zs. anyjának Patak 1647. Oct. 17. Örül kijebb jöveteleken, ez sok kósza hírt meg fog szüntetni. Somlyódon már megkezdték a szüretet.

CCCCIII.

Az úr isten ő felsége sat. 1647. octob. 17.

Mednyánszki leveledet ma reggel 9 órakor Réven adta vala meg; áldott az úr istennek neve még eddig mind békével s egészségünknek épülésével jöttünk, holnap Vásárhelyt hálunk ki egy mélyföld Váradhoz, szombaton ebédre bemegyünk isten áldásából, s az mint már sokszor megirtuk, oda érkezvén Kemény János urammal consultálkodjatok, s ha szükséges, hogy mennél hamarébb általmenjünk, irjátok meg s mi itt semmit nem késünk, mentest indúlunk.

Az kassaiak felől mi úgy elmélkedünk ha *latorkodni akarnak* addig igyekszik *magokat praesidiommal* magokat *megerősíteni,* míg *mi be nem megyünk,* hogy ők praescribálhassanak *nekünk,* ezt kell Kemény János urammal consideratioban vennetek.

Hogy *az hét vármegyéből Budán* követ volna, hihetetlennek látjuk, kinek mindazáltal könnyen végére mehetsz.

Az *magyar és lengyel had fogadásnak is* könnyen végére mehetsz, tanálhatsz hiteles embert, kit beküldhetsz s szemmel látott s fülével hallottat hozhat, kit el sem kell múlatnod, noha mi azt el nem hihetjük, hogy az magát abban elegyítné *magyar hadnak* penig nem tudjuk hol tennék szerit, nincs bizony semmi kétségünk, markokban ne szakaszsza isten mostani practikájokat is.

Bánnánk igen az czeibort halálát, kit isten gyógyitson.

Az savanyú víznek hozott korsókban, elsőben csak 6 korsóval kellett volna hozni, azután 6 nappal meg más 6-ban és igy az többiben is.

Kún György uram helyett Kassára mást kell állatnunk.

Az kassaiaknak jól töttél válszt; adja isten lássunk szerencsés órában. Datum Élesd, 17. die Octobris Anno 1647, délest 5 órakor.

Az te jódra szívből vigyázó édes atyád
R. György m. p.

Külczim : Illustrissimo Sigismundo Rákóczy de Felső-Vadász sat.

Kivül (*Rákóczy Zs. kezével*) 20. Octobris 1647, Patak.

(A dűlt betükkel szedettek rejtelmesek.)

CCCCIV.

1647. octob. 18. Georgius Rakocy, Dei gratia sat.

Illustrissime fili noster charissime sat. Mi az úr istennek áldásából ide ezen órában békével érkeztünk s ím holnap reggel akarunk bemenni váradi házunkhoz. Az leveleddel Baji ma öt órakor reggel érkezett vala élesdi házunkhoz, melyben az minemű dolgokról írsz, mi most arra, hogy bő szóval irjunk választ, szükségesnek nem itéljük; holott az elmúlt napokbeli egynehány rendbeli leveleinkben irván azokról, csak olvasd jól meg leveleinket, azokból elég tanúságot és informatiót vehetsz. Azonban hallj, érts és láss is minden felé s minket is tudósíts gyakran. Az úr isten áldomásából ím Váraddá holnap bemenvén, elvárjuk oda tudósításodat; Kemény János uram is már úgy hiszszük holnap oda fog érkezni, Nyári uram is az szerint, s ím Lónyai uram is hétfőn Telegdről bejövén hozzánk, minden okvetetlen kedden oda kiindúl s az tracta sem fog elhaladni az mi részünkről is. Az negyven vég kék brassai posztót minden késedelem nélkül küldjed Váraddá, ne haladjon azon gyaloginkruházása az kik számára szántuk. Quem de coetero sat. Datum in possessione nostra Vásárhely ad Várad die 18. Octobris Anno dm. 1647.

G. Rákóczy m. p.

216 gyalog ím most válogattatott az székelységről s azokat kell megruháznunk.

Hevesben elküldj s megláttasd azt az kiről irsz.

Külczim : Illustrissimo Sigismundo Rakoczy de Felső-Vadász stb.

(A dűlt betükkel szedettek titkos írással.)

CCCCV.

Georgius Rákóczy, Dei gratia sat. 1647.
Illustrissime fili noster charissime sat. Isten áldomásából, octob.
mi ezen órában 9 órakor érkezénk ide váradi házunkhoz mint 19.
csendességben s tűrhető egészségben; meddig leszen múlatásunk, arról most bizonyost nem irhatunk. Mi is onnét tőletek várván, ahhoz képest kelletik indúlásunkat, útunkat alkalmaztatnunk. Ha most az halfogásnak jó fiatja volna, hagyjad meg az praefectusnak mind kecsegét, tokot, vizát, pozsárt, potykát fogasson számunkra és küldjön mentől hamarébb igen szép frissen, s ha elevenen szintén nem lehet is, mennél szebben újobban küldje, mivel most mi nagyobb részént mind inkább hallal, nem hússal, élünk. Italunkra való jó iző borra is volna szükségünk, olyat is pinczetokokba küldjen egynehányfélét, az Somlyod borában is s egyébfélét is, az minemőt gondolnál magad is, nekünk tetszenék; tudhatja praefectus uram az Szent-István nagy szőllőbeli bornak izét, olyat köllene küldenetek, csak legyen egynehányféle az melyik tetszeni fog megkóstolván megirjuk, s abból kell osztán többet hozni. Harinnai elérkezett az savanyó vizzel, de nem igen jó, hihető attól is, ritkán tekéntette meg, kilocsogván nem töltögette meg gyakorta s megtörődött. Az palaczkokban is elromlott egy. Idők igen jók járnak, ma igen szép csendes eső is lön bejövetelünk alatt. Adja isten sat. Datum in arce nostra Várad, die 19. Octobris Anno 1647.

. . G. Rákóczy m. p.

Vigyázásban minden felé jóban légy *ha az császáriak hadat fogadnának* meg kell nekünk az *oda bemenetellel azt elöznünk,* kiről éjjel nappal tudósits, *az Ónodban levő németekre igen vigyáztass el ne szökjenek.*

Külczim : Illustrissimo Sigismundo Rákóczi stb.

Kivül R. Zs. kezével: 20. Octobris 1647, Patak.

(A dűlt betükkel szedettek rejtelmesek.)

CCCCVI.

Rákóczy Zs. anyjának Patak 1647. Oct. 21. »Kemény János uram most itt vagyon, itt fogja megvárni az több követ urakat.« Úgy hiszi, hogy atyja nem fog múlatni Váradon.

CCCCVII.

1647. Az úr isten ő felsége sat.
octob. Tegnap vöttük vala el 18. irt leveledet, úgy hiszszük
21. eddig mind Feketetóról, Élesdről s Harinnaitól irt leveleinket elvehetted, istennek áldásából mi már jól épültünk; az ő felsége commissariusi s egyebek is elhitték eddig, hogy még az jó úr isten áldásából élünk; aligha az lőcsei conventiculumja is Vesselényi Ferencznek arra való nem volt. Az szökött gyalogok akárki jószágában legyenek az mi birodalmunkban, mindenütt csak kergetni s fogni kell őket, az ki az más birodalomban lesznek, az diploma erejével kell kézben kérni. Isten kivivén commissariusinkat, az kik Vesselényi háta megett vannak, azokat az commissariusok, hogy restituáltassák, kivánni fogjuk, s talám semmihez sem kezdetünk addig míg azt nem effectuálják.

Tőrös uramat sollicitáld, adjanak választ az Turánszki dolgáról.

Elég az, hogy Kis András választ tött az rosz pasa kihája levelére.

Az szegény czeibort betegségének mennyi napja vagy hete legyen, örömest értenénk, ha az 15, legfeljebb 21 napot meghaladta volna, mi reméljük meggyógyúlását; immár el kell válni, ha eddig el nem vált is, vagy életre avagy halálra való leszen.

Szükség az Ónodban levő németekre alattomban vigyázni.

Az mely törökök Ónod körül csavarognak, ha kárt nem tesznek, nem kell bántani, de ha az min kapják, csak hozzájok

kell nyúlni, az jó vigyázás igen hasznos, mi úgy reméljük az budai vezért is meg fogják már változtatni.

Hála istennek, hogy bővebb bor leszen az reménységnél. Tudtuk hogy innét tért volt meg *Szirmai.* Az salétrom szedőnek hagyd meg, töltse 100 mázsára s ottan vitesd be Patakra.

Az anyád innét szerdán megindúl, s szombaton Tokajban akar lenni, de az más héten meg vissza fog jüni, ha nekünk által nem kelletik mennünk, mi is isten engedelméből holnap reggel fáczánozni megyünk, csötörtökön estvére vagyon szándékunk, hogy bejőjjünk.

Mednyánszki mikor jött volt udvarunkban, megirtuk volt Élesdről, nem sokára ismég felküldjük.

Az bort elküldeni pinczetokokban és kecsegét is küldeni ne késsetek. Adja isten sat. Datum Várad 21. die Octobris, Anno 1647, délest 2 óra után.

Az te jódra szívből vigyázó édes atyád,

R. György m. p.

(Irva Rákóczy Zsigmondnak.)

CCCCVIII.

Az úr isten sat. 1647.

Legyen az úr istennek szent neve, édesem, *(kimaradt : áldott)* még ez óráig én bizony inkább épültem egészségemben, mint sem fogytam volna. Isten ő felsége holnapot adván érnem, édesem, bemegyek ebédután s ez héten sehova az bányán kivül nem megyek; oda is szombatra ebédre, az nap bemegyek. Nekem tegnap szép múlatságom vala, mert csak ebéd után (mivel ebédig csak szekeren mentem Ürögre) fogattam 90 nyúlat s 3 őzet, fáczánt keveset, mert nincs tanúlt ezenk, ma 15 fogattam. Ím tizet, édesem, szépeket küldtem, adja isten egészséggel elköltened. 3-at magam lőttem. Rákóczy Zsigmond irja ott Patakon nekünk való ivó bort csak nem találni, ő is csak nyavalyog, én Munkácsra s Szakmárra küldök, mert az erdélyi bort ha hordókban hozzák is, megtörődik, szinét is elhagyja.

octob. 23.

Ide mindenütt eső kellene, az Mezőség felől némely harmadát sem végezte el vetésinek; elaszott a föld.

Kérlek, édesem, egészséged felől gyakorta tudósíts. Adja isten sat. Datum Barakon die 23. Octobris Ao. 1647, délest $3^1/_2$ órakor.

A te szerelmes igaz urad, édesem,

R. György m. p.

Külczím : Illustrissimae Principissae Dominae Susannae Lorántfy stb.

CCCCIX.

1647. octob. 23.

Az úr isten ő felsége sat.

Keresztesi János 19. die irt leveledet ma $5^1/_2$ órakor Jánosdon reggel adta vala meg. Értjük 15, 17 és 19. diebus irt leveleinket mikor vötted volt el.

Az török csendes magaviselésének nem kell hinni. Igen igen vigyázni kell, és igen szükséges, hogy oly helyre szállítsanak lovast, gyalogot, az honnét minden felé hasznosan szolgálhassanak ha kivántatik.

Ha 2000 lovas és 1000 gyalog leszen s jó vigyázatban lesznek, soha nemhogy az egri török, ki ott lakik de annál több is meg nem próbálja őket; ha úgy rendelted az mint magok kivánták, az igen jó.

Az szakmári gyaloginkmi úgy tudjuk . . . .
. . . .*)

. . . . . . magam ugyan mind szekérben voltunk, az jó agarink, azon kivül is elküldtük az javát elől, fáczánt is 15 fogattam ma. Ím ezt küldünk az anyádnak igen szép 10 fáczánt. Mi is mind lovan jártunk. Adja isten minden jót hallhassunk felőled. Datum Barakon 23. die Octobris Ao. 1647, estve 6 órakor.

Az te jódra vigyázó édes atyád

R. György m. p.

*) Az első lap értelme itt megszakad. Folytatása úgy látszik más ívre volt irva mely elveszett.

Az czaibortot ne hagyasd el, holnap bemegyünk Váraddá, tedd szerét vagy két, jó ..... olyannak ki az fogoly madarat hazura hozták, küld ki kár nélkül mennél hamarább.

Külczim : Ilustrissimo Sigismundo Rákóczy sat.

CCCCX.

Rákóczy Zs. anyjának Patak 1647 Oct. 23. Szeretne anyja elé menni, de messze nem mehet »mert urunk ő nagysága parancsolatjából innét indúlnak meg a commissarius urak, itt elsőben valami tanácsok leszen.« Lónyai, Nyári szintén akkor tájban érkeznek ide.

CCCCXI.

Az úr isten ő felsége sat. 1647.

Kovács György katonája tegnap reggel adta vala meg octob. 21. die praesentis irt leveledet; jobb hogy vissza jöttek, ha 25. ott nem kévántatott lételek.

Az anyád ma Nánást hál s holnap Tokajba bé megyen.

23. die praesentis irt leveledet is tegnap ott az várban 5 óra előtt vöttük vala el, értjük 20. 21. die irt levelink is mikor mentek kezedhez, oda menetelünk felől penig Barakonból bőven irtunk, az borküldés felől is.

Az gyalogokot mindenütt fogdosni kell, az hadnagyjokkal is feliratjuk lakó helyeket, az kit tudnak benne, mert Tőrös uram oly igen ajánlja az Vesseléni Ferencz tökélletlen barátságát, requirálnod kellene az elszökött szolgák felől, látnád mi választ tenne. Igen jó leszen gyalog hadnagy által megkerültedned kik legyenek háta megett ha ott lennének vele. Bezzeg állhatatlanná löttek az nagy emberek is, majd se hit tisztesség unalomban vagyon nálok, nyilván az isten az ő igaz itiletiből tovább akarja még az keresztyénséget büntetni; elhittük ha módjok leszen mind franczúznak s svekusnak benne, meg fogják trompfolni az bavarus állhatatlanságát; elhittük ha most lött volna *Szentpáli s Jármi* uramék ott, az

hol voltak, különben jöttek volna; úgy értjük mi is, vagyon hírünkkel, hogy az budai vezért megfogják változtatni s az passákat is, most kell igen vigyázni, mert ilyenkor szoktak ők próbálni.

Az mecensé fieknek megparancsold, választ se tegyenek, nemhogy behódolnának, sőt ezután valaki ilyen leveleket hordoz, megparancsold nagy büntetés alatt, megfogják s kezedben vigyék; az németekre nagy vigyázás legyen.

Parancsoltunk már magunk is, az salétrom szedőnk ide jöjjön, talán az is holt hirünknek alkalmatosságával maga hasznára fogott vigyázni.

Igen kell vigyázni az egri töröknek mind készületére s idegen töröknek oda gyülekeztére.

Lónyai uram innét kedden indúlt el, ha ma nem is, de holnap ott fog lenni, talám Már (?) uram is mind Szirmaival s az többivel, ő is az ország statutomához tartsák magokat az hajdúk állapotjában is.

Az tatárok kivánsága állhatatlanságos.

Tőrös uram emberül tött választ, csak volna sinceritással, soha meg ne engedd, hogy Borsod vármegye, se más, az ki mi birodalmunkban vagyon, olyat épitsen az hová az ország nem rendelte.

Datum in arce Várad, 25. Octobris Anno 1647.

Az te jódra szívből vigyázó édes atyád

R. György m. p.

Kölcezim: Illustrissimo Sigismundo Rákóczy.

Kivül: 25. Tokaj 1647. Octob.

(A dőlt betűvel szedettek rejtelmesek.)

CCCCXII.

1647. Az úr isten ő felsége stb.

oct. Debreczenből irt leveledet, édesem, im most reggel 10

25. órakor vőm stb. Az herczeg semmi derekast nem irt, csak tudósít elvötte levelemet s mindjárt Horvát György után meg-

hitt szolgáját küldé hozzám, s az által fog mindenről tudósitani.

Az kecsegét meghozták édesem, kit kedvesen vöttem. Ez estve is 6 fáczánt küldtem, Rákóczy Györgynek is annyit; ott is annyi maradt.

Minthogy az én általmenetelem haladni fog, azon légy édesem, te se késsél oda sokat.

Adja az úr isten stb. Datum: Várad, 25. Octobris Anno 1647.

Az te jódra vigyázó urad édesem
R. György m. p.

Újvárbúl csak tegnap érkeztek az borokkal, de igen savanyosak, abból mi talán egy hétik (*igy*-hétig) sem ihatunk; Munkácsra, Szakmárra fogjuk küldeni Dobait, bár csak onnat jó új ürmös bort hoznának.

Dalmadi itt fog megházasodni.

Farkas Ist.......... meghalt.

CCCCXIII.

Az úr isten ő felsége stb. 1647

Im az úr istennek szent áldásából, édesem, az mostani nov. mulatságomból mind békével s egészséggel szálltunk le Szak- 2. márról. Im most $3^1/_2$ órakor délest bizonynyal irom édesem ez $2^1/_2$ nap alatt jobban épültem egészségemben, mintsem egy héten ott lenn létemben, jól és édesden ehetem meg mind ebédemet, vacsorámat; az úr isten ezután mint adja, ő felsége hatalmában vagyon. Úgy remélem édesem, az 9 fáczánt megvitték eddig. Im most is küldtem narancsot nro 80, apró czitromot nro 264, öreget nro 20, adja az úr isten egészséggel elköltnetek mindeneket. Rákóczy Györgynek is 8 fáczánt küldtem... eden uramnak 2, mert az felesége ismét megnehezedett, az kézsmárki doctort is odabocsátottuk. Kemény János uramnak számára is (*igy*) 6 fáczánt küldtem, édesem küldd meg levelünkkel mennél hamarább. Itt is maradt fáczán számunkra nro 7, ezeket mind csak tegnap s ma ebédik fogattam; tanál-

tam ez utamban 300 fáczánt, nagy szarvasokat, abban is leverettem. Isten engedelméből kedden ugyan megindulunk édesem, s téged is Székelyhidra várlak. Adja az úr Isten stb. Datum Várad, die 2. Novembris Anno 1647.

Az te szerelmes igaz urad édesem

R. György m. p.

CCCCXIV.

1647. nov. 4 Az úr isten ő felsége stb.

Patakról 1. die praesentis irt leveledbűl örömmel értem egészségben való lételedet stb. Im ezennel a kocsimban megyek és a mint ezelőtt már édesem megirtam, útamat az úr isten engedelméből, úgy akarom végben vinni s szombatra el is várnál Székelyhidra. Adja az úr isten, lássuk egymást szerencsés órában.

Itt is nagy szárazság vagyon, elannyira, hogy az hova múlatni valánk, majd jártunk vagy 12 falú határát, de sehult derekas zöld vetést nem láttam, deres napok valának, most lágyabb idő jár, szántnak, vetnek az emberek, sok vetetlen föld is marad. Az szürettel oda igen elmaradtak, talám azok jobb borok lesznek. Az mely ökröket ott el nem adhattak, abban Sándor debreczeni hiteles embereknek 150-et adott el 20 talléron bokrát; az marosvásárhelyi barom jött és nro 42 barmot (*kimaradt: adtak*) el fl. 25. bokrát, még 118 vagyon, ennek is talám 100 ma elfogják adni, azon vagyok, ha lehet az Rákóczy Zsigmondnak 200 barma közül is ha csak 100-at is oda adhassak.

Az kecsegét édesem kedvesen vöttem. Én is Pálfitól szép fáczánokat, narancsokat, czitromot küldtem édesem. Datum Várad, 4. die Novembris Anno 1647, reggel 6 órakor.

Az te jódra vigyázó urad édesem

R. György m. p.

CCCCXV.

Rákóczy Zs. anyjának. Patak, 1647. Nov. 9. Nincs semmi rosz hire „az mely törökök felől hir volt, azok is csak valami csavargók után akartak menni."

CCCCXVI.

Zakrzeska Anna Lorántfy Zsuzsánnának Besztercze 1647. Nov. 10. Tudatja, hogy „valamennyire jobbacskán van."

CCCCXVII.

Életemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat sat. 1647.
Nagyságod levelét ma vettem alázatosan, egésségét nov.
örömmel értem, melyet isten sokáig megtartson szíbűl kívá- 21.
nom én, is az nagyságtok szolgálatjára egészségben vagyok. Kegyelmes asszonyom urunk ő nagysága írta vala, hogy holnap ide fog jüni, melyre képest én is megindúltam Patakrúl, itt is már nem késhetem, mivel élés nincsen, ha volna is az nagyságtok ide jüvetelére kell Patakra is mennem s meg vissza bajos, hanem isten áldásábúl holnap nagyságtok felé indulok, ha nagyságtokat ott érhetem vasárnap estvére bemegyek Szathmárra. Jármi uram felűl kegyelmes asszonyom semmit nem hallottam, Fráter Pál uramnak noha az előtt is meghadtam, de most is meghadtam. Engedje isten nagyságodat láthassam jó egészségben, Patakon 21. Novembris 1647.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája mig él:
Rákóczy Zsigmond m. p.

CCCCXVIII.

Báthory Zsófia Lorántfy Zsuzsánnának. Kolosvár, 1647. Decz. 11. Tudatja, hogy a gyermekkel együtt tűrhető egészségben van.

CCCCIX.

1647. Életemig való fiúi stb.
dec. Vettem nagyságodnak levelét stb. Úgy vagyon kegyel-
31. mes asszonyom, az itt való templom majd alkalmatlan, mindazáltal idején meghattam volt, megigazítsák az fákat. Hála istennek, békével múlathatók az ünnepeket el. Urunk leveléből is értettem nagyságtok Munkácsra jövetelit s onnét Máramaroson bé, remélvén ő nagysága hamar végét az tractának, kit bár engedjen isten jó véggel s hozza nagyságtokat hamar bé. Az pataki s oda ki való lakás télben kiváltképen bajos mind az szegénységre, udvar népire nézve. Isten nagyságodat stb. Deés 31. Decemb. 1647.

Nagyságodnak engedelmes alázatos szolgája míg él
R. György m. p.

CCCCXX.

1648. Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat
jan. ajánlom sat.
11. Istennek hála kegyelmes asszonyom urunk ő nagysága egészségben vagyon; én is az nagyságtok szolgálatjára. Im urunk ő nagysága nagyságodnak két őzet küldött, engedje isten nagyságodnak egészséggel elkölteni. Szegény Bethlen István uram, tegnap délyest két órakor halt meg, Dániel János uramat küldi urunk ő nagysága oda, hogy temetése s az vár dolga felől is végezzen Rédei urammal. Engedje isten sat.

Szerencsen 11. januari 1648.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája míg él:
Rákóczy Sigmond m. p.

Külczím: Celsissimae Principissae Dominae Dominae Susannae Lorántfy sat.

CCCCXXI.

Éltemig való fiúi engedelmes alázátos szolgálatomat ajánlom sat. 1648. jan. 15.

Nagyságod levelét tegnap vettem alázatosan, egészségét örömmel értem, melyet isten sokáig tartson meg szibül kivánom. Urunk ő nagysága istennek hála egészségben vagyon; ő nagysága sok dolgaitúl nem érkezett irni nagyságodnak, holnap innét ő nagysága bizonyosan megindúl, pénteken Szántóra megyünk, akkorra oda várja ő nagysága nagyságodat. Szemere uram irja urunknak, hogy Kassán csak sütőjök sincsen, nagyságod parancsoljon praefectus uramnak legyen gondja ő kegyelmének arra is, küldjön sütőköt. Eperjest immár végben mentek az dolgok, azért ő nagysága is nagyságoddal Kassára megyen.

Engedje Isten sat.

Onodban 14. január 1648.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája míg él
Rákóczy Sigmond m. p.

Külczim: Celsissimae Principissae dominae dominae Susannae Lorántfy sat.

CCCCXXII.

Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram stb. 1648. jan. 12.

30. Decembris Anno 1647. irt kegyelmed levelét ez előtt harmad nappal vettem, 7 hujus mensis penig, kit irt kegyelmed, vettük ma stb. Urunk irta Tőrös uram ott létét az felső hirekkel.

Az Dunán innen levő török hadak Budához mennek, úgy hozák hirét, császárt is Fehérvárra várják tavaszra, kit bizonyosnak lenni ir Barcsai Ákos uram, a vezér azért múlat, Nándor-Fehérvárra készülnek, ha Budához mennek az hadak, azt itíli próbálni akarnak. Az kis órát meghozták, kegyelmed jóakaratját megszolgálom. Tartsa meg isten stb. In Szamos-Ujvár, 12. Jan. 1648.

Kegyelmednek atyjafia, bátyja, szolgál míg él
Rákóczy György m. p.

CCCCXXIII.

Rákóczy Zsigmond anyjának, Terebes 1648. majus 10: holnap utánra ebédre Munkácsra igyekszik menni. — Munkács május 19: »az kézsmárki doctor kegyelmes asszonyom oda fel vagyon Vesselényi Ferencz uramnál, hanem Sélyei uramért küldöttem.« Panaszolja hogy ott szárazság van. — Munkács május 21: »Ugyan kegyelmes asszonyom félek az savanyú víz ital nélkül most is el kell lennem, mivel a kézsmárki doctor nem jöhet, Sélyei uramnak két levelet is irtam, de semmi válaszom nincsen, nem tudom hol vagyon ő kegyelme.« Az idő esőre fordúlt, a bástyaoldalon szép a szőlő. — Savanyóviznél május 26: tegnap érkezett oda Sélyeivel, ki orvosságot rendelt neki melynek nem igen tapasztalta hasznát; a doctor nem javalja, hogy a savanyúvizzel derekason, éljen, mig fundamentom nincs. Klobusiczki egy hét előtt házához érkezett. — Munkács junius 4: a praefectus (Debreczeni) tegnap érkezett meg, most egészséges, gyalog ment fel a nagy hegyre. »E héten még kegyelmes asszonyom itt kell lennem a pénz olvasás miatt.« A portára az állapotok szerént szükség vigyázni; »a fundáló sem jű alá.«

CCCCXXIV.

1648. junius 6. Szolgálok kegyelmednek, édes öcsém uram stb.

Vettem kegyelmed levelét postánktúl stb. A lőcsei orvost valóban várnók. Az lengyel király halála nagy akadályt szerez és köztök való egyenetlenséget az lengyeleknek, félő intestinum bellum ne legyen köztök. noha külső ellenségek is elég támada, nehezen alkhatnak új királyválasztáson meg. Az ő felsége hada megverése tovább halasztja a békességnek meglétét, az isten vagyon az svékusokkal, nyújtsa tovább is áldását reájok.

Mi édes öcsém uram, szombaton megyünk, ha isten engedi, Székelyhidra, az hová nagy szeretettel elvárjuk kegyelmedet, kérjük is ne szánná kis fáradságát. Úgy tudósit Görgei uram, urunk ultima hujus mensis indúl ki, most császár számára kerestet pej szekeres lovakat, tülem is kéret ő nagysága, török lovaimtúl nehéz megválnom, azonkivül ha lészen,

kedveskedem ő nagyságának. Moldvában lévő emberim felől semmi hirem nincsen. Én míg élek stb. Somlyón 6. Junii 1648.

Kegyelmed igaz atyafia bátyja szolgál míg él.

Rákóczy György.

CCCCXXV.

Ifj. Rákóczy György anyjának Tasnád 1648. jun. 12: »Urunk ő nagysága parancsolta vala, hogy az elmúlt ünnep után két héttel beküldenék pénzért« s ezért most be is küldött, szüksége is volna rá, mert Jaraszlóra is kell küldenie s szolgái számára is kell.

CCCCXXVI.

Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram stb. 1848. junius 17.

Vettem utóbb Patakrúl irt kegyelmed levelét, örülök az kegyelmed jó egészségének, én is hála istennek békével érkeztem be; olcsóbb karabinokat szeretnék és ha Krakkóbúl olcsóbban pataki kupecz meghozná, nyereséggel adnám meg neki az árokat. Kegyelmed levelét nagyságának mentest megküldtem. *(Itt érdektelen dolgokról ír.)*

Az ecsedi udvarbiró rút dolgot cselekedett részegen Mihályfalván, székelyhídi jószágban szegény embereket verte halálra, lovokat elvitte, idegen ember jószágán se kellett volna cselekedni, annál inkább ő nagyságokén, kegyelmeddel mienken, fenyitse meg kegyelmed, inquiráltatók, az inquisitiót is elküldtem kegyelmednek. Mig élek stb. Várad 17. Junii 1648.

Kegyelmed igaz atyjafia bátyja, szolgál míg él.

Rákóczy György mp.

Külczim: Illustr. Domino Sigismundo Rákóczy stb.

CCCCXXVII.

1648. junius 18. Éltemig való fiui stb.

Nagyságod levelét ma vettem alázatosan, Jármi uram kegyelmes asszonyom talán másképen fog gondolkodni, az nagyságtok kegyelmességét látván, az más héten be fog indúlni, mivel kegyelmes asszonyom az mint az állapatok vannak, melyeket nagyságod tud, nagy dolog, ha vagy egyképpen, vagy másképpen ő kegyelmének nem jut az szolgálatban, job b most tegyen rendelést házánál. Engedje isten stb. Patakon 18. Junii 1648.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia és szolgája míg él.
Rákóczy Zsigmond mp.

CCCCXXVIII.

1648. junius 21. Életemig való fiúi stb.

Kegyelmes uram istennek hála most is sehonnan semmi gonosz híreim nincsenek, az török szomszédok is csendességben vannak. Maurer Mihály uram nem tudom, ha eddig nem is, de nem sokára beérkezik nagyságodhoz. Kegyelmes uram . . . . nagyságodnak alázatos értésére adni . . . . katonái az fizetést nem győzvén várni, köztök Kapos . . . . . . György lévén, mivel maga Ferenczy uram . . . . vagyon felzendültek, magát is Kapos . . . . . . uramat csak meg nem ölték, talán negyven vagy ötven maradott meg az hadnagyokon kivül, az többi mind elment, az mint hallom azért vissza jőnek nem sokan maradnak el; én Jármi uramat küldöttem oda, holnap leszen mustrájok, fizetések, ha nem csendesednek . . . . kikeresem, megis büntettetem. Engedje isten stb. Patakon 21. Junii 1648.

Nagyságodnak alázatos fia és szolgája míg él.
Rákóczy Zsigmond.

Külczím : Celsissimo Principi Georgio Rákóczy Dei Gratia stb.

Kivül Rákóczy György kezével 26. Junii délest 12 órakor. Mátéfalváról (?) ez órában fiunk vissza jűve.

Eredetije Gy. Fehérvártt a Batthyany könyvtárban. N. 5. IV. 5.

CCCCXXIX.

Rákóczy Zs. anyjának. Patak, 1648. Jun. 23. Klobusiczky a Bodor Benedek leányát férjhez akarja adni.

Ifj. R. György öcscsének Zsigmondnak. Várad, 1648. Jun. 24. Atyjok írja, hogy Máté vajda sok pénzt küld a postára a császárnak : több mint 200.000 tallért. Atyjuk két hét múlva kiindúl Munkácsra, — nem szeretné, ha neki be kellene menni. — Várad, 1648. Jun. 28. A híreket ezután „clavissal“ (azaz rejtelmesen) fogja írni.

CCCCXXX.

Szolgálok kegyelmednek mint kedves öcsém uramnak stb. 1648. Jul. 1.

Az lengyel tegnap érkezék, estve bocsátók el, szolgánkat rendelvén melléjek. Csavargó kergetni küldtünk vala ki, ónodi katonákra találtak volt, Csontos Mihály, Kardosék voltak. Az ecsedi katonák cselekednek rettenetes insolentiát, im mit irjanak, kegyelmednek in specie oda küldtem levelét Rácz Jánosnak; azonkivül is csoportonkint járnak, úgy hódoltatnak. Az udvarbiró 25 magával többet is jár, s úgy...... csak ideig, holott senki nem bántaná, kegyelmed paranesoljon efféle nélkül legyenek el. Tartsa meg isten stb. Várad, 1. Julii 1648.

Kegyelmed igaz attyafia, bátyja szolgál míg él
Rákóczy György m. p.

CCCCXXXI.

Rákóczy Zs. anyjának. Munkács, 1648. Jul. 12. Anyja kijövetelének lehet sok akadálya, de az isten majd el fogja fordítni. „A papok senkit nem választattak, úgy gondolom az nagyságtok tetszését akarják venni előben.“ Ő nem eszik gyümölcsöt, sok nincs is.

CCCCXXXII.

Ifj. Rákóczy Gy. anyjának. Deésen, 1848. Jul. 22. „Vettem nagyságod levelét, hogy isten nagyságtokat mind az nehéz úton is általvitte értem, hálát adván istennek, hogy nagyságodat derék nyavalyától oltalmazta.“ Nejére köszvény jött, de már jobban van. — Fejérvár, 1648. Aug. 7. Tegnap vacsora után roszúl lett, „vesém, vékonyam fáj s egyéb tagjaim.“

CCCCXXXIII.

Ifj. Rákóczy Gy. testvérének Zsigmondnak. Balásfalva, 1648. Aug. 21. „A portai állapotokat urunktól tudom megérti kegyelmed. Györgyicze jő urunkhoz, úgy irják, török lovat, paripát hoz ő nagyságának.“ Küldi a Bisterfeld levelét.

CCCCXXXIV.

Rákóczy Zs. anyjának: Patak, 1648. Sept. 26. Atyja leveléből érti, hogy Erdélybe bemenését megengedték, de minthogy atyja az ott kinn való állapotoktól tart, ott hagyja Jármit, s csak könnyű szerrel megy be.

CCCCXXXV.

1648. Georgius Rákóczy Princeps stb.
sept. Illustrissime fili noster charissime stb.
27. 22. praesentis irt levedet elvöttük; kiben egészségünknek örülsz, és kivánod istentűl sokáig megváltózhatatlanságát. De az igen is megváltozott, mert már négyszer lelt az hideg, s mindenszer különb, különb órában. Padánit kibocsátottuk még 23. praesentis. Ide istennek hála à die 19. mind jó idő jára, hanem im most kezde esni. Az fundalónak az munkácsi bástyába való fogyatkozást még akkor kellett volna eszében venni, mikor még ott voltunk, s mi hirünk nélkül nem is kellett volna bontogatni. Az delineatiót megküldte ugyan, de in-

kább tehetnénk az szemmel látott valóságról itéletet. Barcsai katonáiban elmentek volt Ujvárosra. Az ónodi németek közűl mennyinek kell ruha, ird meg és megküldjük posztójokat. Az votumot láttuk, kit jobban megolvasván, választ teszünk azután arról is.

Adja isten, láthassunk jó egészségben. Datum Görgény 27. Septembris 1648.

G. Rákóczy m. p.

Tegnap nem bánta az hideg, hanem az éjjel, éjfél után egy órakor, igen igen kinza, érzettem, nem is lepeztettem egyébbel be az kis vékony nyári paplankánál, az mely is csak kevéssé bánta; csak keveset aludtam, ez után talám az úr isten elveszi rólam. Im mindjárt indúlok. 28. Septembris reggel 6 órakor.

Külczim : Illustrissimo Sigismundo Rákóczy stb.

Jegyzet. Rákóczy Györgynek ez az utolsó fennmaradt levele : már ezt is reszkető kézzel s a szokottnál is roszabbúl irta. — October 11-én meghalt.

CCCCXXXVI.

Rákóczy Zs. anyjának : Kálló, 1648. Sept. 30. Nem az lakadalom (t. i. Alliáné leányának menyegzője) kedvéért siet, hanem inkább azért, mert minapi levelébül érti, hogy atyját ismét hideg kezdette lelni.

CCCCXXXVII.

Az úr isten édes fiam stb. 1648.

Vettem leveledet, mind az bátyád levelével együtt stb. márt.
Az bátyád is azon dolgokról ir, az mint magad. Göcs Pál hol 24.
lehetett most szembe az herczeg szolgájával én nem értem, de nem csak szóra kellene bizony osztán az dolgot, ha arra kellene menni, de meg kell igen látni, ha nem próbála némelyik, legyen isten igazgatók (*igazgatód helyett*) abba is. Az pénz felő *(l)* csak azt irhatod, az mint mondtam, egyéb dolgokról az miről irnak, az én tetszésem az hopmester leveléből

megérted, mint hogy sok szóval kelle írni, vele írattam, hozzon isten jó egészségben meg.

Költ Fogaras, 24. Martii 1649.

Szívből való jó akaró édes anyád

Susánna Lórántfy m. p.

Külczím : Ilustrissimo Sigismundo Rákóczy de Felső-Vadász stb.

CCCCXXXVIII.

1649. mart. 31. Édes leányom az úr isten stb.

Ez alkalmatossággal akarálak édes leányom levelem által látogatni stb. Kérlek azért, tudósíts engemet fejedelem, magad és az gyermek egészsége felől. (*Érdektelen dolgokról ír.*) Kérlek azon is, hogy az fejérvári leányok felől is tudósíts, hogy most mit csinálnak, végezték-e dolgokat, az vásznot is, ha oda vitték volt-e, hogy héába ne tölnéjek az üdőt. Sinornét pedig küldd haza édes leányom, talám ott nem kívántatik, hadd legyen itthon inkább. Tartson meg isten, édes leányom stb. Költ Somlyón harminczegyedik napján bőtmás havának, ezer hatszáznegyvenkilencz esztendőben.

Az te jó akaró anyád

Anna Zakrzeska.

Édes leányom beszélj Ersikkel az fejér ruha felől, ha valami fogyatkozás volna, vagy párnák, vagy lepedők, vagy fejér ruha felől, kérlek édes leányom tudósíts engemet mennél hamarébb, hadd készítsenek. Az fejedelemmel is beszélj édes leányom az lengyelországi út felől, ha mit mond az fejedelem, az szerint izend nekem meg Bayirtól.

Édes leányom az kertésztűl kérj énnekem majoranna magot is. Teczin folyó fejér teczén fejér virág magot is, az minemüt azelőtt is küldöttél volt.

Külczím : Adassék az én szerelmes leányomnak Báthory Sophiának.

CCCCXXXIX.

Rákóczy Gy. anyjának. Szamos-Ujvár, 1649. Apr. 2. A Patakról hozott leveleket megküldi.

CCCCXL.

(A levél eleje hiányzik.) 1649.

U. I. Az Vesselényi Ferenczczel való dolog, az akkor is aprilis. megmondók, hogy nyelveskedni fog vele s mocskólni Kemény 12. János urammal, s jobb categorica resolutiót adni neki, mi sem gondolhatjuk egyébre, jobb megirni Klobusiczky uramnak, jelentse meg Pálfi uramnak. Az német hireket nem találhatjuk. Mindazoknak, kiknek kegyelmed irta, köszöntő levelet irattunk. Valóban parancsolnak ételünkre, italunkra való vigyázást. Ím Máté vajdának írtunk, küldje Pávai János kezébe kegyelmed megküldi. Adjon isten stb. Désen 12. Aprilis 1649.

Kegyelmed igaz attyafia bátyja stb.

R. György m. p.

10. lrt kegyelmed levelét étekfogója im ma reggel 8 órakor adta meg, nem akarván késedelmeztetni, ebéd után mentest el is bocsátjuk. Ferkó ez levél irásunk alatt jelen levén, mondók: kománai mulatságra híja kegyelmed, ajánlja kegyelmednek szolgálatját. Nyáry uram levelit felküldtük Klobusitzky uramnak, választ irt, tagadja nem ő tanácsából cselekesszük; megküldtük leveleinek páriáját, merő hazugság dolga az sógornak, valóban szerencsénk van az sógorokhoz. Édes öcsém uram, ez mostani világ ugyanis az haszonra inkább, hogy az igazságra néz. Horvát János uram is ír Klobusitzky uramnak. Törős uramnak kegyelmed irása szerint tettünk választ. Szükség volt írni Klobusiczky uramnak Kemény János uram dolga felől, mi is irtunk Klobusiczky uramnak: menjen végére. Az kassaiak felől eleget irtunk Klobusitzky uramnak.

Az kegyelmed leveleit megolvasván megküldtük, de az

clavist nem fordítottuk sok dolgaink miá meg, ha kegyelmed in ea parte megfordítja, megküldi, kedvesen veszszük, talám kevesebb gondja kegyelmednek.

Az égés elég kár, csak isten adjon egészséget kegyelmednek, nagyobb kártól oltalmazza, meg épül az is.

Jó egészséges élettel áldja meg isten kegyelmedet.

Az német irást ide nem hozták.

CCCCXLI.

1649. aprilis 14. Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram, stb.

Dániel János uram most estve 5 órakor érkezék, úgy látjuk ő kegyelmének nagyobb kedve volna Bécsre menni, hogy sem Varsovára az királyhoz, az király suspicálkodván hozzánk, míg ő kegyelmét elérnék az levelekkel, mindazonáltal ő kegyelme a tevő leszen az mint kegyelmed akarja. Tartsa meg isten stb. Deés 14. Aprilis 1649. 6 órakor estve.

Kegyelmednek igaz atyafia bátyja stb.

R. György mp.

Kegyelmednek ha Bécsre fog tetszeni menetele, kegyelmed tudósitson, kiknek kelessék s miről irunk.

Külczím: Illustrissimo Domino Sigismundo Rákóczy stb.

CCCCXLII.

1649. aprilis 16. Szolgálatomat ajánlom kegyelmeteknek édes bátyám uram stb.

Kegyelmed levelét Bai uram tegnap adta meg; én is az kegyelmetek szolgálatjára, ma Sárkányban menvén holnap Fogarasban megyünk. Az Barcsai uram Temesvárra való menésében, az mi nehézséget mi láttunk Kemény János urammal mi megirni kegyelmeteknek tartoztunk, tartván attúl is, ez után való passák is megfogják kivánni az ennek adott böcsületet, az melyben nem mindenkor adatik alkalmatosság, mindazonáltal úgy tetszvén kegyelmeteknek, ha akarja kegyelmed

küldeni, nem kell vele késni, az én vékony itéletem szerint. Dániel János uram eddig kegyelmednél volt, meg vagyon hagyva, kegyelmeddel minden *(így)* közöljön. Ugyan édes bátyám uram minden szándék, hogy addig kiadjuk az pénzt, míg az portai, lengyel állapotok elválnak, ugyanis az tokai harminczadot az interesséért kivánjuk, az derék summáért drága marhákat, míg pénzzel vagy jószággal contentálnak bennünket. Az Vesselényi Ferencz felől való dologról én úgy irtam Klobuczuczki uramnak, hogy voltaképen mennjen végére Pálfi urammal, kicsoda azaz ember, mi formán akarnak ártani, ha az Kemény János uramtúl való dolga, azután megjelentheti Pálfi uramnak igen titkon, innét is várván kegyelmeddel, de ha más leszen, arról semmit ne szóljon. Pávai uram kezében elküldöttem az levelet, kegyelmed parancsolatja szerint. Nyári uram irásán, s elébbeni irásának megtagadásán csudálkozom, igen jó hogy eszében jutott, a kegyelmed elébbeni irását s páriáját megküldötte. Az német irást Bisterfeld uram kezében küldöttem tudván oda fog menni kegyelmedhez, ő kegyelme megmondotta micsoda új hirek vannak benne. 10-a praesentis irt kegyelmed levelét is az posta most hozá meg. Györgyiczével eddig tudom beszéllett kegyelmed maga is. Az asszonyunk ő nagysága Balásfalvára való menése nem fog megváltozni édes bátyám uram, örömest édes bátyám uram az kegyelmed szolgálatjára inkább, mint az múlatságért, kegyelmedhez mennek, ha módom volna benne, de tudja kegyelmed, asszonyunkot ő nagyságát nem hagyhatom magát. Az portárúl immár kell jőni nem sokára levélnek, mihent érkezik, mindjárt postán küldöm kegyelmednek. Engedje isten stb. Kománán 16. Apr. 1649.

Kegyelmeseknek igaz atyafia szolgája míg él
Rákóczy Zsigmond sk.

P. S. Itt édes bátyám uram nyolcz öreg szelindek, kölyök négy vagyon, ha kegyelmed valamelyik vajdának akar kedveskedni velek, parancsoljon felőlök, vagy ha maga számára akarja megtartani, nekem nem igen vagyon szerencsém az öreg vadhoz, csak apró vadra valók vagyunk mi itt.

Külczím : Celsissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb.

CCCCXLIII.

Rákóczy Zsigmond anyjának, Szent-László 1649. apr. 24. Tudósítja szerencsés megérkezéséről. Szent-Mártonban Herczeg Istvánnal beszélni fog a pénz felől.

CCCCXLIV.

1649. aprilis 27. Éltemig való fiúi stb.

Kegyelmes asszonyom, látja isten nem örömest búsitanám nagyságodat mostani irásommal sok okokra nézve, tudván az mostani állapotokat is, nagyságod Fogarast létemben is kegyelmesen beszélvén velem többi között az mostani dolgokról is. Tudom azt is kegyelmes asszonyom, az nagyságod anyai szereteti oly nagy, hogy ahoz semmi inditó törekedés nem kell, mindazáltal látván bátyám uramnak ő kegyelmének sok búsúlásit, töródésit, értvén is ő kegyelmének ugyan hittel való szavait, hogy annyira való költsége nincsen, viszen mostani irásomra, az ő kegyelméhez való szeretet, melyben tudom nagyságod mennyire gyönyörködik. Nagyságod kegyelmes asszonyom, mind az közönséges jót, mind az emberek gondolkodásit jól tudja, az mennyire lehet, ugyan nem árt nagyságodnak, bátyám uramhoz ilyen nagy szükségében segitséggel kegyelmességgel legyen; hogy igazán irjam nagyságodnak, látja isten féltem igen derekas nyavalyától, sem étele, sem álma többire, csak törődik magában ő kegyelme, noha én eleget szólok ő kegyelmének, de nem igen sok haszna vagyon. Engedje isten stb. Széken 27. Aprilis 1649.

Nagyságod alázatos engedelmes fia és szolgája mig él.
Rákóczy Sigmond m. p.

Külczím : Az méltóságos fejedelem asszonynak Lorántfi Susánnának ő nagyságának, nekem kegyelmes asszonyomnak, szerelmes anyámnak adassék.

CCCCXLV.

Az úr isten édes fiam áldjon meg szerencsés, hosszú élettel jó egészséggel. 1649. aprilis 30.

Vettem leveledet nem kicsiny búsulással, a kire sem édes atyád, sem én nem adtunk okot reá, a mi atyai és anyai szeretetünket meg nem múlattuk volna, ha én szenyvedek is, csak édes atyád felől ne volnál olyan itélettel, hogy nem helyesen cselekedett. Fiúi engedelmességedet hányod; úgy vagyon hogy egy anyának sincsen gonosz gyermeke, magadat sem tartalak annak, csak hogy engedelmességedet, többet kivánhattam volna s kivánhatnám is. Elhagyom az szókat kiket mondottál, az leveleidet megtartom, ezt is azokhoz teszem, ez is erősíti az többit, én azért mind ezért s mind az többiért az én istenemtűl áldást kivánok reád, hogy az isten engedelmesebb fiúval megáldjon, hogy sem mint magad voltál, hogy ilyen keserves állapatomban is meguítottál az úr isten adjon hosszú életet és békességes birodalmot sok esztendeig érte. Azért nem nehesztelek, hogy kérsz, de a miket felhánysz, hogy az én istenben elnyúgodt uram, csak nekem, az öcsédnek hagyott s te csak puszta ládákot látsz s tárházat. Én nem tudom, magad tudod, hova lött, én nem nyúltam hozzá, halála után semmijéhez, a mit költöttél szegény uram eltakarítására avval nem igen fogytál. Az adót irod hogy istenben elnyugodt uram felszedte, magátúl hallottam mennyi restantia maradott: annyi, a kibűl jöhetett tallérod, ha aranyad nem is. Én elhagyom azokat, noha többre is adhatnék választ, de azt tudom, a ki ide be volt aranyja istenben elnyúgodt uramnak azzal együtt, a kit behozattam huszonhat ezer négyszáz aranyat vettél kezedhez, hova tetted azt én nem tudom? mert a melyet az portára küldötted volt, azt sem vették el, az is meg vagyon, azóta az két vezérhez küldöttél, de oda is elhittem nem aranyat, hanem tallért küldöttél. Hogy én tőlem 8000 ezer aranyat költsön kérsz, ha meg nem adhatod, talám nem veszem meg unokámon, az is csak bosszúmra vagyon nekem. Az isten ne adja se magad, se kedvesed halálát érjem, az én időm is elte-

lik, én sem élek igen sokat; mennyi adósságban vagy, azt számlálod, ha az jószág nem kell add meg a kié, azért sem kell fizetned; azt sem bánnám ha azt is számlálnád mennyit fizettem, s mennyit kell fizetnem, nem kivánom hogy fizess érettem, én nekem 300 aranyam nincsen s ezer tallérom ide be bizonyos(*an*) irhatom, hanem im vagyon az kassaiaknak 4000 aranyok, mivel késedelmet nem kíván, vedd kezedhez, de úgy, hogy ha egyik esztendőről való adóban el nem engedik az öt ezer aranyat, ha elengedik pedig tedd helyére, immár ezzel együtt vettél kezedhez harminczezer négyszáz aranyat, a series nincsen nálam, ha elfelejtetted azt is megküldöm, így immár mind az két esztendei adót megéred vele. Ha el nem engedik is azért immár nem kell olyan búval lenned, s az országot sem kell olyan könnyen elhagyni, mivel isten kegyelmességébűl ez országban szállottál. Istenben elnyúgodt uram nem olyan állapattal jött be, de istenben bizván, mind reá reá segitette isten. Nagyobb próbákban sem cselekedte azt, a mit cselekeszel. Mind közelben volna az mi nálam vagyon, az meg nem tartana, ha isten meg nem erősit. Csulai s Barcsay uramék mit mondottak: azt én mostan nem vizsgálom, mint mondotta üdvezült uram, én mondottam, ha látnám szegénységedet magadnak s országodnak veszedelmébe járna, de mivel csak harmincz ezerben aranyban jár, az már megvagyon, ha csak én tülem kellett kitelni. Ha országom nincsen én reám is gondot visel, én nekem nincsen ki keresne, ha azt meg nem tartom, a mit istenben elnyúgodt uram nekem hagyott, én keresője nem voltam, de héjában való költségemmel én sem fogyattam; én meg engedem, hogy kicsiny volt a mi jószágunk s kicsinyt gyüjthetett, annál jobb, hogy az országból gyüjtött, magad is többet gyüjthetsz, adjon isten békességes birodalmat, ne legyen annyi sok költséged, a mint istenben elnyúgodt uramnak volt. Én abban, jó fiam, semmi engedelmességedet nem látom, hogy a mim vagyon el nem vetted, az idegen sem cselekedte volna, hanem hatalommal; azt még is akarom, hogy nem idegen, hanem gyermekem szállott istenben elnyúgodt uram helyében. Serédi uram levelét megküldötted, de én azt meg sem olvastam, azt irod hatvan ezer tallérrúl irjak ő kegyelmének, én nem irok, nem hogy hatvan ezer tallért igirnék, de meg hatvant sem,

asszony ember levén, egy országot adó alá vetnem, nem is szintén olyan bű nálam az tallér, nem hogy én merném azt megpróbálni, még fejedelemnek is gond volna azt végbenvinni. Azt is látom, csak bosszúból vagyon, nem is az én elmémhez való a felett igazgatnom, egy országtúl én adót adnék, egy ország követének én adnék instructiót, ha én megigérném is, azzal meg nem tartanám Magyarországot, azokra is gondot visel az isten, magamat is megoltalmaz isten tűlök, talám nem visznek el érette. Zülfikártól a mit vásárlott istenben elnyúgodt uram, a mind nálad maradott, az mit adtál az öcsédnek benne, ird meg mennyi, azt is megadom. Adja isten stb. Datum Szombatfalva die 30. Aprilis Anno 1649.

Jó akaró édes anyád

Susanna Lorántfi m. p.

CCCCXLVI.

Szolgálatomat ajánlom sat. 1649.

Tegnap délest érkeztem ide, tegnap előtt hoztak Dániel Imre uramtól leveleket, melyeket im kegyelmeteknek elküldöttem, nekem is mit irjon czifrákkal megforditottam, melyben vagynak alkalmas gondolkodásra való szók; úgy reméllem pénteken estvére fog bejöni, útját, melyre rendeltük Bethlen Ferencz urammal, im kegyelmeteknek megküldöttem, hogy penig útját inkább nem siettetjük, két okért rendeltük igy: 1) hogy inkább készülhessen, mert ő az mint irják, valóban pompáson jő, és mint az gyász engedi kegyelmed is mutassa meg magát. 2) úgy kellett az válaszadást viselni, hogy kegyelmed elsőbben érthetné az Radcivil akaratját Gőcs Pál által; az kozákoktól is érthetne kegyelmed addig valamit, helyben tartóztatni sokáig, sem az költség miatt, sem az ő követségének formájához nem itéljük alkalmatosnak, jobb az útban múlasson inhább. Gőcs Pálnak is meg kell jöni circa 8-am Junii. Mindazáltal az mint kegyelmed parancsolja úgy rendelheti

május 6.

útját az, az kit kegyelmed eleiben fog küldeni. Engedje isten sat. Patakon 6. Maji 1649.

Kegyelmeteknek igaz atyafi szolgája míg él
Rákóczy Sigmond m. p.

Czim: Celsissimo Principi Domino Georgio Rákóczy stb.

CCCCXLVII.

1649. május 8. *(A levél eleje hiányzik.)* Kivánja az irással valót, az én anyai szeretetből való intésem el nem múlatom, noha már az isten elvette annak erejét az én édes uramat, mindazért az én gyötrelmes búsúlásomért és valamennyit eleitől fogva cselekedtél, istenem engedje meg, és áldjon meg lelki, testi áldásokkal, sok ízig való maradékra terjeszszen áldást.és adjon békességes birodalmat, adjon bölcs szívet, járhass az ő parancsolatja szerint minden dolgaidba, ámen. Pál Páltúl (?) isten ad reá nevekedést, erre is adjon ő felsége, adjon isten jó híreket hallanom felőletek. Költ Fogarast 8. Maji 1649.

Szíből való jó akaró édes anyád,
Susánna Lorántfi m. p.

Külczím: Illustrissimo Georgio Rákóczy sat.

CCCCXLVIII.

Rákóczy Zs. testvérének Györgynek, Tordán 1649. Majus 19. Szeretne hozzá menni, de anyja másképp rendelkezett, különben legkisebb parancsolatjának is igyekszik engedelmes lenni. Szeretné anyját Vizaknán érni.

CCCCXLIX.

Rákóczy Gy. anyjának, Déva 1649. Jun. 28. Sehonnan sincs ártalmas híre. A portáról óránként vár hírt.

CCCCL.

Zakrzeska Anna Lórántfy Zsuzsánnának Fehérvár 1649. Jul. 7. Tudósítja egészségben létéről.

CCCCLI.

Rákóczy Gy. anyjának Fehérvár 1649. Jul. 25. Kapta levelét. Császár ő felségének kész kedveskednl a miből lehet, de a harminczadok engedése kára nélkül nem lehet, mert ő is feles (azaz számos) embert fizet, s salétrom is kell Váradra és más helyekre. De ezzel talán kedveskedhetik.

CCCCLII.

Éltemig való fiúi sat. 1649.

27. Julii irt nagyságod levelét alázatosan vettem, sat. Császárnak adandó pénz dolgát az mi nézi, annak kiadása áll az nagyságod akaratjában. Császár atnaméja azt tartja: valamely jószágok eddig nem hódoltak ezután is ne hódoltassák, inkább óltalmazzák. Erről az minap öcsém uramnak bőven irtunk, elhittük nagyságodnak értésére adta ő kegyelme, várunk attúl. aug. 4.

Dániel János uram tegnap érkezék meg, noha betegen, mindazáltal szembe voltunk ő kegyelmével, én mivel azt kivánnám mennél hamarébb lehetne meg ő kegyelme házassága, mint ő kegyelme igaz atyjafia örülhetnék annak is, és az mint értem Dániel János uramtúl tizennégy esztendős sem levén az, az hova volt, 15 esztendős koráig sem adják el: hosszú időnek látszik; az mint penig ő kegyelme mondja Dániel uram s Bisterfeldius uram is, igen dicsírik az Auriacus leányát, tetszenék annak is állapatjának nagyságod menetne végére és valamelyiknek mind erköltse, személye, ideje megvolna, lenne az; mivel penig Kemény János uram itt nem volt, Haller Péter uram temetésére, onnét Fogarasban ment, ő kegyelmével nem beszélhettünk, mindazáltal ő kegyelméhez küldvén lássa ő kegyelme nagyságod levelét, vigyázna ő kegyelme az lengyelországi állapatra, de mivel isten annak kimenetelit mire vezérli, ő felsége titkábban vagyon, úgy tetszik nem kellene halasztani; ő kegyelme is külömbet nem kezd tanácsolni ennél, noha emezzel sem is gondolkodik ő kegyelme.

Bisterfeldius uram penig javallja az Auriacus fejedelem leánya állapatját, nagyságod és ő kegyelme melyiken nyugszik meg, áll az nagyságod kegyelmes megnyugovásán. *(Érdektelen dolgokról ír.)* Engedje isten sat. Albae 4. Augusti 1649.

Nagyságod engedelmes szolgája fia sat.

Rákóczy György m. p.

CCCCLIII.

1649. aug. 24.

Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram sat.

Az feleségem szombattúl fogva nyavalyásúl az ágyat nyomja, mindazonált már jobban; még hétfün akartunk indúlni, de holnap ha indúlhatunk, Monostoron hálván, azon vagyunk, ha egészsége engedi 4. ugyan Szakmárt legyünk.

Micsoda híreket irjanak ím in specie az levelet kegyelmednek elküldtük, ha igaz talán kegyelmed is érthetett eddig az dologrúl, aligha igaz nem kezd lenni.

Klobusiczky uramra biztunk vala órák csináltatását, kinek árát meg is küldtük volt, ha készek volnának, akarnók, ha penig azon meg nem volnának szorgalmazza ő kegyelme az órást Mednyánszky Jónás uram által, készítse el. Adja az isten sat. Gyalú 24. Augusti 1649.

Kegyelmed igaz atyjafia bátyja sat.

R. György m. p.

21. irt kegyelmed levelét, végeztük vala levelünket, vettük, egészségének örülünk, kiben isten szerencsésen sokáig tartsa meg kegyelmeteket, kivánjuk szibül. Császárné halála elég keserüségire lehet ő felségének. Franczíai király böcsülettel ír, feleségem talán inkább beszélne lengyelül, csak szolgálna egészsége.

Asszonyunk ő nagysága mit irjon az kállai rosz ház felöl, elhittük értette kegyelmed, szinte elkeseredtünk ő nagysága hozzánk való keménységén s inkább idegenségén, mi választ tettünk, olvassa meg kegyelmed Görgei uramnál s adja meg ő nagyságának. Mondja meg Görgei uram, akkor is megmondottuk, bírni akarjuk, künn annál többet semmit nem bír. k.

Idvezült urunk Kállót, Szakmárt nekünk hagyta, úgy iratja az két vármegyét is, ő nagyságátúl semmit el nem vettünk birtuk mi, birni akarjuk is.

Levelünket megadja kegyelmed ő nagyságának.

CCCCLIV.

Rákóczy Gy. anyjának Székelyhíd 1649 Sept. 20. nehány czitromot küld.

CCCCLV.

Báthory Zsófia Lorántfy Zuzsánnának Tasnád 1649 Sept. 26. Egészségéről tudósítja. — Szamosújvár Oct. 18. Köszöni a számára küldött superlátot, fortigált.

CCCCLVI.

(A levél eleje hiányzik) . . . 1649.

. . . költséget keresetire neki az öcscse nem adott, az nov. mely jószága penig inscriptióban volt, azt kegyelmed tekintetiért jure perennali megadtuk. Az kis órákra szükségünk volna, sok az ideje, hogy csinálják, 140 tallér oda érettek. 25.

Az kegyelmed bejövetelit látja isten tiszta szivvel akarnók ugyan édes öcsém uram, közelobb levén inkább érthetnők egymást, csudáljuk asszonyunk mire kiván ott kint lakni, ha nekünk módunk volna benne, látja isten mentest mennénk az kegyelmed látogatására, oda ki az emberek nem szivvel, hanem szinnel az nagyja is ő nagyságának s nekünk jó akaróink. Kolosváratt az terminus két hétig tart, mivel szük idő van. Kolosváratt az kis véka egy forinton jár, rettenetes hirtelen lőn az drágaság, sok helyeken vetetlenül is maradtak az emberek. Most Kemény János, Bethlen, Kornis uramék szép compániával lakoznak közel hozzánk. Mikola uram lakodalmában, az hol amaz mocskos vocatoriáért nem lehetének jelen,

kit Mikola uram(*ra*) nézve bánunk, s attúl félünk az szegény Mikola uram nem viszi sokáig, rosz nyavalyája vagyon. Adja isten sat. Gyalúban 25. Novembris 1649.

Kegyelmed igaz atyafia, bátyja,

R. György m. p.

Számtalan vad vagyon az itt való erdőkön, mikor kegyelmed itt volna, szép múlatságunk lehetne, holnap ha isten engedi, megpróbáljuk őket. Az medvék feltakarodtak már.

Kivül : Patak, 2. Deczembr. 1649.

Külczim : Illustrissimo Domino Sigismundo Rákóczy de Felső Vadász.

CCCCLVII.

1650. január 10. Szolgálok kegyelmednek édes öcsém sat.

Három rendbeli levelét vettük kegyelmednek, egészségének örülünk, kiben isten sokáig tartsa meg kegyelmedet, kivánjuk szibűl; istennek hála mi is egészségben vagyunk. Visnoviczki állapatja felől mit irt Lubiniczki, látjuk. de talám abban hagyja immár, irtunk Bisterfeldius uramnak felőle, de még válaszunk nem jüve. Clavist ím küldjük kegyelmednek mikor D. akar irni kegyelmed, akkor w. irjon, mi is oztán evvel irunk. Az leány dolgát elinditjuk, Kemény János uram censuráját megküldtük asszonyunknak; Borost meghihetjük az dolgon, nem kell sok ember értse, annál inkább Mikes Pál tudja; mi látja isten, valamit cselekedhetünk, cselekszünk jó szivvel vérünkkel is szolgálnánk kegyelmednek. Portán levén Boros maga hozta elé *jó volna* kegyelmed *elvenné ura leányát*, errül asszonyunknak ne irjunk, megjelentheti azért kegyelmed. Maxfeld sógora kezesség alatt vagyon. Boros útját senki nem érti Kemény János uramon kivül, higyje meg kegyelmed édes öcsém uram. Kegyelmed szolgája kék lovat hozott 260 talléron vették, dicséri Sulyok uram, szép s jó. Sulyok uram az vajda leányát dicsiri, tudakozott felőle, maga hozta elé, kirül asszonyunknak ő nagyságának is irtunk. Valóban solicitálják s addig derekason securusok sem lehetünk,

míg azt az summa dolgát el nem végeztük, mit az csauztúl, Sulyok uramtúl irt, izent az vezér, im asszonyunknak ő nagyságának tanácsát is kivántuk ez dologbúl; Sulyok uram nem expiscálta, miben engednek itt el, mivel arrúl semmi instructioja nem volt. Mindazáltal talám hevenyében ha hozzá látnánk s volna mibűl 40 ezer tallért, elvégezhetnők, csak asszonyunk ö nagysága tanácsadását s kegyelmedét vártuk, mentest beküldünk annál inkább, ha asszonyunk ő nagysága anyai szeretetit, segitségét kezdi ez dologban mutatni.

Palatinus ha bizonyoson alá kezd jűni, rúla tudósitson kegyelmed, nagy okának kell lenni miért jű alá.

Telegdi uram ha visszabocsátja jószágát Csáki Lászlónak, arrúl nem tehetünk, prohibeáltuk tisztviselőit, talám adja isten azon is elérjük. Ha az bélteki jószágára irtuk s most császár az diploma ellen vagyon, sőt ha palatinus alá jű vele, kegyelmed szembe leszen, mind ezt s mind az többit proponálja; legyen vigyázása kegyelmednek mi okért jű alá, alig várnók megérkeznék. Bár talám tűle is érthetünk valamit.

Klobusiczki uram irását látjuk immár, csak érthessük bizonyoson confirmáltatott-e az békesség avvagy nem, experiálhatnók, jó akaróink elméje is változott-e vagy csak azonban van, kirül hova hamarébb tudósitani ne neheztelje kegyelmed. Klobusiczki uram kiérkezvén, mi expedialnók emberünket is velek, jövendőre fenn akarnók jó akaratjokat tartani s talám vagy 40 kozákot is hozatunk.

Az magyarországi jószágunkat, hogy ne hódóltassák az levelet meghozták, kit azt mondott az vezér 20 ezer tallér, annyit többet ér, ha kelletik megküldjük Egre, olvassák meg. Az kegyelmed küldte kalendáriumot megszolgáljuk, mi ha isten engedi, csötörtökön megyünk betegesen arra, itt két hétig múlatunk. Adjon isten sat. Csergeden 10. Jan. 1650.

Kegyelmed igaz atyjafia bátyja szolgál míg él

R. György m. p.

Külczim: Illustrissimo Domino Sigismundo Rákóczy de Felseő Vadász etc. Domino fratri nostro charissimo.

Kivül R. Zs. kezével: 19. Januarii 1650 Makovicza.

CCCCLVIII.

1650. január 22. (*A levél eleje hiányzik*).

... irjunk ha az békesség confirmáltatott-e vagy nem. Radzivil herczeghez nem sokára be akarunk küldeni. Palatinus uram felől ha mi hire leszen kegyelmednek tudósitson. Horvát István csak vette volna kár nélkül az lovat, akarnók. Az kegyelmed lovát ma hozák ide, adjon isten szerencsét hozzá kegyelmednek. Kemény János urammal nézők, de szép ló szép almás kék, egyéb termete is illendő, nagysága megvagyon contentus lehetne kegyelmed vele, akár hol reá ülhetne, jól jár, megér mostani állapatjában is 400 tallért, noha 260-on vették kegyelmednek, csak vihessék békével ki. Mi míg élünk sat. Segesvár 22. Januarii 1650.

Kegyelmed igaz atyafia bátyja,
R. György m. p.

Az kozákokkal ma szemben leszünk, ebéden is itt fenn voltak, még két hétig várakoznak, azért kegyelmed tudósitson édes öcsém uram, hova hamarébb ha mit ért az békesség felől.

Moldvában elküldtünk. Császárhoz Bethlen Ferencz uramat küldjük ha isten engedi. Klobusiczki uramnak már nem kell befáradni.

Külczim : Illustrissimo Sigismundo Rákóczy sat.

CCCCLIX.

Rákóczy Gy. testvérének Zsigmondnak Segesvár 1650. Jan. 27.: »újobban vénk levelet az portárúl az kiben urgeálják az lengyel állapotban ha van-e valami? Várnók ha kegyelmed tudósítana az országgyűlése kimeneteli felől, e nélkül expediálnunk bajos az embereket. Örömest értenénk ha palatinus uram ugyan alá jün-e?« A kis órát ha megcsináltatta küldje.

CCCCLX.

(*A levél eleje hiányzik*) . . . revocálhatjuk, kinek kivál- 1650.
tásában Lónyai uram fogja biztatni; ha Serédi urammal vé- január
gez Daróczi, mi nem bánjuk. Palatinus uram felől ha mit ért, 30.
vagy Forgács uram felől, kegyelmed tudósitson, kire vigyázásunk leszen; nem lehetetlenség, ha palatinus uram szivvel jó akarónk, isten éltesse. Lubiniczki uram valóban megvette kegyelmed számára az paripát; maga embere nélkül nem jó az vásárlást lengyelre bízni.

18. irt kegyelmed levelét ez levelünk irása alatt vettük. Vesseléni dolgát értjük, az szolgái nevének jó lenne végére menni. Mindjárt parancsolunk Rédei uramnak, vigyáztasson; nem nyughatik Vesseléni, pra(*k*)tikál; ha elébb tudtuk volna, Moldvában is utánok vigyáztattunk volna. Úgy halljuk az vajda kegyelmed szolgájának nem engedett paripát venni, Basa uram irja. Az kozák hetmánhoz az mely szolgánk volt, most hozák levelét, 8 kozákkal jütt ki, az ifjú legény, kit vele beküldtünk, elérkezvén, ha mivel fog jüni, tudósitjuk kegyelmedet; az is meg tudja mondani, ha az Basa uram hire igaz-e. Pataki Istvánt itt várakoztatjuk addig, mig szolgánk elérkezik az kozákokkal, Barcsai Ákos uram felől semmi hirünk nincsen, nem tudjuk, hova lén (*lön*) el.

Az kegyelmetek alájüveteli mikor leszen, örömest értenők. Az ország gyűlését ad 20. Maji (*Martii ?*) akarjuk kiszolgáltatni. Mi onnét Csikban megyünk, Háromszékre jüvüuk ki. Basa uramat is most akarjuk beállittatni, Dániel János uramat is az királybiróságban. Gyakor jó emlékezetben lévén kegyelmed köztünk, emlegetvén feleségem is gyakran kegyelmedet sat. Segesvár 30. Januarii 1650.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja

R. György m. p.

Itt új-hir féli, Görgei uram komákat akar gyüteni, kire váltig készül feleségem.

Eg(*er*)re beküldök nem sokára, az levelet is elküldjük, olvassák meg.

Megbocsásson kegyelmed, édes öcsém uram, hogy egyéb választ nem adhattunk Daróczi uram részérül, mivel Serédi uram Kolosváratt is igen offensus vala.

Külczim: Illustrissimo Domino Sigismundo Rákóczy sat.

CCCCLXI.

1650. Szolgálatomat ajánlom sat.
febr. Kegyelmed 19. és 22. Januar irt leveleit ma vettem, sat.
2. Az tizenhárom város kiváltásába mód nincsen, ha szintén ő felsége megengedné is, mert az lengyelek vérontás nélkül azt soha ki nem bocsátják kezekből. Palatinus uram bizonyoson jü ma Szebenben, holnap Eperjesre jü, mi is ő kegyelmét visszajövőben fogjuk behíni Sárosra, igen kevesed magával vagyon ő kegyelme; az mely lovat Horváth István uram vitt ő kegyelmének, nem tudom vették-e eszekben oda be, vagy nem, azt elhittem bizonyoson kegyelmed nem tudta, de nem lát semmit is az egyik szemére, farkas hályog rajta; én ha mertem volna, Horváth István uram fogadta volna, míg kegyelmeteknek hírré tettem volna addig itt marasztottam volna várván kegyelmed parancsolatját. Klobusiczky uram tovább való múlatásában Varsován nem volt mód, mert az királytól, respublicától válassza lévén, ha múlatott volna mindjárt eszekben vették volna, hogy nem csak az királyhoz, respublicához ment, mert azután ujabban küldöttünk volt annyi költséget, ugyan megérte volna vele, de nem volt bátorságos azután ott múlatni, annál nagyobb gyanúságban esett volna. Padányit várom óránkint, ő viszsza jövet az herczeghez betért instructiója szerint, ő bizonyoson meg fog hozni mindeneket ha meg jöhet, eddig is igen elkésett, csak valami szerencsétlensége ne történt volna. Én látja isten édes bátyám uram sokképpen akarnám ha gyakrabban együtt lehetnék kegyelmeddel, az mennyire lehetne tűlem, örömest jelen szolgálnék kegyelmednek, én azon leszek teljes tehetségemmel mennél hamarébb mennjünk be. Az

Zöldfikár tanácsa mikor tökéletességből volna, jó volna, biz ony dolog jobb is volna az lengyelek által vé gben vinni, hogy nem az kozákság által, de azt csak isten tudja; úgy látom édes bátyám, hogy most lehessen valami, kevés mód vagyon benne jövendőre való végekér igen szükséges, három okra kiválképen az mint kegyelmed is irja: 1) ha meg nem tart ják az békeséget az lengyelek, csendes lelki ismerettel, jó reménységgel kezdhet az dologhoz ember. 2) Hogy ex desperatione olykor ne adják magokat, hogy mi is, de mások is, meg ne bánják. 3) Ha azonban is valahonnan lenne valami bántódás, lehessen valami reménységünk oda is etc. Én az békeség felől valamit értettem, kegyelmednek megirtam, im csak ma reggelre hoztak levelet melyet mi in specie elküldöttünk kegyelmednek, melyben röviden fontos dolgok vannak, röviden ir ugyan, de eleget érthetni rajta; várok óránkint bizonyosakat, sőt az végezéseket is ugyan nyomtatva. Az portai állapotokat isten sikerelje az közönséges jóra s nekünk is hasznunkra, adnà isten ott is egymás között való veszekedést. Császárhoz való menése Bethlen Ferencz uramnak igen tetszik nekem, édes bátyám uram, sok gonosz akaróinknak bedugódik szájok; asszonyunk ő nagysága is nem sokára már felküldi Klobusiczky uramat; az extraordinarián micsoda dolgaink volnának, kegyelmed jól tudja, mi mindenikében micsoda fundamentumunk vagyon, kegyelmednek asszonyunk ő nagysága parancsolatjából megküldöttem, kegyelmed lássa, jobb-e most csak általmennünk rajta, vagy fenntartani várván istentől, s jobb alkalmatosságtól. Irtam vala kegyelmednek édes bátyám uram minap is, neveket megirom kegyelmednek az kik Moldvában, Havasalföldében crutiuskodnak, egyiket Galaczi Istvánnak híják, de ezt most Szendrőnél elfogták, Budára küldték az vezérnek ajándékon, az másik Pap Gergely vagy Szilágyban, vagy Máramarosban vagyon háza. Farkas Fábián oda be fog lenni most is, jó volna kézre keríteni. Tolnai János is az szakmári, én úgy gondolom hírekkel szökött el, s akaratjokból, az miért ő elszököttnek mondja magát lenni, nagyobbat is könnyen megemészthetni ott annál, jó volna arra is az vigyázat. Bakos uramot, Szuhait igen terengetik, magokhoz akarnák kötelezni, de ezeknek inkább volna kedvek ide, s az tagadatlan

az katonaság igen tart hozzájok, talám most kevesebbel is megelégednének; ha ama tisztet, valami kevés portióval Bakos uramnak adná kegyelmed, az másikat pénzbeli fizetéssel contentálhatná kegyelmed, míg többen mód volna; akár mi állapotban is jó az olyan emberek szolgálatja, én egyik hűségében is nem kételkedem, csak most is sokakban megtapasztalván noha nem kötelesek ide. Engedje isten sat. Makoviczán 2. Február 1650.

Kegyelmednek igaz atyafia szolgája míg él,

Rákóczy Sigmond m. p.

Asszonyunk ő nagysága kegyelmednek most nem irt ilyen sietséggel, istentől minden jókat kivân kegyelmednek ő nagysága, Moldvából ha mit érthet kegyelmed sietséggel tudósitson, egészsége felől is tudósitson gyakran, Mednyánszky úram levelét mindjárt elküldöm. Kegyelmed édes bátyám uram, az Klobusiczky uram irását pariáltatván küldje vissza.

CCCCLXII.

Zakrzeska Anna Lorántfy Zsuzsánnának Somlyó 1650. Febr. 26. Tudósítja egészsége felöl, óhajtaná ha közikbe jöne. Leánya s a gyermek egészségben vannak, a múlt vasárnap Hévvizen voltak.

CCCCLXIII.

1650. (*A levél eleje hiányzik.*)

május ... mely beszédi némely bolond boéri zajgási voltak,

8. magahitt fenyegetözi szavai, kivánsági ezek, ő nem diploma confirmatiót kiván már, hanem újabban akar végezni, mivel idvezült urunk idejében nem segittetett meg, kivel az diploma violáltatott, azért igy kiván assecuratoriát: 1) akár török, tatár legyen ellensége, de megsegitjük. 2) Dutka pénzt nem adja meg, mert egyszer megéri az portát vele; hanem az mikor akarja, megadja. 3) Az lóbeli ajándékrúl is hit alatt assecurálni nem akar, hanem az ő akaratjában álljon mikor adja

mikor nem. Eléhozván neki mennyi hada, ő is independens fejedelem az portán kivűl, hada annyi, Mihály vajdának sem volt annyi, ha diploma nem leszen, császár parancsolja, kételen reánk jünni Vaszil vajdával, úgy ha Székely Mojses introductióját Erdélyben parancsolják, tatár hámmal micsoda szövetsége: minden ellensége ellen tartozik megsegiteni.

Sok több alkalmatlan magahitt beszédi : birodalmunkbelieket árestáltatja hol személyekben, hol marhájokban, az mi birodalmunkbelieket törvényre menni birodalmában kivánja, nem csak idejebeli, hanem azelőtt való oláhság restitutióját is kivánja, egy szóval senki annyi alkalmatlanságot szomszédink közzűl nem cselekszik mint ő; mely cselekedetiben ha elébb megyen, nekünk is vigyáznunk kell magunk méltóságára s országunk javára. Most abban hitte magát el: tatár hám szerzette el dolgát, be ne menjen; jól tetszik dolgának lenni, holott igen nagy harag van reánk, emberünk ott léte alatt érkezett haza; másik: talám semminek vél s keménség mutatással akar az pénz, ló ajándék mellől elállani, harmadik: vagy rosz tanácsi, ugymint az vornik ki nálunk volt Parbuly s posztelnikje, kik az dolgot emberünk jelenléte alatt is agálták ott hordozzák hol akarják, valami rosz dologra akarják tanácsolni; az értelmese Spotár, Szokoli, Udrista csak hallgattak, egy szót se szóltak; az vajda mikor morgott, amazok disputáltak, várunk mit akar azután, nekünk is gondot kell viselnünk, talám adja isten Lupullal is az dolog jó végben megyen, tudom ő is alább hagy benne.

Az hetmány levelét megküldtük kegyelmednek, Moldvábúl várunk óránként. Jó egészséggel sat. Radnót 8. Maji Anno 1650.

Kegyelmed igaz atyjafia bátyja,

R. György m. p.

Ím az articulust asszonyunk s kegyelmed számára megküldtük.

CCCCLXIV.

1650. május 10. Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram stb.

Egrül megérkezék emberünk, az pasa mit írjon, im levelét kegyelmednek in specie oda küldtük, neheztellik igen, császárt is megakarják találni, talám azért nem leszen egyéb válaszok. Semmi új hirt nem írhatunk kegyelmednek, sehonnét nem hallottunk, most van ürességünk, mégis minnyájan tartoznak az ország gyűlésére, akkor terhelnek sok gonddal, mégis most hitvány lovainkkal múlatjuk magunkat, Horvát György is nézi őket, Egrét megfosztottuk egy jó lótúl. Forgács uram felől, ha mit hall kegyelmed, tudósítson, mi írtunk ő kegyelmének, ha felküldi kegyelmed alkalmatossággal, megszolgáljuk. Kemény János uramtúl még válaszunk nem jüve. Alba, 10. Maji 1650.

Kegyelmed igaz atyjafia bátyja
R. György m. p.

CCCCLXV.

1650. sept. 5. Éltemig való fiúi stb.

Istennek hála kegyelmes asszonyom, ide is egészségben érkeztem, tegnap előtt bátyám uramat s az ő kegye'me kedvesit is egészségben találtam; Száva az portáról megjött, a húsz ezer tallérban végeződött el az dolog, igírik magokat minden jóval, ha megállják igíreteket, mindazáltal adja isten ne kellessék segítségek. Sebesi Miklós uram mit írjon bátyám uramnak, s Kemény János uramnak, tudom bátyám uram ő kegyelme nagyságodnak bőven írt felőle. Várom az nagyságod kegyelmes parancsolatját, mind indulásomról s mind pepedig mely felé kellessék utamat rendelnem. Engedje isten stb. Fejérvárott 5. Septembris 1650.

Nagyságodnak alázatos engedelmes fia
Rákóczy Sigmond m. p.

CCCCXLVI.

Éltemig való fiúi stb. 1650. sept. 15.

10. Septembris írt nagyságod levelét alázatosan vettem tegnap estve stb. Nagyságod búsúlását szomorúvan értjük, mennyivel inkább annak alkalmatosságát meggondoljuk és ha mi módját megorvoslásának feltalálhatnók, hatalmunkban lehető minden útakat elkövetni igyekeznénk, noha pedig (elhittük búsúlási miatt is) nagyságod irása annyiban homályosnak látszik, hogy nem írta meg nagyságod: az papsággal-i kik nagyságodnak izentek közönségesen, az várossal-i vagy Verőczi urammal akar pereltetni, mindazáltal ezen bizontalanságban is az nagyságod kegyelmes parancsolatjára im írattunk leveleket, melyeknek másait alázatosan nagyságodnak el is küldöttük, kikben ha mi fogyatkozást esmerhetne nagyságod, ne egyébnek, hanem az dolognak nem egészen jól értésének avvagy teljességgel nem is csak hatalmunkban lételének tulajdonítsa nagyságod, az minthogy kegyelmesen jól is tudja nagyságod, az egyházi rendeknek nem úgy parancsolhatunk mint külsőknek s annak felette az mi bíróságunk törvényes dolgokban Magyarországra az diplomák szerint nem is terjedhet, alattunk levőre annál is inkább, elhittük az mint nálunknál sokkal jobban nagyságod megtudja fontolni, úgy is fogja alkalmaztatni az dolgokat, az mint az isten dicsőségének terjedése és ecclesiánknak csendessége kivánja.

Nadáninak hogy nem írathattunk, arrúl nagyságod kegyelmesen megbocsásson, mert mi se egy, se más dolgokban neki nem szoktunk irogatni, mint ki fejedelmünknek, idvezült urunk atyánk méltóságában is piszkáló ember volt eleitűl fogva, egyébként s egyebekben alázatos engedelmes szívvel kivánunk nagyságodnak szolgálni. Éltesse isten stb. Balásf(alva) 15. Septembris 1650.

Nagyságod engelmes alázatos szolgája fia
R. György m. p.

CCCCLXVII.

Rákóczy Zs. anyjának. Gyalú 1650. Sept. 21. Tudósítja gyengélkedéséről. Hallván, hogy anyja Patakra megy, intézkedett Posonyban, Tokajban, hogy gazdálkodjanak. „Az tatárság Moldvából visszament, de az kozákság ismét helyében jütt, küldött Chimelniczkyhez az vajda ajándékokkal, mi szándékjuk, az vajda is mire veheti, az idő megmutatja."

CCCCLXVIII.

1650. nov. 20. Szolgálok kegyelmednek stb.

17-a Szőlősrül írt kegyelmed levelét vettük mind az több levelekkel, servitusokkal, kegyelmed fáradságát megszolgáljuk. Az lengyelek ha nem békélnek, érzik veszedelmeket, az az ő veszekedések, az zabola nélkül való népnek sok országok fel bódítására alkalmatosság, mit Sebesi levelébül megláthat kegyelmed, kit Kemény János uram kegyelmed kezébe küld, elvevén, megolvasván kegyelmed, várjuk vissza kegyelmedtűl.

Az pénzt édes öcsém uram ma elküldjük, úgymint 8000 ezer tallért, az computusában kevés pénzünknek megvetkeztünk; avval számláljuk, kit az portára küldtünk, irásban hogy vők, abbúl látók kevesebb, vétkül ne tulajdonítsa kegyelmed, nem marad 6000 több, annak is ezere budai követségre megyen, azt se tudjuk mire kell; az idvezült urunknak képére vert tallért ki nem adhatjuk, ez idén mind inkább aranyat hoztak az portusra. Klobusiczky uramnak megírjuk az pataki szolgátúl, mennyit küldhetünk, ahoz képest provideáljon idején ő kegyelme, ha hol penig ő nagysága, kegyelmed csak azt kivánja az öt ezer tallér harmát oda adjuk, azért meg kell cselekednünk, de nekünk nem marad, mi mind magunk, pénzünk kegyelmeteké. Lusiniczki levelét visszaküldtük kegyelmednek. Engedje isten stb. Szamos-Ujvár, 20. Novemb. 1650.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja

R. György m. p.

CCCCLXIX.

Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram stb. 1650.
20-a irt kegyelmed levelét im most vettük, szerencsés nov.
Fogarasban érkezését kegyelmednek örömmel értjük, isten kegyelmed ott lakását boldogitsa. Menoriczki Psitkovics uramnak irattunk mi édes öcsém uram Giláni által, nem voltak nálunk feledékenségben. Göcs Pálnak szóló kegyelmed levelét elküldtük. Édes öcsém uram kegyelmedhez ment Torda felé szolgája, az ki mezei katonánkat megverte, lovát elvonta, több illetlen dolgot is cselekedett, kérjük kegyelmedet kerestesse fel s hagyja meg, afféle nélkül legyenek el. Szerencsés hosszú élettel stb. Szamos-Ujvár, 23. Novembris 1650. 23.

Kegyelmed igaz atyjafia bátyja
R. György m. p.

U. i. Az feketetóiak is panaszolkodnak, kegyelmed szolgái három lovakat vitték Patakig, most hozták egyiket ide, kettő oda van, hagyja meg kegyelmed, keressék fel, az szokott helynél tovább hogy ne is vigyék, parancsolja meg kegyelmed öcsém uram.

CCCCLXX.

Szolgálok kegyelmednek stb. 1650.
Huszti István térvén vissza kegyelmedhez nem akarók nov.
levél nélkül visszabocsátani, hála istennek kegyelmed szolgálatjára egésségesek vagyunk. Hétfőn jöttünk vala ki ide, holnap meg be megyünk és jövő héten meg Szamos-Ujvárott leszünk; tegnap ebéd után mentünk vala kocsiban, két medvét, 7 farkast lőttünk, harmadik medve sebesen mene el, ma szarvasokat, őzeket lőttünk. Holnapra várjuk az moldvai vajda követét, két zabolás lovat hoz, megválik micsodások lesznek. Sebesi Miklós mit irjon, im levelét elküldtük kegyelmednek, 30.

félő e télen nem is, de az tavaszszal sok dolgok nyilnak ki. Isten könyörüljön rajtunk, félő nekünk kegyelmed mondása szerint egyfelé declarálnunk kelletik magunkat, Sebesi Miklós, Ujlaki László, Giláni megjövetelek sokra megtanitanak. Máté vajdához küldtük volt Pávai Tamást be, azt izente általa : lengyel király követi, respublicáé most azért voltak nála, interponálja magát és egyeztesse meg őket az kozákokkal, csudáljuk, őket requirálják, minket nem, vagy nem hisznek nekünk, avagy félnek attúl némelyek, ha végben vinnők, jövendő állapotra, kivel némelyek álmodnak oda be, nagyobb utat nyitnának ki. Palatinus tanácsolja az két vajda s mi lennénk mercatorok. Debreczeni György számára az levelet megküldjük Ujvárbúl.

Ezután ha mi híreink lesznek tudósitani kegyelmedet el nem múlatjuk, azért várván kegyelmedtűl Keményt. Császár számára kötelezték az rabsággal Vetésit, félő az ne kövesse, ha kegyelmetek meg nem fogadja, ellenére nem leszen, hadd kötelezzük mi meg, ha hol penig ő nagyságok kegyelmednek ellene leszen, isten oltalmazzon attúl, mi megfogadjuk. Jó egészséggel áldja meg isten kegyelmed. Dés, 30. Novembris 1650.

Kemény János uram szombatra bejű, succedált Lónai uram ellen az dolog, noha még sok mesterségi voltak. Lónai András küldte szolgáját Petki Ferencz uramhoz Eperjesrűl, az érsek őtet bérlette, Petki Ferencz uramtúl értse meg, reá akarjuk-e tartani az apaságra, valóban sollicitus érette hány van, mennyit szolgál; már Pálfinak meg kell jűni 5. Decembris egy holnapja el ment.

Kegyelmed igaz atyafia, bátyja
R. György m. p.

Vesseléni roszszúl, csatát küldött Eger vagy Heves alá, Hatvani András ment előttök el, ha meg nem változott.

CCCCLXXI.

Szolgálok kegyelmednek stb. 1650.
28. irt kegyelmed levelét ma vettük stb. Asszonyunk ő decz.
nagysága arrúl ir, akarná ő nagysága, ha Kemény János 1.
uram be mehetne, de ha nem: Rédei uram, és beszéljünk mikor kell indúlni, érkezések Patakra mikor lehetne. Kemény János uram, édes öcsém uram, magunkkal ő nagysága, kegyelmed szolgája, mindazáltal az mostani állapotokhoz képest mint lehessen, kegyelmed édes öcsém uram megitélheti; az útnak indúlásnak elrendeléséhez annak az útnak jól tanúlt emberének kell jelen lenni, azon kivül nehéz elrendelni; egyebekrül kikrül kegyelmed ir Haller, Kemény János, Petki Ferencz uramék itt lévén, beszéltetünk. Én édes öcsém uram kegyelmed igaz atyjafia vagyok, ugyan szerencsétlenségnek tartanók, ha kegyelmed örömének idején nem szolgálhatnánk kit mindazáltal az mostani állapotok fognak, édes öcsém uram kormányozni. Az országgyűlést talám az 25. Januarii vagy 1. febr. fogjuk kiszolgáltatni édes öcsém uram; valamikor isten hozza kegyelmedet mindenkor jó szivvel, szeretettel látjuk. Az mi az posta lovak dolgát illeti, bizonyságunk isten nem a végre irtuk kegyelmednek azon megindúljon és fogadott posta lovakon járjanak kegyelmeteknek szolgái, ha tudtuk volna, emlékezetet sem tettünk volna rúla, hozzánk való szeretetire kérjük kegyelmedet, annak hagyjon békét, csak legyen parancsolatja kegyelmetek szolgáinak erővel venni s szokott helyről tovább vinni szabad ne legyen, lám mások szolgái is járnak posta lovon, hát kegyelmed szolgáinak hogy ne adnánk.

Az mi az ezüst dolgát illeti édes öcsém uram, bizony mentesd jó szivvel küldenénk kegyelmednek, de látja isten csak egy gira sincsen, sem finomúl, sem egyébkint, mivel az mi gyült, felverték, azon kivül is portai mire egyébre elkel; most is az ötvösöknél Szebenben, Brassóban, Segesvárra, Megyesre valami 50 vagy 60 girával vagyunk adósok. 30 kupát csináltak magok ezüstjökbül. Málhában Bányán van 100 gira. Januáriusban választanak, akkorra tartjuk az mi kevés

aranyunk, avval fogják választani, mivel anélkül nem lehet, ha volna, látja isten jó szivvel elküldenők kegyelmednek, nyereségnek tartván, ha kegyelmednek kedveskedhetnénk, édes öcsém uram. Az moldvai követ beérkezék, holnap leszünk vele szemben, Sebesi irja csakhogy titkolják, de az királyé az 300 dragon, most300 kozákot várt az vajda. Kamárszki jelentette Sebesinek, egybe esküttt az vajda Kimileczkivel, mi végre nem tudhatja, mindazáltal kinek értelme eszébe veheti, im most hozák Sebesi levelét. Kivánunk istentül stb. Ujvár, 1-a Decembris 1650.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja
R. György m. p.

Menanczkiék reggel indúlnak innét el édes öcsém uram.

CCCCLXXII.

1650. Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram stb.
decz. 13-a irt kegyelmed levelét ez estve vettük sib. Razivil
18. herczeg szolgája után kegyelmed levelét mindjárást küldtük, talám Patakig elérik vele, nekünk tetszik kegyelmed irása; ha felszakasztottuk volna is édes öcsém uram, értelmét nem vehettük volna. Im az clavist vissza küldtük. Kemény János uramnak irtunk némely dologrúl, nem akarván kegyelmedet bő irásunkkal terhelni, meghadtuk ő kegyelmének, kegyelmeddel communicálja. Lator Vesseléni. Pozson felől lengyel uraim utolsó veszedelmeket ne siettessék, isten mind rajtok, keresztény szomszédokon könyörüljön, az declaratiót alig kerülhetjük el, ki igen bajos dolog. *(Érdektelen dolgok következnek.)* Jó egésséggel stb. Monostoron, 18. Decembris 1650.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja szolgál míg él
R. György m. p.

Az egri pasa mi választ tett, im levelét megküldtük kegyelmednek.

CCCCLXXIII.

Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram stb. 1650.
29. irt kegyelmed levelét vettük stb. Az arany felől írtunk kegyelmednek már. jan. 3.

Az kegyelmed kivánsága szerint az gyülést ad 12. promulgáltatjuk; mi is, ha isten megengedi, ad 9. Fejérvárra megyünk. Az egri pasa levelét meg nem hozták. Az érsek bizony nem az mi jónkért difficultálja kegyelmed házasát (*házasságát*), ha erősödni látván, neheztelik, az választ kegyelmed akaratjához accomodáljuk; látjuk Mednyánszky uram irását; tudni való dolog, jónkat nem kivánják, hanem veszedelmünket, kiben mesterkedék is. Az jó isten legyen velünk, szégyenítse őket. Palatinus jó akaratjához, mint másokéhoz csak ne bizzunk. Palatinusnak mi bizony lovat nem küldünk, eddig se küldtünk tartozásból, az ki keveset nem böcsül, nagyot se adnak annak. Kár az Auriacus halála, ha igaz. — Huszár uram már épül. — Dániel János uram hivat lakadalmára; ha kegyelmed, édes öcsém uram ott leszen, megszolgáljuk, ne neheztelje az mi képünkben is az atyafiságos jelenlételnek megfelelni, se a tánczot is járni. Jó egészséggel stb. Gyalú, 3. Januárii 1651.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja szolgál míg él
R. György m. p.
Kegyelmed levelét mentest küldtük Patakra.

CCCCLXXIV.

Rákóczy Gy. anyjának. Ujvár, 1651. Jan. 16. Az országgyülést jövő hó 12-ére hívta össze öcscse kivánságára, melyen ha mi előfordú[1] tudósítja anyját, s ha valamit parancsol elintézi. „Ujlaki László mi válaszszal jütt az kozák hetmantúl elsőben is nagyságodhoz parancsoltuk menni, elhiszem mindeneket öcsém uram, Kemény János uram nagyságod értésére adott." — Fehérvár, 1651. Febr. 14. boldog névnapokat kiván Igyekezni fog, hogy szolgálatára bemehessen, „ha az isten ez felbódúlt szomszédországi állapotokkal meg nem akadályoz."

CCCCLXXV.

1651. Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram stb.
április 19. 12-a írt kegyelmed levelét vettük tegnap. Az lengyelországi állapot bajos, isten hatalmában, már ezen dolgokrúl bővebben tudósítottuk kegyelmedet. Im most expediáljuk Gőcs Pált, úgy halljuk az kozákok még eddig szerencsésen hadakoztak. Radzivilnak irtunk, az kozák hetman küldi meg, ha az posta meg nem engedi is, assecuratiót kivánunk az hetmantúl, nekünk ellenségink soha se legyenek. Lubiniczki, Kimeliczki leveleit elküldtük kegyelmednek. Most feles török nálunk 70 ember, 80 ló, végbeliek, panaszolkodnak az ebek. Az havasali vajda követi is elérkeznek ez héten.

Oda fel az emberek az árnyékoktúl is félnek. Az mi kimenetelünk felől még császár levele nem jüve. Tudósitson kegyelmed maga jó egészsége s oda ki való állapotok felől. Az fakó lovat holnap kiküldjük. Isten jó egészségben stb. Albae 19. Aprilis 1651.

Kegyelmednek igaz atyjafia, bátyja szolgál mig él
R. György m. p.

Az vont arany nem kell. Az leveleket, kit Szunyog kiküldött, elvettük.

CCCCLXXVI.

1651. Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram stb.
máj. 1. Az kegyelmed étekfogója akarván vissza menni kegyelmedhez, véghez vivén kegyelmed parancsolatjábúl levő dolgokat, akarók ide való állapotok felől tudósitani stb. Száva tegnapelőtt érkezék az portárúl, nagyon nagy bódulással az porta, mivel az persa ellenek, bizonyos hirét hozván, feltámadott 100 ezer lovassal és 40 ezer gyaloggal, 12 napi járó föld Babilloniátúl, már az velenczések is az Boázt occupálták, öt török hajót találván ott, elmerték, itt sem kedvek szerint, mi-

vel ők akarták elébb occupálni az Boázt, de nem succedált, császár maga vagy az fővezér akart személy szerint elmenni, mivel rettenetes készülettel voltak, extremumot akartak próbálni, de az perzsiai had elbontotta, embert sem kaphatnak lapátosoknak az hajókra, az kapitány pasa megyen el. Sciaus pasa két száz ezer tallérral váltotta meg, ő neki ne kellessék elmenni. Az szerecsenektől is félnek, azok is, hire, az reájok támadásnak. Az kozákokat most sem akarják hadni, az menynyire lehet minket is animálnak, már is ha mi akaratunk, készek segiteni, csak az lengyelt ne segitsük, kitül most is tartanak. Császár követe, bizonyos, ellenünk tractált volna, kiadtuk válaszát, mindenüvé parancsolatokat küldtek, ha ellenségünk támadna, megsegitsenek, újobbakat kezünkben nem sokára küldeni igirtek. Istennek hála bizony az mi állapotunk ott jól, senkire sincs most oly tekintet mint reánk, Boroséknak tegnap kellett bemenni okvetetlen, bizony rész szerint rettegve várjuk.

Az szomszéd országokbúl semmit nem hallunk, azt itíljük Kimilieczki derék erővel nem indúlt meg, várván az tatár lova javúljon, hallanunk kell nemsokára; ha kegyelmed is mit ért, megszolgáljuk, tudósitson, Magyarországban is mit csinálnak az uraim örömest értenők.

Az portán minden megdrágódott, lovat nem kaphatni, az katona szerszám is drága igen.

Vesselény uram levelébűl látjuk, irja, Kalepet elküldték, az tejen mézzel folyó Kanaán földére s talám most is ide be van ezen az lengyeleket érti, az mi reánk való vigyázást elfelejtenék, csak magokat oltalmazhatnák, talám maga az sógor az.

Palatinus uramhoz felküldtük Menánczki uramot, irtunk instructiót, Sebesi Gábor pénteken méne el postán, megválik mint resolvál palatinus uram. Mi holnap indulunk, ha isten megengedi Radnótra. Ide szent György nap havunk s két nap nagy derünk károson lén. Jó egésséges stb. Albæ, 1. Maji 1651.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja szolgál míg él

R. György m. p.

Sebesi Miklós uramnak parancsoltuk tegye szerit nuszt bélésnek, most Havasalföldében hozza ki.

CCCCLXXVII.

1651. máj. 2. Szolgálatomat ajánlom kegyelmednek édes bátyám uram és istentől kivánok minden dolgaiban boldog előmenetelt, egészséges hosszú életet, kedvesivel egyetemben.

Kegyelmed 26. Aprilis irt levelét tegnap vettem stb. Az lakodalmon való kegyelmed jelenlétét édes bátyám uram, noha szívből kivántam bizony dolog, de abbúl már kivettem reménségemet, asszonyunk ő nagysága sem kivánja, bár csak asszonyom ángyomnak lehessen módja az kijövetelben. Az urak, főemberek kijöveteliben is, némelyiknek ugyan azon akadály lehet édes bátyám uram az mely az kegyelmedében, de némelyiknek nem igen lehet az is akadály, kiket irányzana azért kegyelmed édes bátyám uram olyakat, kiknek kijöveteleket bizonyosan reméllhetnők, idején akarná asszonyunk ő nagysága érteni, tudom édes bátyám uram ez székben levő tiszteknek nincs minden módjok az kijövetelben. Kassán semmit nem végeztek az lovas megtartáson kivűl. Raczivil herczeg embere jőn, úgy tudom bemegyen kegyelmedhez, gyalog gyűtésért fog jönni az mint értem. Mit irjon Nagy András uram kegyelmednek elküldöttem, Lengyelországban, ide kint közönséges hir, már az kozákok részére resolválta kegyelmed magát. Az király Lublinban vagyon bizonyosan, igen kevés haddal, az megvert hadnak maradékját Barnál szorították sánczba, az mint Lővei uram irja. Várok óránként bizonyos híreket s mindjárt tudósitom kegyelmedet. Oda be Fejérvárott feles óntálak vadnak, asszonyunk ő nagysága parancsolta, irjak kegyelmednek, az lakodalomra kiküldeni ne neheztelje az öreg sátort is, mindjárt visszaküldjük azután. Engedje isten stb. Patakon, 2. Maí 1651.

Kegyelmednek igaz atyjafia, szolgája míg él

Rákóczy Zsigmond m. p.

CCCCLXXVIII.

Rákóczy György anyjának Radnót 1651. maj. 21. »Az havasali dolgokhoz akarván nyúlni ahoz való készületekben vagyok foglalatos.« A portai fővezérség megváltozott: Ipsir pasát, a muftit s többeket megölték: »hasonló dolog az havasalföldihez történt ott is.«

CCCCLXXIX.

Rákóczy György testvérének Zsigmondnak Radnót máj. 21: a Petkinek Moldvából irt hireket küldi, valamint a Rédei instructióját is.

CCCCLXXX.

Szolgálok kegyelmednek, édes öcsém uram stb. 1651. május 29.

Szilágyit elbocsátók, édes öcsém uram, adtunk 130 tallért is kamukára, meghagytuk ki siessen jűni, de bizony félünk csak az nagy árvízek is meggátolják útját. Szuhai uram ir németnek feles alájűvetelirűl,[1] kirűl ha mit ért, tudósitson kegyelmed. Ím mi is ma bocsátók Budára Ébeni uramat. Ezen órában érkezék Gőcs Pál levele, 9 praesentis az Nesteren túl költ. Kozák, tatár követ jü hozzánk, úgy mondotta, nálunk levő főkövet neki assecuratiót hozna és hogy az hetman Illivó táján volna már is 200 ezer tatárval, felesebb kozákkal; ennél mi bizony ugyan rettegünk, ha elérkeznek s mi követséggel fognak jünni, éjjel nappal tudósitjuk kegyelmedet. Isten szerencsésen éltesse kegyelmedet. Radnót, 29. Maii 1651. estve 8 órakor.

Kegyelmed igaz atyjafia bátyja
R. György m. p.

Asszonyunknak ő nagyságának ajánljuk alázatos szolgálatunkat, ő nagyságának most nem irhatunk.

CCCCLXXXI.

1651. junius 3. Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram stb.

30 irt kegyelmed levelét édés öcsém uram ebéd előtt vettük, egészségének örülünk, kiben isten sokáig szerencsésen tartsa meg kegyelmedet, kivánjuk szibül; mi is kegyelmed szolgálatjára vagyunk egészségben. Lengyelországbúl talám megérkeznek kegyelmednek szolgái, Györgyicze uram mit ir mi elküldtük kegyelmednek. Borost várjuk óránkint, 12 napja ma megindúlt, az vajda izente, kalarásai vele indúlván meg azok beszélték talám azért nem irt, maga akarja hirt meghozni, kirül mentest tudósitjuk kegyelmed; mi bizony nem tudjuk mit kell cselekednünk, vagyunk nagy búsúlással, Gőcs Pál felől semmi hirünk nincsen, kibül azt itiljük tatár hámhoz küldött az hetman; vagy vártatja vele. Szilágyi, mihent érkezik, valami egyet másokat hoz, mentest kiküldjük kegyelmednek, az szerént Boros is; órára valót küldhetünk édes öcsém uram, murát, varrót, nyerget is, arany szerszámot, ha kell, csak tudósitson kegyelmed, pallosunk bizony nincsen, nekünk is most csinálnak, az kik vannak viseltek; az nyuszt béllések igen szépek édes öcsém uram, az legaljasabbikat is mondja olyannak Kemény János uram mint kit kegyelmednek Havasalföldéből hoztak, egyiket kegyelmednek feleségemtül az szebbeket kiküldjük, kegyelmed viselje egészséggel, bizony nyereségnek tartanók, ha kegyelmednél kedvet találhatnánk vele, ha penig elébb kivántatik kegyelmednek csak küldjen feleségem eleibe, meghagyjuk kegyelmed szolgája kezében adni, most is kiküldtük volna, de kártúl féltettük.

Az fundálót jó szüvel kiküldjük noha bizony édes öcsém uram igen nagy szükségünk reá most, épittet itt is, Ujváratt is, nehezen lehetnek nála nélkül; mindazáltal ha oly siető kegyelmeteknek dolga, kimehet öt-hat napra. Az lantost, édes öcsém uram, kiküldjük. Ha ő felsége az imperiumi gyülést ki nem kezdi szolgáltatni, alig hisszük, ott is hadakozás ne kezdjen támadni. Vesselényi Ferencz levelét olvasta kegyelmed minden dolga az sógornak az szókkal szépek. Nem hihetjük

mi azt lengyel mibelénk kapjon kire okot nem adtunk, ha az kozákokat megvernék is, leszen igyek, nem marad az még abban, szépen describálja micsoda lovat kivánna, azokra bizony nem ül, kiket emleget, nincs oly lovunk ki ne botoljon.

Palatinus uramnak bizvást megirhatja Klobucsiczki uram, jó correspondentiát tartani ő kegyelmével készek vagyunk. Az portai dolog igaz és hogy s mit proponála, söt mikor Sciaus pasánál az tatár követ ott lett volna az tatár előtt panaszolkodnék, az erdélyi fejedelmek mint pusztitották német császár országát, mond az tatár követ is, úgy hallottuk mi reánk is akart jüni; de bizony ott is mit maga tractálta, söt nekünk az budai vezér is megizente, az német azon igyekszik az két vármegyének alkalmatosságával kapjon belénk, kit Budán fogtak tractálni is; az isten nem segitette őket, talám nem ártana, ha kegyelmednek tetszenék, Klobucsiczki uramnak irni errül is palatinus uramnak, noha értette ő kegyelme Menanczki uramtúl mint resolváltunk mi az lengyel király követségére, kik quo respectu tovább az dolgot nem urgeálák, kiknek bizony véteni nem akartunk hanem szolgálni avval; hogy tatárok csak követek járnak hozzánk ellenségekké magunkat nem tettük, mert a követeket meghallgatni szabados; opponálnunk magunkat nem tanácsos dolog oly hatalmas nemzetnek. kinek az lengyel respublica se resistálhatott eddig, példák is elöttünk, legközelebb az tavalyi moldvai eset; jó akarata lött hogy velek tartsunk, országunk javáért azt kivánja mostani dolgok; hirdetnek olyant magyarországi ide alá való nagy rendek mint s hogy akar a respublica győzedelmesen lévén ulciscálni, bizunk istenben igaz igyünkben; megirhatná ő kegyelme most is nálunk tatár kozák követek meg kell hallgatnunk, nincs mit tennünk, nem kellene tovább irni mi dologban járnak, hanem portátúl megérkezvén emberünk; azonban Göcs Pál is talám; akkor kegyelmed tetszését, az lévén nem ártana in confidentia communicalni palatinus urammal.

Igen akarnók ha kegyelmed Rédei uram eleiben küld, irna kegyelmed ő kegyelmének, tudósitana ő kegyelme amaz secreta instructióban mint procedált és mint resolválták magokat azok, az emberek biztatnak-e vagy penig inkább abban

hogy ne egyveledjünk, disvadeálják, így akarnók idején érteni. Mi innét hetfőn indúlunk. Feleségem 14 indúl Gyalúbúl, mi azon az héten is ott múlatunk, onnét Fejérvárra megyünk. Mint discurál Bisterfeldius és Csulai uram ím megküldtük kegyelmednek és olvasván küldje vissza kegyelmed. Máté vajda embere ment vala Lengyelországban ezen. Kemény János uram által is parancsoltuk vala, azon oda bevaló állapotokrúl bővebben irván, hogy sem Lővei uramnak, elküldtük kegyelmednek; mi nem hihetjük annyi hadok legyen. Kivánunk istentül stb. Radnóthon 3. Junii 1651.

Kegyelmed igaz atyjafia bátyja szolgál míg él.

R. György s. k.

P. S. Menanczki uramnak irjon kegyelmed, az bécsi barom companiában beállunk; most szerit nem tehetjük annyi marhának, de ezután provideálunk 8—9 százig igérjük magunkat, ha több leszen is, hiszen ő nekik nem árt, most leszen 300 ökrünk, azért emberünk, kit kerestetek velek megindúljon ő kegyelme; most ide be igen drága az marha.

CCCCLXXXII.

Báthory Zsófia Lorántfi Zsuzsánnát Fehérvár 1651. jul. 21. egészsége felől tudósitja. »Az mindennapi forró hideg lelt, immár elhagyott. csak immár az iszonyú gyomorfájás vagyon rajtam.« Ferkót a harmadnapi hideg leli.

CCCCLXXXIII.

1651. junius 14. *(A levél eleje hiányzik)* csak az szerencse szolgáljon az kozáknak, bizony ők járnak utánunk, az mint most is szóval izentek, söt parancsolják is, másnak a lengyelországi állapatot ne engedjük.

Bizonyos, megbeszélte Bektás aga, mint tractált a német ellenünk, azt is mi választ adtak.

Im mi édes öcsém uram, kegyelmed szolgálatjára feleségemet ma reggel inditók meg, az ebédlö helyig kisirők, az szegény kis Ferkónk nagy sirással válék el, csak adna isten egészséget nekik és szolgálhatnának ő nagyságának, keg yel mednek.

Mi nem lehetünk üresek követektül, az budai vezér csauza is jütt, Ébeni uramot az vezér Ébeni uramot nagy böcsülettel látta, ajánlotta magát, azt izente, isten neki adja azt az gonoszt, kit nekünk kiván, azt irja, jó akarónknak jó akarója, ellenségünknek ellensége. Nekünk csaknem az ónodiak kegyelmeteknek szolgái csaknem búsulást szerzettek. Holnap egy hete Ébeni uram Görbe Istókot, ki taval is Váradon fogva volt, elől találta, 10 lóval ment ki ö kegyelme eleiben, az dereka lesben volt *(sic)* kérdi Ébeni uramtúl, ki szolgája? mondja, mienk; ö is mondja az latorember ők is mi szolgáink - azontúl mentest kérdi, van török? Ébeni uramot; Ébeni uram tagadást teszen. Ha valami szerencsétlenség találta volna az csauzt, ez is ellenségünkké lett volna, mint az eb Sciaus pasa. Kérjük kegyelmedet, fogassa meg Görbe Istókat társait is, kik kegyelmetek szolgái; bizony mind nekünk, kegyelmeteknek búsulást hoz azok csatázása; mi úgy halljuk az tisztek hirével járnak. Ébeni uram Görbe Istókot ismeri jól; tavalyi fogságában vetett volt ismeretséget. Kivánunk istentül stb Gyalúban 14. Junii 1651.

Kegyelmednek igaz atyjafia, bátyja.

R. György.

CCCCLXXXIV.

Báthory Zsófia Lorántfi Zsuzsánnának Fehérvár 1651. august. 16. Egészsége felől tudósitja. »Az asszony ő kegyelme beteges állapotját, kegyelmes asszonyom, bizony igen szomorúan hallottam; isen gyógyitsa ö kegyelmét. Én bizony kegyelmes asszonyom miolta az hideg lelt mind rosszúl vagyok az ulta az gyomrommal. Ferkőt is kegyelmes asszonyom ájobban kezdte volt az hideg borzongatni. már elhagya, mostan jól vagyon. Az szöllöt kegyelmes asszonyom meghozták az nagyságod kegyelmességét alázatoson megszolgáltam nagyságodnak.«

CCCCLXXXV.

1651. aug. 16. Szolgálok kegyelmednek öcsém uram stb.

Régen nem vevén kegyelmed levelét, búsulunk, nem tudván mire vélni, akarók kegyelmedet levelünkkel látogatni, Farkas Fábián levelét hozák tegnap előtt Vinczre, irja Vesseléni Ferencz, mutatta császár maga kezével irt levelét titkos pecséti alatt, kiben parancsolja Berzeviczy arestalását, olyant is mondott Vesseléni, ha kivánjuk in specie is beküldi; ő Períni Gáborra hárit mindent, bizony nagy hihetetlenség részekrűl, hisz ő felségének confederatusi levén, miért tiltatik hozzánk jövetelek, annál inkább azért mért kell arestáltatniok; tegnap jelentők neki; még nem concludált indúl-e nem-e, noha szándéka az volt a jüvő héten indúlni, mivel felesége betegölésnek vagyon, mit fognak felőle concludálni tudósitjuk kegyelmedet, nyavalyás ártatlan mert azt megmondotta, ő felsége ellen való dologban nem szolgál kötelessége ellen, mi sem kivántuk, mert csak hagyjának békét, boszúval ne illessenek, inkább szolgálunk ő felségének. Irja Fábián azt is, császár követet akar hozzánk küldeni, cancellarius irja Vesseléni uramnak Tőrös uram lenne kit most tanácscsá tett ő felsége, Vesseléni uram azon volna ő jünne be, Menanczki uram megérti ha igaz lesz-e? Mi ezekre gondoljuk bejüvetelit: 1. Ajánlás. 2. Talám expiscál: mi az portátúl segitséget sollicitálunk. 3. Talám az Romani Imperij Principatusnak titulusát offerálja. 4. Lehet talám juramentumot kivánna tülünk ő felsége részérül.

Menanczki uramnak is irni kell, addig felmehetett, meg is térhetett.

Im édes öcsém uram az királynak minapi követe által irt levelére tettünk választ, oly emberünk nincsen; ki tudja ezen be való állapatokat, mit irjunk, im pariáját elküldtük kegyelmednek, studio lett az datumja később irása, megszolgáljuk kegyelmednek ha Jakabfalvitúl vagy más oly embertül küldi meg, ki két fele is tekinthetne, experiálhatná az állapatokat, költséget is küldenénk neki.

Asszonyom menyemnek istentül kivánunk jó egészséget, kegyelmed szónkkal köszöntse ő kegyelmét, tudósitson kegyel-

med isten mikorra hozza be kegyelmedet és melyre, mi is ahoz képest alkalmaztatván lakásunkat. Jó egészségben stb. Albae 16. Augusti 1651.

Kegyelmednek igaz atyjafia bátyja szolgál mig él
R. György m. p.

Ha mikor az királynak congratulálni kellene az győzedelem felől, akkor mást akarnánk küldeni, s mikor kellessék lenni várunk kegyelmedtül: az ki bemegyen, azt kell-e mondani régen nála az levél, itt az hadak miá nem volt útja bátorságos.

Az királyné számára kért az jublér még tavaly irván, por aranyt, im küldtünk, feleségem is irt az királynénak, praesentálhatná.

CCCCLXXXVI.

Rákóczy Zsigmond anyjának: Patak 1651. aug. 23: maga és neje »az nagyságod szolgálója« egészségéről tudósítja. »Az monumentum kövek ma indúltak meg, itt tizenhat szekérre való maradott még.«

CCCCLXXXVII.

Rákóczy György testvérének Zsigmondnak: Fehérvár aug. 24. okt. 13-ára Tasnádra szeretne menni s 22-ig ott maradni; szeretné tudni hol lesznek akkor tájban ő és anyja s mikor akar beindúlni »az puszta házhoz egy tál káposztás húsra szivvel várnók kegyelmedet.«

CCCCLXXXVIII.

Szolgálok kegyelmednek, édes öcsém uram stb. 1651.
1. Praesentis irt kegyelmed levelét vettük; asszonyunk sept.
ő nagysága (s) kegyelmed egészségét isten sokáig tartsa meg. 5.
Menyem asszonyt (*sógorasszony helyett*) gyógyitsa isten kivánjuk; orvosoltatni kellene ő kegyelmét s talám az aer változtatás is használna; ha az gyógyfürdő közelebb volna, az nem ártana.

Mi, édes öcsém uram, ha isten engedi, oly akadályunk nem lészen, 9. Octobris akarunk indúlni Decsrül ad 12. vel 13. Tasnádon lenni; azon, az más héten ott mulatunk, feleségem is kijű velünk. Bizony kegyelmedet nagy jó szívvel látjuk; ugyan inkább csak kegyelmed látásáért kivánunk kimenni. Az kozák Korcsunnál gyül bizonyosan; az tatár is bizonyosan melléje megy, rövid nap megharczolnak; három napi járó földön vannak egymástúl. Mi ezennel indúlunk Radnótra, Máté vajda követit tegnap expediálók, kik 110 emberrel, 171 lóval voltak. Szokoli volt az fő, vele spotár fia, sok boér fiak, kapitányok. Az spotár fia Szaláncziné asszonyom leányát akarja elvenni, holnap oda megyen. Kemény János uram igen beteg, szombaton jütt Gerendre ő kegyelme. Jó egészségben stb. Albae 5. Septembris 1651.

Kegyelmednek atyjafia, bátyja.

R. György m. p.

CCCCLXXXIX.

1651. Szolgálok kegyelmednek, édes öcsém uram stb.
sept. Kegyelmed levelét vettük postánktúl. Isten az kegyel-
24. med jó egészségét tartsa meg, menyem asszonyét *(értsd: sógorasszonyét)* vastagítsa; mi bizony nem annyira egyéb dolgokért, mint kegyelmed látásáért praesentálhassuk kegyelmed szolgálatjára magunkat, megyünk ki. Talám isten annyira menyem asszony egészségét is vastagítja, eljühet ö kegyelme; az aerváltoztatás bizonynyal hidje kegyelmed használ ő kegyelmének, kit feleségünk nyári nyavalyájában experiáltunk. Az franczia tractatust elvettük; data occasione sollicitálni fogja Breszovics uram. Irók kegyelmednek, kedvetlen vásárunk lén *(lön)* 1900 tallér, nem lén pénze: reánk köté, nekünk bizony kelletlen marhák, kiváltképen feleségemnek egy nyakraváló 800 tallér; ajándékon is 500 aranyat, 400 forintot adtunk neki.

Az kanisai obsessio nem tréfa, kirül ha tovább is mit hall kegyelmed s tudósít, megszolgáljuk; nekünk is emberünk

az vezérhez, nem tudjuk hova lehettek el; félünk ez dolog szegény nemzetünknek meg ne ártson, és ha ugyan continuálni kezdik, ő felsége bennünket nem requiráltat, nagy dolog leszen, holott bizony tartunk, hamar időn portárúl vagy tentatio avagy ugyan parancsolat hozzánk ne érkezzék; in tali casu akadályos, elől víz, hátúl tűz, az keresztyénség arra venné ily állapotjokat, szegény nemzetünket meg ne akadékoznák, hanem inkább promoveálnák; ellenben, ha mi requiráltatunk: contemtus (*contemptus*); más, ki tudja, mi intentumok lehet; emezek parancsolatját is ha continuálni kezdjük, azonban fordúljon az állapat nekik, nagy erővel bírván, nekünk veszedelem, experiálván hüségünket kinek, isten bennünket alája vetett.

Az lengyelországi állapatok felől nincsen semmi hírünk, ha ugyan continuáltatik az török hadakozás, az lengyel fizetett had debelláltatott; míg az lengyel felül, addig elhisszük Krakó felé kezd rablani; mi következhetik, egynehány ezer tatár csapjon azon ki, megesik szegény nemzetünknek. Károli Ádám most érkezék udvarhoz, valamit érez. Isten szerencsésen sat. Szent-Péteren 24. Septembris 1651.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja
R. György m. p.

CCCCXC.

Szolgálok kegyelmednek, édes öcsém uram, sat. 1651.
22. 25. diebus irt kegyelmed leveleit ottan hamar egymás- sept.
után vettük. Kornis Ferencz uramnak is öregbik leánya, ki- 28.
sebb fia most feküsznek halva; Kemény Boldisár uramnak is egyik leánya ez elmúlt héten holt meg; tegnapelőtt meg másik halálára hivák vissza; az is eddig talán meghólt. Mi kegyelmed szolgálatjára mindnyájan egészségben vagyunk. Bizony kegyelmed kedviért megyünk vala inkább ki; de ha az mi szerencsétlenségünk azt hozza magával, nem tehetünk rúla; ha isten asszonyomot ő kegyelmét könnyebbítené s kegyelmed Kállóig eljühetne, kegyelmed kedviért talán csak magunk is addig elmennénk. Az monumentum felől irtunk ezelőtt is kegyelmednek; parancsoltunk elszállítása felől; mi

úgy tudtuk kegyelmed levelébűl, Pataki István leszen vele Az híreket értjük, nekünk is úgy hozák, nagy harczok volt, kozák is sok veszett tatárral, úgy is hirdetik Potoczky is elveszett, Radzivil herczeg is, kit bizony szíbűl bánnánk és hogy mind lengyel, kozák közt igen nagy pestis uralkodik. Kanisa megszállását Csáki László is irta az hajdúságra, csudáltuk, nem szégyellik az hazugságot. Ím most érkezék Budárúl Szűcs, János, az vezér az Meggyasziak lovát újobban megadni parancsolta; bizonyos Kanisa felé takarodnak az hadak; egynehány kastélyokat égettek az magyarok fel. Kanisa megszállásának híre nem volt Budán, de egyebütt publice beszélték Az vezér levelét forditani küldtük; szóval azt izente, az két vármegyét senkinek ne engedjük, ő is élete fogyásával is segit azt cselekszik, oly emberré tegyenek, mint Bocskai uram. Bizony mi félünk, parancsolat az portárúl ne érjen, nekünk ahoz most kedvünk nem volna. Egerhez való gyülekezet felől semmit nem értettünk, sem az vezérhez, hogy oda menjen. Egy hete emberünk onnét eljütt; bizony félő, az csatázás annak az darab földnek veszedelmet ne terjeszszen; csak az vezér levelét forditsák, mentest elküldünk ismét Budára. Édes öcsém uram, bizony nem kell kegyelmednek szolgáit csatáztatni; két hétig volt emberünk Budán. Az imperiális gyülés kiszolgáltatásait nehezen hihetjük, Vesselényi s egyéb adhaerensi dolgát isten nem segíti. Palatinus uram intimátióját értjük, bizony vigyázunk; az portán valamit efficiálhassanak, arrúl nem is kell gondolkodni. Elhittem nyavalyás palatinus uram mint confidens emberének, mindeneket aperiál Klobusiczki uramnak. Mi is Tasnádrúl hozzá felküldünk, talám ugyan Ébeni István uramot. Isten kegyelmedet vigasztalja menyem asszony gyógyúlásával s adjon isten egészséget kegyelmednek. Ujvár 28. Septembris 1651.

Barkóczi uramat, tudja kegyelmed, édes öcsém uram ismerjük, bizony semmit neki nem aperiáltunk, sem irtunk, Tasnádra sem hivattuk; hanem maga irt Kemény János uramnak felöle. Szabados nyelve az sógornak.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja

R. György m. p.

Tegnap mult egy hete emberünk az vezértül eljütt.

CCCCXCI.

Szolgálok kegyelmednek édes öcsém uram. Jó egészség- 1651.
gel isten áldja meg kegyelmedet, mostani szomorúságában octob.
vigasztalja. 1.

Asszonyunk ő nagysága levelébül szomorúvan értettük bizony kegyelmed szerelmes felségének halálát; kivántuk volna minnyájunknak örömével kegyelmed szerencséjére isten sokáig éltette volna, de mivel nem ember, hanem isten vette el, nincs ki ellen tusakodni, vigasztalja azon isten kegyelmedet édes öcsém uram, ki megszomorította, kérjük is istenért kegyelmedet az felettébb való szomorúságnak hagyjon békét, avval magát ne emészsze, vele semmi hasznot nem szerez, fel sem támaszthatja, ellenben magának nyavalyát szerezvén, nekünk s asszonyunk ő nagyságának nagy keserűséget. Látja isten édes öcsém uram lelkünket ha váltható volna, kegyelmedért vérünkkel is segitenők feltámasztását, de ha az nem lehet, ottan magunknak jelenlételével kivánnók segiteni kegyelmed szomorúsága távoztatását, de az mi szerencsétlenségünk azt hozza magával, ily távúl legyünk, arrúl nem tehetünk. Isten vigasztalja kegyelmedet és engedjen kegyelmed egészsége felől jó híreket hallanunk édes öcsém uram. Ujvár 1. Octobr. 1651.

Kegyelmed igaz atyjafia bátyja szolgál míg él,

G. Rákóczy m. p,

CCCCXCII.

Báthory Zs. Lorántfi Zsuzsánnának : Szamos-Ujvár Oct. 4. Szomorúan értesült Rákóczy Zsigmondné halálárúl, kéri istent, hogy ő nagyságát vigasztalja. A gyermek is roszúl van torkával.

CCCCXCIII.

Rákóczy Gy. testvérének Zsigmondnak Sólymos 1651. Oct. 12. Holnap indúl Tasnádra, várja anyját, kéri, hogy ő is jőjjön el vele. Irja hogy a tatár hám megindúlt a lengyelek ellen — ő nem hiszi.

CCCCXCIV.

1651. octob. 29. Szolgálok kegyelmednek, édes öcsém uram, sat.

26. irt kegyelmed levelét tegnap estve vettük. Vagyunk magunk egészségben, de feleségem beteges állapattal, tegnap tegnapelött asztalnál sem volt kinn. Az svéd mikor jü hozzánk örömest értenők és micsoda rendbéli ember lehet s királynétúl jü-e bizonyoson. Az isten ne is tegye állandóvá az imperiumi békességet. Az soproni templom elfoglalása az akarat is eddig nyilva persecutio; el is hisszük, kezdett dolgokot végbe viszik nyavalyásokon. Császár ő felsége diplomák alól felszabadúlását az mi illeti, publice, hogy beszélje az érsek, értjük, édes öcsém uram, tudja isten s kegyelmed, ő felségének nem véteni, hanem szolgálni akartunk, akarunk is, csak hagyjanak békét; de ha nem, isten s ez világ elött legyünk mentek. Az érsek hiában örülé Csákyval szegény asszony halálát; hiszem isten tudja (s) kegyelmed, abban semmi reménységünket megmaradásunk felöl nem helyheztettük volt. Az istennek hatalmas kezei az mi oltalmunkra nem rövidültek meg.

Az elefánt ládárúl Tasnádon kegyelmeddel beszélünk.

Palatinus uram szóval izent Klobusitzky uramtúl, ő kegyelme is mit ír maga, elküldtük kegyelmednek. Palatinus uram izenetérül tudósítson ő kegyelme arrúl is mikre legyünk intentusok az vigyázás dolgábúl, ahoz képest rendelhetjük dolgainkat mind itt kinn, oda benn az portán is. Isten engedje Székelyhid 29. Octobris 1651.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja,
R. György m. p.

Mi pénteken indúlunk innét.

CCCCXCV.

1651. nov. 2. Szolgálok kegyelmednek, édes öcsém uram sat.

Brozerhez még Kállóbúl elküldtünk volt, édes öcsém uram; az posta megbetegedvén, késő jutott kezében az levél;

im, mi választ tészen, elküldtük kegyelmednek. Vesselényi Ferencz ir egy Kádár Péter nevü fizetett katonánk megfogatása felől; levelét oda küldtük kegyelmednek, megszolgáljuk, parancsoljon Gellérfi uramnak, küldjen érette, el ne szalaszszák, vigyék Patakra, értésünkre lévén ott léte, érette küldünk. Kegyelmed ily közel lévén is, ritkán tudósit egészsége felől, kérjük, tudósitson; mi holnap indúlunk, szombaton Tasnádra megyünk. Tudósitson, isten mikorra hozza kegyelmedet hozzánk Tasnádra. Kivánjuk istentül sat. Székelyhid 2. Novembris 1651.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja,
R. György m. p.

Az vezér Borost becsülettel látta, ajánlja magát igen.

Egri pasátúl emberünk megjütt; mit ir, im levelét elküldtük kegyelmednek, újobban irtunk s beküldtük hozzá. Istenért kegyelmetek hagyja meg, ne csatázzanak az kegyelmetek szolgái, bizon kárt vall kegyelmetek; mi böcsületünkre feleltünk, nem csatáznak s megtartani is olyant ő nagysága nem akar nem is fizet olyanoknak; legyen kegyelmednek gondja reájok.

CCCCXCVI.

Rákóczy Gy. testvérének Zsigmondnak: Székelyhíd 1651. Nov. 3. Kéri hogy Kádas Mártont ki a császár birodalmából hozzá akar jőni szolgálni, szállitsa át a Tiszán.

CCCCXCVII.

Szolgálok kegyelmednek, édes öcsém uram sat. 1651.
31. irt kegyelmed levelét tegnap Oltománban vettük nov.
ebéd előtt. Palatinus uram éljen sokáig, nem nyughatnak 4.
az emberek, lássa mi isten s ez egész világ előtt legyünk mentek. Az svekus elérkezett, holnap vele szembe leszünk, conserválnunk kell jó akaratjokat. Brezovics után irunk. Palatinus uram az miket jelentett, más nem érti Kemény János uramon

kivül. Még estve elküldtük ö kegyelmének az leveleket. Irunk az herczegnek, az hetmannak is. Lónyai Sigmond lator ember. Értésére adtuk Barkóczi uramnak ő nagysága resolutióját. Brozernek meghagytuk éjjel, nappal készitse az táblát. Az 14000, ezer *(sic)* tallért elküldtük, kihozzák, ha az komornyikok Ujváratt találnak lenni; egyikének Bányára kellett menni; az másik igen beteg volt, ha késik az leszen oka. Az portára Száva elment. Mi valamivel tudunk, jó szivvel szolgá lunk s kedveskedünk kegyelmednek. Palatinus uram levelét jó alkalmatossággal küldje el kegyelmed. Mi édes öcsém uram azt tudtuk, még ez héten jüjjön Ecsedbe kegyelmetek; bizony bánjuk, ha kegyelmeddel szembe nem lehetünk; innét pénteken vagy szombaton indúlunk el. Tudósitson kegyelmed, édes öcsém uram, mikorra érkezik kegyelmed Ecsedben. Adja isten sat. Tasnádon 4. Novembris 1651.

Kegyelmed igaz atyjafia bátyja szolgál míg él

R. György m. p.

Az kállaiaknak intimálni kellene, ne vegyék be az németet.

CCCCXCVIII.

Rákóczy Gy. testvérének Zsigmondnak: Tasnád 1651. Nov. 8. 5-én irt levelét kapta, kéri hogy jőjjen be hozzá, péntekig ott lesz. »Máté vajda követi is csak bemenetelünkre várakoznak.«

CCCCXCIX.

1651. Szolgálok kegyelmednek, édes öcsém uram sat.

nov. Az portárúl ma vénk (*vönk*) levelet, ki 30. Octobris

16. költ. Az vezérség megváltozott, Gürcsi Memhet pasát tették vezérré, az zilaliakkal is megbékéltek Sciaus pasa mazurságával, kit úgy irnak, megfognak ölni; nagy változások, költségekben sokban tettek, Sciaus pasa complacálása már füstbe ment. Moldvai boérok küldtek ki valami kupák bevivetele en-

gedelme felől. Kemény János uramnak beszéllette az vajda, lakodalomra készül; kozák követek voltak nála; eleikben kiment ő is, nagy ajándékkal küldött hetmannhoz. Mi nehezen hisszük, ha Radzivil volt oka az békességnek, meglegyen, hanemha valami derekas nagy fundamentumra nézve. Édes öcsém uram, im Kemény János concipiált instructiot Radzivilhez menendő emberünk számára; oly nincs, kit oda küldhetnénk, hanemha kegyelmed javalja, Rainer János. Ő az útat is tudja, nyelvet is, noha szós, de szájába kell adni, nyelvét megtartóztassa; irtunk levelet kegyelmed parancsolatjára, kegyelmedhez menvén külön erre reversalist kell tűle venni, híven jár az dologban el; meg is kell hagyni, elsiessen; hadd értsük, micsoda affectióval van hozzánk s az moldvai vajda izeneti igazak-e ellenünk. Az herczeg előtt fenyegetőzött az hetman, ha igaz volna, praeparálhatnánk magunkat. Ha hol penig Rainer kegyelmednek nem tetszenék, tudósitson, ki s mennyi költség kellenék neki.

Azt is nem ártana az herczegtül megtudni; az mely leveleket az kozák hetmann által küldtünk, kezébe jutottak-e ó kegyelmének; elküldésével nem kellene késnünk.

Az pénzt várjuk, mihent érkeznek, mentest küldjük; mi még hétfűig itt leszünk.

Tudósitson kegyelmed édes öcsém uram, Dobot mennyiben inscribálta asszonyunk Nyári Bernátnak.

Isten szerencsésen éltesse sat. Somlyón 16. Nov. 1651.

Kegyelmed igaz atyjafia, bátyja,

R. György m. p.

Az levél kettő, egyik credentia, másik oly ha intercipiálnák, azt adja kézben; elsőbben azt is praesentálja, az affectiot experiálván, az másikot. Az ki credentia, arrúl ismeri meg, kicsin pecséttel *(van)* bepecsételve.

Az Kemény János uram irását meg kell küldeni, kegyelmednek egy hiteles deákja pariálja Rainer számára.

Két levelet is irattunk, egyik Mednyánszkynek, az szer*(ént)* másik Psitkovius uramnak; irassa titulusokat kegyelmed meg.

D.

1651. nov. 22. Szolgálok kegyelmednek, édes öcsém uram sat. 21. irt kegyelmed levelét, im indúlni akarván vettük sat. Rainer számára tetszék az conceptus. Vesselényi levelei in specie kellettek; nem nyughatik az beste kurafia, Szuhaynak semmi vétke. Gelle Gergely dolgában Mikes Mihály uram levén ismeretes velc neki izent, ha veszszük, szolgálatunkra kötelezi magát; mi úgy vettük. Vesselényi az az beste kurafia, miért fogadja mi szolgánkat Csanádit etc. az hálóhelyrül bővebben irtunk kegyelmednek. Nem nyughatnak, Zákánynak is irtunk. Szerencsésen éltesse isten kegyelmedet. Somlyón 22. Novembris 1651.

Kegyelmed igaz atyjafia bátyja,
R. György m. p.

DI.

Rákóczy György anyjának Dées 1651 Decemb. 13. Kéri, hogy ünnepekre térjen be hozzá s »legyen nálunk az ki nagyságod háza. kit nagyságodnak megigyekezünk szolgálni.« Fehérvár 1652 Febr. 15. estv 6 órakor: jobban van már, kéri anyját ne búsúljon, felesége is jobban van. Fehérvár 1652 Febr. 19. felesége már fenn és jobban van, engemet pedig az öreg és hólyagos himlő teljességgel elboritott« de ereje mig meg van, betegsége nem veszedelmes. *(Ezen levél Kemény János irása.)* Fehérvár 1652 Marcz. 5. már kezd épűlni »csakhogy az rettenetes himló ki rajtunk volt erőnkben rettenetesen megvont,« himlő még csak az orrán van. Felesége már jobban van, két napig »az világhoz semmit nem tudott. esze nélkűl volt.« Nem lesz derekas himlője. A gyermek is roszúl volt de már jobban van. Fehérvár Marcz. 13. már mindnyájan épűlnek. Fehérvár Marcz. 15. Épűlnek a betegség után, de az ö orra még nem tiszta. A gyermekről lehúllott a himlő. Fehérvár Maj. 13 és Maj. 16-rúl folytonos gyógyúlásáról tudósítja.

DII.

Kegyelmes asszonyom édes anyám. 1652.
Ím az postát bocsátani akarám vala, érkezék váradi május
katona. Klobucsiczky uram, egyebek is mit irjanak ím elkül- 25.
döm nagyságodnak. Tokajt némettel akarják megrakni, Klobucsiczky uram gyalog felől is ír, Váradról küldjenek. Én kegyelmes asszonyom irtam hamarébb Volzant Klobucsiczky uram be ne bocsássa, okát azt adhatja: az ország articulusi nemhogy bebocsátanák az idegen praesidiumot, de söt inkább kivitele felől végezett. Más az szükség. Ellenség nincsen, miért kellene bevenni? ha mikor oly leszen bebocsátják az diploma szerént. Tovább mit parancsol nagyságod, az nagyságod kegyelmessége. Nem árt pratticájokra vigyázni. Isten éltesse nagyságodat. Albae 25. Maji 1652.

Nagyságodnak engedelmes alázatos szolgája fia szolgál míg él

R. György m. p.

DIII.

Rákóczy Gy. anyjának Fehérvár 1652 Maj. 31. Boldog ünnepeke kíván, a Patakrúl hozott leveleket küldi, a gyermek jobban van

DIV.

Éltemig való fiúi sat. 1652
Már ugyan jó ideje nagyságod levelét nem vettem. Aka- sept.
rám azért alázatosan nagyságodat levelemmel látogatni sat. 21
Ím kegyelmes asszonyom az országgyülését a jövő hónak 15. napjára rendeltem, ha isten engedi, a végre is talám az követek, ha eddig nem is, de az alatt megérkeznek, elvégezödvén mi is nagyságod szolgálatjára azontúl kimenni akarnánk.

Akarjuk nagyságodnak az gyűlés idejét is alázatosan még értésére adni, várván alázatosan ha mit nagyságod fog parancsolni. Istennek hála semmi ártalmas híreink nincsenek, voltak minden felé emberink, csendességnél egyebet nem hoznak. Maradván sat. Albae 21. Septembris 1652.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia szolgál míg él.

R. György m. p.

DV.

Rákóczy Ferencz nagyanyjának Lorántfi Zsuzsánnának Fehérvár 1653. Jan. 8. Köszöni ajándékát, irja hogy tanúl. Fehérvár 1653. Febr. 14.: »a török követ eleiben kimentem volt, igen igen löttek, de nem féltem semmit, lovan jöttem be vele a váradjai hídtól fogva.« Kéri hogy madarászó hálót küldjön.

DVI.

1653. Éltemig való fiúi sat.

márcz. 8. Alázatoson vettem nagyságod leveleit. Pénzt, bizonyságom isten, jó szível küldtem volna nagyságodnak, mi van, alázatoson nagyságodnak megirtam vala: nekem is az aranyom vagyon abban is 1000 kelle zálogúl adnom Béldi Pálnak Kodor contentatiójáért, hiszem ha volna nem más pénzért, azonkivül is jó szívvel adnám nagyságodnak. Apafiné asszonyomnak megizentem, pünkösd után két héttel megadja nagyságod mátkáját Apafi Mihálynak; hiszszük istent, annak előtte kinn lehetünk nagyságod szolgálatjára. Az mi az öcsém állapatját illeti, mi sem voltunk bizonyosok, mikor indúl, mindazáltal meghagytam volt Szakmárrúl az vice kapitány mentest tudósítsa nagyságodat; talám az öcsém nem engedte meg elmenni; nekem is azt irja elmegyen, meglátja az kisasszonyt, kirűl mit ír, levelét megküldtem nagyságodnak; adná isten tetszenék s talám az állandó lenne vallásában, úgy is

isten jót hozhatna ki belőle; mi szíbűl akarnók, ha isten az jó öcsémet megvilágositaná szivesen és noha mi is igyekezünk reménységet belőle venni, de olyant nem ismertünk, Bisterfeldius urammal eléggé volt beszédes, az mi vallásunkat s az pápistákét leirta Bisterfeldius, öcsémnek igirtük volt megadni de Bisterfeldius uram betegsége halasztatta ennyire megküldését; adja isten szent lelkét s világositsa, minekünk is mi lehetne annál nagyobb örömünk; az lélek az hol akar, ott fú; mindazáltal mi kegyelmes asszonyom, az mint öcsém elméjét experiálhattuk, kevés reménséggel vagyunk. Az idvözült urunk bibliája nálunk, nem Patakon, van, azt is kiküldhetem csak használna.

Ibráni uramra neheztelt, ide be is azt forgatván s hitetvén vele el, mindent ő mond be nekünk, sőt az paterét is kivánta öcsém, megesküdjék, mit hallott Ibráni uramtúl mivel egy házban voltak, beszélleni felőle; jó volna, ha Barna uram reá venné magát az szolgaságra, de mi kételkedve hisszük; addig öcsémet emberséges öreg ember szolgálja, míg Lusinczki mellette ezen állapatban leszen; mivel az több szolgái is azért el akarják hagyni, ártalmas lélek az mellette; már nehezen válik tűle el, sokat is adott neki, valami szőllei voltak az kistapo*(l)*csáni házához, annak adta. Az mi az mi birodalmunkban való jószág szerzést illeti, csak az jó öcsém hagyná el vallását, pénz nélkül is adhatnánk neki, mi magunk is kináltuk ha pénzét letennék az klastromi s hévizi jószágáért, mivel azt féltette; váltson mást, hasznosbat az mi birodalmunkban etc. Az regéczi jószágban micsoda falukat fenyeget az török, csak értsem kegyelmes asszonyom, mentest beküldök Egre. Az Tokajban fogadandó gyalognak két esztendőre igirtünk posztót, ugyan azért inkább találhassanak. Barna uraméknak nagy válaszához képest mi is adtunk választ. Vesseléni felmenetelét értettem, kegyelmes asszonyom, nem segiti isten az ő praktikájokat. Bakos uram nekem is irt, kivánja, palatinus uramnak, másoknak is mellette irjunk. Az mi az hosszútelki portiót illeti, kegyelmes asszonyom, kiváltásában ellentartók nem voltunk, attúl isten oltalmazzon, hanem könyörgésképen irtunk nagyságodnak, ha az nagyságod kiváltja ő kegyelmének inscriptióban annyiban, mint nagyságod irta vala, az nagyságod

kegyelmességére és akaratjára hagytam. Semmi oly hírt nem írhatok nagyságodnak; úgy hallom azért békességet tractáln az kozákkal az lengyel, kinek végbemenetelében kétséges va-gyok, szívesen hanem ha színesen lenne. Jó egészséges hossz élettel sat. Albae Juliae 8. Martii 1653.

·Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,
R. György m. p.

DVII.

1653 Éltemig való fiúi sat.

márcz. Ez hónak 4. napján irt nagyságod levelét alázatoson

13. tegnapelött vettem, kibül az mint örömmel értem nagyságod egészségét, úgy kívánom is istentül szíbül sok esztendőkre terjedni. Mi is vagyunk nagyságod szolgálatjára egészségben. Az mi, kegyelmes asszonyom, azt az dolgot illeti, kirül nagyságodnak alázatoson irtam volt, megindúlnom benne tanács híre nélkül nem lehetett; mindazáltal minek előtte végzés lett volna arrúl alázatoson akartam nagyságod tetszését is akaratjával venni és ha, kegyelmes asszonyom, ártalmas praktikái nem volnának s az egyességet akarná, kire okot adtunk egynehányszor, nekünk az vele való egyenetlenkedés nem kellenék; de az mint az előtt is levelembe nagyságodnak alázatoson megirtam, az következhető veszedelmektül tarthatunk: ő szerencse fia lévén, függ az alkalmatosságoktúl. Az tatár, bizonyos, reá igen haragszik, és most is kéredzett az portátúl, mehessen reá, az nemhogy bánja, inkább akarja.

Radzivil herczegnek egynehányszor adtunk alkalmatosságot emberünk által, találjon módot, az az ember szűnjék meg ellenünk való dolgoktúl; de ugyancsak végben nem vihette.

Az kozák hetmán maga is, de kiválképen Veloczki, ki utána első, az is, tanácsa megizente, ellenünk, miólta már leányát oda adta, praktikálni kezdett.

Az portát magok az birodalmabeliek adommal elnyomják és kinált is két versent is az porta minket az reámenetellel

im csak taval is; de mivel féltünk, titokban nem leszen, más az, szokásban is kezdenék venni, nem cselekedtük; ily állapatjában penig az porta, mint most vagyon, azon nem igen fog megindúlni, azonkivül is maga is megcselekedné, ha módját ejthetné; mint im most is az második diván ülő vezér megizente, ha különben nem is, de etetéssel azon vannak, elveszessék; az nagyságod méltóságos irása szerint konnyában (*konyhában*) embernek ellenségét nem várni tanácsos dolog; még ez dolog függ az alkalmatosságtúl; isten cselekedje azt, ki nevének dicséretire, ez szegény hazának javára szolgál. Éltesse isten sat. Albae 13. Martii 1653.

Nagyságodnak engedelmes, alázatos szolgája, fia,
R. György m. p.

DVIII.

Rákóczy Gy. anyjának, Fehérvár Apr. 9. Fia pár hét óta rosszúl van. Tordán lett rosszúl, Felvinczen már ágyba kellett tenni, erős forrósága van, Úgy látszik veres himlője lesz.

DIX.

Éltemig való fiúi sat. 1653.
Az moldvai állapatok felől akarám alázatoson nagyságodat tudósitanom, kirül mit ir Boros János Kemény János uramnak, ő lévén az hadakkal, alázatoson megküldtem nagyságodnak levelét, abbúl nagyságod jobban megértheti, mi reméntelenek voltunk, azt az erősséget ily könnyen elhagyja, vagy ha kimegyen is maga belőle, úgy reménlettük, maga hű emberit hagyja benn, kibűl sok alkalmatlanságokat szerezhetett volna, de isten elvette eszét, arra nem bocsátotta. Kemény János uram is nem sokára kijű, az hadakat ki is bocsátotta nagy részént, eddig csak az kozákoktúl várt embert; az új april 26.

vajda mellett hágy Máté vajda hadaiban, mi fizetett katonáinkban is. Ezután sat. Albae 26. Aprilis 1653.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia,
R. György m. p.

DX.

1653. apr. 27. Éltemig való fiúi stb.

23. irt nagyságod levelét alázatosan vettem, sat. Az moldvai dolog mi karban *(van)*, arrúl alázatosan nagyságodot tudósitottam; egyebet annál nem irhatok; az vajda Kameniczben szaladt maga értékével, atyjafiáiét hadaink elnyerték; azoknak szép nyereségek volt, isten továbbra mint adja hatalmában *(van)*, áldásért kell könyörögnünk, úgy hiszem mindazáltal, az lengyel ő érette egyben nem vesz az három országgal. Bornemisza kisasszony lakadalmára nem kivánkozunk kimenni, mint nagyságod szolgálatjára, kire bizony szível mennénk, kivánván nagyságodat látni s szolgálni; de alig hiszszük, abban módunk lehessen mostani allapotokhoz képest. Idvözült édes öcsém uram monumentuma formáját Kemény János uram ki fogta küldeni. Máté vajda él, kegyelmes asszonyom, semmi gondja nincsen, ma is vettük levelét. Jó egészséges stb. Albae 27. Aprilis 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,
R. György m. p.

DXI.

1653. május 4. Éltemig való fiui stb.

27-ik aprilisban irt nagyságod levelét alázatosan vettem; az moldvai állapotért isten mint adta vala az dolgoknak folyását, bizony érette ő felségének hálát adtam, kit is nem mi erőnknek sem tanácsunknak hanem az ő hatalmának tulajdonitottunk, továbbra is isten áldását várjuk, mert im remény-

ségünk kivül az kozák segitséget küldött neki, kit nagyságod Kemény János uram irt leveléből megérthet, kit ez estve hozának, azt itilnők talám az kozák másképen volt inform atus mire válik ez dolog megértjük, nagyságodat alázatosan fogom tudósitani; ez ő segitsége készen volt alattomban, mert ármás i által azt kiáltatta országában üljenek fel mellette, mert van neki készen kilenczezer kozákja az havasalyi vajda ellen valók, kik segitségre elérkeznek, csak alkalmatosságot várt ő arra, ha mi nem kezdettük volna is, ő elinditotta volna. Az mi az újitók ellenvaló articulust nézi, kegyelmes asszonyom, azt nem mi, az ország csinálta, s nem csak mi vallásunk értették ott, hanem mind azok, kik az recepta religiókban csak privata authoritate újitást csinálnának, én is az isten dicsőségét mind szeretem, mind oltalmazni, elémozditani életem az mellett letételével is kész vagyok, és ha annak meggátolására vagy isten törvényivel, szentirással ellenkezőnek itéltem volna lenni, soha azt nem acceptáltam sem confirmáltam volna, és ha szinte én akartam volna is lelkem ismereti ellen cselekedni, vannak még ez házában az isten dicsőségéhez buzgó vallásunkon valók, azt nem cselekedték volna; igyekezett olyant az ország végezni, tudván sok helyekre viszik, abbúl is méltán meg ne itiltessenek; ha kinyomtatják az articulust, mivel sok időt foglal be, megküldjük nagyságodnak, addig is ha kivánja látni irásban kiküldhetjük, úgy tetszik némelyek itéletit kik ellenkezőképen informálták nagyságodat arrúl megfogja hamisitani. Kivánom istentül stb, Albae 4. Maii 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia
R. György.

Rákóczy László uram házassága adja isten menjen végben. Vesselényi uram dolgairúl irt palatinus uram levelét nagyságod nem küldte be, Zólyominé dolgára leszen gondunk, csak lehessen időnk hozzá. Ez levelünket várakoztattuk, ha mi oly hírünk érkeznék Kemény János uramtúl, tudósithatnók nagyságodat; az jó pohárnokunk ma hajnalban érkezék, az kozák szerdán kötözvén gázlóban által az Pruton, az oláh hadak igaz hírt nem hozhatván eleibe küldött volt Kemény János uram egynehány katonát, mivel az székely hadak is ki-

indúltak volt, csak az fizetett had maradt ő kegyelmével, meghatták: jünek, ő kegyelme szerdán az oláh s fizetett haddal kiállván, az kevés fizetett had ellenkezett velek délutántúl fogva estvéig, az oláh tökéletlen nemzet, semmi emberséget nem cselekedvén, azonban Petki uram is az székely lovas haddal elérkezvén, s meglátván az kozákok sánczban szorúltak; az mi katonáinkban veszett el kettő, elevent egyet fogtak el, ő bennek 30 való; azon éjjel mindkét fél készen volt, ha Kemény János uram tudhatta volna az kozákot csak annyinak lenni s német gyalogunkat el nem bocsátotta — elöl az lövöszerszámmal megharczolt volna így is az mi lovas hadainknál nagy kedvvel volt hozzá, de szerencséltetni nem akarta kiváltképen azért ..... *(a többi hiányzik.)*

DXII.

1653. Éltemig való fiui stb.

május 11. irt kegyelmed nagyságod *(igy)* levelét alázatosan

17. vettem tegnap előtt. Az moldvai dolog felől nagyságodnak nem irhatok semmi bizonyost, Lupul még be nem jütt székiben, Kamniczben volt. Kemény János uram levelét hozák tegnap ő kegyelme irja úgy szolott volna az hír, az kozák elment: meghalljuk immár. Az lengyel királynak meg irtuk volt ez dolgot, Radzivil herczegnek is, kire szeredán jüve válaszom, az király böcsülettel ír, s azt is irja követét küldi hozzánk, Radzivil penig tetteti; szánná, azonban mediatorsággal ajánlja magát, ő érette béküljünk vele, interponálván magát. Az új vajda mellett benn vannak hadaink, Máté vajda hada is, vele istent szolgálván azt hiszszük jóra adja a dolgokat; ha mi nem kezdettük volna is de Lupul elkezdette volna. Tokajnak épitését váltig parancsoljuk, ha pénzzel kezdjük azt is épitetni mi nem tudjuk mint győzzük, csak az tokaji praesidiumra ecsedire mennyi megyen, az ónodibúl csak az kántoros katonáknak sem fizethetnek meg, én igazsággal irom 600 frt. jövedelemmél többet Ecsednek nem láttam, sem sohova nem deputáltam; azt irja Pongrácz Pál uram épitteti, gyalog 40

ment be kit fogadtattunk, most is hattuk, többitsék, Gellerffi uramnak parancsoltunk az benn való vigyázásra még ezelőtt. Az öcsém házassága adná isten menne végben, az madarász adósságának meg kell lenni csak isten csendesítse az állapotokat. Jó hogy az pribékek kézben akadtak, bár az többi is akadna kézhez. Jó egészséges hosszú élettel stb. Radnóton 17. Majii 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György s. k.

Az portárúl hozának levelet, nem bánják Lupulon esett dolgot, sőt inkább akarják azt, azért Jusuff passa vajdaságát meg nem adják, tatárnak, kozáknak parancsolnak veszteg legyen, már elválik, 6. Majii költ kapitiha levele.

DXIII.

Éltemig való fiui stb. 1653.

Ujabban is akarám alázatosan nagyságodat ide való május

állapatok felől tudósitani; még az kozák Jászvásár mellett 20.

volt táborban ez hónak 14 napjáig, több segitsége sem érkezett Máté vajdának; tatár hámtúl emberi megjüttek, köszöni, Lupult kitudtuk országábúl; nagyobb, kedvesebb dolgot az portának *(és)* neki annál nem cselekedhettünk. Irja, legyünk azon, ha kézre kerülhetne; ajánlja avval magát, törekedik császárnál, Görgicze uramnak az vajdaság megadassék. Az hámvezér azt is irja, kozáknak megirják, Lupult ne segitsék; ha irásokat megtartják, isten áldásábúl onnét tartanunk nem kell. 9. irt kapikihának levelét tegnap előtt vettük; egy hamis levelét vitték Lupulnak be az portára egy görög jóakarójának, kiben irja neki, az erdélyi, havasali had miá székibűl ki kellett ugrani, de hatalmas császártúl nyilván vajdasága el nem vétetett, az országbúl ki nem megyen, ha diribrúl darabra vagdalják is. Azomban Görgicze uram embere érkezett Sciaus pasa emberével, ki megjelentette bizonyosan, Lupul*(t)* Kameniczban az vezér megszidogatta, kapikihait előle kiűzte, roszúl volt már, istennek hála, dolga; sőt vajdaságát is, azt mondot-

ták, meg nem adják, hanem Görgicze uramat confirmálnák. Mi állapatok lesznek, meghalljuk, nagyságodat tudósitom. Lészen már ismét 2500 jó új hadunk Moldvában Borossal, talám több is, Máté vajdának is 8000 embere; ha több kozák nem érkezik, reá mennek Jászvásárra. Isten segétségébül úgy hisszük, meg nem várja az hadakat. Jó egészséges hosszú élettel stb. Radnóton 20. Maii 1653.

Nagyságodnak engedelmes alázatos szolgája, fia, szolgál míg él.

R. György m. p.

DXIV.

1653. Éltemig való fiui stb.

május 17. irt nagyságod levelét alázatosan vettem mai napon,
21. az ide való állapatokrúl noha tegnap is, de most ujabban nagyságodat így tudósithatom, ez estve érkezék levelem Borostúl, hogy az kozák nem többült ugyan, de az ki volt, megindúlt Jászvásárrúl Havasalföldére. Máté vajda embere egyik hokmestere postán ma ebédkor érkezék, emlékeztet kötelességünkre és melléje menetelre kényszerit, kihet képest hetfűn az Barczára beindulok, az hadak megindulását is megparancsoltam; ma Szabolcs vármegyei hajdúkbúl 12 lovast Bihar vármegyébül 600 hattam beinditsanak, Bihar vármegye 500 lovast adjon Szolnok-Kraszna 300-at, magok bennmaradnak oda átal való vigyázásra. Bakos uramat holnap után kiinditom kállai kapitánságra, az hadfogadásra is. Az mi az 1000 forint állapatját Bornemisza kisasszonyét nézi, nekem bizony kegyelmes asszonyom kötő pénzem csak 3000 forintom sincsen, assecurálom az kisasszont, ha jószágot nem is, de aranyat adok zálogban hat hétre; az pénzt, ha az nagyságod kegyelmessége Gyulai Ferencz uram kezében hagyja adni, katonák fogadására hattam adni. Nekem kegyelmes asszonyom oly dispositióm leszen, isten ha szerencsétlen állapattal látogatna, feleségem, az gyermek Ecsedben megyen. Tatár hám nyáron levelet irt Máté vajdának, im elküldtem nagyságodnak, küldje nagyságod vissza,

Klobusiczki uram megolvashatja. Éltesse isten stb. Radnót 21. Majii 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia szolgál míg él,

R. György m. p.

DXV.

Éltemig való fiui stb. 1653. május 25.

Királytelken irt nagyságod levelét alázatosan vettem az moldvai dologrúl újabbat nagyságodnak nem irhatok, még sem érkezék levelem. Az innovatorok felöl való articulust nagyságodnak im megküldtem, ma adván be az itilőmester purumban iratván, hogy kinyomtattassanak; az mi Bisterfeldius tetszése vételét illeti, akkor ő kegyelme igen beteg volt, más az: ország, nem papok végeztek, noha praedicatori rendek is értették ő kegyelmek, s akadályt bennek nem találtak, miket az ország deliberált, ő kegyelmével nem közlötték, jobbúl, ván egészségében ő kegyelme, olvastuk. Mi nekünk abban módunk kegyelmes asszonyom nincsen, hogy kihagyhassuk mivel az ország végezte, hanem nyomtatásához kell kezdeni mi igazsággal irjuk, olyant nem láttunk benne, kibül alkalmatlansága következhetnék religiónknak, mert ha mindenek megegyeztek volna is, de mi ellentállottunk volna tehetségünk szerint. Öcsém ő kegyelme házasságárúl Menánczki uram levelét nagyságod nem küldte meg. Jó egészséges hosszú élettel stb. Radnóton 25. Majii 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia.

R. György m. p.

DXVI.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1653. május 29.

Noha búsulással súlyos nyavalyában hagyván Ferkót indúlánk hitünknek meg akarván felelni Máté vajda segitésére,

istenre bízván nyavalyás gyermekünket. Ido jövő utunkban irá Kemény János uram: híre az volna Máté vajda megharczolt az kozákkal, Lupullal, im azért az vajda postája érkezék, bizonyosan neki adta isten az győzedelmet; értvén az ellenség, segitségére megyünk, sietett vele, az spotár bolondsága miatt veszett had verése után nem késett az vajdára vinni Lupulnak kozáknak lövő szerszámit. Lupulnak császár régen küldte zászlóját elvették, szekerét egy szóval mindenét, maga, veje elszaladt, utána vannak, tovább mit fogunk cselekedni arról concludálni fogunk. Im az vajda levelét is elküldtük nagyságodnak, örömes várt volna az vajda még az harczra, de az kozák csak reá ment, kénytelen volt harczolni.

Az mi mezei hadaink miá sok kár esett áldozói harczon az kozákban, kik is mindenestül 600 legfeljebb 200 székelylyel 800-an ha lehettek; az spotárnak az vajda meghagyta meg ne harczoljon csak hátán vigye ellenkezve; amaz bolond ellenkezőt bocsátván az hátán hozta seregét, rendelt ugyan, azt is bolondúl, addig tánczot, gyalogja is az kozáknak elérkezett lövő szerszámával, kit mikor meglátott az spotár maga megfutamodott, az hada látván az is; az mi magyarink, az közepébe lévén harczoltak, az futó oláhságnak két szárnya megelőzvén, ezek hátúl ellenkezvén, az oláhság az erdőre valami ároknak ejtvén a magyart, mivel az oláhnak háta megé esett ott veszett bennek nagy hőség miatt, lovok is kövér volt, az sok fordulásban is bágyatt lovok, mind az öreg hadnagyokban esett el, mindazáltal istennek hála kevesebb kár mintsem híre volt. Cselekedjék isten kegyelmesen tovább, és szégyenítse ellenséginket. Éltesse isten stb. Mogyoroson 29. Majii 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György s. k.

Palatinus uramnak nem irathatánk ily hirtelen, bőirást kivánván, talám ha nagyságod kegyelmessége Klobusiczki uram irja meg; Máté vajda levelét vissza várjuk nagyságodtúl alázatosan.

DXVII.

Éltemig való fiúi sat. 1653.

Nagyságod levelét étekfogójától tegnap alázatoson vet- junius
tük; tudósitottam nagyságodat az vajda győzedelme felől 1.
udvarlóm által. Isten még az idővel is szolgáltatott az vajdának, nagy rettenetes záporeső, dörgés villám(l)ás volt, az esőt az szél mind az kozákra fútta, nem is lőhetett, mint kellett volna. 16 lövő szerszámot nyertek, sok prédát, azonkivül most is mindennap hordják őket, vágatja az vajda. Lupulnak is utána voltak, de az harczon sem mutatta magát, idején is elszaladt; úgy izeni az vajda, egybeveszett veje vele, Lupullal, az futásban, mint csalta atyját meg s melléje mint küldte hadainak szinét, biztatván avval, mennyi hada, az mellett mint győzi ellenségét; im odavesztette, azért több segitséget ne várjon, sőt atyja hadainak igy elvesztését megboszúlja. Az kozák megfogott volt többülni, lehet 7 vagy 8 ezer, azon kivül az moldvai had; isten verte meg. Az portárúl is hozának levelet, az vezér Lupulnak jó akarója, most is 50 ezer aranyat küldött neki, az mint kapikihánk irja, érkezvén postája be, ő Moldvában volna s 50 ezer emberrel indúl Máté vajdára, az sok adom az vezért elnyomta, mentest Lupul pártját kezdte fogni, szerencse fia lévén, az török, úgy is hisszük, meghallván az hirt, mivel az vezér embere is Máté mellett volt az harczon, forditják elméjeket. Olyant is ir kapikihánk, inkább Mátét ne segithessük, distractió felől parancsoltak, budai vezér, hogy tegyen; de ez hír(t) hallva, úgy hisszük, megcsendesednek. Az ki fizetett hadunk volt, ottbenn lévén Havasalföldében, az kár azokban esett; egyébkint mind vigyázás, gyalogink is mellettünk vannak; nem késünk, mi is visszamegyünk Radnótra.

Apafi Mihály kiindúlt kegyelmes asszonyom. Moldva felől lengyelországi dolgokrúl hirünk nem jühet; onnét kivül ha mit hallhatunk; csak az lengyelek lennének most rajta az kozákon, isten jól adná, mind két részrűl soha az lengyeleknek nagyobb alkalmatosságok az kozáknak megrontására

nem lehetne, mint most. Lővei uram hadd tudakoztasson, kegyelmes asszonyom, híreket, indúlnak-e nem-e? Ha mi oly híreim lesznek, tudósitom nagyságodat. Éltesse isten jó egészségben nagyságodat. Földváratt 1. Junii 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DXVIII.

1653. junius 5. Éltemig való fiúi sat.

Pocsajbúl irt nagyságod levelét 29. Majii alázatoson vettem ezelőtt harmad nappal, kire elébb választ az sok dolog miá nem tehettem; az mi Havasalföldében menetelünket Máté vajda segitségire illeti, idvezült urunkkal, azután velünk lett Máté vajda végezési azt tartják, ha rész haddal, avval, ha penig személyünk szerint kivánja, ugyis megsegitjük, kivel mint lelkünkben járó dologgal kötelenek vagyunk s tartozunk az végezések szerint megsegiteni, valamikor kivánja, szakadozva is penig kegyelmes asszonyom cselekednünk, segitenünk nem bátorságos, mert úgy szakadozva is vesznénk, isten, az idő mindenekre megtanit. Most ebben vannak az dolgok: Máté vajda azt kivánja, az hadakat még le ne szállitsuk. Az portára küldjünk, Stefán vajda beküldésénél tetszésünket kérdi, kit úgy látjuk reánk akarná vetni miis penig tőle akarjuk tudni tovább már a dologban mit cselekedjünk, tudósitson, megirván tetszését. Ha újabb kozák gyülekezeti nem hallatik, talám hétfün Radnótra megyünk, ha csak könnyü szerrel lehet is.

Az kozákkal való vajda harcza, azoknak is megveretések, isten áldásábúl derekas volt. Lupul idején elszaladt az sánczbúl, eszekben sem vették az kozákok, mintegy 60 vagy 70 olával, most is hordják; az kozákot föld népe Havasalföldében, Moldvában is öli, az pokornikok kik híresebbeknek tartattak mind itt voltak az hetman fiával, el is veszett bennek, 18 lövő szerszámot nyertek, ketteit elásták volt, azt is feltalálták. Az vajda lába, félő, meg ne bénuljon. Az gyermek

mégis lassan vagyon. Isten mire adja, hatalmában vagyon, elég rettegéssel vagyunk ily állapatjában. Az presbyterium felől mi nagyságodnak nem irunk, bizonságunk isten, nem az keménség, sem nagyságodhoz való engedetlenség visel, hanem lelkünk sérelmével ha mit nem cselekedhetünk, könyörgünk, nagyságod vétkül ne tulajdonitsa; az presbyteriumot jónak lenni az hol véle lehet élni, magában csak nem improbáljuk, de az consequentiajátúl félhető, azért rettegve féltjük az isten dicsőségét, abbúl következendő hazánk romlását. 2. Az mit ország végez megegyezett akaratbúl, megtartása kötelességünkben járván, nincs arra szabadságunk, magunktúl elbonthassuk. Vannak nagy ecclesiák s birodalmok, kik ez miá vesztek, olyak is, s kik között nincsen s virágzik az isten dicsősége s egyenetlenség köztök sincsen; ez mi szegény nemzetünk is egyes vala mind addig míg két három ember inditója nem lőr, s félő az zavarodása az ecclesiának az isten dicsősége elémozditásában kárt ne tegyen; egyébkint bizonságom az isten, világi bajos életemben nincsen nagyobb gyötrelmem, mint az hogy nagyságodnak ez dologban akaratját nem cselekedhetem s azért engedetlen fiának itél lenni, ha penig alázatos engedelmességgel nem kivánok egyebekben nagyságodnak szolgálni, az isten itilje meg, ki látja szivemet. Éltesse isten jó egészségben nagyságodat. Földváratt 5. Juny 1653.

Nagyságod engedelmes szolgája fia szolgál míg él

(az aláirás ki van szakitva)

(Külön lapon) Patakrúl irt nagyságod levelét ez hónap 15. napján ma vettem, az mi kegyelmes asszonyom az vajda mellé való menetelemet illeti, ki tanácsát kellene nekem inkább megfogadnom mint nagyságodét édes anyámét, de az miben az állapatok vannak, kötelességem mit tart, azt is nagyságod értésére adnom szükségesnek; itéltem idvezült urunk assecuratiojánál újabbat azon kivül nem adtam, hanem hogy minden ellensége ellen megsegitem, senkit ki nem választván, ha rész haddal kivántatik, avval, ha penig személyem szerint, úgy. Segesvárig elment vala idvezült urunk, Toldalagi Mihált Kemény János urammal bocsátván előljáróban el, oly véggel maga is elmenjen ha kivántatik, én is akkor hagyván az scolát

el ott voltam Segesváratt, kötelességemnek, hitemben járván az dolog úgy kivánván, meg kellene felelnem, mindazáltal talám nem kivántatik, adja isten. Lengyelországban nekünk is egynehány rendbeli emberink vannak, várjuk óránkint őket.

Az mi az presbyterium felől való nagyságod irását illeti kegyelmes asszonyom, én azt tovább nagyságoddal vitatni nem akarom, látom azt: az én itiletem szerint következhetendő alkalmatlan állapotoktúl tartván, akadálim megirási nagyságod megbántódásával vannak, abban hagyom, nem én, ország végezte az articulust, elbontója sem lehetek; az isten dicsősége terjesztésére való utakat sem rekesztett el az ország, hanem arra is út mód(ot) mutatott, határozta csak azokat meg, kik az ecclesiában eddig való jó rendtartást csak magoktúl meg akarnák bolygatni; mi többet nem irunk, tudja az isten azt valamit cselekedtünk is, religiónkhoz való buzgóság s annak szerelme, nem más külső respectusok viselnek. Nagyságodnak véteni úgy kerülöm, mint az tűzben hágást, de ez dologban lelkem sérelmével ha nem cselekedhetek nagyságod akaratja szerint, kegyelmesen megbocsásson; ha vétkezem is, tudatlanságbúl másokkal más keresztény országbeliekkel vétkeztem. Öcsém nekem is ir, panaszolkodik azonképen mint nagyságodnak.

DXIX.

1653. junius 6.

Eltemig való fiúi sat.

Alázatosan akarám nagyságodat tudósitani ide való állapatok felől. Az hetman követe tegnap érkezék, ma lénk (*lönk*) vele szembe, az hetman nagy ajánlással, király, respublica nevével velek való megegyezésünket kivánják, az kozák ellen confoederatiót akarván csinálni velünk az két Oláhországgal, igirvén, az új vajdát oltalmazni akarják, Lupul jóakaratjának renunciálni akarnak; mikor ember hihetné s az tatártúl félelmes nem volna, jó alkalmatosság volna, isten áldása után; Máté vajdához küldtünk, az ő tetszését is akarjuk venni; azon leszünk, illendő válaszszal hova hamarébb expediáljuk.

Kegyelmes asszonyom, az dragoninknak, német gyaloginknak muskétájában feles veszett el, az várakban nincsen, pénzen sem tétethetjük szerét; nagyságod kegyelmességét megszolgálnók, ha Patakrúl vagy 100 adatna. Éltesse isten sat. Földváratt 6. Junii 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DXX.

Éltemig való fiúi sat. 1653. junius 27.

Ez hónak 20. napján irt nagyságod levelét alázatoson vettem, istennek hála már az gyermeket az hideg elhatta, fenn kezdett járni. Mostani állapotokrúl irhatom nagyságodnak, Havasalföldében az vitézlő rend között indúlt vala ez napokban valami zenebona, mely istennek hála (noha három boérnek halálával, kiket az vitézlő rendek árúltatással és fizetéseknek hamisan eltartásával vádoltak) szépen lecsendesedett, az vajda méltósága ellen penig semmiben, csak szót sem tettek sőt kivánsága kivűl, újabban szokások szerint, az templomban Evangeliomra esküttek meg hűségére; maga is már annyira épült térdein esett sebeibűl, vasárnap vigan is lakott, jól ivott, hiszszük istent, abbúl sem magának derekas nyavalyája, sem újabb veszekedés nem fog következni, egyébiránt békével az ország, noha kész állapattal, mi is azon szerint.

Az új moldvai vajda némely rész havasali haddal és melléje ment fizetésre is gyűjtött hadakkal az Szeret vizénél van Moldvában, az mi hadainkban is vadnak Tatrosnál az moldvaiak kivánságokra, Lupulnak egyéb hada nem hallatik az magával szaladtaknál, kikben is úgy irják nekünk, az ország népe újonnan igen levágott, akarván az kozákság hazájokban menni, mint fogják az hadak magokat alkalmaztatni, az új vajda beérkezésének hire hallásában, kik már csatáiban le is vágtak Lupulnak, az idő megmutatja, de az eddig való dolgai azt mutatják, többé lengyel közzé nem folyamodik, sőt

ellenek kozákokhoz s azoknak complicesihez fogja adni magát és azelőtt beszinezett kereszténységét kinyilatkoztatni.

Az mi illeti Vesseléni uramnak Zákány uram előtt lött szavait és általa nagyságodhoz is izenetit, nyilván van nagyságodnál és ugyan is tudhatná jobban eleitül fogván mi abban igyekeztünk, hogy kedveskedhessünk minden böcsületes rendeknek, még csak közembernek is, és magunkat is kedveltethessük, mennyivel inkább oly embernek, mint ő kegyelme, ki sógorunk is, de ő nagyságodnak oly állapatbeli hive, ki szomszédságunkbau lakván, hivatalja is azt mutatván, az egymással való jó egyezés által szolgálhatnánk hazánknak; szerezhet kárt is ellenben az egymással való egyenetlenség, hát miért kivánnánk mi ő kegyelmével izetlenkedni, semmiképen akarat szerint ezt nem keresnők, sem követnők, de elhittük ő kegyelme is kegyes biró magának, mindazáltal nekünk úgy tetszik, semmiképen mi arra okot nem adtunk. Járúlhatott ugyan valakinek ez vesztésben gyönyörködő informatiójok ő kegyelme mellé, de hogy mi ő kegyelme részérül nehányképen bántódtunk legyen meg, nem szók s közhirek, hanem irások és az dolognak valósági bizonyitják, melyeknek számlálása mivel nem csendesitésre hanem inkább ingerlésekre valók volnának, azzal nagyságodat is nem terheljük, hanem nagyságod irásábúl azt látván, hogy ő kegyelme is meggondolván afféléktül következhető hazánknak is káros alkalmatlanságokat (ha nem magunkra nézve is, akár melyik részrül) az jó megegyezésre láttatik útat nyitni, s nagyságod is penig azt javallani (kinek édes anyai intése mi előttünk egész parancsolat, és nemhogy köz jóra, de privatumra is nézendő dolgokban is) engedelmesek vagyunk, tudván azt nagyságod noha minket is, de feljebb az köz jót nézi az dologban, remélvén azt is, hogy ily méltóságos személy lévén, az megegyeztetésben igyekező annyival állandóbb és szivesen valóságosabb is leszen, és csak nagyságod találja fel illendőbb módját böcsületünk sérelme nélkül, mi az megegyezésre, avagy csak az réginek megújitására, és minden eddig valóknak feledékenségben vetésére készek vagyunk, s nem is szinesen pedig, mert ugyanis sem az kereszténység, sem istentül rendeltetett hivatalunk nem szenvedi, hogy boszút, még penig köz jónak ártalmával szivünkön visel-

jünk, egyébiránt is az mi kevesen vagyunk magyarok, egyezve is alig akadtunk emitt amott, veszekedve hamarébb veszhetünk. Mi az mint mindenekben alázatos engedelmességgel várunk nagyságod kegyelmes anyai akaratjátúl, úgy ebben is alázatoson submittáljuk magunkat nagyságod kegyelmes akaratjának, kivánván istentül nagyságod egészsége felől örvendetes híreket hallanom. Földváratt 27. Juny 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia szolgál míg él
R. György m. p.

DXXI.

Éltemig való fiúi sat. 1653.

Kegyelmes asszonyom, ma hozák hírét, bizonyoson julius csötörtökön Stephan vajda s mi hadainkbeliek is Lupul öcs- 5. csével, ki hadai előtt volt Bakónál megharczoltak. Isten az győzedelmet miciinknek adta, már Stephán vajdának akkor 6 zászlót vittek, abban kevés szaladt el, voltak ezeren, az öcscse is sebes, itt volt minden hada; az fogott hadnagyok azt beszélik, sehonnét nem vár segítséget; úgy hiszszük, még elébb áll; tovább mire adja isten, nagyságodat alázatoson tudósítom. Éltesse isten stb. Földvár, 5. Julii 1653.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DXXII.

Rákóczy Gy. anyjának. Földvár, 1653. Jul. 9. Nincs más híre mint: Máté vajda írja, hogy kozák követ jő hozzá, s onnan hozzá is eljön. Ébenit a vajdához küldé.

DXXIII.

Éltemig való fiúi stb. 1653.

Patakrúl írt nagyságod levelét alázatosan vettem Ves- jul. seléni uram levelével, kire választ tettünk, mi az egyességnek 11.

megtartói leszünk, csak ő kegyelme is tartsa állandóúl állhatatosan, szegény romlott hazánknak, az köz jónak nagyobb haszonnal szolgálhatnánk.

Az öcsém nekem is ír, Révai Pálné asszonyom már utána jár, Klobusiczki uramtúl nagyságod izenetit alázatoson megértém. Apaffi Mihálynak a levelet vagy pénzt Klobusiczki uramtúl megküldjük. Semmi oly hirt nem írhatok nagyságodnak; az kozák követek kijünek hozzánk, mentik magokat, Stefán vajda már Jászvásártúl 6 mélföldön vagyon, vagyon 2000 lovasunk mellette, gyalog is ment utána, magának is vagyon 700 gyalogja jó, Máté vajda is küld mind lovast gyalogot melléje, elválik már 4, legfeljebb 6 nap alatt, kinek adja isten, ha megvárja Lupul, ő is lehet, az mint hozzák, 2000 emberrel vagy valamivel többel. Stefán vajda mellett tatár is vagyon, tatár khám embere, ki avval ajánlja magát, ha kell, tatár is jü melléje. Tatár khám nem megyen az kozák mellé, ha mi oly hireim érkeznek, alázatoson tudósítom nagyságodot... Éltesse isten stb. Földváratt, 11. July 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia szolgá[illegible]
míg él

R. György m. p.

DXXIV.

1653. Éltemig való fiúi stb.

jul. Ma reggel 4 órakor hozák Boros János levelét kegy[illegible]l-

13. mes asszonyom, az mely csatát elbocsátott volt Stefán vaj[illegible]da mellé, érkezése után másod nap Lupul vajda 700 lovas csa[illegible]á-jára Jászvároson innen harmadfél mélyföldön egybe találv[illegible]n, isten az mieinknek adta az győzedelmet, most is zászlójokot [illegible]el-nyerték, egész az lonai hidjáig, ki annyi föld Jászvásárhoz, mint Tövis Fejérvárhoz, vágták őket, kevés szaladt el bennek, Lupul megvárja-e, mivel van 1000-ig való kozákja, elvált eddig. Istenben bizunk, megszégyeníti ellenségünket. Éltesse isten stb. Földvár, 13. July 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia

R. György m. p.

DXXV.

Éltemig való fiúi stb. 1652.

Borsibúl 12. napján ez hónak írt nagyságod levelét alá- jul.
zatoson vettem, egészsége vastagodását örömmel értjük, isten 18.
építvén, terjeszsze sok esztendőkre, kivánjuk szíbűl. Mi is, hála istennek, nagyságod szolgálatjára vagyunk egészségben, mindnyájan; feleségem, holnap egy hete, idejütt; mi tegnap előtt, mivel török követtel kellett szembe lennünk, az tanácsurak is alá jüttek volt Fejérvárra, az mostani felháborodott állapotok felől kelletvén tanácskoznunk, mivel úgy hallatik, Lupul leányát Kimiliczki fiának adván, azon mesterkednek, Máté vajdát vajdaságábúl kitudván, székiben ültetné kozák ve(*j*)it, nekünk is másfelöl distractiót szerzene, ne segíthetnők, magunk birodalmát is ez zabola nélkűl való nemzetségtűl félthető (*sic*), ki az prédát megédesítvén, mindeneket kiván prédálni. Ő kegyelmekkel úgy végeztünk, mivel Máté vajdához országúl hittel vagyunk kötelesek, megsegítsük; ha őtet megronthatnák, rajtunk volna azután az rend; kihez képest Kemény János uramat az Bárczára bocsátók, ha Máté vajdának segítség kelletik, küldjön; ha penig nem ő reá, hanem reánk találnának jüni, az utak meg lévén erősítve, állljanak ellenek, be ne bocsássák. Mi is mivel az ország mind készen, felültetvén, ha az szükség kivánja, megtanít az állapat, mit kellessék cselekednünk. Mi úgy itílünk mindazáltal, mind minket, Máté vajdát megoltalmaz isten. Máté vajda hadai mind táborban vannak. Az tatárság, bizonyos, vissza Krim felé, hazájában takarodik, most is vissza mentében Moldvának egy részét elrablotta, ki épen maradt volt harmad éve; embert nem sokat talált ugyan, mivel még haza nem szállottak volt; tartunk azért attúl, csalárdság ne legyen dolgában és csak visszamentnek tettetvén magát, az praedát beküldi Krimben, maga, lovát nyugotván meg, elcsap valamely felé. Valamint hozták Lövei uramnak az hírt, most Lengyelország üres tatár hadtúl; az mely híreket hoztak is ő kegyelmének külömben vannak; az király Ilivóhoz 10. praesentis fogott

szaladni; de mi félünk attúl, az király tanácsábúl ne kezdjenek lenni az kozák cselekedeti és az respublica nem gondolván már ennyi nevezetes ember, szép hadok elvesztésével, eltakarodván az kozák, tatár le száll megint. Emez, még ha ez idén nem is, de tavaszszal megcsapja őket is lassan-lassan erőtlenítvén, ezek erejekkel az király szabados uralkodást nyer magának az lengyeleknél, elveszti szabadságokat.

Mi is innét ez jüvő héten, ha isten engedi, felmegyünk Fejérvárra, Dévára sem mehetünk alá; az hírekhez képest ad 15. Augusti gyűlést is hirdettettünk; az gyermek állapotjáért leveleket iratni kell az portára, követeket ország nevével választani; egyéb dolgok nem lesznek; azért, és ha isten alkalmatlan hírektűl oltalmazna, oly akadályunk nem találna lenni, kimennénk nagyságod szolgálatjára, látogatására.

Az gyümölcsöt alázatosan megszolgáljuk nagyságodnak; adjon isten nagyságodnak stb. Gyógyon, 18. Julii 1653. (*így: de tollhiba 1652 helyett.*)

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia

R. György m. p.

Az Hegyalját félteni nem kellene, mint az vezér assecurál, mindazáltal az vigyázás nem árt.

DXXVI.

1653. Éltemig való fiúi stb.

jul. Két rendbeli levelét nagyságodnak alázatosan vettem.

22. Én kegyelmes asszonyom magam nem mentem, tudja isten, vagyok nagyságod alázatos szolgája; ma az praesbiterium felől alázatosan izenek nagyságodnak Klobusiczki uramtúl.

Az németek behozása s szaporodása csak ne lenne szegény hazánk romlására.

Az Lupul öcscsével tegnap érkezének be, avval együtt 18, most nyert zászlókkal, több is van még, német gyaloginkmagok akarják kihozni. Stefán vajda részére is nyertek felest. Szucsva megszállása felől még bizonyost nem hallottunk.

Az vajdáné minden értékével benn van. Ha mi híreim lesznek, alázatoson tudósítom nagyságodat. Magunk Szombatra, Radnótra megyünk, az hadak kiszállának, az fizetett had leszen fenn. Éltesse isten stb. Brassó, 22. July 1653.

Nagyságodnak engedelmes alázatos szolgája, fia

R. György m. p.

DXXVII.

Éltemig való fiúi stb. 1653. jul. 28.

24. Patakrúl írt nagyságod levelét alázatosan vettem. Az ide be való állapotokrúl semmi ujabbat nem írhatunk nagyságodnak, Szucsvát obsideálták csak az lövő szerszámokkal érkeznének, megvennék ha elébb nem is egy hét alatt. Im most hozának leveleket Máramarosbúl, ujabban lengyel követ jü hozzánk. Zákány uram levelét vettük, hamis ember költötte hirek azok; szolgáját Vesselényi uramnak nem is láttuk. Éltesse isten stb. Radnót, 28. Julii 1653.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia

R. György m. p.

Az lengyel hadakbúl járnak Stefán vajdához Szucsva alá, Boros uramnak is ajánlják magokat meg van parancsolva, ha kivántatik, megsegitsék őket.

DXXVIII.

Éltemig való fiúi sat. 1653. aug. 2.

Az moldvai állapatok felől egyebet nem irhatunk nagyságodnak, az lövő szerszámnak hármával talám tegnap érkeztek oda meg, az két öreggel öt nap alatt ha oda fognak érkezni; Lupul kozák közzé ment, még eddig segitséget nem adtunk, most indittattunk feles hadat be, ha Szucsvát megsegitené, istent hiván segitségül, felelhessenek meg neki. Zólyo-

minét elválasztották urátúl tegnap, nagyságod mit disponál állapatjárúl, nagyságod kegyelmessége. Éltesse isten sokáig jó egészséggel nagyságodat. Radnóton 2. Aug. 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia szolgál míg él

R. György m. p.

DXXIX.

1653. aug. 6.

Éltemig való fiúi stb.

Nagyságod levelét alázatoson vettem, pénteken próbálta 60 kozák az Nester Révét gázlóban, ha eljühetnek-e? megellenkeztek velek mi hadaink, azt mondották nem gonosz végre járnak, követ akarna békességért jüni, de annak nem hihetni, Petki uramot beindítottuk hadakkal csak adná isten érkezhetnék be, ez héten elválik segíti-e nem-e, az lengyel királytúl tegnap jüve posta szolgánk, ugyan tegnap múlt egy hete Ilyvoból elindúlt, megküldték az kozák követek, mivel jüttek micsoda választ is adott az Hetman, de az Lővei uramnak írt hírekben igen kevés az ki úgy volna, nehéz, igaz hírt tudni; Lengyelországban, az király, hetman azt igérik Kameniczhoz hadat küldtek, ha kozák Moldvára jü, megsegítenek. Kondraszki írt volt is, megválik, az igíretnek megfelelnek-e. Az portárúl is ma hozák kapikihánk levelét. Stephan vaidának megadták az vajdaságot; az kapucsi pasa elindúlt az Kaftánnal, szerencse után járnak.

Az húgom, megírtuk nagyságodnak elvált Zólyomitúl az mellett senki nincsen, Pongrácz uramtúl izentünk megböcsülje magát. Anyjához ment, ha szerencse s illendő találná, el kellene adni, ide be bizony nincsen, kinek ember adhatná.

Vesselényiné asszonyom miket mondott Huszár uram felől, azont izente vala Veselényi uram elsőben is Szuhai uramtúl; itt abban nem adhatunk hitelt; többire csak nem egy; Csáki uramot Vesselényi uram, hogy árúlta volna el, ha velek értett volna egyet? Az öcsém írja, híre az Pucham alá jüne, ha

ız Vesselényiné asszonyom tudhatta volna. Éltesse isten stb. ıdnóton, 6-a Augusti 1653.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DXXX.

Életemig való fiúi stb. 1653. aug. 14.

Alázatosan vettem nagyságod levelét. Az praesbiterium felől nagyságodnak alázatoson izentem volt praefectus uramtúl, annál egyebet most sem írhatunk nagyságodnak, tudja isten alázatos engedelmességgel kivánunk nagyságodnak szolgálni valamiben módunk vagyon. Apáczainak kegyelmes asszonyom, semmi hírét nem hallottam, írunk felőle Fejérvárra. Hétfün írt Boros uram levelet, ma reggel vők; Szucsvának egy darab falát lerontották, már hétfün kezdették két öreg lővő szerszámmal lőni, azon estve granátokat akart behányatni, nagy sívás rívás az várban, még az benn levő lovak is ordítnak kí hallik azt írja vizek nincsen, kenyeret is borral sütnek, elválik rövid nap immár. Lupult az Neszteren túl három napi járó földön mondják lenni, tartnak az kozákok, hadaink már be érkeztek, bizunk istenben gonosz akaróink megszégyenülnek, megírtuk Stefán vaidának siessen Jászvásárra, hogy kaftányozza az török meg. az is kivánja odamenetelit, hogy Szucsvához közelebb legyünk, mi is, ha isten engedi, holnap indúlunk Görgénben. Éltesse isten stb. Radnóton, 14. Aug. 1653.

Nagyságodnak engedelmes, alázatos szolgája, fia míg él
R. György m. p.

DXXXI.

Éltemig való fiúi stb. 1653. sept. 1.

Az moldvai állapotok felöl egyebet nem írhatunk nagyságodnak kegyelmes asszonyom, hanem az kozákság erős sánczban

vagyon, kenyerek, kevés husok vagyon, vizzel is az várbúl tartják őket, ha segitségek nem jüne, nem sokára isten kézbe adná őket. Az mi s lengyel hadak kenyérbűl szüköltek meg, mivel az malmokat elégették, buza elég volna. Tatár Chám is egy atyjafiát küldte Stefán vaida mellé bizonyos számú tatárral, csudás dolog, az lengyel ellen az kozákot segiti, Stefán vajda mellett meg kozák ellen vagyon. Éltesse isten stb. Görgényben 1. sept. 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DXXXII.

1653. sept. 12. Éltemig való fiúi stb.

Akarám alázatoson tudósitani nagyságodat ide való állapatok felől. Sciaus pasa Máté vajdára jüveteli hire megcsendesedett, kit akkor sem hittünk ugyan; de mivel kötelességünk szerint kivánta, meg akartunk annak felelni; irja az vajda, onnét ne tartsunk; gondot visel ő. Petki uram, 7. irt levelét hozák szerdán két rendbelit, kiben irja, úgy hallják, Lupul az sánczbelieket meg akarná segiteni; azolta ujabb hírünk nem jütt, várunk óránkint. 500 dragont várt Kondraczki uram az királytúl, 8 lövő szerszámot, ha Kameniczhoz felérkezett, módja nem lehetne szakadozva az segitésben; hanem ha személye szerint jüne Kimiliczki. Isten jó végét, hisszük adja; megszégyeniti ellenséginket. Már gyükérrel él nagyobb része az kozáknak, minden nap vesz. Ez levelünk irása alatt vők Tokajbúl irt nagyságod levelét; egészségét nagyságodnak örömmel értem, kiben isten sokáig tartsa meg is nagyságodat. Mi is nagyságod szolgálatjára egészségben vagyunk. Vesselényiné asszonyom mit izent nagyságodnak, értem, kegyelmes asszonyom; ha isten nem könyörül, félő az németség; az által szabadságunk, szegény hazánk el ne rontassék; nem ok nélkül igyekeznek az városokat némettel megrakni. Szendrőnek megvételére való pénzünk nincsen, most inkább költenők az hadra. Mig (*meddig*) leszünk itt, bizontalanok vagyunk;

moldvai állapat tanít meg; onnét bizonyost hallván, visszamegyünk Görgénben; vagy ha isten kézben adná Szucsvát, Fejérvárra. Segesvár 12. Septembris 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

Az vármegyéket hazabocsátjuk, csak zsoldost adnak azok, kik nem adtak volt.

DXXXIII.

Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat ajánlom stb. 1653. sept. 15.

Noha híre az volt az kozák megsegítse az sánczbelieket; de még eddig, istennek hála, úgy mint ad 11 hírek nem volt; ez estve vőnk Petki uramtúl levelet, az kozák igen megszorítván volt, kedden, szerdán, csötörtökön derék csatázások volt, kozák sok veszett, mint Petki uram irja, lengyel király Denof nevű német officére érkezvén 500 dragonnal, ujobban csötörtökön hajtottak sáncz eleiben kasokat, noha nem mi akaratunk, az lengyel hetman sem tanácsolja, de mint Petki uram irja, az lengyelek ostromlani akarták pénteken éjjel, kihez képest az mi hadunknak is meg kell cselekedni; isten mire adta, meghalljuk; elkénszeredett az kozákság. Az lengyel királytúl tegnap múlt egy hete, bejárónk eljütt, pénteken érkezék meg az király az nap indúlt Halicstúl el vele együtt Husiatni nevű helyhez jütt az Neszter mellé; mind jüdögél lassan lassan alá, előtte is vannak hadak, kik Moldvára való kozákok jüvetelére vigyáznak; ajánlja sinceritását. Ha Buda felől valami oly hírünk vagy portárúl nem érkezik, ki megtartóztatna hadak beküldésétűl, a jüvő héten Kemény János uram beindúl hadakkal. 1) Mivel ottbenn Petki uramtúl nem igen akarnak hallgatni, egyenetlenül vannak, hozza jó rendben. 2) Újítsa az hadakat. 3) Nyugodt hadat küldhessen király mellé. 4) Királyhoz az követek onnét mennek el, ha oly dolog occurál késő lévén ide hozzánk jüni, instruálhassa ő kegyelme, mit cselekedjenek. 5) Ha az obsidiónak, kiválképen az várénak continu-

áltatni kell, arra jó dispositióval gyalogot hagyván, valamig isten kézben adja, continuáltathassék. Éltesse isten sat. Segesvár 15. Septembris 1653.

Nagyságodnak engedelmes alázatos szolgája, fia,
R. György m. p.

DXXXIV.

1653. sept. 21. Éltemig való fiúi sat.

Kegyelmes asszonyom, ím ma reggel hozák Petki uram levelét, kiben tudósít ő kegyelme, az kozák hetman fia Timus bizonyoson az sebben meghólt, testét egy házban tették be.

Lupul jü(*tt*) volt 10,000 kozákkal segítségre, előljáróban az Neszter mellett lecsapkodtak, az hetman postán küldött utánok térjenek meg, mert hadát nem szaggathatja meg az király nagy ereje miá; már el kell veszni az sánczban levő kozákságnak, lovat is 100-(*at*) hajtottak el, szerdán elérkeztek. Éltesse isten sat. Segesvár 21. Septembris 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,
R. György m. p.

DXXXV.

1653. octob. 1. Éltemig való fiúi sat.

25. irt nagyságod levelét tegnap előtt alázatoson vettem, ide jövő útamban az moldvai állapotrúl újobbat nem irhatok nagyságodnak, hanem csak ezt, Petki uramnak siettetik Kemény János után menni, mivel az kozákság vak szerencsére, volt híre, ki akart indúlni, az vajdáné kiment az sánczban haját szaggatván nagy sírással harmadnapra marasztotta őket, bíztatván azzal akkorra ura megsegíti, kinek semmi híre nem volt. Kemény János uram holnap nagypénteken érkezhetik oda, az koplalást nem állhatja már az kozákság. Kemény János uram bemenetelinek kényszerítő okai az hadak egyenetlensége is cselekedteté, mivel némelyek igen fenláttak, azon-

kivül ha az király mellé hadaknak kelletik menni, azt is ő kegyelmének kell elrendelni, több okok is lévén, kinek bő irásának olvasásával nagyságodat terhelni nem akarom most. Az porta az lengyellel való conjunctiót nehezteli-e nem-e még nem tudhatjuk, az kapitihának meghagytuk volt jelenteni, de az bolond nem cselekedte, inkább titkolta, mi penig régen megirtuk találunk mi kozák s hatalmas császár ellen oltalmat, ő szerencse fia kinek szolgál az, annak kedvez.

Az mi Biszterfeldius uramnak is kimenetelét illeti elhiszszük nagyságod parancsolatjának engedelmes lészen, mi sem tartunk ellent benne, egyszer jól állandóul kellene az scolát helyiben állítani, bajosok néhul az deákok, az ellenkezőkre nézve hasznos volna, ha az mesterek jól tanítanának, adná isten nagyságodnak boldogúl igyekezetít végbe vinni.

Tomics bizonyoson elveszett, isten kegyelmesen cselekedett. Éltesse isten sat. Görgény 1. Octobris 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DXXXVI.

Rákóczy Gy. anyjának Malomfalva 1653. Oct. 24. Úgy látja, hogy öcscse (Rákóczy László) vallásában erősödik; mert kijelenté, hogy már csak vallásán levőt vesz nőűl. Azt hiszi sietni kellene a dologgal. A moldvai állapatok most csendesen vannak.

DXXXVII.

Éltemig való fiúi sat.

Ez elmúlt hónak 27. napján irt nagyságod levelét szomorúan értem. Az ónodi állapatot az mint eligazította praefectus, 1653. nov. 1.
Zákány uramnak tetszik. Szuhai uram búcsúzni akar mint Klobusicski uram irja, nem is tetszik ő kegyelmének maraszszuk. nagyságod kegyelmes akaratja az levén, ahoz alkalmaztatni

igyekezzük magunkat. Vesseléni uram nagyságodnál volt, értem, mi az elmúltakat elé nem hoztuk volna, de ő kegyelme kivánta, mit vétett volt, hogy azt ne itilje ő kegyelme, csak gondolt dolgok voltak nehézségink s úgy igérők, Székely Mojzesnek irt levelét megküldjük, izenvén, azok elmúltak, tartsák az atyafiságot tökéletesen. Az mi az deákja állapatját illeti, mi azt mondottuk, nem szolgánk, nem láttuk, azt sem tudjuk hol vagyon, az diploma az szegődött szolgákat comprehendálja, ha ő felsége szolgái mi szolgánkká lennének; ez nem szolgánk nemes ember is, mi nem köttethetjük nyakon. Kemény János uram beteg hagymázban, csak isten gyógyitaná meg. Éltesse isten sat. Albae 1. Novembris 1653.

Nagyságodnak alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DXXXVIII.

Rákóczy Gy. anyjának Fehérvár Nov. 4. »Stefán vajdától Lupul feleségét gyermekét kéreti, megijedzés nélkül ki nem fogja adni.«

DXXXIX.

Éltemig való fiúi sat.

1653. nov. 8. Most Stephán vajda csendes állapattal van; az botot, zászlót meghozták neki; tatár khámhoz küldtük volt emberünket, az tegnap elött érkezék, utjában három rendbeli embertűl értette, Lupul vajdának az hám fejét vetette. Irja Stephán vajda ez elött egy héttel tatár hám 4 mélföldnyire volt az királytúl; el kell hamar nap válni, isten kinek adja az győzedelmet. Olyat is hirdettek, az hám visszatérne. Betthlen János uram ez héten ki fog érkezni, meghalljuk mi állapattal (*van*) az király. Éltesse isten sat. Mostani nyavalyájábúl forditsa elébbi jó egészségére. Albae 8. Novembris 1653

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DXL.

Éltemig való fiúi sat. 1653.

7. irt nagyságodnak levelét alázatoson vettem,(*betegségét*) nov.
szomorúvan értem, gyógyítsa isten nagyságodat szíbül kivánom, 13.
istennek hála nagyságod szolgálatjára egészségben vagyunk. Bethlen János uram tegnap érkezék meg az lengyel királytúl Máramarosra jütt, két hete múlt hétfün jütt az királytúl, böcsülettel látták, úgy is bocsátotta az király, az magyaroknak nagy böcsületek, jó hírek, istennek hála. Az király mivel magátúl választ nem tehet, az senatorok az respublica képében megigirték ha török tatár ellenségünk lenne, megsegitenek, kit az országgyülésében az respublica is confirmál. Az lengyelországi nemességet magunkra nem kivántuk, hanem ha isten gyermekekkel áldana, ha ki azok közül élni akar vele, élhessen, abbúl is igérték jó akaratjokat, nem csak azokra hanem híveink közül is ha kinek kivánjuk. Emberi mód szerint nem kell az lengyelt az kozáktúl félteni, járja az békességet az kozák, de nem akarja az király, az nagy emberek országúl; az tatárra reá akart az király indúlni, de Stefán vajda irta, az tatár kozákkal reá megyen, az király helyben akarta várni, Svancsánál 30 ezer kozákot mondanak lenni, 40 ezer tatárt az hámmal. Ím Stefán vajda levelét ez estve hozák, azt irja Mikes Mihály ment volt csatára, Barnál feles tatárt vágott le, s nyelveket vitt az királynak; ennyi idötül fogva az királynak egy nyelvet sem tudtak volt vinni, maga járton járt az csata, hiszszük istent megsegíti az lengyeleket;ha isten azt adná, az tatár visszamenne, az király hada Ukrajnára szállhatna, ez ünnep után mentest kiszolgáltatnánk az gyülést, és ha isten nagyságodat be nem hozná is, kit szibül kivánnánk, ha isten nagyságodat ide be való házaihoz behozná, kimennénk az nagyságod szolgálatjára. Szentpáli uram ha requirál az jószág dolgából, nagyságod kegyelmes parancsolatjának mindenekben engedelmesek akarunk lenni, tudja az isten, az másikban is nem ellenkeztünk, hanem mivel szolgánk fia, csak könyörgöt-

ınk nagyságodnak. Éltesse isten sat. Albae 13. Nov. 1653.
Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia
R. György m. p.

Az mi kegyelmes asszonyom Szuhai uram állapatját .eti, bizony igen tetszik magának, ha úgyan búcsúzni fog ınemha Gellérfi uramot állatjuk be ha reá vehetnők.

Az borokat alázatoson megszolgálom nagyságodnak.

DXLI.

Rákóczy Gy. anyjának Fehérvár 1653. nov. 18. küldi Mikes Mi-.ly levelét a lengyel hadfolytatás lassú voltáról. A tatár visszakészül. Fehérvár nov. 23. : még az tatár lengyel meg nem harczolt, Stefán jdától már az hám Lupul feleségét vissza nem kivánná, azt irja az jda, 20,000 kozáknál több nincsen s az hám azt mondotta Kimeliczky üjtse össze több hadát ha van mert ha nem, ő visszamegyen; az újságon . meg nem harczolnak vissza megyen.« — Fehérvár nov. 24. : szomo-an érti az anyja udvarában uralkodó pestist, jó volna neki »az dögös rt« változtatni. Szeretné ha öcscse házassága már végbe menne, mert ilvánossá lett. Vette anyja levelét Nadányi Mihály leánya ügyében: ıdányin mint olyan patvaros emberen nehéz volna Fáiéknak keresni. Fehérvár decz. 2. : Temesvártt már kiütött a pestis. Szeretne már ki-enni. A lengyelek nov. 18-ig még nem harczoltak meg. — Fehérvár cz. 12. : a tatár békességgel kinálja a lengyel királyt, ha az végbe me-tne a kozákot könyen elnyomhatná.

DXLII.

Éltemig való fiúi sat.

Az mi az mi kimenetelünket illeti, ki legkiválképen az ıgyságod szolgálatja kedvéért lenne, azután némely orszá-ıs dolgok eligazításáért is, mindazáltal azt csak isten s az ngyelországi állapatok jókarban létele s az tatárnak visza-eneteli engedhetik meg; kinek ha elébb nem is, de karácso-onig el kell válni. Az országgyűlését is ad 18. Januarii pro-ulgáltattuk; hogy ha isten csendesíti az állapatokat hama-

rébb mehessünk nagyságod szolgálatjára, az is két három hétig eltart; mi tudja isten, alig várnók, láthatnók, szolgálhatnánk nagyságodnak s kivánnók szíbül nagyságod itt benn való lakását, felelhetnénk meg, közelebb lévén, alázatos szolgálatunkkal fiúi engedelmességünknek is.

Az öcsém lakodalmát is urgeálja, kegyelmes asszonyom ő kegyelme is pénteken érkezék meg. Míg az lengyel állapat felől valamit nem hallunk, addig ő kegyelmének sem tehetünk választ; jüni kell hirünknek 4, 5 nap alatt, legfeljebb karácsonra.

Telegdiné asszonyomot admoneáltatjuk bélteki jószág felől, Dolhát sem szakasztván el, kirül már az öcsémmel beszéltünk is.

Elhiszszük, eddig megértette nagyságod, ugyan ím vasárnap hozák Forgács uram levelét, kiben irja, az szegény palatinus uram megholt, kit szomorúvan értettük; egy igaz jó akarónktúl váltunk meg. Elhisszük, sokan örülik; ezután fogják megismerni káros voltát halálának. Isten éltesse sat. Albae 16. Decembris 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DXLIII.

Éltemig való fiúi sat. 1653.

Alázatoson akarám nagyságodat tudósítani, az lengyelországi király hadai állapatja felől, ím 9. irt Mikes uram levelét ma reggel vők. Egy kozák, ki az király hűsége alá jó ideje hajlott, híven is viselte magát, Szucsva alatt is ez volt, csatára menvén megtérvén, nem ment az táborra, az táboron kivül egy mélyföldnyire hált meg, az tatár feküvő helyében lepte, 400 elvittek, maga is igen sebes, Visnoviczki, két Sapia, az mostani hetman fia utánok voltak, Mikes uramat is az király utánok bocsátván, két mélföldig üzték, az hám táborához nem érhet- decz. 20.

tek, hanem valami tatárok meglátván őket, hirt vittek, 9000 tatár 6000 kozák utánok voltak, az elöljárójának harczot készek voltak adni, de azok nem bocsátkoztak harczolni, békével visszajüttek; az tatár az békességet külön akarja az kozáktúl, kit az lengyelek igen akarnának; fegyver vagy harcz által vagy békesség választja el, azt irja Mikes, ki elvált eddig, udvarlónktúl, ki már oda érkezett, azt irja, mindenekrül bizonyosabban tudósít. Éltesse isten sat. Balásfalva 20. Dec. 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia
R. György m. p.

DXLIV.

1653. decz. 26.

Éltemig való fiúi sat.

Kegyelmes asszonyom 12. estve vocsoránk után érkezék udvarlónk az király táborábúl, ki ma pénteken egy hete elindúlt, az tatárral az király megbékéllett, az békesség bajoson volt, nehéz kivánsági voltak az tatárnak, utóljára csak lóháton végeződött, arra igirvén magát az tatár, király respublica ellenségének ellensége. jó akarójának jó akarója leszen, zálogot adtak egymásnak mind két részrűl. Kozák felől nem levén tracta, ez volt csak szavok: ti jobbágyitok, bánjatok jól velek, ha nem engednek s akarjátok, mi is rajtok leszünk, noha eléggé rablotta most is, az király hadai az kozák városokra szállnak, maga visszament Varsvára gyűlést hirdetni. Az mi hadainkat kibocsátottuk Máramaros felé, nagy ajánlásokkal az király. Mi ha isten nagyságodat behozza, ki nem megyünk. Az öcsém is ki akar menni, ő kegyelme váltig volna rajta, jelen lehetnénk lakodalmán, mi is örömest cselekednénk ha módunk lehetne benne. Éltesse isten sat. Albae 26. Decembris 1653.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,
R. György m. p.

DXLV.

Éltemig való fiúi stb. 1654.

29. Decembris irt nagyságod levelét alázatosan vettem; január 2.
nagyságod jó egészségét örömmel értem, kiben isten sokáig tartsa meg is nagyságodat, kivánom szíbűl. Istennek hála, mi is nagyságodnak szolgálatjára egészségben vagyunk. Az nagyságod bejüvetelit örömmel értjük, kit szíbűl kivántunk, hozza isten nagyságodat egészségben. Az lengyeleknek nem igen van igaz hírünk; az tatár visszatakarodott az kozákságon; nem jüttek Moldvára. Im tegnap érkezék postán az portárúl az vezér embere, levelét nem fordíthatók meg, mivel még az török deák nem érkezék el. Követsége: az tatár hám panaszlott, mi segítséget adtunk az lengyelnek, azért ne segítsük többel. Az vezér levele nehéz irás lévén, az sátormester nem olvashatta; az tatár hám levele mását, kit az vezér küldött, az mint imitt-amott olvashatta, az hám azt irja: az magyarok miá nem tehet semmit az lengyelnek. Csak érkezzék az török deák, megfordíttatjuk, választ teszünk az vezérnek. Azt itílem, elfelejtenék az lengyelek az religió háborgatást, csak nyughatnának békességben. Az öcsém búsul, az lakodalmán nem lehetünk; mi elég okait számláltuk; mi bizony jó szívvel segítjük; mi is adtunk köntöst; ő kegyelme azt mondja, fogadása tartja, bársonyt atlaczot nem visel; bársonynál egyéb tisztességes köntösink penig nincsenek. Csak adná isten, hagyná el vallását; istentűl meglehet, az lélek ott fú, hol akar de mi kétségben kezdettünk esni; nincsen abbeli reménységünk. Bé(l)teki jószág mennyiben van, feltaláltuk, az leleszi conventbűl mint hozatta volt ki szegény urunk. Az asszonynak irtunk; küldjön be az pénzért oda, az postánk nem jüve még be. Az mi az pénz dolgát illeti, kegyelmes asszonyom, az mi nekem van, nagyságodé s mennyi van, isten behozván nagyságodat, tűlem megérti. Magunk s idvözült urunk képére vert aranyunkon kivűl bizony nem sok van másféle; Stefán vajda volna adós közel százezer aranyunkkal; Szent Gergely pápa napig talám jű pénz onnét kezünkhöz, mivel már az portát

contentálta; adhatunk, kegyelmes asszonyom, nagyságodnak. Feles lévén az fizetett hadunk, sok megyen reájok.

Az hintókat nagyságodnak alázatosan megszolgáljuk. Im ez levelünk irása alatt érkezék Barcsai uram levele, beérkezett már az portára, az vezérrel még szembe(n) nem volt; de az szembe(n) lételre napot hagytak; irja ő kegyelme, meg fog változni *(t. i. a vezér)*. Hozza isten nagyságodat stb. Albae 2. Januarii 1654.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DXLVI.

Rákóczy György anyjának Balásfalva 1654. január 11. Stefán vajda azt irja, hogy a tatárság visszatakarodott hazájába, ő is székeshelyére ment. Várja anyja jövetelit: jobb volna ha nem Monostoron hanem Gyalúban szállana meg. Ha a gyűlés miatt maga nem mehet, nejét küldi.

DXLVII.

1654. márcz. 22. *(A levél eleje hiányzik)* ..... kire minek előtte választ vettünk, ez levelünk érkezék; ő kegyelmének elhisszük azt is, evvel nem fog ellenkezni. Mi, kegyelmes asszonyom, nagyságod szolgálatjára elmegyünk; kérvén azon alázatosan nagyságodat, találjon oly módot, kötelesek levén az ország articulusira; egyébkint is im papjaink annak megtartására emlékeztetnek, lelkünk ismeretit ne sértsük meg. Isten eléhozza itt benn a papok gyűlését, proponálja, kinek scrupulusa, megegyezvén közönségesen rajta, az isteni rendeléshez közelebb-e Megyesi uram itéleti, kövessük azt. Nagyságodat alázatosan kérem, ez alázatos irásomat búsulással ne vegye; tudja az isten lelkemet, keseredett szívvel nyúltunk hozzá, félvén

nagyságod búsulását. Kivánom istentül stb. Görgény 22. Martii 1654.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DXLVIII.

Éltemig való fiúi stb. 1654.

Kegyelmes asszonyom, tegnap alázatosan irtam nagyságodnak. Csulai uramtúl válaszom jüvén Megyesi uram irására communio felől, nagyságodnak alázatosan értésére adom, ő kegyelme igazítaná az levélre, kit nagyságodnak megküldtem; Bisterfeldius urammal beszélgetvén ez inclusával többíti irását; bizony az mi itiletünk szerint is helyesen irja ő kegyelme, csak magoktól ne inditanának némelyek, minden botránkozás nélkül meglehetne rendesen közönséges megegyezett akaratbúl az reformatió. Mi, mint tegnap is irók, nagyságod szolgálatjára elmegyünk, elhivén azt, az communio osztásban oly módot akar nagyságod követni, ország végezési s lelkünk ismereti sérelmével ne láttassunk cselekedni. Maradván stb. Görgény 23. Martii 1654. márcz. 23.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DXLIX.

Éltemig való fiúi stb. 1654.

Két rendbeli leveleit alázatosan vettem nagyságodnak; az mi kimenetelünkben sok akadályok vannak; ő kegyelmek inkább bejühetnek, mint sem mi mennénk ki ő kegyelmek eleiben. Ha igaz, Máté vajda szegény ma egy hete meghalt; ez is lehetetlenséget szerze. Boros uram már tergvistiai kapúnál volt, hogy megértette; csak szóval izente, postán küldvén hozzánk; azolta nem újula ez hir; adná isten, ne volna igaz; de tartunk attól, talám csak tülünk akarják titkolni, oly helyre április 24.

küldtek vajdáért. Boros uram mindazáltal azt izente, Konstandit, ki szegény urunk hadakozásában szerdár volt havasali hadak előtt, annak adták magok az vajdaságot; de majd nem hihetjük; mivel noha vajdafi, nem igaz ágybúl való; de megjegyeztetve volt már; ha minden útakot el nem fogtak, meg kell hozni. Az öcsém ir az bélteki jószág felöl, újabban is irattunk Csákinak. Hokmester állapatját az mi nézi, isten míg nagyságoddal szembe nem juttat, addig nem állítunk. Éltesse isten stb. Ujváratt 24. Aprilis 1654.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia.

R. György m. p.

DL.

Rákóczy György anyjának Szamosújvár 1654. aprilis 27. Lengyelországban rosszúl állanak a dolgok. Száva szánja a szegény vajdát (Mátét) de nem felettébb mert nem volt kedvében. — Radnót 1644. jun. 3: »az tatár követ holnap jű be.« Augusztusban ő is ki akar menni. — Radnót 1654. junius 9: a bélteki jószág kiváltására intézkedéseket tett, irt Csáki Istvánnak, hogy julius 1-ére küldje szolgáit Szathmárra. Szentmiklóst nem bocsátja Homonnai kezébe, erős szomszéd volna. — Balásfalva 1654. junius 27. Hírlik hogy Lupult megölték, de ő kételkedik benne. — Fehérvár julius 4: egészségi állapotáról tudósítja. — Fehérvár augustus 23: nincsenek semmi ártalmas hírei. — Fehérvár 1654. sept. 5: kéri anyját Jakabfalvit küldhesse be az lengyel királyhoz »lengyelországi nemesség meghozásáért.« — Görgény szeptember 21: innen holnap fog elindúlni, tűrhető egészséggel bír.

DLI.

1654. sept. 28. Éltemig való fiúi stb.

Alázatosan vettem nagyságod levelét; bizony egynehány nap roszúl voltunk; de már, istennek hála, nagyságod szolgálatjára egészségben vagyunk. Boritaltúl nem jühetett reánk; jó idővel az előtt ittasok sem voltunk. Lám az szegény urunkra az italtúl egyszer sem jütt, inkább talám az vérnek úgy nem menése, mint azelőtt, volt nagyobb nyavalyánk, az mellünket, derekunkat is fájlalván; de istennek hála, hogy valami pilu-

lát vettünk Radnóton, az meginditván, jobban lettünk; csak hogy nem nyugodtunk utána, hanem másnap indúltunk Görgénybe, az arena úgy jött az úton reánk. Szegény urunk halálátúl fogva nem érzettük, most is orvosság nélkül szabadúltunk tűle. Mi, ha isten engedi, okvetetlen 17. Octobris Váradon leszünk; nagyságod szolgálatjára mentest mennénk, de Jenőben kell elébb mennünk. Váradon is lesznek igazításink. Istennek hála, semmi ártalmas híreink nincsenek. Havasali, moldvai követeket innét expediálók, az portára is követünket az adóval. Talám leszen egynehány nap pihenésünk az sok dologtúl. Éltesse isten stb. Ujvár 28. Septembris 1654.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia.

R. György m. p.

DLII.

Rákóczy György anyjának Gyalú 1654. october 4. Egészségéről tudósítja.

DLIII.

Éltemig való fiúi stb. 1654. okt. 8.

Im mi is ebéd után megindúlunk. Mi, kegyelmes asszonyom, Kemény János uram hüségében nem kételkedünk ugyan, mindazáltal esék ily dolog filünkben *(fülünkben)* egy tizedest is vagy előkelhető gyalogot is be nem vesznek, hanem ő kegyelmének is megesketik titkon, kit titkon jó volna nagyságodnak megtudakoztatni igaz-e; porkolábat is olyant akar állatni vagy commendálni nagyságodnak, ki ő kegyelmének szolgája, vagy hozzá tartozó ember. — Bizonyos dolog az ő kegyelme rendelt tisztei miatt Fogarasfölde elpusztúl, könyörületesség nélkül birságolják őket 12 esztendővel ezelőtt lett vétkekrül is és ha kik csint szászságon cselekedtek is, megbékelettek velek, azokat is birságolják. Kivánjuk stb. Gyalú 8. Octobris 1654.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia.

R. György m. p.

DLIV.

1654. Nov. 16.

Éltemig való fiúi stb.

Elég isten látogatása az pestis szegény nemzetünkön; isten szüntesse. Azon voltunk, kegyelmes asszonyom, szombatra, nagyságod szolgálatjára jelen legyünk, de Homonnai uram idejüvetele, az asszony betegsége gátla meg. Azon leszünk, ez jüvő héten jelen legyünk nagyságod szolgálatjára.

Zríni, Bottyáni, Nádasdi uram betegségét írja Vesselényi uram; halálokat nem értettük; ha Zrini uram meghalt igazán jő akarónktúl váltunk meg, szegény nemzetünk is nagy kárt vallott. Keresztes András felől híre Vesselényi uramnak több híreihez való; gondolatunkban sem volt. Szuhai uram penig nem is búcsúzott tőlünk; ha elhagyna is, nagyságod híre nélkül nem is állítanék. Vesselényi uram nem disponálhat nekünk; nincs oda semmi közi, kit tartsunk kit nem.

Kozák követek is jünek hozzánk már be. Erdélyben voltak. Szuhai uram itt van; Jancsó is, az makaiakkal van baja; most érkeztek ide; azt akarnók köztök eligazítani. Adja isten stb. Várad, 16. Novembris 1654.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DLV.

1654. Nov. 22.

Éltemig való fiúi stb.

19. írt nagyságod levelét alázatoson vettem. Bizony dolog, vagy kétszer többet kellett innunk Homonnai uram kedvéért; mindazáltal nem ártott; váltig kiméljük magunkat, csakhogy ha ember velek nem múlat, kedvetlenségnek vélik Praefectus uram írását az bihari hágón adták meg; nem tudván nagyságod akaratját, Munkácsban menetelünk felől, indúltunk úgy; ma, holnap itt lévén, szerdán megindúlván, csütörtökön nagyságod szolgálatjára jelen lehessünk. Ha ma

vagy holnap nagyságod kegyelmes akaratjárúl levelünk nem érkezik, elébbi irásunk szerint nagyságod szolgálatjára jelen leszünk. Az mi Munkácsra menetelünket illeti, mi tovább is menni nagyságod szolgálatjára készek vagyunk; csak az diploma ellen ne legyen, kit Klobusiczky uram tudhat. 1622. esztendőbeli s idvözült urunk idejebeli diplomákban tilalmárúl nincs emlékezet, tilalma volna, hanem ha az nikespurgiban (*így*) lenne, kit is Klobusiczki uram megláthat. Az nagyságod anyai szeretetében, gondviselésében megnyugodtunk; nem annak látására, hanem nagyságodnak alázatoson udvarlani, szolgálni készek vagyunk. Isten gyógyítsa az böcsületes urakat s engedje stb. Székelyhídon, 22. Novembris reggel 8 órakor 1654.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia szolgál míg él

R. György m. p.

DLVI.

R. György anyjának. Kálló, 1654. Decz. 2: Szuhai oda ment, nem akar tovább maradni tisztiben, „forgatja esküvését." Szeretné Gellértit állítni helyébe. Szuhai azt mondja, hogy az egriek megakarják támadni Ónodot, „8 öles lábtók vannak készen, az várhoz való volna." Őrségét már is megnevelte s még többet küld be. — Ecsed, 1654, Decz. 9. Sajnálkozva érti anyja betegeskedését, ha lehetne, szeretne látogatására menni. — Kend, 1654. Decz. 19. Egészsége felöl tudósítja.

DLVII.

Rákóczy Gy. anyjának: Ecsed, 1655. Jan. 22. Fia tegnap roszúl volt, ma már jobban van.

DLVIII.

1655. Jan. 25. Éltemig való fiúi stb.

Földindulás erre seholt nem volt. Bottyáni uram nyavalyáját Mednyánczki uram nekünk is írja, isten gyógyítsa ő kegyelmét; isten oltalmazzon, ő kegyelmét kövessük boritalbúl, úgy bizony az ország gondviselésére nem érkeznénk, mindennap iszik ő kegyelme. Mi bizony miolta Ecsedben voltunk is, noha sokan jártak hozzánk, de csak háromszor ha voltunk. (*Kimaradt*: *ittasok.*)

Az tatár nem az hámtúl jütt, csak tökéletlensége volt, nagyobb böcsülettel lássák, hanem a bucsáki agától. Az szultán ez hónak 11. napján egyezett meg az lengyel hetmannal, szerencsésen foly dolgok; egy várost vettek az kozákoktúl az lengyelek meg, hol, mint Stefán vajda írja, az gyermekeknek sem kedveztek, 10 ezer embert vágtak le az lengyelek.

Az portán nagy változásokat remélhetni; az velenczések most is várat vettek meg az töröktűl Kandiában. 12 száz törököt is vágtak le; az föld népe is feltámadt az török ellen; most is 13 ezer jancsárt küldtek Huszain pasa mellé, ha mit segíthetnének neki.

Sulyok uram szolgája érkezék, Kemény János uram szolgáját találta Zilahon, vásárolni ment Kolosvárra, megholt felesége. Az doctort is innét postán vík (*vivék*) el tegnap, de nem érhette, azt hiszszük, lélekben; mivel tegnap, mondotta, holt meg, hirtelen betegedett. Kemény János uram nem ira még felőle. Isten stb. Tasnádon, 25. Januarii 1655.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia

R. György m. p.

18. irt levelét vök makoviczai udvarbirónak; azt irja úgy értette, az gyülés elhaladott. Bártfai követek is megtértek volna.

DLIX.

Rákóczy Gy. anyjának : Somlyó, 1655. Febr. 5. Nincsenek ártalmas hírei. A tatár khántól levelet kapott, „kiben kivánja az lengyelt segítsük ; nehéz dolog, nem lévén még az lengyelekkel végzésünk.“ Küldi Bisterfeld levelét.'

DLX.

Éltemig való stb. 1655. Febr. 18.

Szomorúvan írhatjuk nagyságodnak, az szegény Bisterfeldius uram, tegnap előtt világi nyomorúlt élettűl elvált, kinek halála bizony nagy kár; azt mindnyájunknak meg kell kóstolnunk. Semmi ártalmas híreink nincsenek. Éltesse isten stb. Gyalúban 18. Februárii 1655.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DLXI.

Éltemig fiúi stb. 1655. Apr. 9.

Kegyelmes asszonyom, az lengyeleknek ha küldünk, legfelebb 1500 embert fogunk küldeni; az tatár igen szorgoztat, ez által akarjuk az tatárt is magunkévá tennünk; ezt is penig nem magunk fizetett hadábúl, hanem közönségesen országúl. Azt magunk mellől el nem bocsátjuk. Isten mi időt hoz elé, ő felsége titkában vagyon. Csak tatár ne legyen ellenségünk, istent híván segítségül, ha kik ellenséginк lennének, inkább megfelelhetnénk azoknak. Elég nagy szabadságtalanságra jutott szegény hazánk.

Elhiszszük ir nagyságodnak mindenekrűl Klobusiczki uram. Isten tudja, mi következhetik. Vesselénin fog talán az generálisság is maradni, elég csudás állapot. Tokajra, Ónodra,

Patakra, irja ő kegyelme titkos irással, vigyázni kell. Iste
nem segiti őket. Lesznek Vesseléni uramnak újsági. Az mi
pápista tiszteket nézi, úgy vagyon, kegyelmes asszonyom, va
nak s belső tiszt kettő; mindazáltal, kegyelmes asszonyom, a
két ember hüségében inkább megnyugodtunk, mit sem néme-
lyeknek vallásunkon valókban. Mi egyebet bennek az hüség-
nél nem tapasztaltunk. Éltesse isten stb. Balásfalván 9. Apri-
lis 1655.

Nagyságodnak engedelmes, alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DXLII.

1655. Az űr isten édes fiam stb.

Apr. Vettem leveled stb. Az havasalföldi állapot elég ve-
28. szedelmes magokra nézve is, és az szomszéd országoknak is félelmes, nekem is elég rettegésem: annyi felé való sok búsulásod és félelmed vagyon; az isten vigyázzon és igazgasson minden dolgaidba; én mégis azon kérlek, szolgáljátok az istent szorgalmatoson, az nem hagy el bennetek is. Az oda fel való szándék is mint van, meglátni, de az istennek sok módja van az megszabaditásban. Tudom, irt Med(*ny*)ánczki uram, az oda fel való állapotok mint vannak. Az professor, hogy nem javalja presbitiromot (*sic*) nem csuda; mert az mint hallottam, az szegény Bisterfeld uramtúl volt dolga előttök. Kivánnám az én istenemtül, ha kedves volna előtt(*e*), nekem is csendességem lenne az prédikátorok miá, de nem szűnnének, de még inkább gonoszodnak mind isten ellen való cselekedetekbe és ellenem való bosszú űzésekbe; nekem elég keserves életem; mégis míg isten éltette az üdvözült fiamot, volt segétem (*sic*) az én igaz ügyembe; az gyűlésbe mint van az vallásunk állapatja, az haza szabadsága; semminek tartom én az presbitirom dolgát, noha, ha egybe megbántódunk, többe mint reménhetünk az mint cseleked(*e*)tek megmutatja; hiszem, ha egynehány prédikátornak ki kellene is menni, adhatnék én is annyit, ho(*l*)tig elélhetnének vele; de im most is mit cseleked-

tek az prédikátorok nagy gonoszságot, még, úgy hallom, Pocsajba is az újítók ellen vallattak; noha azt magunkra az nevet nem vennénk, de magatok kezdétek azt az sokféle névvel nevezni bennünk(*et*); nem lehet, hogy eddig ezeket nem hallotad volna, minthogy szárnyon jár az hazugság; el is hittem, volt onnat belől is izgatója, noha azon kérlek, fiam, ha mit hallasz olyat, ird meg, igazán megirom, de én abba is megfogyatkozám; azért im igazán mind leirattam mind az dolgot és megküldtem, ha lenne hitele; azért cselekedtem, az előbb való hirhallásba való itéletbe ne véts isten ellen. Azon fáj az szivem, fiam, ezeket mind eligazithatod vala és az isten neve is az ellenkezők miá nem káromoltatik vala; mennyit reménkedém tavaly, sőt ugyan megaláztam én magam, ugyan kértelek, igazittasd el; kész leszek tanulni mind azokkal együtt az kiket vádolnak, az szegény Bisterfeld uramtúl is üzentem, ha vétettünk az szentirás és helvetika confessió ellen; de nem cselekedéd. Immár, miben van az dolog, látod, elég szivem-fájdalmával vagyon az dolog; de kételen vagyok vele, de ki kell mutatnom az én igazságom, vajjon mentem(*e*) el az szentirás mellől az helvetica konfessió mellől, meglátni. Az mellől pedig el nem állok, bizván az én istenembe az én lelkem, mint isten előtt oka nem vagyok, azonba ha mi esik akár mi rajtunk, akár ő rajtok, az isten ne tul(*ajdon*)itsa bünül, az kik az oka (*sic*). Adja isten jó híreket hallanunk felőletek. Kőlt Sárospatakon, 28. Aprilis 1655.

Sziből jót kivánó édes anyád
Susanna Lorántfi m. p.

DLXIII.

Rákóczy Gy. anyjának. Fehérvár, 1655. Máj. 2 : Radnótra mennek lakni: „Az vajda Targovistyára jű, nyavalyás az kis csendeséget is tőlünk való félelmének országának köszöni; mint ma izené nyomorúlt vajdasága ha meg nem orvosoltatik.“ A tatárok a lengyelek segitségére készűlnek. — Radnót, máj. 9 : tizezer tallérnál többet nem küldhet; aranya nincs 20 ezernél több, de „ha aranyat költünk, seprejének lenni vélik.“ Klobusiczkitól a pozsonyi országgyűlésről levelet hoztak, semmi jót nem vár.

DLXIV.

1655. máj. 17. Éltemig való fiúi stb.

Sciaus pasátúl megjüve egyik emberünk, akaratját nem változtatja, sőt szorgalmaztat; az vajda penig, nyavalyás, reménkedik, öt-hat nap mulva elválik az indúlás felől való végezés, mivel az ország reánk tanács urakkal hagyta; ő kegyelmeket várjuk ide. Jünek az havasali vajdátúl fő s feles követek az árúlóinak eleiben is. Nagyságodat stb. Radnóton 17. Maji 1654.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia.

R. György m. p.

DLXV.

1655. jun. 8. Éltemig való fiúi stb.

Tegnap ujabban érkezék emberünk Sciaus pasátúl, az ki szerdán jütt el tűle, meg nem változtatta akaratját, sőt még ő szorgalmaztat. Stefán vajda mellé Mikes Kelement küldtük vala, ki mit ir, im alázatosan levele mását nagyságodnak elküldtem. Mi is holnap indúlunk az jó isten áldásábúl. Az havasali dühödött istentelen nép fenyegetőzik magokban, ha mi nem megyünk is, de ők reánk jünek; isten attúl megoltalmaz, ha 6—7 nap alatt nem jü, az után mi is meglátjuk, hol lesznek. 23 magával jütt vala ki szombaton az legnagyobb lator szemény s gyalogok kapitánya, kiket mi is megforgatánk, Máté vajdának is árúlója volt. Ha mi oly híreink lesznek, alázatosan nagyságodat túdósitani el nem múlatom. Éltesse isten nagyságodat stb. Radnóton 8. Junii 1655.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia.

R. György m. p.

A levélben említett másolat e következő:

Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak alázatos hűséggel való szolgálatomat ajánlom.

Most estve felé érkezvén nagyságod postája az vajdához ő nagyságához, mindjárt engemet is felhivata s az boérokat is, az kik tanácsi,

begyűjtette; most immár derekasan concludáltunk. Isten kegyelméből holnap után úgy mint 6. Junii az gyalogokot és lövő szerszámokot megindétjuk és 7. az vajda is, az mint nagyságodnak megirtam, megindúl; isten segítségéből immár neki bátorodtanak és mentől jobban készülhet, úgy igyekezik; minden bizonynyal, kegyelmes uram, többen leszünk mi innen 15 ezer embernél, az tatár is 1000 leszen. Holnaphoz egy hétre, úgy mint 11. Junii mind az alföldi hadak tatárokkal együtt Zukbutzon lesznek; hogy az nagyságod levele érkezék, már az agától Buczágból megjött vala az vajda embere; ha kivántatott volna, azt irja, hogy egynehány ezeret küldött volna; de kegyelmes uram, mivelhogy hópénzt kell nekik adni, 1000. hozott és nagyságod levelét is mindjárt elküldötte Sciaus pasának. Tegnap szintén asztalnál valánk az vajdánál, hogy Constantin vajda 7 drabantot külde az vajdához, követségen; szörnyen sürgetik, kegyelmes uram, hogy vagy megbékeljék, vagy peniglen ők el akarják választani egyfelé; mi válaszszal ma az vajda őköt elbocsátta, megértheti nagyságodnak irott leveléből. Kegyelmes uram, azon szól az vajda ő nagysága, hogy nagyságod az mennyiben lehet, szorgalmaztassa útját. Kegyelmes uram, nagyságod tudósítson, mennyi számu hadát bocsátja bé ide mind ezzel. Az úr isten nagyságodat tartsa meg jó egészségben. Jassiis 4. Junii 1655.

Nagyságodnak alázatos szegény szolgája.

Mikes Kelemen.

DLXVI.

Az úr isten, édes fiam stb. 1655. jun. 29.

Vettem leveled; értem az havasalföldi vajda mit ir, hogy oda be megcsendesedtek és békességet kérnek. Továbbra is igazgasson isten, mit kellessék cselekedned, hogy ne legyen több romlások nekik is; mert nekem egyik búsulásom az volt, ha törökkel és tatárral egybe egyeledtek, mi veszedelem lehet. Irtad vala más leveledbe, nem szokás Erdélybe az ország felüljön az fejedelem nekül; én is úgy tudtam, azelőtt is úgy volt; de minthogy én oda be való embert nem igen látok, Várad felől hallottam volt, el nem mentek az nemes emberek személyek szerint, ahhoz képest irtam volt. Ajállak isten oltalma alá bennetek. Adjon isten jó híreket hallanom felőletek. Költ Sáros-Patakon 29. Junii 1655.

Szíbűl jót kivánó édes anyád.

Susanna Loránt fim. p.

DLXVII.

1656. jul. 3. Éltemig való fiúi stb.

Konstandin vajdával kedden egyeztünk meg; elég nyavalyásúl vagyon, mi tartjuk éléssel; az pasával Duna parton volt szembe, 2500 emberrel lehet. Az ellenség elszéledett. Tegnap küldők Borost 5000 emberrel Bukarest felé, az Duna mellyékét járja el, az drabantság kalarásság arra lakott, az vajda boérok akaratjábúl mindeneket felprédáljan. Megérkezvén Tergovistjára megyünk, jókarban hagyván, kiindúlunk isten áldásábúl. Kivánunk istentül stb. Strojeszti táborban, 3. Julii 1655.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DLXVIII.

1655. jul. 9. Éltemig való fiúi stb.

Im kimenő útban vagyunk; ha isten engendi csütörtökre Törcsvárához szállunk; magunk könnyű szerrel Fogarasföldére megyünk alá kevesed magunkkal. Feleségünk is, ha egészsége leszen nagyságod házáig Szombatfalváig jű előnkben; itt az állapatot jó karban hagyjuk, vajda fizetésére bizonyos ideig bizonyos számú hadat egyideig. Duna mellékét Boros uram eljárta, hol az latrokban kaphatott, levágta. Hericza fogva az pasánál, kit hittel izent Tordai Ferencztűl, az Dunában vettet. Az velenczések az törököt igen megverték. Az donczki kozák 90 hajóval indúlt; nagy félelemben vannak az törökök. Az itt való latranságot mindennap fogják; gyalogja, szeménye inkább mind elveszett. Kivánunk istentől stb. Parova vize mellett levő táborbúl 9. Julii 1655.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia.

R. György m. p.

DLXIX.

Éltemig való fiúi stb. 1655.
Istennek hála, nagyságod szolgálatjára békével érkeztünk ki tegnap előtt Tercsvárához ebédre, mind magunk, feleségünk, az gyermek, egészségben vagyunk. Nagyságod egészsége felől is örvendetes hirt hallani szíbül kivánunk. Semmi hírt nagyságodnak nem irhatunk. Hericzát, az harmadnapi vajdát, Sciaus pasa irásunkra kiadta, orrát el is metszették, Tergovistján volt, várjuk, kihozzák. A török szerencse fia, tud vala is félni *(sic)*. Nikápolból, Gyirgyóbúl költöztek előttünk, ha Bukarestre mentünk volna, maga is Sciaus pasa apánk elébb akart állani. Fejérvárra hétfűhöz egy hétre megyünk be; az nyert lövő szerszámokat várjuk, érkezzenek. Az 29. Julii hagytuk, prédikacziók lévén, isten adta győzedelemért hálaadás lévén, úgy lőjjenek várainkban. Ha mi oly híreink lesznek, alázatosan nagyságodat tudósitani fogom. Éltesse isten stb. Porumbákon 17. Julii 1655. jul. 17.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia.
R. György m. p.

DLXX.

Éltemig való fiúi stb. 1655.
19. irt levelét nagyságodnak alázatosan vettem tegnap előtt; im ma jüvénk be Fejérvárra. Fogarasban való múlatásunk felől irt nagyságod kegyelmességét alázatosan megszolgáljuk nagyságodnak; nem jüttünk az Sárkányra, kegyelmes asszonyom, hanem más átalabb úton. jul. 26.

Az havasaliakban elég kár esett, ha igazak lettek volna, kár annyi vitéz embernek elveszni; az szeményben csak mi sem maradt; gyalogja is feles vesze; akkor nem választhatja ember, ki jámbor, ki nem; lehetetlen, jámbora is ne veszett volna, nem kellett volna közikben egyveliteni magát.

Az mi az papság közt levő egyenetlenséget illeti, kegyelmes asszonyom, mi is azt szívünk fájdalmával érzettük, nagyságod búsulására nézve; bizonyságunk isten, kegyelmes asszonyom, magam dicséretem keresése semmi az dologban nem volt, mert kereszténységemmel ellenkezett volna; egyébként is nálam az értelem nagyságodhoz való fiúi alázatos szeretetem, elébb jár az nagyságod anyai méltósága és az hol az nevekedik, nem másra háromoltatik annak nevekedése, hanem reám, alázatos szolgájára, fiára. Minek előtte azért nagyságodnak alázatosan derekasabban resolválnám magamat, Megyesi urammal egyetértő papság irja le, miben kivánnak innovatiót avagy megjobbítását vallásunknak, meglátván s olvasván mi sem késünk nagyságodat voltaképen mindenekrűl tudósítani. Az nagyságod küldte irásokat csak most látjuk; nekünk senki azelőtt nem küldte be. Kivánván istentűl stb. Albae Juliae 26. Julii 1655.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia.
R. György m. p.

DLXXI.

Rákóczy György anyjának Gyógy 1655. aug. 13: a kapott híreket Klobusiczky fogja vele közölni; »úgy látszik ez világi hitvány életünk azon búsulással fognak folyni, csak isten áldása legyen továbbra is rajtunk hálaadással viseljük; talám ha mindenkor jó hírek folynának elbizakodnánk.« — Besztercze 1655. october 28: egészsége felöl tudósítja. — Besztercze 1655. october 30: »tatár lengyel mellé nem indúl.« — Beszteercze november 4: »az lengyelek dolgának egyfelé el kell válni; a töröktől való rettegés elég nagy baj a szegénységnek.« — Görgény 1655. nov. 20: a tatárok s kozákok megharczoltak, a kozák győzött; Mármarosban vigyáztat. A portán döghalál van, a császár kiköltözött: »ámbár halnának ők, csak szegény nemzetünk közt ne uralkodna.«

DLXXII.

Éltemig való fiúi stb. 1655. nov. 21.

Tokajbúl irt nagyságod levelét alázatosan vettem. Nyavalyás Dalmadi halála is kár volna. Az mi, kegyelmes asszonyom, az hajdúk dolgát illeti, mi úgy irtunk volt Klobusiczky uramnak, irjon magátúl Vesselényinek, nem ellenzi-e ha általmennek; arra mi választ tett ő kegyelmének, nem láttuk; abbúl tanúlhatunk annyit, félünk az az nyughatatlan ember patvarkodni fog s még török előtt is vádolni; két kézzel kapják ők ellenünk való alkalmatosságat. Nemhogy szolgáimmal s alattam valókkal nem segiteném, de, tudja isten, véremmel is kész volnék most is. Az portán vádolnak, izgatnák ellenem az portát, ha lehetne. Jancsó velem együtt nagyságod szolgája; nagyságod kegyelmessége, ha felveszi, ott is hasznos szolga, ugyan nehéz leszen, az mily gazda, kibontakozni neki. Éltesse isten stb. Görgény 21. Novembris 1655.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia.

R. György m. p.

Másik lapon, ugyancsak a fejedelem kezével:

Ha hol penig az Vesselényi levele nagyságod kezéhez jutott, kiben az hajdúk általmenetelérül resolvál s átalmennek, nem bánjuk sőt akarván, ahoz képest teszünk dispositiót.

Vesselényi nekünk irt levelére választ nem tettünk, hanem nagyságodnak alázatosan irtunk, úgy tudtuk, nagyságod Borsiban legyen; azon dologrúl irván Klobusiczky uram is, ő kegyelme levelébe csináltuk volt be, olvashassa meg.

DLXXIII.

Az úr isten édes fiam stb. 1655. nov. 29.

Tegnap jüve étekfogóm Pozsonból. Én ugyan azért küldtem volt fel inkább az magok leveléért, én az levelet az asztalon való ládámba tettem volt; szintén akkor magadnak

is irtam, és oda fel is sokat kellett iratnom, az sok felé va ló gondba elfeleltettem *(igy)* eszembe nem vettem, hanem cs ak az praefectus uram leveléből, az kit igen bántam; im már f el küldők postán. Mit ir praefectus uram, im oda kültem, mi e magadnak nem irtak, hogy értsed, az oda fel, mint van m s az dolgok. Az papok dolgáról azért ir, hogy jó volt, az deb re-czeni papi gyülés is olyan igazság nélkül volt, olyan becsü le-tes prédikatorokkal, mint az liszkai volt. Adjon isten s tb. Költ Sárospatakon 29. Junii 1655.

Szíbűl jót kivánó édes anyád

Susanna Lorántfi m. p.

(*Eredetije* : Gyula-Fehérváratt a Batthyáni könyvtárban.)

DLXXIV.

1656. jan. 10.

Éltemig való fiúi sat.

29. Decembris irt nagyságod levelét tegnap vettem. Valamely dolgokrúl irt nagyságod, azokra mind választ te tem, talám eddig nagyságod kezéhez juthattak. Az vajdáknak adni kellett az hámnak, pogány barátság mi tülünk is sokat kiván vala; ha csak 2000 tallért adtunk volna is, követe jó s ívvel vette volna; adózás alá akarna vetni az eb; mi bizon nem adtunk.

Im meg újabb tatár követ érkezék tegnap, Szefe r Kaziné embere, az hám vezére feleségéé, egy cserkesz gyer meket hozott feleségemnek az aszonytúl. Császár, az két vajdá k követit is várjuk; nem igen lehet ürességünk. Éltesse isten *sat.* Gyalú 10. Januarii 1656.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia

R. György m. p.

4. irt nagyságod levelét, végezvén levelünket, vettük; az leveleket Csákányos szekeren l ehozhatná.

Az tatár ha ki talál jüni Krimbül, bár kik magyarok vagyunk, egyet értsünk, vigyázzunk. Az liszkai gyülés nem tetszett légyen püspök uramnak, mi azt nem irjuk, igazat kell irni, midőn értésére lett, de hogy confirmatiójára halasztották

volna, olyat nem hallottunk. Ha mit nagyságod az ország gyülésében proponáltat, szabad vele. Apáczaihoz semmi közünk, kegyelmes asszonyom, collegium költségével püspök uram taníttatta.

DLXXV.

Az úr isten, édes fiam, áldjon meg szerencsés bódog hoszú élettel és jó egészséggel. 1656. jan. 12.

Vöttem leveled tegnap; legyen hála istennek, hogy egészségben vagytok; kérem ő fölségét ez után is tartson meg jó egészségbe benneteket. Palatinus uramnak megküldöm leveled, noha most nagy szomorúság érte. Töled sem isten ellen való dolgot, sem ország ellen, az mint az előtt is sokszor megirtam *(igy)*; de ha isten engem avval is probál és szenvedtet, az én fiamtól kell szenvednem, nem szolgáltat igazságot ebbe is, és több dolgot is tudnék számlálni; de azokról is elég böven irtam, sokszor, de hasznát nem láttam. Legyen abba is az én istenem tetszése; csak tegyen békességes tűrővé, se egyéb ne szakaszszon el az ő hozzá való szeretettől. Úgy látom sok dologban mint egy esze vállaltattal, úgy bánsz (*velem*), minthogy sok eszem nem volt, sokat sem felethettem el; de valamennyi van, isten segétségébül kevés elméjü szolgáimmal, avval kell megelégednem; eddig még hála istennek sem gyalázatot sem kárt nem leltem; az*(ál)*tal, hiszem, késziteted az emberek elméjét az gyalázásra ellenem; lássad, nem töl(*t*)hetsz el már rajtam többet, az miket cselekedtél; lám már abba is kedved tölt, prédikátorim meggyaláztad, oda be az püspökkel megegyeztél rajta, tetszett; nem mondtad: anyám ujitó; de elég az kik felöl mondtad, én prédikátorim, annyit tett az; lássad akarmit cselekedjél; látom csak az nagy kemény cselekedeted ellenem; ha megvernél is, azt mondanád, jól cselekedel. Most sem irtam volna az dolog felöl, ha Tofeus ki nem mondja vala, hogy az erdélyi püspök confirmálta, mert nem lehet eligazitani; mert én megsem gondoltam, hogy az lenne. Elég keserves életem sokképen, mégis míg az isten

éltette az üdvözült fiam, mégis volt terhes gondjaimba és búsúlásomba mellettem; de az isten, igéreti szerint nem hagyott el, ha elvette is tőlem, hogy avval is inkább magához vonjon, hiszem az isten engem is utánok viszen; nem leszen talám búsulásod ha én meghalok. Én kérem mégis az istent, jóval fizessen isten azon sok búsításodért, de kövesd istent érte. Adjon isten sat. Költ S. Patakon 12. Jan. 1656.

Szíből jót kivánó édes anyád
Susanna Lorántfi m. p.

DLXXVI.

Rákóczy Gy. anyjának Szamos-Újvár 1656 Jan. 31. Egésségéről tudósítja, e héten Fehérvárra indúl.

DLXXVII.

1656. Éltemig való fiúi sat.

febr. Alázatoson vettem nagyságod levelét. Lengyel király
2. levelét hozák, segitséget kér tölünk. Isten elvette eszeket vagy másokat bolondnak itél, hogy ily vakjában kéri s hogy mi is csak egy irására adnánk; hogy fér elméjekben. Inczédi Mihály felveheti az tisztet, mi is nagyságod szolgái vagyunk; számadását hamar eligazíthatja; perceptort parancsolunk állitani; mi is az szegény Sulyok uram halálában nagy kárt vallánk; noha pápista volt kegyelmes asszonyom, de bár adná isten vallásunkon levök volnának mind oly igazak hozzánk, ki helyében is nehéz mást találnunk.

Tegnap hozák Stefán vajda levelét; irja, az kozákság Neperen költözteti által lövö szerszámit, kit azelött soha nem cselekedtek. Ha Lucz megjühet, ő bizonyost hoz, mire való; mi azt hisszük, tatár barátságnak akar véget vetni; mivel Muszkaországbúl is jüttek emberi muszka császártúl, nyusztért voltak, azok is azt beszélik, az donczki kozáknak az muszka császár fizetését megtöbbitette, szabadságot adván nekik,

az fekete tengerre menjenek török ellen; velenczei követ is volt muszka császárnál, ki ha igaz leszen, bizony rosz hír török, tatár uraméknak; az isten adjon igyet nekik, minket maraszszon békességben. Az szegény Radzivil herczeg ez elmúlt hónak 5 napján holt meg. Ha mi híreink lesznek, nagyságodat tudósítani fogjuk. Palatinus uram levelére választ tettünk. Éltesse isten sat. Újvár 2. Februarii 1656.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DLXXVIII.

Éltemig való fiúi sat. 1656.

Alázatoson vettem nagyságod levelét; az mi az váradi febr. scolához mutatott nagyságod kegyelmességét illeti, hallot- 9. tuk; jól tanítanak, mi is úgy halljuk; mi, úgy van, egy mesternek fizetünk; még eggyel megtöbbítenőnk, meglehet, bár arra ne költsenek magokéból az scolának. Interesre pénzeket kiadni káros; itt is az collegium elég kárt vallott; jószágot jobb volna venniek; az város jószága jó helyen való, de mi úgy hallottuk Fráter Pál uram vette meg; annak bizonyos ideje van, míg ki nem válthatják; mindazáltal az váradi uraim tudják, mi karban vagyon az jószág. Nagyságodnak egyéb hírt nem irhatunk, Lupul dolgát járja az görögség az portán, promoveáltatnék, kit, hisszük istent, végben nem vihetnek. Éltesse isten stb. Albae 9. Februarii 1656.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DLXXIX.

Rákóczy Gy. anyjának: Fehérvár 1656. Febr. 10. Kéri anyját, hogy a lengyel királyhoz irt levelét küldje be Welopolszkyhoz Zámborra.

DLXXX.

1656. febr. 12. Éltemig való fiúi sat.

Alázatosan vettem nagyságod levelét étekfogójától ma reggel. Papok dolgárúl választ kell tennem nagyságodnak, de bizony félelemmel; ennyi felé való búsúlásink közt legsúlyosabb nagyságod nehézségét viselnem s. ez dolog felett édes anyámnak, nagyságodnak nehézségével irogatnom; én már azt tudtam, ennyiszer megirván nagyságodnak lelki dolog levén, avval nagyságodnak nem kedveskedhetem, ecclésiákat nem bolygathatjuk ritusukért, abban múlik; úgy van kegyelmes asszonyom, mi irtuk az gyűlés nem sokára meglészen, ha nagyságod az országot megtaláltatja, mint irta, szabadságában áll; mikor ország eleibe kél, akkor hiszi el nagyságod, nemcsak mi, hanem egész ország nem akarja vallásunkon levők; noha mind hallatlan, nekem penig igen keserves dolog, az ellenkezőknek nagy öröme, sok együgyűeknek botránkozás; de ha nagyságodnak úgy tetszik, annak mi, mint fiak, ellene nem állhatunk. Valami testi dolog, abban nagyságodnak engedek; de lelkiekben, lelkem ismereti ellen, nagyságod sem kivánja, én sem cselekedhetem. Nem tudom, mivel vádoltathatom, mert ország articulusa ellen nem vétettem kinek megtartása kötelességembe állván, ha az ellen cselekedtem volna, talám az Megyesi Pál irása mi rajtunk teljesedhetnék meg: violatis conditionibus, violantur pacta. Erdélyi papok senki scrupulusát in ritibus nem proponálta az articulus szerint, hanem voltak csendességben. Tiszántúl levő papok dolga az erdélyi articulusoktúl nem függnek; lám ott is, kegyelmes asszonyom, papságnak nagyobb része, főrendek sem veszik be. Nagyságod szolgálatjára, tudja isten, kimentem volna, noha nagyságod azt irá, se tavaly, se szembelétekor nem lehet(ett) csendes elmével hozzám; mint akkor is irám, csendes elmével, fiúi engedelmességgel kivánok nagyságodnak szolgálni, de török császár, havasali vajda követi, moldvai. Sciaus, temesvári pasák követi előtt nem mehettem el, az or-

ször gyűlése is elöttünk lévén. Éltesse isten sat. Albae 12. Februarii 1656.

Nagyságod engelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

Károlyban az jesuiták collegiumát, hallottuk, épitik; ha rajtunk állhatna, nem biznók papra, ellene állaná(*n*)k, módját nem találhatjuk fel.

DLXXXI.

Rákóczy Gy. anyjának Fehérvár 1656 Marcz. 2. Luczot várja, már beérkezett (a kozákoktól).

DLXXXII.

Éltemig való fiúi sat. 1656.

Ez hónak harmadik napján irt nagyságod levelét teg- márcz. napelőtt vettük. Az papok dolgárúl nem irunk; nagyságod 10. nehézségét azzal gerjeszteni nem akarjuk. Az országnak Szentpáli uram megadván nagyságod levelét s instructióját, választ fognak nagyságodnak adni.

Lengyel had szerencsétlenségét ezelőtt öt nappal hozták meg Makoviczárúl; roszúl vannak; mi azt hiszszük, ha Ilvó felé kezdenek tartani, az király Kameniczban jű, az honnét útja kozák közé lehetne, ha oda bízhatnék, ha nem, Moldvára s erre szalad, ki nekünk bajunkra leszen; valóban megbánták az lengyelek, visszahitták az királyt. Velipolski uram nincs az királynál, összvevesztek. Oly hírt hozának, muszka császár az kozák követeket árestáltatta, maga nagy haddal akar Kióban jűni; az mi emberünk az kozák hetmántúl megérkezék, hozzánk is követeket igirt; derék dolgokkal küld, csak azon követi megérkezését várta; összeháborodtak az muszkával, svécziai királyhoz nem vonsznak az kozákok, Kazimirt emlegetik inkább; most is, mint mondja, hozzánk vonnának inkább, most is megesküdtek ellenségink nem lesznek.

Az nagyságod testamentuma felől választ tettünk régen alázatoson nagyságodnak. Éltesse isten sat. Albae 10. Martii 1656.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,
R. György m. p.

DLXXXIII.

1656. marcz. 22.

Éltemig való fiúi sat.

Ez hónak 15. napján irt nagyságod levelét alázatoson vettem. Micsoda hírt hoztak Lengyelországbúl, Lővei uram irásábúl látjuk, kegyelmes asszonyom; mi mégis nehezen hihetjük egy királynak oly megszorultúl parasztság közt lenni; ha bizonyos lesz, meghozzák nagyságodnak. Ha az svékusé lenne Ilvó, mi is beküldenénk az királyhoz. Nem tudjuk, hova lehettek el Sebesi Ferencz Jakabfalvival; nem tudjuk mire vélni késedelmeket. Az tatár indúlása felől nagyságodnak semmit nem irhatunk. Szerencsére vigyáz, kinek szolgál; ha kozák Kasimirt meg nem segiti vele, nehezen hisszük, lengyel segitségére kijüjjön. Mi ellenünk való fenyegetőzésérűl irtunk Balásfalvárúl vasárnap nagyságodnak. Az portára ma küldénk postát be; mi állapatak lesznek, csak az isten tudja. Ha az pénzzel győznők, mi is fogadtatnánk katonákat; de nem érkezünk reá; az portárúl várunk; úgy fordúlhat, kételenek leszünk fogadtatni lovast; még eddig zászlókat nem osztattunk ki. Fekete Péter is penig, kegyelmes asszonyom, nekünk bizony nem szolgánk. — Örömest vagy 200 gyalogot fogadtatnánk az Tiszántúl, ha nagyságod Jancsó uramnak parancsolna felőle; mi pénzt küldenénk; mert ide be nem találni, 400 kék gyalogunknál több nincs. Úgy tudjuk, nagyságod is 6 hétre fizettet gyaloginak, ruhát minden esztendőben adat; mi is megadnánk. Ha mi híreink lesznek, alázatoson nagyságodat tudósitani fogom. Éltesse isten stb. Vinczen 22. Martii 1656.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,
R. György m. p.

DLXXXIV.

Éltemig való fiúi engedelmes alázatos szolgálatomat ajánlom nagyságodnak, mint kegyelmes asszonyom anyámnak stb. 1656. april 9.

Nagyságod levelét alázatoson vettük, búsúlását, mint sokszor irtuk, vérünkkel is orvosolnók ha penig lelkünk sérelmével, hazánk kárával, az vallásunk romlásával nagyságodnak nem engedhettünk, kértük alázatoson, megbocsásson.

Az ország levelét mi nem irtuk; elég ember az országban, kik az dolgot értették, tudták; azt mi, kegyelmes asszonyom, nem tagadjuk, az országban levő vallásunkon levőkkel nem beszéltünk; mert nagyságod levelét, instructióját fel is küldték hozzánk, az instructióban ország articulusa violálása forogván, kinek nemcsak megtartása, de tartatása is kötelességünkben járván, kellett lelkünk ismeretire nézve is világositást tennünk. Tudja isten sem cselekedtem sem cselekszem bosszúbúl, hanem lelkem ismereti mit dictál; annak sérelmével cselekedő nem akarok lenni. Az szerencsében való bizakodás is, látja az szíveket látó isten s itíljen meg, ha van-e bennünk; tudjuk, az szerencse kereken jár, hamar fordúl; annál is inkább isten ad szerencsét s ki adhatója, annak is tulajdonittassék az dicsőség. Papi fejedelmen, kit Váradra küldtünk, érteni kit kell, nem érthetjük kegyelmes asszonyom; mi Váradra se papot, se mást, papság itiletire se más rendbeliére nem küldtünk; ha ki nagyságodnak mondotta vagy irta, hazudott benne se nekünk, se mi másnak nagyobb hatalmat nem adtak, adtunk az elötti fejedelmekénél, sem mi másnak. Absolonok, kegyelmes asszonyom, nem voltunk sem vagyunk; nagyságodat lelkiismeretiben nem üldözzük; mert nem hogy édes anyánkén, de egy legkisebb rend lelkiismeretin sem akarunk uralkodni, istené levén az; de él az isten, elbúsúlt lelkünk, mennyi búsúlásink, gondjaink, még is nagyságod nehézsége s búsúlása nagyobb, ki is csaknem elfogyat; azért szenvedem nagyságod nehézségét, én lelkem ismereti sérelmével nagyságodnak nem engedhetek. Lám már kegyelmes asszonyom, ország sem

akarja; nagyságod az mi alázatos irásinkon meg nem nyugodt; ország eleiben terjesztette; nincs már nekünk semmire hatalmunk; él az isten, nagy szíbeli búsúlással értettük, Budán lévén Tordai Ferencz, az pogányok s még az vezér kihája kérdette: vannak-e kálvinista barátok Erdélyben, mert az híre, Magyarországban támadtak. Ám már az pogányok is csúfolnak bennünket.

Barcsai uram mit irt nagyságodnak, mi azt nem vizsgáltuk, elég olvasásink vannak ő kegyelme irása olvasása kivűl is.

Az levelek lajstromát kiküldjük magunk emberétűl. Az levelek tartását kire kell bizni, nagyságod kegyelmes asszonyom, az embereket jobban ismeri mi nálunknál; kire kellessék bízni, feltalálja; mi nem igen ismerünk oly embert; Dalmadi uram, úgy tetszik, igaz ember.

Hokmany *(sic)* praetensiója mi karban legyen, azt is kegyelmes asszonyom, nagyságod tudja. Mi az nagyságod anyai szeretetében nem kételkedünk, tudja isten: azért annak eligazíttatása igazsága szerint megadatása áll nagyságod kegyelmességében.

Mi nem vagyunk gond nélkűl, naponkint búsulás ér; ím tegnap hozák Constandin vajda levelét; oly híre jütt, valami latranság verte volna egybe magát ellene való támadásra, ki ellen Praeda uramat küldte; de nehezen hihetjük, keveses ember kötné azt fel, kiválképen oly ember, kit fejeknek lenni irnak; meghozzák, ha igaz lesz. Az tatár fenyegetőzés megvagyon; oda is küldtünk levelünkkel egy embert; meghozza, ha megjühet, mi állapattal lesznek, egyébünnét is. Éltesse isten sat. Albae 9. Aprilis 1656.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DLXXXV.

Rákóczy Gy. anyjának Balásfalva 1656. apr. 23. Szeretne látogatására menni. — Balásfalva 1656. apr. 26. Szomorúan érti gyöngélkedését. — Balásfalva 1656. apr. 29. a palatinus irja hogy Pucham gyalog s Valter

officér német lovas haddal jő, de ne ütközzék meg, mert kettővel se hoznak többet. Kedden Fehérvárra kozák követ jő s vele svéd király követe ki Kimiliczkinél volt, nem tudja mint mehessenek el.

DLXXXVI.

Éltemig való fiúi sat. 1656.

Vesseléni feleség(*év*)el s anyjával, hogy ők czinkosok, hamis hír irogatok, régen tudjuk, kegyelmes asszonyom, ha ki nem bocsátjuk is, de végben vihetik izenet s irás által, mások által; bizony igaz hírek nincsen. Barkóczi uram bizony nem látta az irást, nálunk sem volt Vesseléni urammal való békélés után; csak helytelen kérkedsége az Barkóczi uramnak. Meg(*int*) kozák követek jünek hozánk, mivel, nem tudjuk. Mi is szombatra Radnótra megyünk. Éltesse isten sat. Albae 21. Maji 1656. május 21.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DLXXXVII.

Lorántfy Zsuzsánna menyének Báthori Zsófiának: Sáros Patak 1656 jun. 11. örül egészségének, sajnálja hogy azon levelére melyben búsúlásáról irt nem válaszolt.

DLXXXVIII.

Az úr isten, édes fiam, sat. 1656.

Az úgy van, az mint irod; csak addig engedik meg az pápisták az más valláson valókat, az míg nincsen módjok benne; tudom, megirta Med(*n*)ánczki uram, mint bántak az szegén lezsnaiak is, és az szegén Ko . . . . . uramnak . . . . is szánom oda az ő sok irását. Nagy akadályt szerez, ha az kozák nem áll az lengyel mellé. Az kozák kivánságát én nem érthe- junius 11.

tem; abbeli tetszésünk, hogy kivánod, tudod, fiam, szívesen, mondanám; az én tetszésem, az mennyire isten nekem adta az ő ajándékát, noha én abbeli szándékod meg nem változhattatom, az mi magadnak tetszik, az isten igazgasson arra, valami az (*ő*) dicsőségére néz; elhittem, az kinek mi módja van az hadakozásba(*n*), megindítja. Tudom, ir Med(*n*)ánczki uram, az (*mi*) hírei vannak az svét felől. Irod, az követek elbocsátása után kijünnél; hozzon isten jó egészségbe bennetek; akarnám érteni, mikor leszen indúlástok és leszen-e mód az ide jüveteltekbe. Az tatár követ ő felségez (*igy e h. felségéhez*) Tokajra ment és Tályára, az ki ide ki csudás és félelmetes; mint lett már, más felé küldted volna, ne vennék szokásúl azt is. Adjon isten sat. Költ S.-Patakon 11. Junii 1656.

Szíből jót kivánó édes anyád

Susanna Lorántfi m. p.

DLXXXIX.

Rákóczy Gy. anyjának Radnót 1656 Jun. 16 : »Mednyánszky uramnak küldtünk fel, szegény Comenius uramnak is küldtünk pénzt.« — Radnót 1556 Jun. 23 : kéri hogy Kis Andrásnak zálogos portiot adjon.

DXC.

1654. Éltemig való fiúi stb.

julius. Alázatoson elvettem nagyságod levelét. Az Szakmártt

21. levő két papoknak az előtt is volt reversalisok; akkor senki kételenségben nem lévén, miért obligálták magokat; ha obligálták, miért nem tartották meg. Megfogások, az isten látja szívünket, soha nem javaltatott, se consensusunkkal nem volt. Az mi az reversalist illeti, az reversalis adásra magok igirték magokat. Az papoknak az gyűlésben valaminemüt kivánnak, olyant adnak. Volenti non fit injuria. Ha vétettünk is, nagyságod kegyelmesen megbocsásson; nem méltatlan cselekedtük, kötelezvén arra az ország constitutiói s cano-

nok ellen nem cselekesznek egyéb újétásokat is magok fejétűl; úgy is emlékszünk reá, kegyelmes asszonyom, nem mi kezdtük; csak üdvözűlt urunk is vétetett volt Tolnai Jánostúl. Hogy nagyságod nehézsége ennyire legyen, mi bizony meg sem gondoltuk ezért és minek előtte nagyságod minket is alázatos szolgáját, fiát meghallgatná, ily nehézségre magának nagy búsúlásával indúlni, távoztatni kellene; holott, mint feljebb is irók, magok igirték az reversalis adásra magokat az papoknak is. Az ország irta levelet, tudja isten, se irtuk se dictáltuk; ha nagyságod különben nem hinné, akár hittel irjuk meg; csak nagyságod hitethesse el magával; nehézsége ne legyen reánk; mert bizony nem irtuk, se irattuk. Éltesse isten sat. Radnót 21. Julii 1656.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia
R. György m. p.

DXCI.

Rákóczy Gy. anyjának : Monostor 1656. Jul. 31. : »az mi az papok dolgát illeti megfogatások hírünkkel nem volt, reversalisokat mi concipiáltuk, akarván consulálni az ecclesiának egyességének, ország constitutiojának, lelkünk ismeretinek is eleget tenni,« nem anyja iránti keménységből cselekszik, de némely papok dolgának vallása romlásával, javallója nem lehet. »Kovács Gergelyt ha az papság már egybeadta, mi hogy büntethetnénk? — Monostor 1656. Aug. 5. : Hallja hogy Rákóczy László anyjánál van, tán a ketelenség vitte oda. Nem ir a papok dolgáról, tudja hogy a miatt haragszik anyja reá. Fehérvárra menvén, beszél Csulaival. Felesége étekfogója a kozák hetmantól »vasárnap érkezék két hétre meg« a svéddel tart, a lengyellel nem békél. — Monostor 1656. Aug. 16. : Haller Péterné irta, hogy a Székely Mózes fia el akar tőle búcsúzni, kerestette de sehol nem találták. Zsibón láttak olyat »mint az árulófi, hiszszük érsekhez vagy palatinushoz csapja magát. Kéri anyját vigyáztasson rá : Lónyai Gábor atyjafia levén, nála lehet. — Monostor 1656. Aug. 21. : Stefán vajdának Tergenyéről irták, hogy a tatár khán felült volna, ha ez igaz »cselekszik is valamit az eb.« A hetmántól Sebesivel együtt ujabban főkövet jön.

DXCII.

1656. sept. 8. Az úr isten, édes fiam, sat.

Tegnap ide jüvő utamba adá meg étekfogód leveled. Az svét követ és kozák is nálad lévén, mi kivánságod és mi választ tettél nekik, értjük. Az dolog nagy még az nagy elméknek is, az hol az sok tanács van is; minthogy pedig az én tetszésem is kivánod, nekem senki nincsen, az kivel ily dologról beszélhetnék; de ha sok volna is, az én istenem tartottam mindenek felett főbb tanácsosomnak; azért az mennyire ő felsége adott itéletet, úgy szólhatok az dologhoz; noha mind az mennyi jó jühet ki, az mennyi akadály lehet, én se irni, se szóval ki nem mondhatnám; nekem pedig, anyád lévén, nagy rettegésem sokképen; egyik fél mellett is hogy hadakoznál haszonért, szükséged arra nincsen; mert az isten eleget adott ha több gyermeked volna is. Az isten dicsüségére hogy nézz, azt jól cselekeded; mert minden bö*(l)*csességnek feje az isten félelem. Az svét ellen ha segétenéd az lengyelt, abban vétenél isten ellen; mert noha lutheranus, de közelebb hozzánk és vallásunkon való fejedelmek*(kel)* van szövetségek; az lengyel vallásunknak ellensége volt eddig is; de már most annál inkább, az mint megmutatta az hol győzedelmet vett; elég szomorúság hallani is; ha pedig az lengyel győzedelmet vehetne, még gónoszabb volna és mások is lehetnének segétsége, az mint magad is irod; mindazáltal, noha most is, az mint irod, jó hirek lévén, csak elmentek és az előtt is követed által nem úgy tettek választ, az mint kellett volna, mindazáltal igen jól megfontold, mint lehet ellene meneteled, hogy jobb lelki ismerettel lehess mind isten előtt és emberek előtt is. Bezzeg kellene most is Bisterfeldus az ki mind istenéhez és hozzád is hü volt, az sz. irást igazán forgatta, itéleti volt, régi dolgokba forgott; de olyat az ő rendi szerint nem tudok; az isten adjon itéletet, hogy az ő akaratja szerint cselekedhessél. Az kozák eleget ajánlja magát; az porta engedi-e meg avagy nem azt magod tudod mivel ő is tart annyi nemzettel összvekötned magad. Az pápistaságnak valami ereje leszen,

mind megindítják, ki nyilván, ki praktikával; tudván ők, nagy része leromlana Babillonnak, ha Lengyelországba(*n*) pápista király nem lenne, kiválképen igy fegyverrel vennék meg. Az hadakozásnak kezdetit tudja ember, de végét csak az isten tudja, az titkok az istennél vannak, az kijelentett dolgot tudjuk mi; szűken vannak az hadakozó hü emberek, kiváltképen ha ezekkel kezdesz hadakozni; mert nekem se higyjenek az vallás dolgába(*n*); de én sem hiszek az pápistának, hogy nem inkább segétené az ő vallását; az főtisztek pedig igen pápisták melletted, meglehet, egyébként hüvek, de nem oly hadakozásod leszen, az mint eddig volt. Hátad megé is kit hagynál, ha magad elmennél? Az mint feljebb is irám, én meg nem irhatom az én sokféle rettegésem; én mind az én istenem dücsőségére nézve, és az hozzád való szeretetemért azt mondanám, az mit legjobbnak itélnék; de az isten tudja az dolgok kimenetelit. Csak mióta megholt az lengyel király is, sok karba(*n*) változott az lengyelországi állapat, az kit magad is tudsz. Az isten igazgasson az ő tanácsával, mit kell cselekedned, egyedül csak az ő kijelentett tiszteletire nézz és adjon arra való itéletet, erőt, egészséget és arra való eszközöket is szentelje meg; noha fiam, nem kell sem az sokaságba(*n*) bizni, sem az sok kincsbe; hanem az isten az, az ki megáldja az eszközöket is; mindazáltal sok költség kell az hadakozásra; még eddig az hol hadakoztál, inkább gazdagodtál, mindazáltal, tudom, azt sem feledted el; de az isten az mire hív, arra elégségessé is teszen. Minket az én üdvözült urammal nem az sok kincs vitt elől, hanem az isten áldása. Tegnap előtt jüve szolgája az lengyel követnek, az hozzád megyen. Lővei uramnak az mely levelet ir, im beküldtem. Holnap talám Munkácsra jű, Szakmár felé rendelek kiséretet melléje. Székelyt egynehány felé kerestettem az nagy emberek mellett, de úgy szolgáim által, eszekbe nem vették; irattam volt Lővei uramnak is; mit ir felőle, im odaküldtem levelét, azután mi leszen tetszésed felőle, lássad. Adjon isten jó híreket hallanunk felőletek. Költ Beregszászba(*n*) 8. Septembris 1656.

Szíbül jót kivánó édes anyád

Susanna Lorántfi m. p.

DXCIII.

Rákóczy György anyjának: Fehérvár 1656. october 16: hol nap indúl Gyógyra s onnan Dévára szándékszik. — Déva 1656. october 21: nincs semmi rosz híre. Óránként vár követet a kozáktól.

DXCIV.

1657. Életemig való fiúi stb.
febr. Ide is kegyelmes asszonyom békével érkezénk tegnap.
3. Lengyelség hozzánk elég hajol, míg lesz állandósága isten tudja; szívesen mutatják lenni magokat; Visnoviczki herczeg is irt Stanislauski uramnak, mellénk áll hadával, oda is elküldtünk, ez éjjel Sapiát is várjuk, Zámborban az mi had volt az is onnét elébb állott. Premislét is oltalmazni nem akarják egy vallásunkon való fő ember érkezék, az olyant (*t. i. le írt*) hoza, Ilvót is megadnák, az hova Kemény János uramat holnap bocsátjuk három ezer lóval.

Az marsalk Krakó alatt nagy félelemben négy lengyel fő embert küldött hozzánk tractára Krakóbúl, 11 nap eljüttek, keveses hada van marsalknak. Nem késnénk csak az kozákság érkeznék, kik eleiben elküldtünk. Késéseket nem egyébre véljük hanem arra, Praeslep alól irtunk volt: az út nehéz, ne sietnének igen elé, ha mi is takarodhatnánk az havasakon által. Eleikben küldtünk el kell jünniek. Stri várában 3. Febr. 1657

Nagyságodnak engedelmes alázatos szolgája fia.

R. György.

Ide Ilvó 8 mélyföld, lengyel.

DXCV.

1657. Éltemig való fiúi stb.
febr. 24. irt nagyságod levelét alázatosan tegnap vettem; az
6. kozákoknak csak híre van, jűnek; de hol legyenek, bizonyta-

lan; eleiben küldtünk, Kemény János uramtúl várunk, ilvoiakkal mire vitte az dolgot; azontúl elindúlunk, itt való mulatásban nincs mód; az marsalknak 4000 émberénél több nincs Krakó alatt. Striben 6. Febr. 1657.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia
R. György m. p.

DXCVI.

Éltemig való fiúi stb. 1657. febr. 18.

Az kozáksággal megegyeztünk, felesen vagyunk, csak isten legyen velünk. Ellenséget Krakónál hogy hallunk, csatát kétfelé is előljáróúl bocsátottunk. Van búsúlásunk Kemény Boldisár uram véletlen gazúl elveszésén, ki tegnap előtt ez zambori hostátban lőtteték *(lövettették)* meg; ha tisztességes helyen lett volna, nem búsúlnánk. Kemény János uram is ott volt, késő tudtuk, ő kegyelme elment, ki nem is tetszett; az ő kegyelme ott léte sokakat vont maga után; nem is volt oly hely, emberséget mutathatott volna; többije, mint Kapronczay György, úgy veszett, házakbúl főben lőtték. Az zamboriak tractálnak, neutralisok fognak lenni; elindúlunk ezennel, csak annak végét várjuk. Az kozák hetmann igéri magát, tatárra gondot visel. Zambor mellett Kulcsicsen 18. Februarii 1657.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia.
R. György m. p.

DXCVII.

Éltemig való fiúi stb. 1657. febr. 28.

Hétfűn mult egy hete, nagyságodnak bőven irtam volt; de az mint hozák, az határszélben az munkácsi útban postánkat az parasztság megölte; több leveleink is juthattak-e nagyságod kezében, nem tudhatjuk. Ugron Andrással Kemény János uram megegyezett; ha nagyságod tisztnek akarja állítani, talám irjon felőle, az egyesség annyira van-e, hogy tel-

jességgel oly szívvel legyen, tartós tisztet viseljen vele, nem tudjuk; mindazáltal külsőképen meg van, áll már csak az nagyságod kegyelmességén.

Cancellarius uram pénteken érkezék hozzánk, ő kegyelmével Rákóczi László uram, Lánczuton voltak elébb az marsalknál; követsége summája csak ez, ő felsége atyaiképen intet, tegyük le az fegyvert és hogy jobban nagyságod megérthesse, mint adta be mását, nagyságodnak megküldtük, *megmutatta instructióját*, nagyságodnak is irt *ö felsége*, intsen minket nagyságod, tegyük le az fegyvert, ez megjegyzésre való, félő, nagyságodnak is búsulása, kára ne következzék. *Nádasdi uram* azt irja, azzal ne gondoljunk; mert valamit ijesztéssel megcselekedhetnek, megcselekesznek, *mindazáltal*, nagyságod *váraiban nem árt az vigyázás, Veselninek (e helyett Vesselényinek) nem kell hinni,* szomjuhoznak nagyságod értékére.

Itt az állapatok ebben vannak; az marsalk itt Lánczúton volt, ki egy jó mélyföld, maga vára, ez környék 10 mélyföldig jószága, a mi had vele volt, Potocki hetman keze alá bocsátotta, maga Csestakóban ment az királynéhoz tanácskozásra. Ma bocsátók el az kozák hetmannt, Bakos uramat; olá*(h)* hadakat ha érnek, elébb nem állana, verjék fel Potockit; ki ha van is nem többel 4000—5000 embernél. Praemislét elhagytuk volt, kire menetelt az kozákság szorgalmaztatta; egy mélyföldön voltunk túle, sőt úgy hozták vala hirét, ma egy hete, Potoczki, az marsalk jünek, harcznak az mezején állottunk volt, szántuk az sok begyült népet kardra kél, eljüttünk mellette, de az mi keresztyénségünkkel nem jól élnek; Kemény János uram ment egy rész haddal, kozáksággal; ha megadják magokat, jó; ha hol nem, gyútassa fel; megjü ő kegyelme is holnap után; mi is innét indúlunk Tarnovához, ott egyezünk az több hadakkal meg, ki Krakkóhoz 10 lengyel mélyféld, ide Krakó 17 magyar mélyföld. Voltak csaták, kik istennek hála mind nekünk szolgáltak, ellenség fegyvere miá 10 ember hijával nem vagyunk. Im most jütt két soner az quarczani hadnak egy részétül; conditiókat küldtek, hozzánk akarnak jüni, kiket elbocsátnak, azok is, adja isten, hozzánk hajlanak.

Homonnai, Barkóczi uramék is bejüttek, itt vannak. Az embereink járása ki igen nehéz, mindazáltal Makoviczára kell nagyságodnak leveleit igazgatni. Éltesse isten stb. Priborczon 28. Febr. 1657.

Nagyságodnak engedelmes alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

A dűlt betükkel szedéttek rejtelmesek.

DXCVIII.

Éltemig való fiúi stb. 1657 márcz. 29.

Ide is tegnap érkeztünk békével; szép hely, szebb nem lehet, sok böcsületes, emberség tudó főrendek vannak benne s jó had; de bizony nem sok, alig lehet negyedfélezer ember. Valóban használt nekik bejüvetelünk; mert nem lehetett volna sokáig tartaniok. Holnap kimegyünk az hadak közé; ide jó hat mélyföldön vannak; az ellenségre akarnánk menni; ki 8000, legfeljebb 10,000 ha lehet; eloszlatni akarnók. Kazimir király Czistakóban vagyon; litvániai had ellen Boguslaus Radzivilt küldte svécziai király. Igazán jó ember ez general, sok emberséget tud, tanúlt ember. Muszkához hirdetik, küldtek az lengyelek, hinák királynak, meghalljuk jobban. Éltesse isten stb. Krakó várában 29. Martii 1657.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia
R. György m. p.

Az isten megadta érnünk azt is, ez helyben mi vallásunkon levő isteni szolgálat nem volt, most tegnap s ma meglén *(lőn)*.

DXCIX.

Az úr isten, édesem, egészséges hosszú élettel áldjon meg stb. 1657. apr. 19.

Négy rendbeli leveledet vettem, édesem, ma egy hete Kerczegitül. Mi hála istennek, egészségben egyébkint is jól

volnánk, csak isten titeket tartana édesem, egészségben, bék es-
ségben, kit ő felsége, elhiszszük, ki is szolgáltat. Fejérvárra ne-
neteletek az ünnepre nekünk sem tetszett volna; nem vagy nk
oly pogányok, ti reátok, édesem, gondunk nem volna; hiszem éle-
tünknél is ti vagytok, kiket inkább szeretünk, féltünk. Bar sai
uram sem pogány, ha félelmes állapat volna, értésedre em
adná. De nekünk, édesem, nem tetszik hogy Monostoron ak-
jál, mivel még ott az házak nem épek; jobb Gyalúban ak-
nod; ha német részrül lenne félelmes az dolog, kit nem re-
ménlünk, Váradon lehetnél; ha török részrül, Ecsedbe; de
istenért kérlek, édesem, ki ne mozdúlj bizontalan hírre; éle-
tére hagytuk Barcsai uramnak, valóságoson tudósítson minden
dolgokrúl; ha ki találnál mozdúlni, nekünk idebe is az hadak-
nak nagy búsúlást szerzenél. Asszonyunk ő nagysága tan-
csával is élj, édesem. — Az mi az szeméneknek ingyen adand ó
pénzt illeti, elég búsúlással vagyunk azon az dolgon; halál s
gyalázat; hiszem, mi szükség volt azoknak igírni, ha igí t
Barcsai uram, igírte volna úgy, az árúlókon rajtok lettek voln a,
egy országbúl oly gyalázatosan elmenni, mi lesz híre; mé g
penig azok kapitánságát sollicitálja vala ő kegyelme az e b
nek; félünk az áruló búsúlást ne szerezzen; azt is tudtu l
Dévában vitték az ebet.

Makoviczárúl, hogy az pénzt behozzák, elkültünk; k
vántatik, sok kel el. Tasnádiak dolgát igazíttassad el, édesem
bízd ecsedi udvarbiróra, lássa meg, viseljen gondot; az udva
biró mint viseli magát? Viselj, édesem, gondot nyavalyásokr i
Barcsai uram, ha mocskos levelet írt, azt értelem nélkül c s
lekedte; örömest látnók; tudva kell tartanod. Asszonyunk k
nagysága nekünk is írt; úgy veszi eszében; idegenséggel v ol
nál ő nagyságához; mi írtunk, ő nagysága azt meg se gondo ja,
ő nagysága alázatos szolgálója vagy. Híreket tűled, édes m,
hogy titkoljon Barcsai uram, mi bizony nem hagytuk; han em
azt írtuk, hazug s bizonytalan híreken ő kegyelme meg ne in-
dúljon; nekünk is elég hamis hírt hoztak ott benn lét nk
alatt, tudod magad is, édesem; kin ha megindúltunk volna,
sokszor bolond rémülést szerzettünk volna s gyalázat követett
volna.

Balog Máté megéri 5 hétre 30 forint fizetéssel, csak reversalist kell tűle venni.

A néned Toronyán egészségben vagyon; három hete Koriczki uram vele beszéllett; az királylyal ott volt; jószágoknak semmi bántódása nincs; birják. Mi is elküldünk látogatni. Tudósitunk ujabban ha az asszony ir, megküldjük; magad is irj, édesem.

Ujváratt hagytunk volt hagyni 20 ezer tallért; ne legyen messze tűled, édesem; járjon, ha több nem is 12 ezere veled; az többit Somlyóra kiküldhetnéd, titkosan odavihetnék; onnét hova akarnád vagy magad fordúlnál.

Itt az állapatok ebben vannak, holnap egy hete, az királylyal megegyeztünk. Ott volt Kerczegi, meg tudja mondani; szép haddal s jóval vagyon. Szombaton jöttünk az táborra vissza; az marsalk szalad, most irunk az uraknak, neki is, hódoljanak. Lublinon túl 25 mélyfölddel mentek litvániai haddal; ha megegyeznek is, nem lesznek többel tizenhárom ezernél. Az király hidat csináltat az Viszlán; ha készül, átalköltözünk, utánok megyünk; Krakóban most küldjük magunk hadát emberit; Zamosci uramhoz is ma küldtünk Zamosczára; talám az is mellénk áll. Csak ti legyetek egészségben békével, mi bizony jól vagyunk, csakhogy bor fogytán vagyunk. Viselj, édesem, mindenekre gondot, parancsolj az udvarbiráknak, pénzt terempcsenek *(sic)*, kezedben vigyék.

Az asszonynak ő kegyelmének ajánljuk szolgálatunkat, ha tudnók, kedvét találnánk ő kegyelmének papi öltözőt vehetnénk s küldenénk ő kegyelmének somlyai templomhoz. Elásva az hadak szépeket találnak. Ferkó éljen az édesem, s irjon. Az úr isten, édesem, szent fiáért jó egészséges hosszú élettel áldjon meg benneteket s örvendetes hirek hallásával felőletek örvendeztessen. Cmielow 19. Aprilis 1657.

Tied, édesem, míg él

R. György m. p.

Alább: Ugron András ha asszonyunk ő nagysága szolgálatját kivánná, legyen annak elkövetője, mondd meg, édesem; Ugron Istvánt hivasd alá, adass conventiót neki 200 forint legyen fizetése esztendeig.

DC.

1657. május 4. Éltemig való fiúi stb.

Sok ideje nagyságod levelét nem vettük; talám oka lehet az útnak messzesége, akadályos hozása. Hála istennek, nagyságod szolgálatjára egészségben vagyunk. Adjon isten nagyságod felől is örvendetes hirt hallanunk.

Mi az királylyal, kedden múlék el egy hete, szekereinket elhagytuk az gyalogságot; csak dragonokkal, könnyű lövő szerszámokkal, lovas haddal, indúltunk vala az ellenségre; nagy jűvéseket tettünk, nemcsak nappal; de éjszakával is töd-tuk; de az fáradtság haszontalanúl lén, mert nem értük, maga az kozákság, oláság egy úton ment, máson meg mi az királylyal; három mélyföldön közelítettük vala meg az királylyal, sőt valami egynehány száz lovasunk hátúljában bele is kapott, levágott az litvániai hadban, rabokat is hozván, de az derék had nagy futással elébb állott litvániai határban lévő erősséghez, Brestiához, ki ugyan Litvániában vagyon, ide hozzánk 12 lengyel mélyföld; várjuk az gyalogságot, szekerinket, érkezzenek, azután ha megvárnak, vagy talám elébb is reájuk megyünk, kik lengyel haddal nem lehetnek litvániakkal együtt feljebb 10,000-nél. Elég rabot hordanak. Van oly szó, 9. Maji telik fizetések ideje ki; az muszkához hajlana litvániai had, Czernicky 24 zászlóval Kazimir királyhoz ment; ki után generál Valdeck, Anhaltinus fejedelem, Bakos Gábor, Be[illegible]di urammal mentek volt; de nem érhették Varsvánál a Vis[illegible]án elszaladt úsztatva; biztatják magokat, segítségek jüne mu[illegible]sz-kátúl; de nem vélnők; az mint bizonyosnak mondják, az muszka kozák hetmanban belekapott volna és az muszkák[illegible]túl kozákság erősséget is vett el, le is vágván bennek. Reménl[illegible]et-tek császártúl is; de halálával változhattak az dolgok; lesz-e, nem-e, meghozzák, ha leveleink kezünkhöz juthatnának; [illegible]üt valóban várnánk.

Élésünk elég vagyon, az egy szénán, boron kivül; az b[illegible]or többire elfogyott, ha nem hoznak . . . . . Krakó is már van ide 55 vagy hatvan lengyel mélyföld. — Porunk rettenes nagy,

mióta........ ezuttul eljüttünk, ki még martius 17.......
ɘsönk nem volt. Talám isten megkönyörül rajtunk; az fű ne-
ɾekedésére ad. Éltesse isten stb. Bug vize mellett Grudeken
1. Maji 1657.

Nagyságod engedelmes alázalos szotgája fia
R. György m. p.

DCI.

Az úr isten áldja meg kegyelmedet stb. 1657. jul. 6.

Tegnap vettem az kegyelmed levelét; értem kegyelmed Ecsedbe jütt; mi oka legyen az miért kegyelmed nem lehetett Váradon, hogy élés nem volt és félt kegyelmed, hogy ott szorítják kegyelmedet gyermekestől és az fiam rendelése is az volt, hogy Ecsedbe jűnne kegyelmed. Csudálom, hogy élés nem volt Váradon, holott jött az fiam nem lakott; elhittem, több élés volt most ott, mint mikor az szalontai harcz volt és én Váradra mentem volt és az ellenség is közel volt; kegyelmed pedig mitől félt most Váradon, nem látom okát; mert az töröknek nincsen oly készületi, az tatár pedig nyilval meg nem vette volna, kitől isten oltalmazzon, ha oda ment volna is. De hiszem, az egri basa levelét az elmúlt vasárnap hozták vala Munkácsra, az kibe irja, úgy hallja, az lengyel Munkács felé rabol; irjuk meg és mégsegél és az munkácsi kapitánra is ir, miért meg nem irta eddig is, ha úgy vagyon; én ugyan semmi okot reá ne*(ki)* az irásra nem adtam; azért irom kegyelmednek meg, hogy annyival inkább kegyelmednek nem lett volna bántása. Irja kegyelmed azt is, az fiam rendelése is az volt; tudom én azt, mint *(mind)*; de ha kegyelmed az szerént cselekedett volna, nem Ecsedbe kellett volna kegyelmednek jűni, hanem hátrább kellett volna menni kegyelmednek; inkább félhetett volna kegyelmed Ecsedbe jűni most, az mikor kegyelmed Váradról megindúl és az szállástól is Ecsedbe; mert még akkor kegyelmed nem tudta, az lengyel bement Lengyelországba és ide alá is minemü nagy hire vala mind német és egyéb hadak alájüvetelinek is és az vármegyék*(re)* is minemű

parancsolatok jüttek vala, ki meg is lehet vala, ha az nagyhatalmú isten meg nem szán vala és akadályt nem ad vala nekik és ha az úr isten meg nem örvendeztet vala az fiam közelebb való jüvetelivel; azért sem nem javallottam és nem is javallom, hogy kegyelmed ide jütt mert okát nem látom, hogy javallanám; méltó, ha isten enged arra való üdőt az fiamnak, vegyen számot, ki volt kegyelmednek tanácsadója ebbe; megbocsásson kegyelmed, de látom, nincsen kegyelmed előtt hitelem nekem, az mire én érdemes vagyok; az kegyelmed cselekedeti megmutatja; még oda be vöttem vala én azt eszembe az kegyelmed leveléből, választ is töttem vala Fogarasbúl. Hála istennek, nem ment még el annyira az kicsin eszem, nem venném eszembe az dolgot; nem mondhatom nagy búsúlással nem volnék ezen is, noha elég volna nekem az nélkül is; az is nem utolsóbb; ha én azt mondanám, én akaratom, hogy oda menne kegyelmed, méltán megitélhetnének engem, még az fiam is; így lévén, azt kell mondanom, nem én akaratom; kegyelmed itíltetik meg. Lám mindeneket megirtam kegyelmednek, okot soha bizony kegyelmednek nem adtam arra, hogy hitele*(m)* kegyelmed előtt ne lenne. Az gyermek roszúl kezdett lenni, nem csudálom az jövésbe oly melegbe; ha hátúl volt volna is az ellenség, úgy sietett volna jünni kegyelmed; az én istenem gyógyítsa meg. Az katonák elejébe kegyelmed kit állatott Jósa Mihá*(ly)*t, az az kegyelmed akaratja és mennyit fogadtat kegyelmed, az is; én nem irok arról is kegyelmednek. Az mostani tüzes ellenség kinn lévén, ahoz képest adtak volt ki zászlót egynehány hadnagynak; oda által mentek fogadni katonák*(at)*. Lássa kegyelmed, ha nem füzettet is kegyelmed azoknak, megfüzettetek; nem drágább nekem, az mim vagyon mint az fiam, eszébe vehette az én fiam azelőtt is, hogy jó anyja voltam, most is isten segétségéből megmutatom, valamibe módot ad isten. Adjon isten stb. Költ S. Patakon 6. Julii 1657.

Szíbül jót kiván kegyelmednek

Susanna Lorántfi m. p.

Külczím : Illustr. Principissae Dnae Sophiae Báthory stb.

DCII.

Szolgálatomat ajánlom kegyelmednek stb. 1657.

Én soha nem tudom mire vélni kegyelmed felől sok idő- július tõl fogva semmit sem hallottam, kin csak az egy élő isten tudja, 13. mennyi búsúlással, rettegéssel vagyok. Az élő istenre kérem kegyelmedet, tekintse kegyelmed az élő istent, tudósitson kegyelmed egészsége felől, csak az isten tudja, mini (*így*) bajom vagyon; kegyelmed híre nélkül nem merek cselekedni, örömest nem cselekedném másképen a mint kegyelmed parancsolt. Barcsai uram azt is kivánja tatár hámnak török császárnak ajándékot kell küldeni bizonyos követektül, azon kivül az végekben is basáknak imide amoda, asszonyunk is irton irja, hogy ne várjak kegyelmétűl, hanem adjak; ha meg nem cselekszem, asszonyunk is neheztel reám. Barcsai uram pedig meghagyta, semmit ne adjanak, az portusi jövedelemben is semmit ide ne adjanak, s az én irásomra, se az gyermekére, se Kővér Gáboréra egy pézt (*így*) se adjanak, ugyan az a zember (*így*) előtt az kit az pénzért küldtünk vót az portusra, most is feles pénz vót, csak ezer tallért adott, a többit maga kezéhez vette, Kövér Gábornak ki kellett jöni velem az egyetmás megtisztogatására; az szamosújvári tárház kúcsa magánál vót Kövér Gábornál az szokás szerént, az alatt Barcsai uram az tárházat felverette, vagy lakatosokkal nittatta, (*így*) ötezer tallér vót ott, az ő kegyelme kivétette, az udvarbiró kezében adta, hogy mihent érte küld hogy odaadja, négyszáz tallérát elvitte, az szeményeknek egy ajándék hópénzt igírt belőle, hogy hamarébb menjenek már a Maros felé azoknak adta; asszonyunk ő nagysága azt akarná, hogy én Váradra szorúljak. Az élő istenre kérem kegyelmedet ha minket nem szán, ha asszonyunk ír is kegyelmednek felőle, ne parancsolja kegyelmed, mert én bizony nem megyek, mert módom sem volna az ott való lakásban; hogy Barcsai uram semmi jövedelmet nem akar kiadni, mit kellessék cselekedni, parancsoljon felőle. Az gyermek roszúl vót, most jobban vagyon. Adjon az úr is-

ten kegyelmed felől örvendetes híreket hallanom. Költ Ecsedben, 13. Julii.

Kegyelmednek szeretettel szolgál míg él

Bátori Zsófia.

Már Barcsai uram tizezer tallért vött csak eddig is kezéhez.

DCIII.

Lorántfy Zs. Báthory Zsófiának. Sáros-Patak, 1657. Jul. 20. „Irja kegyelmed gyalogot terhes fogadni; az úgy vagyon nehezebb hogy sem mint lovast; én mindazonáltal mostan is százat fogadtattam én minden öt hétre megfizetek neki és minden esztendőbe megruházom; az már kegyelmed jóakaratja mint és mennyit fogadtak." A gyalogok küldését siettesse.

DCIV.

1657. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

julius Sok szóval nagyságodnak nem irhatunk, mert arra időnk

25. most nincs; még eddig isten nagyságod szolgálatjára megtartott. Svéd, kozák barátság megcsala; svéd még Varsvátúl válék el, az kozák birodalmáig elkisírteté velünk magát; kötelességünknek hogy megfeleljünk, lengyelséggel mi harczoltunk; ő takarodott; áldott istennek szent neve, győzedelmesen ugyan, de szombaton az egész lengyel had elérkezvén, sok ellenkezés után kozák igirettel váltig segített, valósággal semmit sem; armistitiumot csináltunk, lévén az lengyelségnek békességhez kedve; vasárnap mene végben, az nagy urak mindinkább jelen voltak. Pogánt is hitin kell meghinni, mi is svéd, kozák hitinek, mint keresztyéneknek úgy hittünk; az préda árt az kozákságnak, kit alig várt, haza vihessen; de nem hiszszük, megemíszsze; tegnap egyeztünk meg az lengyel hadakkal, megyünk, ha tatár nem akadályozna, Moldvára, de ha az akadályos lesz, kételenek bejütt útunkra, noha az darab föld

nagyságod jószági romlásit szomorúvan értettük; isten szabad velünk, az ki ez állapotokat reánk mérte, azon isten örvendeztethet is meg. Volna szükségünk, ha kenyeres földre jutnánk, mert nemcsak mi hadunk de az lengyelség is cseresnyivel él; nem hiszszük egész táborunkban húsz köböl liszt volna; szóval Csongrádi által izentünk nagyságodnak; ellenség fegyvere nem ártott nekünk, hanem isten, az akadályos, lápos útak, az útaknak nem lévén tudói, az kozákság hozzá. Kérem alázatoson nagyságodat, vigyáztasson előnkben, ha az tatár bizonyos, hogy jü, nem tartják bátorságosnak itt megvárnunk,egynehány zászlóval elébb kell elindúlnunk. Erdélyi állapatok miben vannak, nem tudjuk, csaknem emíszt az búsulás meg. Adja isten stb. Czerneustho mellett, 25. Julii 1657.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia, szolgál míg él

R. György.

. . *tökéletlen oláhság elállása miatt magunk, ország életeért annyit kell adnunk, mennyi nekünk nincs; csak az isten tudja, mint vagyunk búnkban.*

Kivül a fejedelem kezével: Már ide Máramarosban............. ultima Julii.

(A dűlt betűvel szedettek rejtelmesek.)

DCV.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1657.

Irtunk volt Csongráditól nagyságodnak, de annál mi elébb jártunk, maga megtudja nagyságodnak beszélni. Im most érkeztünk birodalmunkban ide; hogy többet nem írhatok nagyságodnak alázatoson követem, bizony se papirosunk, se tentánk, fáradtan is vagyunk; harmad napja megcsömörlénk az hoza erőtlenséget az hosszas egészség után. Úgy hittük Munkácson nagyságod, oda akartunk menni, de Komarniczki mondá nagyságod Patakon létét, azért halasztók el; ő is könyörög nagyságodnak vétkes az dologban nem volt; végére mentünk az mi marhái elvesztek, adatná meg nagysá-

god, mi nem tudjuk hogy van, de az lengyelség Visniczi Andrást vádolja. Sinaviczkai emberét is fogták meg, Munkácsra menvén sokadalomba, kinek apja bemenetelünkkor, most annál inkább, sok emberséggel volt, nagyságod bocsáttatná el, egyet mását megadatván, nagyságodnak kegyelmességét megszolgáljuk. Adja isten boldog órában nagyságodat találnom. Hosszúmező, ultima Juli 1657.

Nagyságodnak engedelmes és alázatos szolgája, fia szolgál míg él

R. György m. p.

DCVI.

Rákóczy Gy. anyjának. Ecsed, 1657. Aug. 4. Tegnap estve érkezett oda. Kemény Jánosról nincsenek hírei, csak isten hozná meg békével „megcsökkönnének" az emberek. Csak anyjával lehetne szemben, mindjárt kimenne Erdélybe. A nádornak irt, hogy a diplomát „szentül" megakarja tartani. — Ecsed, Aug. 6. Köszöni hozzá mutatott kegyelmességét, siet oda menni szolgálatjára.

DCVII.

1657. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

sept. Istennek hála, már jobbadán kezdettem volna lenni, de

10. az zajos gyűlés ha mit épülnénk is elbontja, megbolondúltak-e vagy mint vadnak? Barcsai uram is sok kárt teszen, hányják vetik Bethlen Gábor mit hagyott volt testamentumban, és hogy az ecsedi, pataki, munkácsi tárházakat nyissák fel, csak mindent adjunk ki, Sárkányt, Kerczet adjuk a szászoknak, azért is adnak pénzt. Sok bolond kivánságuk volt. Mi azt tettük az választ: ha csak egy öltöző köntösben maradunk is, de az ő kegyelmek javáért mindent kiadunk. Az isten megbolondította őket, nem tudják mit csinálnak, bár Bethlen János ölt volna meg Krakkóban, lator ember.

Barcsai uramat választották az portára, örömest elbontanánk, sokat beszél. Ez két nap alatt elválik mit fognak csi-

nálni. Tatár hámhoz elküldünk, Temesvárra Budára elküldtünk, Temesváratt is rezgelődnek, beteg embernek bajos állapatok, csak búsítanak haszontalanúl. Éltesse isten stb. Ujvár, 10. Sept. 1657.

Nagyságodnak engedelmes, alázatos szolgája, fia, szolgál míg él

R. György m. p.

DCVIII. *

Rákóczy Gy. anyjának. Szamosújvár, Sept. 17. A porta „dúlfúl" de hiszi, hogy megcsendesedik, mennél inkább dúlfúl, annál hamarébb csendesedik. Ott benn himlö és pestis uralkodik.

DCIX.

Éltemig való fiúi stb. 1657.

18. irt Patakon nagyságod levelét alázatoson vettem; már sept. épülünk ugyan, de gyengén. Tegnapelőtt mentünk vala ki Lónára; még mióta idejöttünk, nem voltunk ki házunkbúl. Az 23. ország bizony az mi búsításunkkal nem gondolt, söt némelyik azt mondotta, elválik dolga s ha az postulatumokat beadjuk, megbúsúl, meghal. Barcsai uram tréfában-e vagy mint? de olyakat szóllott, az ország valóságnak vélte; kedvet is akar ő kegyelme az ország előtt keresni. Bethlen János csak lator, az ő szállásán egy ebéd után külön gyűlést csináltak, ő zajgott, izgatott másokat. Az gyermeket nem hozhattam be; mert feleségemet is kinn hagytuk volt. Postán többire úgy jütt be, azonkivül is sokan azt emlegették, jüjjenek reánk, fogjanak meg; más az itt Decsen, Monostoron szörnyen himlöznek; csak az várbúl három gyermek holt ki. Várunk Budárúl, Temesvárrúl; behozatjuk feleségem bizony az asszonynyal, maga kennyen egy hétig az gyermeket nem hagyná az asszonynyal; ha nagyságod közelébb laknék hozzánk, mi nagyságodnál is elhagynók. Semmi hírt nem irhatunk nagyságodnak. Béldi uram 17 ezer tallért saczczolt meg; talám kiérkezik; Kamenicznál hogy az hán ment, egy örmény ismerője 1500 tal-

lérért vette volt csak meg, Kemény János uram reá izent, oly hamar ne saczczoljon, mert az hánnak értésére adja. Mikola Zsigmond saczcza 14 ezer tallér; Földvári Ferenczé 8000, itt kinn vagyon; Huszár Péteré 9000 fog lenni. Domokos Tamás az bolond 12000 vagy tizenhárom ezeret igirt; ki soha meg nem adhatja. Sokak olcsón szabadúlnak. Amaz tökéletlen jezsuita lélek, Ajtóni, kocsisnak mondván magát, 150 tallérért; megadhatta volna, mit Domokos igirt. Éltesse isten stb. Újvár, 23. Septembris 1657.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DCX.

1657. octob. 3.

Életemig való fiúi stb.

28. September irt nagyságod levelét alázatoson vettem. Istennek hála, nagyságod szolgálatjára egészségben vagyok. Az mi Szuhai uram állapotját illeti ő kegyelme fenn lát, sokat kiván. Az mi az kállai kapitányságot nézi, Barkóczi László beküldött vala, Barkóczy István számára ki szolgánk, kérette; ha az atyja nem élne bátrabban adhatnók neki, mert hozzánk hű, de most nem ő, az apja volna kapitány. Oly válaszszal bocsátók el szolgáját: meglátjuk; sollicitatori voltak, de megmondottuk: egy ideig nem adjuk. Mi, kegyelmes asszonyom jó szivvel adjuk Szuhai uramnak, hűségében megnyughatni, talán már észre is tért, nem búcsúznék; jószágot inkább adnánk ide be s telepitenők, hogy lenne zálogja is, noha bizony magunk mellett is kivántatnék létele; bár csak egy ideig laknék, hiszem nem költene még is katonaságra mellettünk, viselne gondot, vigyázna is reánk. Az kapitányságot hogy neki adtuk lenne titokban. Mi mellettünk valóban kivántatnék; az egy Ébeni uram, Ugron András, ki mit szivesen forgódik azok is házoknál (*kimaradt*: vannak), most Pap András is meghala. Bizony csak kegyelmes asszonyom az jó tiszt zabolázná az katonát. Jancsó is, ha kemény volna, nem kellene nagyságodnak búsúlni. Szuhai uramnak, ha feles fizetést kellett is most

igérnünk kételenek vagyunk vele. Csáky Lászlóné asszonyom jószágára protectiot adhatni Margitán, hogy katonák vannak; mikor az portai állapotot lecsendesíthetnők, illendő árán megvennők, hogy mi boros (*sic*) Ecsedhez. Híreket egyebet nagyságodnak nem irhatok: az végbeli törököket irták vala készülnek; Farkas Ferencz uram jüve meg Temesvárrúl, az pasa jó szívvel látta, ajánlotta magát, ne késsünk, hamar végezzük el az dolgot, ő életére nem veszi, végben viszi ugyan, de úgy hiszi meg nem fogyatkozik, azt fejére veszi szívesen, mint jó akarónk forgolódik, az végbeliek nem kivánják az háborúságot. Budárúl nem jüve meg Váradi István, elkéstek. Radnótra megyünk, ott leszünk egy ideig. Azt is mondotta az temesvári pasa csak az fővezért találják meg, az mit akar azt cselekeszi az császár és porta. Igaz is, az valódi kedves embere, soha az előtt tisztet nem viselt, kerítője volt, azért promoveálta. Ha mi híreim lesznek alázatosan nagyságodat tudosítani fogom. Éltesse isten nagyságodat sokáig jó egészségben. Zsúkon, 3. October 1657.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DCXI.

Éltemig való fiúi stb. 1657.

Két rendbeli nagyságod leveleit ottan hamar egymás- octob. után vettük; feleségem roszúl (*van*), én is. Ma elindúlok Rad- 18. nótra, szeredán az gyülésre bejüvök, kinek 25. praesentis napja. Az lengyelek tökéletlenek. Látjuk palatinus uram levelét,kegyelmes asszonyom; ha ott állana szíve, hol nyelve, irása, jó volna; nem hiszem az mi oltalmunkra segítséget adnának; az magyar királynak irni mit tudtunk volna; irtunk palatinus uramnak minap, tudósítson ő kegyelme, az ifjú király mikor jü Bécsbe; mert Prágában menni emberünknek messze út, sok költségben is telnék az. Az mi lakásunk hol legyen; de kiválképen feleségünké, váltig törjük magunkat, azt az hírek állapotok kormányozzák, talám azért Gyalúban fogunk az gyülés után menni. Palatinus uram irása alatt nem lehet

pra(*k*)tika, expiscálódnék, örömest tart is. Nagyságodnak az előttünk álló dolgokrúl bőven irtunk. Ez kis gyülés az emberek állapotját jobban kimutatja. Szuhay uram ha bejünne, akarnók. Mi nem tudakozódunk az emberek felől, ha mit mondanak, meghalljuk ugyan, de hallgatunk. Adorján szép kis jószág, boros. Feleségem oly beteg levén vasárnap is, hogy ne jütt volna az asszony; egyébként nem engedtük volna. Kulint hogy Muránban küldték, nem hallottuk. Kemény János uram irását talám fiai publikálták, 22. Szeptembris ír ő kegyelme; tegnapelőtt hozák; most nem szorgalmaztatják az saczczolásokat, portárúl várnak, irja ő kegyelme, az hán mesterkedik abban az portán, az három ország fejedelmi megváltoztassanak. Huszár Péter, szegény gyalog kapitány, Sebesi uram, Csiszár is megholtak. Csiszár Kemény János uram mellett volt. Sebesi torok-fájásban, itt való rab borbély volt szegény mellett. Felesége ide haza, latra lett, talám meg is fattyazik. — Szirmay uramat örömest megfogadnók, csak tudhatnók ki által kellene neki izenni. Az kozák készül az tatárra. Ha mi híreink lesznek tudósitom nagyságodat. Gyulai uram irá, úgy értette, Zólyominak Szolnokbúl levelet vittek, felczirkálják. Éltesse isten sat. Albae 18. Octobris 1657.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DCXII.

1657. Éltemig való fiúi sat.

octob. Ím tatár khán embere érkezett, az is az eb az ország-
29. nak irt, mindent változtassanak, ha azt akarják, tatár lova lába ez országot ne nyomja. Már az ország egynehány rendbeli dolgokrúl assecurált. Nagyságod, magunk kevés ide be való jószáginknak securitást csinálván, egyéb állapatokrúl is az emberek elméje ott járt, mi az fejedelemséget leteszszük most; de mi azt nem cselekeszszük. Barcsai uram azon is elmélkedett, fejedelmet ne válaszszon ugyan az ország, csak mutasson az töröknek egyet, azt választják; de minekünk,

se az tanács rendnek nem tetszik, úgy hiszem, másoknak is; az is lenne, csak botot hoznának neki. Ez ország megfélemlett; az isten ostora rajtok, esze is veszett; úgy látom arra kell mennünk, elvonszuk magunkat Görgénybe vagy Monostorra avagy Újvárban, denominálunk valakit, kinek neve alatt keljenek levelek törökökhöz s ország neve alatt fussák dolgunkat; noha bizony ez is félelmes, mert az törökök megvivén Budára, fejedelem gyanánt tarthatják ők s csak hozzanak botot, zászlót neki; de mit tudunk tenni? nagyságodot bizonyosban tudósitjuk holnap vagy szeredán. — Csak feleségemet, az gyermeket tudnám valami szín alatt Balásfalvárúl elküldenem, könnyebb volna dolgom; de félek, az ország megbódúl. Adja isten, ne legyen igaz az hír, olyat hozának Váradrúl, az Hegyalját rabolná az török.

Rédey uram magátúl Huszttal kínála meg; mi bizony nem izentünk; hanem hogy kínála, azután talám egybe alkhatunk; mégis félre való helyen, ez országban lenne feleségünk, ha isten avval látogatna is, az fejedelemség elkelne rólunk, nem szorúlnánk császár birodalma félében csak, az emberek sem tudnák, hova tartunk. Isten cselekedjék kegyelmesen, engedjen nagyságod felől jó híreket hallanom. Albae 29. Octobris 1657.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DCXIII.

Rákóczy Gy. anyjának, Radnót 1657. Nov. 14.: »mint élünk magunk is alig vehetjük eszünkben, gonosz akaróink öröme az emberek cselekedeti csak nem megemészt. Barcsai uram csuda elmével hálaadósággal bír, török természetet szítt be, csak az adom hajtja dolgát, mind két kézre jól tudja, megizelítette, már is ő parancsol Rédei uramnak.« Szeretne kimenni, de itt kell vigyázni. Konstantin is kérte ne mennjen messze.

DCXIV.

1657. nov. 21. Éltemig való fiúi sat.

12. irt nagyságod levelét alázatoson vettem. Mednyánszki uram nekünk mit irjon, ím leveleit alázatoson elküldtem nagyságodnak. Mind utóbbi ma hozott levelével az clavist megfordítottuk; nekünk is ott járt elmének, most tettetes kővetséget küldenünk nem lehet, mert cancellárius uramat kellene küldenünk, az penig erdélyi ember, mostani időbe igen nevezetes ember volna. 12. szolgánkat küldtük Mednyánszki uramhoz, fia menjen Prágában; királynak is irtunk, köszönvén jó indúlatját; cancellarius uramnak is irtunk, neki is köszönjük; egyszersmind próbálni hagytuk, elméje hol jár, mit javal, urgeáljuk-e az portát, megtartson az fejedelemségbe, vagy nem; abbúl jühetne ki jövendő securitásunk felől való útcsinálás, kétséges lehetne nekünk az német segítség s ki tudja, szegény hazánknak is ártana; mindazáltal oly állapat lehetne, nekünk is utolsó dologhoz kellene nyúlnunk; mi szóval izenünk, nem irunk cancellarius uramnak. Szakmárra mezei hadat hagytunk szálljon, Szoboszlón is vagyon; Debreczenbe, Székelyhídon, ha úgy tetszik nagyságodnak, mind oda szállíthatni; kállaiaknak privilegiomok, quartélyozó katona közékbe ne szálljanak. Váradon is van fizetett had. Az két vármegye felől mi okon találhatnának meg, holott az diploma szerint mi életünkig birjuk, ha fejedelmek nem leszünk is; holtunk után száll vissza, Szakmár penig addig bíratik, míg gyermekink közül erdélyi fejedelmek lesznek, ez az diploma. Ím mely bolond levelet ir Imre deák Bakos uramnak, azt is odaküldtem nagyságodnak, meg kellene az vén embernek filét rágni, Tokaj nem ideig való. Az katonák felől irtunk Gyulai uramnak, mustráltassa meg, ha nagyságod általküldi. Ám szépen tartja az ország az végezést; váradiaktúl, jenéiektül hitlést kivántak, még azt is az hitformához oda tették, kezünkhöz nem adják Váradot, Jenőt, ha az portán elvégezzük is dolgunkat, hanem választott fejedelemtül várnak; mi ez úton is felszabadúltunk kötelességünk alól; nem esküdtek Váradon is meg,

Jenőben sem esküsznek; sőt az jeneiek azt mondják, ha fejedelmek nem lennénk is, nekünk tartják Jenőt. Barcsai uram reánk irt, mit érünk az haddal, miért többittetjük? megütköztek abban az emberek; jobb, költenők az portára. Csulai urammal is reánk irattak; paptanács is van már; mi is mindeniknek választ tettünk; lelkünket hánytorgatja Barcsai uram, magok lelkek ismeretit nem nézik, ugyanis ő előttök az ártott nekünk, az mi lelkünk ismeretiben, keresztyénségünkbe nyugodtak meg; az az nyelves Bethlen áruló János, valóban fent (*lát*) s Haller uram is. Basa Tamás, az vén áruló még azt is meghagyta bereczkieknek, postalovat emberünk alá ne adjanak, megfogják; de ha megpróbálná, mi is emberek vagyunk, nagyot cselekednénk, türnünk kell. Ím ma hozák moldvai vajda levelét, az életére köti, tatár hán vezére által az hánt, portát mi részünkre hozza, csak assecuráljuk, ha mit költ, megadjuk; megirók, ugyan ma lásson hozzá. Konstantin vajda is valóban rajta. Sebesi is az áruló hozzá érkezett, nem akart hozzánk jüni, eleibe kültünk, ha ide jüne. Valóban hánykodtatja az embereket mostani állapat, az hadak megtartásán meg is szeppentek; bizony nem győzzük az fizetést pótura pénzzel; sohonnét jövedelmet egy ideig nem várhatunk, nincs ötezer forintunk, költő pénz. Mindkét vajda irja, Sebesi árulóúl viselte magát. Ím az vajda Ványa András leveleit elküldtük nagyságodnak, méltóztassék visszaküldeni.

Mi itt vagy két hétig múlatunk, Gyalúban megyünk s talám ki is tekintünk; nehezlik csak az hirét is, ki akarunk menni. Ha mi hireim lesznek, alázatoson tudósitom nagyságodat. Éltesse isten stb. Görgény 21. Novembris 1657.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DXCV.

Éltemig való fiúi sat. 1657.

Kemény János uram levelét tegnap előtt hozák, mit ir decz.
ím alázatoson küldtem nagyságodnak; nem állhatja, mégis 23.

bosszut fakaszt; rabságban senkit nem tartottunk; az előtti időben ezt nem emlegette; választ töttünk ő kegyelmének módjával reá; egy irását csak párban küldtem nagyságodnak, mivel azt másokkal is kell közlenünk. Az tatárság mi helybenmaradásunkat akarja. Balog Máté irja, Zeferkázi, az hán vezére irt Stefán vajdának, adjunk 20 vagy 30 ezer aranyat, az hán s ő végben viszi dolgunkat az portán. Az vajda választ sem várt, elküldött, megadja; mi is elküldtünk, postán az vezérhez, hánnak, neki 500 – 500 aranyat küldtünk, megigértük. Az mint látjuk Balog Máté leveléből kozák, mellől akarnának elszakasztani, és annak is ellenségévé tenni bennünket; mivel Stefán vajda által is jártatják az kozákot békéljék, de úgy, az muszka mellől álljon el kit nem hisszük kozák cselekedjék; mert az nem egyébre való muszkát avval az erővel megrontván, azután őket is jobban megronthatnák; nekünk kozák barátságot megvetnünk, ha fejedelmek lennénk, káros.

Stojka Simont, kit kapikihának kültünk, Keresztesi uram kiküldte, mit ir im elküldtük levelét nagyságodnak. Megijedett Keresztesi uram, nem járunk az eb után; már elviszi az ördög, igen beteg volt, alig szóllott, mint Sztojka mondja.

Az két vajda fegyverhez nyúl.

Barcsai uram eljöve Csulai urammal; tegnap beszélénk velek. Rédey uram meg elküldte egy étekfogóját; izent szóval feleségemnek, nekünk jelentse meg, Barcsai uram ide jű; azon vagyon, Csulai uramat is mellé vonván, Fejérvárra beszéljen alá; azért török közzé szökjön be, hirtelen ott lepjen, magának horgászsza az fejedelemséget. Emezek penig azt mondják ne menjünk, s ki mondá Barcsai uram oly hirt vettek mi újesztendőre oda megyünk; azért küldték ide őket, verjenek el róla; amaz dolgot nem tudván, látjuk pra(k)tika, váltig esküszik Barcsai uram, isten látja szivét, nincs hitele, Rédey uramat orrolja; mondja, nem szereti ugyan, de ott hordozhatná, mert fél tüle, hol akarja; sok az szó. Tegnap kimondá azt is, Fejérváratt az bölcsekkel Rédei uramat arra beszéllették, minket találjanak meg, vegyük fel az directiót csak szabadságokban mi bántódás, állassuk helyre, mert az ő

szabadságok nem mi időnkben más fejedelmekében romlott; tanácsot is adván ő kegyelme, ne mindjárt vegyük fel; mi csak azt mondók arra, veszszük-e nem-e fel, csak az isten tudja, az idő is megtanit. Sok az szó teréngetette. Rédey uram, Haller, Bethlen is dolgainkat miért futja, itt lesz ez ünnepekben nálunk. Már nagyságod kegyelmes tetszését várjuk, mit kellessék cselekednünk. Ha ők azt kezdik kivánni, felvegyük szabadságokat megorvosoljuk, nekünk is kivánnunk kell ők is obligálják magokat bizonyos conditiókra, ne álljon oly könnyen fejedelmek választások. Éltesse isten sat. Monostor 23. Decembris 1657.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia
R. György, mp.

DCXVI.

Az úr isten, édes fiam sat. 1658.
Vettem 27. (*irt*) leveled. Palatinus uram szive hol jár, jan.
megérthette; eddig talám oda ment Bojér az királyhoz; mi- 5.
vel küldted, azt magad tudod, fiam; de azt hiszem, ott is egy az tanács. Értem, felment az sárosi udvarbirád; nem mondom, mind jól cselekedik az vallásunkon való is, de az pápistának sem kell mindenbe hinni. Én nem irhatom meg, mennyi sok félelem van bennem ez az gyülés felől; az mi kegyelmes istenünk igazgasson mind magad és az országot is az ő dicsőségéért. Szuhai uramnak irtam vala magam is; de nekem választ sem tén; én félek attól az embertől. Mit ir hopmester uram Gerencsi uram oda küldtem levelét. Én még Sebesi Boldizsárt nem marasztottam; ird meg kell-e marasztani és kit kellene oda küldeni; az hű szolga mindenütt szük; ugyan Imre diák helyében is szü(*k*) az ember, kit kell állatni; — tisztviselőt találni, de hü szolgát az szükség idejénre nehéz találni. Nem tudom, ha jut-e eszedbe az főporkoláb hites ő felségének, az az viczé nem Tokajba (*való*) jobbnak kell lenni az viczének, füzetése is több van. Látjuk Bethlen János mint járja az szászokat, láttuk nem Rédei uramért, sem az haza javáért,

hanem az maga hasznáért; talám Mikó is az ő tanácsán jár, Váradra kell-e német gyalogot küldened, azt magad látod, fiam, az szükség mint kivánja; talám hirtelen sem kell. Adjon is, fiam, erőt, egészséget terhes mostani előtted álló dolgaidba is, hogy megtudják az isten kegyelmes gondviselése most is, ily erőtlen állapotodban is, az kiért tartozunk egész életünkbe hálaadással mind eddig valóért és ha most is jól tészen ő felsége. Adjon az én kegyelmes istenem sat. Költ S.-Patakon 5. Januarii 1658.

Sziből jót kivánó édes anyád

Susanna Lorántfi m. p.

DCXVII.

1658. jan. 13. Éltemig való fiúi stb.

7. irt nagyságod levelét alázatoson vettem; eddig is irtunk volna nagyságodnak, de bizonyost nem tudtunk. Ím tegnap, ma mit irnak Megyesrül alázatoson elküldtük nagyságodnak. Meghozzák újobban mit csinálnak; meglátjuk mint lesz az állapat. Feleségünket kiküldjük, magunk Fejérvárra megyünk. Az gyalog igen kell kegyelmes asszonyom, Váradban Szuhai uramnak. Bakos uram fizetését mi nem adhatjuk. Kemény János uramnak is nincs annyi fizetése. Valóban mesterkedik az ördög, még penig magunk vallásán valók által; ha lelkünket nem féltenők, noha bünt talám nem vallanánk; mert árúlók, hitek ellen cselekesznek, kettőt, hármat megbüntetnénk, megcsendesednének. Megtanit isten mindenre. Az havasali vajda követi itt vannak, velünk élni, halni akar; csak azt kivánja az székbe menjünk. Már ő is, mind az moldvai, az határszélben kiszállította hadát, hogy az emberek vegyék eszekben, egyet értünk. Éltesse isten sat. Gyalú 13. Januarii 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DCXVIII.

Rákóczy Gy. anyjának: Fehérvár 1658. Febr. 8.: Keménynek jan. 13-án irt levelét tegnap hozák meg, a tatárok nem akarják, hogy más fejedelem legyen s be is küldött az portára, s 50,000 tallért kér, ha végbe viszi. Kemény sarcza 116 ezer tallérra fog menni, szeretett volna Balog Mátéval s az moldvai vajda követével kijönni. — Fehérvár Febr. 11.: a tanács akaratjából Bánfi Dénest a magyar királyhoz küldi, kéri, küldje fel Sárosig.

DCXIX.

Az úr isten, édes fiam áldjon meg stb.

Ezen órában érkezék meg étekfogóm Mednyánszki uramtól. Mit ír palatinus uram nekem, oda küldtem levelét. Mednyánszki uram is mit ír, oda küldtem levelét. Palatinus uram ajánlása mire néz, kitetszik az Mednyánszki uram leveléből; jobbat nem ír minthogy nekem adnád Ferkőt. Mit ír Mednyánszki uram, Jakabfalvi uram, im megfordíttattam. Az mely kereskedést javal Mednyánszki uram, volna szükségünk, ha szaporodnék az jövedelem istenes úton módon. Én is el nem múlatnám az miben módom van; de avval nem terhelem magam, az valót az mi kezemnél van, az valótlan nyereségért ki nem adom. Az török kijövetele felől nem irnak; az úton az étekfogóm is azt mondja, nem hallott semmit; talám isten akadályt adott nekik, elől nem mehettek. Ajánlak sat. Költ Pérbe 15. Februarii 1568.

1658. febr. 15.

sziből jót kivánó édes anyád
Susanna Lorántfi m. p.

DCXX.

Rákóczy Gy. anyjának, Fehérvár 1658 Febr. 18: Örömmel érti, hogy anyja jön. Szuhai kivánságira felelt, még nem adta a kállai kapitányságot se Keresztes Andrásnak se másnak, valamint a háromszékit sem, várván

Béldi jövetelét: »vallásunkon való ugyan, de kivántatnék több állhatatosság benne, probáltuk Lengyelországban, rabságában is mondják fecsegett.« Reméli sarcz nélkül szabadúl. Konstantin ellen még semmit nem indítottak: »már mi hadaink is benn lévén« fél tatár előtt ne ártson. Ugront azért küldte, hogy neje jöhessen be vele. Ébeni Gilányi nála vannak. — Fehérvár Marcz. 16. nincsenek ártalmas hírei. —

DCXXI.

1658. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.
márcz. Kövér Gábor mivel jütt, ugyan általa nagyságodat tu-
29. dósitottam. Az tatár visszament sok rabbal. Tegnap hozák hírét az új vajda követi jünek hozzánk, főpohárnokja s ármása; mivel jünek, nagyságodat tudósitani fogom. Az kozák hetmantól is Göcs Pál megjütt; az ajánlás megvan, de neki is baja van; Puskarenko nevű vén pokoinik támadott fel ellene, van 15 ezer ember vele; ha lecsendesitheti, reá ment, jól lesz dolga, hol nem félő változtatásátúl. Nemericz uram fog hozzánk jüni tüle követségben. Az muszkákkal újobban egybe esküdtek. Az tatárral való békességben mi, az két vajdák, be voltunk foglalva.

Az török ebek készülnek; fenyegetőznek. Isten gátot vethet nekik. Tatár nélkül semmit sem inditanak. Éltesse isten nagyságodat stb. Fejérváratt 29. Martii 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DCXXII.

1658. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.
aprilis Nagyságod levelét alázatoson elvettem. — Isten, az ki
10. mindeneket jóra hozhat, az veszedelmes állapatokat is jóra hozhatja; ugyanis az hol az emberi reménség, segítség megfogyatkozik, ott az isteni hatalom növekedik, mutatódik; nehéz dologok (*sic*), az német segítség késedelmes, gyanús is lehet; de mit tudunk csinálni, nehéz az; assecuratiorát kül-

tünk, hogyha ő felsége segít: török ellene menetelünket kivánná, nem megyünk; de mit tudtunk tenni? Ím ide postán meg török követek jüttek; azok is hitlevelet hoztak, az ország három nemzetbül álló követeket bocsásson; mit végez, im most álla az gyülés be; nem tudjuk. Úgy hisszük, fognak küldeni; kit? feltalálása bajos. Csalárdságtúl is félő; ezek az törökök, ismerőink, azok esküsznek, békességet kivánnak Erdélylyel. Mit végez az ország, nagyságodat tudósitom. Ez héten elbomlik az gyülés, úgy hisszük. Mikes Kelemen levelét hozák; tegnapra kellett volna havasali hadaknak törökkel Barczára jűni, oly hirt vittek; itt levő új vajda követe penig esküszik, hogy az vajda megesküdt; ha olyat hall, éjjel-nappal értésünkre adja; de az professor által úgy izente, csak magunk értsük; ajánlja magát; hova is pohárnokunkat tegnapelőtt küldtük el. Az moldvai vajda gyalázatoson, ellenség látás nélkül ma egy hete Csíkban érkezett; az országa népe fel akarta verni. Petki uram küldött eleiben, úgy jühetett ki. Feleségünket behoztuk Újvárban, igen roszúl *(van)*. Azon volnánk az asszonyt (*értsd : Zakrzeska Annát*) hova hamarébb temettethetnők el; az mostani állapatok is hosszas haladását nem kivánhatják. Éltesse isten sat. Albae 10. Aprilis 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DCXXIII.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658. aprilis 13.

10. irt nagyságod levelét alázatoson elvettük; az hirek újulnak, az török gyülekezik, itt az ország múlatozik, dolgához nem lát. Már tegnap egyik törököt portai postánkkal elbocsáták hirt vinni: követek mennek, kik lesznek követek, arrúl is irtunk. Mi az országtúl kivántuk esküdjünk egyben, úgy hiszszük, úgy resolvánk *(sic)* hitesek azt megtartják, Jenő kivánságát, hódolást egyebet, ha letészen az török: hitlevelet adna (kit nem hisznek magok is); kivánni fogják ne rontassuk őket

kire úgy resolválunk, se lelkünk ismereti se böcsületünk meg ne sértődjék, magunknak, ez hazának is romlást ne szerezzünk. Bizonyos, ha itt békesség által vagy fegyverrel végben viszik dolgokat, Magyarországra mennek. Kassát emlegetik, mi im oda fel is irtunk sietséggel, lássák mit cselekesznek, bár az várakat nagyságod is erősitesse; mi vigyázunk az mint lehet, de hogy ezek fegyver(t) fogjanak kétségesek vagyunk, nem is hisszük, hadainkat mellénk hivatjuk; ha oly állapat lesz, mi Váradhoz megyünk, feles hadunk van már, istenben bizunk inkább. Az csiri pasa török, ki elment elől, az azt mondotta Barcsai uramnak, Ébeni uram is ott levén; ha az vezér kérdezi, az ország érettünk kezes leszen-e, mi megesküszünk-e császár ellenségivel egyet nem értünk; ellene, kedve ellen, hadat nem inditunk, azt mondotta, jó békesség leszen, úgy hiszi. Ebben is rettenetes nagy dolog van, mert ha az töröknek meg kell esküdnünk, magyar nemzetnek nem segíthetünk; ha Magyarország elromol, minket attúl elszakasztanak ott dolgokat végben viszik, azt vihetik végben mit akarnak, úgy is veszünk; ha penig Jenő kivánságát leteszi, atnamét ad, csak mellőlünk álljon el, úgy mit tudunk csinálni, az országot el nem veszthetjük, se magunkat; ha penig hitre nem megyünk, hanem ha fejedelemséget le nem tennök, csak elvonnók magunkat, úgy magyar nemzetnek szolgálhatunk mind ezekrül nagyságod tanácsát várjuk, mit legyünk cselekedendők. Pocsajban Váradrúl apró lövő szerszámot nem adhatni, mert nincsen, pusztán nem hagyhatni. Váradban élés kellene, bizony dolog, de nehéz azzal rakni; mert dézmák, majorság is praesidiumra megyen; az ország penig máshunnét békességes időben szállitani nem akar, csak az nagy szabadságot kivánja. Isten érne ezekkel véget. Éltesse isten sat. Albae 13. Aprilis 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

Kegyelmes asszonyom, látván, hol jár az ország elméje, sokat izentünk az országnak fundamentomoson és mivel mi az jeneieket assecuráltuk, életünk letételével, vérünk ontásával oltalmazzuk, sőt valami tülünk lehet, cselekeszszük érettek; azért mi

az országnak nem gonoszszal, jóval fizetünk és az mint mondottuk ha hitlevelet ad császár, Jenőt soha nem kivánják, szabadságokban megtartja etc. többet számláltunk, hogy azon megnyughassunk, készebbek leszünk ez méltóság nélkül lenni, kin az ország megindúlt: sirtak mind, bejüttek, úgy köszöntek, igirvén azt, ha nem adnák, kicsintül fogva nagyig meghalnak mellettünk. Contractusra nem mentünk, izentek ők is; más urok legyen, nem kivánják, de ha az török annuálna is kivánságoknak, erdélyi jószágokban megtartanak, oltalmaznak, most szivesen — mutatják — vannak hozzánk; ezt penig kelle sok okokra cselekednünk, az lator emberek czáfolásáért is.

Úgy hozzák csak ma három felől, Rédei izenget török közé, kitül fél, jü az ember hozzánk.

DCXXIV.

Éltemig való stb. 1658. apr. 27.

16. 18. diebus irt nagyságod leveleit elvettük; bizonynyal higyje nagyságod, az árulók házájok romlására az pogánt innét belől bíztatják, és nem az közönséges jót, hanem csak magok előmenetelit nézik. Rédei is lator, maga hogy már nem, de áruló lator Bosodi szolgája czirlcziuskodik, kit már körmén érünk; most is Váradon miket hinteget, Gyulai uram mai nap hozta levelébül értjük, kiket török közé küldöznek; az is megbeszélte sóért feljütt hiteles ráczoknak, tüle mit izengetnek, Sebesi áruló jobbágya az; könnyen az fejedelemségbül ki nem ijesztenek bizony minket. Atnamét hogy adjanak, nem hisszük; de ha ő adna is, oly mi igéretünk az országnak, mi lehetünk, nem ország contentus az atnaméval. Mi az országnak semmi assecuratoriát nem adtunk; ők micsodást adtak, mi nagyságodnak igaz pariáját megküldtük, kit nem is kivántunk; ha az országnak atnamét ad, úgy, kin mi megnyughassunk, hogysem veszszünk, mert ez fegyvert nem fog: jobb tisztességgel cselekednünk; hol penig atnamét nem ad, oly erő jü, kinek nem resistálhatunk; mit tudunk cse-

lekedni, fejedelemséget le nem teszszük, jobb elvonnunk magunkat, annál inkább, ha segitségünk valahonnét nem lesz; egyfelől az pogány rajtunk, másfelől az ördög övéi által mindenképen próbál, mint irja csak ma is Homonnai uram levelében, kit is rővid nap nagyságodnak megküldünk, mások intimatiója, ugyan, mint Krisztus urunkat világi dicsőséggel, igy minket is ez világi múlandósággal kisértenek. Nádasdi uram azont, kirűl Vingárton tettünk választ, szorgaztatja; ez világhoz nem vagyunk ragadva, meg sem tántorit. Az követek Budára mentek.

Barcsai uramnak, ha zálogot küldenek, Temesvárra kell menni. Palatinushoz gyanúság lehet, senkinek sem igaz az ember. Az pattantyűs szükséges, ha oly tanúlt hasznos szolga, kegyelmes asszonyom. Az várakra gondviselését nagyságodnak tudtuk kegyelmes asszonyom, csak irtuk az pogány ebek szándékát meg nagyságodnak. Az mi pogány kivánságára adandó hitlevélrűl való irásunkat illeti, kegyelmes asszonyom. akarhova forditsa ember elméjét, mind csak baj; ha az török hitlevelet kiván s Magyarország ellen indúl, azt is megkezdi kivánni: felüljünk, vele rontsuk. Ha cselekszük, magunk személyét is élthetjük, keresztyénségünkkel ellenkező dolgot is cselekszünk; mi is rontjuk hazánkat magunk veszedelmére; ha penig arrúl kiván hitlevelet, ellenségi ne legyünk, ez is veszély; mert ha Magyarország romol, győzedelmeskedik, elszakaszt minket, jószágunk romol velünk; úgy bánhatik azután, mint akar. Az két vármegye hajdúság ha felül, nekünk tulajdonittatik; mindenképen csak nagy labyrinthus. Mindezekre isten az idő megtanit. Az itt való állapatok véletlen esnek, ahoz képest nagyságod anyai tanácsát alázatoson várjuk. Az hamis, lator embereket kellett hamisitanunk, kik azt koholták: magunk javát, nem az haza megmaradását nézzük. Egyébként is penig az haza török ellen fegyvert hogy fogjon, kétségesek vagyunk. Elöl tüz, hátúl viz.

Az pozsoniakon esett dolog csak kezdeti vallásunk üldözésének; több is leszen, ha isten nem könyörül.

Barcsai uramék is mi hirt hoztak, im az levelet elküldtük nagyságodnak. Az csiri pasa is ir Lippárúl, elég jó szó. Isten hatalmában vannak mindenek, imádkozás, vigyázás tisz-

.k. Szuhai uramnak az jószágot nagyságod kezében hagyta :sátani, kegyelmesen cselekedte. Mi elepedünk az sok gond i, eszünkben nem jutott. Az bátori papot behozattuk, ke-ılmes asszonyom, itt van ő kegyelme velünk.

Stefán vajda sollicitál, küldjük be, mivel az kozák mel-: jűni készen, az új vén eb vajda hadát elbocsátotta. Adóra, ı, igíri erre magát 1., tatárnak mit igírtünk megadja. 2., ta-t megcsinálja, ha porta parancsolja is, ellenünk ki nem jű. ha had kell, kozákot hoz mellénk. 4., rabok megszabadúlá-végben viszi. Az igíretek nagyok; teljesitheti-e, nem-e, :n tudja. Feleségét, boérnékat, öcscsét hagyná értékével ogúl, ha végben nem viszi. Ha tudnók, az ebek csak elle-ık lesznek, meg nem csendesednek, ez volna útja, ellensé-, szerzenénk; de ha meg mi hajlandóságok lenne, gerjeszt-: az haragot, tüzet olajjal öntözvén. Nincsen módunk ma-ıktúl cselekedjük. Ha az hirek nem újulnak, ez héten itt zünk; keddre, ha isten adná, Radnótra megyünk, egy nap latván, Fejérvárra bemegyünk. Az tanácsurakat Radnótra atjuk, proponáljuk. — Mit végeznek, tudósitjuk nagyságo-·; ő 1000 ember kivánna csak. Éltesse isten. Újvár, 27. rilis 1658.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia

R. György, mp.

Máriásiné asszonyom oda ki van fiával. Bakos uram stoha leányát akarja vétetni. Mi megértvén, mind magának ınk, fiát is megriasztottuk. Nagyságod is intse meg, ke-lmes asszonyom; ez Bakos Gáborféle, hiszem Bethlen Mi-y leánya jobb, értékesebb annál.

Az summáját irattuk le az ország adta levélnek. Az jó-zok inscriptiója, örökösökben confirmatiója sub fide chris-ıa maradt el, az deák nem érkezvén leirni, sok dolog az.

DCXXV.

Rákóczy Gy. anyjának. Szamos-Újvár, 1658. Apr. 28. Napát Má-:8 előtt nem temetheti el. Beküldi Homonnai levelét: „ez levél nem a fejétűl sült ki Homonnai uramnak. Lator emberek vannak Erdély-

ben eddig is azok practicaltak"; Rédeihez jött követ is. Nem hiszi olyan athnámét adjon a török, melylyel ő is contentus lehetne. Ha úgy megsegítik, hogy ahoz bízhat, óltalmazni fogja magát. Ha anyjának nem tetszik a megyékhez intézett körlevél, maradjon abba, mivel a nádor sem javalja. — Radnót, 1658. Máj. 2. Balog Máté „holnap egy hete" Szolnokba ment, becsülettel látták. Cseltűl tart, valószinűleg a tatárra várnak. Kűn rosz gondviseléssel vannak, pedig „most kellene az csatázó uraknak emberkedni." Temesvári hírek szerint a török Lugos felől üt be: Barcsait küldte oda szép fizetett haddal. A havasali vajdától megjött pohárnoka: „kevély, pogányformát követő", de ajánlja magát, valamint a moldvai is. Mihne a havasali izent, hogy „kössünk, Ghikát az zenebonást ne szenvedjük Moldvában", ültessék helyére Stefánt vissza. — Radnót, Máj. 5. Ő német segítséghez keveset bízik, Nádasdi, Kövér s Mednyánszky által eleget ír, az érsek tökéletlen, „ha pápisták volnánk, hinnénk segítenének." Kövér írja, hogy a svéd első kivánsága a lengyeltől „az mi segítségünkre hadat küldhessen: passust adjanak." Sélyeit kibocsátották a tatár rabságbúl Kemény János deákjával, „ki szegény urunk udvari kántora vala". Sefer Kazival jőnnek postán igen sietve, mivel majd meglátják. Hadat gyűjt és fogad, már is szép hada van együtt.

DCXXVI.

1658. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

máj. Keresztesi uram tegnapelőtt érkezék meg csak, elébb

10. adtak rajta, az havasali vajdánál volt. Az megesküdt ugyan az portán dolgunkat végben viszi, török ellen is megsegit; de azt csak az jó isten tudja, vihetné-e, nem-e végben; most csinálunk kötést vele, ottan csak ne tartsunk tűle, az ő segitségek gyenge. Az fővezér levelét is küldte az vajda, kivel szerdán múlt egy hete érkeztek hozzája; mit ír, im török deákunk, ki olasz, deákra mint fordította, elküldtük. Nagy dolognak tartjuk, ugyan irt s fejedelmi titulust ad, kit eddig nem cselekedett; reménség lehetne emberi itélet szerint. Az országnak is az eb mit ír, pariáját elküldtük nagyságodnak; még az ország nem tudja; választ tettünk az vezérnek mi postán; meglátjuk, mi választ ír. Az hán vezére is mit ír, azt is elküldtük nagyságodnak alázatoson. Szóval is azt izente, vonjuk ideig el magunkat. Értelmes legény, ki jütt kettő, belső emberi az vezérnek. Az országnak is hoztak levelet; azt nem

adták még hozzánk, ide adják; azt az hán írta. Egyik tatárt visszabocsátjuk emberünkkel az vezérhez; irunk eleget Kemény János urammak is. Kemény János uram elméje az, ha erőnk van resistáljunk, fejedelemséget le ne tegyük; ha nincs, ne veszessük magunkat, az országot. Esküdt most is meg arra is, valakit az ország választ, ha Bánffi Kristóf leszen is, ural; noha mint látjuk, az tatár, ki hozzá tart, javalja utóljára azt is; ha akarnók, választatnók ő kegyelmét, bírnók az parciumot Váraddal; ha az vezér meghal, dolgunk helyben áll, az fejedelemséget ide engedi. Úgyis beszélé Sélyei uram, sokat beszélvén akadályokat elé, assecurálták arról, saczcza nem neveltetnék; de fejedelemség felől tractálnunk conditiónk ellen vagyon; más az, hanemha fegyverrel, de különben nem választanák ő kegyelmét, sok okokra nézve az ország. Ha azért, kegyelmes asszonyom, az porta le nem csendesíthetik (*sic*), segítséget nem várhatunk. Rákóczy László levelében bizony eleget érthetni, ha fejedelemség letételére kellene utoljára mennünk, kit javallana, Barcsai uram volna; de tartunk, igen fen fog látni majd; elméje is hamar hajló, Bánffi György uram penig hű ugyan, religiosus, de gyengébb elméjében. Ha Rédei uram nem lesz, ez kettőn járni fog az ország elméje; úgy lehetne penig, kit mi akarnánk, az lehetne. Nagyságod elméje mint jár akaratja, tudósítson; hogy mi letegyük, könnyen nem cselekszük; mindent próbálunk. Lugas táján most is égettek az ebek három falut el; rabokat is vittek el. Éltesse isten nagyságodat stb. Fejérváratt, 10. Maji 1658.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia szolgál míg él

R. György, mp.

DCXXVII.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658.

Alázatoson vettem 20. irt nagyságod levelét. Med- máj.
nyánszky uram, érsek, Nádasdi uram mirül tudósította, arrúl 26.
ír; úgy tetszvén, portával végeznénk, mintsem német segít-

séghez biznánk. Palatinus tökéletlenségirül ír; csak választ teszünk reá, kiküldjük nagyságodnak. Az németet irta érsek uram, híre több, hat-hét ezer ha lesz. Adja isten legyen jónkra, ne romlására hazánknak; hogy sem romlana az darab föld, bár alá se jűne inkább. Az jeneiek lovaiban 250. hajtottak el az ebek, igyekeztek megtromfolni; gyulai kapu előtt is fejet vettek, de ki nem mentek; az mi ellenségünk gyulai alaibég dühösséggel indúlt ki ellenek; megvívén hírét, ezek is kimentek csötörtökön. Isten az győzödelmet jeneieknek adta. Az alajbég eb három fő híres agával, sok főtörök, úgy irják, elveszett. Jeneiekben egy veszett, három sebes; elhiszszük megindúlnak jobban rajta; mi is mindenfelé vigyázni parancsoltunk.

Az ország leveleket ír Budára, Drinápolyban, tatár hán[illegible]hoz. Kezes lesz érettünk, hívek leszünk, törekednek; ha nem akarják, engedelmünkből választanak; de addig nem, míg at[illegible]t-namét nem adnak, kit, hogy megadjanak, nem hiszszük. Moldvai vajda szabad nyereségre hadat kiáltat Erdélyre. — Éltesse isten nagyságodat stb. Albae, 26. Maji 1658.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia

R. György m. p.

DCXXVIII.

1658. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

jun. Nagyságod két rendbeli levelét elvettem; mindene[illegible]ket
2. megértettem. Az katonákat most el nem hivattuk; késő is lett volna. Mi tegnap szállánk ide; az vezér Lippánál (*van*) temesvári pasa, esztergomi bék tegnapelőtt jüttek melléje 10[illegible]00 lóval. Követeket kér tractára Erdélybül, Bánffi György uramék elmennek; mit végeznek, elválik. Holnap az mezőségre szállunk. Isten, az idő megtanít, mit kellessék cselekednünk. Hátúl kelletvén vigyázni, mivel az gyulaiak honn maradtak, Pocsajban irtunk, vagy ötven lovas jüjjön Szalontára. Lugas városát felégették az ebek; rabot nem vihettek; veszett el harminczig bennek, török felesebb. Szombatig alkal-

masint elválik az dolog. Éltesse isten stb. Jenő mellettl évő táborunkban. 2. Junii 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

G. Rákóczy m. p.

DCXXIX.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658.

Mine vajdátúl megérkezett étekfogónk; ím mit ir, páriáját olá(*h*)búl való fordításának elküldtük nagyságodnak. Ő csak azt javalja, az vezéren rajta legyünk, mert ha ezt megverhetjük, békesség leszen, tudja bizonynyal; ő is rajtok lesz az ebeken azután; addig is penig az ő részérül országunknak tartása ne legyen. Az fővezér irta, tatár hán ki nem jühet; mert az kozák meghasonlott; muszka is nagy erövel jű. Szultánt irta egynehány merzával jűne; de tegnap előtt érkezék egy rab Nánási, Bucsákbúl, azt mondja, jütt volt ki tatár, erre is akartak jűni, de megtértek. Egy éjszaka hírt hoztak; nagy serénséggel indúltak, feleségeket, gyermekeket úgy inditották be Krim felé, ezek is úgy szabadúltak el. Isten támaszt igyet az ebeknek. Stefán vajdát is bebocsátjuk Moldvában, melléje is kell adnunk vagy 500 lovas mezei hadat, oláh haddal. Ha nagyságod kegyelmessége volna, pocsaji, egyebütt való hajdúk is hadd jünnének mellénk; ha Tiszántúl való nagyságod katonáira szüksége nem volna, átalbocsátaná, alázatoson megszolgálnánk. Ha az vezér megvárna Gyulánál, több nem gyült hozzá, reámennénk. Ujlaki uram levelét is hozák tegnap. Éjszakákon megriadnak, tartanak az ebek, ha máshonnét had nem jű melléjek, temesvári pasával megegyez is, több nem lehet harczra való embernél 5000, bizonyoson tudjuk; most is Lugos tájárúl marhát hajtanak volt az ebek, utánok mentek az lugasiak, az marhát is visszanyerték; törököket vágtak, fogtak; Facsatot (*Facsét*) is megvették volna, ha az gyalog velek talált volna lenni 4 katona be is ment volt kapuján. Szombatra igyekezünk Szalontára menni; ha isten

jun. 16.

engedi, nem késnénk ott is. Éltesse isten 16. Junii 1658 Bábolnán.

Nagyságod engedelmes alázatós szolgája, fia,
R. György m. p.

DCXXX.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

1658. jun. 19. Két rendbeli levelcit alázatoson vettem nagyságodnak tegnap Brádnál. Vasárnap azon vagyunk, megegyezzünk az hadakkal; nagy akadályunk az nagy esők. Ugy kell lenni, mint isten akarja. Nagyságoddal szívvel szemben lenni kivánnánk; mert már az dologgal nem késhetünk; négy-öt napot nyugódván kenyerezvén hadainkat, Jenő felé kellene az ebekre indúlnunk. Talám, adja isten, nyelvet is hoznának. Bizonyos, tatár hán ki nem jühet, isten akadályt vetett az ebeknek. Már elválik az budai vezér melyre fordúl, helybe marad-e, vagy melyre fordúl, az tanítja indúlásunkat.

Rédei uram bolond-e, vagy mi; úgy halljuk, buzáját is éteti; isten megfogyatkoztatja reménségében.

Stefán vajda beindúl; mi is adtunk hadat melléje. Isten mire vezérli, hatalmában *(van)*; országa népe várja, Gika penig fél. Az Fogarasbúl irt *(h)*ir, kegyelmes asszonyom, nem volt valósággal; nekünk is irták volt. Homonnai uram nekünk is irta, felirt*(ak)* az vármegyék is német ne jüjjön alá. Rákóczy László uram bejövetelit nem halottuk: mennyid magunkkal jüttünk ki Fejérvárrúl, látta Görgei uram, ott volt. Az svédek ha győzedelmeskedtek jó; ő felsége koronázatja ha elhaladott, félő, el is múlik.

Rákóczy László uram ha elszakasztja Mádot az szőlőket, mit ér az több jószág? mennyiben van penig öszvességgel zálogban az jószág nem tudjuk, nálunk is; többet adnunk reá káros lenne; mostani állapatban pénzt is kiadni nagy baj. Éltesse isten nagyságodat stb. Csúcs 19. Junii 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,
R. György m. p.

Kegyelmes asszonyom, elfelejtettem vala nagyságodnak

megküldeni Bábolnárúl irt levelemmel az Mine irását; ím elküldtem most; kérem alázatoson nagyságodat páriáltassa. Mednyánszky uramnak irtam; méltóztassék nagyságod ő kegyelmének megküldeni ez levelemmel, Sárosra hadd vigyék fel; ezt penig nagyságod megküldheti nekem.

DCXXXI.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658.
Nagyságod beteges állapatját szomorúvan értjük Gör- jun.
gei uram levelébűl; gyógyitsa isten nagyságodat, szibűl kiván- 24.
juk. Ím mi is tegnap érkezénk ide, hála istennek, egészségben. Az vezér Lippához ment. Jeneiek szerencsésen jártak, az vezér előljáró strásáját megütötték, tábora láttára harczoltak. Memhet agát, Hasszon agát három törökkel el hozták, fejeket vették; egy ember kárral tértek meg; Memhet aga az alajbég után harmadik, azt nekünk hozták; ugyan az jenei gyalog is csatára lévén, törököt hozott, vágott is. Kádár is hármat vágott is le nem sokad magával. Az vezér félnek (*sic*). Ha isten engedi, mi is pénteken utána indúlunk; nem hiszszük megvárjon. Bosznábúl segitsége nem jühet; tatárban bizott tudják, az sem jühet, megveretett. Barcsai uram irja, oly hirt hoztak görögök, az velenczés 160 hajót nyert töröktűl; az fővezér megöletett; kit engedjen isten, legyen igaz.

Nádasdi uram javallja, küldjünk fel az electorokhoz, imperiumi fejedelemséget szerezzük meg; ki tudja, ha állapatunk változnék, mégis az imperiumi status, ha háborgattatnánk is az magyar királytúl, nem hagynának. Ugyan valóban sürgeti, kit ha nagyságod is javal felküldünk postán. Gonzaga, érsek uramék azt intimáltatják Nádasdi uram által, az fejedelemséget tennők le; ő felségét is hadakozásban ne egyvelitenők; az keresztyénséget, magyar nemzetet ne juttatnók magunk személyiért veszedelemban. Kire választ tettünk, nem vagyunk még oly elfogyott állapattal, azt cselekednők. Más az ha mi letennők is, de úgyan Erdély, magyar nemzet romlása, ha isten elé-

bocsátja az ebeket, azzal el nem hárittatik. Éltesse isten sat. Jánosdi táborban 24. Junii 1658.

Nagysagod engedelmes alázatos szolgája fia,
R. György m. p.

DCXXXII.

1658. jun. 25. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

Az fővezértűl megérkezett az ember, ki az ország levelét vitte; kivánta abban az ország, adassék atnamé, kire az vezér mi választ tett, im nagyságodnak alázatoson elküldtük mását. Mine vajda is mit (*ír*), az vezér kihája miket mondott az ország levelét vitte emberünknek; úgy látjuk, az ebek megbékélhetetlenül mutatják magokat és nem mi személyünkre, mint az ország, keresztyénség rontására az szándék. Már mindezekben mit kell cselekednünk, várnók nagyságod tetszését; gondolkodunk azon is, mint szokták mondani, ökör alatt is bornyút keresnek; az törökben kapván, azt ne kezdjék az gonosz akarók mondani, mi vontuk azt a fegyvert az keresztyénség, magyar királyra, romlásunkra úgy kezdenek útat nyitni; letennünk is próba nélkül, gyalázatunk.

Az vezér levelét az országnak proponáltatnunk kell; gyülést hirdettetünk; az locumtenensek praesidiáljanak; lássák, nem mi személyünkre az harag; noha bizony az közrend azt nem hiszi. — Lugas városát aligha fel nem égették az ebek. — Némettűl is segitséget nem várhatunk; magunkon annyi erőnek elégtelenek vagyunk; az budai vezérségnek, isten segitségébül megfelelhetnénk; de ha az vezér ugyan eljü, mik vagyunk az ellen? — Az szegény Gellérfi uram halálát ma hozák; kiben elég kárt vallottunk. Kit kellessék helyében rendelnünk, várjuk alázatoson nagyságod tetszését, őtet fel nem találjuk. Mi szombaton elindúlunk. Adjon isten nagyságod egészsége felől örvendetes hirt hallanunk. Várad 25. Junii 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,
R. György m. p.

DCXXXIII.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658.

Borsibúl irt nagyságod levelét alázatoson elvettem, julius. egészségre fordúlását örömmel értem. Isten nagyságod életét, 4. egészségét tartsa meg, szíbül kivánjuk. Mi is nagyságod szolgálatjára egészségben vagyunk. — Nagyságodnak sokat kellene irnunk; de nincs időnk hozzá. Az német állapatját jól látjuk mire való, az Sacri Romani Imperii Princepsség nem sokat hoz az konyhára; de mégis jövendőre mindent elgondolva, nem árt ha megadnák.

Ím most is hozának Erdélybül levelet; csudálatos az Barcsai uram elméje; azelőtt azt javalja vala Erdélybül kijüjjünk, kiindúlván Lugashoz térjünk, azután nem, Várad felé volna az ellenség, lássunk az dologhoz; meg most: vonjuk el magunkat. Tanácsát nem követtük, ártottunk, Lugashoz menvén, mi hasznot tettünk volna? Akadályok nagyok, megfejthetetlenek voltak; penig ím mit ir, elküldtük nagyságodnak. Az vajda emberét, kérjük alázatoson, kisírtesse el Sárosig. Gellérfi uram helyében mást nehéz találni. Nagy Pál emberséges ember, jó katona is; de mivel magok közül való, talám nem lenne oly tekintetes; értelmes paraszt katona ugyan, Zákány uram jobban ismerheti.

Az vezér eb, nem hitte Jenőhöz jüjjünk, holnapután akarták megpróbálni Jenőt; nem sokan vannak. Ím Szuhai uramot ma bocsátjuk 1500 lóval csatára; hire az, Lippátúl elmenne Temesvárhoz; ha előnkben nem jü, holnapután Aradot megpróbáljuk; talám azt megsegiti, harczra vehetjük, felégettetjük Aradot, ha nem jü. Isten, az hirek megtanitnak, mit kellessék cselekednünk. Éltesse isten nagyságodat stb. Csiger mellett levő táborunkban.*) 4. Julii 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

*) Arad megyében.

DCXXXIV.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

1658. július 5. 2. irt nagyságod levelét alázatoson ma vettem; megtértek ma reggel emberim, kiket elküldtem volt, valami magyar hadaktúl ijedvén meg. Dalmadi uram relatióját látjuk; az német behozása nem jó. Homonnai uram is ir arrúl; palatinus uram talám hasznot vár magának. Jó az isten, jót ad, megsegit. Az vezér ma levelet irt, levelünkre választ tett; nem lévén török deákunk, török rabok tökéletlenek, az ebek nem akarják olvasni, hogy már nem tudnak; békességgel kináltuk ma is. Az Maros nagy, átal nem mehetünk. Gyula alá fogunk menni. Adjon isten nagyságod egészsége felől jó hirt hallanunk. Arad alatt levő táborban. 5. Julii 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DCXXXV.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

1658. julius 11. Istennek hála, eddig békével jártunk, im Gyulához szállottunk; váltig probáltuk az Marost, nem mehetének átal; az vezér hada is eloszlott, ki megmaradt, Fellakot féltvén, oda jütt; tegnap lőtettük az Maroson által; vesztek fötörökök, átal ha mehettünk volna is, az harczot nem állott volna, hadunkat fárasztottuk volna. Barcsai uram váltig biztat Fejérvárrúl; magok penig ellenség látás nélkül félnek; elhiszszük, hogy tovább nem mentünk, itilni fognak; de várat nem szállhatunk, gyalogunk nem lévén; az győzedelmet fárasztással kisebbséggel mocskolnunk nem illet; nem is országos haddal lévén, továbbra is kell az had, míg ez erő kezünkben, isten után, addig böcsültetünk; félnek is; az harcz után már háromszor kináltuk az ebeket békességgel; irogatnak, mint kellett urunk ellen fegyvert fogni; tökéletlenség dolgok. Az vezér hada eloszlott, ki el nem veszett. Mi is ha isten engedi

Hétfün Váraddá megyünk, hadainkat nyugótni szállitjuk. Nagyságod szolgálatjára is elmenni készek volnánk, Székelyhídra megyünk, ha valami akadályunk nem lenne, Patakig is; noha az szegény asszonyt eltemettetni akarnók. Csudaképen jár Barcsai uram elméje, azon ember eligazodni nem tud; tatár hírt is ir; isten gondunkat viseli, kiben bízunk. Érsek uram levelét is hozák, 28. Junii irta; irja, már látja ő felsége nem mi ellenünk az porta nehézsége; ő felsége az hadakozásban beleegyveledik okvetetlen; Jenőben vinnők be az praesidiumot. Kérem alázatoson nagyságodat, hol lehetünk nagyságod szolgálatjára jelen, tudósitson. Éltesse isten sat. Gyula mellett levő táborban. 11. Julii 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,
R. György m. p.

DCXXXVI.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658.
Barcsai uram levelét ma hozák ebéd előtt; úgy látjuk julius
irásábúl, conventiculumot csinálnak hirünk nélkül, ki meg- 15.
volt tiltva. Mit ir penig Péter deák, im pariáját nagyságodnak elküldtük, kihez képest mit legyünk cselekedendők, alázatoson várunk nagyságodtúl. Isten kezei nem rövidültek ugyan meg; de emberi itélet szerint ez erő ellen nem resistálhatunk; tartunk attúl, az erdélyiek vagy fejedelmet választanak s úgy mellé állanak az ebeknek, ellenünk lesznek; kihez képest az-e jobb, magunk mondjunk ellene, ha vesznek is, ne legyen hire, mi fejedelemségünk alatt vesztek; azt sem tudjuk, ha az erő indúl, hova fogjunk, feleségünket hova küldjuk; mi formán mi magunk várban nem szorúlnánk; ha oda nem szorúlunk, hova kellessék magunkat vonnunk. Mind ezekrül nagyságoddal beszélni kivánnánk; inkább messze penig nem távozhatunk Székelyhídtúl; késedelmet sem kiván. Mind ezeket az híreket megirtuk érsek, Nádasdi uraméknak postán; mi reánk ne vessenek, csak oda bízhatunk, jószágunkban nem háborgatnak, se személyünkben. Nagyságodat alázatoson kér-

jük, tudósitson. Az szegény asszonyt, az mint lehet, eltemettetjük. Éltesse isten stb. Várad 15. Julii 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

Irtuk vala nagyságodnak az szegény asszonyt eltemet[illegible]tetjük csötörtökön, feleségem nem akarja, hogy akkor legye[illegible]n. Mi eleget mondók, az mostani állapat haladékot nem szenved[illegible]; hirtelen jühet az ellenség; temetésén sem lehet, vagy füst[illegible]öt vethet Somlyó is. Mi haszna is tartjuk; meglátjuk, mire v[illegible]e-hetjük. Versek hiával vannak; ha meg kell lenni, más o[illegible]ly hirünk érkezik, mi nem hivogattatunk, csak eltemettetjük [illegible]és ha nagyságodnak értésére nem adhatjuk, nem lesz bizony [illegible]mi vétkünk. Cancellarius uram irt; im levelére választ tettün[illegible]k; az lovakat kinek adják, Nádasdi, érsek uram meg fogják [illegible]a-nitani.

CCCCXXVI.

Rákóczy György anyjának Várad 1658. jul. 16. Köszöni hogy látogatására küldött. — Várad julius 17: Most kapott leveleket. »Kővér Gábor irja olyan beszéd volt, nem volna vétek akármi úton ember hazáját megtarthassa, ha hitszegéssel is és hogy a török ellen fegyvert nem fognak.« — Székelyhid julius 19: »Barcsai uram leveléből láthatja nagyságod hol jár elméje: igírhetik-e válaszszanak fejedelmet? Brassóban való irogatásit nem szeretjük. Barcsai uram a szele, az szive Barbuly.« Napa temetésének haladása nejének akaratja. — Székelyhid jul. 29. Uj zászlókat nem osztatott ki, csak hadait szaporítja. Szerdán fog elindúlni.«

DCXXXVIII.

1658. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

aug. Vasárnap nagyságodat mindenekrül tudósitottam; teg-

7. nap, ma is érkezének leveleink, emberink. Az ország Bethlen János, Csulai uraméikkal szászvárosi királybirót és közrend székelyt küld, Barcsai uramat nem akarván, vagy nem hívén neki, mint maga irja. Csulai uramat, úgy hiszem, azért ren-

delték, hogy már minket lebeszéljen. Mint Barcsai uram irja, assecurálna az ország, csak fejedelmet neveznénk; ha dolgunkat végben vinnék, minket uralnának; de, mint nagyságoddal beszéltem is, mi ebben módot nem látunk; mert abbúl az országnak megmaradása nem származhatik; mert kétszeri adónevelést, Jenőt, Szalontát, Sarkadot kivánja az eb; mint most Barcsai uramnak irják. Meghalljuk követségeket. Petki uram is mit ir, elküldtük nagyságodnak; azomban nagyságod tanács adását is várjuk. Mine vajdátúl is pohárnokunk megjütt; ott is zavarodva vannak. Egy része az országnak törökkel akar Erdély ellen érteni; más pénig az vajdával Erdély mellett. Az boérokot török kézhez kéri, az vajda már Telesen torkában volt, az török elől akarja űzni, de nem hiszen az török is neki. Az mint Mikes Kelemen irja, ma holnap elválik dolgok. Tatár ha nem jűne, nem félnének. Váradi Istvántúl azt izente Mine vajda, ha az ország 4 fejedelmet választ is, haszontalan, sőt az ország erőtlenedik mi elszakasztásunkkal. Csernényi hallója volt. Híreket ezeket izente: az törököt velenczés megverte; az mely két várat az fővezér elvett volt tűlök, visszavették, elrontották. Császár az vezér után irt, menjen visza, rajta az ellenség; ez nem akar, ha vesz is; ő dolgát Erdély ellen végezi, izente. Muradin szultán(t) az kozák megverte volna igen, az hám visszamenne. Ő is kételkedik, eljűhessen; de úgy hiszi, jü valami, ha az hán nem jűne is. De ha tatár nem jű, félni nem kellene. Az vezér elérkezett-e nincs híre. Úgy látjuk, az német segítség késő, ha leszen is; nem hiszik, az haza romlása ő romlások. Rákóczy László uram is, prédikáczióról ma kijüvén, dolgunkhoz ülvén, csak beérkezett palotámban. Ónodot hozá elő, megadja 15 ezer forinton. Még erre nagyságodtúl alázatoson várunk. Szídnak az ebek az végekben: ha bika szarvában búvunk is, felkeresnek. Jó az isten, gondunkat viseli. Éltesse isten stb. Tasnád. 7. Augusti 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DCXXXIX.

Rákóczy György anyjának Tasnád 1658. aug. 9. »Az ország követi elérkezének tegnap ebéd után, kik micsoda követséggel jüttek im elküldtük nagyságodnak. Mi ő kegyelmeknek választ teszünk, elbocsátjuk, mit azt is megküldjük. Praetextualis fejedelem választásra csak nem megyünk, ha átnáme adatik elébbi igéretünk mellett nem mehetünk el.«

DCXL.

1658. aug. 16. Az úr isten, édes fiam, áldjon meg stb.

Ez estve hozák 14. irt leveled. Értem, hála istennek, az hírek nem úgy voltak, az mint azelőtt irták volt. Elég vétek tőlök, jól végére nem mennek. Immár bánom, az levelet is felküldtem Mednyánszki uramnak. Bár Barcsai uram megtudná, jobban az ő dolga; kitetszik, mindenképen ki akarna ijeszteni. Az isten bocsátotta azt is reád, fiam; jövendőbe mit kell cselekedned, megmutatja isten; tür*(j)* inkább neki; mert kevés, az ki előtt szólhatnál, inkább gonoszabb leszen, ha mit hallana olyat. Igazán mondták volt, szereti az árúlót az ember, de az árúltatást nem. Jó volt az vajdának is, elárúlták az más vajdát azok az boérok; ha igaz hűséggel volt hozzád, adja isten jó végét dolgainak. Én nem tudom, fiam, mint mégy be, ha kiváltképen az hán, az vezér megindúl; mert úgy oda be is füzetett hadadnak kell lenni, ide ki is az ő sokféle praktikáitól mindenfelül félő. Az isten igazgasson minden dolgaidba, mit kell cselekedned; én nem tudnám megirni, mennyi sokképen féltelek; az istenre kell kijátanunk *(kiáltanunk)*, ne hagyjon ennyi sok habok között bennünk*(et)*. Dalmadi uramnak megirtam, az csaborttal irassa le, mennyi van olyan fontos taraczk; mert Patakon is öregek vannak, Munkácsra is vittek; ezt meglátván, mennyit kell oda vinni; ird meg, hogy Patakon is ne legyen fogyatkozás. Ott magadé leszen, török meg nem szállja Ecsedet, isten ótalmazza más ellenségtől is; elébb érnék Patakot; ha úgy nevekednek az gonosz hírek,

kitől isten ótalmazzon, jüjjenek érte; holnap ha isten engedi, bemegyek Patakra, azon leszek, gyalogot küldök Fogarasba. Ajánllak isten ótalma alá bennetek; adjon ő felsége örvendetes híreket hallanunk felőletek. Költ Ujhelybe 15. Augusti 1658.

Sziből jót kívánó édes anyád

Susanna Lorántfi m. p.

DCXLI.

Rákóczy György anyjának Tasnád 1658. aug. 21. »Mi ha isten engedi Váradhoz kiszállunk az Körös mellé vagy Debreczenen alúl táborban. Német segítséghez vékony reménységet ir cancellarius uram.« Kéri a 9 taraczk elküldését. Nádasdi ajánlja, hogy a megyéket fölkelésre hívja fel, ha anyja is javalja megteszi.

DCXLII.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658.

Ez estve hozák Barcsai uram levelét. 19. ellenkezett aug. Mikes Kelemen az Bozában az ellenséggel, kárral mint irja, 23. ő úgy irja, 20 ezernek intézte *(így)* gyalogja több, de nem lehet annyi. Bodoliának falúját is elégették. Konstantin postelnik irja, tatár hán 20 ezzer tatárral, 4000 kozákkal érkezett; de majd kétségesen irja; mi is nem hihetjük; mindazáltal ha eljütt, isten tarthatja meg ez földet, eszeveszett országot. Feleségünk ha Ecsedben lesz attúl félő, az ebek arra ne vonódjanak mindnyájan. Mindazáltal míg Jenőn csiripol, elmulik az idő. Nádasdi uram azt javalja, küldnők átal az Tiszán; még annak ideje nincs, magunk is várban ne szoruljunk. Felmene Nádasdi uram szolgája postán, irtunk ő kegyelmének, császárnak is, resolváljanak: segítnek-e, nem-e; hadd tudjuk magunkhoz *(sic)* mihez alkalmaztatni; hanem mentek legyünk, ha törökkel, keresztyénséggel ellenkező dologgal kelletik békélnünk. Igen hiteles belső szolgája Nádasdi uramnak, em-

berséges ember, ismerjük, arrúl is izent Nádasdi uram, ha törökkel békélnénk, cselekednénk azt, mennénk reájok, úgy ejtenők az törökön meg; de mi erre is választ tettünk, hitlés nélkül nem hinne, ha penig hitet adunk az ebnek, megkellene azt tartanunk. Mi hétfűn Székelyhidra megyünk. Szeredán megindúlunk, az Hortobágy mellé fogunk szállani; azonban nagyságodtúl is várunk. Éltesse isten nagyságodat stb. Tasnád, 23. Augusti 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,
R. György m. p.

DCXLIII.

1658. aug. 25. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

23. irt nagyságod levelét tegnap vettük el. Az vezértül ez éjjel érkezék meg emberünk. Böcsülettel látta, megajándékozta; summája irásának, menjünk oda; mihent oda érkezünk beir császárnak, kegyelmet nyer, beszéljen velünk; ez már halasztás. Az két vajdát el ne bocsássuk más országra, mert ezeket kézhez kérik. Az budai vezér is irt, de meg nem fordíttathatók az levelet, ember sok az vezérrel, de rosz; az végbeliek magok is akarnák ha szégyent vallanának. Elküldünk, irásunkra az fogoly követeket Kún Gábort elbocsátá, az áruló Sebesi is köztök lévén rab. Erdélyi állapot mi karban, ez levelekbül megláthatja nagyságod; rettenetes baj rajtunk; mi attúl félünk, az vezér várat nem száll addig, hanem az Erdélyben levő had két felől veszen rajtunk. Akarattal elébb esni harczolnunk nem erőnkhöz való, hátra szállunk; az hajdúság is oda lesz. Német követ is volt az vezérnél; csak ne alkudtak volna rajtunk meg. Feleségünket Ecsedben szorítjuk, minden erő, félő, arra ne kezdjen vonódni. Él az isten, nem tudjunk mire fordítsuk elménket; mi istent hiván segitségül az mit cselekedhetünk, cselekeszünk; csak feleségünk, gyermekünk állapatján szorgalmatoskodunk. Az vármegyékre irnunk csak késő ne legyen. Mi követséggel jüttek az Új vármegyei követek, nem tudjuk, ahoz képest censuránkat sem

irhatjuk. Az lövő szerszámokat mi bizony jó szívvel visszaadjuk, csak ez állapotok csendesedjenek. Mi holnap elindúlunk. Az káptalanok most nem munkálkodnak, ha parancsolunk is. Mikes Mihály uramnak is irtunk, Sárosrúl megvihetik, az erdélyi leveleket is csináltassa nagyságod bele. Éltesse isten nagyságodat stb. Tasnád 25. Augusti 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György.

DCXLIV.

Rákóczy György anyjának Székelyhíd 1658. aug. 26 : »Ujlaki irja, az vezér költözik a Maroson át, kasok készen, megszálják reménkednek.« Ő csütörtökön Debreczenbe hetfőn Szalontára megy. Ugron bement, beteg. Szüksége volna mennél több hadra. — Debreczen 1658. aug. 29. A jenei kapitány azt irja, holnap akarják Jenőt megszállani. »Nem követték parancsolatunkat félő meg ne ártson.« A megyasszai hajdúkat nem használhatja, jőjjen vagy 140 jó lovas utána.

DCXLV.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658.

Alázatosan elvettem nagyságod levelét. Istenben kell bíznunk, ki megsegít; az emberi erő hol megfogyatkozik, az isteni hatalom nevekedik ott. Érsek uram levelét, azt tudtuk, nem látta nagyságod; ez estve elküldtük. Ellenünk való pratikában törökkel érsek, magyar urak, palatinuson kivül, részesek legyenek, nem reménljük. Nádasdi uram igaz magyar, tanácsibúl, irásibúl látjuk. Barkóczi uram penig mellénk úgy jütt, velünk éljen haljon; most haza java, veszése forog, tanúlt ember, hasznát vesszük. Bakos uram halálán vagyon. Homonnai uram Csernel Pált Erdélyben küldte, nem hallottuk; elég titkos dolgokat ir meg. Feleségünk Székelyhidon leszen, onnét, ha oly hir lesz, Ecsedben megyen. Bánffi György uramat vagy Sigmondot rendeljük melléje. Mi Mikes uram levelét inkább úgy értjük, átalmenetelit javallaná; de

aug. 30.

talám még most annak nem kell lenni. Nagyságod kegyelmességét, ha élünk, alázatosan megszolgaljuk. Az jeneiek valóban bolondúl cselekedének, parancsolatunkat nem követék; sietünk, szívet adjunk nekik. Valóban gyűl az had, lövések hallattak Jenő felé tegnap előtt. Sok beteg az várban, féltjük. Im az vármegyékre irattunk; mit pariáját nagyságodnak elküldtük; ha tetszik, méltóztassék nagyságod megküldeni. Kopját nem kaphatunk; bárcsak 2000 kaphatnánk; Erdélyből sem hozhatnak most. Debreczen 30. Augusti 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DCXLVI.

1658. sept. 3.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

Mi ide tegnap érkezénk, azomban két jenei katona juta, az más éjszaka jütt ki Jenőbül, az áruló nemzetség, hamishitű, odahagyta szegényeket, jütt ki, hogy már feleségét kisíri, 500 szablya kinn rekedtek már, maga *(noha)* bemehettek volna, Váradig, nem az Körösig kisérték. Mednyánszky István uram is megérkezék. Cancellarius azt izente, ha megszállják Jenőt, megsegítik, de az rákháton fog járni. Az estve küldénk el csatát 60 gyaloggal, ha bevehetnék, az vezér táborát is megütnék, még Jenőt meg nem szállotta, körül az erőtlenebb bástyáját, ki palánk, fogják az ebek víni; mi itt 5 mélyföldön vagyunk Jenőtül. Ha Jenőt megveszik, Váradot féltjük. Hírünk ha mi jü, nagyságodat tudósítjuk. Irtunk feleségünknek, ha az erdélyi hír újul, Ecsedben menjen. Isten éltesse stb. Ugrai táborban 3. Septembris 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DCXLVII.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658. sept. 4.

Az mi nagy búnkban nem irhatunk sokat. Jenőt egyszer sem lőtteték meg, megadták az átkozottak tegnap reggel. Már az török nyomúl. Váradot muniáljuk, az mint lehet. Éltesse isten nagyságodat. Tábor 4. Septembris 1658.

. Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DCXLVIII.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658. sept. 5.

Az mi nagy búsúlásunkban nagyságodnak nem irhatánk tegnap bőven. Az jenei pogányok tegnap érkezének Szalontához nagy czeremoniával, az hová mi is csak mint harczhoz mentünk vala; megfogatók az tiszteket, holnap megöletünk bennek; tanúljon más is; az lenne hire, ha nem öletnők az árulókat, mi akaratunkból lett feladása; ő miájok romol Erdély, romlunk mi, romol ez darab föld s magyar nemzet, az árúló ebek miá. Magunk, mint az pogánt, nem szánnók ölni. Mi csatánk szerencsésen járt. Barkóczi uram Keresztes Andrással 8 törököt hozának, tegnap egynehányat vágtak. Jenő alatt is az vezér tábora láttára vágtak, fogtak, kár nélkül eljüttek; ha meg nem adták volna, az gyalogot is bevitték volna. Szalontaiak is 4 hozának, Bollényes felé is 40 vágtak. Azt mondják az rabok, ha tartották volna hat nap *(t. i. Jenőt)*, az vezér megtért volna; mert visszahíják. Tatár hánnak, silistriai pasának az vezér levelet irt debreczeni embertül; behozták; abba is azt irja, meg kell térni, mert híják; mindazáltal az eb 10,000 tatárt kiván, küldjön. Mi ide szállánk; mig az ellenség felől hírünk jü, itt leszünk; vigyázunk, meg ne kerűljenek Erdélybül, kire van akaratjok. Az mi gyalogunk van, itt kell hagynunk Váradon; ezt is féltjük valóban; ha penig ez oda lesz, veszett dolog. Barcsai uram az vezérhez ment, mit viszen végben, elválik.

Böjtöt akartunk hírdetni, de már, kegyelmes asszonyom, ez föld elfutott. Ha isten kicsin pihenést adna, eddig is isten dicsőségére igyekeztünk, ezután is annak elémozdításától, valamin lelkünk megnyugszik, bizony tehetségünket, értékünket nem kiméljük, elémozdítani igyekezzük.

Ha az állapat súlyosodik, hanemha Rakamaz felé szállunk, feleségünket is átalküldenők; félünk, elszakasztják tőlünk. Arra vonódnak az ebek. Ha módját ejthetnők, az mi pénzünk van, egy részét Munkácsban küldenők. Éltesse stb. Váradi tábor 5. Septembris 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DCXLIX.

1658. sept. 6. Kegyelmes asszonyom, édes anyám,

Alázatosan könyörgünk nagyságodnak, lenne titkoson készen feles szál, ha szoros állapat találna, költözhetnénk által az Tiszán, kire utolsó spiczes állapat fog szorítani. Az hajdúság, félünk eloszol mellőlünk. Csatáink vannak oda, mit hoznak, megválik, az vezér kapucsipasája belső inasa jütt tegnap el Jenőtül, ez estve késén érkezék; egész Magyarországot akarná az eb elnyelni, Váradot megszállani, kire isten ne segítse. Barcsai uram felül nincs újabb hírünk, mit csinál, vagy végez ott. Ujlaki Lászlónak, Diószeginek, az német zászlótartónak ma üttetők el fejét; még az porkoláb, az pogány eb, egy hadnagy áll hátra, azokat kerestetjük; ha kaphatnánk megöletjük; megtarthatták volna, csak lélek veszedelem ez istentelen nemzettel bajlani. Várad városát, mint egy ellenségét úgy prédálták. Ma reggel, hogy beindúltunk, egynehányat kelle az utczákon felköttetnünk. Ha mi oly hírünk jű, nagyságodat tudósítjuk. Éltesse isten nagyságodat sokáig jó egészségben. Váradi tábor 6. Septembris 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

Még az tályai katonák nem jüvének el.

DCL.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658. sept. 12.

9. irt nagyságod levelét alázatosan tegnap vettem Fái levelével együtt. Az palatinus intentiója, meglehet az, fúhat követ; de talám az ördög elviszi, ki halálos betegségben; tovább nem futhatnak, csak meddig isten bocsátja.

Kisfaludi uram levelét is látjuk. Mi nem hihetjük, mert Rédei uram felől való elmélkedést letette az török; ha penig az svéd szerencsésen járt, lengyeltűl nem kell félni.

Tegnap hozának levelet Erdélybül, estve felé újobban levelet; mit irnak, ím elküldtük nagyságodnak. Ha az ellenség kinyomakodik, meghallhatjuk mennyi, melyre istent hiván segitségül, bizony megigyekezünk tréfálni. Kozákot roszat két ezeret hallunk lenni. Ha isten nem könyörül, végső pusztulásra jut nemzetünk. Megirtuk, Kövér Gábor egyetmásunkat vigye Munkácsra. Ecsednek külső városa mellett Kis-Ecsed felől szárközépig való vizben mehetnek az szigetre, hol az szénát tartják, kit csak most tudtunk meg, titkoltatunk. Éltesse isten stb. Váradi tábor 12. Septembris 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DCLI.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658. sept. 12.

10. irt nagyságod levelét vettük alázatosan, az szálak kivántatnak, bizony kegyelmes asszonyom, csak magunk vagyunk, ha nem fél az had, ez elvetemedett nemzetség; az imátságot elvettük, megolvassuk. Im ez órában hozák Bánffi uram levelét, im mit ir, elküldtük nagyságodnak; mi is reggel elszállunk átal az Berettyón; ugyan ez órában hoza 120 lovasbúl álló csatánk 9 főtörököt, Jenőhöz két mélyföldön fogták. Az jancsár aga ment tatár hán eleibe; híre az, meg-

térne ez vezér, holnaputánra várjuk az hánot. Isten tudja, mire válik az állapat; az gyalog legyen, kegyelmes asszonyom, nagyságod mellett. Éltesse isten nagyságodat. Tábor 12. Septembris 1658. délben 1 órakor.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DCLII.

1658. sept. 15. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

Elvettem az nagyságod levelét ma reggel, kegyelmes asszonyom. Ez éjszaka mind jüttünk, de nem kaphatunk az ebeken. Biharig mentek volt, égettek. Nekünk tasnádi, somlyai, székelyhidi jószágunkat az Ér mellett elégették. Ím eddig irók levelünket, hozának Váradrúl egy tatárt, Biharnál fogták tegnap, Gyulai uram küldte. Az hán van Fejérvárnál nem sokad magával. Ezek sem sokan voltak; csak újabb hírünk jöjjön, utánok megyünk az ebeknek. Feleségünknek megirtuk, nagyságodhoz menjen. Ha isten nem könyörül szegény hazánkon, elvesz. Éltesse sat. Keserüi tábor 15. Sept. 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

G. Rákóczy m. p.

DCLIII.

1658. sept. 20. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

Mi ide érkezénk; elég bajjal vagyunk az elvetemedett nemzetség miá. Vasárnapra hagytuk, meggyüljenek; kenyérbül szükültek meg. Kedden az váradiak 500 tatárt vertek fel, felest vágtak le, merzájokat elfogták; az azt mondotta, az hán Sebesvártúl küldte el, ne égessenek. Az tatárság Váradnál akarna az vezérrel megegyezni; nem sok ment abban vissza; lovat is 132 nyertek; másutt is felest vágtak. Feleségem tegnap fogott nagyságodhoz érkezni. Csak rendelés tenni mentünk vala Ecsedben, azt költötték, az Tiszán általmen-

tünk. Bánffi Sigmond, Dienes, Torma Jánosék elugrának mellőlünk. Az Tiszát szállal átal ha köttetné nagyságod, igen jól lenne. Tokajt emlegetik az ebek, mit akarnak, elválik. Homonnai uram átaljütt, ide jü; most érkezék Csernel Pál.

Szilágyot mind porrá tették, Kemény János uram jószágit, mondják, nem bántották; még nem bizonyos azért. Immár lássa német uram úgy fordúlhat, hírével lesz. Csak az ördög vinné el az pogány palatinust. Éltesse isten nagyságodat. Kállai tábor 20. Septembris 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,
R. György m. p.

Nagyságod méltóztassék hova hamarébb tudósítani, hol lesz hajó, az Tiszát hol kötik átal? — Ím ujobban mit ír Gyulai uram Erdélynek, elküldtük nagyságodnak. Ettül féltünk, ez ne legyen, parancsoltunk is.

DCLIV.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658.
Elvettem alázatoson nagyságod levelét. Az mi nemzetünk sept.
állapatja, mint nagyságod irja, ugy van. Szakács Pálnak azt 21.
hagytuk volt, itt várjon meg; elég koborló nemzet nemzetünk. Gyulai uram levelét ím elküldtük nagyságodnak, kit elküldeni tegnap elfelejtettünk volt. Bizony kegyelmes asszonyom, bajos állapattal vagyunk; mert ha nagy erő nyomúl reánk, az Tiszán átalállunk, mint él ez had, nem tudunk mit cselekedni, attúl is félő, csak eloszol. Mikor Rakomaznál sánczunk lehetne, mégis idején oda élést takarhatnánk. Élés dolgábúl való nagyságod kegyelmes szorgalmatosságát alázatoson megszolgáljuk. Tábori formán még eddig volt, halon kivül most élést szállítani nehéz. Jószágink oda vannak. Az szegénség elfutott. Ferkő, kegyelmes asszonyom, most ideje, tanúljon. Az Váradon levő gyalogok fizetését nehéz bevinni, ha lehet, beküldjük.

Eddig irtuk levelünket, jüve két rab, ottan hamar Gyulai uram levele, mit ír ím elküldtük nagyságodnak; kihez képest

im mi is reggel indúlunk, Debreczenhez szállunk; az had is s
inkább gyűl. Isten, az idő megtanit, mit cselekedjünk. Túl is s
felesen mentek az Tiszán; szót kellene tenni, jüjjenek utánunk k
Éltesse isten sat. Kállai tábor 21. Septembris 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DCLV.

1648. sept. 23. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

14. irt nagyságod levelét alázatoson elvettem csak tegnap. Palatinus lator, talám elviszi az ördög. Homonnai uramnak meghagyták, irjon ide való állapatokrúl; megirta mentest nekünk, minden akaratunkat hogy jelentenők ki.

Kún István uramnak csak nem kellene Munkácson helyt adni; az ki igaz volna, jüne mellénk. Konstandin vajdához mi Makoviczára küldtünk; azt tudtuk, ott vannak; bolondok azok.

Magunkra, kegyelmes asszonyom, vigyázunk, istent híván segítségül. Ha mi nem keménkedünk ez elvetemedett nemzetség közt, más nem. Nagyságod gazdálkodását alázatoson megszolgáljuk.

Debreczeni ember ma reggel érkezék Jenőtűl, ki onnét pénteken jütt el. Az fő vezér bizonyoson visszament; az budai vezér maradt ott; ezeket beszéli:

1.Szabolcs vármegyében levő hajdúvárosokat az vezér feliratta, az tatár azokat ne bántsa.

2. Az vezér azt mondotta: nó mi fejedelmet emeltünk, az ezekre igirte magát 1) Lugast, Karánsebest megadja. 2) Rákóczy Györgyöt felkeresi, kezünkben hozza 3) 100 ezer tallért ad, Váradot is nem sokára kezünkben ejti. Az vezér nem sokad magával, 3000 ha lehet ott; ő nem látta Barcsai uramat. Az vezér azt is mondotta, az tatár megtérjen; azon van most; Túr felé éget; az Kúnságot is el akarja rabolni. Elhiszszük, ha pratika, Szabolcs, Szakmár vármegyét ne bántsa; de ennek is Ugocsának is, megesett. Elhiszszük, érsek

Nádasi uraméknak nincs hirével palatinus, az eb, dolga. Eddig irók levelünköt, Gyulai uram levelét hozák; mit ir, elküldtük nagyságodnak. Elég rabot viszen az eb. Debreczenhez szállunk, az ebeken leszünk, ha módját ejtjük. Éltesse isten nagyságodat. Dorogi tábor 23. Septembris 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

Az hajdúktúl is vannak; parancsolja nagyságod, jüjjenek utánunk. Ha más fejedelmet választanak, bizony német kezében ejtjük Váradot jó módok alatt; mégis bosszút állunk árúlóinkon.

DCLVI.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658.

Tegnap irt nagyságod levelét alázatoson elvettem im sept.
most 5 órakor estve. Mi hireink vannak, ezelőtt három órával 23.
nagyságodat tudósitottuk. Isten szabad, valamit mér reánk isten akaratjának engednünk kell, hálaadással vennünk; az mely isten látogat, azon vigasztalhat is. Nekünk, kegyelmes asszonyom, hátra szállanunk nem jó, mert az had nem gyül úgy. Debreczenhez szállanunk jó vigyázással jobbnan itiltük onnét mindenfelé vigyázhatunk. Isten gondunkat viseli. Szentandrási István nem volt porkoláb; de hamis hitű, lator; Munkácsban verjék vasban. Rédeire az tatárok, török közt nincs bizony tekintet; úgy halljuk, Máramarosnak is jutott. Munkácsot már tatártúl, töröktül félteni nem kell. Mikes uraméktúl nekünk sem jüve levelünk. Az jószágra assecuratoriát mi nem kérünk; lám érsek uram is irt arrúl, kegyelmes asszonyom. Pataki nevű volt az jenei porkoláb, arra kellene vigyázni. Homonnai uram fejedelemségre való készületit nem kell hinni. Barkóczi László nyavalyás valójában volt beteg, ugyan sirt, hogy most esett nyavalya rajta; nehezen lábolja meg; érsek, Nádasdi uram is azt irta neki, láttuk; bár mások is azt cselekednék, ide alá jünnének mellénk. Ha gyógyúl, mentest eljü. Bizony dolog, szük, kegyelmes asszonyom az

igaz jóakaró valóban, megpróbálá az mi hozzánk tartozókat is. Ványát is elrablotta az pogány eb. Ha mi híreink lesznek, nagyságodat tudósítom. Éltesse isten stb. Dorogi tábor 23. Sept. 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

Meghozák az jenei porkolábot ím szinte most.

DCLVII.

1658. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

sept. Ide jüvő utunkban Gyulai uramnak micsoda leveleit vet-

24. tük, ím nagyságodnak elküldtük. Azomban Újfalúbúl is hozának hirt Sakának *(igy)* városát megvette az ellenség; még nem hozák meg, eltakarodott-e, nem-e; onnét ha Máramaros felé akar takarodni, az Tisza mellett megyen fel; ott rabolja el az föld népét. Mi viradtig hírt várunk; ha arra takarodik mi is Rakamaz felé fordulunk. Nagyságod vigyáztasson az Tisza mellett. Éltesse isten nagyságodat jó egészségben. Debreczeni tábor, 24. Septembris 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DCLVIII.

1658. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

sept. Ebédünk sem lehete csendes; asztalhoz hogy akaránk

27. ülni, hozák Barcsai áruló Ákos levelét, ki clavissal irja levelét, az felvette az fejedelemséget s mire obligálta magát, ím conditióit maga küldvén, nagyságodnak elküldtük. Az istennek neve áldassék, keresztyénségünkért, nem pogánságunkért szenvedünk, az ebeknek világi dicsőségért kedveket nem töltöttük. Jobb lett volna halá(l)t szenvedni, mintsem hazája romlására, keresztyénsége sérelmére néző dolgokra magát kötelezni. Jó ura fogságára ajánlja magát, ki is látszik, privatumhoz ragadott, mert azt is kíván. Nekünk nagyságoddal szembe kellene lennünk, beszélnünk; csak tudhatnók voltaké-

pen nagyságod szolgálatjára hova kellessék mennünk. Gyülés Segesváratt 5. Octobris lesz, akkorra be kellene küldenünk. Még azt kivánja, Gyulai uramot kitegyük az kapitánságbúl; hogy sem kedvek teljék, nem gondolván keresztyénségekkel, mások kötelességekkel, ő felsége kezében adjuk Váradot. Elbúsúltunk; jobb meghalnunk böcsületünkre, hogy sem gyalázatoson élnünk. Hitleveli formáját is ide küldte. Tudósitson nagyságod, Tokajban jü-e, vagy innét az Tiszapartra, mely helyre, mentest megyünk nagyságodhoz. Éltesse isten nagyságodat. Szentmihályi tábor. 27. Septembris 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

DCLIX.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658.

Nagyságod leveleit alázatoson elvettem. Kővárra octob.
menetelünket halasztjuk; de ott nehéz élnünk; az jószág 7.
elpusztúlt; meg kell lenni, más jószágunkbúl sem segithetik. Bánffi uramnak irtunk, ha otthon érnék. Palatinus irását látjuk; kitetszik tökéletlensége. Isten veszesse el; de ha Barcsai tovább halasztotta volna az gyülést, bizony mind kapucsi pasástúl elemeltettük volna. Sem siet, se késik isten az büntetéssel. Isten megtart mind Rédei, többek tökéletlenségi közt is. Telekit is beküldtük tegnap Barcsaihoz, mivel hiteles ember küldést kiván. Irtunk neki, nekünk szóllásunkban, irásunkban másoknak úgy kell tetetnünk, mintha neheztelnénk reá. Megvárjuk mi sül ki az gyülésbül. Feleségünk nyavalyáján búsúlunk. Maga is irja roszúl van; csak bizonyos hírt várunk, Jenőtöl ha nyelvet hozhatunk, három-négy nap múlva, ha annyira való egészsége lenne, hadd jüne Székelyhidra; nagyságod szolgálatjára, ha nekünk beljebb kellene mennünk, még elmehetne. Az tatár elment, az Maroson túl az ráczságot elrablotta. Jenönél nem sok török van. Éltesse isten sat. Várad 7. Octobris 1658.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

DCLX.

1658. okt. 10. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

Ma reggel irtunk nagyságodnak alázatoson, azután jüve csatánk, 9 fejet rabokat hozának. Az két vajda Jenőnél nem sokad magával, az vezér is öszvességgel tizezer ha lehet. Szolnok alá is voltak, ki nem jüttek. Szent-Miklós alól hoztak két rabot. Szándékunk az volna, reá mennénk; ha istennek úgy tetszik, öt-hat nap alatt megjárnók. Nagyságodnak alázatoson megszolgáljuk, Verebélyi katonáival hadd jüne ide keddre reggelre; ha isten szerencsét adna, megcsillapodnék az erdélyi állapat is. Budi, téglási több hajdúkkal is, nagyságod kegyelmessége volna, vagy 7 napi éléssel jünének ide akkorra. Éltesse isten stb. Várad, 10. Octobris 1648.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DCLXI.

1658. okt. 14. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

Dalmadi uram megyen vissza nagyságodhoz, ki által alázatoson szóval izentünk nagyságodnak. Im az Erdélyország levelét is nagyságodnak alázatoson elküldtük. Teleki is megjütt. Az megbolondúlt, szabadságtalanságra hanyatlott ország. Barcsai uram szokása szerint egy nyomban szavait nem viseli; assecuratóriát kiván 60 ház jobbágyrúl makoviczai jószágban maga, felesége életéig; azt is elküldtük, próbáljuk. Petki uram be nem ment az gyülésre. Az kapucsi pasa fejedelem, ki valamit cselekszik Barcsai, sugallása. Mi, kegyelmes asszonyom, az idő alkalmatlansága miatt Jenő alá ha nem mehetünk, Szent-Miklóst felperseljük, Székelyhidra megyünk, onnét nagyságodnak is úgy tetszvén, Kővár felé, Nagy-Bányára beszállhatunk. Az vidék éléssel eltarthat. Éltesse isten nagyságodat, Várad 14. Octobris 1659.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DCLXII.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1658.

Alázatoson elvettem nagyságod levelét, egészségében való okt. változását szomorúan értem. Isten állassa helyre nagyságod 16. egészségét. Mi elég bajjal vagyunk. Desznit is az töröknek Kornis uram emberi megadták; megizenték, Erdélyhez tartják ők; de hiában volt. — Az vezérre mennünk volt szándékunk, kegyelmes asszonyom, de im az idő megesősödék; attúl félünk, egy alkalmatlan talál, az vizek hamar áradnak, az fertelmes út elveszti hadunkat; semmi nélkül térünk meg. Tegnap hozának egy rabot; az azt mondja, oláh vajdákkal lehetnek 16000, ők minket rendesen várhatnak, oly helyre állhatnak, ha átalbocsátanak is az Körösön, az várbúl lövő szerszámok reánk fog szolgálni, sok kárt tesznek; azért abbeli utat elhalasztjuk. Szent-Miklóst akarnók nyakokban vonatni talám az síkra kivonódnék az eb. Az oláh vajdák gyalogi is szót adtak, mellénk jünek; érettek elküldtünk. Mine vajdának is irtunk titkosan levelet, hol jár elméje. Barcsai Ákos felől Petki uramnak mit ir állhatatlan Bánffi Zsigmond, im elküldtük nagyságodnak. Igazán visszatérnek az tarisznyával való hitre, vissza sem várták Bedőházit. Bánffi György uram kiszökött onnét, nem fogott esküdni. Barcsai tökéletlen; ha az fejedelemségen nem kapna, miért kellett volna bíztatni az országot, az summát elengedik, réműteni sok had fennlétével. Meginditjuk az bolhát bennek, ha isten engedi; csak várjuk, adórúl, egyébrül mit végeznek. Feleségem az nagyságod engedelmébül Székelyhídra jű; mi is megtérvén Szent-Miklóstúl, oda jüvünk. Balásfalvi udvarbirónk azt irja, az muszka rabolja az tatárt. Havasalföldét is égeti, az tatár úgy megyen vissza. Az fővezért megölték. Ezen tegnapi török rab is azt beszéli, Deli Huszain pasa az fővezér, ki Kandiában volt. Mihent az fővezér az Dunán átalment, mentest megfogták és ha Barcsai nem kérte, oda nem ment volna; velünk akartak békélleni. Éltesse isten stb. Várad, 16. Octobris 1658.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia, szolgál míg él

R. György m. p.

DCLXIII.

Báthory Zsófia Lorántfy Zsuzsannának. Várad, 1658. Nov. 21. Férje pár napig roszúl volt.

DCLXIV.

1658. decz. 12. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

Im mit irnak Telekitül onnét felül, nagyságodnak elküldtem, mi is mit irtunk. Nagy labyrinthus. Él az isten. Csaknem bolondulunk. Nincs az egy élő istennél egyéb, ki segitsen; mindenik baj; az törökkel való végezés bizonytalan, haladton halad; fogyton fogyunk; jövedelmünk nem jű. Barcsai tökéletlen, magát erősiti. Im érseknek, cancelláriusnak mit irtunk Mikes uraméknak, nagyságod megláthatja. Ha tetszik nagyságodnak, megadhatják, az dolgot is, mint irtuk, folytathatják. Nádasdi uram micsoda censurát irt, Teleki hozta, elküldtük nagyságodnak, Mednyánszki uramét is, ki is Nádasdi uram leánya felől is intimatiót teszen, talám nem magátúl lehet; ha pápista nem volna, nagyságodnak is tetszenék, meglehetne; vagy ha nagyságodhoz adnák nevelésre. Barcsai csak állhatatlan. Nagyságod méltóságoson irt, ha foganatja lenne; az maga dolgát akarja stabiliálni. Sokáig dolgunk függőben nem lehet. Bihar vármegye is követeket küldött. Im szinte most vocsora előtt 5 óra után Váradot adánk az ország kezében; sok volt beszédek, elbúsúltunk vala. Éltesse isten nagyságodat stb. Székelyhíd, 12. Decembris 1658.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia, szolgál míg él

R. György m. p.

DCLXV.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1659.

Erdélybül tegnap jüve étekfogónk; ott csak lakoznak, márcz.

tökéletlenkednek; az szegény Ébeni uramnak semmi böcsü- 7.

leti, csak hurrogatják az többit is, kik most mentek be. Lázár György deákja is érkezék ez estve 6 órakor. Az ország, kik hozzánk hüségeket tartották, gratiát nem igirt. Lázár György végezését is más formában concipiáltatta; megirók, valamig azoknak gratiájok nem leszen az végezés punctumi az szerint irva, mint végeztetett, resignatiót nem teszünk. Úgy mondja az deák, Rédei Lászlót hoznák kapitánnak s szeredán kellett Beszterczérül indúlni. Mi választ tettünk Lázár Györgynek, im pariáját alázatoson elküldtük nagyságodnak. Ha ugyan jü, Székelyhidra megyünk; mi Váradot ki nem bocsátjuk, ha nem confirmálják, noha veszedelem következik, látjuk; erdélyi jószágink is oda lesznek; de böcsületünkön jár, kik hüségeket megtartották, el ne hagyjuk. Érsek uram levelét hozták, kit nagyságodnak alázatoson megküldünk; választ kell reá tennünk, postán szolgánkat felbocsátanunk. Adjon isten stb. Ecsed, 7. Martii 1659.

Nagyságodnak engedelmes, alázatos szolgája, fia

R. György m. p.

Az háromszékiek, csikiak, udvarhelyiek kiküldtek hozzánk, szánjuk meg, menjünk be, felkelnek mellettünk.

DCLXVI.

Rákóczy Gy. anyjának. Ecsed, 1659. Apr. 16. „Barcsai levelét hozák ez estve, ország végezése kicsurdúlt", a vezér levele mutatja, hogy dolga hanyatlik. Kövér Gábort vagy Telekit fogja kiküldeni. — Bátor, 1659. Apr. 25. Palatinus nem jü Szerencsre, pedig Ecseden megigérte, hogyha fürdését elvégzi eljö. Kedden hozzá megy.

DCLXVII.

1659. Kegyelmes asszonyom, édes anyám!

maj. Mednyánczky urammal jüve meg szolgánk ma reggel,
16. császár követe ez éjjel Lőcsén hál, az két vármegyét fogja sollicitálni, Nádasdi uram censuráját irja Mednyánczky: ha kibocsátanók kivánnók ő felségétől az tizenhárom várost, Szepes várát assecuratoriát mindenek ellen oltalmaz, meg sem károsittatunk, az imperiumi fejedelemséget, ne látassunk magyarországi palatinusnak alatta lenni és ha erdélyi fejedelemséghez jutunk restituáltassék, maradjon nálunk Szakmár. Szepest hogy kivánhatnók, ki Csákinak öröke, és azt az mely úton elvennék azon úton eshetnék akár ki, mi is, el jószáginktúl, bajos követség, Magyarországot csak vesztébe hagyák. Panaszolkodik érsek uram az törökkel bajoskodni nem akarnak, talám alattomban egyetértnek; az vezér izenetit nem vették tréfára, de ha az töröknek mi szándéka: ő felsége kéznél létele két vármegyének, nem múlattatja el vele az alkalmatosságot. Barcsai izeneti forog elménken, ő az portára mit izent adjanak hadat melléje, az vezér ne fáradjon ki, ő az Tisza mellett tekergeni fog, római császárral békességet csinál; ne adja isten azt, ő birtoka alatt legyen az két vármegye, ha az török inditana, mi kezünknél lévén elesnék, talám azzal is garázdálkodnának belénk, vagy magoknál volna is megadnák Barcsainak, nem sokban hajtják, mihent mi az két vármegyét kibcsátjuk, az erdélyiek is kevesebbet tartanak tőlünk. Az fő vezér kijüjjön, nem hiszszük, az ázsiai had fenn lévén; tatárt penig az muszka megverte, ma jüve étekfogónk Erdélybül 75 merza veszett, Karás bej is elveszett, Sorin bej fogva, ki oly ember volt, ha az hán mit végezett is, de ez ha nem állott annak, haszontalan volt; isten még azt is megadhatja, magok fognak az törökök utánunk járni; mindezekben az két vármegye dolgábúl is mi az nagyságod anyai kegyelmes tetszése, örömest érteném alázatoson; cancellárius uram azt is iratta Mednyánczky urammal, halasztanók, hogy már ő felségét magunk embere által megtaláltatjuk, de az úr ember is despectnek

tartaná. Igen nehezli érsek cancellárius Nádasdi uram ez követség nem magyar által van, nem is hírekkel, mikor már az német tanács elvégezte, indítani akarták, akkor lett hírek benne, most sem tudják derekasan mivel jü. Éltesse isten nagyságodat jó egészségben. Szerencs, 16. Maji 1659.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia

R. György m. p.

Baxa uramot, ha nagyságod elindítja, alázatoson megszolgáljuk, parancsoljon nagyságod jüjjön hozzánk.

DCLXVIII.

Rákóczy Gy. anyjának. Szerencs, 1659. Máj. 22. Barcsaitúl levele jött, s embere a portárúl. Bethlenék is kiérkeztek tegnap. Lengyelországbúl is vett hírt: a svéd nem rekesztette ki a lengyelekkel való békéből.

DCLXIX.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1659.

Szembe voltam az követtel; ebéden is itt fenn volt; jun.
most is az ázsiai rebellió fennlételét forgatja és Barcsai ize- 28.
netit. Az szó sok, veleje csak ez: ő felsége az két vármegyét kezünknél nem hagyhatja; mert abbúl az haza romlása következik. Oblatiói ezek: 1. Minden proventusit mi percipiáljuk magunk emberei által. 2. Ha restituáltatunk fejedelemségünkben, vagy csak az török furora csendesedik is, megadja ő felsége. 3. Assecuráltat az országgal, az diploma megtartatik; hol penig nem cselekednők, ő felsége hadat küld elvételére és valami expensa arra kell, rajtunk veszi meg; kegyelme nélkül legyünk el. Szakmárban 800 németet akarnak helyheztetni, 600 Kállóban, Ecsedben 150 kivánnának, akár magyart, akár németet, mint 1597. esztendőben volt. Azt is mondá, ha halasztással resolválunk, annyit tészen, mint ha megtagadnók. Ő neki meg van parancsolva, csak elmenjen; de meglátjuk, kárát valljuk. Az szó sok volt. Látjuk, csak el

akarnak nyomni, mostani gyűlésben nem szabadság szerint, per vim mindent elkövetni; az országhoz, szólaljon, nem bízhatunk. Mit tudunk tenni; noha az másik is felette veszedelmes ne legyen; mert országgyűlésre halaszt, ott confirmáltatik a diploma. Nekünk ahoz lehetett volna bíznunk, ők is arra halasztanák és hogy addig ő felsége hozzá is nyúlni nem akarna. Igy azért, kegyelmes asszonyom, declarálnunk kell; az cessiót megcselekeszszük, Ecseden kivül az conditiókat megirjuk; nagyságodnak értésére adjuk. Mit tudunk tenni? nincs az egy istenen kivül kihez bíznunk; isten is eszközök által cselekszik. Im nagyságodnak szóló levelet elküldtük, kit tegnap hoztak. Barcsainál levő lőcsei póstamester Bécsbül jött.

Az követek állapotjárúl nagyságod már mint gondolkodik. Az nyavalyás Stefán vajdának ha nagyságod helyt ad Munkácson, ab(*ban*) alkalmatlanság nem lészen; nekünk is esedezik nyavalyás, nagyságodnak irjunk mellette. Kostandin vajdánénak is ha helye lesz, még jobb; Barcsai pra(*k*)tikájátúl nem félhetni. Éltesse isten nagyságodat jó egészségben; adja meg elébbi egészségét. Szerencs, 28. Januarii 1659.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DCLXX.

1659. jun. 29. Kegyelmes asszonyom. édes anyám.

Alázatoson vettem nagyságod levelelét; az Radolt követsége is mire való, tegnap irt levelembül eddig nagyságod megérthette; mi úgy látjuk, mint Bocskai támadásakor, most is azon állapatra akarják hozni az magyar állapatot. Az isten veszesse Barcsait áruló társaival; mind ő ennek oka az isten dicsőségének romlásának. Elfelejtettük nagyságodnak megirni, Eperjestt pápisták templomot akarnak kivánni; Rákóczy László uram mondá nekik és hogy az sárosvármegyeieket arra indicálta, mind luteranusoknak, vallásunkon valóknak templomok legyen; ők is az pápisták mellett fogják; ha kiismerné őket Barna uram, talám vihetné is végben; intimálná nagy-

nának annak békét; bár Kassán is csak úgy volnánk, mint azelőtt, az pápistaságot terjesztjük. Barna uram állapatját az mi illeti, mivel ő kegyelme inkább esmeretes nagyságoddal, többet is nyom az nagyságod irása, kérése, nekünk tetszenék ha nagyságod irna ő kegyelmének. Minket még regalissal nem hittak; abbúl is mi nagyságod tetszése, alázatoson várjuk; külön legyen-e mi követünk, vagy együtt nagyságodéval, ezen van gondolkodásunk. Mednyánszky uramat, mivel az gyüléseken volt, ki nem rekeszthetni; ha Barna uram felvállalja, Zákány uramat is nagyságod felküldi, hárman lesznek; így talám mi részünkre külön kellene lenni, Gyulafi uramat felküldhetnők egyik mellé, kit nagyságod nekünk engedne az három közül; volt gyüléseken, tanulna is. Mindazonáltal mi alázatoson nagyságod kegyelmes akaratját cselekeszszük. Éltesse isten s állassa helyre nagyságod egészségét. Szerencs, 29. Junii 1659.

Nagyságod engedelmes, alázatos szolgája, fia
R. György m. p.

DCLXXI.

Rákóczy Gy. anyjának. Helmecz, 1659. Jul. 18. „Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint az instructiót subscribáltuk, credentiát Görgei uramnak is irtunk, adja isten, legyen hasznos.“

DCLXXII.

Rákóczy Ferencz nagyanyjának. Ecsed, 1659. Sept. 10. Egészsége felől latin levélben tudósítja.

DCLXXIII.

Az úr isten édesem stb. 1659.
Édesem, elvettük leveledet Ónoditól. Ne búsúlj kérlek; sept.
mi penig, hála istennek, jó egészségben vagyunk. 11.

akarnak nyomni. n
per vim mindent
hatunk. Mit tuda
mes ne legyen :
tik a diploma.
halasztanák
akarna. Ig
az cessiót
megirjuk :
nincs az
tal cselek
tegnap
bül je

kodi
Mu
cs
va
t

nyira belezava
óban vagy reá
erre. Immár vagy
avagy azaz ember
attúl. Petki ura
ellepje. Tudosits
rcsai András. Tolda
Barcsait, ki azt meg
azt. benn van : nem sz
ott lepje. Zólyomi m
Mi Hunyad vármegy
tatjuk, magunk az
tjuk az két vármegyét
k, kik Kállóban vannak.
többit vigyék Sárosra :
ovászmester legyen
an tartsák ott, szénát tak
vok penig ellehetnek az sz
artsa abrakkal, szénával,
kra tartsa : mert az szak
ett széna, abrak : annak
gondja nem leszen, vagy az
Somlyon van abrak, sz
praefectustúl dependeal
ialtuk : errül, édesem, bove
desem. Az praefectus tudós
mákrúl, szállitsák be ; az
asson vagy 200 köbol buzat.
ak. Az veres ládában valami
velei, hitlevelei vannak. az
t partiáltatván az udvarbiróval
ai ugy be, becsinálván jól, kis
enket Gilánt elkisértetni. De
et. Az praefectus viseljen g
szár postája mivel ju. megirtuk.
t bocsássák kezéhez Szakmart. Tu

... itunk mindenekrül. Adja isten, hamar lássuk egymást egészségben. Szászvárosi tábor 11. Septembris 1659.

Tied, édesem, míg él
R. György m. p.

Pető uramnak több levelünket, édesem, küldd sietve Tokajban.

Külczím : Az én szerelmes feleségemnek, édes Báthori Sofiámnak adassék. Cito stb.

DCLXXIV.

Rákóczy György nejének Radnót 1659. november 5. Holnap indúl, szombaton Fehérvárra megy, hetfőn Szászvárosra, ott várja meg a havasalföldi s moldvai dolog eldőlését. Búsúl hogy okt. 27 óta Mikes Kelemenről mit se tud. Kéri küldjön be 4 pallost, »ha romlott, hegyesitők vannak Váradon, megcsinálják« vagy 5 pár pisztolyt is kér.

DCLXXV.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1659. nov. 14.

Két rendbeli nagyságod leveleit alázatosan elvettem, Görgei uram által való látogatását alázatosan megszolgálom. Hála istennek, nagyságod szolgálatjára egészségben vagyok. Az diploma, ha jól akarnák, nem bomlana meg; de az ő szivek állását, igyekezeteket isten tudja; úgy látom, szerencse után járnak.

Haller elbúcsúzék az kapitánságtól; meghagytuk, Gyulai uram bemenjen Váraddá. Haller csak esküszik; megtanit isten, mit cselekedjünk vele, ha vét. Az gyermeknek az jószágot kössük, arra most idő nincs; isten, az idő megtanít, talám arra is ád alkalmatosságot isten. Eddig is, ha módjok lett volna, ország törvényire nem néztek volna. Nincs jobb urat, mint istent szolgálni. Ide budai vezér csauza jüve, mi levelet hozott az országnak, Gyulai uram megküldé nagyságodnak páriáját; hirtelen nem irathatók le *(mi)* választ tén az or-

szág. Még eddig mi emberün(*ket*) nem bocsátották magokhoz, annál inkább nem kivánták; gondolhatná ember, csalni akarnak. Ali pasa embere is oláh, másodszor jűve hozzánk, ma érkezék, ajánlja magát; szokása szerint esküszik és hogy meg van hagyva az portárúl, az legyen fejedelem, kit az ország kíván; de Szejdinek az vezérnek Barcsai 60 ezer tallért igért csak hozza be, mert az ország mellé áll, bizakodtak azzal is, irták az árúlók, hadunk megoszlott. Havasalföldében, Moldvában nincs 8000 embernél több. Ország határábúl ki ne menjünk, ha jű, harczoljunk, isten megsegít. Szeredán indúlt, úgy hozák tegnapi kimeink, ki hétfőn jütt Temesvárrúl el, az nap gyalogja, lövő szerszáma, kedden indúlt volna az vezér; de úgy hiszszük, ha megvitték, elérkeztünk, megtartózkodik; nem volt híre indúlásunknak. De ámbár jüne, csak tudhatnók, melyik útra jü. Az hadak is, félünk, megéheznek, kiváltképen lovok. Mine vajda hadai most is törököket vágtak le Dunántúl. Konstandin vajda székiben. Ha mi hírt hallunk, nagyságodat alázatosan fogom tudósítani. Éltesse isten nagyságodat stb. Szászvároson 14. Novembris 1659.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

Barcsai; embereiben mellettünk nincsenek. talám ha Ugron András volna.

DCLXXVI.

1659. nov. 23. 23. Nov. költ urunk levele, melyet ifiú asszonynak Fejérvárrúl irt.

Mi tegnap megharczolánk az ebekkel. valóban hirtelen jöve az eb. Ilye felöl is volt híre jönne. nem tudtuk mely felé szálljunk eleiben, midőn meghozták csütörtökön estve, reggel megindúltunk, elejekben szállottunk, tegnap megharczolánk; az mi bal szárnyunk, gyalogunk gyalogát megveré, az ebek bal szárnya nyomula az mi jobb szárnyunkra, hol Jancsó megfutamodott, úgy vármegyék zsoldosi. székelységben is; mi azt látván. hátúl menénk nekik. két felé szakasztók. az budai ve-

zérre, Barcsaira akadánk, azokat mi vissza vágók, sok főtörököt hullatánk el, a vezért fertály mélyföldig vágtuk vissza; az űző török hátunk megett lévén, a katona meg lévén oszolva váltig hajtottuk egyben, de a mezei hadnagy része a török .... t vágón a jobb szárnya hadunknak ...... tatván, mi vagy másfél száz lovast egyben verénk, arczczal jövén reánk, az űzi, néki akaránk menni, kit egynehány dragonynyal meglövöldöztetők. Ha úgy akarják vala mindnyájan mint egynehány, megverjük vala azt is, mert bizony kétszer futamék meg, de az megindúlván, az elegy belegy had, a török nekünk fordula, megűzé, de csuportot vervén, nem mert belénk kapni, megfordúlván egynehányan mozognak, elállá ezt a mi győzedelmes hadunk, vélvén mi vagyunk hátúl vette, a győzedelem annyiban maradt az ebeknél: hat lövő szerszám, hogy oda marada. A gyalogban lött kár omnibus computatis lovassal, hat hét száz ember ha marada el, de ő bennek bizony két annyinál is több mind a jova penig.

Az ő lövő szerszámát is Ébeni uramék elnyerték volt, mi az hadat egyben vervén, jüttünk hálni Szászvárosra. Im most érkezénk ide estvére öt órára, az ország hadát egyben gyűjtjük, moldvai havasalli hadakért küldtünk, fizetett hadunk megvan, új is érkezett. Marosvásárhelyhez szállitjuk, székelységet rablásra igérte Barcsai Isvánt hiván segitségűl, hozzájak látunk, tudjuk erejét. Nemzetes ember közülünk nem veszett, Vér Sigmond, Ibrányi Ádám (ezt nem tudjuk bizonyosan). Az praefectust elfogták, hadnagy sem veszett, török zászlókat nyertünk, ők is a mienket, a vezér boncsokját is elnyertük vala.

Egykorú a fejedelmi irodában készült másolatról.

DCLXXVII.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1659.

Havasali győzedelem felöl mit ir az vajda, im alázato- nov. 30.
san nagyságodnak elküldtem, ma hozák; irtam az vajdának,
Gaudi uramat küldje ki, ezen essünk átal; istent hiván segit-

ségűl, személyünk szerint is úgy melléje mehetünk, isten boldogítván dolgunkat. Konstandin vajda kiérkezett, közel négy ezered magával; azokkal is többülünk. Még az ellenség erre nem nyomúlt, tartóz(kod)va cselekszik. Az hadak gyüljenek, mindenfelé elküldtünk. Fizetett hadunk megvan s bizony kevés kár benne; úgy is feles jütt; mi csak gyalog hiával vagyunk; az pórhad hírét hozák, felesen jüttek be. Illyén az mely szabad jó gyalog 400 volt, megvan, elérkeznek. Oda fel eddig nem irtam, ím most iránk; Sárosrúl megvigyék, parancsoljon nagyságod. Éltesse isten stb. Radnóton. 30. Novembris 1659.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,
R. György m. p.

DCXXVIII.

1659. decz. 13. Kegyelmes asszonyom, édes anyám.

Bari uramtúl alázatosan elvettem nagyságod levelét; tegnap előtt nagyságodnak irtam; de talám leveleim későbbre jutottak kezéhez. Nagyságod szolgálatjára most is egészségben vagyok. Az két vármegye felől mit irnak az követek, alázatosan elküldtem nagyságodnak; mit cselekedjem, nem tudom; várok nagyságod anyai kegyelmes tetszésétül is. Ha igaz, császár hadát megverték Stettin alatt; derekason lesz ő felsége baja, hova forditsa hadát. Várakoztattam Bari uramat, hirem ha érkezik az ellenség felöl. Batka Mihályt tegnap előtt bocsátók el 26 lóval nyelv fogni, ha lehet; ha az nem, hirhozni, melyre megyen az eb; — még nem jüve meg, úgy hisszük talám elfordúlt. Holnapi megyesi gyülésre kevés ember megyen. Az székelység izent, mentest felül mellénk; csipkedik is az ebeket. Farkas Dániel, Ferenczék vesztegetni akarnák Udvarhelyszéket; de nem vihetik végben, csak egy szín lóval sem mentek árulónk Barcsai mellé. Mikes uram tegnap mene el 800 lóval, melléje vegye az székelységet. Mi az vármegyéket holnapra várjuk. Aranyasszék már felült; indúlunk az ebek után. Gaudi uram ma egy hete Fogarasban volt; alig vár-

nók, felőle hirt hallhatnánk. Az török igen megkénszeredett, lovat szekereket hagyják. Toldalagit Beszterczére be nem bocsátották, se feleségével szembe legyen. Mihent hirem érkezik, alázatosan nagyságodat tudósitom. Éltesse isten nagyságodat egészségben. Kolosvár 13. Decembris 1659.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája fia,

R. György m. p.

Az török Megyestűl megindúlt. Im mit ir Haller János, elküldtem nagyságodnak. Gaudi uram eljütt, csötörtökön Sebesinél volt; melyre jü, nem tudhatjuk.

DCLXXIX.

Lorántfi Zsuzsánna Báthory Zsófiának Sárospatak 1659. dec. 5 »mi mennyi búsúlással vagyunk nem tudván kegyelmed is mint és hol vagyon, kegyelmednek meg nem irhatjuk.« Kéri tudósitsa unokájárúl s fiáról, kitől hozott ugyan levelet váradi katona, de abból semmit nem érthetett.

DCLXXX.

Kegyelmes asszonyom, édes anyám. 1660.

16. irt nagyságod levelét alázatosan elvettem ez estve márcz.
későn. Nagyságod egészségét örömmel értem, isten sokáig él- 24.
tesse, szíbűl kivánom. Én is az nagyságod szolgálatjára egészségben vagyok mind ennyi alkalmatlanságim közt is. Az ellenséget semminek nem tartom, kegyelmes asszonyom; de feleségem Balásfalván létele nem sietteti az ebeket, se abban félelem nem lehet; az ünnepen együtt leszünk, igen megpusztúlt Balásfalva, ha akarnók, sem lehet ott. Szebeni árulóknak nem hiszünk; egy hete múlt hétfün nem jüttek ki belőle, fog köztök lenni valami egyenetlenségnek (*sic*); az ebek tegnap hajnalban jüttek vala ki; mi is kimentünk; Apagi zászlótartója vesze el, jó reggeli égett bor miá egy egri gyalogja, Fekete János ónodi vicehadnagy sebesedék kevéssé; ő bennek

az ebekben egynehány vesze, visszaveretők. Az Czeglédi, Verebélyi katonáiban feles ment ki, elbízták magokat, nagyságod híre nélkül az kiszökött katonákat beirták, szabadon vannak. Nagyságod parancsoljon mégis, alázatoson kérem beindítások felől. Semmi hírem nincs. Éltesse isten nagyságodat. Tábor 24. Martii 1660.

Nagyságod engedelmes alázatos szolgája, fia,

R. György m. p.

Az mi az Váralyai uram dolgát illeti, hírünk nélkül adott szót, Ecsédben maradni nem akar; nagyobb oka felesége fog lenni. Séllyei uram jü be.

Függelék.

I.

Georgius Rakoczy, Dei gratia. stb.

Illustrissime Princeps, fili noster charissime. Salutem stb. 20. die praesentis nekünk irott leveledet vevén, értjük, hogy az posták késedelmes járása az rosz postalovak miatt esik, kiből a váradi birák mentik avval magokat, hogy kevesen voltok miatt jobbakat nem tarthatnának, de csak meghagyjad nekiek, jókat tartsanak, mert ha fogyatkozás esik dolgainkban, megbúsulnak érette. Érjük azt is, hogy beszéllik császár hadának megveretését, de nem volt derekas harczok. Hogy Váradra igyekezel, azt mi is javaljuk, jobb is ott lenned. Az Csákinéval jött jesuitára vigyázásod legyen, merre fordúl. Értjük, hogy oda nagy hó és kemény üdő vagyon, de itt elmene az hó, mert nagy eső lőn egy nap s két éjjel. Az lengyel úr mit írjon látjuk, s nekünk a tetszik, kövesd meg böcsülettel, mentsed azzal magadat, még sem hete, sem holnapja igen sok el nem múlt feleségeddel való lakásodnak s illetlennek látod jószágát már eladnod, ha oly szándékotok leszen, hirré teszed; s ezután is a mi tetszésünkből el nem adjátok, hanem eltelvén az árendának ideje, az feleséged anyja venné kezéhez, s tartana egy emberséges gondviselőt

benne, adnátok könnyebbséget a jószágnak, hadd épülne, bár az te feleségednek neve alatt dirigáltatnék az jószág s venné az öreg asszony a proventusát: vaj ki szép dolog, mikor embernek idegen országban is jószága vagyon. Ledniczének egy fillér proventusát nem látjuk mi, de akarjuk, hogy ott is vagyon, lehetetlen az királytól tekéntet nem lenne könnyebbitésére, kiről könnyü volna meg is találni a királyt. Az mi az vajdához való küldésedet illeti, megcselekedheted mindeniket, kiknek ha ajándékot küldesz, olyat küldj, kivel tisztességet vallhass — Cui in reliquo stb. Datum Albae Juliae, die 24. novembris, anno 1643.

G. Rakocy.

Külczim : Illustrissimo Principi Georgio Rákóczy sat.

Kivül (Ifju Rákóczy Gy. kezével) 26. die Novembris, 1643. in Várad Palatics estve 5 órakor.

II.

Rákóczy György fejedelem végrendelete.

Meggondolván az úr istennek amaz igen igaz, változhatatlan mondását: por vagy s porrá kell lenned, én is, mint halandó s óráját nem tudó ember, nem akarván utolsó órámra az én rendelésemet beteges és fájdalmas, erőtelen állapatomra halasztani, hanem most az én irgalmas, kegyelmes istenemnek igen kegyes engedelméből türhető egészséggel s ép elmével birván: akarom, hogy az én istenemnek nagy, kibeszélhetetlen, minden érdemem nélkül velem tött sok szép áldásiról, szerelmes, édes feleségem, kivel az vénségre is tisztességesen, egyenes, igaz szeretettel érkeztem s engem még eddig meg nem búsita, gyermekim között is holtom után való dispositiomat végbe vigyem.

Mindeneknek előtte azért áldom és dicsérem az irgalmas istennek nagyságos, méltóságos, felséges nevét, ki az eleimet kicsinből nagyra s engemet is az ő ingyen való irgalmából igaz idvözítőnk evangeliomi vallásában engede születnem ez nyomorúságos mulandó világra, nemcsak ép kézzel, lábbal, elmével, de még külső jókkal is annyira megáldott, hogy azt az

nemzetem közül senkivel ez ideig azt nem cselekedte, arra is erőt, segítséget és értéket szolgáltatván, az idegen nemzetek köztök (*e helyett:* között) is kedvességet szerezvén, mind az ő isteni tiszteletinek terjesztésében, oltalmazásában, (*mind*) az én szegény, elpusztúlt, s fogyásra jutott hazám s nemzetemnek is segélnem engedett volt és életemnek minden idejében kegyelmes irgalmas gondviselőm lévén, sok gonosz akaróimnak boszúságokra előmenetellel látogatott s azoknak uraságok alá nem adott, sőt ápolt, az ő jó tetszése szerént azoknak személyét kevesétette s engemet megtartott és az rendelésének is végben vitelére reá segétett; bizván azért igaz hitünk által az én Jézus Krisztusomnak érettem keserves kinszenvedésében, drágalátos szent vére ontásában; ajánlom lelkemet az ő szentséges kezében, testemet az földnek az jövendő feltámadásnak bizonyos és csalhatatlan bizó, erős reménséggel, hogy az én szemeimmel meglátom az jövendő itéletben az én érettem szenvedett édes Jézusomat és lelkem testemmel egyesülvén az örökké való boldogságban minden idvezülendő hivekkel együtt amaz örökké való hazát, igyen énekelvén: szent, szent, szent az ő neve mind örökké. Ámen.

Édes atyámfia, szerelmes feleségem, tégedet is az úr istennek gondviselése (*alá*) ajánlak; az a mindenható isten, ki oltalmazásod volt, az én holtom után is mutassa meg rajtad úgy az ő áldását s oltalmazását, élhess az ő tetszése szerént idvösséges, csendes, nyugodalmas életet minden háborgatóid ellen, ha kik találtatnának is, és szégyenítse meg azokat, téged pedig magasztaljon fel azoknak bosszúságokra. Nekem penig megbocsáss, ha mit együtt laktunkban vétettem volna is; mert én is csak ember voltam; arról bizonyságot teszek az isten s az ő szent angyali előtt, mitől fogva az úr isten összvehozott bennünket, se szebbet, okosbat, gazdagabbat s akármi dicséretre méltó személyt nálodon kivül nem láttam, néztem, s hozzád igaz tökéletes szeretettel voltam. Köszönöm édesem, az te én hozzám való igaz szeretetedet is, kit mind jó s gonosz állapotomban bőségesen te hozzám bőségesen megmutattál, kiért az mennynek, földnek teremtő istene mind lelkedben, testedben áldjon meg s jövendőben is az örök dicsőség-

ben egymással egyesítve is dicsérhessük az mi jó istenünket, az úr Jézusért adja úgy.

Titeket is Rákóczy György és Sigmond, kedves fiam, ki engemet soha meg nem búsitottál, ajállak az mindeneket bölcsen igazgató úristennek oltalma, gondviselése, szárnyai alá, legyen az úr tivéletek is úgy, az mint én velem volt, kit bizonynyal igérhetek is, csak az úr istent féljétek, szent tiszteletét két kézzel oltalmazzátok s terjeszszétek, mind világi javaitoknál azt feljebb becsüljétek, s óltalmazzátok s érte szenvedni, mindenre készek legyetek.

Igaz és egymást értő, atyafiúi szent szeretetbe éljetek, az anyátokat megböcsüljétek, szavát fogadjátok, semmivel (úgy áldjon meg az isten benneteket) meg ne búsitsátok, szomorítsátok s tőle hallgassatok. Megtapasztalt igaz híveiteket, jámbor szolgáitokat megbecsűljétek; az igazságot szeressétek és kövessétek, az szegén községet is istenesen s mind alattatok valókat igazságosan birjatok és igazgassatok; kinek-kinek, az mennyire az gyarló természet engedi, kinek-kinek az ö igazságát adjátok meg. Én benneteket isteni félelemben, jó erkölcsben igyekeztelek az anyátokkal együtt nevelni, oktatni, tanítni s jó állapatban hagyni. Kérlek az istenért benneteket s atyai hatalmammal penig igen parancsolom, mindenekbe s mindenekhez viseljétek úgy magatokat és éljetek úgy, hogy ha szinte az én holtom után való böcsületemnek őrzői, cselekedetimnek az miben istenesek s jók voltak követői, őrzői nem akarnátok is lenni, az nagyatyátokéra s böcsületes nemzetünk hirére nevére s az magatokéra is legyen tekéntetetek, és ne legyetek elvesztői, megmocskolói, hanem inkább nevelői, az miben az úr isten nektek is módot fog mutatni.

El is hittük bizonynyal, titeket is megáld az isten, ha azt követitek s megtartjátok: concordia res parvae crescunt, discordia maximae dilabuntur.

Kegyelmeteket is, egyházi tanító uraim, mind közönségesen együtt egygyen, mind mellettünk forgolódókkal együtt, sőt az egész szent gyülekezetet az én nemzetembe letelepíttetett, istennek minden fiait, leányit, igaz hitbéli társaimat, az úr Krisztúsbéli atyámfiait *(kérem)* nekem mind*(en)* fogyatkozásimat megbocsássa kegyelmetek, támasszon az nagyha-

talmú isten az én holtom után is mind igaz evangeliuma, idvezitőnk hitének, vallásának oltalmára, szegény elpusztúlt, fogyatkozott s elkevesedett nemzetünk szabadságának is őrzésére olyakat, kiknek vigyázások, serény gondviselések által, ha szinte nagyobbra nem terjedhetne is mind lelki testi szabadsága, ottan csak az mostani(t) őrizvén, tarthassák meg. Intjük az istenre s kénszerítjük is lelki üdvösségére kegyelmeteket, legyen vigyázó, serény, oktató, egymás értő, egyesek, okosak, szemesek, mert félő, az első tévelygések az utolsó gyászok ne legyen, ha ezt nem kezdené kegyelmetek követni.

Ti is, tanácsúr hiveink, az országnak minden rendbéli lakosi, jámbor, igaz, becsületes, minden rendbeli hű szolgáim, kicsintűl nagyig, énnekem megbocsássatok, és az én fogyatkozásimat megengedjétek, mert hol néha az kevés érték, előre való vigyázás és jövendőkre is való elmélkedésünk miatt, ha mindenekben elég nektek nem lehettem is, ugyan voltam az miben lehetett s böcsületetek volt nálam; sokakat közületek mind atyámfiait barátunkat úgy tartottam, tractáltam, tulajdonitsátok az idegen nemzet torka töltésének és az szegény hazára való közönséges vigyázásunkra nézve is ebben *(itt harmadfél sor irást maga Rákóczy törölt ki).*

Kegyelmeteket is ajánljuk az nagyhatalmú isten gondviselése alá, kérvén közönségesen kegyelmeteket, ha szinte Rákóczy György fiúnk meg nem tudná is adni az kegyelmetek böcsületét s úgy nem kezdi kegyelmeteket igazgatni, jó tanácsával élni s az szegény hazára gondot viselni (kit nem remélünk) magáért, jó hire-neveért, megmaradásáért, az miben illendő, legyen tekéntete az mi, kegyelmetekre való sok gondos fárad*(ságunkra)* szolgálatunkra, mire elég bizonyság az úr, az éjet is mi azért nappá tettük és úgy szolgáltuk ezt az szegény hazát, kegyelmeteket, kirül való bizonyságot tegye meg jó lelkiesmérete kegyelmeteknek; kegyelmetek is penig, böcsületes tanácsúr hiveink az istenre s lelkek üdvösségére kénszeritjük, igazgassa úgy jó tanács adásával, ne ifjú, ha*(nem)* vén fejedelme lehessen, értékére, itéletire s jó censurájára nézve s azbéli hivatalát is végezhesse boldogúl el és az világi napok határát is, idvösséges véggel rekeszthesse be. Amen.

Kénszeritelek, édes atyámfia, szerelmes feleségem s édes

gyermekim s mind azokat, kiknek az mi testünknek tisztességes eltakarítása incumbálni fog, az lelketek idvösségére, igen nagy pompával, ezüstös aranyos készitett koporsóba ne tegyetek, semmi ezüst rajta ne legyen, se kivül se belől. Zászlóm az több fejedelmekénél is tisztesebb s pompásabb ne legyen, hanem inkább, az nekem illendő lészen, az szegény Bocskai Istvánénál s annál inkább az szegény urunkénál alacsonabb legyen. Kimulásunk napjától fogva számlálván ad summum 3 avagy 4 hét alatt testemet eltemessétek; mert én azokhoz valót az zászlón kivül mindeneket készen tartok; az én testemet ólom koporsóba ne temessék, hanem meg vagyon ciprus fából csinálva s tegyék abban, rajta semmit ne fessenek. Egy fejér kövü majszer dolmányunk, szederjes posztó nadrágunk, az mint szoktam volt viselni, azon is arany kapocs ne legyen, egy kevéssé kopasz fejemben egy tisztességes fekete süveg, abban is, az lelketekre kénszerítlek, semmi módon semmi egyébféle ezüst, arany azokon is több ne legyen; nem pompával, ezüsttel, aranynyal akarunk mi menni az isten irgalmasságát kérnünk személye elében állani, hanem igaz hitünk által az Jésus Krisztus drágalátos vérével érdemes confessióban akarom lelkemet testestől paradicsomba bevitetni.

Lovaim öltözete s egyéb eszközök csak mind együgyüek, de azért illendő böcsülettel legyenek; kinek elrendelését az én szerelmes atyámfia s gyermekim után az én igen meghitt böcsületes s megpróbált hivemre, Kemény János uramra, utána főszállásmesterünkre s Huszár Mátyás fölovászmesterünkre bizzuk.

Az mely tanítóim mind az kimenés alatt, menések idején s az templomban is testem felett fognak prédikálni, az istenre, lelkek idvösségére kénszerítjük őket, minket semmivel ne dicsérjenek, ne commendáljanak, semmi szent patriarcha próféta s evangelista, sem egyéb szent emberek nevét reánk ne ruházzák, azokhoz minket ne hasonlítsanak; tudják az emberek az én életemet, magamviselését, én csak ember s egy igen gyarló ember s eredő vétkes életü voltam; ezt jó lélekismerettel megmondhatják, isten tiszteletéért, oltalmáért, terjesztéséért, hazám szabadságáért bizony sem életemnek, sem értékemnek, böcsületemnek, híremnek, nevemnek soha nem

kedveztem s ha az én istenem tiszteletének félelmére, szabados gyakorlását terjesztésére nézendő alkalmatosságokat vihettem volna végben, az mint az lelkem, szívem szomjúhozott és kivánt, koldulásra is reá adtam volna magamat. Míg az testem az föld szinén leszen, az megnevezett idő alatt minden nap kétszer legyen prédicatió.

Mikor az háztúl meg akarják testemet indítani, az tanító azt az textust vegye fel T. T., abból tegyen tanítást.

Az ki penig az templomban teszen tanitást, az meg azt T. T. Nemzetünk eredetét és annak növekedését mind az én időmig megtalálják pataki könyveim között; azt megtekénthetik, ki kicsin volt ugyan, de jóhírrel-névvel virágzott, kinek csak emlékezete is indítsa az én gyermekimet is, hogy ők is azt el ne veszetsék, mocskolják. Hova temessék testemet, azt már nemcsak elrendeltük, de meg is mutattuk és monumentumunk faragásához is hozzákezdettünk s ha életünkbe el nem végeztethetjük, végeztesse el Rákóczy György, úgy, az mint mi kirajzoltattuk; melyet mi úgy rendeltünk, hogy ha az nagy úristennek bölcseséges megmérsékelhetetlen tanácsa azt kivánná, hogy az édes feleségünknek is életét itt benn kellene elvégezni (kit ha az ő neki is úgy tetszenék, azt is javallanám), ő is mellém temettethessék; mivel bizonságom az isten, ha ő elébb meghalt volna is nálunknál, de mi soha mást nem vöttünk volna.

Az mely egyházi személyek testem felett prédikálnak mig az földszinén *(maradunk)*, mindeniknek per diem adjanak T. T.

Az temetés napján az kinek tanitások lesznek mind az háznál s az templomban, adjanak T. T. egyiknek-egyiknek.

Az odagyült tanítórendnek T. T.

Az deákoknak T. T. közönségesen.

Az szegény koldusoknak T. T. idem.

Az harangozóknak T. T.

Az fejérvári alumnusoknak T. T.

Privatusoknak T. T.

Püspök uramnak T. T.

Csulai uramnak T. T.

Bisterfeldius uramnak T. T.
Megyesi uramnak T. T.
Fogarasinak *(t. i. a fogarasi papnak)* T. T.,
dévainak T. T.,
vinczinek T. T.,
balázsfalvinak T. T.,
görgényinek T. T.,
szamosujvárinak T. T.,
gyaluinak T. T.,
deésinek T. T.,
kővárinak T. T.,
váradinak T. T.,
jeneinek T. T.,
székelyhidinak T. T.,
élesdinek T. T.,
nagybányainak T. T.,
szakmárinak T. T.,
ecsedinek T. T.,
munkácsinak T. T.,
sárospatakinak T. T.,
kállainak T. T.,
tokajinak T. T,
borsiinak T. T.,
újhelyinek T. T. *(Jegyzet: ezen szó el van törölve.),*
szerencsinek T. T.,
vadászinak T. T.,
ónodinak T. T.,
kassainak T. T.

Az nagybányai scholához,
szakmárihoz,
ecsedihez,
munkácsihoz,
újhelyihez,
patakihoz,
tokajihoz,
szerencsihez,
ónodihoz,

kassaihoz,
kállaihoz,
szepesihez,
rimaszombatihoz,
fülekihez,
szécsénihez,
gyarmatihoz,
palánkihoz,
nógrádihoz,
lévaihoz,
újvárihoz,
nagyszombatihoz,
nagygyőrihez,
komáromihoz.

Az nemes országnak, derekas szükségére hogy megtartassék, hagyunk T. T.

Az váradi vicekapitánnak és vitézlő rendnek T. T. egynek-egynek T. T.

Főnek (*t. i. kapitánynak*) jenei T.T. egynek-egynek T.T.,
székelyhidi T. T. idem
idem dévai T. T. idem
szamosujvári T. T. idem
idem kővári T. T. idem
fogarasi T. T. idem
bánnak lugasi T. T. idem

Böjti Istvánnak s katonáinak T. T.
Nagy Ferencznek s katonáinak T. T.
Lővei fiának s katonáinak T. T.
Az udvari hadnagyoknak s katonáknak T. T.
Kornis uramnak T. T.
Haller uramnak T. T.
Rédei uramnak T. T.
Kemény János uramnak T. T.
Betlen Ferencz uramnak T. T.
Huszár uramnak T. T.
Sulyok uramnak T. T.
Orbán Ferencz uramnak T. T.

Gyalog kapitánnak T. T.
Gyalog hadnagyoknak T. T.
Az magyar gyalognak T. T.
Német kapitánoknak T. T.
Az gyalogságnak T. T.
Vicelovászmesternek T. T.
Konyhamesternek T. T.
Főszállásmesternek T. T.
Vicének T. T.
Az cancelláriánkon szolgáló deákoknak közönsége-T. T.
Nevezet szerént T. T.
Főszakácsnak T. T.
Az konyhaszolgáknak.
Szakácsoknak T. T.
Lovászoknak T. T.
Kocsisoknak T. T.
Ajtónállóknak T. T.
Asztalnoknak T. T.
Étekfogóknak T. T.
Bejáró inasoknak T. T.
Ugyanazoknak, kiknek mi nem fizetünk T. T.
Az gazdasszony fő hokmesterének T. T.
Hokmesterné asszonynak T. T.
Leányasszonyainak T. T.
Étekfogóinak T. T.
Inasinak T. T.
Ajtónállónak T. T.
(Itt másfél lap üresen van hagyva.)

Mivel énnekem az atyámról maradt jószágom vala, an arról az én boldogúl idvözült szerelmes atyám testa-ıtomot tett volt in anno T. T. Én arról semmit sem dis-álok és az ellen még csak semmit sem akarok feltartani, én csak abban hagyom.

Magam keresménye kétfélék: uraságom- és fejedelem-ımbeliek, kiket én az én szerelmes feleségemmel együtt s ; penig pénzen és az övéből nagy részént kerestem; azért

valamig ő él, minden keresett magyarországi jószágaimat neki hagyom, olyan módon, hogy az ő holta után Munkács, Ecsed, Regécz szálljon Rákóczy Sigmondra, és utána fiúágon minden maradékira, kik az én vallásomban állhatatosok, tökéletesek, megmaradandók lesznek, ha ellenben arról elállana, maradjon annak része arra, az ki abban megmarad, az fiúágon deficiálván, szálljon az szerént az bátyja Rákóczy György fiúágon levő maradékira, az felülspecificált conditio szerént, ha penig fiúágon mind ketten deficiálnak, kit az isten távoztasson, maradjon az leányágra, azokra mégis, az kik az én vallásomban meg fognak maradni; alioquin szálljon T. T. maradékira, az kik azok közül az én vallásomban találtatnak lenni; ha azok közül nem lenne az én vallásomon, T. T.(*re*) szálljanak, ha olyan sem T. T.(*re*).

Tokaj legyen R. Gy. *(Rákóczy Györgyé)*, még isten élteti, azután is fiúágon levő maradékié jószágostúl; de csak azoké, kik az én vallásomban meg lesznek állhatatosan maradva; az ő fiúága defectusa után R. Sigmondé s fiúágon levő maradékié; kit az isten távoztasson szent fiának érdeméért, ha fiúágon deficiálnak, az leányágé, kik az én vallásomban meg fognak maradni s azoknak maradékié, az conditió szerént; ha penig az én vallásomról mind fiú s leányág elállana, legyen T. T. s maradékié, azon conditió alatt, ha olyan nem találtatnék T. T.

Mivel Sáros-Patakot is én újabban kerestem, szép summa pénzt is adtam érette, míg Rákóczy Sigmondot az isten élteti, azt is ő maga bírja; holta után az bátyja; ha tovább élne, legyen övé, holta után mindkettő maradékié, istenesen, igaz atyafiságosan együtt osztozzanak vele; de az feljebb megirt conditio szerént.

Az tarczali pénzen vött ház és szöllő örökségem, az tokaji hegységen szöllőnk Rákóczy Sigmondé legyen s maradékié az feljebb megirt mód szerént; az úristen gyermekekkel áldván meg őket, ha melyiket isten elébb kiszólítaná, az másikjok annak maradékját, az kit közülök isten megtartana, az vegye keze alá, oktassa, tanítsa istenesen, kegyesen s jó erkölcsben, tiszta életben s lelke vesztése s minden jószágomból (*való*) kirekesztése alatt szegényt az én igaz vallásomban nevelje fel.

Valami készpénzem, aranyom, ezüstöm, tallérom, katonaszerszámom talám az én holtom után az munkácsi belső tárházban leszen, az kikről mind végeztem, hacsak mind az én szerelmes feleségemre s Rákóczy Sigmondra nem hagyom, az külső tárházbeli*(vel)* (ha az idő alatt be nem hozatnám,) Rákóczy Györgynek hagyom, ő neki adja meg az édes anyja és öcscse; erről is leszen igaz végezésem kezem irása és pecsétem alatt.

Készpénzt R. Gy.*(nek)* hagyok T. T.

Minthogy az én holtom után Szabolcs, Szakmár vármegyét ketten éltekig birhatják római császár ő felségével való végezés szerént, akarjuk és rendelést teszünk, hogy az két vármegyét ám igazgassa ugyan R. Gy. de ő utána az öcscsétől dependeáljanak s neki az szakmári tisztek szintén olyan hitesek legyenek, mint Rákóczy Györgynek, szabadoson parancsolhasson, ott is szállhasson, valamikor akarja s az bátyja ő általa igazgassa is s keze legyen Rákóczy Sigmondnak rajta.

Mivel penig Rákóczy Györgynek az mi holtunk után Székelyhídat az öcscse kézben tartozik köteles reversalisa szerént ereszteni, akkor az öcscse is bocsássa az bátyja kezében Gyalút az hozzá való jószággal, excepto Monostor fele az hozzá való jószággal együtt, Zsúk és ahoz való birandó jószág Rákóczy Sigmondnak maradván.

S noha Élesdet is Rákóczy Sigmondnak kellenék az bátyjának adni, mindazáltal azt hagyjuk Rákóczy Ferencznek, unokánknak, — mindkét ágon levő maradékinak, valakik az mi vallásunkban meg fognak maradni, — kinek nevét is mi adtuk s az hozzá való zálogban levő jószágnak kiváltására hagyunk T. T.; mely jószágnak jövedelmét az atyja neki meggyüjtse, tartsa s ha az nagyhatalmú isten 20 esztendős korára neveli, mind az várat s hozzá való jószágot az atyja ereszsze kezében s az addigi proventust is az szerént, ha penig az igaz itéletü isten Rákóczy Györgynek azt meg nem engedné érni, az öcscse vigye azt végben; ha az sem, T. T. Ha pedig, kit az felséges isten eltávoztasson, Rákóczy Ferencz deficiálna s Rákóczy Sigmondnak maradéki lennének, úgy mégis életben lévén, szálljanak azokra sub conditionibus supra specificatis.

Lóna legyen T. T. ha azok is megmaradnak az ő aty-

jok vallásában; ha penig azt elhagynák, legyen T. T. maradékié az conditio szerént.

Bácsot hagyom az én böcsületes, hűségben megaggott hívemnek T. T. s fiú ágon levő maradékinak, ha megmaradnak atyjok vallásában, hanem arra fizessenek az lányágnak ea conditioval *(sic)* f. fl. 6. *(igy)* hozzá való istenesen birandó jószággal együtt.

Sajó-Keresztúrt, Berentét, szikszói, bényei, ónodi hegyeken pénzen vött szőllő örökségeket is R. S. fiúnknak hagyjuk az anyja után.

Örményes rendelése *(üres hely)*.

Gernyeszeg rendelése *(üres hely)*.

Ezüst holmi rendelése *(féllap üresen hagyva)*.

Köntösim rendelése *(utána féllap üresen hagyva)*.

Lovaim rendelése *(utána féllap üresen hagyva)*.

Katonaszerszám rendelése *(utána féllap üresen hagyva)*.

Báthori Sófiának rendelt jók, ha megmarad az mi igaz vallásunkban T. T.

(Az eredeti fogalmazvány mely 8 ív, ivrét, s melynek 6 utolsó lapja üres, s egészen I. Rákóczy Gy. saját kezeirása, — a vörösvári gróf Erdődy-féle levéltárban őriztetik.)

II.

Lorántfy Zsuzsánna végrendelete.

Atyának fiúnak és szentlélek istennek nevében.

Én Lorántfy Susanna az néhai méltóságos fejedelemnek, tekéntetes és nagyságos öregbik Rákóczy Györgynek, Istennek kegyelméből Erdélyországnak fejedelmének, Magyarország Részeinek urának és székelyeknek ispánjának megmaradott özvegye:

Szünetlenül gondolkodván ez világnak állhatatlanságárúl és az emberi életnek hamar folyó elmúlásárúl, úgy vagyon, ennek előtte is töttem vala bizonyos dispositiókat. De holott az emberi gondolatok, az bölcsnek mondásaként csak elmúlandók és egyedül csak az Úrnak tan(*á*)csa állandó; ő szent fölsége az ő megvisgálhatatlan itéletibűl az én szerelmes és

kedvem kereső fiamat, Rákóczy Sigmondot (kit nagy rész jószágomban immediatus successorrá tettem vala) holtig való keserűségemre szemeim elől elvevé: annak okáért azon előb beni testamentomomat annihilálom és helytelenné tészem, végső testamentomomat és utolsó akaratomat ekképen rendelem:

Legelsőben is adok nagy hálákat az mindeneken szabadoson uralkodó szent istennek, hogy engemet az ő nagy és véghetetlen kegyelméből, az ő személyének hasonlatosságára teremptvén, keresztyén szülék által ez világra adott, és gyerme(k)ségemtűl fogvást minden én érdemem kivel lelki és test, javaival meglátogatott, és ilyen szép élemedett időre juttatván minden nyavalyáimban és háborúságimban kegyelmesen gondomat viselte, sűrü szomorúságimban vigasztalóm volt s legfüképen penig, hogy az ő ismeretire vezérlett, az ő szent fiának, az Úr Jézus Krisztusnak halála érdeméért az ő anyaszentegyházában és választó serege köziben számlált, és az örök életben örökösitett: mely kegyelmes uramnak, istenemnek, ki az ő szent fiával és vigasztaló szentlélekkel egy bizony örök Isten kezében ajánlom lelkemet, hogy az jövendő feltámadáskor testemmel egyesülvén, melyet igaz hittel és erős reménséggel várok, ő szent fölségét szinről szinre láthassam és az megboldogúlt szentekkel az örök dicsőségben vég nélkül magasztalhassam. Amen.

Világi elmúlandó minden névvel nevezendö javaimat penig, akar őstül maradtak légyenek azok, s akar penig melyeket Istenben idvözült urammal kerestem, vagy halála után magam szerzettem volna is, és ha melyeket ezután szerezhetnék is, mind Magyarországban s mind Erdélyben akar res mobilisek, s akar immobilisek legyenek azok, kiket tudniillik másoknak nem hagytam volna, vagy ezután is nem hagynék hagyom az én fiamnak, Rákóczy Györgynek, Erdély országnak fejedelmének és mind két ágon lévő maradékinak; de elsőben az fiúágon levőknek, azoknak defectusok után penig az leány-ágnak az donatiókban engedtetett libera dispositióm szerént, valamíg azokban csak egy ág fennmaradna is.

Rákóczy György fiam és mindkét ágon levő maradéki (kiket isten messze időkre terjeszszen) defectusa után (melyet Isten szent neve dicséretiért távoztasson), hogy az én javaim

és keresett jószágim rendeletlenül ne maradjanak, minthogy az boldog emlékezetű harmadik Ferdinandus császár és magyarországi koronás király urunktól ő felségétül azokrül való donatiókban libera dispositióm engedtetett, azért azokrúl teszek ilyen rendelést:

Sáros-Patakot jószágával együtt, melyen mindenestül háromszázezer és tizenháromezer forint vagyon, az épületen és munitiókon kivül megnevezett fiam és mindkét ágon levő maradéki defectusán hagyom az egész nemes Magyarországnak, úgy, hogy sem ő fölsége fiscusa, sem más akárki valamely szín és fogás alatt, az nemes országtúl el ne vehesse, szakaszthassa, valamig az felül specificált summát az épületnek és munitióknak árával az nemes országnak le nem tennék érette, hanem az nemes ország rendeljen egy felföldi lakos jó és istenes conscientiájú, helvetica confessión lévő jó, zálogos, industriosus administratort, az ki jó instructióval ezen Sáros-Patakot jószágostól, expertus udvarbíró és számtartó által administrálja; proventusát szedje, meggyűjtse és esztendőnként nem más ususra, hanem ezen felföldön lévő végházbeli magyar, és nem más idegen nemzetből álló vitézlő rendnek segétésére, egyet értvén az ő fölsége mustra és fizető mesterével az ország rendeléséből erogálja, és azon perceptum és erogált proventusról Kassán a felföldi generalis, egri káptalanbeli nagyprépost és ezen felföldön lévő tábla assessori, ismét Abaujvármegyei, Zemplén- és Sárosvármegyei viceispán előtt esztendőnként igaz számot adjon; hogy ezen proventus ne dissipáltassék, se ne evanescáljon, hanem az rendelt ususra és ország oltalmára convertáltassék.

Tokaj várát jószágostúl fiam és mindkét ágon levő maradéki defectusa után hagyom ő fölségének, az magyarországi koronás királynak és fiscusának; úgy, mindazonáltal, minthogy azon Tokaj vára jószágostúl vagyon háromszázezer forintban inscribálva, és az jó emlékezetü Dobó Ferencz testamentomában nekünk és több Zeleméri atyafiaknak úgy hagyta volt Sáros-Patakot, hogy az mi defectusunk után azon pataki jószág szálljon Balassy János gyermekire, Sulyok Anna asszonytúl valókra, ki egy volt Dobó Ferencz édes anyjával, úgy mint: néhai Balassa Anna, Paczóth Ferenczné és

Balassa Mária Paczoth Andrásné asszonyok maradékira; mely Balassa Anna és Mária asszonyok maradékja és successora már Sennyei uramék: nem akarván azért ez iránt is az jó emlékezetü Dobó Ferencz uram testamentomát violálnom, és az megnevezett két asszonyok posteritásinak injuriát tennem, mivel az megemlitett Dobó Ferencz uram testamentomakor az pataki jószág csak százhúszon*(nyolcz)*ezer forintban volt inscribálva:

Az megnevezett két Balassa asszonyok posteritási Keresztúr avagy Tarczal városát azon tokaji jószágbúl azon specificált százhuszonnyolczezer forintban, Zemplén vármegyének akkorbeli viceispánja, egy szolgabirája, esküdtje által seclusis quibusvis juridicis remediis et justitii temporibus statim et de facto occupálhassák és mind addig birhassák, valamig az ő fölsége fiscusa őket az megirt százhuszonnyolczezer forint summárúl nem contentálja. Nem levén már az több Zeleméri atyafiaknak ezen pataki jószágon semmi közök, mivel ők magok jussáért tőlünk contentáltattak és minden successio fentartás nélkül azon jószágbeli jussoknak és successiójoknak cedáltak, arrúl emanált contractus szerént.

Munkács várát jószágostúl fiam és mindkét ágon lévő maradéki defectusa után: minthogy idvözült édes uramnak és fiamnak némely közelben való és fiú ágon levő atyjafia mind magamhoz mind fiamhoz elkezdett jó akaratját idegenségre változtatta és reménségünk kivel hozzánk való atyafiúi szeretetiben meghidegedett, elannyira, hogy idegenben is alig tapasztalunk hozzánk annyi vadságot: minek okáért nekünk is elszánt jó akaratunkat el kellett róla fordítanunk, azon Munkács várát azért jószágostúl benne levő munitióknak és épületeknek árával hagyom Forgács István és János uramék fiú ágon levő helvetica és evangelica confessióban örökösen és álhatatosan megmaradó gyermekinek egyenlőképen. Hol penig nekik fiú ágon magvak szakadna, vagy Augusztana és Helvetica confessiótúl defficiálnának, azon Munkács vára szálljon Kemény János uram és Kemény Simon feleségétül Alia Máriátúl való fiú ágon lévő gyermekire. Vagy ha azok is deficiálnának, Bakos Gábor uram fiú ágon levő gyermekire; vagy azok is deficiálván Dániel János uram fiúágon lévő gyer-

mekire successive. Úgy, hogy ezen legatariusok is az evangelica és helvetica confessióban állhatatosan megmaradjanak. Kik azon várat bírhassák kétszázezer forint capitalis summában, és az épületnek árában huszonötezer forintban; mivel annyiban vagyon inscribálva, és az ő fölsége annuentiájával huszonötezer forintig extendáltatik, hogy mi, maradékink és legatariusink építhessünk rajta.

Ezt mindazonáltal nem intermittálván, hogy akar Forgách uramék, akár Kemény vagy Bakos vagy Dániel János uramék maradéki apprehendálják és vegyék kezekhez Munkács várát jószágostúl, de az erdélyi végházak már Jenővel török kézben jutván, Várad építésére a capitális summábúl adjanak százezer forintot. Diós-Győr épületire penig tiz ezer forintot. Hol penig ezen várat jószágostúl igaz Evangelica és Helvetica confessión lévő Forgách István és János uramék fiúágon levő maradéki aprehendálnák, tartozzanak úgy is Kemény János uramnak és Kemény Simon Alia Máriátúl való mindkét ágon levő maradékinak negyvenezer forintot az capitalis summábúl deponálni. Mely summa pénzrül vagy jószágrúl Kemény János uram semmi dispositiót ne tehessen; hanem az ő kegyelmének legált summa vagy jószágbeli portió is halála után Kemény Simon felesége Alia Máriátúl való gyermekekre maradjon.

Regécz várát is jószágostól fiam és mindkét ágon levő posteritásinak defectusa után hagyom praecise csak Forgách István uram két fiainak és azoknak fiú ágon levő haeresinek elsőben, illis vero deficientibus leány-ágon levő posteritásoknak is successive; úgy mindazonáltal, hogy keresztyén helvetica-confessióban állhatatosak legyenek, abban végig megmaradjanak, vallásokon levő fürendeket, egyházi és scholabeli tanítókat szeressenek, böcsüljenek, és legelső gondjok is az Isten dicsőségének előbb mozdítására és keresztyén helvetica vallásoknak terjesztésére igyekezzenek. Bírják penig ezen Regécz várát jószágostúl kétszázhatvanezer forintban, mivel annyiban vagyon annuentiánk, hogy elhagyhassuk; és ezen regéczi summábúl tartozzonak elsőben is ónodi végháznak épületire húszezer forintot letenni. Annak utána Szendrőnek megépítésére is még annyit.

Az erdélyi helvetica confessión levő ecclesiákra és scho-

lákra ad dispositionem Episcopi et Seniorum earundem Ecclesiarum ismét húszezer forintot. Item Alia Mária, Bakos Gábor uram, Máriássy Istvánné, Ibráni István és Mihály uramék mindkét ágon levő maradékinak hatvanezer forintot, melynek hasonfele Alia Mária maradékié, az felével penig osztozzanak aequaliter az megnevezett több legatariusim, úgy hogy melyik közülök medio tempore deficiálna, annak portiójában succedáljonak az superstesek reciproce.

Ugyanazon regéczi summábúl adjon továbbá az apprehens legatarius oda fel az Dunán túl és innen levő helvetica confession levő ecclesiáknak sustentálásokra húszezer forintot; az mely summát azon ecclesiáknak inspectori el ne tékozoljanak, valamely haszontalan helyre ne convertáljonak, hanem azon vagy jószágot, vagy valamely hasznos örökséget szerezzenek, melynek jövedelméből esztendőnként mind mestereket taníttassonak s mind szegény igyefogyott ecclesiákat praedicatorokat és deákokat segíthessenek, hogy ezzel is az istennek igaz tiszteleti naponként jobban és nagyobb előmenetellel gyaporodjék. Erre penig legyen vigyázások oda fel való, keresztyéni vallásunkon levő secularis és egyházfirendeknek.

Ennek felette mégis ezen regéczi jószágot kezéhez vevő legatariusom tartozzék adni Bossáni Mihály és Goszthoni Miklós Zeleméri ágbúl álló maradékjoknak, a kik evangelica vagy helvetica confession lennének, húsz ezer forintot, mely summával ezen specificált atyafiak mind két ágon levő maradéki egyaránt osztozzanak.

Ezen felűl megirt tokaji, munkácsi és regéczi várakban és jószágokban való legatariusim és successorim penig tartozzonak az hova és kinek mennyi summát legáltam igazán megadni, és kit-kit az ő legatumáról fogyatkozás nélkül successivis vicibus intra spatium triennii a tempore apprehensionis bonorum conputando megelégíteni és mindeniknek legált summáját épen integraliter megfizetni.

Melyet ha nem cselekednek, tehát az ő legatumáról meg nem elégített pars azon legatariusom vagy successorum ellen, kitűl neki contentálásának kelletnék lenni, azon vármegye vice ispánját egy szolgabirájával és esküdtével, melyben azaz vár

vagy jószága találtatik, honnan az legált summának meg kelletnék adatni, kihíhassa és quibusvis juridicis remediis ac supterfugiis exclusis quin et justitii temporibus non obstantibus annyi summát érő jószágot elfoglaltathasson a mennyit mi neki legáltunk, és mind addig bírhassák, valamig kinek-kinek az ő legált summája meglészen adva.

Király-Helmecz és dobó-ruszkai jószágot fiam és mind két ágon levő posteritásinak defectusa után hagyom keresztyén vallásomon levő pataki scholára, úgy, hogy ez felföldi nemes Zemplin, Abaújvár, Ungh, Szathmár és Szabolcs vármegyékbeli helvetica confessión levő böcsületes úri és nemes rendek azon vármegyi ecclesiák seniorival és az praedicatori rendnek eleivel legyenek azon jószágoknak inspectori és főbb gondviselői; kik egyező értelembűl lelkek idvösségek alatt egy industriosus, hiteles, vallásunkon levő keresztyén, böcsületes és zálogos nemes ember administratort rendeljenek és az által azon jószágoknak jövedelmére gondot viseljenek; azokbúl esztendőnként húsz nemes ifjaknak asztalt tartsonak, kik magok sustentálására elégtelenek volnának. Az többit az scholának épületire és az jószágnak oltalmazására fordítsák, tudván, hogy ezen az földön kiválképen való seminariumja az ecclesiáknak az pataki schóla. — Ha mi penig ezen király-helmeczi és dobó-ruszkai jószágok proventusiból az megemlített számban levő nemes ifjak asztaltartásábúl, scholának építésébűl és az jószág teneálására való költségtűl megmaradna; melyre szorgalmatosan intendáljonak és lelkek idvösségek alatt vigyázzonak magok is az felűl specificált inspector uraim, hogy azon superfluum, avagy feljebb declarált szűkségtűl megmaradt jövedelmek más ususra el ne tékozoltassanak; hanem az pataki scholamesterek és classicus praeceptorok segétésére (ha valamint azoknak fizetések elvétetődnék) vagy penig academiákban menő deákok tanítására convertáltassanak és fordíttassanak.

Ne légyen penig soha semmi időben fiamnak és maradékinknak semminemű szükségekért ezen helmeczi és dobóruszkai jószágbúl szabados valamit eladni, zálogitani, vagy akarmi okbúl is elidegeníteni. Melyet ha cselékednének tehát a felülemlített öt nemes vármegyékbeli inspector urak, nemesi

és praedicatori rendek csak egyik vármegye vice ispánjának is erejével, egy szolgabiró és esküdt mellette levén, akármely törvénybeli remediomokot és executiót remoráló időket nem respectálván, azon királyhelmeczi és dobóruszkai jószágokhoz, melyeket fiam vagy maradéki eladtanak, zálogositottanak vagy elidegenitettenek volna, minden pénz letétel nélkül hozzányúlhassanak, elfoglaltathassák, és az pataki schóla számára applicálhassák és fordithassák.

Tharczali régi házamat ahhoz való szőlökkel együtt fiam és mind két ágon levő posteritásinak defectusa után hagyom oda fel való vallásomon levő komáromi pápai, érsekújvári, nagyszombati, nagygyőri ecclésiákra és scholákra, hogy miveltetvén az szőlőket, valami azoknak munkájátúl megmaradna, fordittassék azon ecclesiákban és scholákban tanitó praedicatorokra és mesterekre.

Arra penig viseljenek gondot az oda való helvetica confessión levő fű secularis rendek és superintendensek, hogy azon curiának és szőlöknek proventusi másra ne forditassanak, hanem praecise csak az specificalt ususra, mindenik ecclesiának, scholának, és tanitónak az ő állapatjok szerént proportionaliter; mindazonáltal álljon szabadságában azon dunamelléki fűrendeknek és praedicatoroknak, ha nagyobb commoditásért azon curiát és szőlőket eladják is és az árán ott közel helyekben oly örökös jószágot vagy örökséget szerezzenek, melybül a megnevezett ecclesiákat és scholabeli tanitórendeket sustentálhassák.

Tokaji régi curiámat, mely mostan is közönségesen Zeleméri háznak neveztetik, ahoz való minden szőlőkkel együtt, fiam és mindkét ágon levő posteritási defectusa után, hagyom Bakos Gábor uram fiú ágon levő maradékinak, vagy ha azok deficiálnának, vagy nem lennének, leányágon való posteritásinak is, egymás után; úgy mindazonáltal, hogy ők is az igaz evangelica vagy helvetica confessióban megmaradjonak, abban állhatatosak legyenek, és vallásokon levő fűrendeket és tanitókat böcsüljenek, azokat tehetségek szerént promoveálják és azzal is istennek tiszteletit és dicsőségét terjeszszék. Egyébiránt azon tokaji curiám és szőlők is szálljanak vallásomon levő pataki scholára.

Mivel penig nem régiben obtineált donatiónak vigora szerént szabadságunk adatott ő fölségétűl, hogy Telki-Bányát is örökösen másnak elhagyhassuk: azon falút azért fiam és mind két ágon levő posteritási defectusa után hagyom Giczei Gábornak és mindkét ágon levő maradékinak egymás után successive.

Lednicze vára jószágostúl fiam és mind két ágon levő posteritási defectusa után szálljon az Zeleméri familiábúl származott atyafiakra, arrúl való köztök és köztünk emanált és költ contractus szerént uppori és icsépi portiókkal együtt.

Az mely százezer tallérunk vagyon ő fölségénél, esztendőnként hat-hat ezer tallér interessével együtt, ha ő fölsége addig, míg élünk meg nem adná, szálljon az is fiamra és maradékira; de úgy hogy annak is interesséjébűl tartson kétszáz lovast esztendőnként Szerencsen, az szükség úgy kivánván ezen felföldnek és Hegyaljának oltalmára, azokon kível, melyeket mostan Ónodban haza oltalmára tartunk.

Ha penig az capitalis summa fiúnk idejében, és maradéki idejében sem adatódnék meg, azon százezer tallér is, hatezer tallér interesséjével együtt maradjon az nemes országnak és Magyarország felső részeinek, azokban levő végbeli magyar vitézlő népeknek fizetésekre.

Valamiben penig az én halálomnak idején az jószágbeli ecclesiák, és scholák, de kiválképpen az pataki schola maradna, fiam és maradéki is azon rendben és állapatban tartsák meg őket; praedicatoroknak, mestereknek és deákoknak elrendelt beneficiumjokot fogyatkozás nélkűl megadassák. Legyen penig mindenkor az pataki scholában annyi academicus mester és classicus praeceptor, mennyit az szükség kíván és az scholának inspectori rendelnek. Kik is minemű rendet és módot tartsonak az tanításban, azon inspectorok rendelésén álljon. Minemű fizetést penig én azon mestereknek és praeceptoroknak rendeltem, azokat fogyatkozás nélkűl megadassák fiam és maradéki is nekik.

Hol penig fiam és maradéki azon pataki scholabeli mesterek és praeceptorok elrendelt fizetéseket akarmi okból is megadni nem akarnák: tehát az felül nevezett öt vármegyebeli helvetica confessión levő úri nemes és egyházi rendek az

király-helmeczi és dóbó-ruszkai jószágokhoz mindjárt hozzányulhassonak és az pataki schola számára mindjárt elfoglalhassák. Ehhez tartsák penig magokat több legatariusink is és jószáginkban az mi dispositiónk szerént leendő successorink.

Tanittasson penig az fiam és maradéki esztendőnként két-két deákot oda fel az academiákban kik az pataki schola-mesterségre lehessenek jövendőben alkalmatosok; hogy valamiért mesterekbűl az schola meg ne fogyatkozzék. Sőt az dunamelléki ecclesiákban is provideálhassanak mesterekbűl, tudván azt, hogy azok magoktúl elégtelenek deákok taníttatására. Lám nem megyen az százezer tallérnak interesséje mindenestűl az Szerencsen interteneálandó katonák fizetésére. Minekokáért annak superfluumjábúl és az helmeczi, dobó-roszkai jószág jövedelmébűl taníttathatnak continue két deákot s többet is.

Istenért kérem az édes fiamat, minden feltett czélja és életének legjobb vége legyen az, miként minden tehetségével segíthesse az isten tiszteletit és ecclésiáknak gyaporodását, előmenetelit.

Rákóczy Ferencz unokámnak házasságára hagyok két rendbeli köves marhát, és az öltözetnek javaiban is két rendbelit mindenik felében. Ittem két arany pohárt, száz öreg ezüst tálat és huszonnégy öreg darvas kupát.

Ha penig fiamnak és mind az két ágon levő posteritásinak defectusa (kitűl az úr isten szent neve dicsőségéért bennünket oltalmazzon) (*lészen*) az én arany és ezüst mívembűl Rákóczy László uramra és maradékira szálljon tizenöt ezer tallér érő arany és ezüst mí is és marha.

Jámbor szolgáimnak holtom után, ha fizetésekben fogna valami restálni, a fiam adassa meg nekik és épen contentáltassa őket; lám isten áldásából én eleget hagyok neki. Épitő és nem pusztitó anyja voltam én, látják és jól tudják azt mindenek.

Ha mit valakinek adtam volna, vagy adnék ezután is, az én adományomban meg ne háborítsa, kiválképen az közönséges jóra és az ő hasznára igyekezvén mind én s mind penig idvözült uram nevelni az szolgákat. Böcsülje inkább őket, mintsem idegenítse magától, jól meggondolván, hogy úgy

folyhatnak jól és szerencsésen dolgai, ha jól tanúlt szolgák lesznek mellette és jószágában.

Egyéb rendelésimet is fiúi engedelmességgel teljesíteni igyekezzék is; jól meggondolván azt, hogy isten megszokta áldani az olyatén fiakat, kik édes atyjoknak, anyjoknak istenes és jó rendeléseket, akaratjokat meg nem vetik, hanem sőt inkább teljesíteni igyekezik.

Az nagy hatalmú istenre s lelked idvösségére kénszerítelek, édes fiam, tiszta keresztyén vallásodban légy buzgó és állhatatos; azt minden istenes útakon s módokon elébb mozdítani igyekezzél; gyermekidet is abban neveljed és oktassad, kicsin koroktúl fogvást isten dolgainak megtanúlására és az ő szent tiszteletire szoktassad. Az kik az igaz keresztyén vallásnak követői, szeretői és elébb mozdítói, azokat szeressed, böcsüljed s abban segítsed; bizonyos levén benne, hogy úgy mehetsz elől minden dolgaidban; békességes országlásod is úgy lészen, ha istennek tiszteletit, tiszta, igaz vallásodat igyekezel inkább promoveálni, mint sem akadályozni. Hogy mások is példát vévén tüled, annál nagyobb szorgalmatossággal építsék az istennek anyaszentegyházát. Végy példát édes atyádról és én rólam, édes anyádrúl. Semminek mi nem köszönhetjük, isten irgalmassága után, ez világi jókban való előmenetelünket, hanem egyedül csak annak, hogy az istennek tiszteletit, tiszta, igaz keresztyéni vallásunkat a mi erőnk és tehetségünk szerént előmozdítani és azt oltalmazni igyekeztük.

Midőn penig az életnek ura ennyi keserves könyvhullatásimat és szomorúságos búsúlásimat megelégedvén ez árnyékvilágbúl kiszóllít, akár itt kin s akár ott benn Erdélyben — temetésem legyen az fejérvári templomban, minthogy szerelmes idvözült uram és az édes fiam is ott feküsznek. — Mint és hogy legyen penig temetésem, arrúl már bizonyos rendelést is tettem.

Ha penig itt kinn leszen halomásom, testemnek bevitele és ott letétele felől miképen disponál az fiam, álljon az ő jóakaratjában. — Istentül vészi jutalmát, ha ötet istenesen és jól nevelő anyjának utólsó böcsületit megadja; istennek parancsolatja és fiúi engedelmessége is azt kivánván.

Mivel penig egyedül csak istennek hatalmában vagyon

az is, meddig tartson életben ez árnyékvilágban, ha valahogy addig ez testamentomomat bizonyos okra nézve valamely részében kellene változtatnom, elvennem benne, vagy hozzáadnom, avagy ezen dispositióm után is, akárkinek jószágot, örökséget és akármi névvel nevezendő ingóbingó marhát, egészséges vagy beteg koromban, akárminemű conditiókkal kezem irása és pecsétem alatt való levelekkel adnék, avagy hagynék : annak is helye és ereje légyen, nem különben mint szintén ezen testamentomomnak és dispositiómnak.

Végezetre és utólszor, édes fiam, szerelmes házanépeddel együtt az nagy hatalmú szent istennek gondjaviselése alá ajánlak; sok időkre terjeszsze mind magadnak, mind szerelmesidnek életét szerencsésen; legyen minden dolgaidban te gondviselő és őriző istened; igazgassa szivedet, birja lelkedet, minden te cselekedetiddel egyedül csak az ő szent nevének dicsiretire. Adjon keresztyéni vallásodban buzgóságot és tökéletes végig megmaradást; hogy nem csak névvel, hanem ugyan valósággal felelhess meg keresztyéni nevednek. Adjon okosságot, hogy az minemő tisztben ő fölsége helyheztetett, annak elégségesen megfelelhess; alattad valókat istennek parancsolatja szerént igazsággal és kegyes fejedelmekhez illendő szelidséggel igazgathassad. — Oltalmazzon minden belső és külső ellenségid ellen; adjon békességes birodalmat és országlást; engedje, hogy mikor te is megfutod istenesen az te pályádat, láthassalak az ő szent országában boldog örömmel. Amen.

Ezen testamentomomat töttem Sáros-Patakon, sok szomorúságim és szűbeli keserűségim miatt megbágyadt állapatomhoz képest ép elmével és tűrhető egészségben. Die 30. Mensis Octobris Anno Domini 1659.

Susanna Lorántfi m. p.

(L. S.)

(Az eredeti a m. tud. Academia sajátja.)

TARTALOM.

1637.

1638.

1639.

1644.

1645.

1647.

1653.

1656

1657.

Függelék.

Az e kötetben előforduló rejtelmes levelek kulcsai :

1.

I. Rákóczi György és fia által használt kulcs.

a=m	h=x	o=l	u=y
b=n	i=g	p=r	x=h
c=q	k=s	q=c	y=u
d=e	l=o	r=p	z=f
e=d	m=a	s=k	v=y
f=z	n=b	t=w	w=t
g=i			

2.

II. Rákóczy Gy. és anyja által használt kulcs.

0=a	k=k	200=s
00=b	‡=l	1000=t
000=c	209=m	xx=u, v
1=d	x=n	=x
†=e	0=o	222=z
=f	=p	500=ő felsége
101=g	=q	00000=y
0000=h	y=r	=v
000=i		

Névmutató.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

N.

O.

P.

R.

S.

Sz.

41 *

Hibaigazitás.

53-ik l. felülről 7-ik sor *bizza meg* h. olv. *húzza meg.*
113-ik l. alulról 7-ik sor *nyúlaztál* h. olv. *nyúlásztál.*
118-ik l. alulról 3-ik sor *Egres* h. olv. *Egeres.*
139-ik l. alulról 8-ik sor *pviselt* h. olv. *préselt.*
141-ik l. felülről 5-ik sor *Janio* h. olv. *Jancsó.*
158-ik l. felülről 9-ik sor *Patak* h. olv. *Palánk.*
181-ik l. felülről 14-ik sor *becsületesebben* h. olv. *becsületes sebben.*
182-ik l. alulról 11-ik sor *uramnak* h. olv. *urammal.*
191-ik l. felülről 11-ik sor *urat* h. olv. *uramat.*
198-ik l. alulról 9-ik sor *Paris* h. olv. *Sáros.*
317-ik l. alulról 4-ik sor *Libó* h. olv. *Zsibó.*
323-ik l. felülről a 12-ik sorban *die* után kimaradt 29.
366-ik l. alulról 13-ik sorban 1646 után kimaradt *Várad.*

Jegyzet a sorozatban a CCLXIII-ik levél a CCLXVIII-ik, a CCLXXXVII-ik a CCLXXV-ik, az DXXVI-ik az DIII-ik után olvasandó.

Monum. Hung. Hist. Dipl. XXIV.

ügdt mint szerelmes Uramot
n aldgia meg kegÿdt szerencses
élettel es io egessegel

m smostis irhatom legen hala
ieto egessegben vagiunk, meliet
kivanom kegÿd felölis adgion
enk edes Uram, belgrataki [illegible]
iceren fele es biconek irontó
hol öt mondta hogy iotionyó
gom ide horsek de ero eldig
etem az meg addig meg nem
kesenek Uramot holnap [illegible]
, Oresk utan Isten altalan
ügdt adgia Isten edes Uram
magt mindnaiaian iovende,
Költ Varadon 10 Novemb. Anno
1638.

szolgal
Zsusanna Lorantfi [illegible]

Részletes S. szab. [illegible]

Monum. Hung. Hist. Dipl. XXIV.

Beszédes S. szab. fényvésete.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Monum. Hung. Hist. Dipl. XXIV.

Beszédes S. szab. fénynyomata.

ELSŐ OSZTÁLY: OKMÁNYTÁRAK.

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR, a brüsseli országos levéltárból és a burgundi könyvtárból. Összeszedte s lemásolta Hatvani Mihály (Horváth Mihály) I. KÖT. 1441–1538. Pest 1857. XXI és 387 l. — II. KÖT. 1538–1553. Pest, VIII és 367 l. — III. KÖT. 1553–1608. Pest 1859. VIII és 324 l. — IV. KÖT. 1608–1620. Pest 1859. VIII és 323 l. I. Ferdinand kir. hasonmásolt levelével. — *Monum. Dipl. I–IV. köt.*

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR, londoni könyv- és levéltárakból. Összeszedte és lemásolta Simonyi Ernő. 1521–1717. Pest 1859. VII és 318 l. — *Monum. Diplom. V. köt.*

ÁRPÁDKORI ÚJ OKMÁNYTÁR (*Fejér György* Codex Diplomaticusának folytatása). Közzé teszi Wenzel Gusztáv. I. KÖT. 1001–1235 és Függelékül: *Kritikai jegyzetek Fejér György „Codex Dipl. Hungariae Ecclesiasticus et Civilis" czímű munkájának az árpádi korszakot illető része felett.* Pest 1860. XLII és 402 l. — II. KÖT. 1234–1260. és Függelékül *Az Árpádkori Új Okmánytár és a kapcsolt országok okmányai.* Pest 1861. XIX és 402 l. — III. KÖT. 1261–1272. s Függelékül: *Olaszhon levéltárai a magyar történelem szempontjából.* Pest 1862. XV és 363 l. — IV. KÖT. 1272–1290. Pest 1862. XX és 414 l. — V. KÖT. 1290–1301. és Függelékül: *Theiner Ágoston „Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia" czímű munkájáról.* Pest, 1864. XXI és 336 l. — VI. KÖT. v. a második folyam I. kötete: 890–1235. Pest, 1867. XXXVI és 578 l. 4 frt. — VII. KÖT. v. a második folyam II. kötete: 1235–1260. Pest, 1869. XXVI és 464 l. — VIII. KÖT. vagy a második folyam III. kötete. 1261–1272. Pest, 1870. XXII és 479 l. — IX. KÖT. vagy a második folyam IV. kötete 1272–90. Pest, 1871. XXX és 584 l. 4 frt. — X. KÖT. vagy a második folyam V. kötete: 1290–1300. Budapest, 1873. XXX és 418 l. — XI. KÖTET, vagy a harmadik folyam I. kötete: 1000–1270. XXXV és 620 l. 4 frt. — XII. KÖT. v. a harmadik folyam II. kötete: 1270–1301. XXXVIII és 707 l. 4 frt. — *Monum. Diplom. VI–XIII. XVII. XVIII. XX. XXII. köt.*

ALVINCZI PÉTER OKMÁNYTÁRA. Erdély visszacsatolása felett a m. királylyal folytatott alkudozások történetéhez 1685–88. Közzé tette Szilágyi Sándor. I. kötet. VI és 421 l. — II. köt. 388 és LVIII. l. — *Monum. Diplom. XIV. XV. kötet.*

PÁZMÁNY PÉTER LEVELEZÉSE. Közzé teszi Frankl Vilmos. I. kötet. 1605–25. Budapest 1873. XVI és 480 l. 4 frt. — *Monum. Diplom. XIX. kötet.*

OKMÁNYTÁR I. RÁKÓCZY GYÖRGY Svéd és Franczia szövetkezésének történetéhez, jegyzetekkel ellátta Szilágyi Sándor. Bpest 1873. XI és 491 l. — *Mon. Diplom. XXI. kötet*

OKMÁNYTÁR II. RÁKÓCZY GYÖRGY diplomacziai összeköttetéseihez 1648–1660. Szerk. Szilágyi Sándor. Budapest, 1874. VII és 740 l. 4 frt. — *Mon. Diplom. XXIII. köt.*

A KÉT RÁKÓCZY GYÖRGY FEJEDELEM Családi Levelezése 1632–60. Szerk. Szilágyi Sándor. Budapest 1875. XII és 644 l. 4 frt. — *Mon. Diplom. XXIV. köt.*

MÁSODIK OSZTÁLY: ÍRÓK.

SZERÉMI GYÖRGY, II. Lajos és János királyok házi káplánja EMLÉKIRATA MAGYARORSZÁG ROMLÁSÁRÓL. 1484–1543. Közli Wenzel Gusztáv. Pest 1857. XXXIV és 410 l. — *Monum. Script. I. köt.*

VERANCSICS ANTAL, m. kir. helytartó, esztergami érsek ÖSSZES MUNKÁI, közli Szalay László (1–7.) és Wenzel Gusztáv (8–12.) I. KÖT. Történelmi dolgozatok deák nyelven. Pest 1857. XX és 370 l. — II. KÖT. Történelmi dolgozatok magyar nyelven, és Vegyesek. Pest, 1857. XV és 321 l. — III. KÖT. Első portai követség 1553–1556. Pest 1858. XII és 465 l. — IV. KÖT. 1555–1557. Pest, 1859. X és 404 l. — V. KÖT. Második portai követség 1567–1568. Pest, 1860. VIII és 398 l. — VI. KÖT. Vegyes Levelek 1536–1549. Pest 1860. VI és 370 l. — VII. KÖT. Vegyes Levelek 1549–1559. Pest 1860. VI és 289 l. — VIII. KÖT. Vegyes Levelek 1559–1562. Pest 1868. XIV és 399 l. — IX. KÖT. Vegyes Levelek 1563–69. Pest 1870. VI és 335 l. — X. KÖT. *Vegyes Levelek 1569–71.* Pest 1871. XV és 366 l. — XI. KÖT. Vegyes Levelek 1571–

ALTORJAI B. APOR PÉTER MUNKÁI. Közli Kazinczy Gábor. Mundi. Synopsis mutationum notabiliorum aetate mea in Transylvania, et prag vitae meae. Metamorphosis Transylvaniae (oz magyarúl) CSEREI MIHÁLY Pótlék Megjegyzéseivel. Pest 1863. X és 484 l. — *Monum. Script. XI. köt.*

BRUTUS JÁNOS MIHÁLY magyar kir. történetíró MAGYAR HISTÓR 1490—1552. A m. kir. egyetemi könyvtár eredeti kéziratából szerző életével közli T Ferencz. I. KÖT. Második Ulászló országlata, hasonmással. Pest 1863. CIX és 4 4 frt. — II. KÖT. Második Lajos trónra léptétől 1537-ig. Pest 1867. IX és 405 l. — KÖT. 1537—1552 Brutus elveszett XIV—XX. könyveinek töredékei 1571-ig, és M rokhoz írt Levelei (sajtó alatt). — *Monum. Script. XII. XIII. XIV. köt.*

GHYMESI FORGÁCH FERENCZ nagyváradi püspök MAGYAR HISTÓR 1540—1572. Forgách Simon és Istvánfi Miklós Jegyzéseikkel és Fo Ferencz kisebb irataival együtt. A hg. Eszterházy féle kéziratból közli Májer Fi bevezette Toldy Ferencz. Pest 1866. LXXXVIII és 555 l. 4 frt. — *M Script. XVI. kötet*

BARONYAI DECSI JÁNOS MAGYAR HISTÓRIÁJA 1592—1598. A szerz tével közli Toldy Ferencz. Pest 1866. LXXX és 328 l. — *Monum. Script. XVI*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1676—78 évekből. Közli Torma roly. Pest 1866. XII és 109 l. 1 frt 20 kr. — *Monum. Script. XVIII. köt.*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1689. évből, ugyanannak Levelesk 1694; Dobai Zsigmond, Sándor Gáspár, Bay Mihály, és Almády István Naplóik. Thaly Kálmán. Pest 1868. 2 részben XXXII és 784 l. 5 frt 50 kr. — *M Script. XXIII. köt.*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓI, LEVELESKÖNYVEI és egyéb em zetes írásai, közli *Thaly Kálmán.* II. köt. Budapest, 1873. XVI és 701 l. — *Monum. S XXIV. köt.*

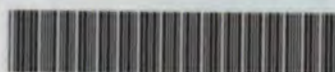
KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1693—94. évekből. Az eredeti ké ből közli Nagy Iván. Pest 1863. VIII és 701 lap. 4 frt 80 kr. — *Monum. Script. X*

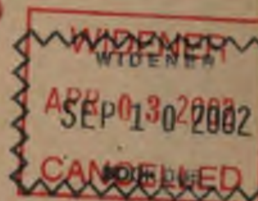
TÖRTÉNELMI NAPLÓK 1663—1719. Közli Thaly Kálmán (O Bártfai követek; gr. Teleki Mihály és Papai János; ifj. Teleki; Bercsényi; György). Budapest, 1875. XXXII és 607 l. 4 frt. — *Monum. Script. XXVII. kötet.*

KRITOBÚLOSZ, az utolsó byzanti történetírótól: II. Mohamed élete. Mag *Szabó Károlytól.* Bpest, 1874. VIII és 273 l. — *Monum. Script. XXII. köt.*

HARMADIK OSZTÁLY: ORSZÁGGYŰLÉSEK.

3 2044 058 289 950

WIDENER
SEP 1 0 2002
CANCELLED

